

1

**BOOKS Printed for, and Sold by R. Wellington
at the Dolphin and Crown, the West-end of
St. Paul's Church-yard.**

A Treatise of Medicines, containing an Account of their Chymical Principles, the Experiments made upon them, their various Preparations, their Virtues, and the modern way of using them. Together with a short View of the Nature and Periods of Diseases, in which they are proper, and some Cautions relating to the Disorders they sometimes occasion. The Medicines are rang'd in their proper Classes, according to their Vertues, and drawn up in Tables for the Readers Conveniency, with their just Doses annex'd. Written Originally in French, by M. *Tauvry*, M.D. a Member of the College of Physicians, and Fellow of the Royal Society at *Paris*. Translated from the French. Price 5 s.

The whole Works of that excellent Practical Physician, Dr. *Thomas Sydenham*, wherein not only the History and Cures of Acute Diseases are treated of after a new and accurate Method; but also, the shortest and safest way of curing most Chronical Diseases. Translated from the Original Latin by *John Peckey*, of the College of Physicians. Price 5 s.

A General Treatise of the Diseases of Infants and Children, Collected from the Best Practical Authors. By *John Peckey*, of the College of Physicians. Price 1 s. 6 d.

The Family Physician; or, a Choice Collection of Choice, Approv'd and Experienc'd Remedies for the Cure of almost all Diseases incident to Humane Bodies, whether Internal or External; useful in Families, and very Serviceable to Country People. To which is Added, The True English Wine-cellar; being the Right Method of making English Wines or Methe-lin. By *George Hartman* Philo-Chymist, Servant to Sir *Kenelm Digby* till he dyed. Price 3 s.

A Natural History of the Passions. The Second Edition, Enlarged. By Dr. *Charleton*. Price 2 s. 6 d.

1

**BOOKS Printed for, and Sold by R. Wellington
at the Dolphin and Crown, the West-end of
St. Paul's Church-yard.**

A Treatise of Medicines, containing an Account of their Chymical Principles, the Experiments made upon them, their various Preparations, their Virtues, and the modern way of using them. Together with a short View of the Nature and Periods of Diseases, in which they are proper, and some Cautions relating to the Disorders they sometimes occasion. The Medicines are rang'd in their proper Classes, according to their Vertues, and drawn up in Tables for the Readers Conveniency, with their just Doses annex'd. Written Originally in French, by M. *Tauvry*, M.D. a Member of the College of Physicians, and Fellow of the Royal Society at *Paris*. Translated from the French. Price 5 s.

The whole Works of that excellent Practical Physician, Dr. *Thomas Sydenham*, wherein not only the History and Cures of Acute Diseases are treated of after a new and accurate Method; but also, the shortest and safest way of curing most Chronical Diseases. Translated from the Original Latin by *John Peckey*, of the College of Physicians. Price 5 s.

A General Treatise of the Diseases of Infants and Children, Collected from the Best Practical Authors. By *John Peckey*, of the College of Physicians. Price 1 s. 6 d.

The Family Physician; or, a Choice Collection of Choice, Approv'd and Experienc'd Remedies for the Cure of almost all Diseases incident to Humane Bodies, whether Internal or External; useful in Families, and very Serviceable to Country People. To which is Added, The True English Wine-cellar; being the Right Method of making English Wines or Methe-lin. By *George Hartman* Philo-Chymist, Servant to Sir *Kenelm Digby* till he dyed. Price 3 s.

A Natural History of the Passions. The Second Edition, Enlarged. By Dr. *Charleton*. Price 2 s. 6 d.

Michaelis Etmulleri ¹⁷²⁷ K

In Academia Lipsiensi quondam Pro-
fessoris Celeberrimi,

OPERA
OMNIA
IN
COMPENDIUM
REDACTA.

In Quo Continentur,

- I. Institutionum Medicarum Synopsis ab ipso Authore con-
cinnata.
- II. Pyrotechniæ Rationalis seu Collegii Chymici Epitome.
- III. Commentarius in Schroderi Pharmacopeiam, contractus.
- IV. Universa Praxis Medica in angustum coacta. Cui in
calce adjicitur Chirurgia Medica summatim perstricta.

L O N D I N I :

Excusum impensis, Rich. Wellington ad insigne Delphinis
cum Corona in occidentali plaga cœmiterii D. Pauli ;
& Franc. Hubbard ad insigne Aratri in vico qui Duck-
lane dicitur. M DCC I.

4/12 e

PRÆFATIO.

DE Authoris nostri nomine, ejusque operum præstantia, verba facere, supervacuum reor. Omnia, quæ prostant, viri clarissimi scripta, erudito Orbi plurimum perplacuisse, constat. Horum etiam Epitomen, suis numeris absolutam, & tyronum compendio & rei medicæ incremento, profuturam, ratum habeo. An autem, in hoc nostro conamine, debitam attigerim metam, aliorum sit judicium.

Institutionum medicarum Synopsin, ab ipso auctore concinnatam, verbatim huc transferre, eique primum assignare locum, haud dubitavi. Huic ejus soboli genuinæ, aliam substituisse, quantæ fuisset arrogantia? Hanc excipit de Chymia Tractatus, quam fieri potuit brevissime, & forsan non incommode, contractus. Succedit Schroderus Dilucidatus, seu Commentarius in Schroderi Pharmacopeiam medico-chymicam; in quo universa materia medica, e triplici suo fonte, eruitur, ventilatur, explicata redditur; singulorum simplicium ratio & vis nativa expenditur; qua gaudeant principiorum proportionem & mistura, qua operandi facultate, eleganter deferitur: præparandi denique, cicurandi & ad usum revocandi methodus ad examen reducitur. Illam quidem Commentarii hujus partem, quæ de medica-

P R Æ F A T I O.

minum compositorum formulis differit, penitus omisimus; partim quia a *Schrodero* non longe recedit, partim quia compendii rationem fere respuit. Idem de Commentario Ludoviciano monitum velim. Meminerit autem Lector, in *Etmulleri* operum editione novissima, multa in *Schroderum Dilucidatum* referri, imprimis ubi de regno Minerali agitur, quæ hæcenus in Collegio Chymico expedita fuerant: nos utique brevitati incumbentes cramben recoctam religiose vitasse. Et sane, si quod sentiam libere effari fas sit, videtur editio illa novissima molis suæ spissitudinem, licentiæ huic eandem cantilenam sapius reponendi, magna ex parte acceptam referre. Hinc multa etiam in praxi medica prolixè differuntur de functionum animalium theoria, aliisq; in Institutionibus fuscè satis explicatis. Et si quæ sint præter dicta in novissima hac editione exhibita, quæ in prioribus desiderantur, an ipsius sint *Etmulleri*, dubito. Multa sunt quæ contrarium suadent. Imprimis illud, quod plurima ibidem occurrant ab Authoris sensu longe discrepantia, plurima etiam adversis frontibus pugnantia. Quæ cum ita se habeant, curavi ut nihil fere eorum, quæ prioribus inerant, in Epitome hac nostra desideretur. Additamenta quidem ex novissima, minus tamen sollicitè, congestimus.

Accedit tandem universa Praxis medica in angustum coacta, in qua morborum differentiæ, causæ, symptomata, prognoses, & medendi ratio, totidem fere paragraphis, ordine exhibentur; adjecto fere singulis vicibus formularum delectu non contemnendo. Agmen claudit Chirurgia Medica, summatim perstricta, pulcherrima methodo affectuum externorum causas & curam exhibens.

Atque

P R Æ F A T I O.

Atque hæc habui quæ de consilii nostri ratione dicerem. Agnosco equidem plurima hic desiderari, quæ non incommode accedere potuissent. Plurima etiam jam exarata, quæ ad incudem revocata denuo recudi postulerent. Premebat enim & temporis & schedulæ angustia, quin & aliæ distrahebant curæ; ut de nostra tenuitate nil dicam. Utcunque se res habeat, jacta est Alea. Quin & sperare fas est, fore quibus hæc haud vehementer displicebunt, licet omnibus suis numeris nondum sint ornata.

Series

Series Caputum.

Synopsis Collegii Institutionum Medicarum in Theses concinnati.

- Cap. I. **P**hyfiologia: five de principiis corporum naturalium; corporis humani principio vitali, nutritione, chyficatione, respiratione, secretione, sensu, motu, & partu. Page 1
- Cap. II. Pathologia; seu de Natura, Causis, Differentiis & Signis Morborum. p. 34
- Cap. III. Hygiene & Therapeusis. Sive de Methodo medendi & Remediis Pharmaceuticis. p. 47
-

Michaelis Etmulleri Collegium Chymicum, seu Pyrotechnia Rationalis.

- Cap. I. **D**E Salibus; in specie acido, urinoso, & salso; item de Ammoniaco & Tartaro Vitriolato p. 68
- Cap. II. De Salibus Mineralibus; in specie de Sale Communi, Sale Gemma, Nitro, Vitriolo, Alumine & Acidulis. p. 71
- Cap. III. De Operationibus Chymicis; Solutione scil. & Extractione, & ad hanc facientibus menstruis; Effervescencia, Fermentatione, Precipitatione, Calcinatione, Coagulatione, & Crystallificatione. p. 78
- Cap. IV. De Sulphure & Antimonio. p. 84
- Cap. V. De Mercurio & Cinnabari. p. 85
- Cap. VI. De Metallis in genere; & in specie de Marte, Venere, Saturno, Jove, Sole & Luna. p. 87
- Cap. VII. De Gemmis. p. 93
- Cap. VIII. De Vino, Spiritu Vini, Aceto & Tartaro. p. 94
- Cap. IX. De Plantis, Floribus, Lignis & Seminibus. p. 96
- Cap. X. De Animalibus Perfectis & Imperfectis. p. 97

Series Capitum.

Schroderus Dilucidatus, seu Commentarius in *Job*. *Schroderi Pharmacopeiam Medico-Chymicam*.

Sect. I.	D E Phytologia, seu Regno Vegetabili.	Page 99
	Classis 1. De Alterantibus Primariis, quæ sunt Plan- tæ earumque membra.	P. 99
	Classis 2. De Alterantibus Secundariis, quæ sunt Succī, Olea, Lachryma, Resina, Gummata, &c.	P. 133
	Classis 3. De Purgantibus Primariis.	P. 138
	Classis 4. De Purgantibus Secundariis.	P. 143
Sect. II.	De Zoologia seu Regno Animalī.	P. 145
	Classis 1. De Animalibus Terrestribus perfectioribus.	P. 146
	Classis 2. De Avibus.	P. 153
	Classis 3. De Piscibus.	P. 155
	Classis 4. De Insectis.	P. 157
Sect. III.	De Regno Minerali.	P. 161
	Cap. 1. De Terris.	P. 161
	Cap. 2. De Aquis.	P. 162
	Cap. 3. De Lapidibus, Gemmis, Coralliis, Margaritis, & illis qui minus pretiosi sunt.	P. 164
	Cap. 4. De Metallis in Genere.	P. 168
	Cap. 5. De Auro.	P. 170
	Cap. 6. De Argento,	P. 171
	Cap. 7. De Marte.	ibid.
	Cap. 8. De Cupro seu Venere.	P. 174
	Cap. 9. De Saturno seu Plumbo.	P. 175
	Cap. 10. De Jove seu Stanno.	ibid.
	Cap. 11. De Mercurio & Cinnabari.	P. 176
	Cap. 12. De Antimonio.	P. 177
	Cap. 13. De Recrementis Metallicis naturalibus.	P. 178
	Cap. 14. De Salibus : In specie Sale Communi, Sale Gemma, Ni- tro, Alumine, Sale Ammoniaco, & Vitriolo.	P. 178
	Cap. 15. De Arsenico, Sulphure Communi, Ambra & Succino.	181
	Cap. 16. De Spermate Ceti, Asphalto, Petrolao, Oleo Terræ, Car- bone Petræ & Gagete.	P. 183

Collegium Practicum.

L I B. I.

Sect. I.	D E Appetitu, ejusque vitiis.	p. 1
	Cap. 1. De Fame Imminuta seu Anorexia,	ibid.
	Cap.	Cap.

Series Caputum.

Cap. 2. De Appetitu aucto : Bulimo, scil. & appetentia canina.	p. 3
Cap. 3. De Appetitu Depravato, Pica, nempe, malacia & Jastidio determinato.	p. 4
Seft. II. De Siti lafa.	p. 5
Seft. III. De Masticatione lafa.	p. 7
Cap. 1. De Musculorum masticationi infervientium vitiis : in specie de Spasmo Cynico & Tortura oris.	ibid.
Cap. 2. De Maxillarum & Dentium vitiis.	p. 8
Seft. IV. De Deglutitione lafa.	p. 11
Seft. V. De Chylofeos lafonibus.	p. 12
Seft. VI. De Assumptorum retentionis in stomacho lafone.	p. 14
Cap. 1. De Flatibus.	ibid.
Cap. 2. De Vomitu & nausea.	p. 15
Cap. 3. De Vomitu Sanguinis.	p. 17
Seft. VII. De doloribus Stomachi.	p. 18
Cap. unicum. De Præcordiorum anxietate, Cardialgia & Soda.	ib.
Seft. VIII. De Contentorum in intestinis expulsiōe lafa.	p. 21
Cap. 1. De Alvi Retentione.	p. 22
Cap. 2. De Ileo seu valvulo.	p. 23
Cap. 3. De Alvi Fluxu seu Diarrrhaa.	p. 26
Cap. 4. De Cholera.	p. 29
Cap. 5. De Lienteria.	p. 31
Cap. 6. De Fluxu Chyloso seu Caliacæ Passione.	p. 32
Cap. 7. De Dysenteria.	p. 33
Cap. 8. De Tenesmo.	p. 37
Cap. 9. De Fluxu Hepatico.	p. 38
Cap. 10. De Affectibus Hamorrhoidalibus.	p. 39
Seft. IX. De variis Intestinatorum Doloribus; imprimis Colico.	p. 42
Seft. X. De Situ Intestinatorum mutato.	p. 47
Cap. 1. De Hernia.	ibid.
Cap. 2. De Ani Procidencia.	p. 48
Seft. XI. De Chyli distributione lafa.	p. 49
Seft. XII. De Chyli sanguificatione, sanguinisque fermentatione lafa.	p. 51
Seft. XIII. De Aeris Inspiratione lafa.	p. 52
Cap. 1. De Suffocatione.	ibid.
Cap. 2. De Asthmate.	p. 54
Cap. 3. De Singultu.	p. 59
Cap. 4. De Incubo.	p. 61
Seft. XIV. De lafa Expiratione.	p. 62
Cap. 1. De Sternutatione immoderata.	ibid.
Cap. 2. De Vocis Vitiis.	p. 63
Cap. 3. De Tussi.	p. 66
Cap. 4. De Catarrho Suffocativo.	p. 70
Seft. XV. De Sanguinis motu per Cor vitiatō, adeoque hujus pulsus lafo.	p. 73.

Series Capitum.

Cap. 1. De Virium Languore & Synope.	ibid.
Cap. 2. De Palpitatione & Tremore Cordis.	p. 76
Cap. 3. De Febre.	p. 78
Art. 1. De Febre in Genere.	ibid.
Art. 2. De Febribus intermittētibz.	p. 83
Art. 3. De Febribus Continuis.	p. 90
Art. 4. De Febribus Continuis Lentis.	p. 97
Art. 5. De Febre Hectica.	p. 101
Art. 6. De Petechiis & Febre Petechiali.	p. 110
Art. 7. De Variolis & Morbillis.	p. 112
Art. 8. De Febre Purpurata & Morbo Hungarico.	p. 118
Art. 9. De Peste.	ibid.
Sect. XVI. De Nutritione Lasa.	p. 126
Art. 1. De Phthisi & Tabē.	ibid.
Art. 2. De Atrophia particulari seu aridura.	p. 132
Art. 3. De Cachexia, Anasarca, & Leucophlegmatia.	p. 133
Art. 4. De Hydrope.	p. 135
Art. 5. De Ictero seu Cachexia Ictericā.	p. 141
Art. 6. De Malo Hypochondriaco & Scorbuto.	p. 144
Sect. XVII. De Sanguinis ex partibus refluxu vitiatō.	p. 150
Art. 1. De Inflammatione in genere.	ibid.
Art. 2. De Angina & Tonsillarum inflammationibus.	p. 152
Art. 3. De Aphthis & affectibus uvulę.	p. 156
Art. 4. De Inflammatione Ventriculi, Intestinorum & Ani.	p. 157
Art. 5. De Inflammatione Mesenterii, Pancreatis & Omenti.	p. 158
Art. 6. De Pleuritide & Peripneumonia.	p. 160
Art. 7. De Inflammatione Hepatis & Lienis.	p. 164
Art. 8. De Inflammatione & Ulcere Renum.	p. 165
Art. 9. De Inflammatione & Ulcere Vesicę.	p. 166
Art. 10. De Inflammatione Cerebri.	p. 167
Art. 11. De Oculorum Inflammatione seu Ophthalmia; item de Epiphora.	p. 168
Art. 12. De Inflammatione & Ulcere Aurium.	p. 170
Art. 13. De Empyemate.	p. 171
Art. 14. De Hamorrhagia in genere.	p. 173
Art. 15. De Hamorrhagia Narium & Gingivarum.	p. 174
Art. 16. De Sputo Sanguinis.	p. 175
Sect. XVIII. De Urinę in Renibus Secretione lasa.	p. 177
Art. 1. De Ischuria Renali.	ibid.
Art. 2. De Calculo Renum.	p. 178
Art. 3. De Diabete.	p. 182
Art. 4. De Mitsu Cruento.	p. 183
Sect. XIX. De Urinę excretionē lasa.	p. 184
Art. 1. De Ischuria vesicali.	ibid.
Art. 2. De Calculo Vesicę.	p. 185
Art. 3.	

Series Capitum.

Art. 3. De Urina Incontinentia.	p. 186
Art. 4. De Stranguria.	p. 187
Art. 5. De Dysuria.	p. 188
Sect. XX. De Lympha in Glandulis Generatione & Motu vitiatas.	189
Art. 1. De Catarrhis,	ibid.
Art. 2. De Coryza.	p. 192
Art. 3. De Hydropibus Particularibus; imprimis Ascite, Hydrope Pectoris, & Hydrocephalo.	p. 193

LIB. II.

Sect. I. D E Spirituum Animalium Generatione vitiatas, indeque motus & sensus laesionibus; in specie de Vigiliis & Somno vitiatas.	p. 1
Cap. 1. De Vigiliis nimis.	p. 2
Cap. 2. De Somno nimio.	p. 4
Sect. II. De Vertigine.	p. 7
Sect. III. De Spirituum in partes externas motu inordinato.	p. 10
Cap. 1. De Epilepsia & Convulsione.	ibid.
Cap. 2. De Tremore.	p. 18
Sect. IV. De Spirituum Animalium influxu abolito.	p. 20
Cap. 1. De Apoplexia.	ibid.
Cap. 2. De Paraplegiis.	p. 26
Cap. 3. De Paralyfi.	p. 28
Sect. V. De laesionibus sensuum externorum,	p. 31
Art. 1. De variis visus laesionibus.	p. 31
Art. 2. De Auditus laesionibus.	p. 33
Art. 3. De laesionibus gustus & olfactus.	p. 34
Art. 4. De laeso Tactu, indeque orto dolore.	p. 35
Art. 5. De Odontalgia.	p. 39
Art. 6. De Cephalalgia.	p. 41
Art. 7. De doloribus Oculorum & Aurium.	p. 45
Art. 8. De Arthritide seu Podagra, Doloris Ischiadico, &c.	p. 47
Sect. VI. De Sensuum Internorum & Rationalium Functionum laesione,	p. 50.
Art. 1. De Laesione Memoriae.	ibid.
Art. 2. De Delirio: in specie de Phrenitide & Delirio Melancholico.	p. 51
Art. 3. De Mania.	p. 52
Art. 4. De Rabie.	p. 53

De Morbis Sexui virili propriis.

Seçt. I.	D E Seminis generatione laesa, ubi de Inflammatione testium, Pneumatocle, Hydrocele, Sarcocle, & Hernia varicosa.	P. 54
Seçt. II.	De Seminis Excretionem & Retentionem laesa.	P. 57
	Art. 1. De Gonorrhœa vera.	ibid.
	Art. 2. De Gonorrhœa Notha, tam benigna quam virulenta.	58
	Art. 3. De nimis cita, vel nimis tarda seminis ejaculatione.	59
Seçt. III.	De Penis Erectione laesa.	P. 60
	Art. 1. De Impotentia virili.	ibid.
	Art. 2. De nimia Salacitate.	ibid.
	Art. 3. De Depravata penis erectione.	P. 62

L I B. IV.

De Morbis Mulierum & Infantum.

Seçt. I.	D E menstruorum vitiis.	P. 63
	Art. 1. De mensium Emanatione.	ibid.
	Art. 2. De nimio menstruorum fluxu.	P. 65
	Art. 3. De Fluore albo mulierum.	P. 66
Seçt. II.	De vitiis appetitus venerei, ejus nempe defectu, aut nimia salacitate.	P. 67
Seçt. III.	De Affectibus totius corporis, Utero vulgo attributis.	P. 68
	Art. 1. De Febre alba seu Chlorosi.	ibid.
	Art. 2. De Cachexia mulierum.	P. 69
	Art. 3. De Suffocatione uteri.	ibid.
Seçt. IV.	De Affectibus viri Admissionem & Conceptionem ladentibus.	P. 72
	Art. 1. De nimia angustia vel apertura vagina; & procidentia uteri.	ibid.
	Art. 2. De Inflatione & Hydrope uteri.	P. 73
Seçt. V.	De Morbis Puerperarum.	P. 75
	Art. 1. De Lochiis retentis.	ibid.
	Art. 2. De Lochiorum nimio fluxu.	ibid.
	Art. 3. De Doloribus post partum.	P. 76
	Art. 4. De Lipothymia, Diarrhœa, & Incontinentia aut Suppressionione urinae in puerperâ.	P. 77
		Art. 5.

Series Capitum.

Art. 5. De Febre Lactea, Morbis Acutis & Purpura Puerperarum. ibid.

Secl. VI. De Vitiis Lactis. p. 78

Secl. VII. De Regimine fetus & morbis infantum. p. 80

LIB. V.

De Chirurgia Medica.

Secl. I. De Luxationibus. p. 86

Secl. II. De Fracturis. p. 88

Secl. III. De Vulneribus. p. 90

Secl. IV. De Ulceribus. p. 94

Secl. V. De Tumoribus. p. 97

Secl. VI. De Gangrana & Sphatelo. p. 103

Michaelis Etmülleri
SYNOPSIS COLLEGII

Institutionum Medicarum in Theses concinnati.

C A P. I.

Physiologia: Sive de principiis Corporum Naturalium: Et de Corporis humani principio vitali, nutritione, chyificatione, respiratione, secretione, sensu, motu & partu.

§. I. **M**edicina cum sit *ars*, quæ corpus humanum vivens, quatenus sanabile est, seu quatenus ejus sanitas præsens conservanda, absens vero restituenda, tractat, erit ratione objecti & ratione finis omnium nobilissima.

II. Cui nihil detrahit, quod dicatur *ars conjecturalis*: quas enim adhibet conjecturas, non sunt temerariæ seu sine fundamento, nec de rebus purè contingentibus; tales enim nil aliud essent, quàm puræ ignorantiz & vanæ persuasiones.

III. Sed conjecturæ, quibus nititur Medicus, sint circumspectæ & fundatæ experièntiis, & hinc deductis conclusionibus rationalibus, siquidem & versantur circa res apparenter quidem, ob promiscuas intervenientes circumstantias, contingentes, in se tamen necessariam coherentiam causarum naturalium cum effectibus habentes, adeoque hæ ipsæ veræ scientiæ proximæ sunt.

IV. Est scilicet unicuique homini sua peculiaris *idiosyncrasia*, ob quam universales non æquè in omnibus formari possunt conclusiones, quin eæ, quæ ut plurimum veræ sunt, in individualibus locum necessariæ consequentiæ obtineant. Accedit & scientia naturalis adhuc in pluribus defectuosa, cui tamen revera subalternata est medicina: unde ratione fundamenti in naturalibus, & ratione objecti in individuis,

hominis scilicet, conjecturis necessario in medicina utendum est.

V. Fundamentum conjecturarum debent esse non sola experimenta; hæc enim sunt temeraria, subinde etiam nociva, & *Empiricam sectam* constituunt: non solæ rationes, hæc enim sunt cæcæ, & admodum erroneæ, ac *sectam dogmaticam Galenicam* constituunt: neque etiam *Analogismus*, seu in plurimis morbis eadem ratio aut eadem communitates; hic enim pariter *Empiricam Sectam* facit seu constituit.

VI. *Experientia & ratio* simul fundamentum sint conjecturarum Medicarum, dum memoriâ & iudiciô instructus medicus aliâs observata sua ægotanti individuo, tam quoad theoriam quam praxim, iudiciôsè applicat: Unde hæc duo, *experientia & ratio* fundamentum *Medicinae veræ* constituunt, quæ etiam, pro experimentis observandis, binis acutis oculis, sinistro *Pyrotechniæ*, & dextro *Anatomia*, instructa est: unde & ratione *Pyrotechniæ Spagyricæ Secta* præ cæteris nobilissima est.

VII. Sunt autem medicinæ, pro reliquarum omnium partium natura, tres partes principales: Prima finem propositum considerans, ut *Pathologia*, quæ sanitatis & huic oppositorum morborum scrutatur naturam, ut in subiecto per *Physiologiam*, partem medicinæ secundam, probè cognito, eundem intentum obtineat, ita ut in parte tertiâ doceat per legitima media eam vel integram conservare in *Hygiene*, vel labefactatam restituere in *Therapeutica*.

VIII. Semiotica est bipartita. Nam diagnostica ad *Pathologiam*, prognostica ad *Therapeuticam* pertinent; cum medicus practicus perspectâ morborum ratione, imprimis per signa eisdem, subinde abditos in ægro, cognoscere & perspicere debeat, & præterea sub curatione maturè præcognoscere, an curabilis, an verò incurabilis & quomodo, sit?

IX. Ministræ partes *Hygienæ* sunt ars culinaria & huic cognata pistoria; *Therapeutica* vero ministratur *Pharmaceutica & Chirurgia*: quarum illa omnium simplicium exactam cognitionem; hæc anatomes crebrius exercitium præsupponit.

X. Nondum autem perfecta est *Medicina*, quin potius a diebus Hippocratis ad nostrum usque seculum steterit, & parum profecerit: id quod factum fuit (1) ob variam literarum ac medicinæ sub barbaris fortunam, cum sub regnorum mutationibus & hæc mutationem & detrimenta subinde passa sit. Accedit (2) quod superiorum seculorum Medici unicè in Scriptorum Græcorum & Arabum versione, & iterata dilucidatione ac commentatione, occupati fuerint, de ulteriori progressu ne somniantes quidem: Unde successivè succrevit infausta & quasi jurata veterum veneratio.

XI. Hinc (3) factum, ut, neglectâ Hippocraticâ methodo, per observationes ulteriùs progrediendi, præmaturè medicina adhuc mutila in corpus Systematicum instar cuiusdam perfectæ disciplinæ redacta fuerit; Et (4) simul Aristotelis dogmata rationaliâ ceu fundamentalia sine ulteriori examine in Medicinam introducta sint, neglectô contrariô (5) primario philosophiæ & Medicinæ fundamento, *Pyrotechnia*.

XII. Objectum Medicinæ est corpus humanum vivens, quatenus sanabile. Illud materiale, hoc actuum seu formale dicitur. Hoc corpus ut recte consideretur, attendendum est tam ad ipsam corporis structuram materiam, quam ad ejus actum vitalem formalem: illa nempe structura corporis humani in se considerata se habet instar machinæ artificiosissimæ; hic se habet instar principii moventis spirituosius, & dictam machinam dirigentis.

XIII. Machinam dicimus corpus nostrum, non secus ac omnium brutorum, similem Machinis artis Hydraulicis. Nam anima incorporea in brutis est nulla, in homine vero rationalis, in se quidem certa, cum corporis tamen actionibus nullum habet commercium.

XIV. In structura hujus machinæ materiali duplex partium differentia imprimis consideranda est, nempe dum partes quædam sunt nervæ, seu, ut alias vocantur, spermaticæ, aliæ vero sunt sanguinæ. Istæ sunt nihil aliud, nisi materialis fibrarum textura, quæ prima partium stamina constituit, & primitus in ovo ex ejus co liquamento delineatur & effingitur: his fibris postmodum per coaguli modum sanguis hinc inde adhærescit, unde parenchymata sanguinea nascuntur; quæ duæ partes certo situ & nexu invicem coherentes materialem corporis structuram constituunt.

XV. Structura dicta corporis materialis non constat ex quatuor illis vulgaribus Elementis, ex quibus omnia mixtorum concreta composita finguntur: Nam hic quaternio à nemine adhuc, neque evidenti ulla ratione, neque ulla certa vel probabili saltem certa experientia, est comprobatus.

XVI. De Aqua quidem non dubitandum, eam esse catholicum omnium materiale principium: Nam omnia vegetabilia ex aqua fiunt, & omnia ex ea constare, resolutio probat. Tacemus alia exempla hoc probantia. Sic enim ex aqua pluviali fit terra levis & candida, quæ, quò sepius destillatur, eò magis crescere & augeri videtur, ita ut tres ejus partes in terram mutantur: Vid. Boyle de form. & Qualit., qui omnia corpora terrea, ut gemmas & lapides pretiosos ac perspicuos, aquæ fructus pronunciat in Tr. de gemmis.

XVII. Quàmplurima autem dantur corpora, in quibus nullum horum elementorum potest demonstrari, V. G. Mercurius vivens, Crysalus, & similia nullum vestigium elementorum horum quatuor habent.

XVIII. Spagyrici alias quinque principia assumunt, tria activa, Sal, puta, Sulphur & Mercurium, & duo passiva, phlegma & Caput mortuum seu terram: ast & hæc principia non ritè explicari possunt. Nam omnes Scriptores hujusmodi ita videntur confusi, ut res diversas uno sulphuris nomine explicent, cum tamen illud non unum sed multiplex sit, aliud puta vegetabile, aliud minerale, aliud animale. Accedit huic quod illi non attenderint, ex resolutione per ignem nova subinde emergere concreta, pro simplicibus tamen ab illis habita: Sic enim e. g. o. o. destillata sunt Corpora mixta seu composita, & tamen ab illis pro principio Sulphureo assumpta; deinde composita putarunt esse componentia: Vid. Boyle in Chim. Scept. delens hanc activorum triplicitatem, It. Guiffon. in Epistola.

XIX. Circa ea verò explicanda inter illos autores non constat, ut consulos potius opinionum nodos, quam solidam sententiam, ex hac doctrina percipere liceat. Cum ergo nec hæc sufficient, alia iniri via, & natura explicari secundum principia Mathematica, & rectè quidem, cepit. Inter eos autem primus fuit *Cartesius* qui in generalioribus laude suâ non fraudandus: ast ubi ad specialiora pervenit, superficialium esse atque jejunum, merito suo pronunciamus; ejusque tria elementa sunt suavis speculatio, ingenii que lusus, ab initio plausibilis quidem, sed qui in medicina usum habet nullum: Vid. *Tanninghoff*. *Clav. Philos. Cartesianæ*, novus, rarus ac perspicuus liber.

XX. Existentiam quidem aëris, aquæ & terræ, nemo negabit, cum hæc sint maximæ portiones globum nostrum componentes, ac quasi receptacula ac diversoria reliquorum variorum corporum. Sed an materialiter una cum igne sic dicto elementari omnia mixta componunt, dubitatur meritò, utut de Aqua separatim considerata res certissima sit, eam frequentissime mistorum reverâ ingredi compositionem; ut taceam *Thaleris* ab *Helmontio* revocatam ab orco sententiam; omnia ex sola aqua materialiter constare asserentem.

XXI. Ex aqua autem constare omnia, probant quidam singulari hoc experimento; dum levem pulveris igniti quantitatem projiciunt in aquam, & sic eandem in perfectam, & quidem durissimam atque pellucidam, gemmam transmutant: vid. *Morbhoff*. in *Epist. ad D. D. Majorem de scypho vitreo per certum vocis humanæ sonitum disrupto*.

XXII. Ignis ipsius natura semper obscura & intricata fuit, modernorum tamen experimenta Vulcano Chymico adjuncta persuadent ignem nostrum usum lem (nam de cælesti in solari Corpore concentrato, & inde in universam mundi machinam, imprimis ipsos Planetas, adeoque & Tellurem sub nomine radiorum & luminis evibrato, non est hujus loci tractare: utut multa persuadeant, eundem itidem ex Sulphure oluto constare) nil aliud esse, quam dissolutionem corporum dictorum Sulphureorum, i — e. in recessu pinguium acidorum, in sui particulas immediate minimas factam, imprimis mediante aere; cujus dissolutionis effectus duo inseparabiles sunt: Calor & Lumen.

XXIII. Viget Ignis imprimis in flamma, quæ est rarefactio & dissolutio fumi; fumus vero flamma inspissata constans particulis ulterius rarefactibilibus, elevatis tamen per aeris, à calore rarefacti, motum: hinc flamma quæcunque extincta vel suffocata abit in fumum, fumus condensatur in fuliginem, sicut fumus, v. g. candelæ, facile in flammam incenditur.

XXIV. Hinc unum idemque corpus in flammam, fumum, fuliginem, fuliginis \circ° , acidum & pingue, & similia Corpora, prout diversimodè tractatur & modificatur, est resolubile. Nam petroleum, oleum commune olivarum, pix, S. Vini, &c. facillime inflammantur: totaque transeunt in forma flammæ, ut parum vel nihil restiter, quæ flamma, excluso aere, suppressa abit in fumum, qui fumus est ipsum istud Corpus, quod in vase ab aere munito in forma \circ° distillati, cum majori licet fixioris substantiæ remanentia, propter defectum aeris, se manifestat; ita ut ipsum corpus pingue, \circ° inde destillatum, fumus, flamma, &c. sint una eademque substantia.

XXV. Adeo-

XXV. Adeoque ut lignum, quod in aere libero seu aperto comburitur, & flamma, fumus, fuligo, fuliginisque spiritus, & °. & Θ, atque idem lignum, quod in vase clauso, aeris ingressum omnem excludente, Igni committitur, & ejus phlegma, oleum, Spiritus, &c. per retortam prolucida, sunt omnia una eademque substantia materialis, pro varietate suæ texturæ mediante motu inducitur, repræsentans tot diversa Schemata.

XXVI. Nitri ipsius Corpus salinum dum integrum est, cum in Crucibulo igni exposito fluit, cum carbonis igniti tantillo incensi & adjecti maximam partem in flammam abit, dum eadem flamma in Retorta coarctata in fumum rutilantem cogitur, dum hic in Spiritum acidum condensatur, dum hic spiritus in Θ tartari regeneratur in perfectum Θ, est una eademque materialis substantia, nunc ignis & flammæ, nunc aliam induens Larvæ, pro varia substantiæ ejusdem materialis, secundum minima corpuscula, per motum textura.

XXVII. Ignis igitur non est distinctum quid ab aliis corporibus, & deflagratio est actus dissolutionis corporum plus minus sulphureorum, quæ aere resoluta & rarefacta repræsentant nobis tale ens, quod nos Ignem vocamus: ita ut in igne considerandum sit 1. subiectum ignitionis, quod sunt corpora plus minus sulphurea; & 2. medium ignitionis quod est aer. Cæterum quod ignis consistat in solutione Corporum mediante aere, probatur exemplo veneris, cui si affundatur Spiritus nitri, ex mutua actione & reactione calor orietur intensissimus, evolabit fumus, immo interdum ignem ac flammam concipiet.

XXVIII. Sic scintillæ per motum elicitæ nil aliud sunt, nisi particulæ sulphureæ per motum istum silicis violentum ab aere nitroso reclusæ & accensæ, quod potest probari per microscopium, si illæ particulæ in Charta exceptæ inspiciantur: vid. Hock. in micrograph. Anglico idiomate conscripta.

XXIX. Adeo omnia corpora constant ex una simplicissima materia, per superinductum motum in minutissimas particulas contracta, quæ cum diversissimarum figurarum sunt, variantque etiam magnitudine, situ, ordine & motu: fit hinc ut pro varia harum textura & coalitu tam diversa in universo mundo oriantur Corpora.

XXX. Cum verò videamus omnia corpora fieri seu generari, nutrirî, & augmentari, ac corrumpi successivè, & insensibiliter, adeoque per minimas materiæ constituentis particulas, ita ut ex minimarum harum particularum syncrifi seu unione, certa diacrisi seu separatione, & metastasi seu transpositione variâ, fiant, intereant & alterentur diversimodè corpora: potius igitur multifarias tales particulas seu principia corporum materialia atque elementa assumamus: quæ texturæ particularum in corpore, & inde natæ variz, respectu nostri concipiendissimæ: proprietates reverà sunt id, quod vulgo *substantialis forma* dicitur.

XXXI. Particulas illas minutissimas veteres vocarunt *Atomos*, quasi non dissecabiles; ubi tamen distinguendum est inter divisionem realem seu physicam, & mentalem seu mathematicam; sunt quidem indivisibiles physice & realiter, mathematice vero minimè. Ex his Ergo materialibus cum revera corpora consent, consequenter verissimum est, omnia constare materia; quia vero hæc materia iners est, & om-

nia quæ fieri debent, fiant per motum, cujus vis confistit in seminibus, ex his procedit Generatio, & sic substantia materiz dividitur in minuta frustula, quæ habebunt suam certam figuram & magnitudinem, & propterea quoque respectivè ad se invicem certum ordinem & situm. Hæ particulæ per unionem componunt omnia corpora; per resolutionem & separationem destruunt, per metastasin seu transpositionem immutant eadem & alterant.

XXXII. Probant hoc ipsum exempla: Vitrum est productum artificiale multiplicis affectionis; fit ex particulis minutis cinerum & \ominus alcali fixi, quæ igne coeunt in vitrum, tanquam productum tertium: vel sumatur Cinnabaris, & consideretur ejus generis ex Sulphure & \varnothing vivo commistis & sublimatis dependens, quæ dant novum corpus, proprietates planè alias ab istis duobus habens. Sic minio, quod nihil aliud est, quam Plumbum calcinatum, si affundatur Acetum destillatum, aut alius liquor acidus, emergit liquor dulcis, saccharo dulcior; quod si porro phlegma seu acetum destillatum evaporet, habentur in fundo & lateribus Cryalli dulces, candidæ, ponderosæ, perspicuæ, planè differentes à minio & aceto destillato.

XXXIII. Insuper, ne saltem in artefactis hæreamus, sistam ex nativis vinum: Sc. illius liquor primogenius, qui verè defluit ex palmitibus, si destillatur tantillum acidus existens nil dabit, nisi phlegma & pauxillum \ominus acidi. Interim ex hoc liquore fiunt, folia, postea bacæ, in quibus succus austero-acidus contentus est: porro succus iste dat mustum, mustum dat vinum, vinum Tartarum, fæces & acetum, & hæc tandem phlegma & Spir. quæ toto cælo invicem differunt. Hæc mille producta secundum ordinem fiunt ex ∇ simplici constante ex minutissimis particulis in motu constitutis, quæ diversimodè intertextæ & transpositæ dant tam varia nova concreta.

XXXIV. Similiter vinum in phiola hermetice clausa, ita ut nequeat substantiæ separatio contingere, blando calore expositum, in acetum degenerat, per nudam particularum minutissimarum transpositionem. Porro accipiatur \ominus Tart. fixum, affundatur illi liquor \ominus acidus, ex ambobus effervescentibus novum \ominus regenerabitur, ac ita per Syncrisin novum corpus prodibit. Quod si ergo particulæ homogeneæ concurrant, constituunt corpus simplex; si heterogeneæ compositum: Sic enim v. g. Aqua est corpus simplex, quod constat ex particulis minutis ejusdem essentiz, parvis, oblongis, rotundis, utraque ex parte nonnihil acutis, quæ invicem unitæ constituunt Aquam. Ex hac Aquæ structura omnes illius proprietates demonstrantur: Si enim istæ particulæ in continuo sunt motu, dant Aquam Limpidam; si vero mutuò sibi intertextæ impediuntur in motu, constituunt corpus durum seu glaciem; sicut, si sine intermissione terræ transeat, vocatur ea insipida: tandem si particulæ illæ celerius ac in sublime moveantur, vocatur vapor.

XXXV. Cum vero omnes hæ particulæ sint materiales, adeoque quantæ, necessariò proprietates suas quantitativas & mechanicas, h. e. determinatam figuram ac magnitudinem, certum ad se invicem ordinem & situm habebunt; unde pro varia particularum talium, mediante motu, unioni & textura diversæ necessario fient corpora, horumque multiplices affectiones.

XXXVI. Tex-

XXXVI. Textura ista particularum constituens corpora, prout diversa ratione afficere valet organa nostra sensoria, erit fundamentum tot conceptuum diversorum in nostra mente, ratione quorum à nobis corporibus istis tot diversa attributa sub qualitarum nomine adscribuntur, tanquam tot accidentium realium, cum revera nil aliud sint, quam materię modi ex particularum minimarum diversa textura oriundi, non realiter ab ipsa materia ita contexta differentes, sed nostro saltem concipiendi modo. Qualitates ergo vulgo dictę non entia reapte sunt. Res claret exemplo.

XXXVII. Quando nempe spiritus sulphuris perspicuus acidus, rodit venerem, ex utriusque unione fit Vitriol Q, constans solum ex particulis acidis, certo modo particulis veneris intertextis, ex qua nova textura fit corpus cęruleum, Rhombiforme, opacum, adstringens gustu, & nauseosum, frigidum, inodorum, purum, glabrum, &c. quę omnia attributa seu qualitates à corpore distinctę æstimantur, cum nihil sint, quam diversi corporis concreti modi, ex particularum textura nova oriundi, sola ratione in Conceptu, non reipsa à corpore, cui attribuuntur, distincti.

XXXVIII. Sed illę ipsę contextę particulę, prout per texturam novam novo motu linguam feriunt, ac œsophagum irritant, dicuntur adstringere & nauseam movere; prout lumen incidens certo modo ad oculum reflectunt, dicuntur efficere corpus cęruleum; prout certo situ se uniunt seu coeunt in corpus, representant Rhombos; prout digitis minus calidę sentiuntur, quam ipsi (digiti) sunt, frigidę dicuntur; prout digitorum pulpę non cedunt, corpus durum constituunt; propter æqualem tamen unionem pulpę quoad superficiem corpus glabrum redditur, & ita consequenter nostris sensoriis tot diversas impressiones faciunt, quę ceu tot qualitates novę vulgo æstimantur.

XXXIX. Particulę tales per mutuam texturam constituunt mediante motu corpora mista, qui tamen motus non vagus, sed determinatus est, tam in materię compositione, quam ejus varia conformatione: adeo ut non nisi vi seminum determinata ex istis particulis, fermentativo motu, per semina alteratis, varia efformentur corpora.

XL. Sic. v. g. Ferri frustum pro varia sui configuratione dat modo clavum, modo clavem, modo ferram, &c. Quę configurationes tamen non differunt realiter à suo ferro, sed sunt unum idemque ferrum: Si porro consideramus ferrum, quatenus illud est corpus Frigidum, Durum, Ponderosum, Acutum, &c. Varios inde nobis formamus conceptus, & diversas in ipsa statuimus qualitates, quę tamen non sunt, cum illud sit una substantia, & quatenus premit manum, dicitur ponderosum, & hæc ponderositas dependet à particularum unione, & arcta compressione.

XLI. Ita Calor non nisi à motu descendit. Accipiat ergo Spir. nstri, qui frigidę naturę putatur, Infundatur ei Limatura & pariter frigida, misceanturque hæc: Ita enim concipient calorem, qui tam diu durat, quam diu motus durat: aut sumatur Cera quę est corpus durum, & igni exponatur; ita enim particulę cereę incipient moveri, eaque fit mollis; ut adeo mollities in corporis solutione, durities in Compactione consistat: sicut porro frigus in parti-

cularum quiete, asperitas in inæquali situ, glabrities contra in æquali pondere.

XLII. Particulæ tales, quæ immediatè corpora componunt, & in quæ etiam eadem immediate resolvuntur, *numero trinario* pro explicandis corporum phænomenis commodè comprehenduntur; nempe sunt *Salino Acide, Aqueæ, & Terreæ*, quæ quidem sunt proxima corporum principia materialia, non tamen ultima principia, sed hujus respectu potius principia ex aliis particulis simplicioribus, per varias texturæ vicissitudines prius constructa, unde & sub resolutione in alias successive facessunt particulas simplices, ut plurimum aqueas & terreas,

XLIII. Ita ut quamplurima quæ maxime videntur Composita, primo ex Aqua per multiplicem particularum aquearum mutationem mechanicam, in alias particulas modo dictas vi seminali factam, oriri, & tandem in has ipsas sub resolutionibus, destructa seminum potestate, ultimò redire videantur,

XLIV. Trinarius autem hic numerus ob id assumitur, quod sufficiat optimè pro explicandis phænomenis corporum, à materia seu concreto dependentibus; & earum aut omnium aut aliquarum præsentia, variata tantum proportionem, deprehenditur in iisdem.

XLV. Particulas has inter primatum ducunt, & magis fere præ cæteris activæ sunt salinæ, acutæ, rigidæ, &c. & cum Aqueis particulis facile unibiles, generali differentia *acidæ & alcalinæ*, & mutua facta unione ortæ exinde *salsæ seu enixæ*. Hæ ipsæ instrumentaliter præcipuarum in rerum natura operationum, nempe coagulationum, & dissolutionum, fermentationum & effervescentiarum, solutionum & præcipitationum, & quamplurimarum in corporibus insignium mutationum, sunt primarii Authores.

XLVI. Salia autem sunt vel fixa, vel volatilia: Fixa in Igne durant, Volatilia vero avolant. Sic Sal Ammoniacum est Θ compositum, urinosum & acidum continens in se. Quod si cum hisce duobus Θ bus unitis aliæ partes terreæ sunt extrusæ, vocatur illa actio præcipitatio, e. g. vitriolum commune nihil aliud est, quam Venus, & minera δ a Spir. Sulph. soluta,

XLVII. Sub generali autem acidæ & alcali nomine innumerabilis salium, tanquam particularum magis activarum, diversitas comprehenditur, cum tam urinosa quam acidæ mille modis pro varietate concretorum, in quibus existunt, secundum proprietates mechanicas inter se differant; unde & tam variis modis inter se & cum aliis mutuò uniri ac combinari diversi saporis, ac diversissima salia salsa seu enixa exinde componi possunt: Ex quorum omnium varietate speciales quamplurimæ operationes naturales derivandæ sunt in Corporibus.

XLVIII. Imprimis *fermentationes & effervescentiæ* dependent à salium activitate, quæ sunt media transmutationum & digestionum in corpore animali: Est Sc. *fermentatio, motus intestinus particularum minutarum, corpus mistum constituentium, oriens à mutua salium alcali & acidæ, in unoquoque mista, existentium, sed resolutorum, in se invicem actione, quæ omnes reliquæ mistum componentes particule inter se variè commiscantur, & agitantur, donec ipsa sequatur aut ultima misti talis resolutio,*

olutio, aut nova ejusdem alteratio à salium mistorum nova unione, aut saltem contemperatione dependens.

XLIX. Bina illa Salia, acidum & alcali, reperiuntur in omnibus tribus Regnis, maxime in minerali, & specialius in sulphureis mineralium: nam nunquam in tota natura reperitur sulphureum, cui non ex parte adjunctum sit *acidum suum*. Metalla etiam turgent talibus Sulphureis, Salibusque sulphureis acidis. In vegetabili regno imprimis Ligna acidum eructant spiritum volatilem; unde quod in combustionem oculos morficat, est acidum in illis latens. In Animalis Regno paucissimè habentur acida manifesta, quia semper sub oleis solent latitare.

L. Sal acido oppositum est *Urinofum*, alias *Alcali & Lixiviosum* dictum. Sunt urinosa Ælia duplicia; vel *Volatilia*, (*nativa dicta*) quia non in igne persistunt, ut sunt \ominus C. C. viperarum, &c. vel fixa (artificialia dicta.) Sic in Spir. urinx humanæ & aliorum animalium luxuriat ac latitat tale \ominus volatile. In Regno vegetabili etiam habentur talia Ælia urinosa, modo aciora, ut in Plantis sapore caustico constantibus ex. g. *Armoracia*, Sinapi, Cochlearia, &c. modo temperatiora & blandiora, quali prædita sunt plantæ aromaticæ, mentha, absinthium, &c. in quorum blando oleo subsistunt Alcalia Volatilia. Denique occultata etiam Volatilia Alcalia inveniuntur in plantis Vulnerariis.

LI. Quod verò attinet *urinosa artificialia* seu *fixa salia*, ea non præexistunt in ipso concreto ante calcinationem, sed potius fiunt per artificium ignis, nempe per liquefactionem sulphuris acidi & salis volatilis, quæ duo invicem se arripiunt, coeuntque in \ominus *falsum*. Talia Alcalia fixa seu artificialia reperiuntur in vegetabili & minerali regno, minùs in animali. Ulterius quando acidum & urinofum conjunguntur, mediante subiecto liquido, coeunt in sal mistum, novam compositionem, ex utrisque constans. Tale est, quando sal Tart. & Spir. Vitrioli conjunguntur; tunc enim \ominus tertium seu enixum fere emergit, inspidum fere vel falsum, quod *tartarus vitriolatus* est. Sic etiam Spir. Salis cum quocunque sale Volatili urinoso junctus constituit sal Ammoniacum.

LII. Tandem observandum, quod præter urinosa dentur etiam subiecta terrea quasi Alcalia, &c. Acidis etiam effervescentiam excitantia. Sic v. g. si affundatur Spir. \ominus Limaturæ & tis, fit effervescentia. Idem fit, si Spir. \ominus Cretæ aut terræ sigillatæ, aut si acetum destillatum Coralliis affundatur; sunt enim hæc concreta partim corpora porosa, instar alcalium fixorum, partim in se habent alcalia volatilia occulta, sub solutionis actu emergentia. Cæterum, ut alcalia dixi esse duplicia, volatilia & fixa; ita ex his *falsa* seu enixa emergentia, etiam erunt duplicia, *Volatilia* scilicet quæ in igne avolant; & *Fixa* quæ permanent, Aliàs etiam autores interdum ludunt in vocabulo falsi, & male in communi falsum opponitur acido, quod observandum in Lectione *Zuelferi*, qui falsa vocat salia volatilia, cum tamen falsum propriè innuat sal compositum ex Alcali & Acido.

LIII. Ratio,

LIII. Ratio, cur Alcalia & Acida coeant invicem, est, quia alcalia sunt corpora porosa & quasi maiora, acida è contrà rigida, minora, & scindentia, adeoque, hæc promptissimè uniuntur per motum spatiis alcalinarum. Mustum fermentando extrudit particulas heterogeneas & non unibiles, quæ fundum petentes dicuntur faeces. Sic vinum fermentans mutatur in Acetum, hoc vero ulterius fermentando abit in situm, post situm, fatiscit in Aquam.

LIV. Proxima Fermentationi est *Effervescentia*, dum utraque à Θ ium activitate mutua oriantur, saltem diversus est eorundem status; si enim sunt aliis permixta particulis, impedita quasi blandius agunt & saltem fermentationem cient; sin vero puriora & minus permixta sint, adeoque acriora existant, impetuosius in se mutuo agunt & fortiori invicem colliduntur motu, adeoque maiorem effervescentiam cient, donec brevi facta debita unione omnis pugna, adeoque & effervescentia cesset.

LV. Ex talibus particulis minutis, in specie salinis & sulphureis, etiam *Sanguis* & *Lac* seu *Chylus*, succi corporis nostri primogenii mediate (id est, postquam in alia parva abierunt composita) constant, unde & consequenter totum corpus materialiter ex iisdem erit compositum: Id quod confirmat Resolutio ejus mechanico-chymica.

LVI. Quod si plures tales Particulæ coeant in unam massam, constituunt *partes similes*, ex quarum coagmentatione *dissimiles* exoriuntur; sicut hæ ipsæ fibræ & vasi appendæ & connexæ, ac inde debitam naturæ conformationem super basi fibrarum, *organicas partes* certis functionibus mechanicè exequendis destinatas efformant.

LVII. Textura ista particularum minutarum componens partes similes, constituit reverà earundem *temperamentum elementale dictum*: sicut eadem particularum textura liquida *sanguinem* compingens *Crasin* hujus seminale constituit, unde *temperamentum vitale*, quod alias in calido & humido consistere dicitur, pro varia sanguinis materiali miscela in totum corpus derivatum.

LVIII. Quod vulgo de *Quatuor Temperamentis*, *Elementis quatuor innixis*, dicitur, est falsum. Interim eatenus ea concedi possunt quatenus statuitur quod quorum sanguis abundat Θ volatili acri $\circ\circ$ so, ii putentur *choleric*; sicut qui Θ fixius cum particulis occultè acidis imprægnatum habent, *melancholici*; *sanguinei*, quorum sanguis ex debita particularum mixtura constat; *Phlegmatici*, quorum Lympha obruit salia sanguinis fermentativa.

LIX. Ita quidem se habet structura machinæ corporis materialis. Quod attinet ejusdem *actum vitalem*, notum est; quod machina hæc animalis dum in motu est diversimodè, dicatur *vivere*; ita ut vita hominis aliorumque animalium formaliter in hujus machinæ corporeæ motu seu actuatione consistat: quod si omnes isti motus penitus cessent, ita ut irrevocabiles sint, mortua sit ista: Quod si recte & debite omnes istos motus peragat, ad quos per se apta nata est, sana est, nam *sanitas* est *Vita integritas*: sin vero perversè & viciòsè, ac quidem erroneè moventur, dicitur ægrotare; nam *morbus* est, *vita labefactio*.

LX. Cùm

LX. Cùm autem machina nostra corporea in motu consistat, Quæritur : quodnam sit hoc quod machinam primariò moveat, seu quod vitam impertiat ? Resp. Principium istud internum, quod principaliter actuat, & movet machinam hanc animalem, vitale ab effectu, appellatur, quod alias etiam speciali nomine *Anima* dicitur. Non autem est aliqua substantia immaterialis, quia 1. est in quibusdam divisibilis; 2. quia alias esset indestructibilis. 3. quia in non rationalibus esset plane inconceptibilis seu etiam intelligibilis.

LXI. Revera ergo principium hoc vitale erit materiale, toti venti coextensum, & propter actionum varietatem omnibus partibus ac organis intime præsens, simulque ob earundem celeritatem, vehementiam ac diuturnitatem summè activum ac mobile.

LXII. Hæc & similia attributa non conveniunt, præterquam subtilissimæ cuideam & volatilissimæ ac mobilissimæ materiz, ob id à medicis, analogice licet tantùm, *spiritus* appellatur.

LXIII. Intelligitur nempe hoc ipso nil aliud quam sanguis, aut succus huic annalogus in aliis animalibus seu brutis, in subtilissimam substantiam resolutus, & exactissime volatilifatus in præcordiis, tam per continuam sui fermentationem, quam non intermissam aeris inspirationem : unde pro actuatione totius machinæ corporeæ una cum sanguine ulterius ex corde quaquaversum distribuitur.

LXIV. *Spiritus* materialiter ex sanguine, formaliter per ejus motum fermentativum & aeris inspirationem generantur.

LXV. Resolutio talis sanguinis, & in substantiam spirituofam volatilifatio vix fieri potest, quin propter Crasin ejus salinam volatilem, & quasi Nitro-sulphuream cum insigni ejus incallescencia & æstuatione contingat, & fiat quasi quædam ejus accensio.

LXVI. Sanguinis ita attenuati ac resoluti & quodammodo accensi subtilissimæ portiones ac quasi flammæ sunt isti *spiritus*, unde ob id non immeritò à quibusdam *luminosi* dicuntur, seu *Lucidi*, cum in sua natura omnes lucis proprietates revera possideant : qui dum in M. S. micant & gliscunt, *spiritus vitales* dicuntur ; dum vero in Cerebro & Nervis liberiori lumine radiant, *animales* appellantur ; sicuti idem, quatenus ova foecundant, sub foecundo congressu, à munere *genitales* dici solent, & hoc est quod alii animæ Vitalis seu Brutalis substantiam bipartitam faciant, igneam nempe seu flammeam, & luminosam.

LXVII. *Lux* non est qualitas, sed subtilis materia in continuo motu constituta. Vid. *Digby de Immort. Anim.* Spiritibus hisce alii addunt *naturalem*, seu *facultatem naturalem*, sed male : nam hæc facultas non fundata est in officio hepatis sanguificatorio ; quod cùm falsum sit, etiam spiritus naturalis sponte cadit. Coeterum spiritus genitalis nil aliud est, quam spiritus animalis, qui ipse in actu generationis *genitalis* nomine venit, cum operationes genitales etiam ad animales pertineant.

LXVIII. Præterea cum subtilissima ita sint substantiæ ac summæ activitatis spiritus, recte ob id à quibusdam de natura Gas esse dicuntur, pro natura tamen sanguinis ceu materiæ ex qua, Gas hoc spirituosum reverà naturæ volatilis, salino \circ° seu salino sulphureæ esse dicitur, quod per fermentationem & aeris resolutionem in sanguine volatilifatum, & celerrima agitatione velut accensum, instar subtilis & occultæ flammæ coruscat, totum corpus calefaciat, & à putredinis corruptione præservet. Patet ergo, quod Spiritus materialiter ex sanguine, formaliter per motum ejus fermentativum, & aeris inspirationem generentur.

LXIX. Spirituum horum subtilissima ac quasi radiosa textura lucida necessariò mutuam adhesionem requirit, quâ abrupta aut in quodam loco intercepta, non sine periculo omnes operationes cessant: hinc in suspensis discontinuatio lucis hujus spirituosæ in causa est, ut in momento omnis facultas princeps cerebri pereat, non alia ratione ac syncopizantibus repente corpus pallidum & frigidum, & quasi mortuum, jacet.

LXX. Cum vero vitæ sint radices, etiam corpus, quamdiu vivit, ab omni putredine præservabunt virtute salino-sulphureo-balsamica, non secus ac Gas sulphuris vina aut alios liquores facile corruptibiles à corruptione præservat,

LXXI. Denique horum spirituum, accensione quasi quadam Genitorum, calor per totam machinam se diffundit, pro operationum quarumcunque facilitatione. Non ergo vita animalium præcise consistet in calido seu calore, cum animalia quam plurima sunt frigida; imo ipsa animalia calida suas habeant vicissitudines secundum magis & minus, ut in senibus gelidis, cachecticis, leuco phlegmaticis & similibus notissimum est: estque potius calor consequens quoddam necessarium vitæ in animalibus calidis.

LXXII. Nam animalium duplex est observanda distinctio: alia sunt calida, alia frigida. Fundamentum diversitatis consistit in sanguine, aut huic analago succo nutritivo. Hic succus, in quibus sulphureus est ac pinguior, simulque salsior, in his resolutus & volatilifatus, ac ab aëre excitatus, intensam quasi accensionem patitur, unde caloris sensibilis per totam machinam distributio & perceptio.

LXXIII. In animalibus vero frigidis, ut in aquatilibus frigidis, insectis, ranis, piscibus fere omnibus, serpentibus, &c. minus sulphureis, sed potius salinis nitrosis temperatis, aut quasi salinis mercurialibus, sanguinis ac succi nutritii fit resolutio, & volatilifatio ac illuminatio, sine ulla tali aut saltem non sensibili accensione.

LXXIV. Unde etiam illorum calidorum vis vitalis longè facilius destruitibilis ac dissipabilis est, & promptè quasi extingibilis; secus ac frigidorum, quorum spiritus luminosi minus ferventes ac subtiles existunt, simulque subiecto seu materia non nihil viscidiori irretiti, non adeo facile dissipabiles existunt, quin post corpora etiam discissa portiones divise motum & sensum vitamque adhuc retinent.

LXXV. Hujusmodi ergo spiritus volatiles revera istud sunt, quod alii per animam, alii per spiritus instos & insuos, alii per calidum innatum, alii ignem animale, alii flammulam vitalem, alii per aliud nomen, pro hypotheseum varietate, explicare voluerunt.

LXXVI. Co

LXXVI. Cæterum hic observanda est ista differentia inter corpora violentè & constantibus viribus vitalibus interempta, & inter corpora naturaliter ultimo senio, vel diuturno morbo sensim emortua. In his enim universum spirituum systema successive evanescit & extinguitur, deficiente sensim supplemento; unde & animales primò, tandem & vitales pereunt facultates: in illis verò subito, suppresso spiritum impetu, & sufflaminato eorundem motu ac radio luminoso, aliquanta substantiæ eorum portio, instar subtilis fumi aut halitus, a subjectis eorum crassioribus ac viscidioribus irretita, partibus adhuc naturaliter remanet, utut formali activitate vitali omnino destituta sint; unde & operationes vel effectus diversi à corporibus diversimodè mortuis suam originem habent.

LXXVII. Hinc deducendæ sunt actiones magneticæ omnes, qualis est quando curaturi abundantiam lactis, jubemus illud emulgere supra carbones vivos. Sic notum est, quod usnea, ex craniò hominis violentè occisi procrescens, stupendas habeat virtutes contra hæmorrhagias, quod alius muscus, qui in cæmeteriis provenit, non præstat. Similiter si admoveatur manus verrucis aut aliis excrecentiis obfessa corpori successive mortuo, hoc putrescente evanescit illæ.

LXXVIII. Quin & spirituum horum portiones quædam, quocunque medio, vel cum partibus solidis, vel per sanguinem, lac & effluvia, vel alia excreta, à toto decisæ, fundamentum existere videntur omnium actionum sympatheticarum, quatenus adhuc essentialem cum suo concreto habent convenientiam, adeoque separatæ, sed ante sui dissipationem plus minus alteratæ, similem in toto vel parte, in distans licet, alterationem, inducent.

LXXIX. Fundamentum ergo vitæ consistit in sanguine vel succo huic analogo (in aliis brutis non sanguineis) utpote ex cujus penu continua spirituum & concatenata est reparatio, vel regeneratio. Hujus ergo legitima Crasis & inde oriunda debita fermentatio, spiritusascensio & incandescensio, ac spirituum inde dependens hypostasis plus vel minus dissipabilis, radix est vitæ sanæ vel ægræ, longæ vel brevis, &c.

LXXX. Queritur, an vita possit prolongari? Resp. naturalem terminum vitæ, quem omnia corpora secundum naturæ leges habent, fundatum esse in sanguine & spiritibus; adeoque Adamum, etiam ante Lapsum, naturaliter mortalem fuisse, utut immortalitatem per vitæ arborem sibi procreare potuerit. Cæterum Dixta conservat quidem vitam sanam, non autem prolongat, adeoque ridendus est Theodasus, conservationem sanitatis ad 120 annos à dixta sibi somnians: quin potius prolongatio vitæ fit per sublimiora remedia, qualia in regno vegetali Helmont. invenit in Cedro, naturæ incorruptibilis existente. Ast cum arbor sit rara, & exin ejusmodi medicamenti præparatio ob defectum Alcahest sit impossibilis, loco ejus TACK IUS Funiperum, & S T A R C K in pyrotechn, cerebinbinam sumit.

LXXXI. Hæc ipsa omnia homo cum brutis habet Communia; ipsi soli propria est *Anima rationalis*, substantia reverâ spirituosâ, immortalis & imalterabilis, cum corpore hominis animali nihil habens commercii, & ab œconomia Animali ejusque functionibus plane exclusâ, solas intellectus & voluntatis operationes immateriales seu inorganicas, sibi que proprias, peragens.

LXXXII. Ex unione tamen ejus cum corpore animali sensuum presupponit ministeria & exercitia in intelligendo, ut occasione certarum spirituum animalium motionum sub sensatione sibi formet conceptus & phantasmata, unde in intelligendo, per horum exorbitantias, subinde & ipsa aberrât. Sicut contrâ pro voluntatis imperio certum spiritibus istis animalibus motum, pro voluntario motu, interim tribuere & imperare valet.

LXXXIII. In Machina ergo nostra corporea, quæ hydraulico-pneumatica, *sanguis* & *spiritus* principii *moventis* seu *activi* locum obtinent, *partes solidæ* vero sunt *subjectum passivum*, quæ ab istis in motum concitantur: nam ab illis in *Esse*, *Fieri* & *Operari*, reverâ dependent.

LXXXIV. Operationes omnes hujus Machinæ respiciunt vel conservationem ejus in *individuo*, vel in in *specie*: illæ aut respiciunt esse vitale simpliciter, aut esse animale; Unde ad tria generalia Capita omnes corporis operationes seu functiones rediguntur, Nempe ad *Vitales*, *Animales* & *Genitales*.

LXXXV. *Vitales actiones* eo sunt directæ, ut corpus & conservetur & roboretur in suo vigore vitali, omnesque partes solidæ pro obeundis melius & promptius actionibus organicis, debitam magnitudinem consequantur.

LXXXVI. Cum enim principia corporis activa sint in perpetuo motu, adeoque continuam patiantur, partim Alterationem, partim Jacturam, necesse est, ut horum redintegratione etiam totius vitæ vigor vitalis & restauretur, & quantum possibile exaltetur.

LXXXVII. Nam spiritus continuo sub actionum exercitio subtilitate sua magnam partem evanescunt & dissipantur, per poros aliave loca frequenter exhalantes, in quorum supplementum impenditur sanguis, cujus massa præterea quoque in partibus solidis, nunc in earum substantiam perfecte convertitur, nunc vero alterata non nihil saltem in iis, per earum poros tota successive insensibiliter transmittitur, tam naturaliter post accretionis annos, quam p. n. per exercitia, aut vehementiores corporis motus, aut alias similes causas.

LXXXVIII. Ut taceam *partes* Massæ hujus *Effetas*, per crebriores circulationes, & in præcordiis susceptas fermentationes, resolutas, copiose itidem per cutim exhalantes, ac denique una cum his ex partibus solidis, imprimis carnosis, humorem rorcidum & Mucilaginosum, seu proprium earum nutrimentum, ex massa sanguinea elaboratum, sensim sensimque per poros dissipabilem; ita ut massa sanguinea sit in continuo restorationis & perdicionis motu, & pluribus Juxta S A N C T O R I I *staticam Medicinam* unica die Naturali per insensibilem expirationem tantum evacuetur, quantum per alvum 15 dierum Cursu.

LXXXIX. Per-

LXXXIX. Perditio verò hæc nullo modo fit à solo Calore, cum hujus aërio, præsertim si vivâ flamma non fuerit Accensus, Universim omnia humida mista siccet in tophum & Carbonem, & copiosam remanentiam relinquat, secus atque in corpore nostro evenire solet, cum nullibi tale sanguinis Caput mortuum naturaliter obvium sit.

XC. Quin potius fermentorum & Aeris inspirati adiumento in tantum resolvitur & volatilifatur massa sanguinea, & exinde separandus Nutritivus succus, ut vel sponte, vel leni accedente calore, totus à sero absorptus successive exhalet.

XCI. Ut ergo insignes hi defectus refarciantur, simul quoque corpus materiæ appositione ad legitimam perveniat Magnitudinem, alimentorum assumendorum & hinc eleborandi nutrimenti imminet necessitas, quibus restaurentur partim partes absumptæ, nutrimenti appositione & assimilatione, in quo consistit *nutritio*; partim Augeantur membra omnia perfectiore ejus agglutinatione, pro aptitudine ad functiones faciliore, in quibus consistit *Augmentatio* & *Accretio*.

XCII. Ita ut *nutritio* & *auctio* saltem majoris & minoris ratione differant, quod nempe *nutritio* sit *inchoata auctio*, & *auctio* *perfecta nutritio*: quarum illa sc. Nutritio, per totum vitæ cursum, hæc seu *auctio* saltem ad Certos annos, tam ob partium augendarum ad majorem extensionem resistentiam, quam ob Nutrimenti pro perfecta assimilatione & agglutinatione ineptitudinem, perdurare naturaliter solet.

XCIII. Tribus ergo actionibus, appositione, assimilatione & agglutinatione absolvitur *nutritio* & *accretio*. Appositio simplici mechanica per poros partium transcolatione & quasi filtratione peragitur: *assimilatio* vero, & per coagulationis modum firmior *agglutinatio*, non sine motu transmutationis fermentativo, ab occulto partium volatili acido fieri, hincque omnis musculus suum habere stomachum, i. e. digestionem, videtur.

XCIV. Fiunt nempe *succorum alterationes* istæ, quæ dicuntur concoctiones, in corpore nostro omnes, per *fermenta* & *fermentationes*; sicut *separationes* unius ab altero per translationes & filtrationes mechanicas, eorum vero *retentiones* & variz motiones per solas *propulsiones*, beneficio partium fibrosarum structuræ & texturæ, sine ulla attractione,

XCV. Præter dictas necessitates assumendorum externorum ad conservandum esse vitale corporis nostri, ulterius sensilem stimulum ventriculo pro iisdem implantavit natura in *fame* & *siti*: quarum illa in molestia cujusdem sensu circa orificium ventriculi superius seu sinistrum, ab acido fermentativo & so volatili succo excitato, in fundo ventriculi & tunica ejus crustosa hærente, oritur; unde ab ista sensibili perceptione & vellicatione excitatur desiderium solidorum alimentorum, quod *fames* dicitur.

XCVI. Prout autem variat hic *succus esurinus*, tam in singulis speciebus animalium, quam in singulis individuis hominum, tam naturali à causa, quam ex p. n. vitio alteratus, etiam *determinata fames* oritur, secundum quam succo tali appropriato saltem appeti solent.

XCVII. Nec

XCVII. Nec procedit *fames a venarum suctione*, quia sequeretur, quod in omni hæmorrhagia largiori necessario excitaretur *fames*, cum tamen contrarium præbeat experientia; neque à calore, quia in febribus ardentibus, fervente licet stomacho, minimè tamen appetimus. *Fames* potius radicaliter consistit in orificio ventriculi sinistro, formaliter in appetitu, seu desiderio alimentorum.

XCVIII. Sicut è contra determinata quorundam alimentorum aversio oritur; vel è vi imaginationis, ut plurimum matris gravidæ, stomacho infantis certum quasi characterem imprimens; vel & quadam læsione, ab assumpto quodam stomacho inducæ, & hujus læsionis quasi ibidem infixæ memoria.

XCIX. *Sitis* quod attinet, consistit hæc in vellicatione, aut insignioris molestiæ cujusdam circa fauces, seu in expanso pharynge, difficili sensu, oriunda ab acrioribus *Thibus* *Thsis*, aut acrioribus *Alcalinis*, membranas faucium vellicantibus, & pungentibus, concurrente subinde salivæ non ritè diluentis dicta *Thia* acria, nec fauces sufficienter abstergentis, defectu, sitim ita exasperante.

C. Defectus hic salivæ est causa sitis privativa; sicut è contra acrimonia ejus salsa tanquam causa positiva est, à qua dependet sitis hydropicorum.

CI. Hujus sitis molestia stimulamur ad assumenda *liquida aquea*, quod simpliciora eò meliora; cum saltem, ut pro vehiculo solidorum alimentorum inserviant, à natura postulentur.

CII. Solida ergo Alimenta assumpta, antequam stomacho transmittuntur, prius per *masticationem* in ore, ad meliorem sui transmutationem præparantur, beneficio comminutionis & contritionis à dentibus, imprimis maxillaribus, ut & beneficio eorum cum saliva permissionis & subactionis.

CIII. *Saliva* est *lympa* sui generis in *glandulis conglomeratis* maxillaribus, (ubi & parotides subintelliguntur) & stomaticis copiosis tam palatinis quam sublingualibus, (quibus etiam tonsillæ addi possunt) è sanguine arterioso instar spongiæ emulsa, & in os propriis ductibus effusa; *Constans primariò copiosa parte aquea seu serosa, quæ subtili, & occulto acido volatili, & Spir. animali Oleoso per nervos advecto, est imprægnata*; unde cibus conjuncta facillime attenuativam, incisivam & fermentativam obtinet virtutem.

CIV. Glandulæ in & circa os sitæ generali nomine *Stomatice* vocantur, & habent hæc nervos ideo, ut beneficio fibrarum obscurum motum habeant. Vim fermentativam inesse salivæ patet ex eo, quia mediante illa morbi contagiosi solent propagari; sicut etiam Scorbutus, Lues venerea, & alii morbi, possunt cum ea communicari.

CV. Propter quos fines etiam alimentis sub masticatione intimè permiscetur, ut ejus medio ad meliorem & fermentationem in stomacho, & faciliorem fermenti stomachici ingressum, præparentur; cum saliva hæc cum fermento dicto magnam analogiam & convenientiam, adeoque homogeneam quodammodo naturam habere videatur.

CVI. Præter quem *usum primarium saliva*, dum nempe partes aquosæ alimenta attenuando & resolvendo *Thia acidula* eadem incidendo & penetrando, *Spir. volatili* subtilizando, adeoque instar fermenti fari-naceæ massæ additi, fermentationem in stomacho faciliat, ita ut saliva præstet

præstat alimentis digestionis incrementum, succus vero ventriculi complementum; secundario etiam confert saliva, 1. fermentum stomachi ex parte restituendo, promovere saporum perceptiones, 2. Fauces & gulam pro faciliiori illius deglutitione lubricando; 3. Linguam & os pro faciliiori illius motione & loquela humectando, 4. fitim alias perpetuo molestant, faucium ablutione restinguendo.

CVII. Tanta nempe hujus præparationis in ore est necessitas, ut comminutionem non sufficientem quamplurima animalia, imprimis cornigera, quæ ut plurimum superiori dentium ordine carent, & ob id masticare convenienter non possunt, ruminando refarciant; salivæ vero deficientis permissionem aves in ingluvie absolvunt. Observantur etiam hominēs ruminantes, quorum sc. ventriculus musculosus existit.

CVIII. Promota ita masticata alimenta ad stomachum, transmutantur ibidem in *liquorem pulsatum*, secundum veteres Cremori pisanæ similem, Chylus appellatam, idque beneficio fermentationis plane singularis, quam calor stomachi & ambientium viscerum, non leviter promovet.

CIX. Fermentatio hæc, qua transmutantur alimenta in Chylum, dependet imprimis à succo subtili acido salino stomachi, qui partim instar menstrui dissolvit cibos, partim volatili aciditate cum alimentorum particulis dissolutis, in specie salinis alcalibus, fermentationem efficit, & ita utraque actione successive eadem in aliam substantiam transformat.

CX. Autores multi in stomacho voluerunt facultatem quandam *χυλοποιητικήν*, quæ juxta calorem primarium esset digestionis organum. Sed posito, quod ea detur, nescimus tamen quid sit, nec potest explicari quomodo concurret & unde dependeat? Imprimis tamen hanc facultatem refellunt curiosiores operationes Chymicæ, artis beneficio chylum artificialem in vitro repræsentantes. Sic *Tacben*. in *Hipp. Chim.* suo asserit, se beneficio liquoris cujusdam novi volatilis quæcunque alimenta, concurrente simul calore, in chylum mutare posse.

CXI. Hinc ea omnia, quæ vel sunt duriora, adeoque difficulter solubilia, vel sale volatili multum depauperata, ut alimenta vel exsiccata vel sale condita, vel fumo indurata, solent esse difficilis digestionis.

CXII. Maximi momenti negotium est hæc alimentorum fermentativa digestio, cum hæc ipsa eadem disponantur, & ad heterogeneorum maturam in intestinis separationem, & ad promptiorem in præcordiis spirituscentiam & volatilisationem: id quod sine exacta fermentatione fieri nequit. Hinc in iis, in quibus aut imminuta, aut cruditate acida depravata est hæc fermentatio digestiva, ut in cachecticis, in his debita sanguinis maturitas & spirituscentia, adeoque debitus corpori deficit vigor.

CXIII. Præsentiam hujus fermenti acido-salini esurini in stomacho testantur ructus acidi in sanis, & quorum optimus est stomachus, naturaliter subinde præsentis, qui ipsi & in aepsiis, dysentericis & lientericis supervenientes, ejusdem restituti sunt indices: hinc illa acida

volatilia, speciatim panis, tam grata & amica sunt stomacho, quatenus suo modo sunt homogenea, & a martialium usu frequentes nidorosi sulphurei ructus erumpere solent, similes iis qui odoratu sensibilibiter percipiuntur, quando martis limaturæ spiritus acidus, nempe salis, affunditur. Unde & pingua, quæ acrimoniam fermenti hujus obtundunt, uti appetitum prosternunt, ita & digestionem in stomacho turbare & impedire solent.

CXIV. Origo fermenti hujus primariò ex tunica stomachi glandulosa interna, ex qua talis lympa fermentativa quasi transudat, quæ in rugis ejus obvias habet reliquias quasdam alimentorum prius digestorum, mora diuturniori non leviter acescentes, & à saliva continuo deglutita insigniter subactas, & ad fermenti aliqualis naturam exaltatas: quæ omnia mutua unione liquorem hunc fermentativum constituere probabilissime videntur.

CXV. Helmontius, Arabum insitens vestigiis, originem fermenti stomachici ex liene derivat, dum hunc & stomachum singularem intercedere duumviratum statuit: Sed refutant hanc sententiam sufficienter canes, post exsectum lienem strenue vorantes, imò pinguescentes.

CXVI. Et ita fermentantur Alimenta, ut ea, quæ prius in stomacho acescerent, non leviter successiva fermentatione transmutantur ita, ut aut planè aut maximam partem deposito acore isto abeant in massam nunc salso-inspidam, nunc nonnihil in salso-acidam, semper tamen naturaliter volatilem, varià licet sub temporis morâ, dum in uno citius, tardius in altero ob varias circumstantias negotium hoc absolvatur.

CXVII. Chylus hic digestus ita, delabitur successive per pylorum in intestina, apparenter quidem homogeneus, cui tamen non paucae partes heterogenæ, œconomix animali conservandæ ineptæ, subsunt, quæ in intestinis, antequam aliorum pergant, probe separandæ.

CXVIII. Separatio hæc fit mediantibus duobus istis succis, *Bilio* & *pancreatico*, in fine duodeni & principio jejuni in intestina effusis, ibidem Chylum diluentibus & cum eodem effervescentiam excitantibus, & ita crassiores, & quasi caseosiores ejus partes præcipitando, separantibus, uti in fluxu alvi icteritio, it. cæliaco, sufficienter patet.

CXIX, *Bilis* quidem excrementorum catalogo male olim fuit adscripta, cum in se revera utilissimus balsamicus sit liquor, & conditum quasi balsamicum chyli ipsius & totius massæ sanguinæ conservatione ab omni corruptione putredinali, instar myrrhæ cujusdam aloësve additum, unde & vermium facilem ex chylo generationem, quantum possibile, prohibet, recte HELMONTIO dicente, ubi deficit bilis fermentum, ibi lumbricorum patria.

CXX. Præterea quoque bilis volatili oleoso suo *Θε*, seu essentiali ejus constitutivo, si quid manifesti & p. n. acoris toti corpori hostilis, adhuc in chylo superest vel inest, hoc destruit, & in *Θ*sum tertium vol. transmutat, simulque chylum totum optime diluit, & fluxiorem ac liquidiorem reddit, facumque excretionem sic per accidens optime promovet.

CXXI. Nec

CXXI. Nec improbabile est alii quod asserunt, bilem oleositate sua sulphurea occulta quasi tingere chylum, adeoque primam pro faciliiori in sanguinem transmutatione dispositionem addere, ut huius tincturæ sulphuræ medio exaltari facilius, ac in rubrum sanguinem converti possit: cujus defectu cachexiæ & leucophlegmatix, anasarce & quidem hydropes ex parte oriri videntur.

CXXII. Concurrit cum bile eodem in loco *succus pancreaticus* subinde acidus, plus minus tamen, in animalibus repertus, qui chyli dicto modo à bile alterati, crassiores & quasi caseolas partes leniter coagulando præcipitat, & blanda quadam cum bile fermentatione, in statu p. n. verò effervescentia dictarum, sæcum separationem insigniter adjuvat.

CXXIII. Chylus ita in intestinis tenuibus alteratus & perfectus, & à scybaliscrementosis depuratus, per intestina leni pressu ulterius distribuitur mediante motu illorum peristaltico, sub quo successive succus subtilior & tenuior nutritivus oscula vasorum lacteorum mesariorum in intestina hiantium intrat.

CXXIV. Ex his continuato motu fertur in *commune* lumborum receptaculum seu cystem chyli, in homine pariter ac brutis membranosa, unde ulterius per ductum thoracicum in venam axillarem sinistram infertur, ubi cum sanguine redeunte mistus dextrum influit cordis ventriculum.

CXXV. Nam repertis vasis lymphaticis ductæ sunt hepati, quoad significationis negotium, exequiæ, cum nulla vasa lactea ad ejus deriventur viscus; & quod venæ sanguiferæ mesaraicæ aliquam ejus portionem invehant cum sanguine, adhuc experimentis Anatomicis probandum venit.

CXXVI. Nullæ quoque hætenus detectæ sunt viæ, quibus immediate chylus pro materia lactis, geniuræ, nutrimenti factus in utero, &c. ad hæc loca distribuatur, quin potius mediate chylum ex arteriis nondum sanguini assimilatum in dictis & aliis locis emulgeri probabilissimum videtur.

CXXVII. Urinæ tamen materia, an omnis ex sanguine in renibus transcoletur, & nulla ex primis viis à chylo immediate separata ad loca urinaria, quæcunque etiam sint, viis licet hætenus in locis abdominis adeo impeditis, nondumque detectis, deferatur, vix probabile videbitur consideranti diabeticos eodem colore, sapore & odore vinum rubellum v. g. loco urinæ excernentes, semina anisi & coriandi integra excreta, citum acidularum transitum, violaceum brevi post assumptam terebinthinam odorem, &c. adeo ut ob id alii inter urinam potus & urinam sanguinis distinguere moneant.

CXXVIII. Ubi ergo cum sanguine chylus in venâ axillari permistus ad dextrum cordis ventriculum pervenerit, ex eo ulterius derivatur per arteriam pulmonalem seu venam arteriosam in pulmones, ex his vero per venam pulmonalem seu arteriam venosam infunditur in sinistrum cordis ventriculum, ex quo impellitur in arteriam magnam seu aortam, per quam derivatur in universam corporis machinam, ubique tamen reorbetur per venarum circulos, qui omnes tandem in venam cavam definunt, ex qua omnis liquor dextro cordis ventriculo de novo infunditur.

CXXIX. *HARVEJUS & CONRINGIUS* vulgo habentur primi inventores circulationis sanguinis : sed revera non sunt, & notitiam hujus demum acceperunt à *Paulo Sarpa*, veneto monacho ordinis senitzæ, qui revera primus & verus inventor est hujus circulationis.

CXXX. Confusus ita cum sanguine chylus in venis axillaribus sensim sensimque subigitur, & successive alteratur, ac in sanguinem mutatur, quæ actio speciatim in aut circa cor absolvi videtur : in quo sanguificationis negotio tamen cor, ipsique annexa vasa se habent saltem passive, locum saltem his liquoribus pro motu & transitu meliori concedentibus ; ita ut saltem antliæ muere in machina hæcæ hydraulica cor fungatur.

CXXXI. Nam *sanguificatio non est actio organica, sed saltem pure similis*, adeoque proprie loquendo nullum corporis viscus organorum sanguificationis nomen merebitur, sed cor saltem vas erit, per quod sanguis, pro insigniori hac mutatione in præcordiis, movetur.

CXXXII. Revera enim nil aliud est cor, quam musculus compositus, & musculorum in modum movetur, ita quidem, ut sinister ventriculus proprie cor appellandum sit, cujus tantum appendix est dexter ventriculus, propter pulmones solummodo fabricatus, ut ex hoc melius & commodius in pulmones fiat sanguinis propulsio, pro subeunda maxime necessaria ad vitam alteratione ab aëre, & per hos ad sinistram sinum seu cor primarium promotio.

CXXXIII. Chyli in sanguinem transmutatio vix aliter, præterquam per fermentationis motum, fieri videtur ; quem ab aëre inspirato, chylum sanguini assimilante, & sanguinem in spiritus volatilifante, non pauci probabiliter deducunt.

CXXXIV. Probabilior tamen adhuc eorum videtur assertio, qui *sanguinem ipsum*, prout in se principiis fermentativis, in specie *Θιναις* & *ο.ο.ο.*is volatilibus turgescit, *chylum* permixtum *transmutare*, & successive sibi assimilare mediante motu suo fermentativo, chylum & alterante, & in similem sibi naturam pedetentim convertente, asserunt.

CXXXV. Promovetur insigniter hæc sanguinis fermentatio, & consequenter chyli assimilatio, ab aëre in pulmones inspirato, cujus medio & attenuatur & volatilifatur & spiritualescit insigniter, & propter *Θνο-sulphuream* mixturam incalescit eadem & vitali quasi calore incenditur.

CXXXVI. His positis facile patebit, successivis & repetitis per cor & pulmones circuitibus perfici chyli sanguificationem : Ob id enim non raro *semilacteus* adhuc etiam in sanissimis sanguis vena secta apparuit, aut saltem supernatans cruori coagulato serum leni igni inspissatum *gelatinam lacteam* relinquet, quæ *Phænomena* à chylomondum sanguini assimilato oriuntur.

CXXXVII. Unde & tot præstant observationes *sanguinis albi instar lactis* ex vena secta emissi, etiam in sanis hominibus, ob chylum Sc. nondum rite assimilatum : Imo ipsæ sanguinis fibræ rubicundæ apparentes reverà albicant, & chyli videntur proles.

CXXXVIII. Ita

CXXXVIII. Ita ut vitalis ista massa, quæ per arterias & venas circulat, duplici constet substantia, chylosa & sanguinea, cum utriusque communi vehiculo, sero : non quatuor istis humoribus, quatuor elementis & temperamentis analogis.

CXXXIX. Nam quæ in venæ sectione emissio cruore post hujus congrumationem & cadaverisationem reperitur sanguinis, in superficie floridi & in fundo nigricantis, differentia, partim ab aëre superficiem refrigerante & attenuante, partim à cruoris in fundo tepore ipsum magis putrefaciente, dependet.

CXL. Propellitur sanguis & chylus ex corde per arterias in universum corpus, & hinc per venas ad idem punctum, nempe cor, redit, unde in circulum recurrens *circularis motus* dicitur qui à corde, sui parenchymatis musculosi contractione, & ita cavitatum propriarum angustatione, & hinc contentorum impetuosa expulsiōe, primario dependet.

CXLI. Proprius itaque cordis motus est ejus *contractio* seu *systole*, improprius vero est *dilatatio* seu *diastole* : ibi enim agit & sanguinem exprimit, sicque à sanguinis in arterias ejaculatione harum dilatationem & pulsus efficit, hic vero patitur, dum à sanguine irruente ex venis ejus parietes distenduntur, & ita molestia quadam sensibili afficiuntur.

CXLII. Cor à sanguine, ex auriculis in ejus ventriculos, imprimis dextrum, illapso & turgescēte, expanditur, qua expansione fibræ, cordis parenchyma constituentes, extensæ irritantur h. e. nimio distentionis & læsionis sensu afficiuntur, inde confertim per nervos spirituum animalium fit irruptio, adeoque fibarum & consequenter totius cordis contractio : pro ratione enim aliorum musculorum etiam cor à spiritibus animalibus per nervos influentibus in motum ciētur.

CXLIII. Continuato tali sanguinis impulsu per totum corpus mediantibus arteriis propellitur, eodemque mediante in venas & per has in cor denuo impellitur ; ita ut toto hoc circulari motu sola *propulsio*, nulla vero *contractio* contingat.

CLXIV. Redit autem toties per orbem ad cor sanguis, ut ibidem imprimis in pulmonibus novo vitali vigore imprægnetur, h. e. de novo volatilifetur, spiritualescet, fermentetur & incalēscat.

CXLV. Exinde vero per omnes corporis partes in genere pro earum nutritione distribuitur, ita quidem, ut partes sanguineæ irubicundæ sanguinis nomine *proprie veniant*, partes vero spermaticæ seu nervæ albicantes chylo cum massa sanguinea distributo nutrantur & conserventur.

CXLVI. Ex prima enim fœtus in ovo formatione innotescit, partes ex duplici materia, nempe partim seminali ceu chyloso colliquamento, partim sanguinea formari & componi, unde & pro nutritione & augmentatione talium partium duplex nutrimenti genus, chylosum seu lacteum, & sanguineum, requiritur.

CXLVII. Media autem inter utrumque cordis ventriculū via intercedit pulmonum viscus, per cujus spongiosum seu potius vesiculosum, h. e. ex copiosissimis parvis vesiculis angularibus, simplici membrana constantibus, invicem connexis, compositum, parenchyma trans-

vasatur sanguis, dum chylus, huic permistus in vena axillari sinistro, pergit in truncum venæ cavæ descendens, & ita in dextrum cordis sinum, ex quo per arteriam pulmonalem seu venam arteriosam in pulmones derivatur, ex pulmonibus vero per venam pulmonalem seu arteriam venosam transfertur in sinistram cordis sinum.

CXLVIII. Sensilis est pulmonis infantis vivi & in utero mortui differentia; siquidem frustulum pulmonis infantis nondum editi, aquæ immissum fundum petit, vivi vero supernatat eidem: Et ex hac *δοκιμασία* collectio fit infantis occisi. Cum enim pulmo embryonis sit crassior, nec satis porosus, hinc respiratione semel factâ spongiosus fit, & sic supernatat.

CXLIX. Fieri hoc nequit, nisi pulmones dilatentur & expandantur, adeoque sanguini transeunti pateat aditus: id quod fit, quatenus diaphragmatis figura mutatur in planam, unde & cavitatem in ima thoracis parte, & viscerum abdominis depressionem, & illorum majorem protuberantiam, efficit.

CL. Concurrit simul costarum deorsum versus incurvatarum per musculos ferratos & subclavios sublatio, & ita cavitatis thoracis major ampliatio, unde ab abdomine foras protuberante, & thorace extrorsum dilatato, necessario simul aeris ambientis sequitur protrusio.

CLI. Qui eodem momento partim ita protrusus, partim propria Gravitate ac vi liberali facto impetu ruit in pulmones, eosque per se immobiles instar utris inflat & distendit, quod *inspiratio* dicitur: Sicut diaphragmate denuo relaxato, & costis deorsum demissis, pulmonum compressio & aeris *expiratio* accidit.

CLII. *Necessaria* admodum aeris est *inspiratio*, cum hac deficiente omnia intereant animalia; non tamen refrigerium cordis & sanguinis, aut hujus à nitroso aeris sale condensatio, primarius ejus est finis; cum talia in calore viventium naturaliter constituto, aut in senibus vel cachecticis tepescente, nullum locum obtineant.

CLIII. Sed potius usum vitæ nostræ simpliciter necessarium aer inspiratus sanguini præstet, unde & hic omnis prius per pulmones, quam per cor, circulator, ita ut ad eam sanguinis vitalem restaurationem, quam in præcordiis acquirit, imprimis faciat, ut supra §. 144. dictum: idque beneficio Ois sui vol. universalis, ratione cujus occultum vitæ cibum aëri inesse, Hermetici asserunt.

CLIV. Ubi in arteriam magnam impulsus est sanguis, ex parte deorsum per arteriæ aortæ truncum fertur, & inter varios illius ramos arteriam splenicam, atque hoc mediante lienem ingreditur, exinde per venam splenicam, ad truncum venæ portæ ac hepar distribuitur: ita ut hæc communicatio insignium horum viscerum, lienis & hepatis, dum omnis sanguis ex liene immediate ad hepar deferretur, singulare quid in recessu habeat, ulteriori scrutinio indagandum, utpote sine quo officium eorum vix debite explicari poterit.

CLV. Lienis viscus constat membranarum congerie, in cellulas & multiplices concamerationes efformatarum, per quas glandularum minimarum copiosi racemi uvæ botrum æmulantes dispersi sunt.

CLVI. *Non autem est simpliciter ad esse vitale animalium necessarium, cum canibus & suis sine ulla sensibili functionum lésione excindi queat.*

CLVII. *Sed tantum ad bene esse confert, ita ut ad maiorem saltem sanguinis perfectionem, sed accidentalem tantum, facere videatur, quatenus in lienis glandulis, percurrentibus spiritibus animalibus, tale forte fermentum elaboratur, quod sanguini inspiratum vel ad faciliorem chyli transmutationem faciat, vel potius partium sanguinis heterogenearum nec rite miscibilium separationem ita promoveat, ut commode per convenientia loca, in specie renes, &c. evacuari possint,*

CLVIII. *Hepar ingreditur omnis iste sanguis, qui partim ex splene, partim ex intestinis per venam portæ, vehitur; cuius parenchyma ex glandularum globulis, copioso sanguine suffusis & irrigatis compositum, hætenus solæ bilis transcolationi, denegato omni sanguificationis officio, fuit destinatum.*

CLIX. *Equidem bilem istam omnem, quæ per ductum hepaticum ad intestina amandatur, ex hepate derivari certum est: sed bilis quæ in felleo reperitur folliculo, in hoc ipso potius generatur ex sanguine, per arterias Cysticas eo allato; ita ut maxima etiam ejus pars per Cysticum ductum ad intestina demandetur: dum interea etiam aliqualis ejus portio per exiles ductus, ex ejus fundo in hepar dispersos, in hoc derivetur, probabiliter ad promovendam bilis ex sanguine in hepate faciliorem separationem,*

CLX. *Sanguis ulterius per Arterias emulgentes distribuitur ad Re- nes, ex quibus per venas emulgentes redit, ut ibidem serum salibus partim superfluis, partim recrementosis, aliisque sanguinis impurita- tibus imprægnatum, transcoletur & separetur.*

CLXI. *Est scilicet in sanguine latex aquosus, alias serum commune tam succorum nutritivorum quam excrementorum vehiculum, cu- jus medio illi per universum distribuuntur corpus, hi vero in certis colatoriis separantur & amandantur: quod si fiat per Re- nes, Urina appellatur; sin vero per Cutis poros, Sudoris nomine venit.*

CLXII. *Renum corpus, quoad extimas partes, constat fibris quam- plurimis subtilibus, perforatis tamen, in corpus Pappillare tortuosum, medium eorum corpus constituens, desinentibus, de quibus vid. Laur. Bellin. Ital. Illas ergo fibras serum sanguini ingreditur, indeque ad Corpus papillare pergit, per cujus minutas & innumerabiles po- rulos transudat ad membranam interius expansam, unde per Ure- teres ad vesicam descendit, sanguine ipso à venis emulgentibus in- terea resorpto.*

CLXIII. *Urina hæc sanguinis est propriè loquendo Lixivium quoddam volatile, seu Aqua sale salso sulphureo, adeoque primario alcali, secun- dario acido, ambobus volatilibus pinguedine sufficienti temperatis, composito sed superfluo imprægnata: quibus subinde, sed p. n. & ra- lia massæ sanguineæ recrementa varia se sociant, & una eliminantur. Potus quod attinet urinam, de hac sup. § 127. actum.*

CLXIV. Post Renes excurrit sanguis ulterius per Arterias pbi- que ad *glandulas* per universum corpus disseminatas, easque tam *conglomeratas*, quam *conglobatas*: quarum illæ magis compositæ li- quorem emulsum in certas cavitates pro peculiaribus usibus effun- dunt: hæ magis simplices eum per Lymphatica vasa, quorum trun- cus communis est ductus thoracicus, in venam maxillarem sinistram sanguini denuo infundunt.

CLXV. Conglomeratarum liquor, prout eadem sunt vel laxio- ris vel firmioris texturæ, variat: illæ serum lacteum emulgent, ut sunt mammariæ, consillæ; hæ serum aquosius subtilius, sale volatili vel salso vel acidulo imprægnatum, separant, ut Pancreas, Parotides, Lachrymales Glandulæ, &c.

CLXVI. Conglobatæ vero glandulæ lympham efficiunt, eamque omnem ab inferioribus infra cor partibus per ductum thoracicum san- guini per venam axillarem sinistram infundunt, sicut eodem loco om- nis in superiori regione confecta lymphæ per similes Lymphæ ductus, vasa lymphatica dicta, ibidem infunditur.

CLXVII. Lymphæ hujus materia primaria probabiliter statuitur nu- trimentum partium roridum ministerio glandularum collectum, in quod con- densantur spiritus animales in partes quascunque per nervos alii: dum enim non penitus dissipantur exercitio aut laboribus, cum latice feroso alimentii, omnium partium Vehiculo, se jungunt, & ita subtili- tatem spirituofam amittunt, ac denuo in balituofam, tenuem & aque- am condensantur substantiam, adjuvante non parum artuum frigidiori præ aliis partibus constitutione.

CLXVIII. Limpida talis spirituosa aquea materia à Glandulis Conglobatis imbibita, imprægnatur in his ex sanguine arterioso sub- tili acido salso sale, quæ junctim sumpta Lymphæ liquorem aquosum spirituofum constituunt non nihil acidulum, qui supradictis locis san- guini permiscetur.

CLXIX. Finis, propter quem sanguini in vicinia cordis & pulmo- num, ubi de novo magis animandus est, lymphæ hæc venæ axillari si- nistræ infunditur, est non tantum ut diluat & fluidiorem reddat san- guinem, sed in specie Chylo imprægnata ut intar materię sanguinis in præcordiis renovationem & restaurationem vitalem adjuvet, & in- signiter promoveat.

CLXX. Pertingit sanguinea massa ulterius ad totam corporis pe- ripheriam extimam, ejusque integumentum cutem, quæ est reticulare cor- pus ex fibris nerveis copiosis, & Capillaribus arteriarum & venarum va- sis seu fibris sanguineis contextum; ob id naturæ mixtæ, sangui- neæ & spermaticæ seu nerveæ, imprimis tamen tendinosæ, esse dicitur.

CLXXI. Interstitia hujus texturæ occupant glandulæ copio- sæ minutæ, ex conglomeratarum genere, *miliares* dictæ, vase suo excretorio foras hiantes, & cutis poros constituentes, instructæ, quæ veri fontes sunt sensibilis transudationis, insensibilis transpi- rationis,

CLXXII. Se-

CLXXII. Serosus nempe sanguinis latex, uti absorbet superflua & recrementosa sanguinis salia naturaliter, aliasque ejus sordes præternaturales; ita, salina hac vi, instar saponis abstergit & abluit suo transitu solidarum partium sordes ex nutritione superfluas, aut ipsum nutrimentum non perfecte agglutinatum, sed diuturniore mora effectum redditum: quæ omnia jam antea sufficienter attenuata & volatilisata ex capillaribus vasibus per dictas glandulas emulgentur, & accedente blando calore plus minus copiose sine capitis mortui remanentia notabiliter emittuntur.

CLXXIII. Sanguinis vitale nectar ubertim etiam derivatur ad *cerebrum & cerebellum*, imprimis per arterias carotides & vertebrales, quarum exiles & capillares quasi surculi ubique superficiem ejus dense obducunt, & tandem in sinus duræ matris sanguinem infundunt, qui venis jugularibus continui in has proximè, & inde venam cavam, se exonerant.

CLXXIV. Observabilis est in cerebro & cerebello duplex substantiæ diversitas, *corticalis* nempe subcineritia, & *medullaris* eleganter candida. Illa ex copiosissimis glandulis minutilis ovalis figura constat, in quas se insinuant dicta vasa sanguifera: hæc ex filamentis & ductibus nerveis delicatissimis, invicem certo ordine convolutis, & tandem in nervos abeuntibus, est constructa.

CLXXV. Substantiæ talis diversitas diversum itidem usum innuit, *cortice enim* mediante spiritus volatilis sanguinis, vitales dicti, separantur à sanguine, & per subtilissimæ filtrationis modum agiler penetrando transeunt in cerebri medullam, sanguine ipso, ceu crassiori corpore, ob pororum angustiam, vehiculo ejus aqueo ob pinguiorem & oleosam quasi cerebri substantiam, exclusis.

CLXXVI. In ipsa vero *medullari substantia* ceu regio pallatio, spiritus dicti volatiles luminosi, *animales* nunc appellandi, debitis motionibus & expansionibus, & inde per nervos in omnes partes radios excursionibus, operationes animalibus proprias, *sensus* in specie *internos & motus* perficiunt.

CLXXVII. Constituunt enim hi primario *animam sensitivam*, tam brutorum quam hominum, cum sint primi autores actionum animalibus propriarum, tam in operationibus modo dictis, quam in genitalibus etiam.

CLXXVIII. Quæ ut ut sint variae & distinctæ, determinatur tamen spiritus animalis specie & essentia unus, adeoque ad varias actiones indifferens, pro varia partium organica dispositione & proprietate. Nam is ipse, qui movet pedem vel muscolum, conferret etiam suo modo ad visum, si esset in oculo, & sic consequenter in aliis.

CLXXIX. Quod si dicti spiritus in debita quantitate & subtilitate blando & moderato, eoque ordinato motu agitentur, indeque cerebrum implendo proprio motu quodammodo expandantur, & ita ex eodem secundum filamentorum cerebri medullarem substantiam constituentium ductum continuato quasi rivulo aut radio in corpus, omnesque ejus partes, influant, actionum animalium omnium sequitur exercitium, adeoque vigilix.

CLXXX. Sin vero quacunque ex causa perturbati inordinato vago & subinde impetuoso cieantur motu, in cerebro exinde deliria varia, speciatim phrenetica; in partibus vero reliquis spasmi & motus convulsivi, interdum mirabiles, excitantur.

CLXXXI. *Officia quibus præsumt animales spiritus, sunt sensus & motus, utrique interni & externi. Externos quod attinet sensus, cum hi revera consistant in passione seu motione organi, inducta ab objecto externo sensili, per certam ad hoc factam impressionem seu motum, adeoque saltem in motione filamentorum nerveorum organi, in iis spiritus animales hoc saltem præstare videntur, ut suo influxu nervea organa sensus proxime constituentia in debito tono & tensione conservent, quo facilius ab objectis externis moveri, & ita sensatio externa fieri possit.*

CLXXXII. Exposita scil. est corporea nostra machina quorumcunque corporum *ambientium* activitati & insultui. Hæc ergo ambientia, dum in partem quandam agunt, motionem certam inducunt in ejus nervis, quæ motio seu ab objecto externo facta impressio continuato nervi ductu, ad cerebrum usque, seu ad nervi originem, continuatur.

CLXXXIII. Quem ibid. insequitur determinatus spirituum animalium, in vicina cerebri medulla, motus, ab isto excitatus, constituere videtur *sensum internum*, occasione cujus anima rationalis in nobis format conceptum seu ideam, repræsentantem exacte rationem externæ impressionis, fitque tunc formalis cognitio seu sensuum externorum mediantibus internis perceptio: id quod dolor imaginarius eorum, quorem partes fuere abscissæ, illustrare videtur.

CLXXXIV. *Vires istæ objectorum, quæ vulgo qualitates sensiles dicuntur, quibus ambientia corpora agunt in certas corporis partes, organa sensoria dicas, consistunt saltem in certa talium corporum, quoad minimas sui particulas, textura vel conformatione, quæ, prout diverso modo nunc in hanc, nunc in aliam corporis partem, agit, & certum motum inducit, vel mediate vel immediate, tam varias qualitates sensiles, seu in organa sensus agendi facultates, habere dicitur.*

CLXXXV. *Constant autem sensuum organa variis & distinctis partibus, ita tamen subordinatis, ut una sit primaria, & cujus per objectum externum motione fit sensatio externa, seu certa in parte passio, & hæc semper nervus esset solet, cujus filamenta nunc in membranam fortiter tensam expansa, v. g. in auditu & visu; nunc in capitula papillaria sunt conglobata, v. g. in gustu & tactu, reliquis partibus saltem certum usum, eumque varium, habentibus.*

CLXXXVI. Quinario numero omnes sensus externi recte dicuntur comprehendere, quos inter eminet *visus*, cujus objectum externum est *lux*, primario ☉is & ignis, & inde diffusum in orbe lumen, quod est materia quædam subtilissima, nil aliud nempe, nisi ignis quidam maxime rarefactus. Lumen tale vel immediate in recta linea vel mediate, mediante nempe in corporis opaci superficie reflexione certa, transit per *tunicam oculi corneam & humorem crystallinum*, donec impingat in tunicam *retinam*, seu *expansionem filamentorum nervi optici*, & exinde undique spiritu animali perfulam,

ubi hæc quasi percussa similiter movens spiritus præsentem, talem facit motionem & impressionem, quæ ad cerebrum usque continuata, eo modo, ut §. 181. & 182 explicatum, à nobis dicitur *visio*.

CLXXXVII. Est scilicet *oculus* revera *camera obscura* optice, in qua humor crystallinus est vitrum lenticulare, in quo ut plurimum fieri solet decussatio radiorum luminosorum, donec impingant in tunicam retinam, seu primum *visus organon*, ubi objectum externum exactissime, inverso licet situ, repræsentatur, ut ita revera per duplicem contum, unum rectum ab objecto ad punctum intersectionis, in crystallino, alterum inversum ab hoc puncto usque ad tunicam retinam, omnis fiat visio.

CLXXXVIII. Et prout hi intersectionis anguli sunt majores vel minores, etiam res visa major vel minor in tunica retina depingitur, & consequenter ita judicatur.

CLXXXIX. Quod si radii isti luminosi sub sua in orbem diffusionem impingant in corpora opaca, resiliunt propter denegatum transitum, plus minus exacte ad eos angulos, ad quos inciderant, ita ut incidentiæ & reflectionis anguli perpetuo sint æquales: id quod in speculis est manifestissimum.

CXC. Corpus opacum, à quo reflectuntur radii, est vel politum, vel ex particularum in superficie inæquali situ asperum. Illud radios, eodem fere modo atque incidunt, ad visum reflectit, unde tale corpus, quasi secundario luminosum splendere dicitur: hoc vero radios intra istius inæqualitatis superficie diversos porulos, & varias eminentias & cavitates plus minus, partim abscondit, & ita cum umbris miscet, partim vero certa ratione, plus minus tamen, à primitiva figura mutatos ad oculum reflectit, unde taliter modificatum lumen *color* dicitur.

CXCI. Nempe quorum superficiales particule minutæ, seu copiosa polita specula, lumen incidens maximam partem reflectunt, & ita splendidibus proximæ sunt, *albedinem* repræsentant; quorum vero particularum textura copiosis porulis & meatibus est interstincta, ut in his lumen maximam partem abscondatur, & quasi umbris tenebrosus obfuscetur, *nigredinem* exhibent.

CXCII. Visum excipit *auditus*. Hujus *objectum movens* externum nil aliud est, quam *æther* seu *air subtilissimus* diversimode impetuosè tamen & violenter nonnihil vel percussione vel flatu commotus, qui undique undulatorio motu in orbem diffusus per anfractus auris externæ ad aurem internam, & in specie ad nervum auditorium seu acusticum in cochleæ extremitate in membranam expansam impingit, eamque quasi percutit, unde motus ibidem percussioni analogus, & ad cerebrum continuatus, à nobis *sonus*, ejusdem vero dijudicatio seu perceptio *auditus* dicitur.

CXCIII. Motiones ejusmodi aëreæ ad aurim continuatæ, prout sibi invicem certa, secundum arithmeticæ leges, positione in majori vel minori gradu, & intensione aut remissione, respondent, gratum seu harmonicum vel non harmonicum efficiunt sonum; & prout istis motionibus respondentes in cerebro spirituum animalium se habent motus, in impetu majori vel minori, ordine vel confusione, &c. varii effectus musicæ in nobis consurgunt.

CXCIV. Mo-

CXCIV. Motus talis aëris, prout vel vehementior vel debiliior, fortior vel debiliorem seu remissiorem nobis repræsentat sonum; prout fortior & celerior, acutiorem, prout remissior, & tardior, graviorem: sicut impingens aër in corpus densum repercutitur diversimode ad angulos incidentiæ æquales, indeque repetitum sonum seu *Echo* constituit, quod in cavitate instrumentorum Musicorum resonantia dici solet.

CXCV. Ad huiusmodi aëris motiones flatu factas, tanquam per instrumentum pneumaticum, pertinet motus ejus in animalibus per tracheam seu asperam arteriam factus, *vox* dictus; quæ vox simplici per laryngem, imprimis epiglottidis adjumento, elisione *vocales*; per linguam vero, dentes & labia, certa modificatione *consonantes* efficit; quæ literæ in hominibus pro impositionis & conformationis ratione mille modis combinatæ, & certa arte articulatæ, *sermones* constituent: unde ex sola motus organorum sermonis observatione, surdus & mutus ab ortu per oculos seu visum exacte quasi audiens, & ita perfecte loquens, reddi potest.

CXCVI. Mulieres habent vocem acutam, cum aspera earum arteria sit minor: contra, qui habent eam majorem, illi habent sonum gravem, uti hoc observamus in ursis, quibus aspera arteria adeo est ampla, ut integra complicata manus eidem intrudi queat.

CXCVII. Post auditum tertio loco est *tactus* ubique fere in corpore reperibilis, ubicunque nempe filamenta reperiuntur nervea, quæ ab externis objectis mille modis horum approximatione affici, & imprimis variè moveri possunt. Filamenta talia, uti in contexenda cutanea massa locum primum obtinent, ita ubique hinc inde in *capitula papillaria conglobata* ex cute non nihil prominent, & sub cuticula genuinum & naturale organum tactus externum constituunt.

CXCVIII. Corpora externa, quæ sui approximatione dicta filamenta, & eorum extremitates papillares, afficiunt, hoc faciunt sola particularum minutarum in superficie, textura, earumque certa vel motione vel quiete, exinde enim fiunt *qualitates istæ*, quæ à nobis dicuntur *tactiles*. Si enim quoddam corpus cui v. g. manus admovetur, cedat defectu firmæ minimorum unionis, dicitur exinde *molle*; si vero non cedat, sed resistat ex forti earum combinatione, dicitur *durum*. Si quædam particule mobiles invicem cohereant, simulque organo adhæreant, dicitur *viscidum*; si aliquæ particule à toto separatæ mobiles organo tactus adhæreant, dicitur *humidum*; si non, vocatur *siccum* seu *aridum*. Si fiat celerissimus & repetitus in organo ab objecti externi minimis motis motus, dicitur *calor*; si nullus, dicitur *frigus*: & sic de reliquis in infinitum.

CXCIX. *Gustus* nil aliud est, quam tactus linguæ specialis & singularis, dum itidem fit per nervos, in delicata filamenta divisos, quæ ad superficiem linguæ, sub membranam ejus delatæ, conglobantur in similes papillas nerveas, tanquam in capitula fungorum seu cornua extrema limacum. Illæ ergo ratione suæ peculiaris texturæ ita sunt constitutæ, ut præter communia tactus objecta, ut durum, molle, asperum, &c. specialem à particulis talinis similibusve ciborum recipiant impressionem.

CC. Sunt nempe *salina particula* minutissimæ genuinum *Gustum* *hæc*, quæ ratione texturæ rigidæ acuminatæ, hispidæ, & diversimode figuratæ, vehiculo aqueo imprimis dilutæ, se insinuant in linguam, ejusque modo dicta filamenta, & speciatim eorum papillas, varie movendo, pungendo, lancinando, &c. talem in iis motum efficiunt, qui a nobis *Gustus* dicitur.

CCI. Hinc prout dictæ particulæ plus minus mutantur, & alterantur vel obruuntur, variant sapore: hinc enim acida & urinosa mutua unione mutando texturam fiunt falsa; acidæ aceti particulæ, cum minio saturno calcinato junctæ, mutata textura dulcem saporem repræsentant.

CCII. Gustui proximus est *odoratus*, cum ut plurimum maximum inter se consensum habeant, ita quidem ut intense sapida simul odoratum fortiter afficiant, & contra, ut in oleis destillatis & salibus volatilibus apparet, adeo ut tactus, gustus & odoratus non nisi pura graduatione majoris vel minoris materiæ immersionis distinguantur, & saltem tactus diversimode modificatus sint.

CCIII. *Organon* hujus *odoratus* minus probabile statuuntur *processus* *mammillares*, sed potius hoc esse videtur *membrana ista tenera summitati narium juxta confinia ossis cribriformis intus obversa*, uti eleganter hoc demonstrat *Schneid. Tr. de osse cribriformi*: quin & ex analogia cum tactus & gustus organo de præsentia certarum papillarum, ex filamentis nerveis contextarum, vix dubitandum videtur. Quibus narium hæc membrana sensilior est, facile sternutant, & ii, quibus insensibilior, difficilior.

CCIV. Dum ergo cum aëre per inspirationem attracto varia simul, & innumerabilia subintrent nares effluvia & miasmata, ex omnibus quibuscunque corporibus, insensibiliter licet emanantia, (adeo ut omnia corpora certam quasi suam & determinatam atmosphæram circa se habere videantur;) quædam eorum ratione suæ determinatæ texturæ & conformationis insinuant se dictæ narium membranæ, eamque vellicando, pungendo, titillando, &c. talem in filamentis ejus motionem efficiunt, quæ *odor* à nobis dicitur.

CCV. *Particulæ* tamen quæ habent texturam & conformationem mechanicam, ut speciatim hanc membranam ejusque filamenta nervea movere possint, *sunt ea quæ communi nomine sulphurea dicuntur, & sulphurea seu pinguis esse natura*: nam vix odorem habemus, qui non ex sulphureo tali oriatur principio. Unde & prout particulæ tales pingues seu sulphureæ ex coalitu cum aliis, speciatim salinis particulis, mutant texturam, & vel volatilifantur vel figuntur, aut alia ratione immutantur, *odorum est varietas*. Hinc v. g. moschus, odoris expertus, si in latrinam suspenditur, sulphureæ particulæ se iterum insinuant in moschum. Odor olei terebinthinæ suaveolentis longe diversus est, ab odore balsami sulphuris, cum hoc ipso licet oleo parati.

CCVI. Ita quidem se habent sensus externi: sed *internos* quod attinet, illi recte dicuntur triplices: *sensus communis, phantasia & memoria*. Negotium est obscurius, propter insignem, quæ hic observatur, confusionem operationum animalium & rationalium.

CCVII. Cum

CCVII. Cum enim nostra cognitio intellectualis, & omnis ratio-
cinatio, præsupponat spirituum animalium exercitium, occasione quorum
diversimode motorum anima rationalis spiritualis diversos sibi formet con-
ceptus seu phantasmata (cum nihil sit in intellectu, quin prius fuerit in
sensu :) adeoque sensus animales interni, & intellectio, in nobis sem-
per sint conjuncti; evenit inde, ut nesciamus, quomodo sensus inter-
ni, separatim considerati, se habeant.

CCVIII. Unde factum, ut similitudo, quoad actiones externas,
intercedat non levis inter homines & quasdam bestias, quibus sensua-
lis quidem competit, non vero intellectualis; quorsum & *brutorum*
docilitas pertinet, ut etiam Brutis cognitio proprie sic dicta tributa
fuerit, & consequenter ad minimum semirationalia reddita fue-
rint, h. e. nobis propria, ipsis similiter tributa seu adjudicata sint.

CCIX. Exactius si volumus scrutari negotium, necesse est, ut
exacte abstrahamus & separemus res animæ rationali proprias, h. e.
quas cognitione reflexa in nobis ipsis percipimus, ab iis, quæ spiriti-
bus & cerebro sunt propriæ, & consideremus, qua ratione hæ poste-
riores fiant, cum in his sensuum internorum ratio consistat.

CCX. Quo facto manifestum evadet, *sensus internos in sola spiri-*
tuum animalium varia & multiplici in cerebro & cerebello motione &
agitazione consistere: unde & brutis omnis perfecta & propriè sic
dicta deneganda est cognitio; & non alio modo se habebunt bru-
ta, quam teneri infantes, utpote inter quos & bruta nulla est,
quoad quasunque actiones, differentia, dum rationalis anima nondum
actu secundo operatur, unde & conformatio cerebri organica læsa, im-
pediendo spirituum motum, sensus internos lædit.

CCXI. Adeo ut *sensus interni* in genere considerati ita se habeant,
quod nempe nervorum filamenta, in organis sensuum externorum
commota, suum motum continent in cerebrum usque ad radices di-
ctorum nervorum, unde motus similes in corporibus striatis & consequen-
ter in spiritibus animalibus excitati, sint id, quod *sensus communis* di-
citur; quæ motiones impressæ exinde repercutiuntur in corpus cal-
losum usque, ubi spiritus animales ubertim scaturientes occasione fi-
brarum motarum agitantur, in quo consistit id, quod *vocatur phan-*
tasia; & inde reflectuntur suo motu ad spinalem medullam usque,
ibique impetu facto vario nunc in cerebelli, nunc cerebri nervos moto-
rios derivantur: illic in cerebello pro motu partium internarum, nempe
diaphragmatis, &c. & excitatione affectuum; hic pro motu membrorum
externorum, ita ut varii hi motus nunc *sensus communis*, nunc *phanta-*
sia nomine veniant: sicut iidem sæpius eodem modo evenientes, &
in membris externis similes actiones exercentes, *Memoria* appellari
solent.

CCXII. Motum quod attinet partium animalem, nempe quarum-
cunque, siue internarum siue externarum, ejus organon proximum
sunt fibræ nervæ; quæ nunc arctius sunt conjunctæ in unum systema,
quod vocatur *musculus*, nunc à se invicem sunt separatæ, & circu-
lari ut plurimum ductu partem ambiunt, quæ v. g. in stomacho, in-
testinis, &c. propria appellatione carent.

CCXIII. Fibræ hæc in motu dependent à spiritibus animalibus, per nervos in partes distributis; hinc denegato eorum influxu pars & sensu & motu privatur. *Fibræ* quidem *partium circulares*, non musculosæ, quæ motum partium internarum peristalticum seu compressivum perficiunt, *obtinent nervos ex cerebello* distributos, & sine ulla prægressa cognitione sensuali motum cient, adeoque nec talis motus prohiberi nec cohiberi potest, unde vulgo *motus naturalis* simpliciter dicitur.

CCXIV. Musculosum vero fibrarum systema nervos ex cerebro distributos obtinet, & eos gubernat motus, qui prægressam cognitionem sensualem vel intellectualem sequuntur, adeoque à nobis prohibitu vel impediri vel promoveri possunt: & hic motus per musculos *in genere motus animalis*, in specie vero in hominibus *voluntarius*, in brutis *spontaneus*, appellatur.

CCXV. *Musculi structura* ex copiosis constat fibris, in medio sui coagulo sanguineo seu carneo vestitis, quarum plures sibi invicem inæqualiter quidem, æquali tamen ordine, superimpositæ, ita situantur, ut utrinque, tam in principio, quam fine, fibræ circa intermedie carnis substantiam incurvatur, figuram & corpus rhomboideum eleganter constituent, super angulos obtusos, donec in rectos mutantur, mobile.

CCXVI. Movetur musculus & omnis fibra motrix, quando eadem abbreviatur, & quasi in se contrahitur, ita ut *musculi unica sit actio seu contractio*, quam sequitur partis annexæ motus, ejusque mutata figura & situatio: quod si ita contractus persistat musculus, dicitur *motus tonicus seu tensivus*; si relaxetur denuo, ita ut nullo musculorum agente membrum sit in figura & situ naturalibus, in figura media positum esse dicitur.

CCXVII. Motus hic fibrarum seu *contractio* à tribus dependet causis. *Prima est ipsa fibrarum extensarum & partibus annexarum spontanea ad contractionem inclinatio*, instar chordarum extensarum sponte se contrahentium.

CCXVIII. *Secundò accedit impetus radiosus spirituum animalium per nervos diffusus*, qui in fibræ substantiam distributus, eam replet, & quasi inflat, & ita breviorē reddit, quod imprimis in musculorum ventre observabile est.

CCXIX. In quibus *tertio copiosior sanguinis arteriosi* in musculum *influxus* supervenit, qui in ventre ejus dilatato, minorem inveniendo resistentiam, uberius infunditur, unde & turgescencia musculi & contractionis vigor maxime resultat.

CCXX. Ita quidem se habet corpus humanum in individuo consideratum: ut vero conservetur in specie, ordinatum est à summo rerum seu naturæ autore generationis negotium in quo mas & femina, seu causæ sociæ, conferendo mutuo sua symbola, se in specie multiplicant, & novum individuum vitale producant, quod *Generari* dicitur.

CCXXI. Mas quod confert, est ejus *genitura*, vulgo sed male *semen* appellata, quæ in testium glandulosa substantia ex copiosissimis minutis ductibus & vasculis constructa, elaboratur ex chylo puriore, una cum sanguine arterioso per arterias spermaticas seu præparantes

parantes ad testes allato, transcolato, & vi specifiçi fermenti testium elaboratur.

CCXX. Genitura hæc chylosa seu lactea, non nihil mucilaginosâ, sub coitus ardore spiritibus, in specie animalibus, largiter imprægnatur, unde turgescens & vesiculas seminales distendens, harum & partium vicinarum musculosarum contractione, accedente proprio spumoso impetu, valide è membro virili ejaculatur & evibratur.

CCXXIII. Conjungitur pro facilitando motu, instar vehiculi, lymphæ glandularum prostaticarum, ad collum vesicæ sitarum, quæ una effusa, faciliat ejectionem genituræ insigniter. Talis lymphæ etiam adhuc in eunuchis gignitur, & ab ipsis voluptuose, licet infructuose, coeundo effunditur.

CCXXIV. Fæminas quod attinet, omnium etiam animalium, pro generationis negotio conferunt *Ova*, ita ut omnes etiam mulieres sint oviparæ; hac tamen differentia, quod quædam ova à spiritu genitali marium, cum genitura excreto, fœcundata, in utero tamdiu foveantur, donec vitalis & perfectus exinde fœtus formatus sit, eumque demum excludant *viviparæ* dictæ; quædam vero ova fœcundata, sed rudiora, & nondum in fœtum perfecte formata, præmature excludunt, & postmodum corporis incubatu, mediante blando calore, fovendo, ad perfectionem omnimodam perducant, *Oviparæ* dictæ: vid. præter *Graeff Horn. in Prodr. de Gener. Mulier.*

CCXXV. Valet hoc ipsum etiam in mulieribus, quarum testes sunt ovaria, in quibus ovula ad summum pisorum magnitudine produntur, quæ pertubam uterinam (cornibus uteri in brutis analogam) sub coitus ardore, ad testem contortum, expanso ejus orificio excepta, deferuntur ad uterum, ut ibidem à genitura maris fœcundata in fœtum vivum successive formentur. Quod si vero in tuba uterina fœcundatum tale ovulum persistat, *conceptio fit tubaria præternaturalis*, matrique lethalis.

CCXXVI. Consistit sc. conceptus mulierum in tali ovulo, à spiritu genitali maris fœcundato, ita ut spiritus genitales utriusque parentis in dicto ovulo, ceu in receptaculo appropriato, sociati, & tanquam debito fomite mutuo incensi, ceu principia activa, agitationem & motionem determinatam in subjecta materia inchoent, eamque in fœtus successivam formationem terminent.

CCXXVII. In ovulo itaque fœcundato mox inchoatur *fœtus formatio*, primitus in saliente punctulo se movente & magis subfiliante, cum filamentis circumcirca rubicundis; ita ut *cordis palpitantis rudimentum* inter partes solidas, & sanguinis *vitalis liquor* inter partes liquidas, partes primogenæ videantur.

CCXXVIII. Emergunt brevi post *bullula quatuor, cerebri, cerebelli, & binorum oculorum*, manifesta primordia, cum substantia simili instar carinæ, circa punctum saliens reflexa, primum in dulle spinalis inchoamentum; unde consequenter reliquæ partes nervæ ex fibris diversimode coagmentatis contextuntur, ac nascentibus ipsis successive ex sanguinis coagulo partibus cæteris sanguineis.

CCXXIX. Ita ut adhuc verissima sit *distinctio partium in spermaticas seu nerveas, & sanguineas seu carneas*: illis ex materia chylosa seu lactea ovi uterini pronatis; his ex sanguine circum illas concreto pedetentim extructis.

CCXXX. Ut

CCXXX. Ut vero in viviparis sub formatione nutriatur & augmentetur simul embryo, *nutrimento* opus, quod per uteri substantiam ad eum derivatur. Adhæret ob id utero fœtus membranis suis, eum ambientibus, nunc immediate, nunc mediate intercedente certa substantia; unde animalia vivipara sunt vel *placentifera*, vel *glandifera*, vel *coyledonifera*.

CCXXXI. Mulier etiam est inter placentiferas, seu fœtus humani membranis extrinsecus adnascitur moles carnea, hepatis æmula, in recessu glandulosa, que utero connectitur, & in quam fœtus vasa umbilicalia divaricantur. Per hanc nutrimentum chylosum ex matre allatum transcolatur in venam umbilicalem, unde ad venam cavam fœtus derivatur, tandemque perfectum in sanguinem mutatur.

CCXXXII. Quicquid nutrimenti non transit hanc placentam, transsudat, tanquam per filtrâ, in cavitatem chorii & amnii, ut in eodem revera *natet embryo*, qui etiam paulo grandior factus, revera sugendo per os istud attrahit, & ita in stomacho conveniente chyli- ficatione sibi appropriat; ita ut partim per os, partim per umbilicum, nutriatur.

CCXXXIII. Membranz tales, quæ fœtum cingunt, & quarum circumferentiæ adnascitur *placenta*, in homine sunt tres: *Chorion*, *Amnion*, & *Allantoides*, quarum illæ nutrimenti chylosi seu lactei fœtus sunt & colatoria & receptacula; hæc vero urinam per urachum, ex vesicâ fœtus cum umbilicalibus vasis ad eam protensum, excretam recipit, & ad tempus partus usque conservat.

CCXXXIV. Partus nil aliud est, quam fœtus maturi & perfecte formari debito tempore legitima facta exclusio. Contingit hæc conatu simultaneo fœtus & matris; hujus quidem uteri & partium vicinarum membranosarum motibus convulsivis & contracturis spasmodicis summe dolorosis vexatæ, per halitus seu ære retentionem, & diaphragmatis deorsum versus detractionem, & adeo abdominis totius, accedentibus musculis ambiens ibus valide contractis, compressi- onem, & inferiora versus protrusionem.

CCXXXV. Illius vero anxietate præcordiorum, ex respiratiõis jam magis necessariæ defectu, stimulati, valida motione, calcitratiõne, & hinc inde agitatione, adeoque totius corporis inferiora versus de- pressionem; unde, ruptis talimodo membranis, liquores contenti ef- fluunt, partes per quas transeunt membranaceas laxant, ut patulo fœtui egressuro pateat via.

CCXXXVI. Fit hoc ordinatio circa mensis gestationis noni finem, aut decimi principium. Patitur tamen hic terminus insignem latitudinem, cum & septimestres & octimestres, undecimestres & duodecimestres ob- servati sint vitales, modo rectum gravidæ duxerint calculum. Octi- mestres quidem habentur communiter pro non-vitalibus, cum sint re- vera abortus fœtuum nono menie nascendorum; unde minus matu- ri, minusque vitales, existunt: cum tamen & septimestres vitales observati fuerint, nullum dubium est, interdum & octimestres revera vitales esse,

C A P. II.

Pathologia; seu de Natura, Causis, Differentiis & Signis morborum.

S. I.

MAchina nostra corporea pro ratione partium, ad structuram ejus requisitarum, si omnes debitas operationes exercere valet integras, dicitur sana; sin vero vitio partium defectuosa sit plus minus quædam operatio, dicitur *morbosa*.

II. Partes machinæ sunt vel *activæ moventes contenta*, & *impetum facientes*; seu *humores*, & *spiritus insui*: vel sunt *instrumentaria, mota, partes nempe solida seu continentis*.

III. Omnes istæ cum defectus suos patiantur morbosos, ob id *tres essentielles erunt morborum differentia*: (1) *Sanguinis & cæterorum humorum* (2) *ex his natorum spirituum*, ac (3) *per has actuatarum partium solidarum*.

IV. Cum namque *sanguis & spiritus primum sint vivens in puncto saliente, & ultimum moriens*, quin & his affectis, reliquæ omnes partes licet sint salvæ, tota machina corporea morbosa jaceat, ac alterationes insigniores, quas sub annorum serie, ætatumque discrimine, patitur homo, ab his varie alteratis oriuntur, insignesque mutationes totius sub pubertatis annis, mediantibus istis à fermento testium inspirato immutatis, contingant, sane erunt *primarium*, quamvis partes solidæ *secundarium* saltem, morborum *subiectum*.

V. Sanguis per vasa continuo circulatorum omnes partes cæteras nutrit & alit, calore vitali fovet, & spiritu vitali salino balsamico à corruptione tuetur.

VI. Vim hanc obtinet sanguis à sua determinata crasi seminali, seu particularum materialium, ejus liquirom componentium, textura & unione, in semine primitus inchoata, & per particulas salinas acidas & alcalinas volatiles fermentativo motu cum aliis totam massam agitantes, continuata.

VII. Depravata ergo & corrupta sanguinis crasi, ex alteratis primario salibus, morbi *sanguinis* oriuntur *fermentativi*, sive sanguis in acutam effervesceniam ex dictorum salium acriorum concursu *turgescat* sub febribus, v. g. acutis; sive *deficiat* non nihil à vitali ista fermentatione ob dictorum principiorum inertiam, dum cruditatibus recrementosis obruta minus in se agere possunt, ut v. g. in *cachexiis*, &c. sive *fermentatio hæc variis modis alteretur ac depravetur*, ac insignes anomalias, & varias sub isto motu intestino inæqualitates, patiat ex vitiata proportionem dictorum salium ad se invicem, in specie ex *depravatione acidis* instar prothei variformis inquinantis sanguinem, ut in *scorbuticis* confirmatis ac *hypochondriacis* est obvium.

VIII. *Impetum facientium spirituum influorum morbos quod attinet, peccabunt hi, vel (1) in substantia, dum aut vitiose ex M. S. corrupta & alterata generantur, aut heterogeneis admistis, in specie causis malignis, inficiuntur, vel (2) in quantitate deficiente; vel (3) in motu quatenus cientur in motum, vel nimis rapidum aut inordinatum, sub convulsionibus v. g. aut phrenitide, vel quatenus deficiunt à debitis expansionibus, ut in affectibus soporosis contingit.*

IX. Quod si HELMONTII terere velimus vestigia, in *spiritu partium infuso seu archæo, archæides* considerandi essent: *morbi*, ab ideis peregrinis, archæum ad p. n. actionum exorbitationes determinantibus, oriundi: adeo ut sicut à seminalibus in machinæ corporeæ structura & gubernatione dirigatur naturaliter, ita a morbofis ad p. n. actionum læsiones disponatur.

X. Sive ad *extra* harum idearum fiat impressio, v. g. ab assumptis vel admotis, ut in morsu viperæ, canis rabidi, punctura tarantulæ, in esu circutæ vel esu carnis felis rabidæ; sive *ab intra* occasionali quacunque causa materiali excitatus Archæus diversas passionum exorbitationes, *indignationis, furoris, terroris, pavoris, &c.* concipiat, quarum passionum ideæ morbofæ, pari ratione postmodum & vitiose actiones ejus dirigant: Vid. KIRCHER. *de peste & HELMONT.*

XI. Nam contumacissimorum morborum v. g. *podagra, paralysos, quartanarum diuturnarum, & similium affectuum*, omnem consuetæ medicinz eludentium opem, citrà materiæ peccantis suppositæ excretionem quamcunque, aut per quendam animi affectum, ut *podagræ per inopinatam aut violentam apprehensionem pedis dolorifici, aut rei intensius appetitz assumptionem, subito evanescentium* subsequens curatio hanc ejus hypothesein illustrat: ut taceam imaginationis effectus, cujus ope ubertim corpus purgabatur in hora, cujus ancilla ipsi præscriptas devorabat pilulas: vid. SALMUTH obs. 8. & 14. C. 3.

XII. In partibus solidis observanda est *materia*, ex qua eorum corpus coaluerit, & *forma superinducta organica*, materiam ad certum opus perficiendum determinans: istius læsionis morbi *intemperiei*; hujus morbi *conformationis* dicuntur.

XIII. *Tota autem morbofem intemperiei series* partim ruinoso quatuor elementorum, horum qualitatum, & inde natorum temperamentorum, nititur fundamento, partim super hypothesein dubiam & obscurissimam de calido nativo & humidoprimumogenio fundatam.

XIV. *Intemperiei enim dicti morbi sunt vel ratione temperaturæ elementalis, vel ratione temperaturæ vitalis.* Ratione prioris intemperiei morbi sunt, quando materialis particularum minutissimarum, ex quibus coaluerunt, textura mutatur & plus minus alteratur, unde & novæ proprietates sensibiles inde emergunt, v. g. *mollities, durities, siccitas, humiditas, &c.* origo talis mutatae texturæ est *vitiosa nutritio*, sive nutrimenti tam chylosi quam sanguinei culpa eveniat, sive ipsius partis nutriendæ peregrino fermento inquinatæ, aut quacunquæ causâ subinde externa læzæ, vitio contingat.

XV. Ratione vero *posterioris, intemperiei nempe vitalis*, morbi dependent à *sanguine*, cujus prout erit materialis textura, motusve fermentatus, & inde resultantes proprietates variz, imprimis quoad caliditatem & frigiditatem, etiam erit temperatura totius corporis vitalis, & prout mutatur sanguis naturaliter sub ætatum vicissitudine, etiam mutatur temperamentum totius corporis, & prout mutatur idem p. n. in morbis, etiam temperies totius variant: eodem fervescente in caulo, corpus intensius calet; eodem tepescente sub cachexiis, corpus frigidum apparet, &c.

XVI. Cadit ergo omnis *inaqualis viscerum intemperies*, seu *contrarietas* seu *antipraxis* eorundem, in specie *stomachi frigida* & *hepatis calida*, nam sanguis debito circulo distributus proportionaliter calefaciet & stomachum & epas, adeoque debitam obtinebunt temperaturam.

XVII. Ut taceam ipsum calorem non esse principium primum effectivum actionum, sed tantum dispositive concurrere, cum fermenta digestionum sint auctores: unde in ista *inaquali intemperie vitium erit omne ex cruditate stomachi acida*.

XVIII. In *conformationis morbis* attendendum (1) ad organorum partem seu substantiam fundamentalem, uti sunt fibræ; (2) ad ipsas conformationes mechanicas ipsis superinductas. *Fibrarum legitima tensio*, totum partium constituens, si lædatur, robur partis læditur sive perit, & oritur exinde *atonía*, frequens satis vitium; sive nimia fibrarum *extensio*, sive nimia per lymphæ serique humectationem *relaxatio*, sive denique *spirituum animalium deficiens influxus* & *expansio* malum inferant.

XIX. *Conformationem mechanicam* ipsam quod attinet, optime secundum tres dimensiones quantitatis dividuntur secundum *longitudinem*, *latitudinem* & *profunditatem*, & hanc vel solidam vel porosam: quibus omnibus communis est legitima partium unio in connexionem & situ.

XX. *Obstructiones morbose* vulgo inculantur ceu fundamentum tantum non omnium morborum chronicorum, v. g. obstructions mesenterii, hepatis, lienis, pancreatis, &c. ceu auctores scorbuti, mali hypochondriaci, cachexiæ, febrium, &c. sed revera subinde ignorantia sunt asyla; cum revera vitio digestionis primæ omnes oriantur.

XXI. Non possunt sane obstructions esse in vasis vel sanguiferis vel lymphaticis vel visceribus, per quæ continuus humorum est tractus citra stagnationem sequentemque tumorem partium infallibilem, aut humoris impediti in motu naturali per aliena loca extravasationem & excretionem.

XXII. Aut necesse erit, ut integer quidam ramus ex materia, in & circa cum in scirrhosam duritiem sensum coagulata, totali transmissiõni humoris fiat ineptus, ita ut per vicinas ejus defectus tandem compleatur.

XXIII. Non universaliter equidem negandæ sunt obstructions, idque imprimis in meatibus quibusdam particularibus; v. g. in cæliaca passione nunc ductus pancreaticus & choledochus, nunc orificia vasorum lacteorum, sunt obstructa; nunc quandoque ureteres à calculis obsidentur, &c. sed istæ obstructions, quas in abdomine morborum chroni-

chronicorum fingunt autores, sunt aut nugæ, aut si reperiuntur interim, v. g. in quartana diuturna scirrhu. & obstructio lienis, erunt *productum morbosum*.

XXIV. Acidum est, idque vitioso sapore varium admodum, quod in talibus affectibus peccat, ac in materia viscida radicum, quod errore digestionis in stomacho depravata oritur.

XXV. Unde & martialibus, per se semper & solum astringentibus, sed optime acida absorbentibus, & salinis volatilibus aut fixis, nunc acrioribus, ut antiscorbuticis, nunc temperatioribus, ut aromaticis & stomachicis remediis, viscida incidentibus & bilem acuentibus, curantur.

XXVI. Ad *fermentativos* morbos *contagiosi* quoque & *epidemic* pertinent, cum seminum morbosum ex ægro exhalans, vel miasma in aere volitans, vi fermentativa patiens corpus immutet, adeoque ut miasmata hæc non incommode ex salina natura deriventur, si *volatilius* & *acrius* sit dictum *fermentum*, ut in febribus malignis acutioribus & peritentialibus, siue *salso-acidum* sit, ut in lue venerea, scabie, &c.

XXVII. Per consensum *pars affecta* dicitur, dum una p. n. affecta & peregrini quid sentiente, alia, ipsi quacunque ratione connexa, simile quid patitur & sentit. Est igitur *consensus* proprie dictus saltem inter partes nervæas, quas inter, ut consentire queant, certa connexio requiritur: siue *connectantur* ita, ut *sint omnino continuæ*, ut *sint contiguæ*, siue *ut tandem mediantibus funiculis nerveis certa ratione iunctæ sint*.

XXVIII. *Tempora* aut rectius *morborum gradus*, prout iidem exasperantur sensum, sensimque remittunt (in acutis imprimis observandi morbis) *dependent à gradibus fermentationis in sanguine*: nam & hanc sequeuntur symptomata, vel mediate vel immediate, & imprimis omnis coctionis ratio pro legitimo remediorum usu specialius observanda, huic ipsi fundamento innititur.

XXIX. *Causarum* jam attingendum est *scrutinium*, quæ vel *externæ* sunt vel *internæ*; & illæ nunc *fortuitæ*, cum *necessariæ*. Inter causas *externas fortuitas* & non necessarias sunt imprimis *ea*, quæ *unitatem* *mutuamque cohesionem tollunt*, adeoque *vel contundunt*, vel *vulnerant*, vel *erodunt*, vel *adurunt*, &c.

XXX. Omnia hæc, etiam ipsa vulnera, spontaneo naturæ motu constituuntur, modo *impedimenta* removeantur, quæ *sunt alimenti* *partes roridi & sanguinis effusi* ex spiritus vitalis dissipatione superinductæ, parte læsa *alterationes & successive corruptiones*, imprimis in vulneribus ab aere ambiente obortæ, quas inseparabiliter comitatur *acor vitiosus* ex ista putredine natus.

XXXI. Hic vitiosus acor, instar fermenti peregrini, partis affectæ alimentum proximum multivarie alterat, istudque in pus, sanien, ichores transmutat; unde tandem vulnera & ulcera depalcencia mergunt, fermento hoc acido in vulneris, vel inde nati ulceris corpus continuo ulterius se multiplicante & serpente.

XXXII. Modo igitur vel præcaveatur vel jam inducta subito corripitur vitiosa ista aciditas, per media vel balsamica dicta seu vulneraria, alcali temperato & oleoso constantia, vel metallica, omne vitiosum acidum successive delentia, quæcunque læsiones, quæcun-

que vulnera, &c. citra supurationem omnem, inflammationem & tumorem, facile cœunt, & vulnera omnia ac abscessus istis optime mundificata, nova carne faciliè implentur.

XXXIII. Hinc enim succus nicotianæ aut plantaginis, vel terebinthina, vel balsamus peruvianus, vel oleum momordicæ, vel, qui reliquis præfertur, balsamus de capaiba, vel opobalsamum, recentia vulnera omnia subito ad consolidationem perducit. Hinc colcothar vitrioli absorbendo acidum omnem vulnerum & ulcerum corruptionem tollit; hinc plumbum ulcera, eorumque dolores ac inflammationes curat, acidum omne suo attactu dulcificans, & aluminosam adstrictionem inde acquirens: hinc ceparum succus, & cum eo dilutus sapo venetus, ut cancerorum fluviatilium succus, item calx viva cum oleo lini subacta, ambustionibus resistunt virtute alcalina, acidi, collique facientis partes solidas & nutritium succum, destructiva.

XXXIV. His succedunt *sex res n. n.* ita dictæ, ex eo, quod nec principia, nec causæ corporis nostri ejusque partium, constitutiva sint, sed neutro modo, legitimo usu, corpus sanum conservent, perverso vero abusu illud ægrum reddant; adeoque primario quidem ad sanam, non ad longam vitam faciunt, nedum ut eam cum Deodato ad 120 annos propagare valeant.

XXXV. *Aëris summa* sc. ad vitam *necessitas* pro volatilisatione ac resolutione sanguinis, tam ad continuandam spirituum productionem, quam ad promovendam excrementorum insensilem evacuationem; idque beneficio sui salis volatilisi quasi nitrosi, instar veri salis hermetici, omnia coagulata dissolventis, & omnia fixa volatilisationis, mediante inspiratione nobis communicatur.

XXXVI. Prout igitur sal hoc plus minus aërem imprægnat, ac copiosiori efflaviorum aqueorum miscela plus minus habetatur, variat subinde *aëris efficacia*; quibus & multivaria effluvia fermentativa, ex omnibus corporibus continuo expirantia, conjuncta, morborum epidemicorum & non epidemicorum familiares autores, vim aëris nostri corporis alterativam insigniter variant.

XXXVII. *Alimenta assumenda, ratione quantitatum & qualitarum* solus prescribit *appetitus*, ita ut sanis sint omnia sana, modo sobrie & probe masticata assumantur; cum ea, quæ dictante appetitu ingeruntur, fermentum digestivum prompte subigat & transmutet: nam e re intensius appetita subinde corpori remedium paratur à stomacho, & quæ insolita, & apparenter nociva ingerunt *pícanter*, etiam venenosa, sunt innocua: sicut optime, si abhorreantur, quia hinc non solum digeruntur, morborum suggerunt occasiones.

XXXVIII. Per fermentationem resolvuntur alimenta in chylum, qua mediante gummosa & viscida, temperata tamen vegetabilium nutritientium, in specie cerealium seminum fructuumque, substantia duo salia, acidum & alcali, in recessu habens, resolvitur in alimentitium succum, & disponitur ad promptiorem assimilationem.

XXXIX. Hæc ipsa ut promoveatur in stomacho fermentatio, antequam prius fermentantur, in panificio, in cujus medio tamen cursu impediuntur per tollitionem, unde non perfecte spiritus volatilis inflammabilis, sed tantum spiritus intermedius ab iis generatur.

XL. Ratione hujus spiritus acidi volatilii homogenei quodammodo ac amici fermento stomachali, nunquam panis, licet continuo comestis, nos capit fastidium: quin potius odor ejus debiliores recreat, ac nauseam medicamentorum ingratorum cohibet; cum & *liquefcens panis in stomacho in cremorem cibos quibuscum masticatus & assumptus est, simul facilius colliquescere cogit*, ut ita panis sit quasi adjunctum quoddam alimentis fermentum, quorum & theriaca quibusdam audit.

XLI. Idem usu venit in *cerevisiarum coctura* in quibus absoluta fermentatione post cocturam liquor, spiritu perfecte inflammabili præditus, remanet; resoluta nutritiva seminum gummea substantia in liquorem, in quo, pro acidi exaltatione impedienda, aromatico lupuli condimento, sale volatili oleoso imprægnato, præservatio instituitur.

XLII. Præmittitur his inchoata germinatio, ut ea resoluta & viscidæ substantiæ compedibus extricata salia post cocturam promptius fermentare queant: quia, citra hanc germinaturam, per cocturam pasta saltem tenax, facile incescens seu situm contrahens (h. e. in plantulas & flosculos progerminans) non vero liquor dulcis fermentescibilis, eliceretur.

XLIII. Ut vero potus ex cerealibus seminibus sunt *cerevisiæ*, ita ex succis fructuum, si parentur, dicuntur *vina*: quo etiam saccharum & mel pertinent, quæ fermentationis medio itidem vina suppeditant. Hic in potibus vinosis, per spirituum volatilium fermentationem producta aciditas, plus minus manifesta, imprimis attendenda est: Nam & vina dulcia acido suo non sunt spoliata, ut ut propter copiosum sociatum alcali volatile oleosum aut pingue, minus sensibilis sit iste acor.

XLIV. Aciditas ista vinosa, nisi probe sub digestionem correctæ & alterata, aut à bilis volatili sale in duodeno in falsum volatile transmutata fuerit, id quod sit vitio nimis copiosæ & inordinatæ ingestionis, quod vinum subcrudum adhuc per intestina distribuitur, mille malis ex acore vitioso pronatis, v. g. torminibus, lithiasi, podagra, parési, catarrhis, apoplexia, subinde etiam epilepsia, sui amatores muletat.

XLV. Ut igitur alimenta massæ sanguinæ restaurationi & corporis nutritioni conducunt, ita & motus moderatus ejus assimilationi & purificationi, circulationem sc. ac vitalem ejusdem sanguinis fermentationem promovendo, inservit: hoc ipso etiam simul alimentorum assimilationem, per universum corpus distributionem, heterogeneorum per fermentationem præcipitationis modo separationem, adjuvat.

XLVI. Qualia heterogenea à latice aquoso sanguinis absorpta, nunc mediante urina, sub nubeculæ vel levis sedimenti forma, nunc per insensibilem transpirationem, foras eliminantur; adeo ut legitimum *sanitatis conservativum & morborum præservativum sit motus*, viciarum nempe omnis venæ sectionis, purgationis, alteriusque similis sanguinis correctionis, quod mechanicorum & rusticorum turba palam testantur.

XLVII. *Quoad somnum*, queritur, an meridianus salubris sit, nec ne? Resp. in assuetis, & iis qui noctu parum dormiunt, senibus, item lucubratis studiosis concedendus est; si nempe fiat sedendo, non jacendo: non enim adeo conveniens sit digestio modo posteriori.

XLVIII. Hæ ipsæ occasionales causa, & quasi remota, alterando & immutando sanguinem & chylum, & inde oriundos reliquos corporis machinam gubernantes succos, proximas inferunt, & ita res p. n. dictas produciunt; dum chylus, & inde successive genitus sanguis hinc mutatus peccat nunc, idque rarius, in quanto, seu dum nimia copia abundant, unde *Plethora*; nunc, idque frequentius in quali, dum deficiunt à debita seminali seu naturali crasi, unde *cacochymia*.

XLIX. *Plethora ad vires* est contradictoria & impossibilis; cum ipse corporis vitalis vigor in sanguine & spiritibus fundatus sit: unde, nisi ipsas vires viribus vitalibus graviore esse, dicere velimus, etiam plethoram quoad vires asserere non poterimus.

L. *Athleticus veterum luctatorum* habitus eufarcus & musculosus, adeoque robore artuum insigni notabilis, ortum duxit ex uberiori spirituosius sanguinis copia in vasis, indeque ab uberiori sanguineo nutrimento; sicut obeiorum superabundans pinguedo nutrimenti chylosi circa membranas uberius collecti, & blando acido coagulati, congestionem sequitur: nam *athletici sanguine*, *obesi* chylo butyroso, magis abundant: male hic homines crassiores pro plethoricis habentur; cum reperiantur homines crassissimi, carnosissimi, exilia tamen sanguinis vasa habentes.

LI. Videretur equidem *plethora ad vasa* absurda, chyli distributi à copiosis alvi facibus separati, paucitatem, cum necessaria continuataque uberrima insensibili transpiratione, consideranti; qua sc. ex statica Sanctorii singulis diebus naturalibus, seu 24. horis, tantum insensibiliter fere diffusamus, quantum 15. dierum cursu per alvum egerimus.

LII. Sed *intemperantia otiosa*, medicorum nutrix, cum stomacho robusto ex alimentis copiosis & *superfluis* largiorem laudabilemque chylum, indeque oriundum sanguinem suppeditans, cum vita desidiola minus insensibiliter diffante, necessario sanguinis abundantia, vasis propriis citra ejus evacuationem vel stagnationem vix coercibili, fontem continuum subministrat.

LIII. Cui accedit non rara sanguinis *fermentativa* p. n. *turgescencia*, præter febrilem orgasmum, imprimis in foeminarum menstrua purgatione notabilis, qui sanguis apparenter abundans non nisi facta vel artificiali per venæ sectionem, vel naturali per quæcunque vasa epigastrica, evacuatione depletus, debito circulo per corpus distribui nequit.

LIV. Qualis *plethora ad vires apparens* in iis, qui solenni vel venæ sectioni, vel scarificationi, similive sanguinis subtractioni, adsueta sunt, eo tempore, quo istæ solitæ depletiones alias institutæ fuere, etiam se manifestare solet, ut citra sanitatis nocumentum easdem, nulla licet alia necessitate urgente, omittere nequeant.

LV. Distribuitur per universum microcosmum sanguis mediante *lacte aquoso*, v. hiculo nempe tam nutrimenti sanguinei pariter ac chylosi, in vasis sanguiferis & lymphaticis, quam vehiculo excrementi sub urina, sudoris, aliave forma eliminandi: unde sive deficiat, sive nimis abundet, morbi oriuntur; imprimis autem læditur corpus *acrimonia ejus vitiosa*, tam falsa, quam, quod pejus simulque frequentius est, *acida*, exinde enim quamplurimi affectus inarii, & ex inquinata nimisque acida lymphæ quarumcunque glandularum, affectus catarrhales, febres lentæ,

Ecce originem ducunt : nam omnes morbi, quos ex serosa colluvie oriri voluerunt vel *Pisio* vel *SCHNEIDERUS*, optime ex vitiata lymphæ & fisque glandulis deduci possunt.

LVI. Cæterum ex continuata secundum res n. n. alteratione (1.) in massa sanguinea, hujus varia exsurgit indoles, ac insignis non raro depravatio, fomes ac mater futurorum morborum ; simulque vitio, vel (2.) interno digestionis primæ in stomacho, vel separationis fecum ex chylo in intestinis mediante bile, vel assimilationis chyli cum sanguine, vel depurationis per renes ac poros corporum ; vel vitio (3.) alieno, aut sub prima generationis origine, aut ex accessu fermenti cujusdam exotici & peregrini, sanguis à debita & naturali crasi sensim deficit, adeoque cacochymus evadit.

LVII. Crasis hæc cum consistat in massæ sanguineæ textura materiali, dependente imprimis à particulis ejus salinis, ob id hujus texturæ, imprimis particularum salinarum, multiplex mutatio & alteratio, plus minus cacochymicum & qualitativum reddit sanguinem.

LVIII. Multiplicem hanc cacochymiam ejusque causas graphice nobis delineat *Autor libri de prisca medicina*, inter scripta Hippocrateæ, determinans eam per acidum, amarum, dulce, salsum, insipidum & 600 vel infinita alia, sub saporum notione representata.

LIX. Quæ ipsa infinita, sub infinita speciali causarum morbosarum differentia, se unicuique offerunt, dum in singulo morbo ac singulæ morbi causa specialis peccat sapor, nonnisi per remedium, huic vitioso satori in specie adversum, eumque corrigens, ob id *specificum* dictum, emendandus.

LX. Hoc ipsum instantur *HELMONTIUS*, qui in simplicibus specificum saporem æstimandum suadet : Sic enim saturnina in specie conveniunt ad delendum acidum vulnere ; myrrha ad affectus mentis ex acido ortos, & variolas ; allium in calculo ; cochlearia ad acidum scorbuticum.

LXI. Hæc ipsa autem *sexcenta* non ad definiendam saltem causarum morbosarum rationem, sed ad alimentorum pariter ac medicamentorum explicandas facultates, applicat *dictus autor*.

LXII. Infinita hæc cacochymiarum differentia ad tria capita generalia non incommode reduci valet, ad acidum, amarum, & dulce seu insipidum : habito respectu ad duo quasi catholica, instrumentalia tamen, principia salina, acidum & urinosum, eademque temperantem & diluentem in corpore chylum vel dulcem, vel quodammodo insipidum.

LXIII. Acidum percabit vel in quanto, dum abundat aut nimis acre est ; vel in quali, dum p. n. habet saporem austerum, ponticum, &c. exinde enim sanguinis coagulationes, ut in pluritudine, fames canina, & quædam picæ, tormina colica, dolores arthritici fixi & vagi, concretiones calculosæ, affectus nephritici & catarrhales, scorbutus, passionibus hypochondriacæ : ad quas etiam suffocationes dictæ hysteriæ, aliisque in nervis partibus convellentibus spasmi, etiam febres acutæ cum inflammationibus erysipelaceis conjunctæ, originem ducunt.

LXIV. Corrigunt hoc acidum in genere (1.) omnia salia urinosa seu alcalia, tam fixa, ut sal absinthii, centaurii minoris, cardui benedicti, &c. quam volatilia, ut spiritus salis ammoniaci, spiritus & sal cornu cervi, sanguinis humani, nasturtii, menthæ, cochleariæ, &c. (2.) omnia

omnia concreta quasi terrea metallica fixa, istud absorbentia, aut potius invertentia, v. g. δ & omnia δ alia, it. η nina, saccharum η i, item antimonium diaphoreticum, C. C.ustum & sine igne preparatum, Lapilli η rum & omnia dura marina, ac animalium ossa (3.) Oleosa & pingua quæ obtundunt & inviscant quasi aculeos acidi, sive sint expressa, sive, quod melius, destillata, ut spir. vini, oleum destillatum caryophyllorum, macis, &c. quo & succinata, camphorata, castorina &c. pertinent.

LXV. *Amarum seu acidum volatile oleosum*, alcali volatili plus minus saturatum (unde oritur bilis, corporis balsamum) peccabit vel in quanto dum abundat, aut nimis acre volatile & oleosum existit; vel in quali, oleositate ejus vitiata, imprimis dum hæc est minus volatililis, sed potius aquea, adeoque iners reddit adjunctum sibi sal urinosum; unde a priori effervescentiæ sanguinis auctæ, indeque ardores totius corporis plus minus continui, oriuntur; vel si in intestinis fiant, phlogoses vagæ, item diarrhææ colliquativæ, cholæræ, &c. oriuntur; à posteriori vero decolorationes variz corporis, sub cachexiæ & icteri generali nomine notæ, dependent: fomes itidem hac ratione existit, sustentans omnes morbos chronicos, minus sc corrigendo acidum viscidum.

LXVI. *Corrigunt hoc amarum*, & quidem in specie prius ejus peccatum (1.) omnia acida, alcali ejus præcipitantia, ut acetum, succus citri & berberum, spir. minerales acidi, simplices & compositi (2.) Sulphurea mineralia cum nitro fixata, figentia volatilem orgasmum, & hebetantia pinguedine sua; sub qua occultatum est acidum, ejus acrimoniam figens, ut sunt Sulphur commune, omnia antimonialia fixa, v. g. antimonium diaphoreticum, bezoardicum minerale, item Sulphura alia metallica dicta; (3.) nitrum & omnia cum & ex nitro parata remedia, ex acido Sulphurea. *Posteriori vero ejus vitium corrigunt omnia asria*, plus minus oleosa, augendo acrimoniam Θ inam, & volatilizando oleum, ut Θ ia volatililia oleosa, item omnia aromata & aromatica, febrifuga, ut absinthium, gentiana, mentha, &c. qua ratione absinthium hydropes, chelidonium majus icterum, &c. curare solent.

LXVII. *Inspidum denique aut dulce ac chylosum peccat vel in quanto*, si copiosius, quam par est, coacervetur; vel in quali, dum est nimis viscidum, & quod frequentius, conjungitur ipsi vitiosum acidum: hinc enim imprimis ex viscido acido quamplurimi morbi chronici, febriles, cachectici, viscerum infarctus ac tumores, ductuum obstructions, originem ducunt.

LXVIII. *Corrigunt hoc ipsum præter evacuantia superfluum vel per os vel per alvum* (1.) attenuantia & resolventia salina temperata, qualia sunt remedia tartarea ex tartaro vini parata, ut Tartarus Vitriolatus, Nitrum Vitriolatum, Θ *. Θ ia alcalia fixa, & volatililia ex animalibus acriora, Sal Tartari, Tinctura Tartari, Spiritus & Θ volatile tartari, item spiritus carminativus, &c. (2.) resolventia gummosa, ut sagapenum, mastix, myrrha, primario gummi ammoniacum (3.) aromatica seu salina volatililia plus minus oleosa, vulgo aperientia, item hepatica, &c. appellata, ut absinthium, centaurium minus, sceniculum, rosmarinus, mentha, angelica, galanga, &c.

LXIX. *Hæc ipsa mutatis mutandis facile applicari possunt triæ in*
Scholis

Scelis medicis doctrina de cacochymia pituitosa, melancholica & biliosa ; intelligendo per pituitosam insipidum seu dulce chylosum, per melancholicam acidum : Nam & ab Hippocrate sub nomine acidi venit, & apud Galenicos Hippocraticos subinde aceto comparatur, cuius acidi summus gradus maxime corrosivus volatilis atra bilis appellatur : per bilem denique amarum seu sal volatile oleosum aut acidum volatile oleosum.

LXX. Nam vulgata doctrina de quaternione humorum naturalium sanguinis, & inde derivatis excrementis biliosis, pituitosis, & melancholicis, tam naturalibus, ut vocant, quam præternaturalibus, falsis præconceptis nititur hypothesisibus.

LXXI. Nempe quaternioni elementorum superstruitur : unde consequenter & quadruplex partium diversitas, indeque totiplex pro iis sustentandis nutrimenti differentia, & exinde 4 humorum in sanguine distinctio, hinc & exinde nati ceteri humores p. n. per multiplicem caloris nativi gradum continuata serie derivantur.

LXXII. Sanguis simplex saltem & homogeneus est liquor volatilis oleosus ; nutrimentum vero partium saltem duplex, chylosum pro spermaticeis, sanguineum pro sanguineis. Bilis folliculi fellei tantum abest, ut excrementum sit, ut potius saluberrimum corporis totius sit balsamum. Humor vero melancholicus naturaliter est nullus (de hoc eleganter differit Conringius,) uti nec p. n. imo lienis officium circa eum saltem ex arbitrio assumptum.

LXXIII. Qua vero sanguine, vena sectione emisso, apparet humorum discrepantia, nata est (1.) ex sanguinis extravasati necessaria corruptela & cadaverificatione (2.) ex superficiei ejus ab aere ambiente plus minus inducæ alteratione, unde superficies coccineo nitore splendet, fundus vero inferior coagulatus obscure nigricat.

LXXIV. Excrementorum per alvum & os quod attinet diversitatem, ea sub tali forma in corpore antea non extiterunt, sed sunt saltem per mutuam diversorum succorum in primis viis miscelam, unde secundum effervescentiæ & præcipitationis rationes, aliasve similes alterationes, tam discrepantes emergunt excrementorum differentię.

LXXV. Speciatim sunt vel (1.) ex varia chyli corruptione in stomacho & intestinis, qua ratione infantes copiosissima flava subinde rejiciunt, quæ tamen non sunt biliosa, & ceu dulcia devorantur avide à canibus, sed sunt lac sub digestionem, aut per intestina distributionem, corruptum, in tale flavescens liquamen degenerans.

LXXVI. Vel sunt (2.) ex bilis & succi pancreatici, nunc seorsim nunc simul alteratorum miscela, unde & ipsorum unitorum & chyli permixti & fecum alvinarum varix larvæ præter-naturales, v. g. porracea & æruginosa dicta bilis. Ex succo scil. pancreatico nimis acido, cum bile vitiose effervescente, unito, & ita bilis colorem per præcipitationem alterante, oritur ; unde & manifeste acidum spirant talia rejecta, & v. g. in infantibus excitantur semper tormina, ex acido corrupto oborta, & per acidum destruentia, corallia, crystallum, lapillos cancrorum, & similia curantur.

LXXVII. Vel originem ducunt (3.) ex ipsis medicamentis, succos corporis varie alterantibus & immutantibus, in specie purgantibus. Non & alia rite operantia semper excreta nigricantia reddunt : rhabbarum & aloë tingunt eadem intensa flavedine, unde ea bilem evacuare

evacuare vulgo æstimantur : colocynthis crassa & viscida emitti facit, qui non solum sunt pituita præternaturalis, sed revera succus nutritius à malignitate laxantis simul corruptus : opuntiz majoris succus urinam rubram reddi facit, cui terebinthina, juniperus, nux moschata, &c. odorem violaceum tribuit : Fœtorem econtra impertiunt allium, asparagus, &c. Denique mercurialia sub forma salivæ viscidioris nutrimentum partium spermaticarum liquefactum evacuant.

LXXVIII. Morboſis hic cauſis conjuncta eſt *quædam conditio*, ut nunc *benigna*, nunc ratione ſymptomatum extra ordinem periculorum *maligna* dicatur. *Natura malignitatis admodum intricata eſt* : ſive enim ſingularem *putredinem*, ſive ſanguinis *coagulationem* ſive ſanguinis *nimiam diſſolutionem*, ſive *verminofam putredinem* & *corruptionem*, aſſerere velimus, nunquam tamen univerſalem malignitatis rationem exhauriemus.

LXXIX. Revera autem *malignitatis ratio generalis* in hoc conſiſtit, ut ſummum vitæ inferat periculum, qua ratione idem ſere erit cum venenoso : ſive *sanguinem* ejuſque *ſpiritum vitalem ſolum*, ſive utramque ſimul, afficiat ; *ſpecialis vero ratio* in ſingulis morborum *malignis cauſis* & ipſa diſtincta eſt.

LXXX. *Alia enim ratio eſt dyſenteriz malignæ*, alia *variolarum*, alia *peſtis*, alia *purpuræ puerperarum*, alia in *catarrhis epidemicis*, alia *morſus canis rabidi*, &c. unde & ſymptomatum diverſitas ubique emergit, ex quibus diverſis malignitatis ratio diſtincta facile poſtmodum conjecturari poteſt.

LXXXI. Productum morboſum varie affligens, multarum tamen moleſtiarum origo, in ſpecie in abdomine, ſunt *ſtatus* ; merito HELMONTIO ad *gas ſylveſtria* ſeu *ſpiritus incoercibiles* relati. Generantur neque à calore, neque à frigore per ſe, ſed tantum ab acido præternaturali, mediante vitioſa fermentatione ex materia quacunq; ut plurimum tamen aliquid viſciditatis, aut glutinoſitatis oleoſæ in reſſu habente ; unde & hypochondriacis, ſimilibuſque, vitio fermenti ventriculi vel ſucci pancreatici vitioſe acidorum, ex quibuſcunque aſſumptis copioſiſſimus flatuum eſt proventus.

LXXXII. Ordinario quidem *ſtatus cum exhalationibuſ & vaporibuſ confunduntur*, ſed falſo : nam *vapores ſunt effluvia humida*, beneficio caloris ſoluta, frigoreque condensabilia, unde condensati flores & fuligo vocantur ; econtra hic nullum habent commercium flatuſ, quippe qui non poſſunt coerceri ſeu reduci in corpus viſibile & palpabile, unde fruſtra ſunt qui ſpiritus ex muſto exhalantes, applicato alembico, volunt capere.

LXXXIII. Cæterum *ſtatus ſunt vel naturales, vel præternaturales*. *Naturales ſemper* in omnibuſ ſubjectis reperiuntur, ideo, ut parietes inteſtinorum diſtentos ſervent, ne invicem collabi queant, ac gignantur ex muco acido, naturaliter in inteſtiniſ contento, concurrente bile ; ita enim enaſcuntur flatuſ ſulphurei, fœtidi, & inflammabiles.

LXXXIV. Hinc *aromatica flatuum ſunt medicamina*, corrigendo acidum, & reſolvendo viſcidum. Ipſe *ſpiritus nitri aciduſ* licet, reliquis tamen præfertur, imprimis *ſpiritu vini dulcificatuſ* & temperatuſ, nobiſque ſic magis appropriatuſ reddituſ, ſigendo ſpirituſ erumpentes flatuoſoſ, & impediendo fermentationiſ impetum.

LXXXV. Cal-

LXXXV. *Calculus cocrementum salinum est per coagulationis modum genitum, dum vitiosum acidum ex primis viis, in specie ob stomachi errorem elapsum, ubicunque invenerit alcali prius cum eodem se unit, & quicquid conveniens aptumque unioni simul invenerit, una in firmam compaginem coagulat, & calculorum varietatem sic constituit.*

LXXXVI. *Hinc vix præterquam in renibus & folliculo felleo frequentiores sunt calculi, propter alcali ibidem copiosius hærens, quod v. g. ex urina falsa per aliqualem putredinem resolutum purius emergens, cum acido facile coit, nunc in arenulas minores, ex quorum coagmentatione majores resultant calculi, nunc mox in majora concrevit saxea mostra.*

LXXXVII. *Hæ ipsæ autem causæ, cum subinde non minus, quam morbi partium afflictarum, in obscuro lateant, & sensibus directæ non pateant, ob id per certa media, signa, diagnostica dicta, à medico perscrutandæ sunt.*

LXXXVIII. *Signa hæc ex tribus primario universalibus emergunt fontibus: nempe (1.) ex antecedentibus, seu causis tam internis quam externis, tam communibus quam propriis: ad quod posterius subiecti quoque constitutio pertinet, quatenus exinde inclinatur ad hunc vel istum affectum, tam nativa, ratione idiosyncrasie naturalis, proprietatum hæreditariarum, sexus, &c. quam adventitia, ratione ætatum, victus, & vitæ generis. (2.) consequentibus seu effectis, quo præter symptomata quæcunque, juvantia & nocentia referenda sunt; & (3.) essentialiter inærenibus seu objecto cognoscendo proprie attributis, quo omnia, quæ quacunque ratione cognitionem medici dirigunt, referri possunt: quorum plurimorum concurrentium signorum syndrome talis, quæ omni, soli, & semper tali objecto convenit, pathognomonicum signum appellari solet.*

LXXXIX. *Fundamentum significandi seu signorum consistit in ejus coherencia certa, eaque vel necessaria, vel contingente cum signato; ita ut tanquam causa & effectus cohereant, vel per accidens subinde se mutuo consequantur, vel quocunque alio modo mutuo inter se connexa sint.*

XC. *Signa inter hæc, tam quæ in diagnosi, quam etiam prognosi, locum habent, primatum obtinent ea, quæ ex urina & pulsibus desumuntur; cum hæc virtutis vitalis rationem in sanguine fundatam immediate designent.*

XCI. *Uti enim urina potius monstrat alimenti in primis viis alterati, & digestionis ibidem peractæ, conditiones; ita urina sanguinis monstrat hujus constitutionem, ex particularum ejus liquorem componentium, imprimis salinarum, fermentatione oriundam, & pro ratione puritatis vel impuritatis cacoehymicæ subinde variat.*

XCII. *Pulsus autem ipsius turgescentiæ in præcordiis vitalis insinuat statum, distributionisque sanguinis ex corde in omnes partes, rationem: ita tamen, ut diversarum circumstantiarum concursus non raro fallax, minusque certum reddat indicium.*

XCIII. *Neceffe est, ut medicus pulsum in utroque carpo simul exploret, quia deprehenditur insignis inter illas differentia nonnunquam: sic enim ob tumorem circa axillas contentum pulsus in uno carpo optimus, in altero deficiens, observatus est à SCHENCKIO*

& RHODIO. Porro medicus pulsus tangens non contentus sit una vice eum tetigisse, sed laborem repetat, bis vel ter, quia ratione affectuum omnes pulsus mutantur. Tandem fallit pulsus in morbis malignis, & dehinc in scorbuticis & hypochondriacis.

XCIV. In pulsu 4. requisita sunt observanda: (1.) *cor movens*; hinc pulsus est vel *vehemens*, vel *debilis* (2.) *sanguis promotus turbescens*; unde pulsus est vel *magnus*, vel *parvus* (3.) *instrumentum per quod fit motus*, nempe *arteria*, unde pulsus est vel *mollis* vel *durus*. (4.) *tempus*, quod mensurat motus durationem, observabile vel saltem in *una pulsatione*; unde pulsus est vel *celer*, vel *tardus*: vel in *pluribus pulsationibus*; unde pulsus vel *frequens*, vel *rarus*: quæ ipsa temporis ratio ut plurimum à N. diversa sanguinis sub fermentatione conditione dependet.

XCV. Simples hæc invicem collatæ compositas dant pulsuum differentias, quæ, habito mutuo inter eas respectu, vel æquales sunt vel inæquales: sicut diastole arteriæ collata cum ejus systole pulsus dat vel *εὐρυθμὸν* vel *ἀρρυθμὸν*.

XCVI. Omnes hæc differentiz, quo plus recedunt vel à statu naturali, vel conditione ægri, vel ratione morbi & causæ morbificæ, eo sunt peiores; quo minus, eo meliores: in specie debiles, frequentes, parvi, &c. simul sunt omnium pessimi.

XCVII. Urinæ judicio ut ut vulgus multum tribuat, tamen præter ea quæ supra fuere insinuatæ, nil aliud quam partium urinæ secretioni & exclusioni dicatarum conditionem significat.

XCVIII. Considerandum in ejus inspectione (1.) ipse liquor *lixivialis* continens (2.) *contenta varia* in eo natantia. *Liquor exhibet consistentiam* vel crassam vel tenuem, imbibitorum salium oleosorum cum liquore probe unitorum majorem vel minorem copiam consequentem. Deinde etiam exhibet tincturam vel naturalem citrinam, vel præternaturalem, tam deficientem albam & plus minus pallidam, quam excedentem flammeam, croceam, rubram, viridem, nigram, &c. deficientes ferme tincturæ ut plurimum cruditates digestionis primæ consequuntur; excedentes aut fortem admodum lixivii per copiosa salis saturationem, aut p. n. in sanguine fermentationem, dissolventem & subigentem exactius salia sulphurea, eaque fortius quasi liquori incoquantem, præsupponunt.

XCIX. Tincturæ in urina affectio est, quando urina interdum *pellucida* seu *clara*, interdum opaca seu turbida conspicitur. Illud dependet ab exacta unione particularum salinarum cum poris liquoris aquei, unde radii luminosi æquali fere tractu maxima ex parte permeant. Hoc vero (nempe opacitas) dependet ab eorum separatione & quasi præcipitatione, vel ab aëre externo frigidiusculo poros liquoris constringente, & ita particulas imbibitas extrudente, vel ab internæ recrementorum cacochymicorum ex massa sanguinea mediante fermentatione præcipitatione, unde radii luminosi hinc inde impingentes in transitu prohibentur, & ita liquorem minus perspicuum exhibent. *In genere omnis turbida urina latens acidum consiuvare videtur.*

C. *Contenta* in liquore lixiviali ratione situs triplici modo distincta in sanitatis latitudine cruditates chylofas, vitio digestionis primæ coarctatas, sanguinique non assimilabiles, latice urinario absorptas exhibent: in statu vero præternaturali pro circumstantiarum ratione mille modis variant.

CI. Quoad odorem, si excessive sit fortidus, nec proveniat ab assumptis, innuit sæpe malignum morbum, liquescentiam nempe massæ sanguineæ, & putredinem pestilentialem, quod Italorum est *Ischiuria*.

CII. *Fam* vero in morbis acutis febrilibus, quo magis præcipitatis fæculentis ex sanguine repletur urina, unde diversas recipit affectiones, adeoque coctionis, ut vocant, causæ morbificæ signa exhibet, eo melior est; *contrario* si habeat modo, eo pejor.

CIII. In chronicis simili ratione, quo magis heterogeneis sanguinis particulis, seu copiosis contentis, prius onerata, postmodum successive in naturalem statum remeat, & ita digestionis primæ redintegrationem, & M. S. depurationem & naturalis fermentationis restaurationem, ostendit, eo melior esse solet: contrarium fit, si alio modo se habeat.

CIV. Nubecula in urina in morbis, tam chronicis quam acutis, est signum redeuntis in stomachum fermenti, & temperatæ plus minus digestionis.

C A P. III.

Hygiene & Therapensis. Sive de methodo medendi, & remediis pharmaceuticis.

§. I.

Primaria artis medica pars est ea; quæ media tractat, quibus aut firma conservari, aut labefacta tamen restitui valet sanitas: illud Hygiene, hoc Therapeusis dicitur.

II. Hygiene quidem respicit legitimum regimen rerum sex non naturalium pro statu salubri conservando, & infirmitate præservanda, tam in genere pro quibuscunque hominibus, quam in specie pro unaquaque determinata ætate, sexu, vitæ genere, &c. id quod vulgo *diætæ* nomine venire solet.

III. Fundamentum legitimæ diætæ pro sanitate conservanda, seu legitimum regimen rerum 6 non-naturalium, subministrat CÆL-
SUS I. 1. de remed. cap. 1. inquit, *Sanus homo, qui & bene valet, & suæ sponis est, nullis se obligare legibus debet, ac neque medico, neque sarrolepta egere, id est, nullis strictis diætæ legibus se alliget, sed sua libertate utatur: alias medice vivere, esset pessime vivere.*

IV. Sed cum ex HIPPOCRATE consuetudinis maxima sit vis, & in aliam transmutandi naturam efficacia, ejus diætamen in rerum non-naturalium usu imprimis est observandum.

V. Sanitatis vero conservandæ medium docet HIPPOCRATES I. 6. de morb. popular. §. 4. dum inquit: *sanitatis studium est, non satiari cibis, & impigrum esse ad labores. Morbos vero præcavendi, rationem idem subministrat, dum inquit: Quiesce, & abstinemia*
multi

multi magni morbi curantur: Hinc enim recte sobrietas totius dietæ cardo ab HELMONTIO appellatur.

VI. In specie pro ætatum diversitate, & inde dependentibus aliis circumstantiis ad conservandam sanitatem, dieta ita ordinenda, ut vigor vitalis per legitimum usum rerum non-naturalium conservetur, morbi vero congrui, seu qui unicuique ætati magis familiares sunt, mature avertantur.

VII. Infantes quidem qui familiariter affliguntur affectus, ut plurimum non, nisi ex vitiatò lactis coagulo, indeque oriundo muco impense acido & pontico originem ducunt: id quod excreta inde per alvum viridia, seu porracea & æruginosa, sufficienter declarant; hæc enim ut plurimum acidum spirant, vel alio peregrino caractere insignita sunt.

VIII. Hinc præter remedia anisata, lac corrigentia, & terrea alcalina acidum absorbentia, ut lapilli cancorum, corallia, cornu cervi, sperma ceti, antimonium diaphoreticum, &c. imprimis laudo salia volatilia, tenellis insigniter conducentia, imprimis blande aromatisata seu oleosa. Hæc inter excellunt præ cæteris liquor CC. succinatus, it. spiritus salis ammoniaci anisatus, &c.

IX. Ætas dividitur in crescentem, consistentem & declinantem: cujus divisionis fundamentum consistit in sanguine, qui in infantibus est instar musti, in juvenibus & viris instar vini generosi, in senibus instar vini æcescentis. Alias circumscribuntur ætates per septenarios, in quibus jam mutationes fiunt; ac originem hæc sententia habet ab Ægyptiis atque Pythagora, qui multum tribuerunt numero septenario & quinario: hinc dependet etiam ratio cresium, quæ per 7. circumscribuntur dies, ita ut septimo, decimo quarto & vigesimo primo fiant eadem perfectæ. Similiter hinc nata est supputatio annorum climactericorum, per numerum septenarium & quinarium, ita ut illi sint habendi primarii, hi secundarii.

X. In ætate consistente, dum M. S. in suo constituta est vigore & spirituscentia instar vini generosi, observandum cautè, ne vel nimias concipiat effervescentias ebullitionesque, periculorum morborum acutorum autores; vel cito nimis in suo vigore deficiat ad præmaturam senilem debilitatem, imprimis per intensiones & crebriores circa studia meditationes.

XI. Ibi ergo caveantur nimis generosa alimenta, nimius motus, primario animi, secundario corporis, & tandem nimia Q. sed per consentum, simul tamen moderatum, illorum usum, æquabilis sanguinis conservetur motus & fermentatio; cujus ferocior impetus fixioribus, imprimis nitratis, refrænuandus, spirituumque efferus motus opiatissimendus; hic vero spirituosus volatilibus & aromaticis spirituum vigor conservandus, & moderato cautoque ambratorum usu sustentandus.

XII. Seniles affectus ex remittente sanguinis fervore, & stomachi deficiente digestionem dependentes, per generosius vinum & moderatum gaudium cum aromaticorum volatillorum temperatorum usu arceantur.

Synopsis diata bene valentium videbitis in Boneti Phar. med. pag. 46.

XIII. Et ita quidem sanitatem conservandi & morbos præ cavendi, rationem docet Hygiene; legitimam vero curandi morbos rationem docet Therapeusis quæ legitima agendorum notitia, pro salubri succursu ægrorum, instruit medicum. Notitia hæc curandi vulgo medendi methodus vocari solet, & revera in judicio medici practico consistit, summato in judicio ejus theoretico.

XIV. Qued

XIV. Quod iudicium rationale, memoriæ contradistinctum in œconomia particulari animali proxime, & in universæ naturæ notitiâ universali remote, fundatum, est quod revera sagacem & prudentem constituit medicum, artemque ejus conjecturalem, non superficiale[m] aut temerariam, sed fundamentalem & accuratam, constituit.

XV. Unde & propter casuum in praxi varietatem, & circumstantiarum inexplicabiles nodos, morborumque novorum subinde, ex accrescente hominum luxuria, & contagiorum vario connexu, proventum iudiciosus magis, quam memoria præditus, consulendus est medicus; quatenus hic non nisi visa aut audita, ille plane novâ mentis acie, penetrare valet.

XVI. Est equidem naturæ, morborum medicatricis, minister medicus, h. e. non agere potest aut debet, nisi quatenus nexus & ordo causarum, corporis œconomiam constituentium & conservantium, permittit; & fundatus est imprimis in vitali sanguinis fermentatione, præsupponente debitam in stomacho & primis viis fermentativam digestionem, nisi in quantum adeptus majoribus medendi arcanis instructus, etiam jacentem naturam erigere, & tanquam patronus & rector gubernare valet.

XVII. Quo ipso in negotio & cito & tuto & jucunde naturæ succurrere debet, i. e. citra moram, citra recidivæ aut majoris periculi metum, ac cum minima, quantum fieri potest, molestia, quod faciet imitando legitimam functionum omnium rationem naturalem, temperatis imprimis remediis insisterendo.

XVIII. Præcognoscat ergo, quantum fieri potest, morbum sensuum beneficio, in specie visu observando ægrum, & auditu percipiendo ejus responsa ad quæ sita, secundum Hippocratem instituenda: *Quæ patiatur, & ex qua causa, & quot iam diebus, & an venter secedat, & quo victu utatur?*

XIX. Hinc præcognito morbo invenit & legitime applicat remedia medicus, h. e. non solum, quid ipsi agendum sit pro curâ, sed etiam legitimum administrandi modum, in circumstantiis externis fundatum: Hoc simul subinde observando, interdum optimam esse medicinam, nulla uti medicinâ.

XX. Media, quibus inveniunt remedia, sunt tria: nempe (1.) ratio, in œconomia animali & historia naturali fundata. (2.) Experientia, in pluribus æqualibus exemplis observata; (3.) Analogismus ex similitudine affectus ignoti cum alio cognito hauriendus.

XXI. Ex his experientia primatum obtinet, illustrata imprimis per rationem: nam omnis ratio in rebus naturalibus sensuum necessario præsupponit observationem, adeoque experientiam. Hinc omnis specificorum remedium efficacia, quæ Helmonio dicuntur appropriata, casu ut plurimum observata, per experientiam confirmata, & hinc per rationis scrutinium illustrata fuit.

XXII. Equidem experimenta specifica in omnibus subjectis eundem effectum semper habere nullo modo possunt; quin interdum & ipsa sunt frustranea, idque propter idiosyncrasiam unius cujusque individui specialem, nunc seminalem, nunc adventitiam; propter quam necessario habitudo seu respectus, quem habet remedium, tanquam agens, ad corpus ægrum tanquam patiens, variat. Hinc v. g. jalappa ad Ej. quam plurimos copiose, hunc vel illum interdum plane non purgat; exinde tamen hujusmodi experimenta specifica statim tanquam

nulla rejicere, plane infusum est. Nam in rebus contingentibus talibus ea, quæ ut plurimum ita fiunt, necessarii effectus locum obtinent.

XXIII. Contraria contrariis curari vulgo asserunt, & recte quidem, quicquid etiam contra disputet *Helmontius* Tr. natura contrar. nescia; & in specie §. 16. Tr. ignota aut. regim. Saltem est logomachia. Nam non intelliguntur formaliter contraria, qualia saltem sunt in animalium genere per affectuum exorbitantias sibi invicem hostiliter repugnantia, sed intelliguntur effective talia, h. e. quæ simul in uno subiecto consistere nequeant, sed unum alterum tollit, aut ejus activitatem saltem impedit, quale contrarium est v. g. inter acidum & alcali, se mutuo destruentia & corrigentia.

XXIV. Dum ratione recta invenit remedium, *indicatio* dicitur, in qua ex *indicante* colligit *indicatum*, propter naturalem ad se invicem connexum. *Indicans* est ipsa natura, morborum medicatrix, quæ & sui conservationem naturalem per similia sibi in *indicatione vitali* seu *conservatoria* innuit, & præternaturalium ablationem per horum distructiva seu contraria in *indicatione ablatoria* postulat; sive causam, sive morbum, sive symptoma ob vitæ periculum cupiat ablatum.

XXV. Remedia talia triplici ex fonte haurit medicus: nempe pharmaceutico, chirurgico, & diætetico. Pharmaceuticus fons tribus quasi rivis in tria regna, animale, vegetabile, & minerale, distribuitur.

XXVI. Usurpantur talia vel interne, sive saltem in primis viis suas operationes exerant, v. g. vomitoria, & alia, fixa terrea, &c. sive ulterius dissoluta ad vias urinarias, aut per integram massam sanguineam distribuantur, v. g. terebinthinata, &ia volatilia, &c. vel externe horum particulæ poris proxime sese insinuando, tam immediate partem subiectam alterando, quam mediate sanguinem etiam simul afficiendo, operationes suas peragunt; qualia sunt illita olea distillata, inunctiones mercuriales, &c.

XXVII. Contactu corporali ad partes corporis, & materiali sui cum succis ejus miscela, ut plurimum operari videntur medicamenta, in specie ea quæ potentias morbosas Hippocraticas corrigere, & alterare debent; hæc enim per texturam suæ substantiæ materialem, in specie Æinam, hoc ipsum præstant.

XXVIII. *Helmontius* equidem ab ideis peregrinis in archæo piti morbos imprimis oriri vult, unde hisce etiam idealiter operantia opponit remedia, asserendo revera medicamentorum efficacium operationem consistere in quadam vi irradiativa archæi citra ullum contactum vel miscelam corporalem, ut exinde deleta idea morbosa archæus novam ideam rerum agendarum sibi fingat, pro sanitate denuo consequenda; pro quo scopo imprimis Sulphura metallorum fixa, in specie Sulphur veneris seu cupri ex ejus vitriolo, commendari solent: vid. *Tract. de herb. verb. & lapid.*

XXIX. Sed cum jam dicta remedia partim immediate, Spiritus animales afficiendo, partim mediate & per accidens succos in primis viis alterando, effectus suos edant, nec vitrum antimonii & Q vivus alteratione immunes sint, quin acor vini vel aceti à vitro vel reguli antimonii subtilissima ramenta abradat, & horum poris se insinando horum defectum suppleat, omnino hæc pro materiali suo concursu corrigendo fixiores radices morborum chronicorum, operabuntur, &c.

ideo ad vim radiativam, nondum satis cognitam, confugere, non opus sit.

XXX. Certum enim est, pati omnia medicamenta aliquam, plus minus tamen, alterationem in stomacho, ratione fermenti digestivi; & in primis viis, ratione confluentis bilis & succi pancreatici: unde etiam plus minus infringuntur, adeo, ut exinde diversa subinde ejusdem remedii in eodem etiam subiecto sit operatio, tanto magis in distinctis, prout istorum succorum in primis viis major minorve est alterandi potentia. Hinc enim, v. g. supradicta jalappa hunc fortiter purgat, illum fere nihil; hunc colocynthis fortiter purgat & torquet, illum parum admodum afficit: unde & venis canum infusa purgantia, narcotica, &c. operantur prompte & efficaciter, quæ illis interius propinata, ob sui alterationem, nullum edebant effectum.

XXXI. Non tamen omnem medicam virtutem semper exunt, sed de crassi concreti sub digestionem aliquid, plus minus tamen, retinentes adhuc operantur, unde non tantum alimenta quædam sunt medicamentosa, ut armoracia, nasturtium, sinapi, &c. sed etiam lac nutricis ex assumpto purgante vim purgantem retinet, ab absinthii usu febribus intermittentibus conducit, & terebinthina abstergendo & confortando vias urinarias, violaceo odore urinam fragrantem reddit.

XXXII. Ex eo tamen, quod misceantur cum succis in primis viis, & stomacho, & ita non leviter subinde alterentur, certum videtur, quædam medicamenta in dictis locis demum ex dicta miscela & alteratione, certam vim medicamentosam novam acquirere, quam formaliter antea non habebant.

XXXIII. Sicut enim in operibus chymicis ex combinatione quorundam corporum, nova subinde fiunt producta & concreta, v. g. terra sigillata, Creta, &c. imbibitione Spir. nitri aut Sulphuris, texturam, indeque attributa omnino aluminosa potenter adstrictoria acquirunt; ita talia assumpta attactu succorum fortiter acidorum in stomacho vel intestinis vim adstrictoriam longe potentior, quam in se antea habebant, necessario acquirunt. Sic Dia alcalina, aut e contra assumpta acida, subinde alterari, & alterata vim aliam acquirere, quam ex se non habebant, ex dictis evidentissimum est.

XXXIV. Adhibentur autem variis nativa sub forma medicamenta, sed ut plurimum arte prius præparata: (1.) Ut facilius vel assumi, vel alias corpori melius adaptari queant; (2.) ut vis eorum specifica & medicamentosa, vel nimis occultata, vel aliorum nativa concretionem obruta, foras eliciatur melius. (3.) Ut si adsit aliquid virulentæ & heterogenæ, aut nocivæ potentie, hoc vel omnino castretur, vel corrigatur.

XXXV. Sed sub his præparationibus, in specie, quæ a Chymico fiunt, observandum, quod subinde vires nativæ destruantur, alique ipsis concilientur; idque vel per syncrisin, vel per diacrisin, vel per metastasin particularum minutissimarum: ad quas & fixorum volatilificatio, & volatiliū fixatio referenda.

XXXVI. Notum enim est, quod pro varia præparatione, & sit vel vomitorium, vel catharticum, vel sudoriferum, vel sanguinis depurativum; quod arsenic. venenosum per nitrum cicuretur pro despiratis ulceribus, imprimis etiam cancreosis; quod asarum sola in ∇ coctione amittat

vim vomitoriam, evadatque diureticum, & morborum chronicorum tardarumque febrium remedium.

XXXVII. Et sicut ex coalitu nitri, Sulphuris & carbonum, fit fulminans pulvis pyrius, non secus ac omnia metalla hac ratione sunt fulminantia; qui vix oritur ex sola dictorum compositione, cum neutrum simplicium ingredientium vim talem prius possideat; ita etiam per plurimum compositionem subinde vis nova medica emergit, quæ antea non erat: sic enim mercurius vivus, innocuus pro usu interno, additione **Θ**is communis in mercurio sublimato, fit venenum sacre corrosivum quod sociatum novo **Ω** vivo dat mercurium dulcem, optimum purgans venereorum, scabiosorum, epilepticorum, &c,

XXXVIII. *Hinc melius & tutius est uti simplicibus, quam compositis*, in quibus facultates multiformes, tam cognitæ quam incognitæ, confusæ citra aut mutuam destructionem, aut novæ virtutis productionem, aut stomachi primarumque viarum turbationem, simul consistere nequeunt.

XXXIX. Quod ergo in specie attinet remotionem causarum morbosarum, *plethoram veram tollimus*, vel confertim, tam per vasorum, sive sint venæ sive arteriæ, apertionem & sanguinis emissionem, quam per cucurbitularum cum scarificationibus applicationem, aut per hirudines applicatas; vel pedetentim per inediam, labores, exercitia, sudores, repetitas & fontanellas.

XL. *Fontanella* enim nil aliud est, quam ulcusculum artificiale, quod sub forma transmutati puris vel saniei continuo plorat alimentum partis proximum, ex massa sanguinea eo derivatum, adeoque simul & sanguinem & quoscunque vitiosos succos, eidem sorte permixtos, una evacuat, ne coacervati aliis in locis dent turbas; ita ut fonticulus sit saltem remedium palliativum, quod à posteriori, evacuando productum morbosum, ne nimis noceat, *non à priori removendo causam radicalem, opem fert*.

XLI. *Plethora* apparet non per effrenes cruoris vitalis depletiones in venæ sectionibus, sed potius per repetitum præcipitantium, simulque blande diaphoreticorum, usum est corrigenda, ut ita cesset sanguinis ferocius ebullientis impetus.

XLII. Per se ergo soli sanguinis evacuationis scopo satisfacit venæ sectio, *nullo modo refrigerans*, nisi ad veterum imitationem ad animi usque deliquium evacuare velimus: Per accidens tamen interdum etiam aliis subinde usibus conducit, v. g. urinx suppressioni, partui difficili, casui ab alto, &c. quatenus imminuto sanguinis quanto liberior ejus per vasa fit circuitus seu ventilatio, adeoque impedimenta, ex ejus aliquali stagnatione oriunda, removeantur.

XLIII. Et hac sola etiam ratione, nempe quod *imminuto sanguinis quanto promoveatur liberior ejus circulatio, & impediatur ejus in quadam parte stagnatio*, juvant sanguinis detractiones, quæ *vulgo pro scopo revulsionis, aversionis & derivationis instituuntur*: nam veterum de hîlce hypothesen, stante sanguinis circulari motu, consistere nequeunt.

XLIV. *Interceptiones* denique & repulsiones sanguinis aliorumque humorum plane sunt impossibiles, ob inviolabilem circulationis legem, aut admodum nocivæ ob impeditum sanguinis motum. Nam si per arterias intercipere velimus sanguinis motum, pars gangrænata morietur

etur; si per venas velimus repellere, & ut solent, adstringen tia aut refrigerantia aut acida usurpemus, magis coagulabimus; & ita immobilius reddemus, quod in naturalem motum restituendum est.

XLV. Potius resolvendo sanguinem stagnansem, aliosque humores impa-
ctos, per blanda sudorifera sanguinem dissolventia, & motui aptiorem reddentia
qualia sunt v. g. salia volatilia, ☉*ci, item antimonium diapho-
reticum, corallia, lapilli cancerorum cum aceto assumpti, & remo-
vendo quæcunque impedimenta externa, curabimus facile per diaphore-
sin, quod per interceptiones & repulsiones frustra, sæpe, periculose tentamus.

XLVI. Quod si non tam quantitate peccet sanguis, sed potius ex
vitiata crassi seu qualitate vitiosus existat, adeoque tam ipse, quam
cæteri inde derivati, corporis œconomiam sustentantes succi, cacochy-
mi fiant, corrigi debent vel per alterantia vel per evacuantia.

XLVII. Alterantia sunt quæ partes ejus vitiosas corrigunt, & emen-
dant & temperant, deficientes restituunt, abundantes, aliarum additi-
one, ad debitam proportionem reducunt, & ita sanguinis æquabilem
fermentationem, & omnem succorum debitam ad se invicem propor-
tionem, restituunt.

XLVIII. Unde dum vitiosum acidum aut sal acidum peccat in malo
hypochondriaco aut scorbuto, istud alteratur nunc per martialia, istud ab-
sorbendo; nunc per coqueleariam, aut nasturtium aut armoraciam alcali suo
volatili istud corrigendo, & additione ☉is talis volatilis hujus defe-
ctum augmentando; nunc per lac omnem acrimoniam, in specie ☉sam,
temperando.

XLIX. Prima:um ergo inter alterantia obtinent acida & alcalina, nunc
acriora, nunc oleosis temperata: Sed sicut non acidum aut urinosum
peccat simpliciter in morbis, sed ex principiorum minorum coalitu
specificus cuique adjunctus est sapor, etiam non solum ad contraria
simpliciter, sed specifica & appropriata, singulariter speciali causæ pec-
cantis vitio opposita, respiciendum.

L. Absorbentia, præcipitantia vulgo dicta, sunt quæ in genere fer-
mentantes aut vitiose effervescentes humores sui miscela compescunt, &
ut plurimum acidum destruendo, motum omnem fermentativum sup-
primunt.

LL. Sicque vitiosarum & heterogenearum partium exclusionem, & à
reliquis separationem, & quoque sæcum in fundum secessionem, pro-
movent; ut hæ sero involutæ vel per urinam, tunc coctam dictam, vel
per sudorem, &c. eliminari queant.

LII. Sic namque febrifuga, in specie fixa tam terrea quam ☉ia lix-
ivialia, præcipitando febriles paroxysmos tollere dicuntur.

LIII. Evacuantia denique sunt, quæ id, quod p. n. in sanguine & re-
liquis corporis partibus reperibile & inalterabile, adeoque œconomie
animali vel in quanto vel in quali inimicum, per convenientia loca &
cribra evacuari faciunt.

LIV. Evacuationes hæ seu purgationes, uti fiunt per varia loca,
alias a natura per motus suos criticos demonstrata, ita nunc totius mal-
iæ sanguinæ universalis, adeoque totius quoque corporis, nunc certæ
cujusdam partis particulariter purificationi propiciunt.

LV. Universaliter purgant vomitus, secessus, sudor, urina & saliva-
tio; particulariter clysmata, apophlegmatismi & errhina.

LVI. Vomitus fit, docente hoc in cane vivo dissecto Rudbeccio in *Obs. Anatom. observ. 20. in messe Eur. Hemsterbusii p. 332.* quando primo pylorus se contrahit, inde mox systole totius ab orificio inferiori ad superius sequitur, ac tandem œsophagi materiam effundentis.

LVII. Ita ut omnis vomitus fiat per spasmus seu motum convulsivum stomachi, oriundum ex læsione seu irritatione pylori, tanquam in stomacho rectoris, facta à medicamento assumptio.

LVIII. Cum hoc stomachi convulsivo motu in vehementiori conatu simul convellitur pyloro continuum jejunum, adeoque suos contentos liquores sursum regurgitare facit: convelluntur simul thoracem stringentes muscoli, ex connexione nervorum stomachalium cum intercostalibus.

LIX. Unde omnia tam stomacho, quam intestino duodeno & jejunò ac vicinis locis, ac pectori, pertinacius etiam inhxerentia, per vehementem istam contractionem, quasi per vim expelluntur: unde chronicis morbis, imprimis ex stomachi vitio ortis, hinc & pectoris affectibus, & tandem malignis ex contagio contractis, sed tantum in principio, succurrit vomitus.

LX. Vomitoria omnium optima ac rutissima subministrat antimonium, in forma tam liquida quam sicca præscribenda. In liquida quidem vel sub forma sapæ paratæ ex infusione nitri antimonii pulverisati in f. q. musti recentis, vel succi cydoniorum; hinc filtratione & ad consistentiam Rob liquidioris inspissatæ, dosi gr. x. xv. &c. vel sub forma syrupi & vini emetici, e. g. *R. croci metall. l. q. ii vitæ. vel vitri q. ii q. v. (gr. jv. v. ad vi.) infund. in vino Rhenano, stent in loco tepido per 9: mane probe filtretur. Dosis ʒi. ad ʒi ss. aut ʒii. in robustissimis, D. S. Brech. Wein. In forma sicca. R. Tartari emet. myns. gr. ij. iij. ad iv. sacch. albiss. q. pl. M. D. S. Brech. pulver awfeinmahl.*

LXI. Quod si per artem varia recrementosa per alvum rejiciantur, purgationis nomine in specie appellatur: nam & natura suâ sponte diarrhæas, nunc in statu sano ex mutato victu vel aëre præservatorias, nunc in statu morbofo criticas aut symptomaticas instituere solet, non absque felici eventu, imitetur ergo eam medicus.

LXII. Coeterum cum purgationibus, in specie vehementioribus, omnia fere in corpore tutbari soleant, adeoque periculosa subinde sequantur symptomata, ob id exacte consideret medicus legitimam purgandi rationem, tam in acutis, quam chronicis.

LXIII. In morbis acutis purgandi methodum optimam præscribit Hippocr. *f. 1. aph. 21. 22. 23. 24. & 25. in quibus cocta medicari docet non cruda nisi materia turgat.*

LXIV. Quæ medicationis vox non præcise ad purgationem restringenda est, sed etiam in genere omnem notabilem per secessum, aut urinam aut sudores, evacuationem innuit, in quibus omnibus cum salutarî ægri successu instituendis necessario coctio prius expectanda est; alias enim aut nihil evacuatur, utut totum corpus perturbetur, aut citra euphoriam ægri, potius cum nocumento, accidit.

LXV. Scilicet sicut novella cerevisia aut mustum turbidum, & heterogeneis fæculentis particulis respectu vini permixtum, per quæcunque coletur instrumenta, eodem modo integrum transit absque fæculentiarum remanentia aut sequestratione; quod fermentando depuratum

puratum ex excrementitiarum aut heterogenearum fecum separatione & quasi præcipitatione clarum transit per colatoria, & feculentia omnes relinquit & seponit.

LXVI. Ita quamdiu feces recrementosa massæ sanguineæ per fermentationis motum separatæ, aut alio modo præcipitatæ non fuerint, tamdiu nihil vitiosi separatim excerni, aut per quæcunque cribra se jungi potest, cum invicem & homogenea & heterogenea permixta sint.

LXVII. Non igitur in omni morbo purgandum esse, dicit *Hippocrates*, sed per rerum non-naturalium usum respiciendum, ut in statu isto proportionata conserventur. Dum vero ab iis secretis & per se existentibus nos lædi affirmat, h. e. ab iis intemperatis, & urum alterum præponderantibus, quid aliud faciendum monstrat, quam ut potentiam istam excedentem corrigamus & imminuamus, vel quæ deficit, additione similis, augeamus, easque denuo harmonicas & proportionatas reddamus h. e. morbosas eas naturas ac potentias non abusive phlebotomandas aut nocive purgandas, sed contemperandas & concoquendas; adeoque per sapes vel potentias specificè oppositas corrigendas esse: Conf. *Discursus Becceri* in phys. subterr. l. 1. §. 5. cap. 1. pag. 366.

LXVIII. Est scilicet humorum evacuandorum *cruditas*, i. e. particularum heterogenearum sanguinis, talis status, quo sanguini intime permixtæ, imperfecte tamen unitæ, naturalem ejus fermentationem turbant, & in effervescencias febriles humores concitant; id quod imprimis fit ab acido vitioso, intime talia concentrante, & simul heterogenea invicem sociante.

LXIX. *Cocis* e contra est acidi hujus per alcali saturatio, & particularum heterogenearum separatio, atque à reliquis particulis per fermentativum motum præcipitatio, ut ita recrementa & heterogenea *Θια*, seu effæta, instar cujusdam capitis mortui à sero tanquam alimenti pariter ac excrementi communi vehiculo, imbibita, per certa viscerum cribra & quasi filtra secerni, & hinc per naturæ consuetas vias evacuari possint.

LXX. Propterea etiam criticæ morborum judicationes, sive per crisin, sive per metastasin fiant, non nisi in statu morbi, concoctâ jam & separata & præcipitata omni excrementorum turba per certa loca, seu appropriata cribra & filtra, accidunt; nunquam in principio: unde non nisi simili in statu ad ejus prudentem imitationem, quæcunque instituamus eradicativas, quas vocant, evacuationes.

LXXI. Exinde enim & *urinarum judicium* desumendum, quæ in acutorum principio, non secus ac frequenter in chronicis, sunt clara & pellucida, tenuis plus minus tinctæ; quæ precedente morbi incremento fiunt turbida, crassa, & in statu omnino copiosis sedimentis, seu fecibus, fundum matulæ petentibus, saturata; unde illæ priores cruda, hæc posteriores cocta dicuntur.

LXXII. Hinc sicut pulsus manifestat statum sanguinis fermentativum ejusque motum; ita urina monstrat statum sanguinis ex dicta fermentatione resultantem, secundum puritatem imprimis & impuritatem.

LXXIII. In *malignis* vero & *acutis affectibus* non æque hoc observari potest, quin potentibus & appropriatis sudoriferis mox in principio insistendum, ut eliminetur in tempore fermentum malignum, ne una cum spiritibus jam inquinatis totus sanguis tandem simul corrumpatur, habita simul ratione majoris vel minoris effervescentiæ in sanguine.

LXXIV. In *chronicis* vero morbis ex ventriculi errato imprimis supervenientibus, purgatio *successiva* imprimis & per *epicrasin* mitioribus remediis blandis aloeticis instituenda, fere saltem locum habet, interpositis subinde alterantibus & specificis, & præmissis debitis vomitoriis.

LXXV. Quod si vero aliquando fortius purgandum, aut si etiam ad præservationem morborum certo tempore, verno vel autumnali, idem agendum sit, ad præcavenda symptomata graviora tormina imprimis & abdominis pathemata, præmittenda prius sunt *digestiva*, seu excrementa præparantia, horum nempe acrimoniam, in specie acidam, temperantia & visciditatem incidentia, ut ita facilior & minus molesta fiat purgatio.

LXXVI. Hunc in finem conveniunt falsa temperata, ut sunt tartarus vitriolatus, $\Theta *$, Θ digestivum hypochondraicum, Θ absinthii, &c. quibus subinde aut lapilli cancrorum, aut corallia præparata, aut simile quid, ad infringendum magis acidum subinde addendum est: sicut ad hoc ipsum dulcificandum in hypochondriacis & quartanariis martialia & saturnina specialius conducunt.

LXXVII. Locus expurgationis sunt intestina, in quibus cum non præexistant ea, quæ excernuntur (vix enim capiendis sufficerent eis, quæ interdum una purgatione validiore prodeunt) eo feruntur ex massa sanguinea per ductum cholodochum & pancreaticum, quibus natura tunc temporis quasi abutitur; unde & quæ excernuntur, frequentissime flavedine tincta conspiciuntur.

LXXVIII. Probabilis tamen admodum simul *Pechlini* videtur sententia Tr. de purg. c. 36. non his solum viis eructari excernenda in intestina, sed simul etiam per parvos tubulos, intima intestinorum membrana affixos, glandulasque miliares post intimam intestinorum membranam sitas, in dictos tubulos se exonerantes, recrementa varia ex sanguine secreta in intestina deponi.

LXXIX. Non autem stricte ad intestina determinata est purgantium operatio: nam dum sanguinis circulo per corpus rapitur vis medicamentosa purgantis, hoc ipso pro adjuncta sibi facultate simul vel nonnihil diaphoretica, vel diuretica, &c. ut & pro certa sordium expurgandarum à medicamento facta colliquatione & alteratione, ac ipsorum viscerum constitutione varia, nunc per urinam, nunc per sudores, nunc per salivationem, sequitur cathartici operatio; unde & acriora purgantia in viris venerem stimulant, in mulieribus menses prolitant.

LXXX. Equidem optandum esset, darentur vera purgantia, h. e. quæ sordes saltem excrementitias, aut heterogenea quæcunque præternaturalia, ex corpore eliminarent, citra utilium nutritivorumque succorum corruptionem simultaneam, & depravationem.

LXXXI. Verum,

LXXXI. Verum, quæ vulgo purgantium nomine veniunt, non sunt talia, sed sub blandiente nomine virulentiam nocivam, plus minus validam, gerunt absconditam; unde (1.) Sanos ac ægros ut plurimum æqualiter vexant, & (2.) tot sordes stercoreum forma ad 30. 40. imo 70. sedes, evacuant, quas, citra præsens vitæ periculum in corpore subsistere, impossibile esset.

LXXXII. Unde & (3.) ægri qui ex legitima purgatione deberent secundum Hippocratem levari, insigniter sæpius debilitantur; (4.) morbis nihilominus sub antiqua contumacia persistentibus, cum nullis purgantibus simplicitet curari queant.

LXXXIII. Tetra quæ (5.) inferunt symptomata, tormina abdominis spasmodica subinde in manifestas convulsiones terminantia; ac (6.) pernitiosa hypercatharsis, non obscure malignitatis nocivæ & virulentia, ea arguunt; unde & (7.) additis correctivis tam studiose corrigenda sunt.

LXXXIV. Sane promiscua virulentia & fermentativa colliquatione promiscue tam recrementosos quam alimentitios corporis succos resolvunt & colliquant, & quas non inveniant sordes, corrumpendo nempe succos, efficiunt, nisi eorum virulentiam robustior paulo stomachus, ratione succi fermentativi acidi, plus minus correxerit.

LXXXV. Simili sc. ratione atque *mercurius*, vel inunctus vel assumptus, etiam sanissimos, non secus ac lue venerea infectos, vexat, resolvendo nutrimentum corporis chylosum seu spermaticum, & colliquefaciendo hoc ipsum, in formam mucii salivalis (cum quo tamen & sordes quæcunque, v. g. in scabie, in specie venereo contagio alterata, una evacuantur) copiosissimi transmutat; ita & *purgantia* simili ratione in sordes transmutant stercoreas, quicquid ipsis obtigerit.

LXXXVI. Ut ut enim variis modis corpori applicari soleant *purgantia*, externe pariter & interne (nam odore tenuis hausta simili ratione ac venis infusa purgant) tamen duplici modo imprimis operantur, vel irritando, & acrimonia sua pertinaciter vellicando intestina;

LXXXVII. Unde non tantum horum spasmi & violentæ contractiones intestinorum, indeque propulsiones excrementorum sequuntur, vel simul etiam hiantia in ea orificia pororum, cholochoji & pancreatici, item glandularum miliarium, simul vibrata, & irritata & vellicata, eructant uberius sua contenta.

LXXXVIII. Nam hac ratione *resinas* caute propinandas suadent practici, ne adhaerendo visciditate aliquali intestinis hypercatharsin inferant, continuis acribus punitionibus.

LXXXIX. Vel secunda ratione operantur, sanguinem & ipsi inherentes partes, aut inde derivatos succos certo modo fundendo & fermentando, ac simul colliquefactione in corruptelam resolvendo; unde sordes tam varia, etiam non præexistentes, post purgans assumptum in corpore generantur, & excernuntur.

XC. Sub hoc tamen motu, quicquid heterogeneum est in sanguine, & à vitalitate proscriptum, facilius alteratur, & consequenter ejicitur, quam quod magis vitale ac utile erit.

XCI. Nám hac ratione sub parva miasmatis fermentativi mole, odoribus per nares hausta purgantia æque operantur, non secus ac quorum resinosa essentia venis infusa, immediate sanguini permixta fuerint.

XCII. Omnia Sc. purgantia acrimoniam habent volatilem insignem, utut faucibus non semper æque perceptibilem, quæ in vegetabilibus fundata videtur in sale volatili oleoso urinoso acri; unde ratione adjuncti olei fere omnia exacte amarificant indeque visciditatem insignem adjunctam habent, proprie dicta laxativa; in mineralibus vero vis laxativa in textura sulphurea vitriolica, aut Sulphure acri volatili quasi arsenicali, radicata est.

XCIII. Hinc enim omnia acida destruant vegetabilia purgantia varia omnino, item salia fixa, v. g. sal tartari corrigit purgantia, quatenus corrigit eorum oleum, & inde natam visciditatem, colliquefaciendo texturam resinosa purgantem, tollit: sicuti etiam fermentatio purgantium eadem mitigat, ferociamque nonnihil domat. In mineralibus vero ea, quæ figunt Sulphur volatile, quæ inter eminent Φ , tollit eorum v. g. purgantem antimonii malignitatem, eamque saluberrime diaphoreticam reddit.

XCIV. Confirmatur purgantium operandi ratio per ea, quæ hypercatharsin faciunt, qualia sunt non præcise adstringentia, sed imprimis diaphoretica fixa & opitata: ista corrigendo fermentationem vitiosam inducant, & sudorum forma ejiciendo tam fermentum purgans, quam alteratas ab eo partes; quod faciunt v. g. antimonium diaphoreticum, Spiritus theriacalis camphoratus, C. C. sine igne, terra sigillata, &c. Hæc vero, opitata scilicet, sensum irritationis in intestinis aliisque locis tollunt, & spirituum animalium impetum, prætereaque quascunque humorum motiones sistunt, unde pacata semper quies.

XCV. Promiscue ergo agunt purgantia in corporis nostri partes liquidas, tam utiles quam vitiosas; & exinde ruit sponte sua divisio purgantium in Cholagoga, Phlegmagoga, Hydragoga, & Melanagoga, cum unum alterumve purgans loco omnium sufficiat; utut pro circumstantiarum variarum ratione nunc hoc nunc istud, nunc debilius nunc fortius, purgans eligendum sit, experientia imprimis magistra.

XCVI. Pro morborum quoque varietate solet interdum aliqualis selectus purgantium institui, quatenus sub virulentia laxativa in quibusdam vis specifica causæ morbosæ alterativa est recondita, qua ratione helleborus niger præter virulentiam laxativam etiam specialem habet vim contra affectus melancholicos, Rhabarbarum ad affectus renales, & dulcis contra virus Gallicum, &c.

XCVII. Prout autem plus vel minus erunt efficacia seu virulenta, etiam magis vel minus sanguinem, & mediante eo forsan etiam corporis continentes ac solidas partes afficiunt: unde triplex corporis regio, à veteribus in purgationis negotio asserta, postquam cum sanguinis circulo non bene conveniat, saltem quoad majorem vel minorem purgantium efficaciam intelligenda venit.

XCVIII. Scilicet res ita se habere videtur; si varia facultentia in intestinis stabularent, aut uberius bilis vel succi pancreatici adstaret proventus: hæc commode lenioribus purgantibus citra corporis commotionem exturbari & quasi abstergeri possunt.

XCIX. Quid si crasseos sanguinis lætio ex heterogenearum particularum miscela, harum evacuationem postulet, modo aptæ redditæ sint, ut eliminari queant, idque mediante coctione seu separatione & præcipitatione, eo deducta sint, quo natura, i. e. sanguis & spiritus, & corporis ratio & consuetudo, & sordium ipsarum conditio, postulant.

C. Quod si purgare velimus, turbanda quidem erit nonnihil massa sanguinea per medicamentum, sed non nimium perturbanda, ut saltem id quod magis nocivum est, citra succi nutritivi insigniorem corruptelam detrahatur; adeo ut aliquot saltem sedes, non vero quæ per decades numerari queant, sufficiant.

CI. Alias propria sanguinis & totius corporei systematis purgamenta sunt urina & sudor; per secessum quæ sunt evacuationes, saltem stomacho & intestinis evacuantis, & ex digestionem prima necessariis fecibus emittendis à natura propriæ dicatæ sunt.

CII. Sane unicus sudor moderatus plus purificat & totam massam sanguineam, ac universum corporis habitum, quam forsitan 10. purgationes; & in chronicorum curatione per urinam quæ fit evacuatio, ut plurimum convenientissima esse solet.

CIII. Cui ergo moderatum, sed sufficiens purgans sub pulveris forma placet præscribere: *R. Crem tartari ℥j. pulv. jalapp. gr. xii. ad xv. oleum destill. anisi, gr. ii. M. pro pulvere D. S. PURGIER-PULVER AUFEINMAHL.* Quod si pilulæ præscribendæ sint: *R. Extr. panchym. cr. gr. xv. g. *ci in Aceio Sol. ℥ss. Scamm. Sulphurat. extr. troch. elband. a. gr. j. ad ii. C. f. q. Elix. propr. vel tinæ. tart. f. pilulæ, D. S. PURGIERENDE PILLEN AUFEINMAHL.* Quod si gratæ potiunculæ aut emulsionis forma placeat: *R. Res. Scamm. ℥ss. ad gr. xv. Sacch. alb. ℥iij. Misc. exacte affundendo sensim succ. citri ℥j. M. D. S. PURGIER-SAFFLEIN AUFEINMAHL.* vel *R. Res. jalapp. gr. iix. x. ad xiv. c. f. q. sem. melon. & Δ appropri. f. Emulsio: edulcoretur cum f. q. rot. manus christi Simpl. D. S. PURGIERENDE MILCH.* N. B. Resinæ optime vitelli ovi pauxillo solvi, ac, addita dein ▽ appropriatâ, in emulsionem redigi possunt.

CIV. Assumenda autem sunt talia purgantia jejuno stomacho, ne cum cibo, aut paulo ante, vel post eam propinata, chylum corruptant & inficiant, hunc que ita scoriarum forma eliminant: sequatur lenis motus pro faciliiori distributione & operatione, sed ne nimius, ne sudorem ciendo exclusa purgationum misimata citra effectum transeant.

CV. Naturalissima post eam, quæ per alvum fit evacuatio, est per urinam, qua latex totius corporis aquosus superfluous, qui antea pro vehiculo alimenti inserviebat, nunc ceu vehiculum excrementi rejicitur, & lixivii falsi volatilis forma sordes Æinas præternaturales ex massa sanguinea, aliaque huic permista recrementa, v. g. pus pleuriticorum, vel suppuratorum pulmonum pus, evacuat; aut ex abcessibus aut ulceribus artuum purulentam materiam, simulque ex primis viis Æia vitiosa sub urinâ potus excernit.

CVI. Utut autem variis succurrat affectibus diuresis, optimaque & blandissima sit purificandi corporis contenta ratio, tamen specialius chronicis, seu, ut alias vocantur, tartareis morbis, conducunt, v. g. in malo hypochondriaco, scorbuto, cognatisque affectibus, item ictero nigro aut flavo, arthritide, hydrope, ascite & anasarca.

CVII. Nam

CVII. Nam & *acidula*, *chronicorum* & *contumacium affectuum debellatores*, præter substantiam mineræ martis, qua acidus & vitiosus sapor in primis viis destruit, specialiter diuretica virtute, qua potenter pollent, sunt salutares.

CVIII. Exerunt autem virtutem suam *diuretica* in specie vi *Θina*, eaque *Θsa*, qua ad nitri naturam accedunt: nam & *bufones* ac *lumbrici* ex regno animali potissima *diuretica* ex *Θsedine* ad nitrosam naturam inclinant, & *diuretica* vegetabilia legitime calcinata *Θ* *diureticum* *Θsum* relinquunt, & mineralium aciditates *diuretica* in primis viis in *Θsum* saporem correctæ, vim *diureticam* exerunt.

CIX. Equidem non levis est *varietas inter diuretica*, quas imprimis recenset HELMONT. *Tr. de Lithias. cap. 5. §. 17.* Primatum tamen obtinent ex animali regno *lumbrici per putrefactionem præparati*; ex vegetabili vero *terebinthinata* & *juniperina*, in specie *malvaticum juniperinum*; ex minerali vero *nitrosa*; quo pertinet imprimis *spiritus urinosus, clyssus dictus, volatilis, ex tartaro* & *nitro per retortam tubulatam destillatus*.

CX. Cum vero continuo & copiose transpiret corpus, & ex pectore exhalet insensibiliter, nil mirum est, si tanta sit ejus necessitas, ut ex impedita eadem orientur morbi, & ex eadem aucta iidem curentur: id quod sudorem vocant.

CXI. Fit sudor quando sanguis ex quacunque causa, v. g. à calore ambientis intenso resolutus & quasi liquefactus, crebrius per cor transit, & rapidiori circulo per totum corpus pellitur; unde successive magis magisque in præcordiis rarefcit & ab aëre attenuatus incallescit, magisque effervescit; & sic pulsus magnus, celer & frequens, alias *undulosus dictus*, supervenit.

CXII. Attenuatur simul *aquosus ejus latex*, sanguinem naturaliter diluens, & ita facilius & copiosius dissolvit & imbibit *Θia*, fermentativo motu ex sanguine separata, una cum aliis præternaturalibus recrementosis particulis.

CXIII. Dum itaque *Θinus* magis cum sanguine circulat per partes solidas, *Θso* isto lixiviali sapore mundificat, eas abstergendo ab omnibus sordibus, sub nutritione privata præternaturali interdum coarctatis.

CXIV. Interea, quicquid sub circulari sanguinis, ejusque serosi laticis, motu defertur simul in vasa capillaria, una cum fibris nerveis & intertextis glandulis, miliaribus à modernis dictis, cūm constituentibus, penetrat in dictas glandulas tunc propter fibrarum nervearum relaxationem ex calore ambientis patentiores & spongiosiores redditas, donec, ita successive guttularum forma, licet minutissimarum, tandem plane extra corpus ejiciatur. De glandul. miliaribus STENO & MALPICH. videantur.

CXV. Nam propter ambientis calorem, indeque resolutas fibras nerveas; & ita patentiores redditos meatus & poros, tam vasorum capillarium, quam glandularum istarum, succedit imprimis sudor, qui alias occlusis poris haud efflueret, sed potius loco ejus per urinam fieret secretio & evacuatio.

CXVI. Adeo

CXVI. Adeo ut ex dietis universale sanguinis purificativum & partium solidarum, imprimis mollium, absterivum, & cutis corporisque peripheria mundificativum, sit sudor.

CXVIII. Prætereaque omnes sanguinis grumescencia aliaque coagulationes, omnes humorum stagnationes, tolluntur, & quicquid exotici fermenti sanguini permistum fuerit, hujus beneficio evacuatur.

CXVIII. Sed quoad legitimam sudoris administrandi rationem, imitanda provida natura, non nisi in fine v. g. proxysimorum febrilium intermittentium, aut in fine status in continuis, ubi quodammodo jam deferbuerit massa sanguinea, sudores pellens; nisi malignitas aliud suadeat.

CXIX. Sudorifera ergo remedia interna erunt, quæ, præter ambientem calorem, sanguinem resolventem, aut præter validum motum, eundem in rapidiorem circulum cogentem, eum resolvere, attenuare & liquefacere magis poterunt.

CXX. Cum vero consistentia sanguinis effective ab acido ejus occulto dependeat, ob id sudorifera erunt vel alcalia, imprimis volatilia, hinc & fixa positive sudorem prolicientia, vel terrea acidum absorbentia, & ita privative ad sudorem disponentia.

CXXI. Si ergo præscribendum sit sudoriferum in forma liquida, sufficienter sudor movebitur sequenti formula, R. Δ card. bened. \mathfrak{z} ss. Spiritus Θ $\ast ci$ \mathfrak{z} j Ol. destillat. caryophyll. gr. j. l. ii. Syr. fœnic. l. cortic. aurant. \mathfrak{z} ss. M. D. S. SCHWEIK FRANKFLEIN AUFEINMAHL. Vel si pulveris forma magis placeat. R. δ ij diaphor. C. C. f. Δe , Θ is card. ben. a. gr. xii. M. F. pulvis, hauriatur jejuno stomacho in vehiculo calido.

CXXII. Præter dictas evacuandi rationes, etiam per copiosi spuri salivæ rejectionem evacuetur causa morbilifera per variam Mercurii usurpationem, qui vel apparenter mortificatus in Mercurio dulci, aut Mercurio præcipitato quocunque, intus repetitis vicibus assumpto, post aliquot vomitus aut secessus salivæ copiosæ viscidæ & fœtidæ effluxum causatur.

CXXIII. Vel idem vivus adhuc extrinsecus admovetur corpori, nunc in unguentis ex eodem cum duplo vel triplo pinguedinis porcine in mortario lapideo probe permisto paratis, vel articulationibus majoribus manuum & pedum, vel ipsi spinæ dorsi illitis, nunc in suffitibus ex cinna-bari vulgari cum benzoë, styrace, & similibus, in trochiscorum forma carbonibus ignitis injiciendis paratis, præmisso semper aliquot dierum balneo aquæ dulcis tepido, pro meliori succorum evacuandorum resolutione & liquefactione.

CXXIV. Casus, ut multa alias, ita & hic remedium subministravit, dum ulceribus cacoëthis & malignis in specie venereis, applicata cum emplastris & ungentis \varnothing alia, copiosam salivationem & hac mediante affectus curationem procurarunt.

CXXV. Vnde primitus quidem soli lui veneræ dicatus fuit hic pryalismus. Cum vero huic juncti & alii affectus simul levarentur, etiam ad plures chronicos & contumaciore morbos, quorum causa morbifica in acido vitioso, imprimis in materia viscidior, videbatur abscondita, idem fuit usurpatus, specialiter ad scabies ferinas, ad arthritides graves, ad epilepsias adultorum confirmatas, &c.

CXXVI. Equi-

CXXVI. Equidem promiscue sub liquaminis salivalis forma evacuat Φ , ut *supra* §. 85. monitum; simul tamen hoc ipso vitium peccans corrigitur & tollitur: Scil. *amalgama hoc liquidum*, ut probabiliter esse asseratur à BECCHERO in *Phyl. subteranea*, habet secum sulphur volatile & subtile, accerrimum tamen in suo recessu, ut sufficienter demonstrat Tacchenius in *Hipp. Chymico*.

CXXVII. Ratione hujus partibus solidis nerveis in specie infestus est Φ , resolvitque horum nutrimentum proximum chylosum in liquamen aqueum subviscidum, quod frequentissime per cribra glandularum, imprimis maxillarium, tam superiorum quam inferiorum, ac tonsillarum, quarum meatus optime valent transmittere talem succum, transcolatur in os; rarius vero per glandulas pancreaticas eructatur in intestina, quo casu per diarrhæam torminosam, interdum nonnihil cruetam, loco salivationis, evacuat.

CXXVIII. Cautus tamen merito apud nos hujus mercurialis salivationis est usus, non tantum quod spissiores sint minusque fluxiles & tennes succi, œconomiam nostri corporis gubernantes, quam Gallorum aut Itolorum.

CXXIX. Sed in specie propter scorbutum in his oris septentrionalibus nimis familiarem, qui per usum Mercurii magis exasperatur; & speciatim symptomata linguæ & oris exulcerationes & vacillationes dentium, gingivarum putredines, &c. vel solo incauto Mercurii usu superventientia, sunt crudeliora.

CXXX. Et hæc suere universales corporis evacuationes. *Particulariter salivalem lympham evacuant* ex glandulis hujus excretioni destinatis, uti & ex tonsillis & membrana pituitaria posteriore, ac consequenter ex ipsis locis vicinis, ac tandem successive ex ipso capite, à quo *apoplegmatica* dicta seu *masticatoria*, ut & gargarizando eorum decoctum feliciter usurpari queat: horum tamen evacuata materia tandem non, nisi ex sanguine, derivanda.

CXXXI. Conveniuntque imprimis in catarrhalibus capitis affectibus, ex lymphæ vitio oriundis, dum *acrimonia sua volatili*, v. g. radix pyrethri aut zingiber aut zedoaria, aut nicotiana, aut sinapi semen, vellicant & pungunt membranas oris, aut orificia vasculorum excretoriorum, simulque ulterius per ea penetrando resolvunt quos ibidem inveniunt viscidos succos; unde ex iis uberrima destillat saliva in os.

CXXXII. Eadem omnino est ratio, quando eadem nicotiana, aut radix hellebori nigri aut pulvis radices & florum liliorum convallium, vel majoranæ folia, &c. vellicant membranam pituitariam anteriorem prope os vomeris vicinaque loca. Ex his enim etiam spissior paulo lymphæ quæcunque uberius sic elicitur, sive *sine sternutatione hoc faciant Errhina*, sive *cum sternutatione hoc faciant Ptarmica*.

CXXXIII. Equidem utraque naso saltem, non vero oculo emungendo, & coryæ succurrendo, & lympham copiosam aut vitiosam eliminando primario conducunt. Sed cum *sternutatio non nisi ex diaphragmatis ac reliquorum thoracis musculorum convulsiva contractione expiratoria fiat* ob irritationem sensibilissimæ narium membranæ ex connexionem nervorum diaphragmatis & intercostalis cum dictæ membranæ nervo sensorio; ob id & ad excitandos apoplecticos, lethargicos, &c. non inutilis est sternutatio.

CXXXIV. Quia

CXXXIV. Quin & cum impetuose admodum tunc elidatur Spiritus' abdominis muscoli violenter se stringant, ob id & ea, quæ firmitus aut naribus, aut faucibus, ac asperæ arteriæ impacta sunt, simul ejici facit, & ad fœtus ac secundinarum exclusionem promptiorem non parum confert.

CXXXV. Quæ denique particulares corporis cavitates vel naturales, intestina, uterum, vesicam, &c. vel præternaturales, sinus & fistulas, eluunt & expurgant arte prius injecta, clysmatum generali nomine veniunt, utut ad alvum eluendam frequentissimus illorum sit usus.

CXXXVI. *Intestinalium clysmatum*, utut substantiæ eorum materialis ultra coli valvulam naturaliter ascendere nequeat, late tamen diffusus est usus, adeo ut non tantum non omnibus abdominis & intestinorum pathematis, hinc & vicinis locis, renibus, utero, &c. tam in adultis, quam etiam frequenter, in infantibus, conducat.

CXXXVII. Altius tamen in corpus penetrant subtiliora & volatiliora eorum miasmata, unde non tantum ex vino cum aromatibus pro clysmate injecto ebriosum delirium observat RHOD. obs. 38. c. 1; sed & a 3j. opii cum clysmate injecti abortum notat SALMUTH c. 3. obs. 97. per clyisma aliud ex vino malvatico curatum: Sic, quibus aquæ benedictæ pro fortiori stimulo adduntur, interdum vomitus movent: vis tamen nutritiva eorum plane est nulla.

CXXXVIII. Euporiston ergo clyisma foret; R. flor. chamomill. samb. m. j. batt. Junip. ʒ ss. sem. 4. carmin. an ʒ i. coqu. in s. q. ∇ simpl. colar. ʒ ix. add. elect. bened. lax. ʒ i. vitelli ovi num. j. M. pro clysmate. Viut pro particularium affectuum ratione delectus subinde habendus sit, qua ratione in dolore intestinorum scorbutico ex lacte clysmata, in dysenteriiis ex cancorum jure parata, &c. soleant commendari.

CXXXIX. Quod si symptomata graviora peculiarem sui urgeant medelam, quæ etiam per unicuique appropriata remedia optime perficitur, tamen omnibus iis in genere commode succurrit opium; quod quatenus quoscunque spirituum motus, & humorum vitiosas effervescentias, & præternaturales excretiones sistit, ita & inde subinde oriundis symptomatis periculosioribus resistit.

CXL. Mirandus hic opii & similium, narcotica dictorum, est effectus, qui tamen ex eo, quod spirituum motum impetumque sufflammet plus minus, eorum volatilitatem & subtilitatem, indeque facillimam expansionem & mobilitatem figendo quasi aut condensando, explicari potest; unde consequenter tam continentium quam contentorum reliquæ motiones omnes naturales & præternaturales cessant.

CXLI. Hæc figendi potentia opiatorum consistere videtur in principio eorum Sulphureo, sali volatili acri juncto, adeoque secundum communia asserta potius in calore, quam frigore; cum & alia narcotica vi prædita, ut Spir. vini, carbones incensi, Gas liquorum effervescentium (quod est de natura quodammodo Sulphureo volatili) ex dicto principio Sulphureo efficaciam suam mutuuntur.

CXLII. Unde & Sulphura mineralia fixa vi anodyna archæi sedativa insigniter excellere dicuntur.

CXLIII. Sed

CXLIII. Sed cum benedicta in opio sit medicina, ut recte adhibeatur, tria sunt consideranda: (1.) ut rite correctum, vel per digestionem cum alcalibus, vel per fermentationem, (quæ præfertur à nobis utpote minori tempore & felicius procedens) citra castrationem per acida usurpatur.

CXLIV. Hinc (2.) ut constantibus adhuc nonnihil viribus legitimo tempore adhibeantur, in acutorum nempe saltem incremento, ut symptomatum atrocitas mitigetur mature: non in statu, ne critici motus impediantur: in chronicorum vero paroxysmis, saltem nimius exacerbatis, pro tollenda eorum ferocia.

CXLV. Et demque (3.) nunquam solum sed debitis sociatum specificis affectuique simul appropriatis remediis, ne solo opio palliando saltem morbos, horum vel recidiva, vel contumacia nimia, inducatur.

CXLVI. Hactenus ea, quæ ex remediorum genere materiali sui contactu & miscela operari solent, adeoque magis cognita sunt: Sed parvi hæc facit *Helmont.* qui saltem idealiter, & per radii quasi diffusionem, citra materiale contactum, spiritum insitum illuminando, in specie in stomacho operantia remedia, ceu insigniora & magis potentia urget, eaque ex metallis sub forma Sulphurum fixorum, in specie ex vitriolo veneris, præparanda jubet ac postulat.

CXLVII. Sed idealis hæcce ejus hypothesi, sola imaginatione constans humana, & in subjectis non rationalibus plane inconceptibilis, & ideis archæi seu spiritus insiti superstructa, partim subtilitate sua nimia, partim ex §. 29. adductis & probatis, plane evanescit.

CXLVIII. Huc tamen revocari possint quodammodo curæ morborum sympatheticæ seu magneticæ & transplantatoriæ: illæ quidem, dum citra remedii cum parte laborante contactum, in distans sit cura, quasi per certum consensum cum parte affecta; hæc vero quando ægritudines transferuntur vel in animale, vel in vegetabile subjectum, ut exinde fanetur corpus humanum.

CXLIX. Sic sympathetice nasus corrumpitur Bruxellis in nobili, ob mortem bajuli Bononiensis; pulvis vitrioli veneris in ☉ calcinati curat hæmorrhagias, vulnera & ulcera cruenta in distans, modo sanguinem ex parte læsa oriundum contingat; vocatur ob id pulvis sympatheticus: & perficaria per aquam frigidam tracta, vel contusionibus gravioribus vel ulceribus imposita, donec nonnihil intepuerit, & inde, ut putrescat citius, in loco commodo sepulta, dictos defectus curat: Gladio, quo vulnus fuit inflictum, sive cruento sive non cruento, applicatum unguentum, quod vocant magneticum seu armarium, curatur vulnus: lac in prunos emulsum, ut vaccæ ubera inflammant, ita mulieris ubera sterilefcere facit; vel dum contactu lardi aut pomi per medium dissecti curantur verrucæ, mediante dictorum putrefactione. Eadem ratio est cum clavis pedum.

CL. Sic quando in Phthisi similibusque affectibus recipitur raphanus recens, excavatur, inque illum urina immittitur, adaptato ei operculo suo, hinc sub stillicidio in terram collocatur; pereunte urina, cessat affectus.

CLI. Transplantatorie v. g. curatur panaritium intrusionem digiti in felis aurem, *River.* c. 4. obs. 19. & 63. aut dum placentulæ, ex urina icterici cum farina factæ, a cane elitatæ, icterum tollunt; vel dum

dhm. podagra tollitur cum sanguine & urina ægri in salices tenellos, vel arboris radicem, transplantatis: vid. *Tim.* 1. 5. Epist. 8.

CLII. In omnibus his curis mediate certa portio Spiritus vitalis ex corpore ægri decisa cum igne, sive cum urina, seu cum sudore, seu cum insensibili transpiratione, separaturà toto, & in aliud subjectum transfertur. Hæc enim omnia aliquid de Spiritu vitali demunt, inestque iis participatio quædam totius extrinseci concretum naturale, ut loquitur Helmontius.

CLIII. Unde prout hic alteratur diversimode, sequitur similis in corpore toto alteratio, plus minus tamen, prout vel citius, vel tardius ad omnimodam sui dissolutionem ac interitum vel evanescentiam disponitur, ac ita vel brevius vel diutius cum toto consensum sustinet.

CLIV. Mumie spiritualis nomine venire solet his in casibus dicta spiritus vitalis portio, quæ à toto separata fundamentum dictarum turationum constituit. Utut enim proprie spiritui insito tribui soleat hæc differentia, ratione cujus est etiam differentia inter corpora violenta & naturali morte obeuntia; tamen hoc in casu promiscue sumi solent.

CLV. Mumia hæc, si sub forma effluvi subtilioris ex habitu corporis extrahi debeat, id mediante corpore tertio, Magnete dicto, fieri solet, sive ex stercore humano cum *Tenzelio* hunc magnetem parare, in ejus medicina diastatica; sive cum aliis ex stercore & sanguine hominis sani, aut ex carne hominis violenter interempti, desumere velimus.

CLVI. Pertinent huc philtrea vera ad certam personam determinata, quorum vis in tali mumiali confectione consistit, ut ad certum objectum trahatur dilectio, ut recte loquitur *HELMONTIUS*. Tr. Magnet. vuln. Cur. §. 27. & 28; h. e. in unione certâ & arcta Spiritus vitalis mumialis unius subjecti cum altero, ut ita hujus Spiritus transmutetur & omnino subigatur ab ista mumia; unde sequatur propensio naturalis & quasi raptus in illam personam. Sed hæc pro excitanda saltem curiositate in his abstrusioribus sufficiant.

CLVII. In omnibus curis non raro plus arte medica valet gravius malum; unde subinde necesse est, ut mature artificiosa conjectura cognoscat medicus, an & quomodo curabilis sit affectus? adeoque & eventum morbi, & tempus eventus, & modum eventus artificiosa prognosi eruat.

CLVIII. Neminem autem prognostico relinquat, quia nunquam omnia adeo manifesta esse possunt circa ægros, ob specialem unius cujusque individui idiosyncrasiam; quin interdum hujus ratione miracula in medicina fieri videantur, & ii qui conclamati putantur, præter spem convalescant.

CLIX. Fundamentum legitimæ prognoseos cujusunque est circumspecta consideratio roboris naturæ & violentiæ morbi, & utriusque collatio mutua. Horum quod prævaliturum judicatur, & quomodo? eo vergit omnis prognosis.

CLX. Fontes, ex quibus sub utriusque collatione prognostica oriuntur signa, sunt tria, & antecedentia & propria, tam objecti ægri, quam ipsius morbi, attributa, seu, ut alias ducunt, essentialiter inherrentia; & denique consequentia, atque ipsa vel juvantia vel nocentia: quorum & in morbis acutis coctionis & cruditatis signa pertinent.

CLXI. Nempe processus quasi judicialis in prognosi instituitur: Reus est æger, actus est morbus, Testes sunt signa, in specie quæ à consequentibus desumuntur; nempe ex parte ægri functiones, quæ adhuc sunt salvæ, ex parte morbi symptomata: advocatus est natura; iudicis vicem obtinet medicus, vel condemnans alteram partem, vel iudicium in re dubia & periculosa suspendendo, ad supremum iudicium, divinum auxilium, interdum partes ablegans.

CLXII. Quod ipsum sub crisi imprimis evidens est, sub quâ subitanea fit mutatio, eaque vel in manifesto melius, vel in pejus; utut rarius apud nos contingat, cum corpora nostra solidiora, victu crassiori utentia, frequentius labe scorbutica infecta, sanguine minus turgescente prædita, in climate minus fervido ineptiora sint, ut criticas subeant alterationes; unde sæpius evenit, ut subinde negligatur crisis, partim quia bonus medicus nititur prævenire, partim quia ipsi minus certi existunt, cum & extra septenarias crises subinde laudibiles eveniant.

Finis Synopsis. Instit. Med.

Michaelis

Michaelis Etmulleri

Collegium Chymicum

S I V E

Pyrotechnia Rationalis.

Chymiam in Compendio tractaturus, ea solummodo tradam quæ pro fundamento Chymico sufficiunt medico; de principiis autem Chymicæ in genere pauca præfari necessum est.

Paracelsus quinque introduxit Corporum naturalium Principia; *Sal* nempe *Sulphur* & *Mercurium*, quæ activa; *phlegma* item & *Caput mortuum*, quæ passiva nominavit. Posteriora duo appellavit & *Retollæa* i. e. viribus insignibus destituta. *Caput mortuum* quidem communissime Remanentiam vitrioli significat; propriè tamen omne illud indiget quod post virium & principiorum extractionem remanet. De principiis activis multa Gloriatur *Paracelsus*, licet eorum primarius Author non fuerit: mutuo enim acceperit à *Basilio Valentino*, qui omnia metalla *Spiritu*, *Anima* & *Corpore*, i. e. *Mercurio*, *Sulphure* & *Sale* constare statuebat: multa etiam habet *Paracelsus* quæ *Hollando*, *Villanovano* & *Lullio* jure meritoque pertinebant; quorum tamen nomina caute suppressit. Utcumque se res habeat, persuasum habeo veteres per mercurium, vivum illum & vulgarem nostrum non intellexisse; nec per Sulphur, Crudum istud nativum Sulphur. Adeoque me non abs re facturum esse arbitro, si paulo acuratus principiorum Chymicorum naturam prosequi satagam. Inter illa autem, falsa primarium sibi vendicant locum.

C A P. I.

De salibus. In specie, de Acido, Urinoso & Salso : De Ammoniaco etiam & Tartaro vitriolato.

Per *salia* intelligo particulas quæ facillimæ sunt solutionis in Aqua & sæpius linguam gustu afficiant ; adeoque Hippocrati *saporum* nomine veniebant. Particulæ hæ magnæ sunt considerationis, quia corporum naturalium efficacia illis debetur. Duplex autem est sal : *Universale* nempe, & *Particulare*. Prius varia posterioris genera procreat in diversis matricibus. In prima Creaturarum productione universum pervagatur mundum, auditque *spiritus mundi* ; In vegetabilium productione terræ visceribus incarceratur, diciturque *Sal Terræ Centrale* : Aerem itidem parmanat, *aviculaque Hermetis* nomine insignitur. De hoc mundi spiritu *Tabula Hermetis Smaragdina* intelligenda venit ; Vid. Nollii phys. Hermit. p. 701.

Salia Particularia sunt vel *acida* ut Spiritus vitrioli, vel *Alcalia* seu urinosæ ut Sal Tartari, vel denique *Salsa* ex horum conjunctione emergentia. Notandum autem per *salia* non semper sicca & coagulata intelligi, quædam enim sunt resoluta in forma spiritus.

Salia Acida in omnibus tribus regnis reperiuntur. In *Regno minerali* manifeste se produnt. Speciatim autem in Sulphure, utpote ex quo reliqua mineralia suum mutuuntur acorem, Alumen nempe, Sal Commune, &c. *Aurum* itidem, *Mars* & *Venus*, aciditatem possident à Sulphure adeptam. Baculus enim ferreus auro fuso immisus in rubiginem vertitur ; non aliter, ac si cum Sulphure accenso concrematus fuisset. Similiter *Mars* in aere humido resolutus, ope acidi proprium corrodit corpus. Et *Venus* humectata, vi interni acidi hoc pacto resoluti, in viride æris convertitur.

Habent & *Vegetabilia* suum acidum. Omnes plane fructus ante maturitatem & sufficientem fermentationem acido replentur ; ut nihil moneam de iis quæ tota sunt acida, Ribes, nempe, Berberis, &c. Plerique vegetabilium succi beneficio fermentationis concitatoris acetosum exhibent liquorem ; quin & saccharum, sal illud omnium dulcissimum, spiritum dat intense acidum. Decocta Plantarum calori exposita acescunt. Cerevisia omniaque vegetabilium infusa acetum reddunt. Ipsa etiam vegetabilium semina acido fruuntur. Panis enim ex his confectus, moderato igne spiritum fundit acido volatilem, veneris & martis Tincturas extrahentem, & Corallia & Hæmatitem solventem, & in nonnulla corpora mineralia potentius fere agentem ipsa Aquaforti. Omnia denique Ligna, immo ipsa fuligo, acidiusculum suggerunt spiritum. In

In *Animali Regno* salia acida particulis oleosis occultantur. Adeoque pinguedo animalium, acido occulto referta, cum salibus urinosis in saponem seu sal falsum vertitur. Formicæ acidissimum dant Spiritum; immo & flores Cichorei, cumulo formicarum immersi, colorem suum cæruleum cum rubro mutant. Acidum secundum naturam in stomacho hospitatur. Rejecta quoque præternaturalia, pelvin æneam corrodendo, aciditatem produnt. Acida ulcerum ossa quandoque corrodentia, satis superque nota sunt. Notandum; ubi dantur acida, sunt & urinosa, sed variè pro dominii ratione.

Salia urinosa ita appellantur, quod urinæ saporem referant. Sunt autem duplicia; *Volatilia* nempe, quæ facillime avolant, ut *Spir. Sal. Ammon. & Fixa* quæ ignis examen constanter sustinent, ut *Θ Absinth. Fumar. & alia ex Cineribus Elicita*. Priora in *regno animali* potissimum sedem habent, digestio enim fermentativa & continua aeris inspiratio, in omnibus animalium partibus salia volatilizat. Gaudent & *vegetabilia* urinoso volatili; Antiscorbutica quidem acri & nudo; aromatica vero (Mentha nempe, Salvia, &c.) oleo temperato. Vulneraria quantumvis insipida volatile occultum possident, ut ex mercurii revivificatione patet. Quid multa? Fuligo, absinthium furno Glauberiano inclusum, Panis rite distillatus, Tartarus sublimatus & pleraque vegetabilia putrefacta (non fermentata) volatile dant urinosum. Minerale regnum vix ullo gaudet. *Salia fixa* inter vegetabilia maximè reperiuntur, non sunt tamen nativa, sed igni accepta referenda. Dum enim crematur planta, sal ejusdem volatile partim fugam tentat & in fuliginem abit: partim à Sulphure retentum cum eodem se unit & figit in Alkali. Sic nitrum solum crematum in auras abit: addito autem sulphure in sal fixum convertitur. Unde Plantæ oleosæ & virides Copiosiora dant salia fixa; Siccata nempe, aut igni forti admotæ sale volatili orbantur. Sit itaque ignis lentus, sint & recentes, aeri itidem non usque adeo expositæ, si copiam velis salis fixi. Ligna enim putrida aut in aperto aere cremata pauca dant salia fixa; avolante nimirum sale volatili cum sulphure, ex quibus fit sal fixum. Dicuntur hæc salia Lixiviosa; etiam Alkalia à herba Kali (specie sedi) sapore nitroso & sale hujusmodi fixo gaudente. Hodie autem latius extenditur hujus vocis (Alkali) significatio; omne nempe denotat urinosum sive volatile sive fixum; & sub hoc sensu apud nos intelligenda venit.

Sal falsum dicitur & neutrum, quia neque est acidum neque urinosum, sed de utroque participans, ortum nempe habens à mutuo amborum congressu et effervescencia. Sic Tart. Vitriol. ex mutua Spir. Vitriol. cum sal. Tart. effervescencia ortum ducit. Salsum hoc cum acidis aut urinosis placide maritat. Si alcali quod acido jungitur volatile fit, Salsum audit Volatile. Tale est *Θ* *. Sin fixum fit Alkali, Salsum etiam fixum appellatur. Tale est Tartarus Vitriolatus.

Sal Ammoniacum veterum ex urina Camelorum cum Lybiz arenis confermentata juxta Ammonis templum nascebatur, & exinde nomen sortitur. Nostrium autem Artificiale est. Constat ex sale Communi in magna ☐z humanæ copia dissoluto, additâ centesima circiter fuliginis portione. Hæc forti igne cocta, & frigori exposita, sal reddunt candescens. Dum nempe evaporat phlegma, Sal volatile urinæ & fuliginis cum acido ☉is comm. in salsum Volatile concrefcit. — *Sal Ammoniacum* in a-pepsia aromatibus junctum singulare est stomachicum. In Febribus (præmissis præmittendis) cum ocul. Cancr. commixtum, & horam circiter unam ante paroxysmum exhibitum, nobilissimum est *Antifebrile* ratione ☉is Volat. In Ischuria etiam, Calculo & Renum affectibus, potens est diureticum. Ubi peccat acidum, multum confert; vinum enim Rhenanum sapore suo privat. Pro usu medico præparatur depurando; i. e. Solvitur in Aq. simpl. filtratur, & post phlegmatis exhalationem in strjas concrefcit. Sublimatur in flores vel solum vel in Aqua solutum. Quidam (malo consilio) limaturam martis superaddunt. Tunc enim acidum ☉ *ci martem rodit & vitriolum cum eo constituit: sal vero volatile in auras avolat, dum flores martiales fortiori igne ascendunt. Utimur & *Ammoniaco* in Alchymia, fixa enim corpora volatilifcat & secum in flores sublimat, Lapidem v. gr. hæmatit. in rubeos flores & antifebriles; Aurum, Corallia, etiam in flores rubeos unde tinctura; Caput Mortuum itidem vitrioli veneris in flores coloris aurantium, hypnoticæ virtutis. Ut autem Spir. & flores *ci et ab acido ☉is com. liberentur & puro consent volatili urinoso; addantur ☉ia Alkalia, hæc enim acidum arripiunt, & simul in fundo remanent. Acida nempe quæ fixa sunt libentius fixis se maritant. Sunt tamen & alia præter Alcalia quæ acidum *ci arripiunt; v. gr. Limat. Mart. Minium, Lapis Calaminaris, & Marcasita: Idque, quia Corpora hæc metallica nondum saturata acidum absorbent & Sal Volatile dimittunt. Spir. *ci cum Calce Viva destillatus penetrantissimus est, & nunquam coagulatur: ille autem cum ☉ Tartari & aliis Alcalibus fixis, magis est urinosus, in flores siccos se coagulat, & ad modum Spiritus ☐z cum Spiritus V. in offam albam condensatur. Ordinario albi est coloris, addito tamen Sulphure aureum acquirit. Notandum autem Alcalia Volatilia subjectis commixta sulphureis rubrum acquirere colorem: unde forsitan sanguinis rubedo. Spiritus *ci Spiritui V. artificiose commixtus ita ut non coagulet, egregium est menstruum pro myrrha extrahenda, aut Elixire Propriet. conficiendo; solvit etiam terrefol. Tartari in Essentiam Auream optimam in malo Hypochondriaco; Limaturæ Mart. affusus Essentiam dat in morbis Chronicis egregiam. Si misceatur Spiritus *ci cum Spiritu V. Camphe dupla parte & applicetur, dolores podagricos lenit, acidum Artericulis insidens destruendo. In Affectibus Chronicis, Scorbuto, malo Hypochondriaco, Suffocatione Uterina, Cardialgia flatu

lenta, egregium est Remedium. Naribus admotus Castoreo & pennis incensis præstat : In mensium obstructionibus adhibetur fæminis cum successu per certum Glauberi Instrumentum. Omnia februm symptomata, sive ab æstu sive à frigore provenientia, mature tollit & compescit. Sanguinem Coagulatum, in pleuritide, inflammationibus, &c. resolvit : Cani enim in venam immixtus sanguinem reddit tenuem. Egregium est Nephriticum & Sudoriferum : idque quia penetrat fortiter Corporis intima, acida superflua destruit, & in falsa commutat per sudorem vel urinam evacuanda. Dosis à gut. XXX ad L. Caput mortuum Spiritus *ci cum Ciner. Clavell. distillati, in Aqua calida solutum, filtratum, & coagulatum dat sal falsum, quod egregium est digestivum in malo Hypochondriaco, ad ʒj. Si distilletur Spiritus cum Calce viva, ex capite mortuo paratur sal quod optimum est Lithontripticum ad ʒj. Idem Caput mortuum in Aqua solutum, & affusum Limat. Mart. eundem rodit in Crocum martis, meliorem eo qui fit cum ʒibus.

Tartarum Vitriolatum sal esse falsum fixum, & ex sale Tartari & Spiritu Vitrioli constare, dixi superius. Debet autem Spiritus Vitrioli probe rectificari & separari à particulis metallicis, alias nauseosus evadit Tartarus. Optimum est diureticum ; purgantium vim, sine torminibus ventris, adeo promovet ut quarta sufficiat dosis pars.

C A P. II.

De Salibus mineralibus. In specie de Sale Communi, Sale Gemma, Nitro, Vitriolo, Alumine & Acidulis.

Salia Mineralia solubilia sunt in menstuis Aquosis : Sed Sulphurea respuunt. Pro varia tamen conformatione propria expetunt aquosa menstua. Licet teste Gassendo una eademque aqua sal commune, Gum, Vitriolum, & Alumen, successive receperit. Salia, hæc distillata spiritus reddunt acidus, varios tamen pro cujusque salis varia textura. Licet sicca sint, reddunt nihilominus spiritum humidum, partim per humoris in Corpore adjecto & aeris ambientis immisionem ; partim per salinarum particularum inversionem, agitationem nempe sub ignis tortura, adeo ut motu impetuoso à se mutuo dissipentur & in forma nebulæ cum impetu prorumpant. Separationis hujus gratia additur plerumque corpus aliquod terrestre, bolus aut argilla. Et beneficio ejusdem potest ʒ comm. redigi (per repetitas solutiones) in puram putam Aquam.

Sal Commune triplex est, *Marinum*, *Fontanum* & *Montanum*. *Marinum* ejusque Spiritus reliquis præstat. Immo pater est & *fontani* & *montani*. Nam cum Aqua marina centrum terræ petit, ibique in vaporem resolvitur, qui exinde ad circumferentiam adducitur sub forma Aquæ fontanæ salæ: quo in itinere debilior inlubie redditur. Et ubi hæc Aqua marina in aliqua terræ Cavitate subsistit, oritur sal fossile, fontano paulo præstantius. Fontanum ex fontibus salinis excoquitur & inspissatur: & ut citius granuletur addunt salinarii fel vel sanguinem bubulum, cujus sal volatile cum acido Θ is concurrens granula prompvet. Granula autem marini per aquæ exhalationem parata, longe sunt *majora*, *duriora*, & *Crysallos* dant multo elegantiores.

Sal Commune salsum est ex acido præpollente & urinoso constans. Hoc probat resolutio Θ is spagyrica. Spiritus enim Θ is Θ i Tartari vel Ciner. Clav. affusus, solutus & debite inspissatus, evadit perfectissimum Θ commune. Elixiviatur etiam sal communi simillimum ex Capite mortuo ex Θ is *ci cum ana Calc. vivæ distillatione residuo. Quod spectat Θ is communis præparata; ante distillationem Calcinari debet. Immittitur scilicet in Catinum & ubi à flamma exardescit, particulæ aquosæ in sale concentratæ, ab ignis tortura agitatæ cum impetu & crepitu profluant. Nisi hæc præcederet decrepitatio, metuendum esset ne in distillatione vasa rumperentur. Sal Decripitatum distillatur in spiritum acidum, addito semper duplo triplo aut quadruplo boli aut argillæ, immo & Vitrioli, ad separationem partium salinarum promovendam & fusionem impediendam. Alia enim corpora, salina quatumvis, admixta, Spiritum Salis non inquinant, sed propter gravitatem in fundo remanent. Sic *Sal Commune* cum Spir. Vitriol. destillatus genuinum & perfectum Salis spiritum reddit. Modus ille distillandi qui fit cum folle per retortam tubulatam periculosus est, 1. ne vas valde calefactum affusa aqua frigida rumpatur; 2. ne sal dum fluit, fundum retortæ penetret. *Glauberi* methodus convenientior est. Imbibit ille carbonēs ignitos aqua in qua solutum est sal commune. Siccatos dein Carbones in furno peculiari destillat. Metuendum autem ne fuligines Carbonum Spiritum inquinent, aut sal fixum calcinatione ista paratum illum debilitet. Optimus ergo est modus qui fit per Retortam igne aperto, calore graduale & continuo. Fieri etiam potest per Arenam. Pro usu medico, Spiritus hic multum confert. Omnia alcalia oleosa, bilem & effervescentias febriles, compescit. Cum alcali fixo concentratum potens est Diureticum. Putredinem Gingivarum, & progressum Gangrænæ cohibet. Propter nimium ejus acorem edulcoratur vulgo, cohobando bis terve cum ana Spiritus V. & egregium evadit stomachicum. Quidam dulcificare volunt per diurnam digestionem; hac autem methodo acidæ particulæ non satis invertuntur. Alii *Sal Tartari* primæ distillationi addunt, dulcificati-

onis Ergo, falluntur attamen: Sal Tartari enim acidus absorbet Spiritus; unde loco Spiritus Salis dulcis habetur solummodo limpidum acidum phlegma. Quod usum spectat Alchymisticum: Spiritus hic aurum solvit; immo probe rectificatus & concentratus in flores elevabit. Concentratur atem hac methodo. R. Lap. Calamin. imbibatur Spiritu Salis; destilletur; & prodit phlegma insipidum (calamina acidum absorbente.) deinde Caput Mortuum mistum cum Arena De fortiori urgeatur, sic prodit Spiritus acidissimus concentratus, qui omnia Corpora metallica solvit, excepto Sulphure & Luna. Poterius affundit Capiti mortuo (post Spiritus distillationem residuo) Spiritum vini ex uvarum racemis tempore Vindemix collectis destillatum; mixturam fimo equino committit; et post digestionem aliquot dierum ponit in loco frigido, ubi elegantes oriuntur Chrystalli dulces, valde stomachici.

Sal Fossile alio nomine vocatur Sal Gemmae, quia sub gemmarum forma eruitur e fodinis. Aeri expositum insigne acquirit gravitatis incrementum. Efficacius est Se com. Egregium est diureticum. Clysteribus additum ad 3j scybala emollit. Spiritus Salis Compositus fit ex aa Nitri & salis Gemmae aut salis Communis; & aurum solvit, intacta Luna. Spiritus autem nitri simplex probe rectificatus omnia metalla solvit, auro excepto.

Nitrum originem capit in terra pingui ab urina & stercore animalium humectata: quorum sal volatile sulphure imprægnatum ab acido terræ subigitur, mutatur, donec simul concrecant in unum tertium falsum, quod Nitrum audit; quod exinde excoquitur & elixiviat. Terra hæc pitrofa distillationi subiecta Spiritum fundit acido falsum, Spiritui Tartari similem; qui super Alkali fixum cohobatus, urinosus evadit: & in Capite mortuo remanet sal quoddam fixum, beneficio Aquæ extrahendum. Spiritus hic Volatilis Urinosus non semper ab excrementis animalium dependet: terræ enim argillaceæ, huiusmodi excrementis nunquam imprægnatæ, similem reddunt spiritum, beneficio scilicet Aeris. In Muris etiam antiquis, Sal Calcis Vivæ quocumque incrustantur, cum Spiritus acido terræ unit se in sal nitri. Nitrum constat ex acido Sulphuris & Se Alkali. Nam Sal Tartari cum Spiritu Qi conjunctum, Om evadit. Omne nitrum ex terra excrementis Animalium imprægnata elixiviatum, participat de sale communi, quod in Corporibus animalium invincibile est, & uti assumptum fuit ita rursus excernitur. Antequam in usum revocetur, sal hoc, si adsit, removendum est. Ejus præsentia in deflagratione dignoscitur. Nitrum enim si purum sit, deflagrat sine remanentia: sin secus, remanebit aliquid salis albi & caustici, quod removendum. In usu medico Nitrum egregium est medicamentum. Sitin reprimat, febribus tam continuis quam malignis subvenit: hæmorrhagias & externe & interne sistit, & crebrius usurpatum Satyriasmum compescit. Depu-

ratur

ratur vulgo cum Sulphure ; pessimo tamen consilio : idque, quia Sulphure injecto Spiritus \ominus acidus Sulphureus totus exhalat, remanente solum sale fixo quod cum acido sulphuris conjunctum, tertium sal evadit. Optima ejus depuratio fit per Alcalia fixa. Fit scilicet Lixivium fortissimum ex sale Tartari vel Ciner. Clavell. Coquitur in hoc nitrum : Sic Alkali fixum arripit omne corrosivum & excrementitium quod est in Nitro. Unde post levem humiditatis absorptionem excrescit nitrum in Crystallos depuratissimos.

Inter Nitri præparata eminet Spiritus, qui eo copiosior observatur quo plus addatur boli vel argillæ. Conducit in febribus malignis, Tympanitide, Nephritide & Calculo. Verum quia crudus nimis est Corrosivus, propterea dulcificatur, destillando per Retortam cum duplo Spiritus Vini vel alterius, post aliquot dierum digestionem. Sensim autem permisceri debet, ne nimia effervescentia vasa rumpat. Per hanc encheiresin eliciunt quiddam sal volatile ex Spiritu vini. Scilicet Spiritum Vini cum ana Spiritus Nitri Pedetentim mixtum *lenissimo igni* committunt, donec abstrahatur Liquor, & remanebit sal volatile spiritus vini fixatum à Spiritu acido Nitri : quod sal additione Alkali fixi facile potest destillari in Spiritum Urinosum. Spiritus utique Nitri hoc pacto dulcificatus Colicis doloribus, flatibus, pleuritidi, & renum inflammationi mirè subvenit. Dosis \mathfrak{z} j. Nitrum basis est Aquæ fortis ; immo ipsa Aqua Fortis solus est Nitri Spiritus, & eadem solummodo præstat ; utut enim additum sit Vitriolum, tamen de Vitriolo nihil prodit. Unde & Aqua fortis affusa Sali Tartari, adinstar Spiritus Nitri verum prodit Nitrum. Aqua Regia fit ex Nitri ii p. & salis com. vel \ast cip. i. cum silicibus contus. destillatis. Hæc solutioni \odot is, sicut Aqua fortis Lunæ, dicata est. Dixi in Aqua forti nil de Vitriolo adesse : hoc tamen certum est Nitrum partes Veneris metallicas secum rapere. Culter enim Aquæ forti bullienti immixtus rubedinem contrahit, & pannorum tinctorum (quibus Spiritus Nitri nil prodest) Aquam fortem in usu habent. Si puriorem vis Spiritum sine metallicis his particulis, loco vitrioli addatur Alumen. Caput mortuum Aquæ fortis calcinatum & aqua comuni elixiviatum dat sal Album quod *Nitrum Vitriolatum*, vel *Arcanum duplicatum Minschvi* audit : Constans scilicet ex Alkali Nitri cum Sulphure fixo Vitrioli ; ratione cujus anodynum est : egregii etiam usus in Melancholia, mensium suppressione, Stomachi affectibus, febribus intermittentibus, & omnibus morbis Chronicis. Dosis \mathfrak{z} j.

Vitriolum generatur per corrosionem martis vel veneris a Liqueore Sulphuris acido : si veneris minera corrosa fuerit, cæruleum ; si Mars, Viridem nanciscitur colorem. Paratur & Vitriolum Artificiale naturali simillimum. Recepitur scilicet Spiritus Sulphuris (qui salina est substantia, bituminosa enim Sulphuris pars in igne deflagrat) diluitur cum Aqua, additur que

♂ vel ♀. Spiritus corrodet materiam injectam. Facta a corrosione filtratur & evaporatur, & in loco frigido concrefcunt Cryſtalli Vitrioli ♂ is vel ♀ is. Aliis (elegantiori modo) Laminam ♂ is vel Veneris pulveri Sulphuris permiscunt, ut fiat stratum superstratum; deinde igni mixturam committunt; facta Calcinatione committitur mixtura ∇æ simplici; quæ filtrata & evaporata, Cryſtallos deponit in fundo. Artificiale hoc eundem habet usum, & eisdem dat effectus, quæ nativum. Repertur autem nativum vel sub forma Vitrioli, vel sub forma lapidis pyrites dicti; Ex quo calcinato & aeri exposito vel sponte efflorescit Vitriolum, vel cum ∇a elixiviat. Participat scilicet hic Lapis de ♂ vel Venere & Sulphure: adeoque Sulphur Vehementia ignis inflammatum acidum prodit Spiritum qui metalla corrodit & humori aeris conjunctus in Vitriolum convertit. Vitriolum plerumque mixtum est. Ut purum evadat, solemus solutum in ∇ igni committere, & ebullienti baculum ferreum immittere; sic enim acidum aggreditur ♂ em, & ♀ m in fundo relinquit.

Vitrioli destillationi præmittitur Calcinatio, ne colliquescat & vas rumpat; nullum tamen requiritur corpus terreum, ut in destillatione salis, nitri, &c. quia particulæ suæ metallicæ sufficiunt, & præterea calcinatum Liqueſcere nequit. Destillando prodit 1. Phlegma insipidum. 2. Phlegma acidulum copiosius. 3. Aucto igitur ne nebulas quæ coagulatur Spiritum consistunt. 4. Sub ultima Ignis vi oleum particulis metallicis magis imprægnatum, unde Crassities & Coloris obscuritas. Spiritus enim phlegmate dilutus debiliior est: sed si advocetur phlegma lenissimo ∆e, eandem acquirit cum Oleo consistentiam. Et Oleum è contra cum ∇a destillatum sub forma Spiritus prodit. Quo minus habet Vitriolum de substantia metallica, eo major copia Spiritus acquiritur; adeoque si Spiritus copiosior desideretur à Terra ochrea prius liberetur. Si spiritus omnis abstrahatur, Caput Mortuum nigrum apparet, sin aliquid remaneat fuscum est. Fuscum hoc (non nigrum) caput mortuum, aeri à pluvia & radiis solis libero expositum, mensibus scilicet autumnalibus & vernalibus, novo eodemque penetrantiore imprægnatur Spiritu. Constat hic Spiritus regeneratus partim ex acido quod intus in Capite Mortuo latuit, partim ex acido nitroso ab Aere attracto. Intermediam itaque nanciscitur naturam inter Spiritum Vitrioli & Spiritum Nitri.

Phlegma Vitrioli elegans est Remedium; turget enim Sulphure Vitrioli ♂ is: Interne exhibitum massam sanguineam refrigerat, & rorulenta sua sulphureitate egregie refocillat. Externe in doloribus & ardoribus Capitis fronti admotum confert. Cohobatum aliquoties à Vitriolo, & per digestionem exaltatum, in Phthisi, Tabæ, Vomica Pulmonum, & omni viscerum inflammatione vel abscessu, optimum prædicatur remedium. Spiritus & Oleum Vitrioli gradu tantum differunt. Spiritus Elixiri Proprietatis additum egregium est stomachicum: vi sua adstrictoria viscera

viscera rebarat : sed pulmonibus nocet propter metallicam aciditatem. Dentes nigredine afficit, & testes debilitate. Pro usu Diuretico. præstat coagulatus, acido scilicet ab alcali quodam in Θ sum tertium converso. Quod autem spir. vitrioli particulas metallicas secum rapiat, exinde patet quod si ad tempus steterit flavescat, & Terram ochræ instar ad fundum dimittat ; α etiam \square æ vel sang. Hum. huic spiritui instillatus particulas metallicas γ as præcipitat sub colore viridi. Prout vitriolum de δ e vel γ e participat, differunt & α exinde elicit. Quidam destillant Vitriolum δ is & γ is artificiale, adeoque α acquirunt duplicis naturæ, qui in affectibus mulierum commendatur. Credo tamen α vitrioli vulgarem sicut & ipsum plerumque vitriolum de duplici hac natura participare. Zwelfero iudice, separatio & rectificatio α ab oleo & phlegmate, quæ communiter instituitur, fieri non debet : quia cum phlegmate, dum separatur, ascendit simul α volatilis sulphureus, vitrioli nobilior pars. Laborant multi in α s vitrioli dulcificatione. Sed res est difficilis. Digestio & Cohobatio cum α vini palliative solum dulcificat. Destillatio à proprio Capite mortuo phlegma elicit, non α m, cum hic fortiter in Capite mortuo concentratur. Destillatio α vitrioli super δ em & \square am Hum. deceptoriam est operatio, nam δ absorbet α m acidum erumpentem, & \square a eum mutat in falsedinem. Hoc tamen Certum est quod α à vitriolo δ is artificiali paratus dulcedinem habeat astringentem : nauseosus enim sapor à γ e dependet.

Spiritus Vitrioli vulgaris fixus est, datur tamen volatilis Paracelsus notus, qui facili Δ e in altum striatim elevatur, & naribus admotus non sive gravi molestia penetrat. Qui hunc præparare cupit, sequentes observet regulas 1. Omittatur Calcinatio Vitrioli, ne nobilior pars avolet. 2. Ignis sit facilis ne vulgaris ille Spiritus prodeat, & volatilem figat. 3. Dum calent vasa removeatur Receptaculum, alias Spiritus volatilis reintrat Cap. Mort. & ibidem figitur. 4. Expulsus Spiritus cum phlegmate Proprio digeratur, & à Cap. Mort. cohobetur. Acquirunt quidam spiritum Vitrioli cephalicum, nobilissimum in Capitis affectibus, Miscendo scilicet spiritum à Cap. Mort. aeri exposito & regenerato destillatum cum p. ii. spiritus vini cum speciebus Epilepticis digesti ; deinde post aliquot dierum digestionem destillando. Alii Urina mediante volatilem eliciunt spiritum. Destillant nempe Cap. Mort. Vitrioli digestum cum octuplo Urinæ. Sic prodit 1. phlegma anodynum (ratione sulphuris) quod doloribus podagricis egregie subvenit. 2. Phlegma subtilius Θ e constans volatili urinoso in tertium converso, qui in omnibus oculorum affectibus mire deprædicatur. Succedit tandem Vitrioli Spiritus ab Urina mutatus in Θ tertium Volatile, qui in Epilepsia infantum mirum præstat usum.

Cap. Mort. post spiritus & olei destillationem remanens *colcothar* dicitur. Si fuscum sit, & non rigorose omni orbatum spiritu, affusa aqua communi elixiviat *Sal vitrioli*, quod purum est Vitriolum, nam lixivium exinde confectum & igni expositum, fit verum Vitriolum. hoc

hoc vomitum & nauseam inducit à ʒi ad 3 ʒs. Sed ventriculi tonum destruit & si ejus plicis se infinnuet, nauseam & inanes vomendi conatus per aliquot septimanas infert. Emetica ejus vis à ʒe dependet, Θ enim Vitrioli ʒis vomitum non ciet. Sublato hoc sale residuum Cap. Mort. dicitur terra Vitrioli balsamica, & nihil est aliud quam Mars vel 2 ad ultimum calcinata. Dicitur balsamica quod acida ulcerum & vulnerum egregie absorbeat, omni enim acido evacuato per destillationem multum sitit. Ubi adstrictione opus est, adhibetur tam interne quam externe. Ex hac terra paratur Tinct. Sulphuris Vitrioli; affundendo scilicet spiritum Θis, solvendo dein, filtrando & abstrahendo ad mellis consistentiam, deinde cum spiriti vini Rectificatissimo extrahitur Tinct. egregie rubens, filtranda, à qua abstrahatur spiritus vini ad oleositatem. Potius dicatur tinct. ʒis astringens, nam in Diarrhæa, Dysenteria, Hæmorrhægia, & sputo sanguinis, optimi est successus. Dosis à Gut. xx. ad xxx.

Commendatur à Paracelso & Helmontio Sulphur Vitrioli anodynum, quod ex Vitriolo veneris paratur; habet quidem Vitriolum Veneris Sulphur quoddam, sed non tam efficax quam Sulphur Vitrioli Veneris. Helmontius destillat hoc Sulphur in Oleum viride, quod per liquorem Alhahest fixatum, constituit aurum ejus Horizontale. Pauci sunt qui norunt sulphuris hujus præparationem. Parant quidam ex ana ʒci & Colcothar Vitrioli seu terra probe edulcorata, sublimando scilicet donec flores acquirant aurei coloris. Ex his cum Spiritu vini elici potest Tinctura Stackius Θ Tartari cum Cap. Mort. ebullit, putans fore ut alcali fixum propter convenientiam Sulphuris in radice attrahat ad se Sulphur Veneris, quod postmodum volatilifat. Sed paucis datum est Θia fixa volatilizare. Virtus sympathetica Vitrioli (si quæ sit) ab ejusdem Sulphure dependet.

Alumen Vitriolo Cognatum est. Constat enim corpore terreo petroso à Spiritu Sulphuris acido soluto, & in pellucidam substantiam unito. Fundit itaque Alumen Spiritum acidum illo Vitrioli non ab similem, sed paucissimum & non adeo acidum. Textura enim particularum spiritus acidi à corpore petroso ita immutata est, ut pristinam aciditatem non amplius obtineant. Sic Terra sigillata in spir. Sulphuris per Camp. soluta spiritum reddit non adeo acrem, ac Mars in eodem spiritu solutus. Sunt & qui se expertos esse dicunt, quod spiritus Sulphuris per Camp. Cretæ affusus post solutionem & evaporationem in Alumen concreascit. Perites Calcinatus quandoque Vitriolum quandoque Alumen generat; acidus scilicet ejus spiritus corrosione metalli dat Vitriolum; corrosione adjecti corporis terrestris dat Alumen. Cap. Mort. Aluminis aeri expositum, spiritu novo exinde imprægnatur. Alumen Rupeum veteribus fuit incognitum. Illorum vero Alumina liquida nobis sunt incognita. Alumen Plumosum vulgo confunditur cum amiantho; malo tamen consilio; nam prius adstrictorii est saporis, & in igne rigido substantiæ jacturam facit: Posterius autem infuspidum

spidum est, & ab igne invincibile; immo parantur inde marsupia texendo in fila, in quibus ☉ liquefit salvo marsupio. Alumen Rupeum febrium paroxysmos compefcit, vomitum & diarrheam reprimat, quotidie ad 3℥ usurpatum in mensium fluxu nimio comprobatum est: habet autem pinguedinem quandam excrementitiam quæ separanda est solvendo Alumen in Aqua, & affundendo Urinam hum. ut pinguedo fundum petat. In febribus Alumini crudo præferendum est magisterium; quod paratur affundendo Acetum destillatum Calcinato Alumini, & solutionem filtratam evaporando in Crystallum, quorum dosi 3i. Laudatur & saccharum Aluminis, i. e. ipsum Alumen crebris proprii phlegmatis abstractionibus ab omni acrimonia liberatum. In Dysenteria & Hæctica expertum est. Externe curat Alumen ulcera sinuosa, uvulam relaxatam, Gingivas scorbuticorum, Ischiadicum dolorem, & ainduras membrorum ex vulneribus ortas; calinatum nempe in Aquâ solutum præcipitat pulverem, qui spiritu vini edulcoratus cum unguentis miscendus. Utimur etiam Alumine in suppositoriis.

Vitriolo & Alumini subnectimus acidularum historiam. Sunt enim nihil aliud quam minera ♂ is à spiritu sulphur. embryonati resoluta. Aqua quæ meatus Terræ transit, spiritu ♀ ino impregnata, quando fluit per venas ♂ eas redditur acida seu parum Amara: si mineram veneris corrodat nauseosum acquirit saporem. Ratione Venæ martis salia corporis nostri vitiosa absorbet, cum illis unit, & sub forma excrementorum nigrorum per alvum deiecit: penetrant etiam acidulæ mesenterii Venas, & in omnibus morbis Chronicis sacra sunt Anchoræ: gradatim autem progredendum est à parva ad maiorem dosin. Stomachum interea requirunt validum, & phthificis nocent. Non debent transmitti ex loco naturali in alienum; minera enim martis quæ acidum absorpsit ad fundum præcipitatur, si diu in vase contineatur. Artificialium Acidularum fundamentum est Mars. Quidam extinguunt ferrum ignitum in Vino Rhenano pro Virginum Cachexia. Alii Limaturam Martis miscent cum Aceto destillato Hydromellitis, & addito tantillo Vitrioli diluunt cum s. q. ☽. Elegantes vero parantur ex phlegmate Vitrioli acidulo Limaturæ ♂ is affuso; vel Crystallis Vitrioli ♂ is in proprio phlegmate cum Vino dilutis.

C A P. III.

De operationibus Chymicis. Solutione scilicet & Extractione, & ad hanc facientibus menstruis: Effervescencia, Fermentatione, Precipitatione, Calcinatione, Coagulatione & Crystallisatione.

DOctrinæ Salium Operationes Chymicas postponimus, quia maxime diversi in operationibus eventus, salibus accepti referendi sunt. Inter illas autem Solutiones primum sibi vendicant

cant Locum; Differuntque ab *Extractionibus* ut magis & minus; In solutione scilicet totum Concretum in sua minima resolvitur, in *Extractione* non totum sed nobilior ejus pars, nunc sulphurea nunc salina pro menstrui ratione. *Menstrua* autem sunt claves quibus mediantibus recluduntur Corporea; adeoque utrique operationi inserviunt. Suntque vel universalia quæ omnia Corpora indiscriminatim; vel *particularia* quæ non nisi sibi proportionata solvere queant. Promovetur menstruorum operatio ab Æ, illorum particulas agitante & in corpus solvendum impellente; unde apparet digestionum in facilitandis solutionibus utilitas. *Menstrua* particularia varia sunt, pro proportionem varia inter particulas menstrui & poros subjecti solvendi. Sic Saccharum & salina facile in Aqua, difficulter in spiritu vini aut Tarta eis menstruis solvuntur; è Contra Jalappa quæ resinosa est non ∇x sed spiritui vini virtutem purgantem communicat. In Regno etiam minerali Φ ius cum $\odot e$, non autem cum δe , facile coniungitur. *Menstrua* itaque particularia sunt in triplici differentia, *Aquea* nempe, *Sulphurea* & *Salina*.

Aquea Menstrua insipidi sunt Liquores, substantiæ omnis salinitatis atque sulphureæ expertes. Corpora salium, Tartarum v. gr. Vitriolum, &c. prompte ingrediuntur. *Sulphurea* tamen & *Resinosa* respuunt. Inter hæc eminet *Aqua simplex* quæ Terreas particulas non complectitur nisi ratione Θ is cum illis conjuncti. Sic in Tartari solutione per præcipitationem particulæ Terreæ fundum petunt. Inservit autem ∇a solvendis & extrahendis vegetabilibus non resinosis, purgantibus mucilaginosi, & animalium partibus, imprimis accedente Coctura. Ad aquosa pertinet *Ros maiialis*, qui turget Θe Nitroso, solvit aurum, phlegma dat Θ inum egregium pro extrahendis Essentiis vegetabilium, & sulphureo illo vini spiritui longe præferendum; non M. B. nec radii solaris calore sed in loco umbroso de se ipso putrescit; putrefactus autem & evaporatus Terram relinquit Cineream Θe repletum. Sequitur *Aqua Martia* quæ acuata est copioso Θe volatili exhalante è vegetabilibus germinantibus; & destillata elegans dat menstruum pro extrahendis virtutibus vegetabilium. De nive, an sal nitrosum contineat, adeoque pro menstruo inservire queat, multum dubito.

Menstrua Sulphurea extrahunt tincturas Oleosas. Talia sunt spiritus vini, spiritus vegetabilium ardentes, Oleosa destillata (quæ salia sunt volatilia à pingui acido concentrata) Terebinthina item quæ Gummata, & vitellum ovi quod ipsam terebinthinam & resinola solvit: Subjecta horum menstruorum refinæ sunt & Oleosa; etiam aromata quorum Θ volatile Oleosum cum menstruo sulphureo promptissime unit, & interdum metallorum sulphura modo prius per aliud menstruum fortius fuerint optime corrosa.

Menstrua Salina sunt vel acida, vel urinosa, vel salsa ex his mixta. *Acida* è regno vegetabili sunt, succus Citri, Cydoniorum, &c. item aceta ex his per fermentationem parata, & spiritus acidi lignorum. Temperatiora sunt acidis mineralibus, adeoque adhibentur ut

ut plurimum ad Corpora porosiora v. g. Oc. Cancr. Coral. & em, &c. cumque illis ratione Alkali occulti effervescentiam excitant. Inter autem vegetabilia primatum obtinet *Acetum destillatum*, quod & ipsa metalla (calcinatione parum reserata) solvat. Sic vitrum & iuncturam, Minium in sal saccharinum, & em in Crocum, & Q em in æruginem convertit. Ex Regno minerali desumuntur menstrua acida maxime corrosiva. Qualia sunt Aqua fortis, Regia, spiritus Sais, sulphuris, &c. Compactissima corpora solvunt; non tamen omnia promiscue. Sic Aqua fortis solvit Lunam, non autem Aurum, nisi addito sale. Regnum Animale spiritum dat formicarum qui in hoc convenit cum spiritu viridis æris, quod in solvendo, aciditatem sicut alia menstrua, non amittat. Dantur & menstrua insipida qualia sunt Q quiaurum, & Oleum quod & em & Lunam, modum diutius in eo contineatur, solvit. Hæc de salinis acidis. Sequuntur menstrua Sana urinosa, quædam fixa, quædam volatilia, priorum lixivia sunt Salium fixorum v. gr. Salis Tartari & Ciner. Clava quæ omnia sulphurea solvunt; salia enim fixa sunt in calcinatione corporum ex Sæ volatili & sulphure constantium. Posteriora sunt spiritus urinosi qui sulphureas tam vegetabilium quam animalium partes eliciunt: v. g. spiritus urinæ, spiritus *ci. Quæ sunt multi menstruum universale quod omnia dissolvat corpora sine sua debilitatione; & à Qio abstractus eum figet ut malleum sustineat: Ast rara avis. Starkius dicit esse corpus salinum unum apparenter, sed radicaliter ex duabus naturis, volatili nempe & fixo. *Becherus* dicit esse corpus salinum Q ali terra constans; quam terram in sale communi reperiri ait. Tale menstruum *Alcahest* appellatur. Cujus succedaneum est sal tartari fixum volatilifatum, seu volatilisationis dantur modi varii. Hæc de menstruis pro dissolutione aut Extractione, quorum proportio varia est pro ratione subjecti.

Pergimus ad *Effervescentiam* quæ ex mutuo acidi cum urinosi concursu, oritur: efficitque ut acidum & urinosum non amplius se exserant, sed in neutrum quid jungantur. Ille autem insignis motus & agitatio, quæ *effervescentia* dicitur, inter salia pura locum obtinet. Si enim salia sint impura, i. e. aliis particulis materialibus permixta & ab illis temperata, impeditur exinde proximior concursus & succedit, non *effervescentia*, sed *fermentatio*. Sic in musto salia particulis materialibus intertexta fermentationem subeunt. Sal tartari cum spiritu vitrioli volatili *effervescentiam* init, ut & quodvis sal volatile cum acido. In vini generatione res patet. Dum enim Vinum degenerat in Acetum, acidum & alcali, aliis intertextis particulis, non *liberam effervescentiam*, sed *fermentationem* subeunt. Purum tamen S tartari, quod alcali est, & acetum, quod purum est vini acidum; hæc inquam combinata *effervescentiam* excitant. Pari ratione spiritus vitrioli cum Oleo Terebinthinæ, Oleum Tartari per del. cum Alumine, acido scilicet fortiter concentrato & Aqua cum Calc. Viv. hæc, inquam, mutuo effervescent. Corpora etiam Terrestria quæ alcali aut occultum aut nullum habent acidum absorbendo blande cum illa effervescent. Talia sunt &

Saturnus, Corallia, Creta, marmor affuso spiritu vitrioli, & Limatura & is affusa Aqua forti, imprimis si addatur Oleum Tartari per del. Partes animalium duræ Alkali gaudent volatili quod cum acido effervesceat. Notandum interea *effervescentiam* interdum calidam, interdum frigidam observari. Calida fit cum Sibus fixis à subjectis Sulphureis elicitis; frigida vero focum obtinet quando Θ volatile purum cum acidis puris concurrat; v. gr. ω *ci vel ω Ox cum ω Sibus. Causa autem effervescentiæ in genere ex mechanica conformatione petenda est; salium scilicet acidorum partes conice sunt & acuminatæ; alcalium vero fissæ, unde inter hæc tam diu pugna continuatur donec acidum subeat alkali fissuras, & uniantur in Θ falsum tertium, neutrum ex his.

Ex dictis patet *Fermentationem* motum esse, quo acidum & urinosum concurrente simul alias particulas mistum componentes in motum cient; nam à Θ dependet misti vinculum, adeoque salia mota reliquas resolvunt particulas. Fermentationem sequitur insignis misti Alteratio; quia Θ ia sub isto motu de novo se unire gestiunt, particulasque unibiles in sui consortium rapiunt, alias vero quæ non bene unibiles saparant; quæ, si leves, supernatant; si graves ad fundum secedunt. Unde nova misti textura. Sic mustum fit vinum ope fermentationis; hoc denique per ulteriorem fermentationem urinosum deprimentem in acetum convertitur. Sic fructus austeri per fermentationem moderatam suavem dulcedinem acquirunt, illa autem protracta acescunt. Succus etiam Vegetabilium moderate fermentati Sulphureum ω in fundunt: protracta autem fermentatione in acetum acerrimum degenerant. Fermentationi Symbolam confert aer, cujus vis elastica Θ ia magis magisque commovet. Unde mustum dolio inclusum vix fermentat propter aeris defectum. Ex dictis illud se suggerit principium practicum, ubi in corpore nostra peccat acidum, profunt Alkalia, & è contra; teste experientia in omnibus pene morbis. Magna enim est convenientia inter fermentationem Artificialem et eam quæ fit in Corpore humano. Nam pari ratione acidum Stomachi concurrat cum Θ volatile Alimentorum, quibus cum se maritat, & tandem ambo in falsum degenerant volatile. Si Chylus nimium sit acidus, adest Bilis qui illum in Θ volatile transmutet. Hac autem deficiente innumera sequuntur mala.

Fermentatione superata ad *Præcipitationem* pergimus; quæ separatio est Corporis in menstruo soluti ad fundum secedentis. Fit præcipitatio vel propter porulorum menstrui repletionem & angustiam, vel propter gravitatem particularum solutarum. Prioris modi Exemplum sit extractio Jalappæ, vel Tinctura Benzoes, cum ω vini facere; quæ affusa ∇ a Communi poros S. V. replente præcipitantur. Posterioris exemplum sit solutio Θ ii in Aq. Reg. quæ addito Θ io; cum auro iungente ejusque pondus augente, particulas auri dimittit. Præterea Præcipitatio est vel *spontanea* ut in solutione Corallorum in succo Ciri, vel *violenta* quando nempe additur tertium quid, ut in magisteriis officinalibus, & illo Nephelico dicto quod à vitrioli præcipitatur. Est porro vel *totalis* quando partes solutæ totaliter ad fundum secedunt, vel *partialis* quando aliquantisper
f * ex

ex poris tantum excluduntur, ut in urina insperso sale, vel solutione Jalappæ quæ pallefcit & albefcit addita parva ∇ quantitate. Ut Clarius fiat *Præcipitationis Doctrina*, notandum quod acida & austera acetum v. gr. vel Alumen crassum *lactis* corpus coagulant adeoque poros feri angustant, ut separetur Caseus: Alcalia vero casum attenuantia adeoque poros dilatantia separationem impediunt. Tinct. etiam vegetabilium subito frigori poros menstrui astringent expositæ turbidæ evadunt, i. e. particulæ solutæ aliquantisper extrahuntur. In Calore autem detentæ perspicuæ remanent & Coloratæ. Solutiones factæ ab acidis per alcalia præcipitantur; & è contra. Sic \odot in Aq. Reg. solutum per Oleum tartari in \odot fulminans præcipitatur; è contra Sulphur solutum cum Lixivio \odot is Tartari, præcipitatur cum acidis. Decoctum etiam absinthii (aut alterius Vegetabilis) in Lixivio \odot is Tartari, addito alumine magisterium vegetabilis colorem præ se ferens præcipitat. Solutio itidem Granorum Chermes addito alumine Laccam Florentinam præcipitat. Ratio est; quia acida alcalium (& è contra) exoptant unionem, unde partes solutæ dilabuntur. Notandum autem magisteria ab \odot præcipitata composita esse, quia Terra ejus petrosa simul præcipitatur. Cæterum non solum Alcalia præcipitant Acida; sed fortior etiam acida debiliora præcipitant, quia poros phlegmatis replent & particulas Terreas corrasas adoriuntur, cumque iis jungentes pondus augent. E. G. Corallia in aceto soluta per Oleum sulphuris, & Oc. Cancr. in \sim \odot ri soluti per \sim m. vitrioli præcipitantur. Hæc de Artificiali Præcipitatione, qua sunt magisteria vegetabilium, animalium, &c. sed parum valentia; quia ab acido corrosa & ab alcali concentrata, à nullo amplius menstruo solvuntur, nullo igne calcinantur, in stomacho non digeruntur, sed post triduum per vomitorium excernuntur, acida in corpore non imbibunt cum sint ab acido hactenus saturata; & ut verbo dicam, semper retinent aliquid menstrui Corrosivi, teste vel ipso ponderis incremento, non obstante omni edulcoratione. Horum itaque loco parat Zwelferus magisteria solubilia sine præcipitatione, per solius \sim Viridis æris affusionem, ejusque abstractionem & edulcorationem; quæ sane vulgaribus præstant. — Accedamus nunc ad *Naturales Præcipitationes*, quarum *fermentationes* sequuntur. v. gr. in musto, cerevisia, &c. salia concurrentia particulas Terreas ut faeces extrudunt beneficio fermentationis. Quod si fiat ut impediatur fermentatio vel propter prædominans acidum aut Corporis heterogenei admistionem, mox oboritur Præcipitatio. Unde Cerevisia acida facta per Cretam præcipitatur. Vinum itidem acescens à putaminibus ovorum. Hæc enim Alcalia recipiunt acidum in sui amplexum, & secedunt una fundum versus. Æqualem reperimus in Corpore Humano præcipitationem. In febribus ardentibus ipsa massa sanguinea scorias heterogeneas eliminat. Et auxilio sunt præcipitantia, Alcalia scilicet in febribus Intermittentibus ubi acidum præternaturale fermentationem ciet acida vero in Ardentibus ubi ebullitio ab acido volatili procedit. Sunt & *improprie Præcipitantia* quæ non præcipitant sed absorbent & figunt. Talia sunt δ in Hypochondriacis & Scorbaticis, Creta in Soda, & dens Apri in Pleuritide.

Acced

Accedimus nunc ad *Calcinationem*, quæ est Corporis compacti in minutissimas sui partes corrosio & solutio, qua metalla in Calces & vegetabilia in Cineres rediguntur. Fit autem Calcinatio, vel igne actuali, qui in principio non fit nimius, ne materia calcinanda colliquescat, vel partes volatiles avolent. Huc spectat Calcinatio per radios solares mediante speculò ustorio concentratos. Vel fit igne Potentiali, liquoribus nempe acidis, idque duplici modo. 1. per suffumigium vel vaporem, & ii nempe vel Sulphuris pro Fe aut Zn calcinandis, vel Aquæ bullientis pro animalium ossibus. 2. immergendo in via humida res calcinandas in menstruum solvens, vel illinendo v. gr. Oleum vitrioli bacillo ferreo; vel in via sicca per amalgamationem & ii calentis in Crucibulo cum metalli Laminis, expresso postea & io per Corium, injecta prius ∇ a frigida; vel denique per stratificationem salinorum pulverum cum lamellis metallorum, quo in casu salia resoluta emittuntur ~ acidos corrosivos. Huc spectant Detonatio, Granulatio & Extinctio. Detonatio fit, quando minerale cum Po , Tartaro, &c. crucibulo per vices committitur, ut Sulphur superfluum partim avolet, partim figatur. Granulatio fit quando metallum e. g. S ignitus Sulphuri admovetur ut à flamma liquefcat, & in Aquam frigidam suppositam sub Granulorum forma decidat. Fit Extinctio, quando e. g. Corallia, Silices & Lapidés Calcinandi aliquoties igniuntur, & in liquore quodam extinguuntur donec friabilia fiant.

Altera Operationis Chymicæ pars est *Coagulatio*, quando nempe res liquidæ ad solidam substantiam per humidi privationem rediguntur; estque duplex. 1. Res in calido solutæ in frigido coagulantur, v. gr. & Sia Essentialia. 2. Quædam in frigido solutæ, condescunt in calido, Sia v. g. Cinericea. Priora nempe in calido ~ us de se promunt, posteriora è contra.

Pertinent quoque huc *Congelatio* & *Crystallizatio*: prior in Gelatinis patet: posterior fit quando ope evaporationis liquoris solventis ad pelliculam usque, Sia ante dispersa & discontinua congregantur, & poris menstrui per frigus constrictis in certam figuram condescunt. Salsa sint, oportet; nec Alcalia enim nec acida sola Crystallallos dant. Atque hæc de Operationibus Chymicis, quarum plerique eventus à Salibus originem ducunt. Pergimus ad Secundum Paracelsistarum Principium.

C A P. IV.

De Sulphure & Antimonio.

PER Sulphur, sulphureaque Concreta nihil aliud intelligitur, quam pinguedo facile inflammabilis; quæ cum in Sulphure crudo imprimis invenitur, ab hoc tanquam à potiori facta est denominatio. Cum vero Olea tam Naturalia quam Artificialia sint imprimis pingua & facile inflammabilia, factum est ut Oleum & Sulphur hoc in passu coincidant. Pinguedo hæc Sulphurea non solitaria, sed cum aliis particulis variis concreta, reperitur; unde non tam primum erit

Principium, quam principiatum. Constat Sulphur ex acido à pinguedine temperato. Sic in Sulphure communi & Δ io acidum reperitur. Succinum, Bitumina, Resinæ pingues, Pix nempe, Terebinthina, &c. in distillatione Δ m dant acidum. Fuligo itidem, quæ Sulphur est sublimatum, fortiori igne Δ m acidum reddit. Ligna quoque pinguiora eo copiosiores Δ m acidum suppeditant. Carbonum Sulphur per Alkalia fixa acidum destruunt extrahitur. Myrrha, utut amara, destillata acidum exhibet saporem. Oleum commune, acidi virtute Δ m, Δ m et Φ m corrodit in rubiginem, & in oculum incidens, vehementissimos excitat dolores. Olea Destillata, utut in radice Θ ia sint volatilia, tamen non destituuntur pinguedine Sulphurea ab acido concentrata. Cinnamomum, si blando Δ e destilletur, phlegma acidum reddit. Animalium pinguedines suum quoque habent acidum; & si Alkali fixo jungantur, producentur sapor: Alkalia enim acidum imbibunt in pinguedine latitans. Credo etiam in Δ u vini acidum subesse: Δ s enim ardentes nil aliud sunt quam Olea fermentando in Δ m volatilifata: Sic subjecta à fermentatione libera dant copiosa satis Olea; fermentata vero Δ um ardentem exhibent, paucum vero vel nullum Oleum. Licet multa sint corpora metallica quæ Sulphur non produunt nisi aliis mediantibus, habent tamen perfectum Sulphur. Tincturas autem metallorum non tam Sulphuris extractiones, quam partium quarundam metallicarum solutiones, esse affirmarem. Hæc de Sulphure in genere.

In specie Sulphur Commune ex duabus partibus, inflammabili nempe seu oleosa & acida componitur. Confirmatur hoc ex Analysis, qua acidus vapor in Δ m concentratur, ardente pinguedine; & Synthesi, qua Oleum Terebinthinæ cum dimidia parte Δ s vitrioli caute destillatum, perfectum dat Sulphur in Retortæ collo. Sulphur aliud est nativum ex fodinis elicium, quod utut rarum, optimum est; aliud artificiale quod ex pyrite excoquitur, vel ex Aquis Sulphuris inspissando elicetur. Pro usu medico eligendum purissimum: depuratur autem vel ebulliendo cum Lixivio Calcis Vivæ, vel coquendo cum urina humana, & levi dein aceti insperione; vel, fundendo cum cera, ita ut flammam non concipiant, & in ∇ m, dum adhuc fervent, infundendo. A Sulphure pendet Thermarum virtus; aqua nempe saporis salini per mineram sulphuream transiens, cum Sulphure effervesceat, unde calor & medicæ virtutes. Parantur etiam Artificiales ex Sulphure & tripla quantitate Calcis Vivæ in ∇ a coctis, donec Sulphur rubescat: id enim solutionis est signum. Inter Sulphuris præparata primo se offert sublimatio in flores. Omnium optima est quæ fit per se. Addunt quidam sal decrepitatum; vel O ustum vel Colcothar vitrioli; ne scilicet in Δ e fluat Sulphur; inanis tamen est metus, nisi enim Sulphur liquefcat flores non sublimantur. Exactissime autem calcinandum est Colcothar vitrioli, alias flores tinguntur acido corrosivo vitrioli. Addunt quidem Aloen, Myrrham, Benzoe & quandoque saccharum, sed pessimo consilio, comburuntur enim in fundo & empyreuma acquirunt. Benzoe quidem egregium est balsamicum, sed addatur potius per se sublimatum. Alii miscent Corallia cum Sulphure

phure trito, fieri putantes ut acidum Sulphuris corallia aggrediatur, & eorum partes volatiles in sublime secum rapiat; quod tamen non fit. Pars florum balsamica & pinguis, ab acido separata, egregium est pectorale; omnibus etiam ulceribus tam internis quam externis, omni- que affectui à Lymphæ acore oriundo optime subvenit. Pestis veneno insigniter adversatur, Colicam ab acido ortam tollit, in scabie, cum alcali quodam acuata unicum est remedium. Ut autem ab acida parte separetur Oleosa, fiunt varix Sulphuris infusiones cum Oleis variis, ut inde balsama evadant. *Polemannus* digerit flores Sulphu- ris in phiala leni igne per menses aliquot; & perfecte digestos sua- veolentiam aromaticam acquirere affirmat. Post Sublimationem Sulphuris sequitur solutio. Solvitur autem vel per Alcalia fixa quoniam hæc ex Sulphure in concrematione oriuntur; vel per Ole- osa destillata, quia sunt naturæ Sulphureæ. Per Alcalia fixa solvi- tur Sulphur coquendo in Lixivio Calcis Vivæ vel Cinerum Clavella- torum: & solutio prior ope urinæ, posterior ope aceti, præcipitatur in lac vel magisterium; quod nullius est pretii: Sulphur enim, par- tim cum acido, partim cum Alcali unitum, fit ens novum fixum nul- lius usus. Egregium fit Lac seu magisterium Sulphuris, quando Bal- samum Sulphuris ad Extracti Liquidioris consistentiam inspissatum, cum ~ vini Rectificato extrahitur, & cum Aqua simplici præcipita- tur. Per Oleosa Sulphur solvitur in Balsamum; melius tamen pro- cedit si prius lique scat cum Θ Tartari. Ordinarie fit balsamum cum Oleo Terebinthinæ; alii cum Oleo anisi pro pectorali, vel Suc- cini pro Cephalico usu, parant. Addendo Sulphuri Myrrham & Ben- zoen cum Oleis destillatis, egregii fiunt Balsami compositi. Cam- phora etiam addita penetrantiores & affectibus malignis magis appro- priatos reddit. Quidam loco Sulphuris communis solvunt Sulphur auratum δ ii, & majorem, quod credo, sperant effectum. Balsamum Sulphuris destillatum coagulum relinquit in fundo quod pulverisa- tum *refina* dicitur in scabie egregia, ex qua cum ~ vini probe Recti- ficato Tinctura extrahitur non inelegans, utut tantum solutio to- tius corporis videatur. Paratur etiam Tinctura cum ~ vini ex Sul- phure cum aa Θ Tartari, vel p. iv. Φ i Liquefacto, & in rubedinem calcinato. Tinctura autem ex Balsamo parata, medietate abstra- ctâ, in cella Crystallos dat; quæ aliquoties cum Sp. Vin. Rect. sol- vendæ, & ad 3am part. abstractæ, de novo Crystallizandæ donec fz- torem deponant. Hæc de parte Sulphuris pingui. Altera pars di- citur ~ acidus, qui vix separari potest sine parte pingui, nisi per flammam. Inflammato itaque Sulphuri campanam vitream, justo interjecto spatio, applicamus; quæ vapores ascendentes excipit, qui sensim concrescunt in guttas, decedentes in subiectum vas vitreum. Parum tamen acquiritur, nisi dies sit nebulosus, aut in cella de- stillatio fiat, & Campana cum Aqua aliquantum humectetur. Si ~ exinde evadat phlegmaticus rectificari potest. ~ hic Sulphuris est acidum universale, estque cognatus Θ i terræ centrali; à ~ vitæ- oli vix differt, nisi quod particulas metallicas admixtas non habeat. Fumus Sulphuris vinum & omnes succos crudos à corruptione præ- servat. Immo tela Sulphurea accensa & lagenæ potu semiplenæ in- dita,

dita, protinus claudenda & fortiter agitanda; Potum reddit Sulphuratum, in tussi aliisque Pectoris affectibus, præsertim vero in Peste, Egregium. Hæc de Sulphure Communi.

Post Sulphur Commune in toto Regno minerali non datur subiectum magis Sulphureum quam *Antimonium*; quod minerale est naturæ metallicæ finitimum, & constituitur ex copioso admodum Sulphure minerali, & io metallico copioso, & substantia Θ ina Terrestri Alkalina. Sulphur Antimonio inesse, idque nobilius Sulphure communi, & ad Sulphur solare accedens, probant multæ ejusdem præparationes & operationes. Immo ex δ io elici potest Sulphur, communi non dissimile, nisi quod adeo non flavescat, & nonnihil viridescat. Sic δ ium pulveris cum ω vel Oleo vitrioli digestum, & postmodum forti Δ e destillatum in sine Sulphur sublimat in collo Retortæ. δ ium etiam solutum in Aqua Regia affusa ∇ a communi, præcipitat Sulphur viridescens; ut taceam, non secus quam cum Sulphure communi per Olea destillata aut expressa, extrahi Sulphur δ ii, & cum eo fieri balsamum Sulphuris, quod melius est vulgari. Sulphur δ ii minerale in fusionis Δ e omnia metalla absomit, seque cum iis saturat, cum in corpore proprio non saturetur, ideoque *Lupus* dicitur. Aurum tamen intactum relinquit propter amicam forsân Sulphuris δ ii & \odot aris conjunctionem. ϕ ius quem obtinet, saturninus est, & in Regulum se conglobat qui cum Θ e \mathfrak{h} i in perfectum Saturnum mutari potest. Pro usu medico optimum est δ ium quod ex aurifodinis eruitur, quale Hungaricum; quodque strias habet albicantes ϕ ii & interspersa puncta rubra Sulphuris copiam indicantia. Crudum nec vomitum ciet nec purgat. Sanguinem tamen purificat in Brutis: Et Decoctis Antivenereis in nodulo ligatum additur.

Inter δ Præparationes Primum locum obtinet *Calcinatio*; quando scilicet δ ium grosse pulveris. in scutella argillacea ampla calcinatur super carbones ignitos, ita ut successive Sulphur exhalet & pulvis remaneat Gryseus. Notandum quod fumus caute vitetur, quia corrosivus est & noxius, & δ ium in Crucibulo continuo agitur ne coalescat & fundatur; & ubi jam calcinatum est, super addatur novum successive, præsentia enim crudi fusionem calcinati impedit. Calcinatio perfecta est quando fumum non amplius emittit. Quod remanet est Sulphur internum δ ii. Fit etiam Calcinatio per radios Solares, qua gravius evadit δ ium, & blandum vomitorium ac diaphoreticum. Si δ ium prius Calcinatum in Δ e fundatur donec intruso baculo terreo non amplius fumet, & quod adhærescit perspicuum sit, & postmodum in Patellam effundatur, in loco frigido in *Vitrum* concrescit. Ut clarum fiat Vitrum, sit dies serenus, & injiciatur aliquid Sulphuris Citrini frustulatim, vel Boracis; sit calx etiam recens, alioquin ab aere mutatur. Vitrum hoc non tuto in substantia, sed in Infuso in usum Vocandum; modo per acidâ acetum, nempe, destillatum, vel ω vitrioli vel \odot ri, vel Θ is cicuretur. Optime corrigitur, quando pulverisatum aceto vini extrahitur in menstruum rubeum, quo decantato remanet δ , cui affundatur S. V. digerantur aliquandiu, & deflagretur ω super materiam,

riam, quæ in Regulum beneficio Δ is cogenda. Sic fit vitrum quod optima dat infusa Vomitoria cum vino, ubi solventis, non solvendi, de his attendenda. Non facile est emeticam hanc δ ii vim in Catharticam mutare, virtus enim purgandi consistit in sulphure δ ii non nimis volatili, quod dum figimus diaphoreticum evadit. Hucusque δ ii Calcinatio per se. Sequitur ejusdem Calcinatio cum aliis, imprimis cum aa. ϕ i & Tartari. Sic detonatur sulphur, & Alcalia sulphur cum quo in radice conveniunt arripiunt & in rubram materiam Hepar dictum mutantur: quod in ∇ a comm. solutum dilabi fit pulverem obscure flavescentem, qui *Crocus Metallorum* audit, estque mitior vitro δ ii. Infusa dat Emetica sicut Vitrum; prius tamen corrigatur digerendo in ∞ vini, qui tandem deflagretur, sic enim avolant partes volatiles, remanentibus fixioribus. Paratur exinde sapo, infundendo scilicet in succo Cydoniorum, vel Musto, post filtrationem ad mellis consistentiam inspissando.

Regulus δ ii est ϕ ius concentratus, seu metallica δ ii pars, quæ separatim scorii in calice fusorio fundum petit. Preparationis modus hic est, partes æquales δ ii, ϕ i, & Tartari in Crucibulo detonantur, donec fluat massa quæ in calicem fusorium calefactum & sevo inundatum effundatur, & in fundo se sistet Regulus; qui si impurus videatur pulverisetur & cum dimidia ϕ i & Tartari parte denuo fundatur. Proceedit detonatio à sulphure δ ii, ϕ o & θ e Alkali (ut in pulvere pyrio.) Sunt itaque scorix Alcalia sulphure δ ii saturata; & Regulus purus est ϕ ius metallicus à sulphure separatus. Quia autem salia hæc Alcalia avide sulphur rodunt, quandoque ipsum quoque Regulum suo spoliunt sulphure: Unde, ne hoc fiat, sunt qui addunt pulverem Carbonum ut θ ia simul sulphure Carbonum saturentur: quo pacto acquiritur Regulus sæculentior quidem, pouderosior tamen & copiosior. Sunt etiam qui parant Regulum ex δ io cum solo Carbonum pulvere: sed impurus est, quia Alkali Carbonum proprio sulphure quodammodo saturatum, non adeo prompte nec copiose absorbet sulphur δ ii. Acquiritur autem nitidus & copiosus Regulus fundendo δ ium cum Colophonio; sic enim pinguedo Colophonii imbibit cognatum sibi sulphur δ ii. Unde fit ut tota pars metallica in Regulum secedat: in aliis autem preparationibus, Alcalia δ ii sulphur rodunt, & volatilior ejus pars partem ϕ ii simul absument. Alias etiam solum Antimonium probe calcinatum, & à sulphure separatum, sine additione aliorum, vi ignis abit in Regulum. Et hi sunt simplices Reguli δ ii.

Sequuntur Reguli Compositi, quando scilicet metallum unum vel alterum additur. Tales sunt δ ales, Joviales, Solares, &c. δ s non facile funditur; ideoque injicitur prius in Crucibulum Limat. ferr. ad ζ viii. Candescat ad summum gradum. Tandem addantur δ ii ζ xvi. De aucto fundantur & abibunt in massam unam, quia sulphur δ is cum sulphure δ ii cognatum est. Massæ fluenti injiciantur per vices ϕ i pulverisati calefacti (quod notandum) ζ iv, vel ϕ i & Tartari aa ζ ii. Erumpente flamma funditur massa, quæ fortè de ultra horæ quadrantem in fluore detineatur. Et Cito postmodum in Conum fusorium fundatur. Unde acquiritur Regulus δ i alis,

alis, qui si impurus denuo cum Nitro fundendus. Pro Regulo Ji Joviali. Ji Jii Crud. Stanni aa. p. xq. fundantur, & addatur nitrum. Pro Oari fundatur Om cum p. iv. vel vi. Jii , sic regulus subsidebit. Si aliquid Oi in scorlis relinquatur addatur his pars dimidia Jii crudi, & iterum fundatur; addendo cum fluxerint parum Lim. Ji is.

Sorix primo soluta in ∇a Calida, affuso aceto, dant Sulphur Auratum Jii obscuri coloris, quod purgat per vomitum & secessum: Altera & sequentes Præcipitationes exhibent sulphur magis fixum: & si ab ultimæ Jii sulphure vini deflagretur, optimum est Diaphoreticum, diciturque Pulvis Epilepticus Jialis . Spiritus vitrioli huic solutioni affusus corrigit vim Jii Catharticam (sicut omnia acida) & sulphur reddit magis Diaphoreticum. Solutio vel Lixivium Scoriarum prodest in mensium obstructione, in forma suffitus. Ulcera abstergit, Gangrænam tollit, & Scabiem aufert. Cavendum autem ne addantur acida, alias cuti maculas imprimunt.

Antimonium Diaphoreticum differt à *Croco metallorum* in eo quod sumatur tripla Nitri portio & una Jii , sic enim figitur Jium ut amittat vim catharticam. Cavendum interea ut sulphur Jii perfecte imbibatur ab acido Nitri, alioquin textura Sulphuralis emerget, & cum steterit aliquamdiu emeticum reddet. Hoc ne fiat, sunt qui ex Regulo parant, cujus sulphur hætenus sub forma scoriarum sequestratum est & hoc modo paratum salivationem quandoque ciet. Massa itaque fusa (processum suppono vulgarem) solvitur in ∇a , in qua Ji in forma pulveris fundum petit, Om vero Δx permiscetur, quæ in Crystallos abit, partim falsos, partim nitriformes, Nitrum Antimoniatum dictos. Post paratum Jium Diaphoreticum probe eluendum est ∇a calida, deinde digeratur cum vini , qui postmodum deflagretur. Si Lixivio in quo Massa Jii Diaphoretici soluta est acetum inspergatur, præcipitabitur Pulvis, *Magisterium* dictus, cujus dimidia dosis plus valet, quam integræ Jii Diaphoretici. Parant quidam Jm Diaphoreticum in Retorta Tubulata ut *Clyssiformem* ex Nitro de sulphure Jii participante in receptaculo appposito capiant. Dosis Jii Diaph. à Jss ad Jss . Dosis Nitri Antimoniati Jj .

Ex Regulo Jii cum aliis metallis sunt varix Compositiones. Sic *Antibellidicum Poterii* rite paratur ex *Fovis* p. v. & Reguli p. iv. simul fusi & cum triplo nitri detonatis donec album fiat; male autem cærulescit propter sulphur *Fovis* non dum fixatum quod levi encheiresi in igne separandum. Præcipitatur etiam Pulvis *Antibellidicus* ex marte & regulo antim. cum triplo nitri tufis, calcinatis, & in aqua solutis, in ictero & cachexia laudatus. Cujus Caput Mortuum in aqua solutum constans ex antimonio & sulphure à spiritu salis corrosis dat acidulas artificiales virides.

Sequitur

Sequitur Sublimatio Antimonii. Sumatur Cucurbita Tubulata, sublimetur Antimonium in flores, addito triplo arenæ, ne liquefiat. Sit & Δ is regimen legitimum, si enim debilius fuerit, non erantur flores, si intensior & absit arena funditur massa & nihil dat florum. Sicut hi flores pars Antimonii Sulphurea cum ϕ iali unita, alcalicæ parte in fundo relictæ; adeoque cum Alkali fixo in pristinum Antimonii corpus reduci possunt. Flores qui in summo adhærent sunt albi & valde maligni, & propterea corrigendi per acida: In medio sui sunt flavi; & in infima parte rubri, qui salubriores quia fixiores. Si cum \star co ex minera Antim. fiat sublimatio, simul cum albis & flavis etiam rubri acquiruntur flores, optimi in Cachexia aliisque affectibus; quorum dosis gr vii. ad xii. & ex quibus fit Tinctura illa, *Liliæ* Antimonii dicta. Sunt & flores ex Antimonii Regulo sæpius sublimati & fixati, qui a colore *Cheiri* audiunt. Parant quidam flores ex Sulphure Oato Antimonii p. i. & \star ci p. iii. ∇ a calida edulcoratis & cum Spiritu vini cohobatis; qui moschum redolent.

Ordine nunc proponam destillatæ Antimonialis. Minera Antimonii nondum Δ m experta distillatur ex Retorta in Spiritum acidum acetum dictum (qui in Calcinatione periret) paucum, quique nil aliud est quam Spiritus Sulphuris acidus mineralis. In hac destillatione requiruntur Carbores Fossiles; & Spiritus destillatus cum nova minera digerendus & denuo destillandus est. Paratur etiam hic Spiritus extinguendo mineram candefactam in ∇ a comm. vel affundendo lb. xiv. Aq. Pluv. destill. super mineræ Antimonii lavigatæ lb. vi. & digerendo donec effervescent & spumam edant: sic Aqua fit acidula quæ distillatur in Spiritum acidum sæpius cohobandum, qui optimus est menstruum pro Tinctura Antimonii, in specie ex vitro Hyacinthino, extrahenda. Hæc de Antimonii destillatione per se. Destillatur vulgo Antimonium cum Saccharo, quod Spiritum dat acidum, qui rodit & secum vehit Antimonium, unde Spiritus Antimonii Saccharatus. Destillatur etiam cum melle, letho tamen Δ e (quod notandum, ne alias cum imperu prorsus) unde Oleum Antimonii mellitum, quod externe ulceribus confert. Optime destillatur cum pane, qui dat Spiritum acidum volatilem corpus Antimonii resolventem. Notandum quod Spiritus panis Tincturam Antimonii, quibusdam in secretis habita, prompte extrahat. Destillatur quoque cum Sale communi: item cum ϕ io Oato, unde butyrum Antimonii prodit, & aucto postmodum Δ e in collum Retoræ sublimatur Cinnabaris Antimonii. Circa hanc præparationem notandum, quod anatica Antimonii & ϕ ii Sublimari portio plus butyri quam Cinnabaris profert, dupla autem ϕ ii Sublimati portio ad unam Antimonii plus dat Cinnabaris; quod Antimonium Sulphureum plus dat Cinnabaris quam striatum; quod si massa ex Antimonio & ϕ io composita in cellam per aliquot dies reponatur, liquidius butyrum exhibebit; quod Δ is fortissimus in principio maiorem elicit Cinnabaris quantitatem; quod si in Δ e suppressionis destilletur, recipienda est Retorta ampli Collæ, alias rumpeatur; & collum non sit nimis breve, alias pauca seu nulla acquiruntur Cinnabaris; quod denique ϕ ius sit purus, ita ut affusa gutta Olei Tartari flavescat; si enim nigrescat, Arsenico adulteratus est. Fundamentum præparationis hoc est, Constat, ϕ ius Sublimatus è corpore ϕ ii & Spiritu Salis concentrato

concentrato in \varnothing io. Hic itaque Spiritus Salis qui \varnothing io inest, ignis beneficio resolutus, rodit partem \varnothing ialem seu metallicam Antimonii, & corrosam secum rapit, & cum eo abit in liquorem Crassiusculum odoris summe Sulphurei propter Sulphur Antimonii resolutum. Mercurius vero vivus à Spiritu Salis derelictus, partim in forma viva cum butyro, partim cum Sulphure Antimonii in forma tertii compositi, Cinnabaris nempe, prodit. Butyrum Antimonii non est \varnothing ialis sed Antimonialis naturæ; elicitur enim butyrum ex Antimonio cum Spiritu Salis destillato, licet propter defectum \varnothing ii nulla adsit Cinnabaris; immo Antimonii p. i. cum Salis decrepita p. ii. & Vitrioli ad alb. calcin. p. iii. hæc inquam destillata dant butyrum Antimonii sine Cinnabari, & Mercurius Vitæ, qui est productum Butyri Antimonii, in Crucibulo fusus abit in antiquum corpus Antimoniale. Est itaque Butyrum Antimonii, Regulus Antimonii à Spiritu Salino in liquorem Crassiusculum corrosus. Spiritus autem Salis relicto \varnothing io cum Antimonio se conjungit, quia mineralia cum metallis libentius se jungunt, & Antimonium corpus est semimetalicum. Paratur benignius butyrum Antimonii, & dein mediante Præcipitatione Mercurius Vitæ, ex Regulo, seu Antimonio Diaphoretico: nulla autem elicitur Cinnabaris, quia in his Præparationibus omne Sulphur deflagavit, quod alias cum \varnothing io in Cinnabarin coiret. Caput mortuum in hoc casu remanens est verus Antimonii Regulus, quod per repetitam \varnothing ii Sublimati additionem totum in butyrum destillari potest. Butyrum Antimonii Corrosivum est, interne vix adhibetur; exhibitum autem vomitus non ciet, forsitan quia acida in Butyro coercent vim volatilem quæ in \varnothing io Vitæ observatur. Externe fonticulos commode Excitat. In Gangræna partem mortuam separat. Bubonibus & Carbunculis applicatum escharam facit. In delicatis vero subjectis applicatur magnes Arsenicalis ex ana Antimonii, Sulphuris, & Arsenici in igne arenæ in Crucibulo fufis. Quando destillatur Butyrum Antimonii, vel etiam quando Præcipitatur \varnothing ius Vitæ, simul solet progredi \varnothing ius vivus, qui si leviter evaporet in Δ e, post se relinquit aliquot grana \odot i quæ ex Antimonio extrahit.

Si Butyrum Antimonii Rectificatum infundatur ∇ a comm. frigida, secedit Pulvis albus, per filtrum separandus & edulcorandus, qui *Mercurius Vita* dicitur: imbibit nempe ∇ a partes Salinas acidas, quibus separatis Regulus ad fundum secedit sub forma pulveris; & ∇ a hæc destillata dat Spiritum Salis acidum; qui vulgo, sed male, Spiritus Vitrioli Philosophicus audit. *Mercurius Vita* Vomitorium est nobilissimum, & omnibus Antimonialibus facile palmam præripit. Datur in substantia ad gr. ii. tutius autem in infuso ad \mathfrak{z} i aut ii Vini. Millies etiam infundi potest sine mutatione, forsitan quia particule vini poris Antimonii se insinuant, jacturam si quæ sit compensant. Si Butyrum ex Regulo Antimonii (cujus Sulphur volatile avolavit) paretur, mitior erit *Mercurius Vita*: immo si in hoc casu præcipitur per Lixivium Tartari, & leniter edulcoretur, (modo butyrum probe rectificatum fuerit) per inferiora tantum purgabit. Salia enim Alcalia Sulphur ejus figunt. Sic si Nitri \mathfrak{z} ij, blando Δ e fufis addantur \mathfrak{z} ij. *Mercurii Vita*, evadet Catharticus. Porro si gr. ii. *Mercurii Vita* cum Sale communi, vel cum gr. xv. \varnothing dulcis probe terantur, purgabit

gabit tantum per inferiora, quia fixatus est ab acido Salis, vel Spiritu acido in Mercurio dulci latitante.

Paratur *Bezoardicum Minerale* ex Butyro Antimonii, cui affunditur Spiritus Nitri Rectificatus guttatim donec nulla effervescencia percipiantur; sic pulvis flavus ad fundum secedit, à quo ter per Arenam abstrahendus Spiritus Nitri novus ad siccitatem usque, qui Spiritus Nitri Bezoardicus dicitur: sicque remanet Pulvis fixus, super quem leniter Calcinatum S. V. continuo agitando, deflagrandus. Brevius paratur per ternam Croci metallorum cum Nitro calcinationem in furno anemio Δ e forti; vel sexies Spiritum Nitri forti Δ e à Croco metallorum abstrahendo. Hæc de Bezoardico simplici, cujus dosi gr. vi. ad viii. quodque egregium est sudoriferum & alexipharicum. Sunt & Composita Bezoardica mineralia. In specie fit \odot are hoc modo. R̄ Butyr. Antimonii \mathfrak{z} iv. affund. guttatim Spiritus Nitri rectific. \mathfrak{z} iv. addatur \odot rum à \odot probe depuratum & in Spiritu Nitri Bez. solutum (alias vomitum ciebit) destillentur per Retortam ex Arena ad siccitatem. Residuo Spiritus Nitri recens dimidia pars præter propter affundatur & abstrahatur, quæ cohobatio cum novo Spiritu Nitri reperatur, Δ m ultimo intensius urgendo. Eadem ratione fit Lunare, solutâ scilicet Luna in Aqua Regia. Fit & \mathfrak{J} iale ex butyro Antimonii \mathfrak{J} iali more solito. Paratur autem brevius extrahendo à Croco \mathfrak{J} is cum Butyro Antimonii Tincturam, quæ cum Spiritu Nitri præcipitatur, abstrahatur, &c. Fit etiam Joviale ex butyro Antimonii Joviali; brevius autem ex \mathfrak{U} is \mathfrak{z} iv. \odot ii Sublimati \mathfrak{t} b. β . in butyrum destillatis, quod cum Spiritu Nitri præcipitandum.

Diximus Cinnabarin Antimonii ex \odot io & Sulphure in collo Retortæ concretis constare; quæ pro usu medico aliquoties sublimanda est ut perfecte rubescat & superfluum deponat \odot ium. Est Cinnabaris Antimonii Remedium Polychrestum. In morbis Convulsis & malignis affectibus par non habet. Dosis \mathfrak{ss} . Boyle suspendit Cinnabarin Antimonii in amphora vini Rhenani, quo mirabiles vires medicamentosas in casibus Chirurgicis contumacioribus expertus est.

Post destillata sequuntur *Extracta Antimonialia*; quorum vis in Sulphure consistit. Extrahitur autem Sulphur communiter per Alcalia; licet sint qui Tincturas per acida, Aq. Regiam scilicet & Oleum Vitrioli, instituunt; quo in casu acida substantiam Mercurialem corrodunt, & Sulphur non tam solvunt seu extrahunt, quam secum supernatans arripiunt; quodque denno per repetitas destillationes scoriam partim recipienti partim retortæ collo adhærebit. Paratur autem Sulphur Antimonii per Alcalia in via humida, coquendo Antimonium crudum, vel mineram quæ plus habet Sulphuris externi, in Lixivio Salis Tartari per aliquot dies, novum semper affundendo loco illius quod exhalavit. Sic Alcalia extractum reddunt Sulphureum, quod filtrandum & evaporandum, ut sponte subsideat Sulphur, aut mediante aceto destillato præcipietur. Paratur etiam per Alcalia in via sicca; quando nempe calcinatur Antimonium cum Tartaro aut Nitro, scorias dat, quæ in aqua Calida solutæ per acetum destillatum in Sulphur præcipitantur. Alcalia scilicet arripiunt Sulphur, partim quia cum eo in radice conveniunt, partim quia in Sulphure latet acidum quo cum se conjungunt;

gunt; & instillatum denique Acetum cum Alcalibus combinat, ut Sulphur secedat; sed Sulphura hæc per Alcalia extracta non sola sunt; sed mista cum particulis Reguli Antimonii solutis per Salia lixivii & Sal acidum menstrui Præcipitantis. Hoc probatur. 1. Quia ex Sulphure hoc mediante fusione cum Borace, acquiritur Regulus Antimonii. 2. Quia Vomitus ciet, partibus Regulinis ascribendus. 3. Quia non est inflammabile; propter Salia adjuncta volatilitatem figentia. Dum paratur Regulus Antimonii, solvantur scoriz in ∇ a calida, filterentur, & cum Cremore Tartari præcipitetur Sulphur Antimonii: sic acquiritur Sulphur usus egregii. Paratur etiam Sulphur purius ex Cinnabari Antimonii, ebulliendo in lixivio acri & præcipitando cum Aceto destillato; vel distillando Cinnab. Antimonii p. ii. cum Limat. \S tis p. i. sic enim prodit ϕ ius & remanet Sulphur cum ϕ te conjunctum: Quod subigendum cum ϕ co & in flores destillandum; qui in ∇ a soluti & cum Aceto præcipitati Sulphur ad fundum Dimittunt: Et sane optimum est medicamentum. Sunt qui Sulphur Antimonii Volatile acquirunt volatilizando scorias Antimonii cum Alcalibus Volatilibus. Alii Sulphur præcipitatum cum S. V. Rectificatissimo digerunt & distillant, primoque Spiritum, postmodum autem Oleum rubicundum saporis dulcis & maximarum virium obtinent.

Post Sulphura sequuntur Tincturæ Antimonales, quibus Sulphur ejus fixius quod solaris est naturæ extrahitur, adeo ut Lunam in \odot mutant. Extrahuntur hæc Tincturæ per acida, acetum distillatum, Spiritum Virid. Aëris, Panis, &c. quæ Sulphur figunt & vim emeticam tollunt. Deinde cum S. V. digeruntur & artificiose destillantur. Videntur autem Tincturæ hæc per menstrua corrosiva institutæ, non veræ extractions, sed superficiales totius corporis in partes minutissimas corrosiones. Sunt qui cum Oleo Terebinthinæ Tincturas extrahunt; sed in Sulphur Antimonii fixum Oleosa non agunt. Pro Tincturis extrahendis commodissime inservit Vitrum Antimonii, cujus Sulphur volatile avolat, relicto \odot ari. Tinctura quæ ex scoris Antimonii paratur, est potius Salium quam Antimonii Extractio. Non quidem contemnenda est quæ fit ex Antimonio cum ana Tartari calcinato donec flavescat massa, quæ in ∇ a calida soluta, pulverem dimittit cum S. V. extrahendum, unde Tinctura in debitam consistentiam inspissanda. Omnium autem optima est Antimonii Tinctura quæ cum S. V. & aceto destillato præparatur. Sed dubito interea, an dentur Metallorum, Gemmarum, Corallorum, &c. Tincturæ genuinæ, quia in pristinum corpus per contraria reducuntur.

C A P. V.

De Mercurio & Cinnabari.

Mercurius est ultimum Paracelsistarum Principium; Estque 3 plex
 1. Vulgi, qui satis notus. 2. Corporum, ex semimetallis & metallis præsertim Luna extractus; quique potius novum est productum artis beneficio generatum, quam pars constituens concretum.
 3. Philosophorum; materia scilicet Lapidis Philosophorum huc usque ignoti. Mercurius Vulgi videtur esse amalgama seu compositum corpus metallicum à fumo subterraneo resolutum. Hoc probant maculæ quas relinquit in Cochleari dum effumare finitur. Dicitur *servus fugitivus*, quia ignem expertus semper avolat, & licet centies figatur aut ad tempus fixus maneat, facile per Alcalia resuscitari potest. Non potest itaque fixari ut instar metalli fundi queat & tractari; coagulatur autem facile cum particulis metallicis in corpus duriusculum quodammodo malleabile, immittendo nempe in foramen in medio h i tusi & parum frigefacti; vel in ovum effuso albumine, cui obturato foramine affunditur h nus Liquefactus. Eruitur nunc in forma Liquida; nunc ex Terra minerali *Cinnabari* dicta destillando cum Alcalibus evocatur. Cinnabaris enim ex Sulphure communi & ϕ io vivo componitur, unde addita Alcalia Sulphuris acidum absorbent, & sic ϕ ius vivit. Magna ϕ io cum metallis intercedit amicitia, maxima cum ϕ e, minima cum ϕ te. ϕ ius enim mollissimum ϕ m compactissimum subito penetrat & albefacit, & in amalgama convertit. ϕ m etiam Salivationi, paralyfi, tremori, aliisque noxis à Mercurio illaris optime subvenit ϕ ium cognatum extrahendo. Vis Salivationem ciendi fundata est in maligno Sulphure Arsenicali, quod resolvit tam utiles quam inutiles humores, eosque subtilifatos per glandulas maxillares exterminat. Ratione huius Sulphuris abit in Δ e per se in Pulverem rubicundum. Virus hoc in ϕ io vulgi solum residet; ϕ ius enim extractus ex corporibus metallorum non inducit Salivationem. ϕ ius cum Saccharo in pulverem redigitur, qui vermibus maxime ad-versatur.

Inter ϕ ii præparata occurrit primo *depuratio* à sordibus adhærentibus. Quem in finem exprimitur vulgo per corium: hoc tamen non semper sufficit, quia metella intimius conjuncta simul transeunt. Alias intunditur in S. V. & agitur, repetendo operationem donec depuratur. Melior modus est, si ϕ ius ϕ rus aut Cinnabaris cum ana Tartari vel Calcis Vivæ destilletur, sic enim purissimus ϕ ius manifestat se in receptaculo, affusa ∇ a frigida. Nota puritatis est quod carbonibus impositus totus effumet sine strepitu.

Post Depurationem sequitur *Præcipitatio* vel potius *Calcinatio*, quæ fit ordinarie cum Spiritibus acidis qui affusi ϕ io eum solvunt; & solutione demum abstracta remanebit Pulvis qui improprie dicitur ϕ Præcipitatus. Si fiat cum Spiritu Sulph. fit albus; si cum Spiritu vel Oleo Vitrioli fit flavus & dicitur *Turpethum minerale*; si cum

Spiritu Nitri vel Aq. fort. fit ruber. Color non à Spiritibus sed à proprio \varnothing ii Sulphure dependet; sic Spiritus Nitri admodum extrahitur ejus Sulphur unde fit ruber: Datur & Precipitatum \varnothing ii per se, quando nempe \varnothing ius vivus immittitur Cucurbitæ plantæ fundi & strictissimi orificii, quæ imponatur Arenæ, & lento Δ e longo temporis intervallo fit Precipitatum rubrum. Hoc tamen fit beneficio externi Sulphuris heterogenei separabilis, quo ipso \varnothing ius tingitur Colore rubro. Unde \varnothing ius Corporum externo hoc Sulphure carens, calcinari hoc modo nequit. Paratur autem eadem plane methodo ex \odot i \varnothing io, *Precipitatum Solare*, quod postmodum cum S. V. digerendum & desflagrandum & egregium est Diaphoreticum. Reliqua Precipitata vomitus movent & secessus nisi figantur; quod optime fit, quando \varnothing ius cum Aq. fort. præcipitatur, & ab eo dictum illud menstruum aliquoties cohobatur, postmodum septies cum S. V. digeratur, & toties desflagretur, & tandem cum ∇ Sal. Tartari probe edulcoretur, sic acquiritur *Mercurius Diaphoreticus*. Cum \varnothing ius Præcipitatur vel per se vel cum acidis Spiritibus, periculosus fit pro interno usu. Parant quidam Præcipitatum cum aliis metallis, v. gr. \odot e. Solvitur nempe \odot in Aqua Regia & \varnothing in Aqua Forti; junguntur, destillantur & cohobantur solutiones; sic exurgit Pulvis qui edulcoratus cum S. V. dicitur *Aurum Vita*, quod quandoque vomitorium est in lue Venerea, quandoque Catharticum in Hydrope. *Keglerus* cum \varnothing io depurato & \odot amalgama facit, de hoc Aquam Fortem abstrahit, & Pulverem relictum sub regula calcinat. Si addatur *Regulus* Antimonii vocatur *Panacea*. Immo sine corrosivis paratur ex \odot per Antimonium depurati $\frac{3}{8}$ & \varnothing ii pur. $\frac{3}{4}$ iv. Amalgama per lotionem cum Sale & Aceto ab omni nigredine depurandum, per linteam exprimendum & modo supra allegato per aliquot dies leniter digerendum. Huc referunt quidam *Riverii Antiquartanarium*, sed male, quia non est præcipitatum sed blandum remedium, (ut credo) ex \varnothing io dulci, \odot o fulminante, Sulphure Antimonii, & Scammonio præparato. Præcipitatur quoque cum \varnothing unde *Precipitatum Viride*, certum in Gonorrhæa virulenta Remedium. Pertinet huc *Arcanum Corallinum Paracelsi*: solvitur scilicet \varnothing ius in Liquore Alcahestino, quo abstracto fit Pulvis, à quo abstrahatur ∇ a album. Ovor. Pertinet huc quoque *Chaos magnum Poterii*, quando \varnothing ius in Aqua Forti solutum cum ∇ Salsa Præcipitatur. Optimum est *Turbith Minerale*, quod fit ex \varnothing io $\frac{1}{2}$ in ∇ soluto, filtrato et cum Oleo Tartari Præcipitato; Pulvis in fundo subsidens edulcorandus est, & cum S. V. desflagrandus. Hæc de Præcipitatis.

Sequuntur Sublimata. & \varnothing ii in Aquæ Fortis p. ii. soluti, Vitrioli exsiccc. Salis decrep. an. p. æq. $\frac{1}{2}$ centur in Cucurbita humili; cujus orificium in principio non adeo arcte claudendum, ut exhalet phlegma Salium adjunctorum. Sed quando nebulæ albicantes elevantur firmissime claudatur, Δ e gradatim aucto, sic ascendet \varnothing ius $\frac{1}{2}$ rus in fornâ Salis Crystallini. Si Sublimatur \varnothing ius cum duplo Nitri & Vitriol. calcinati, elevatur \varnothing ius ruber non corrosivus ejusdem ponderis atque fuit ante missionem cum Salibus; illa enim secum non evehit, sed Sulphur Nitri agit in Sulphur Mercurii, unde ruber fit; si cum Sale sublimetur, illud secum evehit, & ab hoc habet vim corrodendi.

Minori

Minori Labore & Temporis Jactura ☿ acri potest quando in Aqua Forti solvitur & hac abstracta Δ ultimo augetur: sic ascendit sine Salibus. Si ☿ ii acri p. iii. addantur novi ☿ ii p. ii. & sublimentur Δ e circa finem non adeo Intense aucto, fit *Mercurius dulcis*, qui purgat ad gi. satis benigne, vivus enim ☿ ius Salia corrosiva dijungit. Hæc præparatio, uti omnia purgantia ☿ ialia, phlegmaticis & hydro-picis convenit, biliosis nocet; sed Antimonialia è contra. Pro externo usu fit *Aqua Phagedenica* ex *Mercurio dulci* in Δ Calc. Vivæ soluto, addito S. V. quæ grangrænis optime subvenit. Revivificatur ☿ ius acri bulliendo in ▽ Comuni, in vase ferreo, quia ☿ absorbet Salia corrosiva. Idem quoque fit per additionem Alcalium, quæ acida illa Salia rodunt. Impostores sunt qui ex ☿ io per se, ▽ m, Spiritum, Oleum & Sal elicere volunt.

Pro *Cinnabari*. ☿ ☿ vivi lb. ii. Sulphur com. ℥iii. æntur, sic acquiritur *Cinnabaris Artificialis* rubri coloris. Parant alii *Cinnabarin caruleam* hoc modo. R. Sulphur p. ii. ☿ vivi p. iii. ✱ci p. i. æntur. In his præparationibus acidum Sulphuris ☿ ium corrodit & in altum evehit sub forma corporis *Cinnabarini*, nam *Cinnabaris* cum Alcalibus (acidum denuo absorbentibus) destiliata vivum reddit ☿ ium. Fit etiam *Cinnabaris* ☉aris ex amalgamate ☿ cum ☉, æto cum Sulphure. *Cinnabaris Nativa* est corpus rubicundum concretum ex Sulphure cum ☿ & Terra lapidosa; & varia pro est varietate mineræ Sulphuræ. Hungarica est optima, quia ejus Sulphur participat de natura ☉i. Nulla autem nativa, propter Sulphur Arsenicale, intra assumatur; nisi prius corrigatur partim repetita æne, qua Sulphur Arsenicale avolat & fæces nocivæ segregantur; partim coquendo in ▽ aliquoties, & partem puriorem supernatantem cum S. V. deflagrando.

C A P. VI.

De Metallis in Genere; & in specie de Marte, Venere, Saturno, Jove, Sole & Luna.

Metallum est compositum ex Principiis distinctis in unam homogeneum & essentialiter indivisibile concretis. Sunt autem hæc Principia secundum Chymicos Sulphur, ☿ & Sal. non quasi vulgaria illa corpora actu inessent metallis, nam si quæ ex illis eliciantur nova sunt artis & Chymici Laboris producta; sed per Sulphur intelliguntur particule inflammabiles seu acido pingues; per ☿ particule mobiles in Δ e & fusibiles; per Sal particule de natura Alcalium, Sulphur figentes & cum ☿ io in corpus malleabile ligantes. Primum dicitur metallorum *Anima*, Secundum *Spiritus*, & Tertium *Corpus*. Generantur itaque metalla ex fumo subterraneo pingui volatili, in corpore lapidescente (sed tractabili) coercito. Patet metalla omnia de Sulphure acido plus minus participare, unde oritur acetositas illa Vitriolica

lica quam gustui communicant. Si hoc Sulphur fixum sit & maturum, metalla sunt eo nobiliora; tilla sunt ☉ & ☿, quæ sine facili iactura Δm sustinent. Si Sulphur non adeo fixetur, sunt metalla ignobiliora; eaque vel mollia quæ multo constant ☿ io, & facile funduntur, ut ♄ & ♃; vel dura quæ copiosissimo Sulphure gaudent, adeoque facile igniuntur, sed difficulter funduntur, ut ♂ & ♀. Multa autem quæ densa sunt, non sunt dura, sic ☉ densissimum est Vitro mollius. ☿ omnia metalla absorbet exceptis ☉ & ☿; copioso enim gaudet Alkali volatili, quod metalla minus compacta seu magis Terrestris avidè absorbet. Conveniunt metalla omnia in Radice, & non nisi gradu & perfectione differunt, quod inde patet, quia plerumque mixta reperiuntur & ignobile de nobiliori participat, ☿ v. g. de ☉, ♄ de ☿, &c. Non repugnat itaque imperfectiora ad maiorem fixationis & maturationis gradum perducì posse, nam ☿ fixa sit ☉ album, & si supersaddatur Tinctura auri, ☉ erit perfectum. Usus Metallorum quod concernit, certum est cruda solummodo passivè operare, quatenus Salia acida in corpore metalla corrodunt & acrimoniam suam perdunt. Tincturæ quæ prostant sunt tantum superficiales corporis metallici in minutissimas particulas corrosiones; à quibus resuscitatur metallum ope Alcalium præsertim Salis Tartari, quæ cum acido concurrunt, & metallum ab ejus vinculis liberant. Si Genuinæ habeantur Tincturæ, de essentiali Sulphure separatim participantes, miros edunt effectus & omnino reduci nequeunt.

Mars constat paucò ☿, unde difficulter funditur; Sulphure potenti, sed paucò & fixo, unde proxime ad ☉ accedit & promptè incenditur; & copiosa Terra seu principio Salino, unde firmam texturam, & vim adstringendi, acidisque quoscunque humores in Corpore nostro absorbendi, nanciscitur. Chalybs à Ferro non differt nisi duritie; Mars scilicet in Lamellas redactus cum Carbonibus aut Cornubus stratificatus, fortissimo Δ committitur; unde acidum ☿ tis cum Alkali Carbonum fixo, vel Cornuum volatili concurrens, partem Terrestrè magis constringit, & Chalybem facit. Sic ▽ Lumbric. vel Raphan. ferrum Ignitum, ope Salis Volatilium cum ejus acido concurrentium, indurat, quod pinguibz illitum denuo mollescit. ☿ tis vis adstrictoria ex sapore constat; aperitiva autem accidentalis est, quatenus viriosos acidosque humores (obstructionum Causam) absorbet, & sub forma sœcum nigricantium eliminat. Cruda ☿ Limatum iis qui ventriculum habent debilem non conceditur, quia in ejus fundo subsistit, illumque magis pessundat. Notandum autem post assumptam ☿ ialia corpus movendum, & acida omnia (quæ ☿ saturant) vitanda esse. Inter ☿ preparata occurrit primo Crocus adstringens, qui à colore subflavo nomen sortitur; estque nil aliud quam ☿ in Δ forti calcinatus; Qui ponderis augmentum notabile recipit ab acido Carbonum se insinuante. Sunt qui pulverem rubicundum baculis ferreis, in furnis Chymicis adhibitis, adherentem, pede Leporino abstergunt; crocumque non incommodum acquirunt. Convenit hic Crocus in omnibus affectibus, qui opus habent adstrictione, vel acidorum absorptione; idque tum interne tum externe. Similis est huic Croco Terra Virioli dulcis; quæ nil aliud est quam Crocus sive ☿ tis sive ☿ is, & forsàn nobiliores præstabit effectus. Alii sunt ☿ tis Croci

Aperitivi

Aperitivi dicti, qui commodius forsan *Alterativi* dicerentur, quia aperient tantum per accidens. Magni estimatur sequens. R. Limat. S^{tis} ; affunde parum ∇x , & expone radiis solis in diebus Canicularibus; sic mire incalescit & Vertitur in Crocum cum ingenti effervescencia; nam Acidum copiosum in S^{e} existens ab ∇ dissolvitur, & accedente \odot is calore proprium corrodit corpus. Sic quoque S^{e} aeri expostum ab acido aethereo in Crocum seu rubiginem corroditur; unde praeceveretur hæc rubigo ope alcalium, in specie Olei Tarrari per del. Malo autem consilio inunguntur gladii & alia instrumenta ferrea Oleo communi, notum quippe est quod scateat copioso acido, quod potius corrodit quam præservat. Paratur etiam Crocus S^{tis} cum vino, non inelegans. Fit quoque Tartarus S^{tialis} ex Tartaro in ∇ ferrariorum soluto, addita postmodum Limatura S^{tis} ; unde acidum Tartari corrodit S^{em} ; deinde per filtrationem & evaporationem acquiruntur Crystalli egregii in morbis Chronicis. Habet etiam *Willisius* (De fermentatione) præparationem secretissimam, quam tamen certum est fieri cum ana Crem. Tartari & S. V. Damnantur merito omnes præparationes S^{tis} cum nimis acidis, v. g. Aqua Forti, Spiritu Nitri, Salis, Vitrioli, Sulphuris, aceto, &c. vel cum magdaleonibus Sulphuris ad modum Calcinationis fuforis; sic enim saturatur S^{s} ab acido extra Corpus, & nullas in corpore exerit virtutes, immo ventriculum onerat, cum sit calx fixissima nullo liquore solubilis. Sunt qui parant Crocum cum Salibus Alcalicis ∇x commixtis, vel Lixivio herbarum aperientium; sed parum valet, quia Salia in Lixivio contenta cum S^{te} concurrunt in corpus calciforme pro hoc scopo inutile. Hæc de $\text{S}^{\text{tialibus}}$. *Siccis.* Sequuntur *Liquida*; Tincturæ nempe, quæ semper adstringunt, licet interdum per accidens aperiant. Damnantur merito menstrua nimis acida; debent enim parari cum Alcalibus vel blandis acidulis, cum Vino v. gr. vel succo Cichorii, vel Spiritu Panis acido volatili; horum enim acidum S^{tem} blande rodit & imbibit. Pertinet huc egregia illa Tinctura Vitrioli S^{tis} cum Terra foliata Tartari. Paratur autem Vitriolum S^{tis} aut per Calcinationem cum Sulphure donec deflagarit, aut per solutionem S^{tis} in Spiritu Sulphuris vel Vitrioli cum aquæ p. iii. diluto, quæ postmodum filtratur & crystallisatur. Parat etiam Riverius Vitriolum S^{tis} ex Spiritu Vitrioli Rect. p. i. & S. V. p. ii. in vase ferreo digestis & Crystallificatis. Fit quoque *Essentia* S^{tis} Tartarificata solvendo & inspissando ad mellaginem Vitriolum S^{tis} cum ana Cryst. Tartari, & deinde affundendo S. V. quæ optimum est remedium. Sub præparatione Tincturæ Vitrioli S^{tis} & Terræ foliat. Tartari, sæpe evenit ut S^{e} è Vitriolo cadat, unde Tinctura magis est Tartarea quam S^{tialis} ; hinc loco Tincturæ parant quidam ex ana Vitrioli S^{tis} , & Terræ foliat. Tartari exsiccatis. Huc pertinet Tinctura S^{tis} \odot aris, quando nempe minera S^{e} \odot aris, in Aere efflorescit in Vitriolum, quod cum s. q. Roris majal. Destillat. solvitur & filtratur; ex hac cum ana Liquor. Terræ fol. Tartari fit Tinctura S^{e} extemporanea. Pertinent quoque huc noduli Limat. S^{tis} in vino infusi, qui valde conveniunt. Ut verbo dicam multæ sunt S^{tis} Tincturæ, cum blandis menstruis, succo acetosæ, v. gr. musto, &c. paratæ: Omnium tamen optima est quæ cum succo pomorum *Borsdorsianorum* instituitur, solutioni inspissatæ affundendo S. V. Paratur quoque Tinctura flava cum S. V. ex floribus

floribus Jtis , qui fiunt ex ana Jtis & Jci sublimatis, denuo masse in fundo relictæ commixtis; aeri humido expositis, & tandem cum p. i. Jci de novo Jtis . In hoc casu acidum Jci seu. Sal comm. Jtem rodit & secum evehit. Parant curiosi Chymici Jtem fulminantem solvendo J in Aqua Regia & Præcipitando cum Oleo Tartari per del. Notandum autem exacte Saturationis punctum, & cavendum ab effervescencia nimia aut præcipitatione nimis subitanea, alioquin vix fulminabit propter subitanæ Gas volatilis & fulminantis evaporationem. Deducunt Autores hanc fulminandi vim ex Sulphure Solari quo Chalybs gaudet, à Jco extraverso & Nitro accenso; & allegant Sulphur in pulvere pyrio cum nitro fragorem dans. Quicquid sit hac in re, videbimus sub titulo de \odot fulminante.

Cuprum gaudet Sulphure fixiori & Q io copiosiori quam Mars, unde citius funditur, promptiusque inflammatur, & ratione Q facile cum \odot & C miscetur, ita ut eorum fusibilitatem non impediatur; cujus contrarium fit in Marte & reliquis metallis. Ratione Sulphuris in Q , Caput Mortuum Vitrioli Q is dysenteriam curat, Dysentericorum excrementis suppositum. Sulphur & Q in Q equaliter mixta, illam volatilem reddunt, adeo ut super forti Δ e Terram & totam fere Q secum in auras rapiant. Luna Q affinis est, adeo ut raro unum sine altero effodiatur, & utrumque possideat vim tam catharticam quam emeticam, Lapis Calaminaris cum Q triplo forti Δ agitatum *Orichalcum* constituit. Alcalia Volatilia Q solvunt, non vero Martem; quia prius plus habet Sulphuris, & alcalia promptius Sulphurea aggrediuntur. Unde quidam Q is Sulphur cum Alcalibus fixis Volatililatis extrahunt. Acida fortiora Q in Vitriolum solvunt; fin Volatiliora & blandiora in Viride æris. Sic in SSS . Q cum Vinaceis, affusa aceti p. i. & Urin. p. iii. vel iv. in loco calido, blanda volatilis aciditas vinaceorum (quam eructant propter blandam effervescenciam aceti & urinæ) Q em in Viride æris corrodit; quod distillatum cum arena dat Spiritum ex vinaceis, urina, & aceto destillato ortum, egregii usus tam in medicina quam Alchymia, præsertim in affectibus soporosis. Destillatur etiam ex Virid. æris p. ii. & Gum. J p. i. Spiritus acidulus optimus; qui si fiat ex Viridi æris p. iv. G. J p. ii. & Sulphur. p. i. est melior & asthmaticis multum conducit. Alias Viride æris nullum usum habet medicum nisi externe in ulceribus detergendis. Quin & de Q ipsa vix aliquid tuto usurpari potest interne, nisi ejus Sulphur anodynum prius fuerit extractum.

Saturnus ratione principiorum contrarium est Marti, multum enim possidet Q , unde facile fluit & ponderosum est; parum Sulphuris; & minimum Salis; unde Terram Salinam reliquorum metallorum avidè absorbet, exceptis \odot & C quæ pro saturatione inepta sunt. Saturnus reverberatoria calcinatione abit in *minium* cum augmento ponderis à Sulphure Carbonum quod se illi conjungit, quod denuo demi potest additione Alcalium. Saturnus cum acido conjunctus augetur pondere; Calcinatus vero in aceto destillato (melius fit si cum Spiritu Nicotiacuatur) solvitur, & abstracta humiditate (non tamen omnino omni, alias fulminabit) dat Crystalllos seu *Saccharum* h. saporis dulcis; quod in malo hypochondriaco, quartana contumaci, phlogosisbus à

Salium

Salium effervescencia ortis, & Dysenteria, ad gr. xv. multi est usus. Ex hoc saccharo h̄ cum Virriolo Martis paratur Tinctura antipthibifica mediante S.V. quæ valide adstringit & ulcera interna sanat. Ex eodem per Retort. Sublimato cum Vitriolo Martis fit *Hamatites artificialis*. h̄ vapore aceti calcinatus *cerussa* dicitur; quæ (sicut omnia Saturnina) acidum vulnere ulcerumque egregie absorbet: Unde in Cancro occulto, Ambustionibus, Erysipelate, Scabie, ulceribus Scorbuticis, omnibusque affectibus cutaneis, magnam navat operam. Saccharum h̄ destillatum dat Spiritum qui nil aliud est quam S.V. regeneratus, aceti nempe parribus acidis fixioribus h̄ adhærentibus: adeoque nil de h̄ participat. Aucto quidem Δe cum aceto concentrato partes h̄ simul rapiuntur in forma Olei, primo rubri, postea nigri. Certum est itaque, quod uti ex omnibus metallis, ita maxime, ex h̄ nil liquidi eliciatur, nisi quod aliis additis debetur. Minera h̄ volatilis Hungarica cum ♀ Sublimato destillata dat Butyrum h̄ constans ex Spiritu acido Sal comm. in ♀ Sublimato contento, & particulis h̄ una eVectis; & in collo Retortæ *Cinnabarin* ex ♀ & h̄ constantem. Ex Butyro mediante ∇ Præcipitatur Pulvis albus blande Laxans, ejusdem usus cum saccharo h̄. Butyrum hoc cum Spiritu Nitri Sublimatum, illoque ter abstracto, ter edulcoratum & calcinatum, fit *Bezardicum h̄ninum* in peste, febribus malignis, scorbuto, arthritide vaga & malo hypochondriaco egregii usus. Butyrum denique super Saccharum h̄ destillatum dat Oleum *rubicundum dulce* egregiarum virium in morbis Chronicis, & ulceribus corrosivis. h̄ per se nullos præbet flores, quia ratione ♀ ii copiosi facile in Δ liquefcit. Vulgo faciunt S.S.S. ex h̄ & Sulphure cujus acidum rodit h̄ corpus: Postea addunt aa. Sal decrep. & p. ii. bol. comm. Mixturam committunt Retortæ duobus tubulis constanti; uni apponitur Recepraculum, alteri vero follis, sic destillatur Spiritus, & fortiori Δ flores qui nihil aliud sunt quam pars Saturni à Spiritu Nitri corrosa, qui bene edulcorati in medicina multi usus sunt. Si Saccharum h̄ debite cum Oleo terebinth. vel Junip. uniri posset, esset Balsamum non inefficax in morbis Chronicis; sed credo Oleum non tam à h̄ quam beneficio digestionis super corpus Saturninum colorari. Oleum destil. h̄ nil aliud est quam acidum concentratum saccharo h̄ affusum. Tincturæ Saturni falsæ sunt, parum enim participant de Sulphure, de quo omnis Tinctura oritur.

Stannum constat ♀ non perfecte fixato (unde mollius est) sed magis maturato & minus copioso quam h̄, unde minus ponderosum & malleabile est; & Sulphure copioso vol. minusque cum Terra Salina subactō; unde porosissimum est, & cum aliis metallis mistum difficulter ab illis separatur. Stannum cum Venere mistum in Δe flammam concipit, quia utraque sunt Sulphurea. A Sulphure est quod Stannum cæruleum sit, quod vomitus moveat nisi detractum sit Sulphur, quod in Aqua forti accendatur, & cum Nitro accedente quodam Alkali instar pulveris pyrii accendatur. Stannum crudum non usurpandum est. Calcinatur non sine difficultate. Agitatur cum ana. Sal. decrepit. in pyxide creta illita abijt in Granula, quæ ab acido quocunque facile corroduntur. Ex his Granis fit *Saccharum Stanni*; ad eundem modum quo *Saccharum Saturni* ex minio; estque in Hysteriis

ricis interne laudatum. Ridicule autem umbilico admovetur. Fiume ex mineræ P & i. cum Spiritus Vitrioli t ii. & duplo Δ font. per evaporationem debitam *Cryſtalli* egregii ad ∇ Hydropicas per ſecceſum educendas. Doſ. gr. iii. Ex P cum Q Sublimato ſit Bezoardicum Joviale, in febribus malignis & puerperarum purpura egregium. Huic ſimile eſt Sudoriſerum maximum *Joh. Fabri* ex Stanno & Mercurio Sublimato beneficio deſtillationis paratum. Ex Stanno paratur etiam *Antibeſticum Poterii* quod laudandum. Tincturæ Joviales nil valent.

Aurum conſtat Sulphure deſecatiſſimo copioſo, & Puriſſimo ardē connexo & Terræ Salinæ fixæ mediocri quantitate. Unde adeo indeſtruſibile eſt, ut centies licet calcinetur tamen reduci facile poteſt. Adeoque ejus præparata ſunt nil aliud quam atomi aut ei ob compaſtiſſimam unionem nihil operantes & facile in \odot reducibiles. Tincturæ \odot ſunt tantum ſuperſiciales corroſiones. Si radicaliter diſſolvatur, requiritur menſtrum, non corroſivum, ſed inſipidum, ex rore, nive, aut aliunde; ſed cuius non contingit adire Corinthum. In Præparatione utique \odot cavendum ut deſecatiſſimum ſit & à Q purgatum, ne vomitus creet. Liberatur autem à Q i. per h qui cum \odot fuſus, adjunctis metallis ſe ſaturat & \odot intractum licet pallidius dimittit. 2. per calcinationem \odot ad modum S.S.S. cum Xco , & farina laterum, hæc enim metalla ignobilia rodunt, \odot intracto. 3. per Antimonii p. iv. fuſas cum \odot , p. i. deinde adjectis Nitri, p. i. Lim. Mart. p. iii. & fuſis donec Regulus ſecedat, qui Δ e fortiſſimo denuo fundatur, ſic Antimonium avolabit, remanente \odot puriſſimo coloris exaltati. Sol per Corroſiva non ſolvitur niſi addito Sal. comm. Cum Luna fuſus intimiſſime cum illa jungitur: ſeparatur vero in Aqua Forti vel Aqua Regia, quarum prior argentum, poſterior tantum Lunam ſolvit. Sed obſervari meretur, quod niſi Lunæ p. iii. & \odot p. i. ſumantur, Aqua Fortis maſſam non probe corrodet. Sol ſolutus reducitur per Q qui illud ſecum in amalgamate ad fundum rapit; Δ vero admotus avolat & \odot in fundo relinquit; vel per Præcipitationem cum Spiritu Urinæ vel Oleo Tartari. Cæterum Spiritus Sal. concentratus, & Spiritus Nitri Bezoardicus etiam \odot ſolvunt; Quin & Salia ſicca & coagulata idem præſtant. Sic Sal vol. C. C. ad modum S.S.S. ope ſui Sulphur vol. \odot in Crucibulo rodit in Pulverem purpureum in febribus malignis & mulierum Purpura commendatum. *Aurum Fulminans* paratur ſolvendo in Aqua Regia & Præcipitando cum Oleo Tartari p. d. notandum autem quod Aqua Regia paretur cum Xco , & in Præcipitatione ſaturationis punctum attendatur. Conſiſtit fundamentum virtutis fulminantis in Sulphure Solari ejuſque cum Sal. Alcalibus concurſu, eademque eſt ratio quæ cum pulvere pyrio. Sed \odot fulminat deorſum quia ponderoſius eſt, & non eſt inflammabile, ſed ſaltem incandescit, proinde fumum ſurſum, fulmen vero deorſum emittit; pulvis autem pyrius habet Sulphur nimis vol. & inflammabile. Hoc \odot fulminans non edulcoratum laxat; probe vero edulcoratum ſudorem pellit, & egregium eſt Carminativum. Viſ fulminandi admittitur per acida, Sulphur v. g. Spiritum Sal. vel Sulphuris, &c. Unde *Poterii Aurum Diaphoreticum* ſit ex \odot fulminante Sulphure cicurato, & cum S.V. digeſto. Quin & ex \odot fulm. affuſo

affuso S. V. Rest. & accenso, ascendit tum fulmen, & Sulphur simul Aureum elevatur in flores, qui optimum sunt sudoriferum. Colliguntur etiam flores ex Auro fulm. per in se Retorta tubulata. Sol per se non Sublimatur; sed cum Butyro Antimonij elevatur supra alembicum. Cum \star co item & Spiritu Nitri Bezoardico in flores sublimatur, qui denuo auro miscendi ut efficaciores acquirantur. Pro solvendo & extrahendo Sole, S. V. Sale vol. Urinoso acutus optimum est menstruum, unde forsan Aurum potabile confici possit. Ceterum si quis adeo fortunatus sit ut veram possideat Tincturam Solarem, operabitur certe ut analepticum & anodynum egregium.

Argentum constat Terra Salina copiosa & maturata, cum γ minus copioso & paucio Sulphure. Unde minus fixum & indestructibile, minusque ponderosum est. Crudum nil facit in corpore. In Preparatione separari debet à ϕ cui sæpe combinatur, ne vomitus creet: Quod fit, partim solvendo in Aqua Forti, partim fundendo cum Saturno. Luna cum Spiritu Nitri restif. optime solvitur, & sic soluta Præcipitatur affuso Spiritu Salis, diciturque Cornea quod instar coræ deflagret; è contra soluta in Spiritu Sal. Præcipitatur cum Spiritu Nitri in preparatione Bezoard. Mineral. Ex Lunæ in Spiritu Nitri solute residuo post menstrui abstractionem, moderato Δ c (ut caveatur effervescencia) fuso fiunt Crystalli, seu *Lapis Infernalis* elegans pro excitandis fonticulis, & ulceribus putridis in carne gangrenosa coercendis. Hujus vis sita est in Spiritu Nitri in Luna concentrato. Ex Luna in Spiritu Nitri soluta, post menstrui blando arenæ igne abstractionem, agitando interea instrumento quodam ut equaliter evaporet, fiunt Crystalli purgantes qui ad gr. iv. hydropicos & catarrhales egregie purgant; sed quia tonum Ventriculi laxant, Martialibus jungantur. Si parentur Crystalli beneficio Nitri artificialis ex Calce Viva & Sale com. Viridis sunt coloris, cum tamen omnia alia medicamenta Lunaria sint cærulea. Si Luna cum duplo flor. Sulphur (si minus sumatur, Luna non calcinabitur; sin plus, comburetur) septies sublimetur, sublimatum materiæ resistanti semper addendo, sed ultima vice abjiciendo; fit ut acidum Sulphur. lunam rodat in corpus Vitriolaceum, cui Aqua hyperic. affusa & ad cochl. i. bis de die propinata maniam & capitis affectus curat. Tincturæ Lunæ fiunt cæruleæ à ϕ e, vel à \star co quocum fieri solent. Sed sunt omnes tantum superficialiores solutiones, beneficio Alkalium reducibiles.

C A P. VII.

De Gemmis.

Gemmarum virtus pendet à principio Sulphureo metallico. *Gemma non colorata* constant ∇ simplicissima à Sale coagulata. Coloratæ colorem habent à principio metallico; scil. dum Aqua Salina transit per loca metallica, ex ente primo metallorum liquido ramenta colorata secum coagulat. Unde Gemmæ rutilantes à Sulphure Solis, cæruleæ

caeruleæ à Luna, virides à ☿, & fuscae à Marte, colorem habent. *Gemma* crudæ intra corpus nil operantur, excepto Cryſtallo, quod ob mollicitem suam omne acidum absorbet & educit. Ridicula est *Gemmarum* lævigatio super marmore, propter duriciem enim abradunt simul aliquid de marmore. *Tincturæ* etiam nullius sunt pretii propter arctam illarum compagem. Externe quidem, *Jaspis* in hæmorrhagiæ marium aut uteri appensus juvat; circulus cum *Sapphiro* ductus circa carbunculum, cum excidere facit; imo & circa oculos in variolis & aliis affectibus conducit: Lapis Nephriticus appensus in calculo multum prodest. Cæterum vis amuletica & radiativa pendet à Sulphure metallico.

C A P. VIII.

De Vino, Spiritu Vini, Aceto, & Tartaro.

QUÆ de *Vino* ejusque productis dicemus, ad reliqua vegetabilia, imprimis liquores vinosos ex fructibus expressos applicari poterunt. *Vinum* ex fermentatione seu concursu acidi & alcali in musto depuratur & exaltatur. *Uva passa* videntur esse mustum concentratum, unde cum succo pyrorum moschatellinorum fit *Vinum* anticepticum, sicut cum succo pomor. Borsdorf. anti-hypochondriacum egregium. *Musta* autem quæ concentrata sunt per abstractionem phlegmatis in usum navigantium, sunt nimis arcte unita, unde nec in ∇ dissolvi nec in vinum fermentari queunt. *Mustum* iustus asumptum ob particulas heterogeneas confusas nondum cum S. V. exaltatas, diarrhæas excitat sed non inebriat. *Spiritus Vini* est *Oleum* cum Sale vol. fermentando in *Spiritum* mutatum. Ratione partis *Oleosa* acidum in se continet, unde cum *Spiritu* ❄ci in offam abit. Parum aut nihil dat *Olei*, unde liquet quod S. V. & omnes *Spiritus* ardentes sint tantum *Olea* fermentando dissoluta, quodque per se in concreto non existebant, sed mediante fermentatione ex corpore vinoso fiant. S. V. probe rectificatus est, quando in Terram affusa gutta in auras evanescit, item quando cum pulvere pyrio accensus nullum vestigium relinquit. Si abstrahatur à Sale Tartari probe calcinato, Sal phlegma (si quod sit) retinet & *Spiritum* adhuc puriorem dimittit; quoniam & *Spiritus* quasdam Tartari particulas secum rapit, unde menstruum fit optimum *Spiritu* Vini longe præferendum. Imo *Spiritus* ex facibus Vini destillatus, ob partes Salinas quas secum vehit, & ille in medio vini in frigore congelati, vulgari etiam longe præferuntur. *Vinum* ratione partis spirituosæ *Spiritus* recreat, & humores acidos in corpore temperat, sicut extra corpus *Spiritus* minerales dulcificat. Externe putredini, gangrænæ, podagræ, & erysipelati resistit. Ratione partis acidæ *Vinum* Stomachicum est; & in febribus ardentibus tutissime propinatur. Animio tamen usu, ejus acidum cum sanguine ad partes nervosas delatum, arthritidem, contracturas partium, aliosque dolores inserit.

Cæterum

Caterum acidum hoc basis est totius concreti, unde exaltatum figit partem Oleosam, & fit *Acetum*. Spiritus enim in aceto non exhalat sed figitur. Quo generosius est Vinum, eo fortius acetum; unde additis sem. Eruc. Sinap. &c. fit adhuc fortius. Acetum Destillatum dat primo phlegma, & non nisi postea Spiritum quia fixatus fuit. Lento autem opus est Δ e, ne Spiritus empyreuma contrahat. Addito *co vel Nitro & Sale gemmæ in destillatione, insigniter exaltatur. Acor aceti plane volatilis est, unde merito præfertur Spiritibus mineralibus. Acetum Alexipharmacum est in peste theriacæ anteponendum. Post opii aut purgantium nimiam dosin, in integrum restituit, quin & sanguinem coagulatum egregie resolvit. Hystericis autem & Hypochondriacis nocet.

Acidum Vini facem rodens, cum particulis solutis Salinis coagulat & partes Terrestris constringit, unde fit Tartarus. Fæces enim beneficio fermentationis separatae non sunt in totum Terrestris, sed habent copiosum acidum & alcali; unde ex illis elicitur Sal vol. in forma nivis, Spiritus item volatilissimus. Tartarum itaque ex acido fæces rodente genitum, in ambitu dolii concrescit, quia ibi vinum magis est acidum, ut patet ex glacie tempore hyberno; & ipsum lignum quernum dolii, subjectum firmum est, ad quod salia concrecere amant. Constat Tartarus ex acido & alcali, ita ut præpolleat acidum volatile, unde mukum in primis viis incidit, renes abstergit & alvum laxat. Sed purificari debet à partibus Terrestribus quæ à stomacho digeri nequeunt; per solutionem nempe & coagulationem, unde Cremor & Crystalli. Sufficit autem unica solutio, ne debiliores evadant; & pessimo fit consilio, quod quidam laxativos hosce Crystallinos additione aluminis stypticos reddant. Crystalli hi, propter acorem, in affectibus Chronicis non conveniunt; quapropter fermentantur cum proprio Sale fixo, unde fiunt falsi in hypochondriacis, hydrope & Scorbuto multi usus. In æstu autem, & siti corrigendis, & crapula dispellenda, multi quoque usus est Cremor seu Crystalli Tartari rubicundi.

Tartarus destillatus dat Spiritum phlegmaticum, deinde Oleum fatidum in quo acidum Tartari residet, remanente capite mortuo nigro Sale alcali constante. Sed si Tartarus crudus prius fermentetur cum Sale proprio, habetur Spiritus volatilissimus ab acido liberrimus, summarum in Medicina Virium, quod omne acidum nervos infestans absorbit & dulcificat, & tam interne quam externe, in affectibus Chronicis, malo Hypochondriaco, Parexi ex Colica, Hydrope, & Pleuritide, partim per Urinam partim per Sudorem commodissime operatur. Imprimis acido à Vino orto adversatur, non enim quodlibet volatile, sed hoc alcali illi acido specificè contrariatur. Sal Tartari cum Calce Viva destill. dat Spiritum egregium sed paucum. Cum Alum. crud. vel usto destil. dat Spiritum vol. urinosum, qui cum Camphora basis est Tincturæ Bezoardicæ.

Post Spiritum in destillatione Tartari, prodit Oleum fatidum, quod est alcali acido pingui concentratum. Hoc super C.C. ust. aliquoties rectificatum fit clarum, & ad gut. ili. in morbis malignis, Colica & Hysterica passione potentissime sudorem movet. Externe in Podagra, Calculo & Bubonibus, convenit. Ex Capite mortuo fit Sal Tartari fixum

fixum, summum Diureticum & Diaphoreticum, in febribus admodum conducibile, Cosmesticorum princeps, menstruorum vim pro solvendis mineralibus & aliis egregie intendens, & metalla resuscitans. Ex hoc Sale cum acido vol. aceti fit Terra foliata Tartari quæ cum Spiritu χ ci optimum est remedium in malo hypochondriaco, affectibus Urinæ, morbisque virginum. Estque n.l aliud quam Tartarus regeneratus, unde eliciuntur Spiritus, Oleum, & Sal fixum; idemque Spiritus est in Vino & aceto.

Sublimioris est Chymici Sal Tartari fixum volatilifare. Quidam cum aceto, alii cum S. V. alii cum Oleo Tartari fatigo, periculum faciunt, sed frustra. Alii cum aere testant, qui modus multum habet in recessu. Male autem in cella liquarum cum aere volatilifari concipitur. Ex Sale Tartari cum S. V. phlegmatico paratur Tinctura quæ aliquas laudes meretur.

C A P. IX.

De Plantis, Floribus, Lignis & Seminibus.

Vegabilia ante incinerationem nullum habent Sal fixum; fit enim, dum exurente Sulphure, acidum & alcali fixantur in cinere. Si arefacta sint in aere, aut putrida, tum avolat Sal vol. acidum & alcali, & minus Sal. fix. obtrahetur (in ligno putrido nihil) quam in recentibus. Si Δ nimirum uferit, alcali meracius exurgit, si liquefactivo urgeas Δ exuberat alcali, acido abacto.

Plantarum *Classes* ad *Schoderm Dilucidatum* recensentur. Ex prima, aquosis scilicet & insipidis, dantur succi inspissati utiles; sed Aquæ destillatæ nil valent, nisi per repetitas digestiones & cohobationes sapore & odore simplex suum referant. Ex 2da, aquosis nempe & acidis, conducunt succi, qui etiam inspissati dant Sal Essentiale qui verus est Tartarus. Harum Aquæ sunt inertes. 3a. *Classis*, amaræ nempe & inodora, commode decocta, & nodulos alterativos, diureticos, &c. ingrediuntur. Ex haram succi paratur Sal Essentiale per coagulationem & inspissationem, quod per lixivium depuratum concrevit in Sal inflammabile. 4ta. *Classis* seu plantæ acres dant Aquas de Sale vol. acris participantes, quæ alicujus erunt efficacie. Per fermentationem particule illarum Salinæ junctæ Oleosis volatilifantur in Spiritum; quia tamen, Salia magis volatilia forsan in fermentatione (quæ odorem prægrandem spirat) avolarent, sunt qui dictas herbas primo destillando, destillatum dein à novis herbis abstrahendo, & relictas species fermentando egregium acquirunt Spiritum. *Classis* 5ta. odoratæ nempe & aromaticæ, destillatæ dant Aquas cum Oleo supernatante & Sale fix. in cap. mort. Paratur ex his Spiritus per fermentationem, sed præstat Oleum elicere, sic enim virtus plantæ minus est alterata.

Flores sunt vel *Inodori*, quorum ∇ est iners, succus vero inspissatus non semper rejiciendus; vel *Odorati* superficie tenuis, ex quibus parum vel nihil Olei per destil. acquiritur; vel *Odorati & Aromatici*, ejusdem cum plantis aromaticis virtutis.

Ligna per destil. dant Spiritum ex acido & vol. ardente compositum; adjectis enim Coralliis aliisque Corporibus, acidum detinetur & prædit Spiritus instar S. V. Post Spiritum succedit Oleum. *Fuligo* itaque est Spiritus ex acido vol. & Sal. vol. urinoso compositus; datque eadem producta quæ Ligna.

Semina quæ sapore & odore excedunt, ut *Carminativa*, constant Sal. vol. Oleoso, quod interdum per vesicam destillando elicitur. Illa quæ sapore maxime excedunt, ut antiscorbutica, gaudent Sal. vol. acris cum paucis acido; fermentando Spiritum exhibent, alias nulla dant præparata. *Semina temperata* gaudent mucilagine nunc ∇ sa, ut in sem. 4. frig. nunc Oleosa ut in sem. Lin. Ex his exprimitur Oleum. & beneficio fermentationis elicitur Spiritus ardens inflammabilis, insigniter inebriativus.

Panis præparatio legitima consistit in *fermentatione*. Adjecto enim fermento acido vol. partes Salinæ & Sulphureæ extricantur & volatilifantur; & dum Clibano massa torretur, pars volatilifantium Salium avolat in Spiritum suavissimi odoris, qui colligi potest, & quibusvis perlarum ∇ in Virtute confortativa præferendus. Pars vero altera Salium nondum perfecte volatilifata, impedito fermentationis per exsiccationem motu, à reliquis particulis implicata detinetur, facile tamen Vulcano in Spiritum subacidum vol. per Retortam separanda.

C A P. X.

De Animalibus Perfectis & Imperfectis.

Animalia perfecta in genere constant Sal. vol. sed Oleoso, quod in suo vigore est falsum ex acido & alkali vol. constant, ita t. med. ut prædominetur Urinosum. Apparet hoc in excrementis. Animalia eorumque partes in Δ e dant. 1. Phlegma, quod Spirituosum esse indicant striz. 2. Sal vol. copiosum, quod figura sua non raro refert cœcretum. Salia hæc in Sylvestribus, Maribus, & non Castratis acriora sunt quam in Domesticis, Fæminis, & Castratis. 3. Oleum vel Sal v. l. ab acido pingui concentratum, quod cum proprio Sale vol. junctum, abicit in saponem, in signum conjunctionis mutuz acidi & alkali. 4. Corpus mortuum nigrum, sine Sale fixo, quia in corpore animali omnia per fermentationem & continuam aeris inspirationem fuerant volatilifata. Si quid reperiat est saltem Sal esculentum quod non potuit superari à fermento ventriculi; destillatum enim dat Spiritum Spiritui Salis simillimum.

Insecta constant Sale vol. non Oleoso, sed Nitroso, maxime diuretico & penetrantiori. Partes animalium molles, Secundina pura, Cerebrum

brum; immo & Lumbric, Terrestres, sub Δ examine in liquorem Spirituosum transeunt.

Phlegma ex animali regno plerumque cum proprio Sale vol. unita usurpantur, & dicuntur Spiritus Essentificati. Salia Volatilia cum sint de natura Alkalium, omne acidum praternaturale corrigunt, & per sudorem egregie emittunt. Olea sudorem etiam movent, tumores duros resolvunt & artus illibendo roborant, si rectificentur super Cap. mort. odor insuavis emendabitur. Caput mortuum corpus est vacuum & sitibundum, adeoque omne acidum & humidum avide absorbet.

Finis Pyrotechnia Rationalis.

Schroderus

Schroderus Dilucidatus:

S E U

Commentarius in *Joh. Schröderi* Pharmacopeiam Medico-Chymicam.

S E C T. I.

De P H Y T O L O G I A.

Seu Regno Vegetabili.

C L A S. I.

De Alterantibus primariis, quæ sunt Plantæ earumque membra.

Absolvitur universa Materia Medica tribus communiter regnis, Minerali nempe, Vegetabili & Animali. Nos à vegetabili, quod omnium facilius sit, initium faciemus. Vegetabilium facultates plerumque à qualitatibus primis, caliditate, frigiditate, &c. ut & aliis occultis determinantur; sed minus recte; hæ enim prorsus imaginariæ sunt. Rectius igitur virtutes vegetabilium determinandæ sunt à mistura materiali seu textura minutissimarum particularum, inter quas primatum obtinent subtiliores & volatiliores, salinæ & oleosæ; his enim per destillationem exhaustis, quod reliquum est *hygroëia* caret. Prout autem variat hæc textura materialis, ita & variant vegetabilium vires; hinc longe alia virtus sæpe est in foliis, alia vero in radice unius ejusdemque plantæ. Conveniunt autem in genere radices & ligna cum suis corticibus, & vim suam debent salii acido volatili: Dant enim in vase clauso Spiritum acidum volatilem, & Oleum penetrans. Quod si vero igne aperto comburantur, Spiritum & Oleum sub forma flammæ evolutantia condensantur in fuliginem, Sale volatili Oleoso repletam. Dant etiam mediante S. V. essentias resinosas, quarum Caput mortuum destillando suggerit adhuc Spiritum acidum, sed nullum Oleum; adeo ut talia Olea destillata nil aliud sint, quam resinæ vi ignis in Oleosum corpus

pus colliquatur. Omnia huiusmodi producta copiosiora longe habentur ex corticibus, ut pote magis resinosis, quam ipsis lignis. Post ligna considerentur plantæ, quæ ratione texturæ materialis commodè sub quintuplici classe veniunt. Prima est illarum quæ fere sunt insipidæ, & succo & phlegmate abundant, quales sunt *lactuca*, &c. Harum Essentia, ratione alcali temperati, h in aceto solutum est. Secunda est earum quæ habent saporem acidulum absque odore, & Sal essentiale tartareum in succo concentratum, talis est *acetosa*. Tertia est earum quæ habent saporem amarum sine odore, adeoque in suo concreto constant Sale Nitroso Tartareo, unde vis diuretica; tales sunt *sumaria*, *lupulus*, &c. Quarta est earum quæ saporem habent acrem, & Sale volatili acris abundant, ut *nasturtium*, *cochlearia*, &c. à quibus per fermentationem Spiritus egregii habentur. Quinta est earum quæ habent odorem fortem & penetrantem, quarum vis in Sale volatili Oleoso latet, ut in Aromaticis. Post herbas sequuntur flores sub triplici classe contenti. Prima est eorum qui sunt inodori, in quibus latet alcali seu Sal volatile blandum. Secunda est eorum qui odorem habent suavem sed superficiale, quorum vis in parte Mercuriali volatili consistit, & parum vel nihil Oleosi ex illis elicitur. Tertia est eorum qui habent odorem fortem & aromaticum, quorum vis fundata est in Sale volatili & Oleo. Flores sequuntur Fructus, suntque vel succulenti dulces, vel acido dulces, vel acidi. Ultimo occurrunt semina & subdividuntur, 1. In ea quæ mucilagine aqueâ turgent, ut sem. Cydon. 2. Ea quæ continent Oleum aquosum, ut sem. papav. 3. In ea quæ sunt acris, ut sem. Sinapi. Et 4. in ea quæ habent odorem suavem & saporem gratum, quorum vis in Oleo volatili, V. G. sem. Anisi.

Accedimus nunc ad ipsas plantas secundum Autoris nostri Methodum.

Abies resinâ balsamica turget (adeoque perpetua fronde viret) & in recessu habet acidum volatile; unde ex Conis recentibus cum aqua destillatis prodit etiam Oleum subtile instar Olei terebinthinæ. Ratione huius Olei balsamici, alterat acrimoniam Salis Scorbutici, & per sudorem auspiciatò illud eliminat; adeo ut in Scorbuto, præsertim cum membra externa arthritide vel paralyfi vel contractura afficit, Decoctum Summitatum multum decanteretur. Præcipue in usu sunt Coni juniores & cortex. Coni in fine Martii & initio Aprilis collecti, vel solitarii vel cum aliis lignis decocti, Scorbutum tollunt, Lympham corrigunt, genus nervosum restitunt, & potenter sudorem movent, bibendo mane & ante pastum ziii . vel iv . Inspissatur etiam decoctum strobilorum ad consistentiam mellis, cui affusus Spiritus proprius essentiam extrahit. Elicitur autem Spiritus coquendo strobilos in aqua donec omnis sapor sit elicitus, deinde Cerevisiam recentem pro fermentatione addendo, & tandem destillando. Sic habetur Spiritus qui affusus novis strobilis essentiam extrahit. Externè usurpantur Coni & folia in balneis antiscorbuticis, & pediluvii emmenagogis. Est etiam in usu aqua Cymarum à Cymis contusis (vel illarum succo) cum vino & aqua fermentatis, hinc per M. B. destillatis, repetendo operationem super recentibus strobilis, donec acquiratur aqua, in Scorbuto, Podagra & Arthritide multi usus. Egregius etiam

etiam est cortex in huiusmodi decoctis, & viscus abietis qui in pulvere à 36. ad 3i. exhibetur. Rarum est, sed verum, quod Nuclei pini Masticati inebrient. Pulvis ex corrosione à vermibus in abiete natus intertriginem levat, parti inspersus. In minoribus strobilis reperitur farina flava adpersa, quæ levi igne inflamatur, estque verum Sulphur vegetabile.

Abrotanum mas penetrantem Spirat odorem, Camphoræ ferè Similem, gaudetque Sale volatili non vulgari; ratione cuius in ictero, & febribus chronicis, multum præstat; morbis malignis succurrit, mulierum affectibus chronicis medetur. Decoctum vel essentia Summitatum, egregium est carminativum. Paratur autem essentia cum Spiritu per fermentationem elicto. Coma pulverisata cum Nitro mixta validum est diureticum. Oleum destillatum externe illitum insigne carminativum est. Decoctum foliorum pro lotionem Capitis contra Capillorum defluvium commendatur.

Absinthium ponticum vulgari efficacius est & magis carminativum. Consistit vis absinthii in Sale volatili acri admodum Oleoso, ratione cuius bilem misce corrigit, illamque non evacuat sed auget; in cachexia & hydropo multum valet, stomachum corroborat, mucum & cruditates in primis viis Sale suo volatili potenter incidit & abstergit: in affectibus scorbuticis, febribus intermittentibus, colicis torminibus, & mulierum passione hysterica ab esu dulcium orta, mira præstat. In genere vix morbus est chronicus cui non conveniat. Gaudet amaritie adstringente, magis tamen pingui & dulci; Sal enim acre volatili Oleositate dulcificatur adeo ut vim habeat anodynam, & in vigiliis senum à cruditate ortis multum conferat. Lumbricos enecat & eliminat, sive interne, sive externe inunctione Olei. Ratione Salis Salis & quodammodo nitrosi, succum nutritum corporis asperum reddit & absorbit, unde emaciatis & in re venerea impotentibus prohibetur ejus usus. Oculis etiam officit. Inter Absinthii præparata primo occurrit Spiritus, qui optime per fermentationem paratur. Quin & per putrefactionem moderatam & destillationem igne aperto per retortam terream amplam acquiritur copiosus liquor, qui per alembicum igne Arenæ rectificatus evadit in Spiritum urinosum aurei coloris, Sal volatile urinosum in recessu habens, in quo crasis hujus plantæ consistit. Febricitantibus maxime commendatur vinum Absinthites ex fermentatione cum musto paratum. Essentia Absinthii parata cum Spiritu proprio plantæ sicce affuso & super succo Absinthii inspissato denuo rectificato, egregia est in affectibus Stomachi. Oleum Absinthii ab aqua separatum & aliquoties in cucurbita vitrea rectificatum, in fundo relinquit substantiam spissam, quæ leniter per Cineres destillata dat Sal volatile in ipsius Absinthii forma, quod aucto igne in liquorem resolvitur. Paratur ex absinthio Sal fixum duplex, nunc alcalisatum, nunc salsum, prout scilicet in calcinatione diversus ignis gradus adhibetur. Salsum autem destillando acidum suggerit Spiritum. Sunt qui dicunt Sal fixum Absinthii cum p. ii. Olei proprii per mensem digestum, sublimare Sal volatile, quod in febribus intermittentibus mira præstat.

Acacia vera, est succus inspissatus ex planta *Egyptiaca*, qui sanguinis profluvia inhibet & podagram avertit; verum cum apud nos sit cara & rara, ejus loco sumitur *Acacia Germanica* cujus flores & fructus sunt in usu: flores vel blande ebulliri, vel infusi recentes in sero lactis pro scorbuticis, vel vino pro Ictericis, Hydropicis, &c. vel denique in lacte ipso, blande laxant & seri acridinem emendant. Syrupus & conserva ex floribus etiam laxant: flores autem exsiccati, uti & Syrupus verus, vim purgandi amittunt. *Rob Acacia* adstringit valide, sed externe plerumque usurpatur. Fructus *Acaciae*, praesertim immaturi, eleganter astringunt. Maturi autem recenti vino vel Cerevisiae infusi potum dant egregium in Dysenteriiis & Haemorrhagiis uteri. Fructus exsiccati ac pulverisati vino infusi sunt egregium diureticum. Succus prunorum Sylvestrium immaturorum in M. B. dephlegmatus acetum suggerit admodum forte.

Acetosa nomen obtinet à blanda sua & volatili (non fixa) aciditate: sed participat interea de Alkali, unde succus recens (qui vino rubro est simillimus) solutionem Saturni in aceto praecipitat. Hæc planta est Stomacho amica, acido suo compefcit bilis acrimoniam, nimiamque fluiditatem, indeque facilem ebullitionem febrilem. Unde ejus decocta loco Juleporum in febribus propinantur. Plantis Scorbuticis acrioribus juncta illarum acrimoniam temperant, & effervescentiam Salis volatilis Oleosi in corpore in Phlogosis vagis coercent. Quod dixi de planta, valet de semine. Inter præparata est *conserva Acetosa* in prædictis casibus egregia. Paratur etiam cum succo acetosæ extractum martis egregium, vegetabilium enim succi aptiores sunt pro parandis ex Marte remediis, quam Spiritus minerales nimis acidi.

Acetosella folia terra cordis figuram habent, unde inter plantas cardiacas refertur. Sed omnis signatura est fallax: hæc enim ab acetosa non differt nisi quod magis sit anti-scorbutica.

Acorus verus, calamus aromaticus officinarum dictus, est planta arundinacea, cujus folia Sale volatili aromatico egregie turgent; habetur pro optimo anti-scorbutico. Radix est insigniter aromatica; Suavi Oleo & Sale volatili acri gaudet, ac proinde in coctione vitata, in affectibus quoque uterinis, dolore colico, passione hysterica, in morbis denique Chronicis, convenire dicitur. Quò autem est acrior eo melior; quia exsiccata acrimoniam perdit & Salis sui volatilis jaeturam facit. Radix condita tanquam Stomachica commendatur: Oleum destillatum carminativum & anodynum putatur. Electuarium de acoro Stomacho convenit.

Acori adulterini radix tantum est in usu, vi adstrictoria & stiptica commendata, unde succus expressus in diarrhæis, dysenteriiis & hæmmorrhagiis laudatur. Langius ex hoc nectar sum adstringens præparavit, ipsi in vomitu cruento familiare. A quibusdam tanquam certum amuletum, contra Dysenteriam, Catarrhos, aliosque certos morbos statuitur.

Adiantum ingreditur vulgo decocta aperientia in affectibus pectoris renum & aliis morbis chronicis. *Adiantum aureum* rari usus est, nisi quod in morbis ab incantatione ortis laudetur, & externè, uti omnes herbæ capillares, in calvitie proficit. Notari meretur quod Capillus & quamvis

quamvis ad aspectum sit planta arida, tamen illius th. i. expressa fere tantundem succi fundat.

Agallochum lignum est resinofum acidum, cujus succus recens venenosus est, aridum tamen suavem afflat odorem & resinam dat balsamicam maxime cordialem quæ in Stomachi affectibus à cruditate ortis multum prodest; Memoriam senum juvat & interne, & externe ad-mota naribus, Fumus ac odor ligni incensi naribus attractus passionem hyssericam avertit. Fit cum Spiritu vini extractum & essentia *Agallochi* pro Epilepsia.

Agnus castus semen subministrat quod in pulvere vel emulsionibus, specifica sua virtute in substantia Oleosa fundata, genituræ acrimoni- am indeque ortam libidinem gonorrhæam & fluorem album extinguit. Paratur inde *Essentia Castitatis* D. Michaelis.

Agrimonia nobilissimum est Hepaticum & Vulnerarium, speciatim in vulneribus & ulceribus renum, & inde dependente mixtu cruento; imo ad quasunque viscerum exulcerationes, imprimis hepatis, ex- tenditur. Usurpatur in vino decocta, vel sola, vel cum comis Hype- ricæ; vel denique sub forma essentia. Externè succus recens ulceri- bus commode adhibetur. Ingreditur hæc planta balnea pro mixtu cruento; quin & contusa & in vino cocta cataplasma fit pro inflamma- tione scroti & testium egregium.

Alcea vulgaris est emolliens altheæ cognatum; *Syringa* & *Vesicaria*, raritatis gratia in hortis coluntur.

Alchimilla inter Vulneraria eminet. Omnia autem vulneraria con- stant Sale alcali volatili, temperato ab acido, blande diuretico; hinc illorum succi solutiones ab acido factas præcipitant, & ratione saporis subadstringentis lac facile coagulant. Cum vulneraria non sint usque adeo volatilia, melius in decoctis, quam essentiis exhibentur. Conve- nit autem Alchimilla in ulceribus, tam externe, decoctum injici- endo, vel succum cum unguentis miscendo: quam interne in potio- nibus vulnerariis quæ dysenterias, rupturas, &c. tollunt, & acidum in Stomacho imbibunt, illudque per urinam eliminant: temperato enim hoc acido Stomachi, impeditur fluxus acidus in vulnera. Itali vaporem decocti mammis & genitalibus, pro virginum Sophistica- tione, submitunt; sed magis adstringeret si immediate appli- cetur.

Bacca Alkekengi sunt ex *Solanorum* genere & quodammodo anody- næ; gaudentque Sale essentiali vere nitroso, indeque vi insiguiuntur Diuretica & Nephritica; unde in omnibus affectibus nephriticis & in Ictero maxime conveniunt; & speciatim conducunt in sanguine coagulato, quem per urinam vel sudorem eliminant. Exhibetur suc- cus expressus vel solus vel cum vino, vel paratur inde essentia cum Spiritu proprio per fermentationem elicitæ, quæ addito opio fit ano- dyna & ipsis trochiscis de Alkekengi efficacior in ulceribus renum, ardore & suppressione Urinæ, &c. Conducit etiam infusum baccarum, tam succulentarum quam siccarum, in vino; uti & decoctum cum radice liquiritiæ.

Alliaria congener est allio, & iisdem viribus gaudet. *Allium* itaque gaudet Sale volatili acri insigniter penetrante & minus Sulphureo, cujus intuitu inter exsiccantia & calida refertur, Hinc capita aliquot

allii vesperi in vino adhibita, cruditates Stomachi corrigunt & aperitum conciliant. Allium flatibus ab acido ortis uti & colicis affectibus hystericeisque, ratione acrimoniæ suæ salinæ, optime medetur, adeoque vel externe umbilico illitum, vel interne cum vino seu Oleo olivarum calido, Versibus quibuscunque, imprimis pericardii, resistit. Urinam egregie ciet, idque tam interne in Aqua vitæ Juniperina, quam externe instar cataplasmatis pubi admotum; unde hydropicis commendatur, esque egregium præservativum & Curativum calculi; Coagulum enim calculi dependet ab acido in Stomacho orto, quod allium discutit. Capita ejus cum aceto per sudorem à peste & febribus malignis, cum vino à benignis, liberant. Contra morsus viperarum interne & externe commendatur. Destillatur etiam ex allio aqua contra venena, quæ cum novis capitibus blando solis calore per 3. vel 4. hebdomades digeritur. Applicatur denique allium cum stercore humano locis dolorificis ab incantatione tumefactis.

Alfine contusa & applicata mammis lactis proventum coerces. Decoctum ejus pro lotionem manuum scabiem pellit. Ipsa planta in aceto macerata cicatrici sanati vulneris imposita, eandem aperit & cruentam facit, teste Smuckio.

Althæa malvam virtute bis superat, unde *Bis malva* vocatur. Inter Emollientes & Mururantes primatum obtinet. Consistit ejus vis in mucilagine Aqua temperatissima, ratione cujus acrimoniæ humorum mitigat, in Dysuria, Stranguria, Ardore Urinæ, asperitate faucium, raucedine, tussi sicca, &c. Extrahitur mucilago in v. levi maceratione vel ebullitione. Ad Laxandas Calculi vias minime convenit, operatur enim (sicut Omnia Emollientia) acidum temperando, & in falsum tertium convertendo, unde calculus: ac Clysmata & Cataplasmata Anodyna semper ingreditur. Externe ejus Unguentum cum Camphora dolorem lenit, & in suppressione Urinæ cum Oleo scorpionum illitum præsentissimum est Remedium.

Alysson Galeni Essentiam dat in Hydrophobia decantatam, Est planta Hispanica.

Amara Dulcis, ut arbitror, cum usu Solani externo in Cancris conspirat.

Ammi semen est Carminativum, cujus zi. alternis diebus cum Vino propinata fæminarum fæcunditatem promovet. Quo die hausit tamina, cum viro non concumbat. Hujc semini substituitur Cuminum, cui simillimum.

Amygdala dulces constant Oleo temperatissimo, quasi Aquoso, quod nutritivum est, emaciat conductens, & acrimoniæ Urinæ omniumque humorum optime mitigat. In Pleuriticis Oleum lini quandoque substituitur. Remanentia Olei expressi redigitur in Panem insigniter Nutrientem. Emulsionem Anodynæ & Nutrientes ex amygdalis parantur.

Amygdala Amara vim habent Nitrosam Diureticam. Oleum reddunt Carminativum, & Laxativum, quodque tussim levat & sputum promovet.

Anacardium ratione acrimoniz volatilil febres excitantis in Desuetudinem abiit.

Anagallis Phæniceo flore, in forma Decocti, vel Essentiz (additis Hyperici floribus) in mania & deliriis Spiritus egregie sistit: Externe dolorem ulcerum lenit, eademque abstergit.

Anagallis Aquatica habet alcali blandum urinosum quod acidum scorbuticum temperat. Quædam enim Antiscorbutica sunt acria volatilia, ut nasturtium, &c. quæ non semper conveniunt, propter effervescentiam & Phlogoses quas excitant; quædam autem magis temperata sunt, quæ illis commixta acrimoniam mitigant. Talis est *Anagallis*. Usurpatur interne Decoctum vel succus expressus, cum sero Caprino, & externe contra Scorbuticorum tumores ulcera & maculas, & hæmorrhagias genitalium post partum.

Anethum in recessu habet Sal vol. Oleosum temperatum; unde folia & flores acidum flatulentum, tam comesta quam clysteribus incocta, destruunt: Quin & Urinam & menses promovere, fiunt etiam exinde Cataplasmata & Pediluvia Anodyna. Semen lac auget. Oleum temporibus Illiurum Cephalalgiam & Vigiliis abigit, modo recens sit; vetus autem somnum non inducit.

Angelica Syvestris est optima, sed *Aquatica* nil valet. Habet in recessu, tanquam Crascos fundamentum, Sal vol. Oleosum temperatum, quod ex sapore & odore acri dignoscitur, & aromaticum insignitur; ratione cujus Carminativa est, Alexipharmaca, Sudorifera & simul Diuretica; affectus hystericos, & dolores post partum respicit; partum promover. flatibus & colicis resistit; menstrua suppressa restituit, & nimia sistit. Radices aceto infusæ cum Camphora egregium sunt pestis præservativum. In Oleo destillato tota ejus crasis latet; quod additur Clysteribus Anticolicis, & Scrobiculo cordis pro inflatione Stomachi inungitur. Ex Extracto Angelicæ fiunt Pill. Sudoriferæ.

Anisum Aromaticum est. Semen mala ex deficiente Stomachi digestionem ortunda corrigit. Unde commendatur in insomniis turbulentis & incubo, quæ ventriculo & intestinis sæpe ortum debent. Oleum destillatum Pectoris affectibus specialissime convenit, præsertim si cum floribus Antimonii fixis digeratur. Semen lac auget & corrigit, acidum coagulans in matrum mammis & infantum Stomachis corrigendo; unde infantibus ʒi. seminis cum pulve commode propinatur. Oculis Cancrorum Admixtum Infantum tormina & flatus egregie compescit. Omnibus ejus præparatis præferenda sunt Oleum destill. & Spiritus. Externe Oleum in Contusionibus partium nervosarum & infantum casibus, modo mature illinatur, multum conducit. Estque Odoriferum penetrantissimum. Fit etiam ex hoc Oleo, cum corpore pro balsamo, balsamus umbilico illinendus contra tormina.

Anserina creditur de Sale alcali Nitroso participare, unde Urinam pellere dicitur. Succus ejus seu Decoctum egregium sunt Nephriticum, & crebrius hausta Ictericum pellunt. In Paroxysmo febrili planta cum Sale & Aceto subacta Plantis Pedum applicatur; sed interne non adeo tuto adhibetur quia paroxysmus exinde prolongatur.

Anthora

Antihora antidotum est *Thora*, quæ venenosa est; unde & reliquis venenis repellendis convenit.

Antirrhinum ad Incantationem commendatur.

Apium est Diureticum, unde ejus Radix in morbis chronicis commendatissima est. Decoctum *Apii Palustris* cum *Coriand.* in Aceto & ∇ menth. Mammis commode applicatur in *Lenis Redundentia*; Semen, *Menses* & *Urinam* ciet.

Aquilegia semen inter expulsiua primatum obtinet; unde mediante diaphoresi in variis & morbillis conducit. Cum semine nasturtii & ∇ parantur exinde Emulsiones quæ in principio effervescentiam febrilem compescunt; aliàs Icterus, maculas scorbuticas & achores Infanrum egregie pellunt. Syrupus etiam & Tinctura ex floribus *Aquilegia* infusus valet contra febres petechiales. Paratur etiam ex floribus Unguentum quo utimur cum Spiritu Nitri dulci in Scorbutico oris.

Aristolochia sapor acris aroma occultum innuit; *Menses*, partum, secundinas & *Lochia* promover, in Epilepsia per consensum uteri convenit. Est etiam Vulneraria, tum interne ulcera pulmonum & mucum pectoris detergendo, tum externe in Linimentis.

Armoracia vis consistit in Sale vol. admodum acris; ratione cujus radix Vino infusa mucum Pectoris, Stomachi & intestinorum abstergit, appetitum feliciter conciliat, & *Urinam* potenter movet: Infusa autem in lacte contra Scorbutum & Paralyfin Scorbuticam valet. Succus expressus ad ssij . calculum optime pellit. Infusum rad. in Spiritu formic. ariduras partium externe corrigit. Hodie ejus loco *Raphanus Marinus* Usurpatur, qui easdem possidet vires. Radix *Armoracia* in Vino infusa, & cum foliis nasturtii confusa & subacta, & Colatura hausta, per Vomitus & secessus purgabit.

Artemisia participat de Sale vol. & Sulphure fixo; rubra ramen albæ præferenda, quia constat Sulphure paulo fixiori: Decoctum Herbae & Radicis dolores post partum lenit, menses & *Lochia* pellit, & in omnibus affectibus uterinis convenit. Ad Radicem *Artemisia* reperiuntur Carbones, qui in Epilepsia revera juvant; suntque nihil aliud quam Radices annoasæ demortuæ.

Aryum habet Sal vol. acerrimum & penetrantissimum; unde in Asthmate puitam viscidam in Bronchiis incidit. Stomachum roborat, acidum ejus plicis adhærentem incidendo; febres Quartanas & Scorbutum pellit. Si infundatur Radix vel folia in Aceto, figitur ejus acrimonia, & tertium evadit Sal diureticum, in casu ab alto commendatum. Radix etiam sicca recenti multo debilior est. Fæcula nil valet.

Asparagus Diureticum Nitrosum est. *Urinam* sætidam reddit, unde putrescendo resoluta ejus Salia in calculum abeunt; adeoque calculum non pellit sed generat. Radix inter Aperientes refertur quæ Sale suo vol. bilem acuat, puitam & austum Stomachi corrigunt, adeoque in morbis Chronicis commendantur.

Atriplices Sale blando Nitroso turgent, unde refrigerant, & sæces induratas emolliunt. Externe Clysmata & Cataplasmata Emollientia & Anodyna ingrediuntur.

Avena usurpatur in Jusculis pro nutritione, & temperandis succis acribus, in asperitate faucium, &c. Sæculus *Avenaceus* contra

contra tormina abdominis usurpatur; sed Cura dependet ex solo calore.

Aurantia Mala acida ejusdem cum Citro usus sunt, dulcia in Scorbuto & Melancholia usurpantur. Cortices habent Sal vol. acre facile inflammabile, cujus incitru Colicos flatus, passionem Hystericam & Stranguriam respiciunt, vel in forma Pulveris, vel Olei, quod egregium est sudoriferum & simul Carminans; quodque Dysuriam (acidum primarum viarum corrigendo) tollit; Et Umbilico illitum stranguriæ medetur. Flores gaudent Sale Mercuriali, hinc per se destillari nequeunt in Oleum, sed cum Baccis Been; cum Vino destillati reddunt ∇ in passione Hysterica egregiam; fit & Essentia aurea ex floribus, moschum odore referens & egregie confortativa.

Auricula Muris non solum Adstringit, sed etiam Vulneraria est, tam interne, quam externe. Item prodest in calculo, & infantibus exhibetur pro Hernia.

B.

BARDANÆ radix in Pulvere vel Decocto congruatarum sanguinem resolvit; & egregium est diureticum præsertim in Arthritide: In Lue venerea convenit, sudorem expectando. Semen est Diureticum & commendatur Phthificis. Oleum ex rad. sicca calculum promovet. Externe Folia succulenta contusa, & singulis 12 horis mutata, hydropicos tumores & arthriticos dolores certe levant.

Bardana minoris Radix Decocta Cappillos promovet, & colore flavo tingit.

Basilicum Aroma est efficax, & Cephalicum mirum, odore tenuis in sensibus. Semen sternutatorium est optimum.

Bellidis tenella folia magni usus sunt in Vulnerariis. Flores sunt diuretici in hydropo; in pleuritide à frigore post calorem hausto, sanguinem congruatam dissolvunt. Succus foliorum tenellorum recens Asthmaticis subvenit. Tinctura cum Phlegmate Vitrioli ad gut. 50. in febribus ardentibus, egregia est. Conserva Bellidis Albæ in fluore albo juvat.

Berberis gaudet acido blando nonnihil adstrictorio; unde in febribus tam benignis quam malignis, diarrhæis, & imprimis Dysenteriiis cum febribus junctis, egregie convenit.

Beta gaudet Sale Nitroso, unde alvum laxat, intestina blande adstringit. Succus recens Errhipum est.

Betonica Vulneraria est. Succus recens ad Consistentiam mellis coctus egregie convenit in Vulneribus & Contusionibus, specialissime Capitis. Recens Betonica narcotica est, unde dolorosis Vulneribus multum prodest; immo quandoque hortulanos evellentes inebriat. Diureticum insuper est, ut omnia Vulneraria. Imprimis autem in omnibus Capitis Affectibus commendatur. Ejus Decoctum post parum difficilem, quod læsum est in utero restituit, & Lochia promovet.

Betula Cortex tenellus inter duas patinas super carbonibus coercitur, Liqueorem Oleosum exsudat, in gravi auditu & tinnitu aurium, cum bombace

bombace guttatum usurpatum. Per incisionem arboris verno tempore acquiritur succus seu ∇ , quæ in Scorbuto, Nephritide, Calculo, Podagra, Ictero, & omnibus affectibus Chronicis Tartareis, singulare est remedium tam Præservativum quam Curativum. In Arthritide Scorbutica paratur ex odem balneum injecto insimul formicarum acervo. In scabie & Melancholia M. S. purificat, Phthisi etiam subvenit; Et certe multum habet in recessu. Serverur autem in Vasis & Lagenis probe clausis Sulphuratis in cella; aut fermentetur leniter cum Aqua appropriata aromatica, & tunc duius servari potest.

Bistorta Radix adstringit, speciatim in hæmorrhagiis uterinis. Decoctum rad. merito ∇ z præfertur; estque Alexipharmacum sudorem movens & congrumata dissolvens.

Borrage & *Buglossa* ejusdem sunt naturæ, unde conjunctim tractanda. Temperatissimæ autem sunt Plantæ, & inter Cordialia referuntur. ∇ Buglossi ophthalmica est; Arbitror inde per deliquium parari posse liquorem aliis non inferiore. Acidum Hypochondriacum non nihil temperant, sed non curant. Pro quo scopo usurpatur Syrupus cum Croco. Conserva ex floribus & ∇ Cinnam Borriginata iisdem malis succurrunt.

Botrys (utut ab autore neglecta) incocta optimum est remedium in *Oribopnaa*. Habetur & ∇ Botr. Destillata quæ in inflammatione hypochondriorum infantum usurpatur.

Branca Ursina Emollit; unde Clysmata & Cataplasmata Emollientia ingreditur.

Brassica gaudet Sale vol. temperato, & Nitrosa substantia quæ urinam movet, & alvum Laxat. Laudatur Syrupus in raucedine post nimiam loquelam. Unde & Decoctum cum Passulis Concionatoribus est in usu. Externe folia vesicas à vesicatoriis elevatas, & fontanelas apertas servant; mundificant etiam & consolidant ulcera. Nec non in Pleuritide abscessus tam resolvunt quam suppurant.

Bursa Pastoris abundat succo Glutinoso adstringente, in sputo & mistu cruento usitato. Externe contusa vulneris recentis sanguinem sistit. Imminente Paroxysmo febris intermittentis cum Aëro carpi manuum adhibetur.

Buxi Lignum Sulphure gaudet narcotico; unde Oleum destillatum quoscunque dolores, in specie Odontalgiam & Epilepsiam levat. Decoctum in Lue Venerea, Scabie, &c. potenter sudorem & urinam movet, & Corpus exsiccatur, quo ipso & merito præfertur Ligno Guaiaci. Propter vim narcoticam laudantur dentiscalpia ex hoc ligno.

C.

Calamus Aromaticus apud nos non habetur genuinus, cui nos Acorum verum substituiamus.

Calamintha, Vid. *Mentha*.

Calcatrippa adstringit, urinam & partum promovet: Destillatur ex eadem & Cyano ∇ ophthalmica lympham acrem temperans. Conserva florum cum Spiritu Salis acidulata contra retentionem Urinæ commendatur.

Calendula

Calendula ratione odoris aromatici Cordialis est; menses suppressas, parum & secundinas pellit. Immo in omnibus Crocum imitatur.

Cannabis semen gaudet principio narcotico Sulphureo, sed immaturo & crudo. In Ictero tam in forma Emulsionis, quam in lacte decoctum, remedium est optimum, Gonorrhæas etiam reprimi, & semen imminuit; uti Oleum expressum renum regioni illitum. Cum posca decoctum uvulam laxam restituit.

Capparis frutex est Nitrosus & diureticus; flores Sale vel Aceto conditi & Cortex conveniunt cum aliis aperientibus in omnibus morbis Chronicis, succos enim primarum viarum corrigunt, & per urinam expellunt. Cremor Capparum Salitorum ad 3vi. alvum laxat.

Caprifolii Decoctum optimum est Diureticum, in Arthritide conlucens, & in lue q̄ ea ejus surculi Sarsaparillæ substituuntur. Succus ex foliis est Vulnerarius; prodit egregium Balsamum Vulnerarium, ex baccis rubris maturis in fimo equino digestis.

Cardamomum aroma est elegantissimum, ventriculo, præ aliis, conveniens; ad intestinorum flatus & cruditates ab acido oriundas, & verriginem à ventriculo ortam speciatim Laudatur. Memoriam confortat. Destillatum paucum sed elegans dat Oleum.

Cardiaca præcipue convenit suffocationi hypochondriacæ infantum.

Cardui Benedicti folia cocta in febribus malignis, intermittentibus post vomitum, sudorem movendo conducunt; sanguinera etiam grumosum per Urinam expellunt. Semen in Convulsionibus & Pleuritide usurparur, expectando sudorem.

Cardus Maria in usu Anti-pleuritico priori non cedit. Semen ejus in Pulvere contra morsum canis rabidi laudatur.

Carlina Radix inter Alexipharmaca refertur.

Cari semen speciale Carminans est, & Anticolicum. Oleum destil. in iisdem affectibus & Cardialgia conducit, Urinam item promover, tamque suavis odoris reddit; aliis & Tragæas post pastum sumendas ingreditur.

Caryophylli hortenses rubri cæteris præferuntur. Vis horum consistit in parte vol. &iali, unde amici sunt Capiti, in Apoplexiis, Epilepsiis, &c. speciatim in senibus. Conserva flor. Tun. ad Apoplexiam præcavendam, uti & ▽ destill. contra loquelam amissam, adhibetur.

Caryophylli Aromatici aroma sunt Oleosum, immisso acu candente Oleum fundens, modo boni sint. Stomacho autem conducunt, & cruditates acidas expellunt. Oleum Caryph. dest. cum Oleo Camph. contra dolorem dentium valet; contra febrium rigores, sumitur ante paroxysmum interne, vel sterno illinitur. Mulierum affectibus uterinis conducit.

Caryophyllata Radix colligitur antequam in flores ablerit. Cephalica est, & sudorifera; specialiter in affectibus Catarrhalibus lympham corrigit, Stomachum (in forma Vini Medicati) confortat, & alterum curat.

Castanea crudæ statuosæ & stomacho nocivæ sunt; coctæ vero benigne adstringunt; in asperitate faucium & fluore albo interdum usurpantur.

Centaurium

Centaurium Minus amarissimum est & febrifugum. Decoct. Summit. præmisso vomitu in tertianis Intermitentibus instar omnium est. Bili. etiam vitia corrigit, menses ciet, & cachexiæ adversatur. Clysteribus pro stimulo additur. Abscessus item & ulcera mundificat. In Aperientibus ejus Extractum seu succus inspissatus, & Sal fixum primatum ducunt.

Ceparum vis consistit in Sale vol. acri & iiali seu admodum subtili, quod coquendo leviter evanescit; habent & Sulphur quod fætozem dat. Sunt insigniter Diuretica, & in febribus malignis quandoque sudorem movent. Succus ex Ceba cava Theriaca repleta & assata in febribus malignis propinatur. In aceto macerata menses acerrime cient. Cataplasma ex cepis & allio cum adipe anserino subactis, inguini vel renibus applicatum, urinæ suppressionem revocat. Tonsillarum inflammationes externe curant. Abscessibus malignis Theriaca cum succo Ceparum applicata convenit. Applicantur & morsui canis rabidi; item crudæ cum Sale contusæ in ambustionibus adhibentur; tumores difficulter suppurabiles, tam malignos, quam benignos, acidum debellando, & humores crudos incidendo maturant.

Cerasa acida blando acore appetitum conciliant, in aceto macerata & masticata sitim & æstum febrilem compescunt. Condita, perforata, & vino infus. Croc. metal. crebrius irrorata, & exsiccata, & dehinc in ore masticata Vomitus cient. Nuclei masticati diuretici sunt, & renes purificant. Oleum ex nucleis expressum rarum est, sed contra nephriticos dolores commendatissimum. *Cerasa Dulcia* dant Spiritum volat. aromaticum & suavis odoris, qui in loquela amissa vel Epilepsia linguæ admotus vel interne propinatus multum commendatur. Unde inter Cephalica tanquam *specificum* refertur. Notandum autem Specifica huic vel illi parti non interservire propter sympathiam ullam occultam; sed quia mediante circulatione in universum corpus diffusa, mechanica sua conformatione certis quibusdam partibus se insinuant, ut effectum suum exsequantur.

Cherefolium est temperatum quasi aroma. In vertigine à Stomacho orta præsentaneum est Remedium. In casu ab alto grumoso sanguinem resolvit; est etiam vulneraria & diuretica, unde in ulceribus renum deprædicatur. Paratur inde Essentia contra vertiginem, quæ conducit etiam mulieribus quibus Lac in mammis coagulatum est. Coquitur in Cerevisia vel Jusculis; vel cum pane butyro oblito comeditur. Habet & usum externe in Cataplasmate Diuretico.

Chamadrys & *Chamapitys* affectibus articulorum sunt dicata; sed parum juvant. In Scorbuto etiam & omnibus fere morbis Chronicis frequenter adhibentur. Dicuntur etiam mictum Cruentum juvare, & febres intermittentes curare.

Chamomilla Romana vis consistit in Sale vol. Oleoso, unde anodynum est, & Carninativum in Colica simile non habens; præsertim ejus Oleum ex flor. destill. cærulei coloris, quod tam interne quam externe umbilico illicum mirifice prodest. In doloribus post partum interne Oleum & Essentia hujus herbæ propinantur, & externe sacculus in vino coctus abdomini applicatur. Ita menses & urinam ciet. Externe tumoribus flatulentis felici cum successu adhibetur.

Chelidonium

Chelidonium majus amarissimi est saporis. Succus Plantæ recentis cum Vino Ictericum perfecte curat. In febribus malignis pro egregio sudorifero cum Sale ꝓco propinatur. Oculos etiam clarificat, & nubes remouet; imprimis ∇ ejus destill. Oculi humores restituit. Recens contusum & pedibus applicatum, eorundem tumores à morbis Chronicis ortos, tollit. Usurpatur etiam Radix.

Chelidonium minus acre anti-scorbuticum est. Succo ejus tumentes hæmorrhoides illinantur, aut & intro sumatur.

Grana Chermes roborant, abortum præcauent, sætum roborant, memoriam instaurant, & tristitiam seu metum abigunt. In Melancholia Hypochondriaca Confectio Alchermes cum Corallii mista summum solatium adfert. Tinctura ejus cum Camphora in melancholia & morbis cum delirio conjunctis famosa est. *Hartmannus* Extractum Conf. Alchermes cum succo Pomorum Borsdorffianorum commendat in affectibus Hypochondriacis.

Flores Cheyri & eorum ∇ a usurpantur interne ad Partum, Lochia & Secundinas expellenda; & externe illinitur Oleum abdomini pro sedandis doloribus post partum. In affectibus Capitis non adeo conueniunt, cum minus sint Aromatici.

China Vera nigra textura constat admodum acri, & Volatili aromatica, satisque penetrante. Radix autem nodosa, ad nos allata, est tantum Sylvestris non Hortensis, ideoque magis temperata, vi tamen sudorifera in Decocto Antivenereo maxime pollens. Conuenit ejus Decoctum in Scorbuto membra exteriora affligente, Arthritide Vaga Scorbutica, & Paralyfi Scorbutica. Radix Chinæ in sero lactis cocta senibus Catarrhosis & Podagricis est admodum proficua. Paratur & inde Essentia.

China China seu Cortex Peruvianus, si genuinus sit, est Crassus, spissus & albicans, saporis amarissimi, similis radici Gentianæ. Usus ejus est in febribus Intermittentibus, quartana præprimis & tertiana tam simplici quam duplicata, præmisso tamen vomitorio. Infunditur scilicet Radix à ʒi . ad ʒiii . in Vino, & infusum hauritur bihorio ante paroxysmum. Operatur per sudorem, interdum per Vomitum, raro per sedes. Si genuinus sit, post secundam vicem quartanæ cessant: & ab usu ejus purgans adhuc seperaddendum est. Quod si minus Genuinus sit, periculosa & sæpe Lethalis ejus cura est; unde Gentiana nostras commodè illi substituitur. Interea certum est hunc Corticem operari acidum vitio digestionis primæ contractum corrigendo, à quo febres Intermituentes oriuntur.

Ciceris semen diureticum est, cujus Decoctum cum Rad. Petroselin. in Jusculo carnis puerperis post partum euporiston est: nitrositate enim sua uterum abstergit, secundinas mouet, & subsistentibus in Virginibus mensibus succurrit. Lac minime cogit.

Chrysanthemum Peruvianum non tuberosum seu flos solis, dat scapum seminum non maturorum, qui incisus ac decoctus copiosum præbet Gummi, quod quidam tanquam Vulnerarium singularissimum in formam Emplastri redactum extollunt.

Cichorium in subjectis biliosis multum præstat. Consistit ejus vis in Sale alcali temperato, quo abstergit per urinam, & mitigat in abdomine phlogoses & tormina orta ab effervescencia Salis vol. in bile cum

cum acido vitioso digestione primæ; unde infantibus recens natis, & in chronicis affectibus, cruditates corrigendo convenit. Ex floribus fit elegans ∇ ophthalmica per deliquium, quæ in albugine & aliis oculorum affectibus deterfiva egregia est. Paratur inde succus forti decoctione elicitus, qui Sale essentiali fere nitroso imprægnatur, & in extractum inspissatus Oleositarem aliaque bilis vitia, calidæ hepatis intemperiei adscripta, egregie corrigit.

Cicuta exulat à medico usu interno ob venenum. Sunt tamen qui scirrhus Lienis & Hepatis per 3l. rad. curare volunt. Externe fit inde enplastrum, quod cum gum. amm. in aceto soluto strumis adhibetur. Quin & ipsam plantam cum ∇ Chærefol. vel succum cum aceto, ad lac inhibendum, ut & ad Mammæ ex lacte coagulato induratas, immo & tumorem penis ex nimia venere, applicamus.

Cicutaria Palustris est modernorum decantarum antiphthificum præservative & curative, semen nempe crude sepius assumptum.

Cinamomum nulli analeptico cedit. Tota ejus vis in Oleo; quod si cum semine cannabino, ut sæpe fit, destilletur & adulteretur, fit squalidum, inodorum & nigrum. In Syncope nausea aliisque stomachi affectibus præstantissimum est. Convenit etiam ejus aqua non secus ac Oleum ad omnes uteri affectus, partum nempe difficilem, sætum roborandum; Menfes, Secundinas, & Lochia expellenda. Oleum ex cinamomo copiosissimum habetur, si compages ejus cum phlegmate Virioli non nihil referetur. Verum in destillatione vulgari per excessivum ignem Oleum comburitur; concinnius ergo fit inspergendo frustula Cinamomi modico vini, & postea ex V. B. per retort. destillando. Habet utique Cinamomum Oleum duplex, subtile unum phlegmati supernatans, aliud crassum rubicundum (quod vulgare est) quod in aqua subsidet. Reddit etiam acidum manifestum, cum cortex sit resinofus. Syrupus qui prostat nil valet. Melior est Tinctura seu essentia cum Saccharo in Syrupum redacta. Cinamomo similis est *cortex winteranus*, in scorbuto, malo hypochondriaco & affectibus Stomachi usitatus.

Citrus succum reddit in febribus malignis ardentibus, & in Scorbuto ex aeris inquinamento contracto, egregii usus: gaudet enim acido volatili quod acidum Scorbuti rancidum corrigit. In quem finem habetur & conserva Pulpæ citri. Cortices vero sunt admodum Oleosi volat. & essentiam dant in statibus egregiam. Habetur & acetum citri pro morbis epidemicis. Fiunt etiam ex seminibus emulsionnes in febribus petechialibus & malignis egregii usus. Fit denique ex toto citro essentia, excipiendo Saccharo succum Oleosum corticum; deinde pulpam albam à succo liberam cum aqua fermentando, & postmodum destillando Aquam Spirituosam, quæ Stomacho convenientissima est & imprimis iis conducit, qui ægros morbis malignis afflictos necessario visitare tenentur.

Citrulli semen diureticum est & ingreditur emulsionnes in febribus malignis, dolore nephritico & ardore renum usuales.

Coccula orientales in pulvere cum butyro illitæ phthyriasin & pediculos fugant.

Cochlearia gaudet Sale volatili acri, ratione ejus in Scorbuto & Morbis chronicis tartareis usitatissima est. In illis tamen, in quibus est acidum acre, phlogoses & alia symptomata excitat; nisi cum lacte vel sero lactis, aut vino, temperetur acrimonia ejus Salsa volatilis. Ejus succus gingivis Scorbuticis prodest. Paratur ex eadem Sal volat. urinosum vel per se destillando, vel fermentando & putrefaciendo. Fit etiam ex *Cochlearia* quæ florere incipit, Oleum destillatum, quod in Scorbuto plurimum Valet.

Contrayerva usurpatur pro sudore ad 3i. in morbis malignis & venenosiss.

Consolida media vulneraria est tam internè quam externè. Decoctum ejus in phthisi & aliis exulcerationibus satis est frequens; laxat blandè alvum, contra naturam aliarum consolidarum.

Coralina convenientissimum est remedium contra lumbricos, ad 3i.

Coriandrum aromaticum est & Stomachium egregium; cruditates enim acidas & inde natas inflationes præcavet. Acetum cum quo vulgo preparatur ei omnem vim surripit. Fit exinde cum Saccharo & Scammonio confectio laxativa egregia.

Coryli furculi juniores per descensum destillati Aquam reddunt Spirituosam acidam cum subsequente Oleo, quæ omnia legitime rectificanda sunt. Oleum hoc ad gut. 8. vel 9. in Epilepsiis, vermibus enecandis, pediculis fugandis, & odontalgia sapienda, multum præstat; & in partu difficili umbilico illitum congruit: est enim anodynum. *Corylus* post centum annos viscum plorat, cui in epilepsia curanda simile remedium vix invenitur.

Costus acris est, Oleosus, adeoque aromaticus. A medicis masticatus ab agrorum contagio maligno præservat. Oleum costinum in paralyti remedium est optimum.

Croci flores gaudent Oleo vol. & admodum Spirituoso; fortiter penetrante: Cujus intuitu vim obtinent Inebriantem seu narcoticam; quæ tamen non confundenda est cum cæteris Stupefactivis. Cordiale item insigne est, stimulatque urinam, menses & særum, Jusculum scilicet ex cerevisia Croco insigniter tincta. In asthmaticis atque Dispnois 3i. in vino generoso commode propinatur. In affectibus etiam capitis Spiritus animales reficit. Verum, si dosis ejus nimia sit, malignitate sua Narcotica ebrietatem, delirium ridiculum, quandoque mictum cruentum, & interdum mortem inserit. Externe in agrypniis sacculus Croco repletus capiti suppositus extemplo juvat; caute tamen & non nisi fortioribus adhibendus est. Ventriculo impositus vomitum sistit; verum si justo diutius detineatur prorsus interimit. Cæterum ipse quoque crocus nodulo inclusus & cum camphora de collo è regione ventriculi suspensus, remedium est melancholicis apprimè conveniens. Sic & cum Spiritu vini membra frigore læsa restituit. Pro essentia croci optimum menstruum est *Aqua Vitis*, quæ tamen non extrahi, nec is volatilis cum menstruo avolet, sed sub forma essentia, quæ in dysenteria interne est elegans, aservari debet. Præterea convenit crocus pro concoquendis & maturandis tumoribus, & doloribus sistendis.

Cubebe gaudent Sale volat. acri minus temperato. Memoriz dicatur sunt, adeoque somnum conciliant & veterem infirmum stimulant; proinde

proinde cavendum est ne nimius eorum usus pro acumine stupiditatem inducat. Grana utique cruda mane deglutita in affectibus capitis à Stomacho ortis conducunt.

Cucumeris & Cucurbitæ semina tantum sunt in usu pro Emulsionibus anxi-febrilibus: sunt tamen qui carnem in taleolas dissectam capiti raso in phreniide applicant.

Cumini semen gaudet Oleo Salino temperato aromatico; convenitque in omnibus cum aniso, excepto quod lac intercipiat; colicam levat, menses stimulat, & in specie pro dolorosis mensibus corrigendis nil præstantius. Oleum ejus umbilico illitum tormina infantum eorumque suffocationem tollit; fortiter etiam urinæ odorem affricat interne sumptum, stranguriamque sanat.

Curcuma convenit in omnibus affectibus cachecticis & ubi bilis peccat, in Ictero nimirum.

Cuscuta super thymum crescens *Epithymum* dicitur; super hyssopum, *Epiphyssopum*. Habentur hæ plantæ pro nitrosis, adeoque pro laxantibus diureticis, quæ & M. S. purificant.

Cyan flores Menses, Urinam & Lochia suaviter promovent. In affectibus oculorum ex variolis ortis liquor inde per deliquium paratus utranque facit paginam.

Cyclaminis radix succum acrem suggerit qui abdomini illitus in hydropse laxat: Paratur & inde unguentum quod idem præstat. Succus hic durissimos emollit tumores, & in hunc finem emplastra splenetica ingreditur: linteo etiam exceptus & ano blande applicatus Hæmorrhoides levat.

Cynoglossa narcotica est & adstrictoria; modernis autem exoleta.

Cynosbati flores magis odori sunt quam hortenses. Fructus sunt diuretici sive cocti sive conditi, adeoque à calculo præcavere feruntur. Quin & in *Soda*, remotis lapillis, stamina cum Saccharo conducunt. In spongiiis reperiuntur vermiculi in aceto contundendi, quo illinuntur tempora pro conciliando somno; & interne etiam commendantur in epilepsia, & urinam movent.

Cyper radix reliquis aromatibus est paulo acrior, & paludosa loca amat, uti omnia plerumque vegetabilia Sale vol. prædita. Ejusdem est usus cum aromatibus.

Cydonium vis in Sale acido austero consistit, unde blande astringunt, Stomachum & appetitum, roborant; vomitum nauseam, dysenteriam & diarrhæam curant. In eorum enim succo inspissato Sal ejusmodi crystallinum ad oculum apparet. Externe in Vulneribus Venenatis conducunt. Seminum vis consistit in mucilagine, quæ cum phlegmate Vitrioli parata in æstu & faucium affectibus conducit; & addita camphora & Saccharo Saturni in Ambustionibus & ardore Hæmorrhoidum egregie juvat.

D.

Datura Indorum narcotica est, adeo ut sint qui ipsi Turcarum opio eandem præferant.

Daucus Creticus in usu est uterino, decoctum autem seminis in Cerevisia egregium est diureticum, & à calculo liberat.

Endivia

L.

Endivia Cichorio temperatior est; quod vide.

Equisetum in vulneribus constringendis commendatur. Item ∇ ejus destillata pro vehiculo medicamentorum in nephritide habetur.

Eruca & *Sinapi* habent Sal vol. admodum acre, unde appetitum conciliant & in Scorbuto conveniunt; sive cruda, sive recentia contusa cum vino. Certe in apoplexia melius remedium non datur, præsertim Spiritu exinde cum Calce Viva destillato. Paratur quoque exinde electuarium in his affectibus & venere stimulanda commendatissimum. Cui cum fermento imposita vesicas excitant; Masticata autem phlegma ex ore eliciunt.

Erysimum constat Sale vol. pungente, ratione cujus in faucium raucedine seu tussi chronica a Stomachi muco orta, non inelegans est. Externe planta & semen contusa Scirrhis ad cancerum degeneraturis cum melle applicantur.

Eupatorium epaticum est. Fibra radicum in vino decocta alvum, urinam & vomitum quandoque movent, teste *Gesnero*.

Euphrasia inter ophthalmica tam interna quam externa primatum ducit. Musto infusa vinum dat in hebetudine oculorum conveniens.

F.

Fabarum stipites mediante calcinatione Sal reddunt valde diureticum. Externe farina in contusione & inflammatione partium glandulosarum, præprimis testium, cum aceto & Lythargyro multum prodest. In tumore etiam mammarum farina hæc non incongrua est. ∇ florum cosmetica est.

Ficus temperata gaudent dulcedine, unde in raucedine, tussi & urinæ acrimonia conveniunt. In variolis frequentis sunt usus. Cocta alvum laxant. Externe ficus assata & calida tumores emolliunt & maturant, & gingivis suppuratis succurrunt; quin & ad tussim faciunt removendam, si in Spiritu vini infundantur, qui postmodum accendatur & hauriatur.

Filix in chronicis maxime commendatur; in melancholicis cum *Sabina* coquitur.

Fœniculum variolas expellit & oculos protegit; egregium est nephriticum, in omnibus renum affectibus polychrestum; ejus decoctum mire lac auget. Oculis vero commendatissimum est, imprimis à incubrationibus nocturnis læsis, in quem finem liquor ex Saccharo caulibus excavatis immisso collyrium præstantissimum est. In omnibus sere cum aniso convenit.

Flammula Jovis ratione Salis vol. acris antiscorbuticum est. Per frequentem cum Spiritu vini cohobationem Spiritus egregius inde elicitur. Extrinsecus Vesicas excitat.

Fœnum Græcum externe usurpatur pro scopo anodyno & resolutivo.

Fragaria in Cachecticis & Ictericis frequenter adhibetur. Fructus gaudent alcali vol, blandissimo, unde renes abstergunt & M. S. purificant.

cant. Cavendum ne nimius eorum usus choleram aliosque intestinorum affectus excitet.

Frazini folia vel succus vulneribus applicata, Hæmorrhagias sistunt. Cortex seu lignum habet omnes Guaiaci vires in usu antivenereo; applicatum autem naribus vel recentibus vulneribus, sanguinis fluxum exemplo sistit; & dentium cavitatibus intrusum vel Gingivis affricatum odontalgiam fugat. Notandum autem quod certum & determinatum tempus requiratur ad ejus collectionem. Semina lithontriptica sunt & venæ stimulant. Alias lignum altera extremitate igni commissum liquorem exudar in affectibus aurium commendatissimum.

Fumaria constat Sale vol. non adeo Nitroso. Succus expressus in Scorbuto, malo Hypochondriaco & Scabie acorem vitiosum corrigit, & urinam ciet. Succus autem diu non durat, nec coctionem fert herba. Paratur exinde conserva ejusdem usus; ut & pillulæ cum Mercurio dulci in Scabie & Lue venerea usurparæ.

Fumaria bulbosa cum aristolochiâ rotunda convenit.

G.

G *Alanga* Aromatica est & Stomachica egregia; in affectibus flatulentis, suffocatione hysterica, aliisque à cruditate acida ortis, commendatissima.

Genista flores ex omni cum floribus Capparis conveniunt; estque ejus Sal in vino dissolutum admodum diureticum.

Gentiana amarissima est, & alexipharmica nobilissima. In morsu canis rabidi optime confert, vel interne vel externe cum theriaca. In febribus quartanis pulvis vel succus inspissatus multum prodest. Acidum austerum Stomachi mitigat, unde in colica & hysterica passione cum Vino calido propinatur. Externe Pulvis inspersus fontanellas fluere facit. Radix quoque fistulis angustis sæpe immittitur, ut callum ulceris fistulosi exedat.

Geranium Rupertianum applicatur cum Sale & Aceto plantis pedum in tumore eorundem hydropico. Succus ejus grumosum sanguinem tam interne quam externe dissolvit.

Glycyrrhiza grati est saporis cum amaritie quâdam in fine. Temperat acrimoniam Salsam feri & sanguinis; unde in raucedine, tussi sicca, dysuria & doloribus renalibus convenit; estque de genere nephriticorum quæ non fundunt sanguinem, sed modeste temperant. Hypochondriacis, hystericis illisque qui ab aliis dulcibus offenduntur, tuto exhibetur, ex eo quod præ cæteris dulcibus sit minus effervescebilis. Si decocta ingrediatur, in fine infundatur, alias dulcedinem amittit. Succus præscribendus in ∇ appropriata dissolutus, sic enim abjicit impuritates quibus vulgo adulteratur.

Gramen adstringit & lumbricos enecat.

Granata dulcia temperata sunt & M. S. conservant. Acidorum succus in febribus ardentibus (non per se sed in Julepis) in Gonorrhæa à rursescente semine, appetitu vitioso, & hæmorrhagiis ab æstu orundis, conducit. Flores gargarismata adstringentia ingrediuntur; cortex autem validius astringit. Infusum florum in variolis oculis instillatur ad ulcera præcavenda. Potest etiam malicorium vi acidum absorbendi quandoque mensura movere,

Guaiacum

Guaiacum in ∇ validius decoctum, in lue venerea, arthritide, scabie, febribus aliisque morbis chronicis M. S. purificat. Paratur inde essentia cum Spiritu Sambuci in scabie catarrhis & odontalgia commendatissima. Reddit etiam Spiritum acidum vol. qui ad 3i. vel 2. sudorem movet. Oleum destillatum extrinsecus in lue venerea illinitur: Crasis consistit in Sale vol. & sapor quasi nitrosus est. Vis odorifera residet in decocto. Constat ex principiis Salino Sulphureo Oleosis quæ in recessu habent acre alcalinum & acidum vol. Hoc testantur Spiritus ejus acidus & Sal volatile in forma sicca. Ut ergo paucis multa comprehendam, vis ejus consistit in parte resinosa, quæ constat Sale alcalino & acido vol. Corrices ejus eosdem, imo majores, præstant effectus. Oleum ligni cum C.C. usto rectificatum penetrantissimum & maxime sudoriferum est, ut & carminativum in affectibus hysteriis & colicis. In usu pariter est gummi in gonorrhæa, lue venerea & scabie maligna, vel in substantia, vel pillulis, vel essentia cum Spiritu vini.

H.

H*Edera terrestris* vulneraria est in ulceribus pulmonum & renum nulli cedens. Cocta in vino vel cerevisia adhibetur in Phthisi Scorbutica, asthma, & pleuridite; sanguinem grumosum resolvit & per urinam expellit.

Hedera arborea bacoræ recentes vomitus & secessus movent; siccatæ autem ad 3i. in Aceto Destillato vel Vino sudorem in peste proficuum excitant. Externe folia vesiculas fluere faciunt.

Helenii radix aromaticâ vi gaudet. In Stomaco confortando, in asthma & tussi pectorali, vinum ejus per fermentationem vel infusionem paratum egregium est; ubi & extractum ejus exhibetur. Decocta heleniata colicam & paralyin Scorbuticam mediante sudore curant; & addito fœniculo Mercurium è corpore propellunt. Paratur etiam ex helenio unguentum in Scabie proficuum.

Herniaria in herniis prodest, vel decocta, vel in forma essentia cum rore maiali parata, quæ egregia est.

Hispidula in viribus cum Pilosella, cujus species est, convenit.

Hordei decocta quibusdam suspecta sunt ob cruditates flatuosas; hinc in paranda cerevisia prius germinare debet, ut cruditates illæ tollantur. Decoctum hoc cum CC. in expellendis variolis, cum rad. Chinz in febribus ardentibus, cum rad. Scorzon. In petechialibus, egregium est. Item emulsio ex semine ad crepaturam cocto parata, in febribus benignis egregia est.

Horminum spirat odorem Citratum penetrantissimum & acutum. In tribus his affectibus (1.) fluxu mulierum albo. (2.) Suffocatione hysterica & (3.) Colica: Præstantius remedium vix habetur. Propinatur vel decoctum ejus, vel Spiritus vini à summitatibus florentibus aliquoties abstractus, sic enim partes aromaticas secum rapit. Externe in hysteriis castoreo non cedit.

Hyoxyamus niger exulat propter virulentiam. Albus gaudet vi paracrica opio non cedente, quæ sita est in principio Sulphureo, quod ejus visciditas, quæ circa flores reperitur, ostendit. Foliorum de-

coctum in lacte, Stomacho dolenti calide applicatur. Semen conservâ rosarum exceptum sputum sanguinis & omnem hæmorrhagiam compescit; cavendum autem ne nimius usus stupefaciat. Oleum ex seminibus expressum, temporibus illicitum, somnum inducit; item doloribus dentium Scorbaticis conducit; imo in quacunque odontalgia Radix Gingivis affricta vel dentibus inserta cercissimum est remedium. Odontalgia à vermibus per suffitum herbæ vel seminis curatur. Emplastrum ex succo foliorum & Oleum seminis contra quoscunque dolores & tumores duros usurpantur. Semen basis est secreti *Heurnii* contra hæmoptysin.

Hyperci flores & semina contrita spirant odorem gratum, & succum fundunt rubeum. Summitates florentes par vulnerarium non habent. Semen diureticum est singulare, à calculo præservans, & in ulceribus renum à mictu cruento maxime proficuum; ab hinc & in resolvendo sanguine grumoso convenit. ▽ vel essentia valet contra lumbricos, tremorem artuum, deliria, & maniam. Externe Oleum ex sem. expressum, vel Oleum comm. in quo summitates maceratz sunt, in vulneribus, convulsionibus & ulceribus partium nervosarum, simile non habent.

Hissopus expectorans est pulmonibus dicatum. Syrupus ejus & decoctum in vino, in asthma & tussi chronica expectorat & viscida resolvit. Quin & ▽ ejus Spirituosa, cruditates absorbendo, Stomachi malis succurrit. Externe summitates vino calido immersæ in oculorum suggillatione & sanguine conglumato ex contrusione multum conferunt.

I.

Imperatoria cum Angelica convenit, quam vide.

Iris nostra, ex radice tempore verno antequam germinare incipiat collecta, succum reddit acrem purgantem & hydroticum: Qui Syrupus viol. corrigitur ne fauces excoriet. Quidam destillant succum, & ▽ destillatæ ziii. dant pro purgante. Idem est errhinum efficacissimum. Quin & Oleum per infusionem in coryza & gravedine insigniter commendatur. In scrophulis hoc Oleum & succus remedium sunt specificum. Fæcula nullius valoris est; & radix cocturam non ferr.

Iris florentina lympham acrem corrigit. Usurpatur in Pulvere, oximellite vel decoctis, in asthma, raucedine, tussi sicca, &c. & pulveres pectorales ingreditur tanquam primum ingrediens.

Isatis sine aëre putrefacta Spiritum urinosum, cum aëre vero Sal vol. simul suggerit; quod formaliter in planta non existebat, sed ex actione Salis alcali vol. in particulas terreas fixiores & Oleosas gignitur.

Juglandis rad. mense februario perfossæ succum dant in odontalgia efficacissimum; qui & podagram curat, tam externe, quam interne, vi diuretica. Cortex superior astringens est, ex cujus succo (in faucium affectibus adstringente optimo) cum Sal comm. evaporato fit Vitriolum vegetabile, deinde Spiritus acidus corallia aliaque solvens. Cortex interior à 3 β. ad 3i. validissimum est vomitorium. Juli seu flores

flores ad 3i. in dysenteria & passione hysterica laudantur. Juglandes maturæ contra Pestem valent; Contritæ morſui canis rabidi impostæ conducunt.

Jujuba temperatæ sunt & in affectibus pectoris usitatæ. Syrupus earum in tussi sicca, & principio pleuritis & variolarum, stranguria item & dysuria, commendatur.

Juniperus frutex est perpetuo virens, adeoque insigniter balsamicus; qui ligno Sassafras substitui potest: Ejus baccz quotannis bis maturæ sunt, & crasin totius concreti obtinent. Scatent Oleo aromatico non nihil resinoso, & sunt insigniter sudoriferæ, æque ac diureticæ. Unde in affectibus nephriticis ∇ & rob & malvaticum (quod essentia est ex rob & Spiritu constans) admodum conducunt. In affectibus Catarrhalibus & Chronicis, primam Stomachi digestionem mire adjuvant. Ratione vis sudoriferæ alexipharmaca sunt, menses movent & hydropem curant. Quibusdam in locis paratur cerevisia ex baccis fermentando. Paratur etiam per fermentationem Spiritus, Sal vol. & Oleum in affectibus nervosis & prædictis internè & externè commendata. Ex remanentia paratur elixivando Sal fixum optimum diureticum in hydropè & affectibus hypochondriacis. Gummi Juniperi usurpatur pro suffu in affectibus capitis catarrhalibus. Ex Spongiis recent. Contusis & Soli expositis fit liquor qui colatus & acervo formicarum impositus in oculorum affectibus admodum est proficiuus.

L.

L *Althæa* cum Cichorio convenit.

Lapathum acutum in affectibus cutaneis, sive interne in decocto, sive externæ, omnibus simplicibus præfertur. Radix in aceto trita & imposita serpiginem inveteratam curat. Eadem in ∇ cocta, addito Sterc. Gallin. & instar Cataplasmati imposita Scabiem aufert.

Lauri baccz sunt aroma carminativum perfectissimum; coctæ item in vino doloribus post partum impostæ egregiæ sunt. Oleum Lauri internè contra colicam, externè ventriculo in inflammatione, pubi in sterilitate mensium suppressione, &c. Paralyticis denique partibus, illitum prodest. Cum floribus Sulphuris miscetur Oleum Lauri (tam per infusionem quam coctionem) & corpori Scabioso illitum raro fallit. Oleum contra pediculos quoque adhibetur. Ipsæ baccz ad 3i. cum aceto destillato vel vino in febris maligna sudorem commode movent.

Levistici radix in vino macerata applicatur naribus in passione hysterica. Et rad. & sem. carminativa sunt & aromatica, in suffocatione hysterica & partu difficili magnopere commendata; quæ & clysmata anti-colica ingrediuntur.

Ligustri succus & decoctum in ulceribus faucium & gingivarum externe conducunt.

Lilii albi flores & rad. habent mucilaginem ∇ eam temperatam, unde emolliunt & suppurant. Oleum lil. alb. in tarda suppuratione humorum, difficultate urinæ, & nephriticis doloribus lumbis illinitur; pubi illitum partum faciliat, Quin & Oleum florum infusum vulnera consolidat.

Lilium convallium minus Oleosum est, constans Sale vol, magis Mercuriali quam Sulphureo, unde Spiritus animales valde reficit & in affectibus capitis primatum ducit. Paratur Spiritus per cohobationem florum cum Spiritu vini, dum rore adhuc madidi sunt; vel etiam per fermentationem; qui ad affectus nephriticos & nervinos maxime conducit; cum quo parari potest essentia pro scopo analeptico egregia. Flores & rad. in Pulvere errhinum sunt haud vulgare, & satis temperatum.

Limoniorum succus cum citro convenit; in specie tamen ad calculum, gonorrhæam & nimium æstum venereum commendatur. Sunt qui ex muria limonum abstracta & destillata Sal vol. acquirere volunt.

Linaria in lacte cocti vel cum pinguedine porcina subacta, hæmorrhoidibus, imprimis cæcis, applicatur.

Lini semen Oleum dat in pleuritide, tussi & affectibus pectoris, ad ℥ii. vel iii. egregium. Interim cum nauseosum sit, Oleum amygd. dulc. ei præferri debet. Alias in colica & obstructionibus alvi à dolore nephritico ortis in forma Clysteris confert.

Lupuli flores recentes sunt pingues resinosi, suavique admodum odore præditi; adeoque Oleo gaudent quod Cerevisiam ab acescencia præservat. In genere acidum corrigunt, adeoque in morbis Chronicis, Ictero, hypochondriacis, &c. adhibentur. Summitates recentes sæpius comestæ alvum lenius cient, & M.S. fermentatione blanda depurgant; unde Scabiem certo præcavent.

M.

M *Majorana* vis consistit in Sale vol. admodum Oleoso. Oleum ejus externe capiti illitum catarrhos dissipat & naribus infantum applicatum mucum resolvit, adultisque olfactum amissum restorat. Herba in Pulvere errhinum est.

Malva arborea florum in lacte decoctum egregium est gargarisma in affectibus faucium. Quin & pulvis florum cum melle & alumine fauces Scorbuticas, imprimis mulierum, levat.

Malva vulgaris continet substantiam aqueam temperatam, non nihil mucosam; unde maturat, emollit & acrimoniam Salsam temperat. Conserva florum affectibus urinariis dicata est. Malva denique in doloribus capitis externe in lotionibus adhibetur. Alii linimentum parant ex Malva cum butyro non Salito & camphora.

Mandragora cortex in tumore scirrhuso discutiendo Cicutam superat.

Marrubium album odorem habet citratum & pituitam primarum viarum egregie resolvit. Unde Syrupus ejus in tussi senum, quæ in Stomacho ut plurimum radicitur, & decoctum ejus in hydrope uteri, laudantur.

Marum cum majorana, cujus nobilior fere species est, convenit.

Matricaria odoris & saporis penetrantis est, unde mulieribus est dicata in pellendis mensibus, lochiis & doloribus post partum. Clysmata etiam carminativa ingreditur. Contusa item & fronti applicata Cephalalgiam levat, modo odorem ferat æger.

Melilotus

Melilotus magis est vol. & resolutivus quam malva & althæa; quin & vi anodyna gaudet in doloribus podagricis applicatus.

Melissa aromatica est, sed simul volatilis & Mercurialis, parumque admodum Oleosa. Unde in virium prostrationibus, apoplexia, sterilitate & palpitatione cordis maxime conducit. Paratur inde essentia quæ memoriam roborat, & ætatem senilem quasi cum juventute commutat.

Mentha crispa & *Calamintha montana* Stomachum ejusque affectus imprimis respiciunt; cruditates, imprimas acidas, tollunt; lactis coagulationem præcavent. Oleum destill. Stomacho illitum vomitum, cardialgiæ & nauseam arcet. Nervinum quoque egregium est. Acetum Menthæ tam interne quam externe, quin & ipsa herba confusa cum fermento applicata, vomitum sedat.

Mercurialis gaudet Succo Salino Mercuriali nitroso, ratione cujus interne abstergit & laxat.

Mespila immatura condita valde adstringunt, Stomachum roborant & fluxiones quaslibet sistunt. Capiti applicata capillorum defluvium inhibent. Semina pariter astringunt, & usurpantur in gargarismatibus, & injectionibus pro ulceribus. Nuclei in pulvere acidum in primis viis destruunt, atque adeo à calculo præservant.

Meum cum angelica vel fœniculo in viribus conspirat.

Milium gaudet mucilagine temperata copiosa admodum nutritiva. Decoctum ejus ad crepaturam Sudoriferum est in tertianis egregium; quod & variolas promover, sanguinisque fervorem mitigat. Externe sacculi ex milio & Sale tosto capiti vel ventri, pro cephalalgia vel torminibus, applicantur.

Milium Solis calculum pellit, gonorrhæam levat, & parturientibus subvenit, ad ʒi. vel ii. cum quocunque vehiculo.

Millefolii succus recens, vel & ipsa planta recens confusa, vulnera recentia citra suppurationem consolidat. Rad. recens naribus intrusa hæmorrhagiam movet. Interne decoctum herbæ abortum præcaver; hæmorrhagias internas, fluorem album & gonorrhæam compescit; menses autem movet.

Momordica fructus macerantur in Oleo ollivarum, quod exinde summum vulnerarium evadit, præsertim in fissuris mammarum & hæmorrhoidum doloribus. Semen per se Oleum non fundit, quia nimis durum est.

Mori immaturi succum dant per expressionem ad quoscunque alvi fluxus commendatum; qui inspissatus rob dicitur, in faucium affectibus aliisque astringens egregium.

Nux Mefchata Oleosa est & temperata, quam ambiunt filamenta flava *Macis* dicta, magis volatilia acria & penetrantia. Hujus Oleum admodum conducit in vomitu, cruditatibus, diarrhæa & stranguria; quin & vi carminativa non cedit Oleo Aurantiorum. Decoctum macis vel nucis moschatæ egregie convenit in flatibus uteri ab aëre frigido post partum hausto; ubi & fumus nucis genitalibus commode excipitur. Propter nimiam Oleositatem Noces hæc Stomachum gravant. In Dysenteria affricantur pani ac cerevisiæ, vel coquantur cum aceto ros. & vitello ovi, quod comedendum; vel paratur magisterium; Destillantur sc. cum ∇ quæ ab Oleo fixo supernatante separatur, deinde

deinde cum S. V. omnis color extrahitur donec cadat Pulvis albus qui ad ℥ii. vel ʒi. in vehiculo calido propinatur. Externe Oleum Stomacho illicitum cardialgiam fugat, umbilico vero foetum roborat.

Muscus quercinus astringit sive in decocto sive in Pulvere; in terrestri vero reperitur farina vol. Sulphurea ad candelam facile inflammabilis, idque cum sonitu, ad 96 ad epilepsias & Hecticas infantum commendata; alvum etiam suavissime laxat, sed colligi debet mense martio.

Myrtilli baccae semina habent parva, sed admodum dura, quae intestina exulcerant & dysenterias grassari faciunt.

Myrti baccae arefactae cum odore grato & aromatico potenter astringunt. Oleum ejus in tussi cum haemoptysi conjuncta conducit,

N.

NAPI semen emulsionem expulsivam ingreditur, in febribus malignis, variolis & ictero adhibitas.

Nasturtii vis consistit in Sale vol. admodum acris; unde renes abstergit, & in Chronicis, Hypochondriacis & Scorbuticis multum praestat; quartanas, imprimis Scorbuticas, curat, interdum vomitum movendo. Succus lumbricos, quibus saepe affliguntur Scorbutici, pellit. Semen ejus Oleum possidet, non tamen adeo copiosum, ut aromata; & emulsionem variolarum expulsivam ingreditur; imo succus vitia lactis in infantum corporibus, unde variolae saepe oriuntur, emendat. Externe puerorum tineae & crustosae Scabiei semen cum pinguedine porcina subactum applicatur; adhibetur etiam herniis cum Gum. caran. & alb. ovi, quod acrimonia sua caustica uberiores alimentorum fluxum exciter, quo ipso peritonaeum eo facilius consolidatur. Succus in Lethargo naribus admovetur, unde paratur & Spiritus Antiscorbuticus egregius.

Nephriticum lignum Aquam cui infunditur caeruleam facit in loco umbroso, in obscuro viridem, & in pellucido claram. Diureticum est, adeoque in affectibus nephriticis, hydropicis & splenicis polychrestum.

Nicotiana vis consistit in Sale vol. acerrimo, cui in recessu jungitur Oleum admodum crudum; unde mucus incidit, vomitum movet & alvum laxat, ad ʒi. in vino infusum. In asthma, empyema, & pleuritide suppurata, egregie commendantur decoctum ejus & Syrupus. Clysmata tabacina colicos dolores sistunt, & alvum laxant. Essentia paratur cum Spiritu vini, addito Nitro fixo Virulentiam corrigente; quae inspissatur etiam ad extractum, cujus tantillum linguae impositum copiosum phlegma elicit; ubi cavendum ne in Stomachum dilabatur. Quod Oleum ejus narcoticum sit, patet ex masticatione tabaci proficua in odontalgia; ex tumore qui somnolentiam & stuporem infert; & ex decocto in pediculis necandis & curanda tinea capiti applicato, quod stupidos & quasi ebrios reddit, & nisi caute usurpetur, infantes cardialgia affligit. In planta succulenta Sal vol. aliis humoribus temperatur, in arida vero per putrefactionem evchitur & acrius fit. Succus recens vulneribus commode instillatur, tumores duros mire emollit, lieni applicatus quartanas levat. Decoctum, Infusum, vel Oleum, in vulneribus & affectibus cutaneis laudem meretur.

cur. Fumus phlegmaticis & catarrhosis conducit, præprimis si ad datur Succin. massix, sandar. flor. spic nard. styrax, & irrorentur Oleo anisi seu succin. Landatur autem iste fumus qui attrahitur ex infundibulis vitreis vasculo excretorio, in quod Oleum destillat, præditis, ut solum Sal vol. cum fumo hauriatur; interim abusus ejus Stomachi fermentum obrundit, pulmones aridos facit & maculis nigris conspurcat. Prostat ejus Oleum destill. cujus pauca guttula quodvis animal enecant. Ablata tamen ista vi narcotica tabacum hystericiis convenientissimum est remedium.

Nigella Semen vel Oleum ejus infusum cum Oleo major. naribus applicatum olfactum restituit.

Nummularia antiscorbutica est, utur temperata.

Nymphaea flores succulenti sunt & in recessu habent Sal vol. temperatum, ratione cujus fervorem & acrimoniam mitigant in Febribus, Mania & Gonorrhæa. Oleum temporibus illitum vigilias & æstus arceat.

O.

OLEÆ fructus immaturi muria conditi austeri sunt & Stomachici; & muria dat Sal egregium diureticum: maturi vero ob Oleositatem Stomachum gravant. Ex maturis fit Oleum *olivarum* vulgare, quod intus vel in Clysmate assumptum alvum solvit; à nimio tamen usu Oleositate sua Stomachum dejicit, & lubricum reddit, ut facile vomitus sequantur; præterea insignem fovet acrimoniam, acidumque occultum, quo pylorum stimulando & contrahendo, vomitus movet. Habet interim Sal volatilissimum, ex quo cum Sale Tartari singulare menstruum paratur. Ex immaturis Oleum expressum, *Omphacium* dictum, austerum est & astringens, & fibras roborat. Alias ex lateribus Oleo olivarum sufficienter imprægnatis distillatur Oleum vol. insigniter penetrativum, quod in tumoribus scirrhis resolvendis optimum habetur remedium.

Ononidis rad. diuretica est, in doloribus nephriticis primatum ducens. Paratur essentia ex herb. rad. & flor. in vino malvatico digestis & destillatis, liquorem destillatum denuo super recentem herb. rad. & flor. digerendo, exprimendo, abstrahendo & dein filtrando; cui additum Sal fixum Salsum ex capite mortuo calcinatum essentiam dat lithontripricam egregiam. Rad. in ∇ & aceto cocta gargarisma fit in odontalgia & scorbuticis faucium affectibus utile. Laudatur etiam in sarcocèle.

Origanum aromaticum est. Paucum suggerit Oleum: Creticum tamen, quod magis pingue, plus dat Olei in retort. quod contra dolores capitis & dentium ipsi Caryophyllorum Oleo præfertur.

P.

PALMÆ fructus, seu dactyli, acrimoniam temperant in affectibus pectoris, & ardore ruinæ. Lapilli contenti cum pulp. in fumo siccat, ad 3 ℥. vel 3i. diureticum sunt optimum.

Papaveris

Papaveris albi capita sunt mater opii. Scater tota planta (ut & omnia narcotica) succo non nihil pingui & Oleo seu Sulphureo, in quo fundatur vis narcotica. Flores & capita dolores sistunt, somnum conciliant, motus sedant, & fluxus inhibent; lympham itaque & Catarrhos temperant. Oleum ex sem. expressum temporibus illitum in Agrypniis & Cephalalgiiis optimum est remedium.

Papaveris erratici vis Sulphurea & Anodyna mitior est. Ejus flores in pleuritide, angina, erysipelate & inflammatione quacunq; renum, &c. sanguinem grumosum egregie dissolvunt. Hinc succus, aqua destill. & Tinctura cum Spiritu Sulph. sæpe usurpantur.

Parietaria gaudet nitro à muris in quibus crescit absorpro, & ex Calce Viva oriundo; unde laxat & urinam movet, præsertim in hydrope, ubi diuretica lympham peccantem perfectissime tollunt. Hinc Syrupus ex succo cum Saccharo inspissato paratur; ut & Cataplasma ex planta cum Oleo Scorpionum cocta & subacta, vel ex decocto plantæ in vino cum capis subacto, quod applicatur in suppressione urinæ.

Paris externe, in decocto vel cataplasmate, in tumoribus malignis, & inflammatione, præsertim scroti, laudatur. Denique in cancro oculi folia contusa in mortario plumbeo & imposita conferunt.

Pastinaca cum Apio conspirat.

Perfoliata herniis interne & externe succurrit.

Persica succulenta sunt, adeo ut propter faciliorem fermentationem diarrhæas excitent. Ex floribus rore madentibus paratur Syrupus blande laxans. Conserva ex flor. lumbricis imprimis opponitur. Nuclei in emulsionibus diuretici sunt, ut & anodynî, Oleum enim eorum expressum temporibus illitum, & interne ipsæ emulsiones, Cephalalgiam pellunt. Cæterum Oleum ex nucleis expressum cum flor. digestum & colatum, ad aurium affectus commendatissimum est. Cortices lapidosæ Nucleum ambientes, nil aliud sunt quam ligna duriuscula; Spiritus enim & Oleum fundunt, illis lignorum similima.

Persicaria habet Sal. vol. acerrimum; ratione cujus coagula quæcunque p. n. potenter resolvit, & per urinam evacuat. Hinc ∇ a planta recenti cohobata calculum, tormina, scorbutum, hypochondriacum & omnes morbos chronicos pellit. Planta per ∇ frigidam tracta, vulneri imposita, deinde sub finum sepulta, vulnus magneticè curare dicitur: contusiones etiam quascunque & odontalgiam eodem modo curatas esse observatum est.

Petasitidis rad. acris & resinosa insigne alexipharmacum est.

Petroselinî folia recentia ad Chærefolium accedunt; Et similiter vi diuretica polleunt. Quin & cunctis morbis Chronicis succurrunt, & lactis grumos impediunt. Folia siccata infusa vel externe applicata lac diminuunt. Sane petroselinum siccum M. S. purificat, & externe ulcera mundificat.

Pimpinella diureticum est M. S. purificans.

Pinus sylvestris abieti cognata est; nisi quod abies sit strobilifera, pinaster vero conifera; quin & abies folia ex adverso, pinus vero utrinque & ex omni parte sita habeat.

Pinus domestica nuces suggerit, & in iis contentos nucleos, quorum virtus in substantia Oleosa temperata, admodum mucilaginosa & nutritiva; unde emulsionem ex illis ut & Oleum expressum insigniter emaciatis nutriunt, & in re venerea semen egregie augent.

Piper album & *nigrum* non differunt specie, cum omnia grana dum immatura viridia sint, matura vero nigra evadant, sicut in bacis Juniperi observamus. Vis ejus in Sale vol. acerrimo parum Oleoso consistit; hinc cruditates acidas, in specie illas post crapulam, in Stomacho destruit. Grana integra deglutita atque efficacia sunt atque pulverisata; ipsa enim ∇ comm. volatilem vim aromaticam facile extrahit. Præterea omnia aromata in pulvere diu servata substantiam vol. amittunt, & ita minus efficacia fiunt. Cæterum in colica & rigoribus quartanarum suppressendis grana integra cum Spiritu vini commode propinquantur, Externe piper usurpatur in apoplegmatismis & sternutatoriis, ubi acri remedio opus est.

Piperis acrem habet gustum piperi non cedentem. Masticata vel vino infusa cruditates viscidas & acidas absumit, & ita appetitum conciliat. Folia in scorbuto pariter conveniunt.

Pistacia nuclei cum pineis conveniunt.

Plantago terrestris saporis est nonnihil amaricantis, insipidi & adstringentis, unde fluxus quoscunque sistit. Succus recens in vulneribus cutaneis cum inflammatione junctis, tam interne quam externe convenit. Paratur Syrupus ex foliis cum rad. symph. maj. in vomitu vel mixtu sanguinis & hæmorrhagiis quibuscunque, egregius. Ulterius planta hæc in jusculis consuetis coquitur pro cura diarrhææ & dysentericæ.

Plantago aquatica acerrima est, & contusa vesicas externe excitat, præprimis in hydropicorum pedibus tumentibus, quæ ∇ emittunt cum insigni levamine. Pulsibus applicata vi causticæ febres intermittentes curat. Interne Scorbutum tollit & Urinam ciet.

Pæonia rad. essentiam & ∇ dat contra morbos Convulsivos, colligenda tamen quando ☉ versatur in 8. die Solari mensis Julii. Semen ingreditur emulsionem contra epilepsiam & puerorum horrores nocturnos.

Polygoni decoctum hæmorrhagias sistit, & Mammis applicarum lac inhibet.

Polygonati rad. in recessu acrimoniam habet, & de Sale vol. participat, unde in usu cosmetico primatum ducit. Cum vino & ∇ costæ maculas cutis & contusiones abigit. Quin & post ineptam V. S. nihil melius est Cataplasmate rad. cum vino subactæ, quoniam acre mitigat.

Poma, in specie *Borsdorfianâ*, acidum temperant, alvum laxant, & effervescentias hypochondriacas solvunt. Unde extractum Martis cum illorum succo in vino solutum addito crem. tartari hypochondriacis gratum & efficax est remedium. Syrupus de pomis pueris in alvo obstructa una cum oc. catier. conducit. Externe ∇ destillata contra gangrænam & ulcera maligna magni est momenti. In inflammatione oculorum nil melius est cataplasmate pomorum putridorum, cum camphora, quæ resolvunt & sistunt dolores atque acumores.

Populi

Populi gemmæ nigrae anodynæ sunt. Externe Oleum & Ung. in cephalalgis & membris paralyticis adhibentur.

Porrum cum alio convenit.

Portulaca succus occultum habet alcali blandum, unde effervescentiam acidi vel bilis in hæmorrhagiis, sputo cruento & ardore urinæ temperat. In hæmodia planta dentibus affricata & succus illitus optimum est remedium.

Primula veris gaudet vi blanda anodyna, unde flores inter articulares numerantur.

Prunella inservit pro gargarismate in affectibus oris, addito phlegmate vitrioli vel nitri.

Pulegium aromaticum est, Secundinas, &c. expellens: externe adhibetur in cataplasmate ad podagram & in affectibus diureticis.

Pulmonaria vere vulneraria est, unde ad sanguinis sputum, ulcera pulmonum, aliarumque partium, conducit.

Pyrethrum acerrimum est. In lethargicis affectibus cataplasmata & clysmata fortiter stimulantia ingreditur; imo inter sudorifera numeratur. In odontalgia rad. Masticata lympham incidit & elicit. Aliâs & pulvis ex pyrethro, gallis, & alamine paralyfin & stuporem membrorum sanat.

Q.

Quercus stiptica & nitrosa est. In dysenteria laudatur, ubi & uva ejus tempore verno collecta singulare est specificum. Folia & eorum ∇ in uteri hæmorrhagia laudantur. Glandes & Gallæ adstringendo excellunt, & simul vi alcalina destruunt acidum, quod impedimento erat consolidandis vulneribus. Viscus in ea reperitur, qui post corylium optimus est, in curanda epilepsia ad 3i. usurpatus. Lignum dat Spiritum acidum non nihil astringentem.

R.

Raphani Orbicularis succus imprægnatus est Sale vol. acri admodum copioso; unde Vomitus interdum ciet. Si edatur, cum Sale assuendus, quia acidum Salis Acrimoniam Salis vol. destruit & quasi figit. Certe in Stomachi mucositate incidendo & inde frequenter oriunda tussis, item in cienda urina & calculo pellendo, succus mirabilis est. In Cephalalgis cum deliriis junctis ipse Raphanus plantis pedum commode applicatur.

Rapi Rad. gaudet succo Nitroso temperato, unde urinam acrem temperat; & tussin à lymphâ acri oriundam mitigat. Externe contra Perniones decoctum raporum, vel aridorum, vel frigore ante congelationem, commendatur.

Rhodia Rad. Oleum reddit odorem. Planta Contusa sub forma Cataplasmatum fronti circumponitur, in cephalalgis Chronicis.

Rhaponticum est acre amaricans, adeoque grumofum sanguinem resolvit in casu, hæmoprysi, &c.

Rhus Coriariaria in semine adstringit interne & externe, in specie in procidentia uteri,

Ribes

Ribes rubra cum Berberibus conveniunt.

Rosa Domestica vis consistit in substantia volatili spirituosâ, admodum & iâli, nonnihil tamen Oleosa, unde odor ejus facile perit. Vi analeptica imprimis claret, in quem finem Spiritus & Aqua prostant. Si rore matutino humidâ colligantur vini habent laxativam, unde Syrupus laxativus prostat; & apud nonnullos Conserva laxativa. Ceterum vi spirituosâ dissipata adstringunt. Unde Conserva & Syrupus in Phthiſis uſitata.

Ros solis, imprimis succus illi insidens, habet Sal Sulphureum in se concentratum, qui oculorum inflammationibus externis succurrit. ▽ cum vino destillata insigne est restaurativum.

Rosmarini vis consistit in Sale vol. Oleoso; unde utero & capiti datur, contra morbos convulsivos & paralyticos multum valet ejus decoctum & Essentia, *Aqua Regi. Hungar.* dicta. Deinde contra sterilitatem & ad roborandum uterum decantata est hæc herba. Guttas aliquot Olei Rosmar. tertianas curasse refert *Pauli*.

Rubia Tinctorum in casu grumofum sanguinem resolvit & urinam ciet.

Rubi Vulgaris folia in vino decocta pro lotione vulnerum merito inserviunt. Fructus immaturi *mora* dicti, vulnerarii sunt interne & externe.

Rubi Idæi fructus succo gaudent copioso acidulo blando aromatico, adeoque vi analeptica.

Ruta gaudet odore Nitroso & Oleositate Anti-venerea; unde Carminativa est & anodyna. Externe oculis inflammatis succurrit; vel Contusa capiti applicatur contra Cephalalgiam febrilem.

Ruta Muraria Sal vol. habet, unde in morbis Chronicis, & in specie Scorbuto, optima est.

S.

S*abina* vis consistit in Oleositate vol. acri. Interne in vino cocta menses pellit. Succus cum melle mistus purificat & vulnera manantia optime curat. Externe umbilico imponitur Pulvis sabin. cum melle in nuc. Jugland. medietate contra lumbricos, in specie umbilicales.

Salicis folia infantum ariduras & tabem curant. Succus ex tenellis salic. incisus in placentulas cum pane formatus libidinem egregie arcet.

Sambuci flores sudoriferi sunt; in lacte cocti Erysipelati succurrunt interne, item & externe si S. V. irroretur eorum Pulvis. Quin & vi anodyna & discutiva externe commendatissimi sunt. Baccæ dant Spiritum inflammabilem per fermentationem. Expressæ dant Rob alexipharmacum egregium in febribus malignis & petechialibus. Ex hoc Rob elicitor Essentia in Erysipelate euporiston. Imo & ex baccis exsiccatis paratur Essentia cujus dos. coch. i. in passione hysterica. Tragea ex iis in Dysenteris paratur egregia. Ex semine exprimitur Oleum & ad ʒi. datur. Cortex interior ad ʒβ. vino infusa aquas purgat. Spongiæ in ▽a appropriata infusæ aphthis & oculis succurrunt. Medulla arboris urinam egregie ciet.

Sanguisorba

Sanguisorba Stomachica est, in Dysenteria, mensium fluxu nimio, &c. usurpata.

Santalum citrinum aromaticum est, adeoque reliquis præfertur. Rubrum in phthisi & atrophia bene convenit.

Santonici sem. in ∇ Zedar. propinatum vermes enecat.

Saponaria interdum additur Decoctis Venercis. In Scabie sol. & flor. decoct. pro lorione & cosmetico adhibentur.

Sarsaperilla in Catarrhalibus, Venercis, & pro scopo sudorifero qualicunque admodum conducit.

Sassafras vi sudorifera pollet, & hinc in petechialibus optime usurpatur. Paratur inde Tinctura cum *Aqua Spirituosa Serpili* quæ lympham egregie corrigit & Stomachum roborat.

Satyræ rad. Condita q̄ stimulat. Pulvis autem analepticus est & memoriam confortat. *Satyrum maculosum* cosmeticum est.

Scabiosa in pleuritide ut & omni abscessu interno suppuratis par non habet, imprimis ∇ & Syrupus. Etiam alexipharmaca est, in tussi epidemica & variolis ubi pulmones afficiuntur egregia. Denique vulneraria est & paratur inde Balsamus qui vulnera recentia optime consolidat.

Scolopendrium verum plantula est rara, similis capparibus, modo minus Oleosa, Nitrosa tamen, unde in Chronicis & Quartanis decocta ingreditur. Vulgare stipticum est.

Scordium fere cum *Allia* conspirat; unde in febribus malignis adhibetur; vermibus mire resistit; & ulcera putrida curat, corruptionem eorum corrigendo.

Scorzonera alcalina est & temperata; Leviter sudorem movet; adeoque in variolis nil præstantius.

Scrophularia rad. in Pulvere ad zi. contra strumas propinatur. Vinò infusa hæmorrhoides dolentes juvat. Externe ex rad. succulenta cum butyro contusa in fimo sepulta deinde liquefacta & colata cum pingued. hum. unguentum fit contra hæmorrhoides optimum. Observavi quod rad. lumbis appensa hæmorrhoides juvat.

Scylla marina acerrima est, adeo ut pustulas excitet. Vis ejus in Sale vol. consistit, unde mucilaginem & omnem materiam viscidam, præprimis biliosam, incidit, appetitum excitat, & à peste præservat ejus acetum ex infusione paratum; quod & in affectibus soporosis tam interne quam externe naribus admodum convenit.

Sebesten cum jujubis conveniunt. Lympham acrem temperant, & in usu sunt diuretico.

Secalis furfures in Cataplasmate vel sacculis cum aceto ebullitis admoti intestina abstergunt. *Panificii* alias artificium consistit in fermentatione secalis. Dum enim per ∇ m affusam excitantur Salia fermenti & farina, fit motus fermentationis, qua omnis mucilago resolvitur, & Sal cum Aqua in Spiritum vol. abit Stomacho gratissimum, ratione cujus *Panis* rite fermentatus nunquam nauseam movet; coctio in clibano facit ut Salia illa nondum penitus spiritualisata remaneant in concreto cum sapore acidulo volatili. Panis denuo fermentatus dat Spiritum vol. per se autem Spiritum acidum. Fit & Essentia panis ex crustis vino generoso infusis & destillatis, unde primo Spiritus, & ultimo ascendit Oleum rubrum elegantissimi saporis, pro appetitu defecto aliisque Stomachi affectibus egregium.

Sedi majoris succus alcali temperatissimo turget, unde æstum temperat, & in prunella vel solus, vel cum *✱co*, vel cum Aqua propria pro Gargarismate commode usurpatur. Item cum Nitro plantis pedum vel volis manuum frequenter applicatus æstum egregie mitigat. Contra ebrietatem & hæmorrhagiam narium cum Nitro & Aceto vini scroto alligatur; qui & in nimio mensium fluxu mammis adhibetur.

Serpillum admodum aromaticum est; Unde ex herba rose madente cum Vino generoso digesta per 14 dies, destillata & super recenti herba cohobata, prodit ∇ spirituosa diuretica, in affectibus Catarrhalibus & Menstruosis egregia.

Siliqua substantia dulcis contusa & ebullita cum Aqua nymphaeæ contra tussim laudatur. Et Ligna Capsula in Pulv. sodæ medetur.

Sinapi cum *Eruca* convenit.

Solanum Narcoticum est interne non usitatum. Externe folia contusa Erysipelati, Cancro occulto & Capiti, contra febrilem ardorem, applicata conducunt.

Sorbi torminalis baccæ immaturæ in Pulv. ad 3i. maturæ in succo inspissato, in diarrhæis exhibentur.

Spica omnes aromaticæ sunt & Cephalicæ, insigniter Oleosæ. Unde penna Oleo spic. illita aphoniam curat. In tendinum morbis nil melius Oleo vel interne ad gut. vi. vel cum S. V. crebrius illinendo. Summitates & Flores sunt admodum in usu Cephalico. Externe Oleum capiti inunctum pediculos fugat, noxam à \varnothing io illatam corrigit; in hystericis passionibus umbilico illitum juvat.

Spinachia abundat succo copioso, nonnihil Nitroso, hinc alvum laxat & emollit.

Staphisagria scopo inservit laxativo. In Lixivio coctum & in Lini-mentum redactum pediculos & similia fugat.

Stachas Citrina capillos colore flavo tingit. *Arabica* habet odorem vol. qui magis de Sale quam de Oleo participat: Et omnes Compositiones Cephalicas imprimis pro senibus & uteri affectibus ingreditur. Virtute aromatica hyssopum excellit, unde & pectoralibus sæpissime admiscetur.

Succisa vi Alexipharmaca & blande diaphoretica Scabiosæ præfertur; sanguinem grumosum dissolvit quoque. Externe Gargarismata mundificantiâ ingreditur.

Symphyti vis consistit in substantia mucilaginosa, glutinosa & temperata; Decoctum ejus contra hæmoptysin & sanguinis concretionem laudatur; Interea tamen non nimis diu coquatur, alias decoctum fit nimis viscosum. Externe mucilago applicata vulnera consolidat & hernias opime curat. In Contusionibus partium, maxime nervearum, vel inepta V. S. accedente tumore, rad. vel in Pulv. vel cum vino calido in forma Cataplasmatidis applicata, grumosum sanguinem egregie dissolvit, Emplastra etiam vulneraria ingreditur.

T.

T *Amarisci* Cortex in infusis vel Decoctis Catarrhalibus & Hypochondriacis, ligno Sassafras non cedit.

Tanacetum Sem. & flor. contra Lumbricos loco Santonici substituta admodum conducunt; unde ∇ ejus & Oleum ibidem usurpantur, ut & contra affectus uterinos.

Taraxacum amaricante succo turget; qui in pleuritide aliisque morbis grumos sanguinis optime dissolvit, & externe visum clarificat & tunicam corneam absumit oculis instillatus; quin & ad ulcera putrida post Nicotianam omnibus praefertur. Planta contusa oculis vel Capiti afflictis congrue applicatur.

Thee potum praebet prorsus aromaticum, qui decoctum majoranz repraesentare videtur, cui deficit odor. Hic potus digestionem primam roborat, Somnolentia & vertigini resistit, memoriam confortat, & M. S. per urinam purificat, unde Chineses illi certam tribuunt calculi & podagrae curationem. Ego praefecto illo opus non esse arbitror, sed Rosmarinum illi substitui posse credo, qui paribus virtutibus Stomachicis & Cephalicis pollet.

Thymus cum Serpillo convenit.

Tiliae flores vi antepileptica pollent. In Ligno viscus reperitur Quercino vi epileptica non inferior; succus ex Radice expressus idem praestat. Folia in lacte cocta tenesmus curant. *Carbo* tiliae ex ligno Combusto ad resolvendum sanguinem grumosum adhibetur.

Tormentilla Alexipharmaca est & Vulneraria. Saporis est adstringentioris, unde in alvi fluxibus praesertim cum variolis & febribus malignis conjunctis certissimum est remedium. Hinc & Extractum ad 3 ℔. vel 3i. in vino Diarrhaeas & Dysenterias Epidemicas curat.

Trichomanes cum *Ruta Muraria* convenit.

Trifolium Aquaticum à Simon. Pauli commendatur à vi Anti-scorbutica penetrantiore ipsa Cochlearia & Nasturtio.

Triticum farina interdum Erysipelati adspargitur.

Tussilago insigne est Expectorans. Fumus rubulis haustus contra phthisin valet; & nicotianae fumo praefertur. Externe folia succulenta contrusa ulceribus calidis mammillarum imponuntur. Decoctum laudatur contra asthma.

V.

V *Aleriana* Rad. sudorifera est. In roborando visu singularem vim obtinet, & vix par habet. Vi alias aromatica convenit fere cum Angelica vel Levistico.

Verbasci flores externe in sacculis cum lacte cocti anodynus sunt in tenesmo & dolore haemorrhoidum. Certe post Linariam in haemorrhoidibus primatum obtinent. Contusi flores Soli in vitro clauso expositi Oleum reddunt per deliquium pro singulari anodyno externo in quibuscunque doloribus Arthriticis.

Verbena

Verbena confusa in formam Cataplasmatidis & fronti circumligata, vel ejus succus inspissatus cum Oleo sem. hyoscy. temporibus illius cephalalgias scorbuticas aliasque extra febres mitigat.

Vermicularis acrimoniam habet, unde anti-scorbutica est. Succus Plantæ cum Aceto confusæ interne à tertiana liberat & interdum vomitus ciet, vel saltem sine vomitu sudorem. Una cum Camphora in tertianis loco amuleti usurpatur.

Veronica vulneraria est interne & externe, unde contra ulcera interna imò & colicam exhibetur. Diuretica etiam & Pectoralis est, ubi expectoratione opus.

Vinca Pervinca vulneraria est *Veronica* non cedens, sed magis adstringens, unde in sputo & mictu cruento præ aliis, usurpatur. Externe in Vino cocta in uvulæ tumore juvat: In forma Cataplasmatidis mammis apposita lactis proventum inferre, dorso vero ubera omni lacte privare, dicitur.

Vincetoxici Rad. Urinam & sudorem valde mover. Unde in Hydropse, Strumis & Lue Venerea laudatur.

Viola purpurea folia emolliunt; flores vere madidi dant Syrupum solutivum. Alias Lympham optime temperant & expectorationem promovent. Sem. in desperata urinæ suppressione potentissime urinam pellit, & simul blande laxat.

Virga aurea vulneraria & diuretica est.

Vitis & omnia ejus producta ex alcali & acido cum Oleo combinata sunt. In vino & aceto acidum prædominatur, in facibus alcali, in Tartaro uno fere vigore gaudent alcali & acidum. Cæterum acidum hoc ex Sale Aeris universali omnia semina vegetante, & cum pluvia Sal Terræ centrale constituyente, originem habet; unde in vino, aceto & tartaro vis residet metalla penetrandi & eliciendi. Lachrymæ ex amputatis Palmicibus exsudentes, primum sunt ens vitis & multum in recessu habent; gaudent enim diuretica & singulari vi M. S. in debita crasi conservandi: In febribus purpuratis puerperarum, item ardentibus & phlogosis, multum valent. Externe ratione blandissimi acidi volat. oculos abstergunt & aqueum humorem restituunt. Tandem Tartarus ejusque Sal fixum beneficio liquoris volatilifari potest. Folia blando succo acido turgent, unde pediluvii incoquuntur, & plantis pedum applicantur pro conciliando somno, immo & capiti contra æstus. Aliquali simul vi adstrictoria gaudent, unde non tantum contra Diarrhæas & Dysenterias valent, sed appetitum restituunt. Sequuntur uvæ maturæ & immaturæ; hæc austeræ sunt & Syrupum dant adstrictorium: illæ vero turgent principiis Salinis per fermentationem subactis, unde fit mutua acidi & urinosi temperatura, adeo ut accedente Sulphure sapor dulcis evadat; & comestæ per renovatam fermentationem Diarrhæas facile inferant. Adeoque in usu medico magis conveniunt uvæ exsiccatae seu Passulæ, tum majores tum minores, quæ Sal & Sulphur connexum & temperatum continent, & proinde nil aliud sunt quam mustum concentratum. Cum admodum temperatae sint, nutriunt, pinguefaciunt, & atrophiam ex acrimonia Salis & phthisin egregie curant, sive in Decocto sive Electuario. Passulæ

(cum mustum concentratum sint) contusæ, in Aqua calida infusæ, addito Saccharo vel facibus vini aut cerevisiæ, brevi turgescunt, & fit vinum instar Hispanici. Cum succo Pomor. Borsdorf. subactæ evadunt vinum hypochondriacum. Passulæ etiam laxant & ratione temperaturæ in asperitate faucium conducunt. Vinacea cum acinls collecta turgent fermentativis principiis copiosis, unde sponte incalescunt (aut saltem injecta Calce Viva) & odorem spirant gravem, & pro lichiadico dolore, paralyticis affectibus & tumore testium chronico egregium balneum siccum constituunt. Ipse tandem succus ex uvis expressus abit in Vinum cum motu fermentativo ab acidi & alcali pugna oriundo, & flatuum eructatione quando se unire incipiunt. Promovetur fermentatio à Calce Viva quæ acidum & alcali occulta fovet, impeditur vero à Marte quod acidum vini aggreditur.

Ulmaria sudorifera est, nonnihil adstringentia.

Urtica urentis succus nonnihil Nitrosus est, unde interne in hæmorrhagiis succus usurpatur ad ʒi. vel ii. qui & externe in atrophis convenit. Semen lithontripticum est; Decoctum in Gangrana valet. Colligitur urticæ sem. maturat. ante Solis ortum & exsiccat.

Urtica Mortuæ albæ summitates florentes conservam & decoctum dant contra fluorem album.

Z.

Z*edoaria* rad. aromatica & alexipharmaca est; & in ore gestâ medicos ab ægrorum contagio maligno preservat. Quin & ad vapores mineralium reprimendos conducit. Præterea mucum Stomachi egregie incidit. In Colicis & Hystericis Aqua, Vinum & Oleum Carminativa sunt egregia. Pulvis ejus dolores post partum & lochia pellit. In Aqua cocta tussi diurnæ ab Aere frigido contractæ medetur. Pertinet huc essentia per S. V. Tartarisatum in Stomachi & prædictis affectibus proficua.

Zinziber magis acre est. Convenit, imprimis Conditum, in vertigine, oculorum suffusione & stomachi affectibus. Decoctum sudoriferum est. Nonnulli addunt illud Decoctis lignorum contra asthmata Chronica & alios affectus.

C L A S. II.

De Alterantibus Secundariis, quæ sunt Succī, Olea, Lachrymæ, Resinæ, Gummata, &c.

Pleraque hæc fundunt primo liquorem acidum deinde Oleosum, ex Corticibus enim arborum ut plurimum colliguntur, in quibus Spiritus est acidus. Resinæ omnes sunt Oleosæ, Gummata magis Aquea, naturæ Silinæ mucilaginosæ.

A.

ACETUM est vinum per fermentationem ita alteratum, ut acidæ particulæ exaltentur & reliquas figant; quod Spiritum vini in se reconditum habet, ut patet in destillatione Sacchari Saturni: Immo ipsum acerum destillatum 3tio Δ gradu ascendit & continet Spiritum blande acidum volatilissimum, qui longe pretiosior est S. V. & cum \star co acuaturn optimum est menstruum in Alchymia. In peste Aceto nil melius. In omni aceto sunt vermiculi celerrimi motus. Porro melancholicis & partibus nerveis nocet, in specie sistit menstrua. Externe fumus ejus oedemata discutit. In hæmorrhagia narium vel uteri applicatum blande sanguinem coagulat. Alias & narcotin corrigit.

Ammoniacum (Gummi) in Igne dat phlegma Spirituosum acidum, deinde Oleum. Interne mukum quemcunque etiam viscidissimum in hypochondriacis, tussi chronica & asthma desperato resolvit, ad 3i. assumptum purgat aliquoties. Spiritus ex Gum. \star co rectificatus dicitur Asthmaticus. Externe tumores duros quoscunque resolvit.

Anima Gummi destillarum dat Oleum. Externe in Emplastris ad contusiones & laxationes articularum utile est: Imprimis suffusus in Catarrhis, & affectibus Capitis conducit.

Arabicum Gummi lympham temperat: Externe solum serpigni illinitur.

Assa fetida magis gummosa est quam resinosa. In suffocatione hysterica interne & externe convenit. Menses & Qm promovet. Avertibus in Pectoris affectibus usurpata fuit. Essentiam dat Anti Colicam; & cum Castoreo anodynam.

B.

BAlsamo vero apud nos raro, Tolutanum substituitur.

Balsamum Tolutanum in ulceribus renum, vesicæ, & Gonorrhæa, cum vehiculo calido præsentaneum est remedium. In usu vulnerario externe Peruvianum antecellit.

Balsamum Peruvianum sapore acri adeoque Sale vol. gaudet. Concretum est anodynum balsamicum, cum nullo, Oleo mixtum. Si

eo utamur, dissolvatur cum vitello ovi in Spiritu Juniperi, vel Pulvis misceatur cum Saccharo, vel sumatur in ovo leniter cocto. Interne phthificis, tussi inveterata, catarrhis & calculo medetur. Externe vulnera, præsertim partium nervosarum, sine suppuratione curat, mundificat, consolidat. Membris Paralyticis & Stomacho & doloribus Rheumaticis commode illitur. In genere cum Oleo Succini convenit, & non tam vehemens est.

Bdellii Pillulæ astringentiæ in fluxu hæmorrhoidali usurpantur.

Benzoe resina gummosa est, pulmonibus interne commendata. Externe cosmetica est, præprimis Tinctura cum S. V. quæ faciem & manus nitidas & à maculis liberas reddit. Oleum destillatum haberi nequit, Macerata in Aqua Ros. & Viol. more solito Crystallinos dat.

C.

C*amphora* volatilissima est, atramen Sulphurea. In peste & malignis febribus par alexipharmacum non habetur, præprimis si delirium adsit; nam utut volatilissima sit, narcoticam tamen vim obtinet, adeoque in *mania* & delirio melancholico præmisso vomitu raro fallit; vim etiam habet Diureticam; adeoque in potu ordinario extincta in Gonorrhæa, furore uterino, imo & hystericiis passionibus, cum distinctione prodest. S. V. camphoratus egregium est anodynum ad dolores sopiendos, & ad Gangrænam utile. Externe Camphora linguæ admota pustulas excitat; in nodulo præcordiis appensa, febrifuga dicitur. Pro Oleo Camphoræ habendo optime assumitur Oleum amygdal. radicaliter autem non potest solvi, sed in ∇ denuo prodit. Sic nec in S. V. solvitur etsi sit rectificatissimus. Acidis vero facilius. Oleum cum Bolo destill. in ∇ infusum Camphora est. Si digeratur Camphora cum Oleo still. Rosmarin. & destilletur prodibit Oleum pariter bonum. Sed auctoris modus 3. plus habet in recessu, præprimis in peste.

Caranna nobilior est *Tacamabaca*. Vi anodyna dolores sopit externe in dolore Stomachi, Cardialgia, & anxietate præcordiorum in febribus, Stomacho commode applicatur in forma Emplastri cum Bals. Peruv. Una cum Oleo N. Mosch. vomitum externe compescit, & dolores artuum præsertim à frigore post sudorem ortos sedat. Quin & contra Podagram & contusiones applicatur. In odontalgia autem massæ cedit. Si cum vino misceatur & in Arena destill. reddit Oleum primo album, post luteum, denique rubicundum, quod quoscunque dolores in affectibus Coxendicis, Podagricis, Uterinis, &c. optime tollit. Hæc de *Tacamabaca* etiam intelligenda veniunt.

E.

E*lemi* Resina balsamica est vulneribus Capitis & Nervorum succurrens; sic cum terebinth. Cranii & Articulorum vulnera optime consolidat. Oleum fundit odoriferum & penetrans in affectibus Paralyticis & tremoribus partium laudarum. Interne Elemi nullum usum habet.

Fuligo

F.

Fuligo, præprimis camini splendens, nil aliud est quam resina ex lignis exhalans & condensata, i. e. eorum Spiritus & Oleum in forma sicca; adeoque fuligo destillata dat primo Spiritum, succedit Oleum flavum & rubicundum; & ex Cap. mort. habetur Sal fix. quod ab igne tantum provenit. Ipsa enim mero gaudet Sale vol. ratione cujus cum aceto sumpta sudorem mover; in pleuritide ad zi. sanguinem grumosum dissolvit; passionem hystericam fugat, & partum difficilem juvat: Ante Paroxysmum febrilem propinata, vel pulsibus cum theriaca applicata conducit: Plantis pedum vel volis manuum cum album. ov. applicat. ardorem febrium mitigat. Spiritus ejus Rectif. in Syncope & Epilepsia potens est sudoriferum. Cum alcali destillata dat Sal vol. Oleum ejus in suffocatione hystERICA & partu difficili interno admodum convenit, externe illinitur locis podagra affectis. In ulceribus malignis Sal fixum in Oleum resolutum mira præstat. Oleum Destillatum illo per Congelationem *Glauberi* meritò præfertur. Denique ex fuligine & succino elicitur Oleum Camphoræ odorem repræsentans & multum in recessu habens. Beneficio quoque fuliginis, speciatim Salis, Solis solutio habetur. Differt autem fuligo ratione lignorum, quod norandum.

G.

Galbanum in affectibus hystericis, Colicis, Spasmodicis & paresi partium Scorbutica, externe admodum convenit, vel in forma emplastri, vel Olei still. Rectif. vel illius compositi ab auctore descripti.

L.

Lacca gummi est perspicuum, quod in ore masticatum salivam rubore inficit. Ejus Tinctura addito alum. & myrrh. putredini seu gangræne gingivarum & dentium vacillationi egregie succurrit.

Ladannum concretum est singulare, nec in Oleo nec ∇ solubile, contra affectus nervinos utile, & in forma suffitus contra catarrhos vi anodyna præditum.

M.

Mastiche fundit phlegma Spirituosum acidum, Oleum flavum & deinde rubicundum. In Stomachi affectibus admodum commendatur, adstringit enim & roborat ventriculum, & in Cerebri morbis à Stomacho ortis egregia est. In Diarrhæa Decoctum ejus in ∇ pluviæ frequenter usurpetur, vel affundatur subito ∇ aliqua vasi ejus fumo repleto, & sic potum dat valde Stomachicum. In substantia ad gr. vi. vel x. appetitum conciliat. Oleum ejus interne Stomachum insigniter roborat, externe in Spiritu vel Oleo Stomacho applicatur in doloribus

doloribus, in Diarrhæis etiam & nausea usum externum habet S. V. cum massic. & galang. destillatus. Mastix ipsa masticata Salivationem eleganter mover.

Myrrha gummi resinofum est, & Balsamum naturale, nam S. V. Myrrhatus corpora à putredine diutissime asservat. In pellendis mensibus, lochiis & sætu primum est ingrediens. In peste, febribus malignis cum excretionem cutanea conjunctis, tertiana, quartana, variolis tam pro expulsionem quam suppurationem, conducit. Tussim & febres Catarrhales epidemicas egregie temperat. Lumbricis interne & externe adversatur. Externe Ulcera verminosa gangrænam minantia curat. In scorbutico oris & gingivarum putredine convenit cum *Lacca*. Mirum est Concretum quod neque Oleo, neque Aqua solvitur. Spiritus Salis, vel S. V. Tartarizatus vel sola Aqua cum Sale Tartari acuata, vel Spiritus Salis, Myrrham solvunt. Oleum ejus haberi nequit. Authoris liquor p. del. egregium est Cosmeticum contra maculas, in specie Solares, rugas faciei & cicatrices delendas. Alias facies vaporem vini super ferro candefacto, & deinde Myrrhæ fumo irrigata, continuando per septimanam, rugas dimittit & juventutem mentitur.

G.

O*pium* est succus ex Capribus papav. *Meconium* vero ex planta expressus. Vis narcotica fundata est in Oleo seu Sulphure cum Sale vol. combinato, unde Spiritus coercescunt, humores compescit, dolores sistit & somnum inducit. In deliriis febrilibus sine dubio convenit. In delirio melancholico somnia turbulenta infert, si non legitimo tempore & modo propinetur. In Epilepsia, doloribus abdominalibus convulsivis & hysterice præcavendis, *Laudanum hystericum* paratur. Febres benignas in incremento sistit. In malignis cum præcordiorum anxietate alexipharmacis optime miscetur. Diarrhæam, Hypercatharsin & omnes fluxus, sistit, excepto sudore quem promover. In dysenteria, tempore rite distincto, convenit. In debilibus, imprimis Hypochondriacis, Scorbuticis, & Colicis, purgantibus dosi auctis jungitur. In Mensium fluxu, si anxietates præcordiorum adsint, usurpatur, sed caute. In sputo viscido non convenit. Sed in tussi sicca lympham corrigit & acidum obrundit. Angli ex opio cum ambra Elect. pro Venere fovenda parant. Cæterum radicem morborum non attingit, nisi legitimo tempore, modo, & in debita præparatione usurpetur. Tempus quod attinet, in morbis acutis in incremento datur, non vero statu. In Chronicis ad præcavendos paroxysmos graves, alias non nisi caute. Modus consistit in eo ut nunquam solum sed appropriatis mistum, nec una sed partitis vicibus detur, & quamprimum somnus sentitur abstinemus. Præparatio tandem eò respiciat ut vis narcotica adimatur, retenta saltem anodyna. Extractions cum S. V. vel rore majali nil valent. Tractatur itaque, 1. per acida quæ Sal vol. figunt, unde acetum, succus Citri, phlegma Vitrioli, aut S. V. cum Spiritu Sulphur. acutus elegantem Tincturam extrahunt. Omnibus interim præparationibus præferenda est tossio super ignem. 2. Corrigitur per Alcalia, in pri-

mis Sal Tartari, cum quo in S. V. elegantem dat Essentiam, vel solvatur in Lixivio Tartari. Cæterum ut exactius corrigatur, 3. fermentatio cum succis vegetabilium instituitur, quibus convenienter additur Sal Tartari quod quidem impedit fermentationem; interim si Saccharum addatur, hæc restaurari potest. — Infantibus etiam caute exhibetur Opium. Gravidæ interdum abortire facit. In quibusdam mulieribus passionem hystericam curat, in aliis excitat.

P.

Pissasphaltos in loco profundiore discutit.
Pix valide discutit; podagræ conducit partem nerveam roborando. Oleum picis melius fit per alembicum.

R.

Terebinthi Resina in recessu habet alcali volatile, utut destillata primo suggerat phlegma acidulum. Vis tamen in Oleo consistit, quod male destillatur per vesicam cum ∇ , quia resolvit Sal vol. alcalinum. Optime è contra subigitur cum Cineribus seu alio alcali fixo & destillatur per Retort. sic enim alcali retinet crassius, & Oleum prodit penetrantissimum. Interne Renibus, Vesicæ, & vasibus spermaticis dicata est. Renes purgat, calculum præcavet, urinam colore violaceo tingit, ulcera renum vesicæ & mictum cruentum temperat, in Gonorrhæa partes nerveas abstergit, Pectori & Pulmonibus læsis succurrit. Optime autem interne assumitur, si in Balsamum Sulphureum redigatur. Externe Balsamicum est decantatum. Cum melle mista vulnera sufficienter curat, ulcera mundificat, maturat & suppurat. Spiritus terebint. interne nephriticus est, externe inunctus contra frigus mammarum aliarumque partium valet.

S.

Saccharum nil aliud est quam Vinum concentratum; unde solum in ∇ fermentando abit in Vinum instar Hispanici propter facilem fermentationem. Hypochondriacis, Scorbüticis & Hystericis; pulmonibus & pectori inimicum est. Oleum ejus cum S. V. paratum asperitates faucium lenit. S. V. etiam Rectificatissimus Saccharum non solvit, quod mirum. Externe cum S. V. dilutum egregium est vulnerarium, imprimis in ulceribus putridis. Spiritus ejus acidus melius paratur, si Saccharum liquefiat & cum lateribus misceatur. Oleum ejus per del. cum alb. ov. oculorum affectibus dicatum est.

Sagapenum præ cæteris menstrua & lochia juvat. Externe Emplastrum attractiva ingreditur. Talia Gummata in aceto soluta cuti imposita pustulas & pruritus excitant & humores stagnare faciunt.

Sanguis Draconis cum Capræ vel Hirci sanguine adulteratur, unde nemo eadem utatur.

Sarcocolla conglutinat interne & externe.

Succolata per Retortam dat primo phlegma quod sapit Jusculum carnis; postea succedit Spiritus; adeoque Phthificis, Hæcticis, Atrophiz

phiz & Scabiei egregie convenit. Anglis in tussi & catarrhis in usu est. Præterea & Sperma augmentat. Quin & in scorbuto cum lacte sumpta acidum Salsum temperat. Cæterum nil impedit quo minus nos similem mixturam ex amygdalis facere possimus.

Styrax quibusdam pro roborando Stomacho in Emplastri forma arcanum est.

T.

T *Acamabaca* cum *Caranna* convenit.

Tartarus usurpatur vel generaliter pro omni acido vinoso, quod variat pro vinorum varietate. Quo magis enim matura vina, eo *Tartarus* hic magis volatilis est. Sic vinum Hisp. minorem, Rheni majorem, Gallie. quoque parcam *Tartari* quantitatem suggerit. Vel Specialiter *Tartarus* vocatur, qui per fermentationem in fundum detruditur, & nil aliud est quam Sal essenziale vini. Quoad usum, abstergit & laxat. *Tartarus* Martialis ex *Tartaro* cum Lim. Mart. cocto, in Quartanis & Scorbuticis convenit. Spiritus, Oleum, Sal, fix. & vol. & Tincturæ ex Collegio Chymico patent.

Thus Resina est temperata humores acres corrigens. Pomum excavatum & thure repletum in pleuritide speciatim usurpatur. Alias & ad diarrhas & muliebria profluvia laudatur. Externe Epilepticum est primum.

Tragacantha ingreditur Rotulas in tussi sicca & raucedine.

V.

Vinum sub fermentatione partes suas Oleosas volatilifat, & flatus naturæ Sulphuræ emittit. In vino prædominatur acidum, in quo partes spirituosæ volatilifatae sunt per fermentationem & volatilisationem Sulphuris concreti. Spiritus autem vini est Compositus ex Spiritu Sulphureo & acido, hinc cum Spiritu & Sale vol. Urinæ in offam Coagulari potest.

C L A S. III.

De Purgantibus Primariis.

Purgantium vis consistit in parte Resinosa admodum acri, qua Stomachum & Intestina irritare & M. S. in fermentativum motum ciere solent. Pro varietate hujus acredinis dividuntur in mitiora & fortiora. Præter vim purgantem adhuc specificas qualitates obtinent, quarum intuitu eorum delectus haberi debet, prout morbis appropriantur. Quia aliquid venenositatis habent & de viribus deprædantur, ideo corrigenda sunt, non per aromata quæ nil corrigunt, sed vel per Salia fixa Oleosum corrigentia, vel acida quæ alcalia & vim purgantem enervant, vel per fermentationem cum succis v. g. promorum Citri, &c. quæ texturam variat. Notandum hic Antimonium diaphor. purgantibus additum earum vim augere. Jam de singulis in specie.

Agaricus

A.

Agaricus quas eliminat sordes in formam mucilaginis transmutat. Nocet stomacho & tormina excitat, adeoque optime corrigitur per oxymella seu blanda acida quæ partim corrigunt & mucilaginosa resolvunt, partim abstergunt, quo facilius ab Agarico purgetur. Non usurpatur in substantia. Vis ejus consistit in Resina, unde optime fit extractum ex Agar. Troch. cum S. V. Dos. à ʒi ad ʒ ʒ. Pillulæ ab Auth. descriptæ in dosi tanta non usurpantur.

Asarum est vomitorium & purgans per inferiora, imo simul Diureticum & menses stimulant. Rad. & fol. minutissime pulverisata ad ʒi. vomitum & urinam pellunt; grosse autem, per inferiora purgant quia Stomachi plicas ingredi nequeunt & quartanam curant. In ▽ cocta non laxant sed urinam movent, menses stimulant, & in febribus intermittentibus & morbis Chronicis pro resolutionis scopo conveniunt, sed in oxymellite & aceto vim laxativam retinent. Rad. in substant. datur à ʒʒ. ad ʒi. Extractum à ʒʒ ad ʒ ʒ. Folia recentia Vomitiva sunt; blande quidem si N°. 12. scindantur more tabaci & stent infusa per noctem in ʒiv. Aq. Card. Ben. Violentius autem si cum pistillo ligneo in mortario marmoreo conterantur affusa oxymel. simpl. ʒi. terendo donec folia in succum liquidum sint redacta: Validissime verò, si ʒiii. succi ex fol. recent. expressi propinentur cum Oxymel. ʒ ʒ. & ▽ Card. B. ʒi. quod ipsi Antimonio substitui potest. Fol. in oxymel. cocta peiori succurrunt.

B.

Bryonia purgat hydropicorum serum, & simul grumos sanguinis dissolvit, & acidum temperat. Usurpatur ad aliquot ʒ in infuso vel succo, non in substantia. Vermes singulariter expellit, & in hydropis, mensium & podagræ affectibus prorsus singularis est. Si Rad. excavetur & proprio operculo tegatur, liquor illic colligitur qui locis podagricis illitus & in grumis sang. dissolvendis egregie confert. Unde in Gangræna & aliis tumoribus Rad. recens contusa in forma Cataplasmatidis conducit; unde & regioni Renum ad Aquas collectas resolvendas applicatur.

C.

Carthami sem. sordes in forma phlegmatis abducit; mucilaginosa est adeoque corrigitur per aromata acria. Exhibetur in forma Emulsionis cum ▽ aromatica: male autem additur Decoctis vel infusis. A modernis flores in mensium affectibus & ictero usurpantur.

Cassia dulcis & aromatica austeræ prefertur. Pulpa ejus sordes flavescentes ejicit; vis in fermentatione consistit, unde hypochondriacis, hystericis & gravidis imo & in febribus minus convenit. Contra stranguriam laudatur. Sed nisi recentissima sit facile acefcit & affectum auger. Eadem pleuriticis convenit & Arthriticis, externe contusa enim vel cum herba Solani decocta & podagricis locis illinita laudatur. In veterum præscriptionibus pro scopo ciendi menstrua præscribunt *Cassiam Fistulam*, sed cum *Cort. Cassia* potius intelliguntur.

Cataputia

Cataputia succus inspissatus serum purgat. Grana x vel xii. decorata & trita cum ovo sorbili sumuntur. Si vero blandius operari debent, masticeantur & deglutiantur.

Colocynthis resolvit succos cum acido concretos, in Lue Venerea, Epilepsia, affectibus menstrualibus & in specie atrocioribus abdominis torminibus. Egregium est alterans æque ac purgans. Optime corrigitur cum Sale Tartari in aceto, sic enim fit Tinctura aurea amaricans inspissanda in Extractum. Externe Clysteribus additur & Lotionibus capitis in tinea. Oleum umbilico illitum vermes abigit. Spiritus vitæ aureus fit melius cum Spiritu vini Tartarificato.

E.

Ellebori nigri folia & herba sunt volatilissima, & acerrima. Calcinata parum dant Sal. fix. Vis ergo Purgatrix in Sal vol. acri, quod insimul corrigit acidum p. n. unde capiti in mania, epilepsia, vertigine, &c. dieatur. Si per acida corrigatur, ab illis nimis castratur. Melius fit per alcalia, sc. ut sero lactis vel Aquæ Sale Tartari imprægnatæ infundatur. Extractum optime paratur cum ∇ simpl. Alias in morbis Chronicis hypochondriacis decocta & infusa ingreditur. Externe Sternutatorium est, & Coryzam curat.

Elleborus albus nonnisi maniosis, & furiosis adhibetur. Rad. nempe ad 3ß vel 3i. coquitur in Vino donec mollescat, deinde novo vino infunditur, quod propinatur cum vel sine expressione, prout fortius vel mitius desideratur. Si tamen rite corrigatur exsiccando ter in succo Rosæ. vel cum Sale Tartari, usurpari potest à 3i ad 3iii. Quod si gravia eundem Symptomata sequantur, mature *Theriaca* propinetur.

Esfularum vis consistit in acrimonia caustica & Sale vol. Cortex nunquam tuto adhibetur nisi vis caustica corrigatur per acida v. g. succ. Cydon. Citr. &c. Optime præparatur si Rad. per 24 horas in aceto macerata exprimatur, & Aqua menth. cum Sale Tartari immersa inspissetur ad mellis consistentiam. Exhibetur etiam in Infuso, quando rad. per acida correctæ vino infunditur, ad 3ii vel 3iii. Conserva è floribus violentum est Remedium.

F.

Frangula vino infusa à 3iii ad vi. serum, nunc per alvum, nunc per vomitum, edicit. In substantia nimis violenta est.

G.

Gratiole correctione multa non indiget. Infunditur in vino à 3iii ad 3ß pro hydropicis.

H.

Hermodactylus radix effæta est tormina excitans. Unde rarissimi usus est.

I.

J *Alappa* radix est resinosa, sordes flavescentes abducens, contra Lumbricos appropriata. In Pulv. datur ad \mathfrak{ss} . sed cum stimulo Salino, Nitro nempe vel Tartaro, alias tormina excitat. Paratur essentia ejus cum S. V. $\mathfrak{z}\beta$ ad \mathfrak{ss} . pulveris, ex qua Præcipitatur Refina cum ∇ communi, sed facile Intestinis adhærescit.

M.

M *Echoacanna* recens purgans est mitissimum, inveterata nil operatur. Sera mucilaginosa educit, unde in tertianis noctis & iis qui succis viscidis scatent valde convenit. In Cruditatibus Infantum ex lactis grumis suaviter purgat, gustui enim vel odorati minime molesta est. Datur ordinario in substantia à \mathfrak{ss} ad \mathfrak{ss} . vel infunditur ad $\mathfrak{z}\beta$ vel \mathfrak{zvi} . in Aqua aliqua cum Sale Tartari in loco frigido. Vis ejus latet in Mucilagine gummosa, adeoque extractum cum S. V. nil valet.

Mexerei Cortex causticam vim in Sale vol. sitam habet; quæ corrigitur per succ. Cydon. immatur vel acetum: Dos. à gr. vi. ad $\mathfrak{z}\beta$. Particulæ ejus in lixivio maceratæ auriculis perforatis inseruntur loco setacei in affectibus oculorum.

Myrobalani saporem habent acidulum nonnihil adstrictorium. Ratione pulpæ succulentæ nonnihil laxant fermentando succos corporis, ratione reliquæ autem substantiæ adstringunt, unde in Diarrhæis, &c. usurpantur. Qui & fermentationes blande temperant sapore suo acidulo. Magis agunt in infuso quam in substantia, quia mediante Aqua succulenta pulpa magis resolvitur. Quo autem plus coquantur eo magis adstringunt.

P.

P *Polypodium* Quernum optimum est, quia de acrimonia Quercina nonnihil participat. Additur purgantibus, quia vi aliqua abstersiva & acidi temperativa promovet purgantium operationem.

Psyllii semen mucilaginem perutilem suggerit.

R.

R *Habarbarum Monachorum* hyppolapathi radix est, *Rhabarbarum verum* habet vim laxativam superficialem, quâ separata maxima ex parte adstrictorium est. Ubi adstringendi animus est datur à \mathfrak{ss} . ad $\mathfrak{z}\beta$. Si torreatur, vis laxativa exhalat, unde adeo fere adstringit ac terra sigillata. Optime infunditur in menstruo Aqueo cum Sale Tartari vel cum Crem. Tartari modo ebulliat parum ad ejus dissolutionem. Extractum ejus verum (non cum S. V. sic enim nil valet) hepaticis & calculosis commendatur, bilis secretionem juvat, Icterus singulariter levat; & in cachexiis seu hydropse maximi est usus. Paracelsus inde Tincturam habet, in qua vim solutivam auferendam esse dicit, quod facit Sal Tartari. Hæc cito ad vias urinarias dilabitur & calculosis succurrit.

Ricini

Ricini grana valide purgant. Rusticis robustioribus gr. i. aliis vero $\frac{1}{2}$ pars grani sufficit. Integrum iterum secedit, peracta tamen operatione. Exprimitur inde Oleum cujus gut. ii. in iusculo carnis sufficienter purgant. In hoc Oleo singulare quid contra Epilepsiam infantum latet, si cum pinguedine erinacea in linimentum redigatur, cujus guttæ quædam umbilico illitæ mira faciunt.

S.

S*enna* Colutheæ quoad folia & affectus similis est. In affectibus Chronicis exoptatum laxans est. Nauseosa est & torminosa, adeoque in substantia raro datur; sed in infuso, idque magis quam decocto, quia si paulo diuturnior fiat coctio, vis laxativa magna ex parte perit. Menstruum est vel Vinum vel Aqua Tartareis acuenda, quæ mucilaginem ejus resolvunt. Rulandus Decoctum ejus in vino propinavit cum Aqua C. B. pro sudorifero in febribus. In hypochondriacis loco Aquæ, infundatur in succo pomor. *Borsdorf.* depurato. Extractum suspectum est, quia metus est ne vis laxans evaporaverit. Fit elegans Tinctura ex Senna & Rhab. cum solutione Salis essentialis Tartari, sed cum S. V. fieri nequit.

Soldanella in hydropo & similibus affectibus officium suum egregie facit. Semper tamen Rhabarb. ipsi addendum. Dos. fol. à 3 β. ad ʒii. Pro Decocto vero ab 3 β. ad ʒi. Quibusdam succus ad 3 β. In usu est, qui inspissatus ultra ʒii. dari non debet.

Spina Insectoria Baccæ egregium suggerunt Syrupum purgantem. Inter reliqua præparata No. 3. Extractum Rhamni habet Author, quod elegans, cum vis Tithymali caustica aceto ros. destruat. Ob Nitrum autem additum in solutione acquiritur Alkali fixum, quod dum extrahitur, habetur Tartarus regeneratus, hoc est Sal Essentiale Tartari ex aceto ros. & Nitro ortum & compositum.

T.

T*urpetum* radix resinosa est, quæ omne quod attingit sub forma mucilaginis viscidæ evacuare solet, unde inter pituitam Evacuantia numerari solet. Tinctura aurea inde elicitur cum S. V. Tartarifato, egregium remedium ubi validiore evacuatione opus. Resina elicitæ in S. V. blande purgat. Vermes egregie deturbat.

Tamarindorum succus seu pulpa blando gaudet acore, quo bilem ejusque effervescentiam temperat. Propter aliqualem Nitrositatem abstergunt & laxant. In febribus, imprimis scorbuticis, æstum egregie temperant, & alvum apertum servant. Pulpæ dos. ab 3 β. ad ʒii. Pro Decocto ʒiii. vel iv. Alias Tartarus ex Tamarindis fieri potest, qui tamen nil peculiare habet.

Hæc sunt primaria Purgantia, ex quibus sufficere possunt Senna, Rhabarb. Elleb. nig. Jalap. & Colocynth. Perlustremus adhuc Purgantia Secundaria quæ nil aliud sunt quam varia Vegetabilium producta.

C L A S. IV.

De Purgantibus Secundariis.

A.

Aloe Lucida sua Tinctura faeces flavas reddit, unde male *Cholagoga* dicitur. Lumbricos expellit, blande purgat, Stomacho amica est, & mucum ibi hærentem abstergit. Vim habet Balsamicam, unde inter omnia purgantia aloe & rhabarb. habentur innocua, cum reliqua de virulentia participant. Dux autem in Aloe substantiæ sunt. 1. Mucilaginosa Aquosa quæ sola laxat & in Aqua solvitur. 2. Viscida resinosa quæ styptica est & hæmorrhoidum concitatrix, & in S. V. solubilis. Vulgo lavant Aloem sed hoc ipso eandem vim purgativam spoliant. Pro scopo igitur purgandi extrahatur cum Aq. simpl. vel quadam appropriata cum Sale Tartari vel Oleo Tartari p. d. acuata, deinde inspissetur Tinctura in extractum ad gr. vi. egregie laxans. Interim non nimium Sal Tartari addendum, alias vim purgandi omnino destruit. Tinctura cum S. V. non purgat. Si rite paratur Extractum, superflua est insuccatio. Oleum ex aloe destillatum umbilico illitum vermes necat. Externe Aloe balsamica est, & vulnerum putredini resistit. Fit Aqua ex Aloe in Aqua absinth. soluta terendo probe & subigendo, qua abluuntur corpora pro enecandis vermibus & crinonibus, & crines pro defluvio præcavendo.

E.

Elaterium succus est ex cucumere asinino collectus, quando flavescere & maturare incipit; purgansque admodum violentum in hydropes specificè conveniens. Substantia non usurpatur; sed Extractum paratum cum S. V. addendo in fine Oleum still. macis & Cinnam. Dos. ejus à gr. xv. ad ʒi. Similiter ex Radice hujus plantæ paratur Essentia & Extractum cum S. V. addendo idem Oleum. In gravidis caute usurpatur; alias per acida & fermentationem corrigitur.

Euphorbium nostrum à veteri differt. In *Acrimonia Caustica* cum succo *Esula* convenit, unde quæ de *Esula* dicta hic applicari poterunt. Datur contra quartanam febrem ad ʒi. prius tamen correctum cum succo Citri; per acida enim vis Alcalina Caustica castratur. Externe in carie ossium nil melius est Euphorbio S. V. irrorato. Sternutatorium est validissimum, adeoque debet ʒi. cum ʒi. pulv. Irid. flor. misceri. In forma Liquida ʒi. Euphorb. cocta in lb. i. ▽ Lil. Conval. ad gut. aliquot potens Sternutatorium est.

G.

Gutta *Femou* videtur esse gummi quoddam è rad. Ricini vulnerata destillans & Croco Indico tinctum. Corrigitur necesse est, sive per Alcalia sive per Acida. Lotichius exhibet à gr. iiii. ad ʒʒ. cum ʒi. Tartari Vitrioli. Optima est illa magisterii præparatio ubi Oleum Tartari vel S. V. Tartarizatus adhibetur. Quin & Essentia aurea inde elicitur. Spiritus autem Vitrioli acidus non tam corrigit quam castrat.

Manna

M.

Manna succus est ex arboribus destillans, qui per noctem jungitur rori, & postmodum in furculis arborum reperitur; postquam calore diurno aquosa pars absumitur & in *granula* inspissatur. Sub Collectione Martem in æruginem rodere valet, unde cum lapideis & ligneis cultris colligitur ne nigrescat. Variat ejus virtus pro varietate plantarum ex quibus colligitur. Vis ejus laxativa consistit in motu fermentativo, quo abstergit sordes & flavas reddit; adeoque hystericis hypochondriacis & febricitantibus non convenit, alias in asperitate & ariditate faucium conducit. Manna Tartarificata elegans est remedium, nam propter Tartarum minus fermentat. Spiritus Mannæ ad ʒi. utut insipidus, sudoriferum est egregium, & singulare quid in recessu habent. Qui n°. 6. ab Authore describitur, singularissimum menstruum est pro extrahendo Sulphure Solari, Manna enim turget rore Sale aeris hermetico imprægnato, unde Mercurium seu Spiritum plane singularem dat qui multum habet in recessu. Quidam Electuarium Laxativum parant ex Prunis, Passulis & Manna, alii vero Aquam Laxativam inde destillant per vesicam.

O.

Opopanax ad ʒi. viscida incidit, & fæces sub forma mucilaginis adducit, ut & omnia Gummata. *Heraclinum* maxime in usu est, quod à quisquillis depurandum solvendo in Aqua, Vino, vel Succo Citri. Externe tumores discutit. Vis ejus in Sale alcalino acriori latet.

S.

Scammonium veterum succus fuit rad. herbæ cujudam è Convolvulorum genere; nostrum autem est succus Esulæ, estque acerrimus, causticus & malignus. Sordes flavas & fætidas reddit, unde Cholagoga falso dicitur. Per se Crudum raro præscribitur, sed loco stimuli aliis in Pulvere additur, ut & ejus Resina ad gr. ii. vel iij. Opime depuratur Glycirrhiza juxta modum Num. 5. quæ stimulos acerbos & volatiles inviscat & cicurat. Corrigitur vel per acida nempe suc. Cydon. ut Num. 2. & Spiritum Vitrioli Num. 7. vel per Alcalia quando Lixivio Salis Tartari Scammonium injicitur, unde emergit Tinctura rubicunda, quæ inspissata & cum S. V. extracta dat Essentiam laxativam; ubi per Sal Tartari invertitur sapor & odor ejus nauseosus. Ex Scammonio vel ejus Resina fieri possunt Emulsiones cum Sacch. & Aqua fumar. vel succ. Citr. gustui gratissimæ. Huc referendus est succus Citri Diagrydiarius sc. R. Diagr. Sulphurat. ʒi. affund. succ. Citr. depur. lb. ʒ. stent in vitro obrurato in loco calido per 3. dies. Ultimo die decanteretur, & Colatura cum Saccharo blando igne ad Consistentiam redigatur. Dos. cochl. i.

Et hæc de Purgantibus Secundariis, ex quibus Aloe & Scammonium sufficiunt, adeo ut cæteris facile supersedere possimus.

Schroderus Dilucidatus:

SECT. II.

De Zoologia seu Regno Animali.

ANIMALIA jam sequuntur, quorum partes distinguuntur in *dures & molles*. Durae sunt ossa, cornua, ungulae & dentes, quae acidum absorbent non sine insigni effervescentiae motu, quia Sale vol. alcalino turgent, adeoque sanguinem fluidiorem reddendo, simul sudorem movent. In Igne subministrant 1. Phlegma Aqueum quod parum habet in recessu. 2. Spiritum vol. Mercurialem, minus inflammabilem & cum Sale vol. non effervescentem, volatilem tamen & potens sudoriferum, adeoque mediae naturae inter Salinum & Sulphureum. 3. Copiosum Sal vol. quod rectificatum acida destruit & fortiter sudorem movet. 4. Oleum nigrum Empyreumaticum; quod per Retortam super proprium Caput mortuum rectificatum aurei coloris fit, fetorem deponit, instar Ignis penetrat, sudorem ciet, acidum quodcumque simul destruendo. Interne in Hysteriis affectibus & Colica; Externe autem podagrae illitum, optime conducit. 5. Caput mortuum nigrum, quod aperto vase calcinatum prorsus albescit; quodque, utut iners, adstringit tamen, humidum acidum imbibit, adeoque in Dysenteriis, &c. convenit. Partes molles sunt pingues vel non pingues. Non pingues sunt viscera carnosae & sanguis, quae rurgent succo pingui & Sale blando, suggeruntque Sal vol. penetrantissimum. Ex pinguibus Spiritus & Sal vol. difficulter elicitur, sed si putrefacta sint, copiosum Phlegma, Spiritum, Sal vol. & Oleum suggerunt. Omnia autem animalium Salia volatilia conveniunt in genere in eo quod acida destruant & sudorifera sint. Attamen & specificas simul dotes habent. Pinguiores partes, seu nempae, axungia, &c. in eo conveniunt quod constent parte Sulphurea, quae in recessu ab acido occulto concentratur. Hioc cum Alcalibus in saponem abeunt (sicut & Olea vegetabilium) adeoque emolliunt, relaxant, attenuant, & plus minus anodynæ sunt.

C L A S. I.

De Animalibus Terrestribus Perfectioribus.

A.

Alcis Ungula contra Epilepsiam interne & externe in forma amuletum valet. Alces nimirum bestia est meticulosa, & à strepitu etiam arboris in fugam pellitur: hic metus in totum corpus transfertur, præprimis in ungulas, & quidem posteriores, unde vis hæc dependet. Calcinata & magisterium nil valent. De nervis observetur quod Author habet. Cornu Alcis paratur etiam spagyricè ut C. C. jmo Spiritum & Sal vol. Antepilept. suggerit.

Apri dentes ad ʒi. in pleuritide & inflammatione interna sanguinem coagulatum resolvunt, & acidum absorbent, quo absorpto sudor sequitur. Destillati dant Sal vol. admodum penetrans. Magisterium oil valet. Gelatina paratur ut Gelat. C. C. & in potu Pleuritico egregium est remedium.

Asini sanguis tempore verno prope aurem extractus, lintheo exceptus & exsiccat in Camino, ut de Sale vol. lignorum participet, per annum servatur sine virium jactura, & cum ∇ destill. Hyper. & Angall. propinatus specificum est egregium contra maniam. Alias in Atrophia & Phthisi, lac ejus maxime salubre est, quia asinus bestia est sana & longæva. Ante ejus usum cibus sit dulcis & minus acidulus. Deinde tempore matutino & vespertino propinetur tepidum, addito Saccharo ne coaguletur. Stercus interne propinatum cum ∇ plantag. & syr. myrtill. hæmorrhagias curat. In quem finem & externe ejus Pulvis naribus insufflatur, vel ipsum cum aceto subigitur & intruditur.

B.

Bovis & vacca, Cornu, dum in coitu versatur, derafam, Venerem stimulat. Fel in Clysmate alvum prorit, externe umbilico cum Aloe illinitur contra lumbricos, & si stricte adhæret, certo adfuit lumbrici. Aqua fellis destil. cicatrices oculorum delet, & acrimonia volatili visum clarificat. Essentia fellis bovis inspissata & cum S. V. extracta præter usum cosmeticum, egregia est in tinctu aurium cum bombace illita. Splenis Decoctum vel Essentia menses ciet & appetitum promovet. In Atrophia & doloribus artuum post vulnera, immittuntur membra in sanguinem bovis recens mastati. Stercus in doloribus, inflammationibus & ambustis externis egregium est anodynum; ∇ destil. suggerit, quæ cosmetica egregia est, & in suppressione urinae laudatur. In Ventriculo secundo generantur lapides ex pilis invicem convolutis mucilagine quadam obductis, qui nullius sunt usus. Illi vero in folliculo felleo constant Sale vol. alcalino ab acido p. n. coagulato, & ad ʒi. cum vino vel aceto, in casu sanguinem grumosum resolvunt, Icterus denique & nephriticos dolores Scorbuticos per

per urinam & sudorem curant. *Lac* constat substantia butyrosa Sulphurea, caseosa Salina, & vehiculo seroso; adeoque quamlibet corporis acrimoniam in scorbuto, ulceribus renum, mistu cruento, & dysenteria, temperat; egregium etiam nutritivum est; contra atrophiam, tabem, &c. nil melius. Pro ratione autem Bestiæ & Pastus variat. Unde Sana esse debet; pro usu Anti-scorbutico herbis Anti-scorbuticis, pro Vulnerario, Vulnerariis vescatur.

Bufones vivi furore perciti venenati sunt; sed mortui omni carent veneno. Mense Julio transfossi, exsiccati, & abscissis capitibus & intestinis pulverisati, ad gr. xii. alternis diebus hydropicis propinati egregie sanant. Externe Bufo vivus contusus renibus in eodem affectu applicatur. Alii contra febres ardentes propinant ante paroxysmum. Quin & externe contra malignitatem pestilentialem adhibetur, later enim in Bufonibus vis anti-pestilentialis. *Lapis Bufonum* figmentum est, forsan Cranium senilium. Bufones comburendo cæruleam eructant flammam, unde suspicor in illis latere principium Sulphureum animale. *Pulvis* Bufonum appensus contra incontinentiam Urinæ valer, & virtute anodyna pollere dicitur. Sal ejus vol. penetrans est diureticum. Paratur quoque inde Oleum anodynum beneficio Salis marini & Olei amygd. dulc.

C.

Atellæ melitenfes Colicæ & Podagræ applicati, anodynæ sunt; & postea claudicare dicuntur. *Axungia Canina* ob vim penetrantem vulnerariam præ cæteris laudatur; Multi in Acero contra Phthisin & Epilepsiam laudant. Album Græcum canis ossibus sine Potu nutriti multum habet in recessu. Omnia enim animalium stercora gaudent Sale vol. urinoso & acido, quæ si in Stomacho fermentando acescant, Sal vol. transit & Sal Salsum remanet. Hoc Sal ubi alcali præcellit, in aere cum Sale aeris fermentatum transit in perfectum Nitrum. Omnia igitur stercora sudorem movent, sanguinis grumos dissolvunt, & hinc in Dysenteriis, Pleuritide, &c. egregie conveniunt. Imprimis Album Græcum quod & interne pro destruendo acido primarum viarum in passione hysterica, colica ex acido austero orta, & alibi conducit: Pariter Decocta vulneraria merito ingreditur, & in Angina faucium laudatur.

Capri sanguis modo Helmontiano collectus, ad 3i. in pleuritide sanguinis grumos optime dissolvit, & cum aceto sumptus egregium est Diureticum, calculum renum & vesicæ absumens, immo balsamum Anti-podagricum inde paratur. *Serum Hircinum* Oleo non miscendum, alias nimis coagulat. In Clysmatibus in Dysenteriis & Tenesmo, anodynum est & consolidat. *Lac Caprinum* turgent sero Nitroso & Nitro volatiliori; unde eminenter omnes vires obtinet, quæ sero lactis vaccini adscribuntur; præsertim pro æstu, in specie Anti-scorbutico, compescendo. Stercus in podagra & oedemate cum Urina ægri applicatum egregie juvat. *Urina calida* diuretica est.

Rupicapra in secundo ventriculo suggerit lapillos ex fibris durioribus vegetabilium, in specie *Doronici*, quæ difficilis concoctionis

sunt, cum viscoso chylo, generatos. Vi sudorifera pollent ad ʒi. in Pleuritide, Variolis & præ cæteris in Partu difficili.

Capricerva Orientalis dat lapidem *Bezoar* dictum de copioso Sale alcalino participantem, vi Alexipharmaca pollentem. Sed inter mille vix unus genuinus. Imo licet omnes genuini sint, non tamen omnes habebunt vim Alexipharmacam, sed isti tantum qui ex animalibus montanis, plantis salubribus vescantibus, desumpti sunt. Adeoque Calculus humanus longe melior est.

Capricerva Occidentalis dat *Bezoar* Occidentale. Sed Lapis fellis bubuli ad ʒi. propinatum idem præstabit ac Lapis *Bezoar* occidentalis, Idem Judico de Orientali.

Castor decantatus est ratione *Castorei*, quod liquor est in folliculis, à testibus longe differentibus, contentus, Oleosus, penetrans & Sale vol. imprægnatus. Videtur esse Crassa Lympha per ductum appropriatum in folliculum deducta, & per fermentationem partim ex sudore partim aliunde transmutata in talem liquorem. Vis ejus fundata est in Sale vol. Oleoso penetrante, & sensus graviter afficiente; unde in affectibus nervinis, in Colica item, & præsertim passionibus hysteriis, interne & externe, sacra est anchora; austerum enim corrigit, motusque convulsivos compescit. Una cum Myrrha foetum, menses & lochia pellit, & dolores post partum sistit. In Lethargo, Comate & Caro ex gas liquorum fermentescantium orto, nil melius quam *Castor*. præmisso vomitu. In prædictis affectibus hinc cum Scammonio sæpe propinatur, ut alterando simul laxet. Si tempestive ante febrem exhibeatur, variolas præcavet: Præsentem autem febrem expellendæ sunt propinando Essentiam ex *Castor*. & Assa fætida cum S. V. Tartarisato. Oleum per vesicam cum f. q. Aquæ destillatæ efficacissimum est, & minus fætidum. Extractum *Castor*. nil valet. Sed Essentia à ʒi. ad ʒʒ. in prædictis affectibus potens est remedium, imo & auribus purgatis ad gut. i. vel ij. instillatur in difficili auditu, tinnitu, aut murmuratione.

Cati Sylvestris axungia liquefacta, habita sexus ratione, & umbilico ad gut. aliquot instillata colicam avertit. In atrophia partium reliquis præfertur. In Epilepsia pariter certissimum est remedium.

Catus Zibethinus Zibethum suggerit, liquorem per se fætidum, licet tantillum suavem spiret odorem. Interne Moschus ejus loco substituitur. Externe Umbilico illitum tormina quæcunque abdominis & passionis hystericas alleviat, modo nares nimium non fectat. Porro cum bals. Apoplest. glandi penis illitum sæcundationem & Venerem promovet.

Cervi cornua quotannis mutant, forsitan quia plantis novellis uruntur. Castrati autem nunquam cornua deponunt. Colligenda sunt hæc Cornua inter 23. Augusti. & 8. Septembr. tunc enim dura omnino & Sale val. copiosissimo imprægnata sunt. C. C. Ustum nil valet, nisi nuda adstrictione. Eligitur igitur Philosophice Calcinarum vel coquendo vel suspendendo in Alembico; ita enim Sal vol. & Olei partem retinet, ratione cujus à ʒi. ad ʒʒ. elegans sudoriferum est & malignitatem expellit. Gela ina coquendo elicita, est quasi Quinta Essentia; ad ʒi. in potus ordinarii Mens. i. æstum æque ac malignitatem febrium reprimat,

reprimat. Pertinet huc *Liquor C. C. Succinatus*, qui elegantissima est medicina, R. Sal vol. Succin. & Sal vol. C. C. depur. ana; dissolve in Spiritus C. C. Rect. hæc si destillentur Sal vol. cum Spiritu ascendant, & liquorem huncce constituunt. Quidam Sal vol. figere volunt beneficio acidorum, aceti, Spiritus Salis; sed hæc vim ejus destruunt; præstat per se ad 3i. in liquore proprio, h. e. Spiritu Sale vol. imprægnat. 3ß. Cornua tenella putrefacta (non alias) Sal vol. facile dant. Aqua è Typhis spirituosæ in Variolis, Epilepsiis, & mulierum Purpura vehiculum commune est. Caligæ ex Corio Cervino rite paratæ contra Podagram laudantur. Os de Corde Cervi nil aliud est quam musculorum Cordis tendines ætate inveterata in os degeneratæ, & præ cæteribus ossibus nil peculiare habent. Priapus Cervi in coitu transossi Venerem maxime stimulat, & Dysentericis damnum infert. Priapus vero alio tempore transossi, optimum euporiston est contra Dysenteriam, & affectus hystericos. Sevum Cervinum excoriationes superficiales, manuum à frigore fissuras, & ani procidentiam, calide illitum curat. Lapis componitur ex acido, & alcali urinoso prævalente, & lapidi Bezoar æquiparandus, si non præferendus.

Cochlea testacea majores circa vites repertæ, integræ cum testis contusæ, in forma cataplasmati abdominis aliarumque partium tumores serosos discutiunt, imprimis si contusis inspergatur Pulvis fimi caprilli & sem. Carvi. Quin & Contusæ suggerunt succum alcali temperato gaudentem, qui in Erysipelate egregie convenit, imo & Cosmericus est si cum Sale Tartari in loco frigidiusculo fluat. Testæ exsiccant & pulverisatæ hydropem per urinam curant; vel in Spiritu Salis, vino, aut aceto solutæ, menstruo denique abstracto coagulatæ, per deliquium liquorem suggerunt, egregie diureticum in hydrope, qui merito Aquæ destillatæ præferuntur.

E.

EQUUS (non Castratus) stercus suppeditat, quod in vino expressum colicam, passionem hystericam, Icterus, (propter vim Nitrosam vol.) Variolas, præprimis Pleuritidem & Inflammationes internas singulariter alleviat. Testes temperato Igne exsiccati, deinde Essentia Myrrhæ irrorati ut durent, & Pulverisati ad 3i. colicam admodum juvant, partum item difficilem & sætum mortuum egregie promoveant.

Erinaceus in jussculo coctus egregium est diureticum anti-hydropicum; Calcinatus vero dat cinerem in incontinentia urinæ optimum. Ejus *Axungia* in Herniis lumbis inungitur, ut intestina retrahat & firmet. Contra Epilepsiam infantum fit Linimentum ex hujus pingued. p. iv. & Olei cujusdam destill. p. i.

H.

HOMINIS Capilli revera Vegetantur, & in Pulvere hæmorrhagias sistere dicuntur; destillati dant Spiritum, & Oleum quod capillos illitum generat. Ungues seu tendinum appendices in Pulvere vel vino

Propinati vomitum cient: In Quercum perforatam immissi, podagram alleviant, teste Marco Marci. *Saliva* Spiritu acido & Kali turgent, unde contra serpigines & maculas variolarum jejuna illinitur. In homine iracundo adeo venenata est, ut ejus morsus Gangrænam facile inferat. *Cerumen aurium* non solum anticolicum est, sed ad vulnera nervosa recentia egregium est vulnerarium. *Lac muliebre* phthysicos & Venerem roborat. *Sanguis menstruus* sanarum linteis exceptus, exsiccatus, & deinde cum Aceto scyllitico extractus, interne commodè menstrua promovet. Externe Lintheum hoc exsiccatum tumores Erysipelatosos, ac dolores podagricos sistit; quin & collo appensum febrem tertianam curat. Denique philtrea exinde parantur, quibus *Secundina humana* præparata contrariatur. Hæc autem, *Secundina* nempe, multum habet in recessu, unde & Bruta secundinas suas avidè devorant. In doloribus post partum & partu difficili reliquis remediis palmam eripit. In pulverisatione partes volatiles avolant. Quapropter potius membranâ propriâ detractâ in cucurbita vitrea Capaci (alias frangitur) probe clausa in loco calido putrescat, sed sine vermibus qui in vase clauso produci non solent. Sic fit liquor limpidus cum horrendo fœtore, qui destillatus dat Spiritum Oleosum abjecto phlegmate, qui ad 36. promptissime factum pellit, & contra Epilepsiam hæreditariam commendatur. Maculas Maternas alias cruentis adhuc secundinis tangendo curare solent. *Urina* egregium est anodynum doloribus partium nervosarum applicitum. In Podagra Pediluvia inde fiunt egregia. Imo Cosmetica est, maculas post variolas, fissuras à frigore & scabiem auferens: In flatulentis abdominis & hydrope, in Clysmatibus egregia est. Externe mundificat vulnera & ulcera, & contra Gangrænam stercore Vaccino & Urina humana nil melius. Destillata dat Spiritum & Sal vol. idque vel per crûdâ inspissationem, vel, quod melius, per putrefactionem & fermentationem. Spiritus autem per fermentationem paratus Olea destillata coagulat, cum eorum oculo acido se uniens. Porro ex Capice mortuo hujus destillationis elicitur Sal fixum vel potius Salsum (fixum enim nullum in animalibus reperitur) quod cum boli p. iii. destillatum dat Spiritum acidum similem Spiritui Salis; quodque in usu medico acidum & dolores inde oriundos destruit, febribus itaque & hydropi resistit. *Stercus humanum* volatile est, præ reliquis magis Oleosum, & minus Salinum. In tumoribus tam malignis quam benignis maturandis nil melius; In doloribus articulorum stercus vaccinum antecellit; cum alliis Capic, morsui venenato imposuit certum levamen adfert. Destillatum per Retort. dat Aquam & Oleum fætidum quod in vulneribus fistulosis & ipso Cancro summum est remedium. Si redigatur hoc stercus cum f. q. Aquæ in pulcem, & in V. B. ponatur, fætor exibat & gratum spirabit odorem; unde mercatores moschum debilem solent in Latrina suspendere ut odor ejus intendatur. *Sanguis humanus* recens ex homine decollato collectus, contra Epilepsiam hauritur. Destillatus dat phlegma & Spiritum, & modo prius putrescat copiosum etiam Sal vol. Spiritus in Epilepsia, Apoplexia, &c. decantatur. Oleum super Cap. mort. rectificatum, propter luxurians Sulphur anodynum, dolores nervosos ab acido oriundos optime sistit. Spiritus

sang.

ſang. hum. additis Camphora & Caſtor. egregium ſit Antepilepticum & Hyſtericum. Si Spiritus cum Sale & Oleo proprio digeratur & cohobetur, ſit liquor rubicundus ſeu Quinta Eſſentia. Sanguis irroratus cum S. V. acutato Spiritu Salis, & Myrrha imprægnato, ſit *mumia*. *Mumia* autem Paracelſo duplex eſt: *Corporalis* ſc. ſeu partes corporis violenter mortui ſolidæ; & *Spiritualis*, quæ Spiritus vitalis eſt unicuique concreto inditus, in quo conſiſtit fundamentum omnium actionum Magneticarum & Sympatheticarum. Caro hominis ſuſpenſi aut rota contracti, myrrha imprægnata & in fumo è ligno & baccis Juniperi ſucceſſive exſiccata, ſit elegans *Mumia*, propter remanentiam Spiritus vitalis mumialis ſingularum Virium in ſanguine congrumato à caſu ab alto; doſ. ʒi. in vehiculo appropriato expectando ſudorem: Imo in internis viſcerum corruptelis vi Baſſamica corpus reſtituit. Externe *Mumia* artificialis omnia unguenta in graviore vulnere ingreditur. De Calculo humano vid. Regnum minerale. *Cutis* Cingulum paſſiones hyſtericas levat. *Pinguedo humana* præ reliquis temperata eſt & anodyna, item contra atrephiam utilis. Deſtillata dat Oleum quod reſtiſ. ſuper Oſſa hum. calcinata ſingulare eſt conſolidans in luxationibus & fracturis. *Oſſa* humana acidum abſorbent, & præterea in doloribus artuum & Dyſenteria ſpecificè conveniunt, ubi tam *Oſſa* præparata, vel Sal vol. quod efficacius eſt, conveniunt. Calcinantur autem ſine Igne & ad ʒi. vel ʒij. per ſe ædum laxant. Præ cæteris autem *Oſſa Crani* in frequenti uſu ſunt contra epilepſiam cum Aqua Spirituoſa Lil. Conwal. parata. Paratur inde Galreda contra vermes cum Spiritu hyper. *Uſnea Craniſ Humani* ſeminiū habet ex aere, & ſuccum nutritivum ex Craniſ Liquore; & raro reperitur niſi in capitibus per longam annorum ſeriem Aeri expoſitis. Hæmorrhagias utique ſiſtit applicita, & epilepſiam externe arcet. *Cerebrum humanum* in M. B. dat Aquam; & poſtea ex reliqua maſſa exprimitur Oleum egregium Cephalicum & Antepilepticum, memoriā roborans, & vi anodyna in Contracturis tendinum proſicuum. Melior erit Aqua ſi cum aromaticis deſtilletur.

L.

Leporis pavidī probe in vepatione agitati Sanguis ad ʒi. in Puly. vel vino aſſumptus, ſingulare eſt remedium contra Epilepſiam. Externe Eryſipela, locosque podagricos & noctu dolentes levat. *Cerebrum Leporinum* gingivis infantum illicitū dentium proventum juvat. *Cor leporis* in fuga capri lente exſiccatur ad tertiam partem in quartana ante paroxyſmum commode propinatur. *Axungia* vetus pro aperiendis abſceſſibus ſuppuratis, & heterogeneis è vulnere extrahendis, præ cæteris laudatur.

Lupi Stercus contra dolores colicos eſt unum ex optimis remediis.

M.

Moſchi *Capreolus* ſuggerit Moſchum in Capsulis ſupra Genitalia; haud procul umbilicum. Sunt qui congrumata rubera capellæ à canibus agitatæ, exſiccant & pro Moſcho adulterino venditant.

Moschi autem odor non adeo rarus est, cum per putredinem intensatur æque ac producat. Cæterum ut potentius operetur, depurari debet, suspendendo scil. in Cucurbita superiori cui alia lutata est, linteis in medio posito, & in diebus canicularibus Soli exponendo; sic enim liquefcit, & Oleum penetrans per linteum in inferiorem cucurbitam descendit. Paratur etiam Essentia ex Moscho vel Zibetho miscendo cum Oleo amygd. dulc. deinde affundendo S. V. Rect. sic enim Spiritus digestus & destillatus extrahit substantiam medicinalem, Moschi inerte corpore in fundo relicto. Cæterum odores hi suavolentes in iis qui gravioribus meditationibus indulgent, aut quibus Spiritus animales agiliores & volatiliores sunt, caute usurpentur. Ratio est, quia in majores & confusiores imperus aguntur: Hinc qui pro confortanda memoria iis nimium utuntur, tandem Spirituum defectum inde sentiunt. Legitime vero usurpata in affectibus Capitis summa medicina sunt.

Muris Stercus ad gr. vi. cum lacte tritum & colatum alvum certissime laxat.

Muris Alpini pinguedo anti-pleuritica unguenta ingreditur.

S.

Serpens venenosum non est, nec plagas infert venenosas, nisi furore percitus. Venenum enim non tam in forma materiali quam ideali consistit. Interne certe nocivum non est. Exuvias tempore verno indubie deponit, non tamen exinde Juvenescere facit, alias & Araneæ, Lumbrici, &c. idem præstarent. Vi quidem balsamica turget. Et Remedia inde parata in morbis cutaneis, nempe lue Venerea, scabie fetida, imprimis autem Lepra & Ulceribus inveteratis, primum ducunt. Quin & Decoctum Viper. in sterilitate laudatur. Sunt qui comedunt Gallas & Gallinas quæ Viperis nascuntur ad sanitatem conservandam. Porro contra Venenâ vi alexipharmaca sunt usitatissima. Itali Serpentes vivos concisos cum Aqua ebulliunt, & hauriunt pro usu Anti-Venereo sudorifero. Contra morsus viperarum laudatur Camphora in Petroleo soluta, vel bufo vivus applicatus, vel Ferrum candens morsui applicatum quod venenum extrahit. Cæterum ex tuberculis in Capite Serpentis Indici paratur lapis friabilis contra quæcunque Venena commendatus. Hepar Serp. in Pulv. à 3℔. ad 5℔. egregium est in Dysenteria maligna. Pinguedo strumas incipientes opprime discutit. Maculas & rugas faciei delet, & calidæ palpebris illita visum acuit. Exuviz sponte depositæ commendantur contra Icterus, & urinam pellunt. Externe lumbis & ventri circumligatæ partum faciunt antecedente prius linimento ex Cancris, Lumbricis, & Axung. q. s. Pulveres Viperini parantur non per calcinationem, sed lentam phlegmatis in M. B. abstractionem; qui tunc suo constant Sale vol. & ad 3℔. varie exhibentur.

Suis Pinguedo & Lardum temperata sunt, Emolliunt & Resolvunt: In Odontalgia dentes & gingivæ prius ligno acuto fricata, lardo commode illiuntur. Asserunt & tussim inveteratam curari inunctione plantarum pedum vesperi prope ignem cum Linimento ex Axungia porcina & Allii capitibus. *Stercus* quibuscurque hæmorrhagiis confert,

fert, interne cum vino & Saccharo mistum, externe parti admotum. Sunt qui aridum cum succo plantag. instar Cataplasmatidis adhibent. Quæ habet Author de Vesica, potius de vulva intelligantur; Calcinata enim certum est levamen in incontinentia Urinæ.

T.

Talpa sanguis papyro exceptus Gangrænam sistit, si papyrus sub usu humectetur Aqua & imponatur. In Erysipelate Mammarum & Cancro, manus, in qua mortua est talpa, imposita singulare quid confert.

Taxi adeps calidior & penetrantior est adipe syllo.

V.

Viperæ Oleum cum Spiritu suo Rectif. dat liquorem Alexipharmacum. Sal vol. & Spiritus parantur more consueto in Igne aperto in vas recipiens capax. In Essentijs cum acidis paratis, destruitur Sal vol. In illis autem cum S. V. parum elicitur: adeoque sufficit Spiritus cum Sale vol.

Vituli medulla ex ossibus extracta, temporibus illita, agrypniam arceat, præsertim in febribus malignis & puerperarum febribus, ubi narcotica adhiberi non possunt. Idem his qui noctu meditabundi sunt conducit.

Unicornu Terrestre est non-ens. Cornua enim illa vulgaris sunt nil aliud quam dens superioris maxillæ piscis cetacei Grœnlandici. Hic dens in epilepsia ab acido orta multum confert. Verum C. C. Rasparum eadem præstat.

Ursi pinguedo lumbis illita in Hernia conducit: Imo contra prolapsum sinus pudoris summum est levamen.

Vulpis lingua mense Martio exsecta, exsiccata, & sub usu in vino macerata & vulnere imposita, omnia heterogenea extrahit. Quidam pro maximo secreto habent.

C L A S. II.

De Avibus.

A.

Alvum Excrementa reliquis animalium excrementis acris magis & Nitrosa sunt; perfectum enim Nitrum Crystallinum efflorescit, si Aquæ immittuntur, idque imprimis in Stercore Columbino.

Alaudæ caro urinam & calculum prorit.

Anatis sanguis inter Alexipharmaca refertur.

Anseris pinguedo præ reliquis penetrans est. Umbilico illita alvum contumacissimam solvit. Quia subtilis est, membra à frigore, & inde fissuris

fissuris præservat. Membris Paralyticis illinitur pinguedo defluens ex anseris exenterato plantis nervinis repleto, & affato. *Stercus* ad 3i. contra Icterus egregium est; vi enim Nitrosa Sulphurea multum laudatur, sed melius erit, si herbis vescantur Anti-Ictericis. Imò in Scorbuto desperato in vino haustum sæpe summum est remedium. Ob vim Nitrosam in hydropse etiam convenit. *Stercus Junior.* anser. destil. dat Aquam Ophthalmicam egregiam.

C.

Ciconia tota Alexipharmaca est, quia bufonibus, ranis & Serpenti- bus Vescitur. Ex sanguine paratur Electuarium mirificum contra Venena. *Stercus podagræ* illitum egregium est. Ex Pelle fiunt tibialia pro cura Podagræ, posset & Sal vol. pro usu sudorifero adhiberi.

Columba sanguis oculis instillatus grumescit, & malum exasperat. Pimus Nitrosus est, adeoque Diureticus & Antihydropsicus. Ex illo tosto & in vino macerato extrahitur Lixivium summe diureticum. Vel cum sem. anis. & Cort. aurant in vino malv. destillat. Aquam Anticolicam egregiam suggerit. Externe propter Acrimoniam Nitrosam inter Psyllatra refertur. Usurpatur vel per se Aqua humectatum, vel cum sem. Sinapi tritum, & impositum in morbis Chronicis.

Coturnix Elleboro nigro vescitur, adeoque ejus excrementa sunt antepilepticum haud contemnendum.

G.

Gallus vel Gallina integra, juxta podicem deplumata, tumoribus malignis & moribus venenatis applicata, brevi moriuntur; Reperantur igitur donec nulli amplius moriantur, & res erit in vado. In Phrenitide graviore per medium dissecta & cruenta capiti raso imponatur, sed in quadrante horæ horrendum fatent. *Sanguis* Galli destillatus suggerit Spiritum egregie Venerem, & Rectificando acquiritur Spiritus urinosus optimus. Vana sunt quæ de tunica ventriculi interiori narrantur. *Guttur* Galli tostum & Pulverisatum ad 3i. incontinentiam Urinæ juvat; quod cum erinaceo combusto, & Vulva suilla, omnibus in illo affectu palmam eripit. *Ovum* recens in vino sumptum vires refocillat & nutrit. *Testa*, ex quibus pulli modo exclusi, imprimis diuretica sunt. *Albumen* ov. habet temperatissimum Alkali volatile, unde vulnera oculorum consolidat. Plus autem nutrit vitellum. Ad duritiem coctum & cum aceto Ros. cum ras. N. M. sumptum contra Diarrhæam excellit. Oleum exinde paratur, quod purificandum, scil. liquefactum sponte per linteum colando, postea in patella stannea, addito tantillo ceræ, lavando cum Aqua fontan. & agitando cum spatula lignea, ut Aqua eluat impuritates; dehinc exponendo Soli ad aliquot dies, ut fæces subsideant, ut supernatet Oleum quod contra ambusta, fissuras à frigore, valet; & egregium est cosmeticum si faciei illinatur post lotionem cum Aqua simpl.

H.

Hirundinis excrementa Nitrosa (non autem nidus) anginam & inflammationem tonsillarum levant, vi enim Nitrosa ardorem compescunt & maturant.

O.

Oloris pellis Stomacho applicata colicam levat, accedente fomentatione calida quæ forsitan magis agit.

P.

Passeris in coitu transfossi Cerebrum Venerem stimulat. *Triglotites* affatus ab Ischuria liberat.
Pavonis Stercus, habita ratione sexus, in Pulv. aut Vino epilepsiam & vertiginem curat & præcavet, expectando sudorem.

V.

Vultur cum Mastiche tostus & Pulverisatus hæmorrhagiam uterinam, & Dysenteriam desperatam curat.

C L A S. III.

De Piscibus.

A.

Anguille pinguedo, defluens dum affatur, & foliis lauri excepta, auribus tepide instillatur pro restituendo auditu. Ejus hepator perforatum, blando Igne exsiccatum una cum felle, egregium est ad 5 β. in partu difficili. In prolapsu sinus pudoris, suffusus ex cute Anguilla eleganter instituitur.

B.

Barba caute comedenda est, ne Choleram morbum exciter.

C.

Cancrorum succus expressus in delirio & cephalalgia graviore feliciter fronti applicatur cum Opio & Croco. Lapilli sunt liquor lacteus, qui mense Julio dum ægrotant Canceri concrevit in substantiam lapideam super Stomachum sitam; reperiuntur hi Capilli quando Crustam mutant, & hinc ejusdem naturæ sunt & substantiæ cum Crusta

Crusta seu putamine eorum, quod illis substitui potest. Et testa & lapilli turgent Sale vol. alcalino, minus tamen acri, quod beneficio acidi ocultri indurescit, hinc affuso Vino vel aceto effervescent propter luctum acidi & alcali interni. Ceterum acidum maxime destruunt, adeoque in soda ab effervescencia acida, torminibus, pleuritide, angina, casu & inflammationibus internis, acidum coagulans per sudorem & urinam expellunt. In Quartanis ubi nimium frigus excedit, præmisso vomitu, hi cum Saccharo Saturni curam perficiunt. Insigniter etiam diuretici sunt, imprimis si cum Sale vol. succin. vel Vino vel Aceto propinati, unde in stranguria, Calculo, &c. præservativum sunt & Curativum. Mire etiam pro usu Vulnerario in febris post vulnera conveniunt. Licet enim vinum vulneribus & inflammationibus noceat, lapilli tamen adjuncti ejus acidum destruunt; imo & bibacibus arthriticis optime succurrunt acidum vini per diuresin evacuando. In Gonorrhæa item & ulceribus renum aut vesicæ, cum vino sacra sunt anchora.

Carpionis fel gaudet alcali temperato, unde præ omnibus acidum Erysipelatis destruit. Lapilli conveniunt cum lap. Cancr.

Concha omnes vi febrifuga & diuretica conveniunt, quatenus acidum destruunt. *Margaritifera* constant Sale vol. magis digesto, & cum Perlis conveniunt; de quibus in *Regno Minerali*. *Ostrea* turgent succo alcalino, qui in Atrophia, Phthisi, Lue Venerea, &c. convenit. Ex *Margaritiferis* paratur *Specif. Antifeb. Strabelb.* non tamen solum nec sine alijs præmissis usurpandum, alias duplicatur febris.

H.

H *Aleum* muria in hydrope egregium est Clysmâ, & externe ulcerosas partes eluit.

Husonis Gluten *Ichthyocolla* dictum gelatina est consolidans.

L.

L *Ucii* fel oculis succurrit, nam fella piscium minus acria sunt quam illæ *Perdicis*, *Bovis*, *Hominis*, &c. Hoc fel gaudet Sale vol. penetrante, adeoque attenuat, & resolvit. Hæc tamen habet incommoda, 1. quod nimis viscidum sit & oculis adhæreat. 2. Quod acrimoniam habeat; quæ temperari debet Aqua *Sperm. Ranar.* *Mandibula* ad 3i. in pleuritide acidum absorbent & grumos dissolvunt. Pinguedo pedum plantis illita agrypniam curat. Paratur ex felle Aqua, quæ tutius instillatur oculis quam ipsum fel, vel cum S. V. fit Essentia in oculorum affectibus egregia.

M.

M *Ustela* infæcundæ Epar in Vitro probe clauso Soli expositum resolvitur in liquorem Oleaginosum penetrantissimum, qui vel Palpebris vel ubi fortius agendum ipsis oculis illitus, in visus hebetudine, suffusionibus, &c. singulare est specificum.

Perca

P.

Perca lapidem suggerit in Capite & Spina Dorsi, præ cæteris diureticum, facilius solubilem quam Oc. Cancer, quique in Dysuriis ab usu acetorum acidum melius destruit.

R.

Rana in peste carbunculis sub axillis infesta singulare sunt remedium. Præferuntur quæ in Aquis puris degunt. Sperma Ranarum nil aliud est quam ova mucilagine Aquea involuta. Pro usu itaque Medico ova eximantur. Applicatur hoc sperma cum acet. ros. pubi aut lumbis contra nimium mensium fluxum. Quin & in ambustis, ophthalmiis, ulceribus inflammatis, cancerosis, &c. æstum & calorem coerces. Destillatur Aqua ex Ranis per 3 dies in Aqua putrescentibus, quæ interne ad ʒij. in hæmorrhagia uteri, fluore albo & gonorrhæa admodum conducit. Quin & ex spermate in M. B. vel V. B. lento Igne destillatur Aqua. Sed colligendum est Mense Aprili, cavendo novilunia, alioquin Aqua sætebit.

S.

Sepia os ad ʒij. in Pulv. vel emulsionibus in Gonorrhæa specificè convenit.

T.

Thymali axungia in vitro clauso Soli exposita dat liquorem Oleosum, qui foveas variolarum singulariter delet, & vulnera citra cicatricem consolidat.

Tinca applicatur plantis pedum vel hepati contra Icterus.

CLAS. IV.

De Insectis.

Insecta Aquatilia temperatissimum habent Sal vol. *Terrestria* vero Sal acre Oleo nonnihil temperatum.

A.

Apes calcinati contra Alopeciam laudantur. Materia Mellis colligitur per linguam, & sub lingua in vesicula quadam parva seponitur, quam tandem per fermentationem maturatam evomunt Apes. Cera viscidior est substantia, non in corpore sed ad pedes ultimos secreta. Mel continet extractum rosis qui resinam ex floribus exhalantem coerces,

coercet, ratione cuius Mel Spiritu universali turgens metalla etiam nobilissima dissolvit, à putredine præservat, & vim vitalem mirifice suggerit. Gaudet acido & alcali. Destillatum vel fermentatum suggerit acidum; imo instar masti fermentatum dat potum vinosum senibus optime convenientem. Facile in stomacho fermentat, adeoque febricitantibus, hypochondriacis & hysteriis non convenit. Sed propter vim balsamicam Pectori, Pulmonibus, & Renibus succurrit. Ut Spiritus mellis habeatur optimus, prius ad tempus putrescat mel. Spiritus hic acidulus cum phlegmate circularis dat menstruum singularium virium, quia in eo latet Sal Roris. Oleum mellis externe ulcera mundificat. Oleum ejus compos. Num. 2. nil valet. Cera subjectum est Resinosum, quod in ipsa Aqua Fortis addatur magis quam ut liqueat. Carn Off. calcinat p. ii. mista, & destillata dat Oleum naturæ alcaliæ, quia Offa retinent acidum ceræ; quod ad gur. iv. interne diureticum est, & uteri procidentiam præcavet; Externe attenuat tumores frigidos, lenit nephriticos affectus, & cum Oleo ovor. valet contra ambusta & læsiones ab Aqua.

Aranea in vase conclusæ, se mutuis puncturis interficiunt, & post morantur in liquorem fatidum qui destillatus dat Spiritum Urinosum & Sal vol. Pulverisatæ febres intermittentes pellere dicuntur, ut & externe Oleum aran. major. pulsibus applicatum.

Aselli inter fissuras murorum antiquorum collecti, Sale Nitroso vol. scatent, suntque insigniter diuretici contra Calculum. Mucum etiam acidum viscidum resolvunt in Asthmate. Contra Arthritidem vagam, dolores Scorbuticos & imprimis in morbis convulsivis, adhibentur. Externe infusi in Oleo Lini dant Oleum anodynum, specificum contra dolorem hæmorrhoidum. Quidam cum Vino vel Spiritu Salis & Vitrioli, imprægnant & exsiccant, sed hæc volatilitatem ejus absorbent. In ulceribus inveteratis aselli miram vim habent.

C.

C*antharides* turgent Sale vol. acerrimo, & colliquefciendo acrimonia sua succum corporis vesicas excitant, immo & interne quandoque ardorem urinæ & mistum cruentum. Abjiciuntur Pedes & Capita, ut inutilia. Vulgo pulvis Canthar. cum fermento acris & aceto applicatur; sed hic modus non procedit, nisi ubi mirius agendum, quia acida castrant vim vesicantem. Elegantius inspergitur pulvis emplastro ex Terebinthina cum Cera liquefacta. In Infantibus adhibeatur Emplastrum Citrinum. Cæterum & interne laudantur contra suppressionem Urinæ, & Gonorrhæam virulentam; ad pellendas Aquas in hydropse & promovendum Calculum. Scilicet ʒi. pulv. Canth. infund. vin. Rhen. ʒiv. in loco tepido per aliquot dies. Deinde Colaturæ Cochl. viii. cum Cantharo vini miscetur, ita ut Cochl. i. sufficiat (ascendendo tamen in dosi) ad pellendam urinam.

F.

Formice Naturales optimæ sunt quæ circa resinofas arbores & betulas colliguntur mense Julio Luna crescente, hæc enim spirant odorem acidum. Generantur etiam artificiales *alata* dictæ ex fermentatione mellis cum pane secalino. Colliguntur naturales in Cucumber in cujus fundum frustum casei, quod illos alliciat, repositum sit. Destillatæ cum S. V. aromatico dant Spiritum, qui externe auribus in difficili auditu & tinnitu succurrit; uti & ova formicarum, quæ etiam intus ad si. sumpra ructus & flatu excitant. Pro Ischiaticis, Arthriticis, Paralyticis, imo & contra sterilitatem, balneum ex acervo formicarum multum confert. Infunduntur formicæ in Oleo quod penis radici, scroto, & testibus illicitum armat in Venerem. Præfertur tamen Spiritus. Cæterum si formicæ per se destillentur dant Spiritum acidissimum, qui Martem rodit, & odore suo corpus mire restituit. Si putrescant ante destillationem dant Spiritum urinosum & Sal vol. elegantissimum; quin & cum Calce Viva affusa Aqua resolutæ, dant Spiritum urinosum, quia aciditas omnis à Calce Viva absorpta est. Hic Spiritus urinosus Sale vol. acutus egregium est diureticum in scorbuto & hydropse; & externe in malo ischiadico, doloribus artuum Vagis & Scorbuticis, imo in Paralyfi & tremore omnino præferendus est. Spiritus acidus cum S. V. destillatus analepticum est egregium, præprimis in Catarrhis suffocativis; memoriam & omnes sensus roborat, magnanimos reddit, & Venerem stimulat.

H.

Hirudo applicatur temporibus, pedibus, brachiis, pro evacuatione sanguinis lenta; podici in hæmorrhoidibus, & vulvæ in mensum suppressione. Servantur in Aqua cum Saccharo ut nutriantur & purificentur. Si pertinaciter nimis loco adhæreant insperfo Sale deciduot.

L.

Lacerta quadrupedes sunt, non Insecta. In aceto macerantur, ut corrigatur earum malignitas; deinde exsiccantæ propinantur ad 36. cum melle in forma electuarii pro strumis curandis. Oleum optime paratur infundendo in Oleo comm. in loco tepido; quo inunguntur loca herniosa.

Lumbrici qui annulos habent flavescentes circa collum, meliores sunt. In Affectibus Chronicis conducunt, imprimis summe diuretici & diaphoretici sunt. In Ictero, Scorbuto & Arthritide vaga sunt adhuc celebres. In genere, in morbis Chronicis & Hydropicis idem præstant quod vegetabilia amara; infusi sc. vel cocti cum herbis aper. Externe contusi & applicati dolores arthriticos & Scorbuticos & parinarium vi anodyna egregie tollunt. In punctura nervorum, & vulneribus articulorum Oleum per infus. cum Oleo com. paratum, conducit. Liquor per Solem destillatus & probe filtratus inspilletur ad tertias, & in loco frigidiore positus, crystallos generat inflammabiles inflar

instar Nitri. Liqueur vero Authoris illicitus Symptomata convulsiva præcaver. Tostio nil valet quia Sal vol. avolat. Destillantur per se; (non autem cum S. V: alias virtus in fundo remanet) sc. in vitro capaci (ne disrumpatur) Soli exponuntur; & Liqueur filtratus & destillatus dat Spiritum urinosum cum copioso Sale vol. cujus dos. à 36. ad 31. pro Diuretico & Sudorifero, qui & externe in doloribus majora præstat quam Spiritus Salis Mcl, &c. Caput mortuum in præparatum projectum lumbricos generabit. Essentia parata ex vegetabilibus artheticis cum Spiritus Lumbric. p. i. & Spiritus C. C. Salini p. ii. egregia est in Arthritide vaga.

P.

P *Ediculi* 4 vel 5, peni immissi urinam proritant.

S.

S *Carabæorum Cornutorum* Corpu in Pulv. partum difficilem levant. Illorum Oleum per infus. auribus contra dolores instillatur; pulvis vero illorum febrem producit. *Scarabæi Pilularii* Oleo Lini infusi & cocti, dant Oleum singularissimum anodynum in doloribus aurium & hæmorrh. cæcis. *Unctuosi* gaudent alcali vol; acri quod Tartarum Salinum in Nephriticis & Podagricis per urinam evacuat. Paratur inde remedium Anti-Tartareum hoc modo. Sc. Scarabæi unctuosi mense Majo absque manuum attactu collecti suffocantur in S.V. deinde exsiccantur, & ex eorum medio eximitur liquidum viscosum, quod cum ipso corpore pulverisato formatur in Balsamum. Deinde R. Hujus balsam 3i. Olei anis. & Caryoph. an. gut. iii. f. Pill. Propinquantur gr. ii. in Aqua sambuci mane jejunò Stomacho; sequetur stranguria 3. dies durans, sin minus repetatur secundo die, & optatum habebis eventum in curando calculo.

Scorpius ad gr. i. Venerem stimulat. Oleum ejus per infus. gaudet acrimonia vol. & pubi vel lumbis illitum egregium est Diureticum in suppressione urinae; In dolore aurium anodynum est. Item pro usu Anti-pestilentiali pulvis & membris illinitur.

Schroderus Dilucidatus:

SECT. III.

De Regno Minerali.

Mineralium principia sunt Sulphur, Mercurius & Sal, i. e. substantia pinguis, substantia humida radicalis, & terra fixa. Quarum varia combinatio ratione variaz fixitatis differentiam mineralium & metallorum consistuit. Fusius tractatur hæc materia sub titulo, *De Metallis* in genere, tam in *Collegio Chymico*, quam in hac ipsa *Schrod. Dilucidati* Sectione.

C A P. I.

De Terris.

TERRÆ medicatæ constant terrâ alcalina fumis Sulphureis volatilibus imprægnata; sunt enim rudimenta metallica quæ propter defectum Mercurii non potuerunt compingi. Hæ Terræ imbibunt humiditates & aciditates, adstringunt etiam & sudorem movent. Sed & specificas virtutes habent pro ratione Sulphurei metallici de quo participant. Sic Terræ Solares Alexipharmacæ sunt; Martiales Anticachecticæ, &c. Præparantur vulgo Terræ, 1. Lotione, quæ purum ab impuro secernit. 2. Præcipitatione, quæ nil valet, saturantur enim Terræ ab acido, & remanet Calx Viva nullarum virium, 3. Destillatione, ubi phlegma dant acidulum.

Terra melitea candida commendatur vi Alexipharmacæ.

Terra Sigillatæ Germanicæ gaudent Sulphure Solari. Unde contra venena & in variolis, imprimis si adsit alvi fluxus, valent. Cæterum pro usu adstrictorio exhibentur cum acet. dest. vel Spiritu Nitri; sic enim aluminosa evadunt. Per se suggerunt Spiritum acidum in febris malignis usurpatum. Si imbibantur Spiritu Nitri vel Vitrioli, deinde exsiccentur, terantur super marmore, & in loco frigido in sacculo ponantur, liquefunt in Liquorem vel Aurum portabile, cujus gutt. xii vel xx. in fluxibus malignis egregie adstringunt.

Bolus Communis de Marte participat & Sole simul; unde egregie adstringit, viciosas cruditates absorbet, & maxime sudorifera est. In sputo sanguinis laudatur. Externe fronti admota cum acet. destil. fluxum narium compescit. Ingitur ungue Emplastra Styp-tica.

Creta participat de Saturno, unde adstringit & aciditates edulcorat. Si Spiritu Sulphuris imbibatur fit perfectum *Alumen*. à 36 ad 3i. sodam in momento compescit. Cum Lacte Caprillo sumpta lumbricis resistit. Externe imbibit acida ulcerum & vulnorum.

Terra Japonica est compositum artificiale ex Glycirrh. sang. drac. &c. corrigit Lympham acidam.

Marga Saxorum substantia est tenera, parum de Sulphure parti-cipans. Dicitur & lac Lunæ. Sanguinis grumos ad 36. potenter re-solvit, incontinentiam urinæ juvat, & acidum viciosum absorbendo lac multiplicat. Externe inspersa acidum ulcerum & vulnorum absumit. Mirum quantum promoveat consolidationem ulcerum tibia-lum.

Ochra de Venere & Marte participat. Raro usurpatur, & non nisi ex-terne. *Rubrica* Marte turget; adeoque adstringit & aperit; externe sanguinem sistit, & ulcera consolidat. Si solvatur in Spiritu Salis ex-trahetur totum concretum Martiale remanente limo.

Tripolis species est *Ochra*, sed principiis Martis vacua, adeoque nil valet.

C A P. II.

De Aquis.

OMnes *Aquæ* oriuntur à Mari; imbibuntur nempe à Terra tan-quam spongia; & cum Terra intus calcat, evaporat Aqua re-licto Sale, unde dulcis evadit. In *fontium* autem origine reperitur Li-mus viscosus in quo concentrantur hi fumi, ubi dehinc in Guttulas abeunt, & è Guttulis tandem fiunt Aquæ manantes. Illi fontes qui per loca saxea manant, meliores sunt, quia Aquæ turgent Nitro. Aqua stagnans pessima est.

Aquæ aereæ sunt *Pluvia*, *Nix* & *Ros*. Generantur ex effluviis Terræ, & singulariter agros fecundant. Optima est pluvia quæ mense *Martio*, *Aprili* & *Majo* cadit; & quid mirum, adeo Balsamica est, ut non putrescat. *Aqua tonitrualis* semper habet aliquid teporis, quia Sulphure constat; (cum tonitru sit nisi Sulphur & Nitrum accensa:) Inspissata & Destillata dat Spiritum, Sal vol. Oleosum, & Sal fix. in cap. mort.

Nix fecundat campos; in recessu habet Sal singulare, unde suggerit Tincturam Corallia solventem. Inspissata dat Oleum pingue, unde ad 3i. purgat & urinam movet.

Ros digestus & destillatus suggerit Spiritum vol. striatum empy-reumaticum; & magma relictum attracta aura sponte turgescit, & suggerit

suggerit Nitrum penetrans, ratione cujus ros vegetabilia fecundat. Habet & Ros Sulphur, unde Balsamicus est, & multum habet in recessu. Sal hoc Nitrosum cum Terra concentratum & fermentatum occultum est omnium nutrimentum. Si in vehiculo se abscondat dicitur Nitrum; nam ex Terra Nitri exhausta & aeri exposita, ope Salis hujus aerei & universalis fit novum Nitrum. Ratione illius Salis Sulphurei in rore, multa exinde parantur menstrua egregia, beneficio nivis, pro extrahendis & solvendis corporibus durioribus.

Acidula nil aliud sunt quam solutio Vitrioli Martis: Mars enim à Spiritu Sulphuris solutus Terram Virgineam imprægnat, hæc autem Terra solvitur ab Aqua. Male probantur Acidulæ per destillationem & evaporationem, sic enim volatilis substantia evanescit, & remanens mediante Igne alteratur. Si autem de Sale participant, evaporatione commode dignoscitur. Optime probantur per Præcipitationem cum decocto gallarum, nam si de Marte participant nigrescunt: affusa Aqua salsa si aliquid Nitri habeant turbantur & lactescunt. Nullatenus autem metuendum est ne Vitriolum Martis de Venere participet, quia acidum Sulphureum lubentius aggreditur Mars quam Venus, adeoque incompatibilia sunt: unde fit quod acidulæ (nisi excessive sumptæ) vomitum non excitent. Patet itaque quod acidularum vis consistit in Spiritu Sulphuris vol. acido & Marte corrosivo. Ergo mucum primarum viarum resolvunt, urinam movent, sanguinem purificant, & quæcunque Salia acida vitiosa absorbent & in nigris sæcibus deponunt. Cavendum autem ne hydropici, phthisici, & qui stomachum habent debilem, illas potent; deinde ut gradatim hauriantur ascendendo sub initium, & sub finem descendendo gradatim, corpus interea movendo, sudorem avertendo, & alvum laxam servando beneficio Clysmatum, ne forte pedes intumescant. Ante usum præmittatur V. S. & imprimis lenis purgatio, ut facilius operatio & transitus acidularum. Hauriri debent in ipso loco natali, si enim ad tempus in lagenis stent acidum Martem in totum dissolvit, & in forma Præcipitati dejicit. Parantur quoque *acidula artificiales*, sed acidum artificiale non adeo penetrans est ac Sulphur illud Embryonatum in Venis Terræ.

Thermæ constant ex minera Nitri Sulphure Embryonato (i. e. imperfecto) imprægnata. Usurpantur externe pro Paralyti Artuum, Tremoribus diuturnis, hemiplexiis, affectibus curaneis & sterilitate à vicio uteri, præmittendo tamen aut acidulas (in morbis Chronicis) aut blanda Diaphoretica Antimotialia, vel lene purgans. Alioquin febris instat periculum, Arthriticis, autem, Podagricis & Ischiaticis reverà nocent. Interne cum impetu purgant, quod periculosum est, nam Nitrum & Sulphur substantiam lapideam secum vehunt, cujus particulæ affiguntur lateribus in Stomacho. Parantur Artificiales Thermæ ex Calce Viva quæ minera est Nitrosa (non autem Nitro ipso) cum s. o. Sulphuris & Aquæ. Sic enim effervescent, & postea ebulliendo dissolvitur Sulphur.

C A P. III.

*De Lapidibus, Gemmis, Coralliis, Margaritis, & illis
qui minus pretiosi sunt.*

IN Lapidibus dominatur principium Terre Salinum, Sulphure saturatum, cum minima Mercurii quantitate. Sunt autem in triplici differentia. 1. Facile funduntur in Igne & vitrificantur; hi alcali abundant. 2. Non funduntur, sed suggerunt Calcem vivam; in his alcali est sufficienter Sulphure imprægnatum, unde Calx Viva constat Terra mortua, & Sulphure acido alcali coercente ne fluat. 3. Sunt qui neque funduntur, neque calcinantur, sed si probe candefacta extinguantur in Aqua, tandem Pulverisari possunt. Hi, v. g. Amianthus, Silices, &c. occultum habent acidum, quod tamen non sufficit toti corpori fundendo. — Lapidem constare ex Aqua verissimum est. Si clara est, dat Gemmas; si Terreis particulis admista sit, dat corpus opacum. Sic Adamas & Crystallus non differunt inter se, neque à glacie, nisi duritie. Et beneficio Olei Sulphuris cum Oleo Lini parati, fieri potest Tinctura Crystallorum. Quacunque ratione calcinantur Lapidem, (sive sicce adjecto corpore Salino, sive humide per Spiritum Sal. comp. &c.) mutationem naturalis texture subeunt. Salia lapidum sunt tantum concretum novum ex menstruo acido & corpore corroso. Volatilisatio insulsus labor est.

Gemmarum color, & vis amuletica, in Collegio Chymico tractantur.

Corallia nutrimentum capiunt à succo lacteo & Aqueo, qui super Aquam induratur, & fit naturæ mineralis ex acido, Sulphureo & Sale Aqueo urinoso. Corallia calcinata dant Calcem Vivam, quæ cum Aqua effervesceat, ita tamen ut prædominetur Alcali, & præcipietur acidum. Per se destillata per Retortam dant phlegma acidum. Notum est quod Corallia destruant acidum in primis viis, adeoque in ructibus hypochondriacis, Dysenteria, torminibus, affectibus Chronicis, in hæmorrhagia cum aceto, in Soda cum Laudano Opiato, in Gonorrhæa virorum (rubra) & meliorum (alba) sunt decantatissima. In calcinatione sicca (quæ nil valet) acidum Lignorum vel carbonum illorum pondus auget, & Sulphur tingens adeo occultatur ut mutetur color. Sal Corallorum ex cap. mort. nihil est, quia à Sulphure non potest separari. Cum aceto destillato Corallia extincta, in novum corpus Salini forme concresecunt, quod facile in loco frigido resolvitur, & ad gut. xxx. in lb. i. potus ordinarii in febris multum præstat. Quævis acida solvunt Corallia. Ast Spiritus Viridis æris, Spiritus panis, Spiritus rosis, Spiritus nivis, non tam solvunt, quam extrahunt illorum Sulphur. Pulvis Coral. Vitriolatus aluminosum est & pro scopo adstrictorio in usu. Sal dulce Coral. habet aliquid in recessu propter rorem majalem. Ex Coral. in succ. Citr. solut. & inspissat. fit Tinctura rubicunda cum Spiritu Sassafras. Magisterium ex solutione cum succ. Citri est quidem cujusdam usus; illa autem per solutionem in
acido

acido & Præcipitationem cum alcali nil valent. Spiritus Viridis æris solvit Corallia, ita tamen ut denuo abstrahatur cum sua aciditate Tinctura. Tincturæ Coral. vulgares nil valent. Vera Tinctura fit extrahendo principium Sulphureum beneficio Salis aceri ex Spiritu roris vel nivis. Spiritus quoque panis idem præstat; sed melius est menstruum ex farin. tritic. p. 4. fermenti p. 1. in Clibano tostis & destillatis. Fit quoque Tinctura vera, cum Sale Tartari volatilifato. Tinctura Hartmanni est Extractum Sal. coral. Tinctura Holsatica non contemnenda est, si omnes adhibeantur encheireses. Nec Tincturæ cum Oleo *veget. arom.* negligendæ sunt. Ex floribus cum Sal *co elevatis non absolum est fieri posse Tincturam. Oleum Corallorum Succinatum non est genuinum.

Margarita sunt primo exortu animale quid, sed tandem in naturam mineralem degenerant. Calcinatæ enim relinquunt Calcem Vivam in Aqua effervescentem. Concresecunt originaliter ex liquore lacteo aquescente Salino, in quo præponderat alcali temperatissimum, quo ipso in consistentiam duram coagulatur. Ipse hic liquor seu substantia mollis supremum est remedium pro tabidis, phthificis, febrientibus, &c. Hinc tentant Spagyrici perlas in succum primigenium reducere. Perlæ Aqua aperto destillatæ darent Sal, sed admodum pretiosum. Commune vero Sal, est novum compositum ex acido solvente & perlis destructis. Magisteria, Essentiæ, & Tincturæ nil valent. Optime præparatur reducendo ad succum primigenium, beneficio menstrui ex rore, nive, vel aere parati.

Ærites partum facilitare dicitur, ad ʒi. in Aqua appropriata. In medio continet substantiam lapideam, & quandoque Terram argillaceam, contra pestem commendatam.

Alabastrites ingreditur unguentum *Alabastr.* quo illinuntur tempora & frons in agrypnis & contra dolorem capitis à contusione. Cum lacte hauritur contra Dysenteriam, & non incommode, quia acidum destruit.

Amiantus ab *Alum.* scissili differt; nam nec menstruis nec igni cedit, & cuti applicatus non urit. Ejus Pulvis ad ʒi. in vino vel S. V. in fluxu albo convenit. *Liniment. de Amiantho* contra tinea puerorum & ulcera inveterata manantia, euporiston est certum.

Lapis Armenius & *Lazuli* pertinent ad marmora, sed participant de Venere, prior quidem de sola, posterior autem una cum corpore Solis; nam cum Mercurio vivo mistus suggerit Sulphur Solis animatum. Attractu acidorum degenerat in Vitriolum Venereum, unde purgat infra & supra. Cæruleus color. lapid. Lazuli procedit à Venere, sine Luna, adeoque male pro affectibus capitis commendatur: Tincturæ ejus cæuleæ ex ejus Venere saltem extrahuntur, & ubi cum Sal *co parantur, *cum plus facit quam lapis Lazuli. Ex floribus quidem cum Sale *co sublimatis facile potest præparari Tinctura. Magisterium cum acet. destil. nil aliud est quam Venus. Interim hic Lapis vix calcinari potest; sed lotus & pulverisatus à ʒb ad ʒi. propinatur pro scopo purgandi.

Lapis Calcaris conficitur ex lapide Sulphureo Calcis Vivæ, in quo luxuriat Sulphur quod alcali saturavit. Sal non potest elici, propter pinguedinem Sulphuream. Calx Viva non nisi externe pro usu cau-

stico usurpatur. In usu medico est Calx illa mortua quæ subsidet, supernatante acido & alcali cum subtili pinguedine instar Cremoris; Est maximum absorbens acidorum in ulceribus antiquis, vel Veneris, contra ambusta, & pro scopo cicatricem inducendi. In Lixivio supernatante, sive Aqua Calcis Vivæ, præponderat alcali inter alia principia Salina, unde in inflammatione, ardore ulcerum vel vulnorum, & in gangrana, externe nil melius. Paratur exinde cum Mercurio dulci & S. V. *Aqua Phagedenica*, in sphacelo ultimum refugium. Scabies item & ulcera verminosa seu putrida curantur externe beneficio Aquæ Calcis Vivæ. Ubi tantillum Sulphuris cum Calce Viva in Oleo lini subigitur in mortario Saturnino, fit linimentum egregium contra ambusta. In Dicta Aqua Calcis Vivæ supernatat Cremor, qui alcali est temperatum à Sulphure, optimum in ulceribus cancris. Si cum Aqua Calcis Vivæ jungatur Oleum Rosarum, fient coagulum butyrosus seu sapo, remedium in ambustionibus præstantissimum, quodque vesicas certo præcavet; & præterea in vulneribus scopetariis (ubi certo empyreum Sulphureum remansit) egregie putredinem arceat. Quin & Aqua Phagedenica sequens ibidem prodest. Sc. R. Aquæ comm. lb. xx. Calcis Vivæ, lb. iv. Arsenici (quod virulentiam alcali in Calce Viva corrigit non secus ac Nitrum fixum) ʒij. Ubi probe ebullierint adde Mercurii dulcis ʒij. quæ si probe fuerint agitata, Calx Viva subsidet, & clarum successive separatur. Huic liquori adde S. V. ʒv. Et hoc optimum est remedium in gangrana & sphacelo, & in Arthritide sub forma lotionis. Sunt qui tophos Podagræ sequenti Gelatina resolvere velint. R. Calcem Vivam fervidam ex furno cum S. V. Alcohol. super Sal. Tartari; & Igne forti destilla, sic prodit Spiritus urinosus, qui accensus relinquit Gelatinam instar Cremoris. Interne Aqua Calcis Vivæ pro phthisi & ulceratione parium internarum commendatur. In Clysmatibus Abstergentibus valde convenit. Ex Calce Viva fixante Sal vol. fit Sal *cum. Sed Lixivium Calcis Vivæ affusum Sali vol. illud in calcem inspidam mutat. Spiritus Calcis Vivæ alcalinus rite destillatus, (non ut noster Author) menstruum est singulare, & remedium contra calculum non inelegans. Pro scopo etiam anti-nephritico fit Tinctura cum S. V. Rectificatissimo super coagulum solutionis & cocturæ Calcis Vivæ p. iv. & Tartari crud. p. i. cum Aqua fontana.

Lapis Calaminaris est minera Martis cui pars Mercurialis deficit. Externe pro scopo adstrictorio Croco Martis præfertur, ulcera abstergit & cicatrice obducit, absorbet etiam acida, & in excoriationibus præsentaneum est remedium. Ex lap. Calam. p. xxx. & Vener. pur. p. C. fufis fit *Orichalcum*. Si imbibatur hic lapis Spiritu. Salis, Nitri, vel aliis acidis mineralibus, acidum retinet dum primo prodit phlegma, & deinde dat Spiritum concentratum acidissimum.

Calculus Humanus constat ex alcali vol. concentrato per acidum præternaturale. Distillando remanet Calx Viva. Ad ʒi. egregium est diureticum & sudoriferum in morbis malignis & peste. In Lithiasi summum est remedium, præprimis si in ens primum resolvatur. Calcinationes & Solutiones in acidis ejus vim plus imminuunt quam promouent.

Cryſtalli alii ſunt molliſſimi in Dyſenteria billoſa, cholera & poſt aſſumptum Mercurium Sublimatum egregii. Sunt etiam in nephritico uſu, ſi candefacta in Aqua appropriata extinguantur.

Hematites eſt minera Martis purior: unde fit artificialis hematites ex Sacch. Saturni & Vitriolo Martis ſimul Sublimatis. Aſtringit itaque in Dyſenteria, Hæmoptyi, &c. Si nondum Aquam experia- tur, ſed ſub forma Pulveris irrorati cum Oleo N. M. addito extracto Croci, exſiccetur, pro uſu medicinali eſt optimus. Deſtillando dat phlegma Spirituoſum & acidum ſimile iſti quod ex Vitriolo elicitor. Sublimando una cum Sale ꝯco dat flores crocei odoris, in quibus dum Sal acidum rodit corpus durum, Sal vol. Urinæ cum Sulphure lapidis aſcendit; adeoque magni in medicina uſus ſunt: In quartanis, cachexiis, hydrope, & morbis chronicis, ſanguinem purificant, & ſudorem opti- me movent. Paratur & inde Tinctura lap. hæmat. Caput mort. ex Sublimatione flor. relictum in Aere frigid. fit liquor aurei coloris, blande adſtriſtorius, & in Cachexiis egregius. Hic lapis cum men- ſtruo ex Sale Tartari & Calce Viva Tincturam dant, quæ deſtillata redigitur in Oleum Sulphure Solari repletum. Tale enim eſt ejus Sulphur.

Lapis Judaicus blande diureticus & nephriticus eſt. Cum aliis la- pidibus diureticis, in Spiritu Salis ſolutus, ſolutione inſpiſſata, in Coagulam reducit, quod Pulverifarum & in loco frigido expoſi- tum, ſolvitur in liquorem, qui iterum coagulatus & liquefactus egregium eſt Nephriticum. Haſ compositiones *Lapis Lyncis* ingre- ditur.

Lapis Ceraunius de genere Pyritum eſt, & Sulphure ſcætet. Iſtericis & Hydropicis prodeſt.

Magnes in Pulvere attractivam vim amittit, unde in Emplaſt. ad Herniæ nil habet in reſeſſu. Uſus tamen idem eſſe poteſt, quam Martis; licet multo debilior ſit.

Marmor dat Calcem inſtar Calcis Vivæ. Hinc lixivium exinde, ut & unguent. contra Gangrænâ, ſingulariſſima ſunt.

Oſteocolla difficiſſime ſolvitur vel Aqua vel aliis menſtruis. Ad 3i. in vino vel aceto, in fracturis oſſium, callum mirifice generat. Adhi- betur etiam contra febres Intermittentes & fluorem album.

Pumex participat de Venere, unde Tincturam dat viridem. Bini lapides in lacte exſincti & mutuo affricti in Pulverem abeunt pro den- trificio anti-ſcorbutico egregium, quique cum arcano duplicato in cura ſtrumarum miſcetur.

Silex in aridis locis reperitur; adeoque differt à pyrite qui in pinguibus tantum locum habet. Imprægnatur Sulphure, quandoque Martiali, quandoque Solari, quandoque Lunari. Per ſe nec calci- nantur nec fluunt; per additum Alkali vitrefcunt, ſed ne vel guttula liquoris ipſo Igne fortiſſimo extrahi poteſt. Candefacti ſilices in vino exſincti, illud egregie diureticum reddunt. Silex cum ana- ſa Tartari fuſus abit in vitrum, quod per deliquium fluit in liquorem, vi alcalina intentâ præditum, & cosmeticum egregium. Ex ſilic. calcin. 3iv. Antim. 3iv. & Sal. Tartari 3x. ſimul fuſis, & deinde Pulverifatis fit Tinctura cum S. V. Rectificatiſſimo, quæ ſan- guinem optime mundificat. Hic enim alcali Tartari & Antim.

elicit Sulphur filicum. Ex filic. cum Nitro fixo & Tartaro fit Oleum vinum coagulans. Ex filic. Antimon. Nitro, & Tartaro fit Tinctura Nephritica Amelungil.

Lapis spongia solvitur facile in Spiritu Salis, adeoque ingreditur liquores Nephriticos. Calcinatus adhibetur pro cura strumarum & Scrophularum. Ipsa spongia calcin. valet contra strumas. Destillata dat Spiritum, Sal vol. & Oleum Empyreum. Estque medicina contra Scrophulas.

Talcum participat de Sulphure metallorum, rubrum quidem de Solari, & sic deinceps pro ratione coloris. Interne vix usurpatur. Durissimum est & vix ullo artificio in Pulverem redigitur. Preparationes ejus cum acidis minime succedunt. Oleum ejus cosmeticum frustra desideratur. Convenientius cum Borac. calcinatus in fluorem venit cosmeticum. Revera talcum est intractabile, & non nisi cum Sale Tartari mediante Aeris concursu solvitur.

Unicornu Fossile spurium nil aliud est quam Ossa animalium post putrefactionem in Terra per vapores tepidos & humidos Calcinata: Verum aurem est Marga quædam intercurso liquoris Salini indurata, & reperta in forma Dentium Elephantinorum, Ossium, Capitym majorum, &c. Quoad usum, cum Terris sigillatis convenit: adstringit enim & sudorem expellit. Unde in Variolis, morbillis, in specie si diarrhæa superveniat, egregium est remedium.

C A P. IV.

De Metallis in Genere.

Metalla, licet homogenea, sunt tamen mixta; ex illis enim separari possunt partes quæ non amplius possunt reduci in perfecta Metalla, teste Croco Martis. Subeunt etiam mutabilitatis Leges, nam generantur ex fluida quadam & unctiosa (non Aquea) materia, seu fumis Sulphureo mercurialibus, qui manus quidem non madefaciunt, sed inter saxa durissimasque petras se insinuant, & in Terra quadam Salina & Alcalina tanquam matrice gradatim in metallum perfectum concresecunt. Post certum denique temporis intervallum metallum halituum forma assumitur, ejus matrix metallo suo spoliata Lignum exsiccatum exacte refert. Unde & experiri metallurgi interdum ante debitam metalli perfectionem per Cuniculos subterraneos venam ejus se nudasse conqueruntur, sicut & contra interdum se tardius ac sero nimis post metalli geniti denuo consumptionem & ab effluviis subterraneis resolutionem se advenisse conqueruntur.

Materia metallorum proxima ex Mercurio Sulphure & Sale constat. Primum à Secundo, sicut Alkali ab Acido, coagmentatur, & in tertio una in metallum cœunt. Ex his Principiis deducenda sunt metallorum Proprietates & Differentiæ. Metallorum Ponderositas à Mercurio oritur, unde *Aurum* quod copiosissimum habet Mercurium est etiam ponderosissimum: *Ductilitas* sub malleo procedit à firmo Sulphuris &

& Mercurii sibi mutuo sufficientium nexu, qui in Sole maxime locum obinet. *Ignisibilitas* ex Sulphure oritur. Fusibilitas ortum ducit à Mercurio Sulphur quantitate superante, & cum Sale probe unito. Varia itaque horum principiorum proportio differentiam dat metallorum. Eruuntur Metalla ex Mineris diversimode mixta, adeo ut Ignis vi per modum liquefactionis ex mineris elicienda sint. Nociva autem sunt metallis adjuncta Sulphura mineralia seu Sulphur commune, Arsenicum, Antimonium, &c. quorum acidum volatile rodit junctum metallum & partim secum deflagrat, partim ei adhaerendo minus fluxile reddit. Semper itaque in Metallorum Liquefactione addendum est aliquod Alkali quod Sulphur illud figat ejusque acidum infringat, ut hujus medio metalla pura per fusionem haberi queant; huic Artificio optime inservit Saturnus qui omne acidum Sulphureum avide absorbet, & aliorum metallorum Sulphura tanquam magis cruda imbibendo Solem & Lunam à cæteris separat.

Pergo ad metallorum usum. Usus Chymicus est ignobiliora in nobiliora transmutare; sic purus Mercurius Sulphure Solari fixo imprægnatus & concentratus Sol evadet. Artificium hoc dicitur *Lapis Philosophicus*, qui non sanitatem sed metalla perficit. In usu Medico metalla corpora nostra active non alterant, sed tantum passive. Habent quidem vim medicinalem, sed in Sulphure fixa est, quod sine aliis particulis commode extrahi nequit; nisi habeatur menstruum quod radicaliter & amice Sulphur Mercuriale à principio terreo Salino separare queat. Nam Vulgares Tincturæ & Solutiones licet exhibeant metalla Potabilia, ipsum tamen metallum integrum est & corporaliter præsens; utut pro præparationum varietate in formam nunc Sulphuris, Olei, Tincturæ, &c. combinetur. Idem dicendum de Salibus quæ ex metallis eliciunt, quod nempe de integra metalli natura participant, & denuo in verum metallum reduci possunt. Utut autem Reductio metallorum in prima principia res sit ardua, utilia tamen medicamenta per sublimiorem præparationem exinde elicere fas est; metallum nempe in minutissimas (licet integras) particulas reducendo, & ita saltem earum texturam alterando ut quodammodo aperiantur & Sulphuream substantiam quasi extravertant, quæ alias in concreto intime clausa delitescit. Res exemplo parebit. Mercurius Præcipitatus per se Sulphur suum extravertit & fit pulvis rubicundus diaphoreticæ virtutis; qui facile reducitur in Mercurium vivum in quo istud Sulphur quasi obrutum delitescit, & qui alias possidet proprietates. Pro his ergo & elegantioribus metallorum præparationibus, metalla in minutas particulas rediguntur vel ope acidorum in Igne, fumo, vel liquore; vel ope amalgamationis cum Mercurio qui quasi Alcalinus est, & cum metallis magnam habet affinitatem. Mars quidem & Antimonium & alia mineralia, propter Sulphuris abundantiam & Mercurii paucitatem, non sunt perse amalgamabilia cum Mercurio. Reliqua Alcalia metalla non solvunt: in solutis tamen, si volatilia sint, texturam intimius penetrant & Sulphur extravertunt; talia sunt S. V. cum Spiritu vel Sale volatili Urinæ sociatus, &c. Inserviunt etiam Alcalia Mercurificationi vel Mercurio ex Metallis parando,

rando, non quod verum Mercurium extrahant, sed Sulphur metallorum ita alterant sui interpositione, ut coagulum evadat metallicum sub forma Mercurii vivi. Hujusmodi Salia Alcalina sunt Sal Tartari, Cineres Clavellati, Sal Urinz, &c. Hactenus de Metallis in Genere.

C A P. V.

De Auro.

Aurum est purissimus Mercurius à fixissimo Sulphure coagulatus; unde ejus ductilitas, ponderositas & indestructibilitas deducuntur. Per se nullam efficaciam habet in corpore nostre: Adeoque necesse est ut prius Sulphur ejus eliciatur, quod sane quoscunque affectus cito & jucunde curat. Ad extrahendum autem hoc Sulphur requiritur, 1. ut volatiliseretur Sol. 2. Ut extrahatur per menstrua, non corrosiva quæ superficiem rodunt, sed insipida & blanda, forsan ex Aere, Nive, &c. cum quibus ita præparatur ut in flores possit Sublimari, & tandem extrahi Tinctura seu Aurum potabile. Purgatur Sol vel miscendo cum Luna & solvendo in Aqua Regia vel Aqua Forti; vel fundendo cum Antimonio; vel calcinando cum Salibus & farina laterum; vel denique cum Saturno (sed non adeo bene.) De his in Collegio Chymico actum est. Calcinatur Sol immersive in Aqua Regia cujus basis est Sal com. quod tamen per se non solvit Aurum crudum nisi participet de Nitro; & Spiritus Nitri qui Lunam dissolvit Solem non attingit nisi addatur Sal. Ratio est quia Aurum totum fere Mercurius coagulatus est; & in Sale com. est Terra Mercurificans quæ cum Sole in radice convenit. Solutum tamen Sal com. Solem non attingit, nisi addatur Spiritus Nitri penetrationis ergo. Pertinet huc Sol fulminans, de quo notandum quod si subrus Ignem admoveas fulminabit, sin superius minime.

Calcinatio Solis vaporosa multum habet in recessu. Si Solis fiat S. S. S. cum taleolis C. C. crudi non usti, in tortura Ignis Sal vol. C. C. rodet Solem liquefactum, & evadet C. C. Solare, quod ad vi. in morbis malignis Pesechialibus & puerperarum purpura commendatur.

Sol facile volatilifatur cum Spiritu Nitri Bezoardico, & Mercurio Sublimato; fiunt etiam flores Solis beneficio Salis vol. Urinz. Item ex Auro fulminante. Sed omnes hi flores per Salia alcalia reduci possunt in corpus Aureum.

Quod attinet Extractions, certe Tinctura prima à menstruo non ab Auro habetur. Sexta elegans est. Item undecima. Mala autem est descriptio quæ N° 13. habetur.

C A P. VI.

De Argento.

INter Argenti præparata occurrit 1. purgatio solvendo in Aqua Forti (ex Spiritu Vitrioli & Nitri parata) vel fundendo cum Saturno. Si solutio Lunæ in Spiritu Nitri, per abstractionem inspissetur, fit appropriatissimum purgans anti-hydropicum ad gr. ij. Paratur & inde Lapis Infernalis. Ex solutione in Aqua Forti cum Sale com. Præcipitata fit Argentum Corneum. Quæ reliqua sunt in Collegio Chymico Tractantur.

C A P. VII.

De Marte.

IN Marte notabile est Sulphur, quod facile inflammatur, quod post incensionem cum Nitro illud figit, & quod ratione occulti acidi corpora metallica corrodit; immo proprium ipsius corpus in rubiginem vertit, modo medio Aqueo vel Aereo solvatur: Aqua enim per se nullum rodit metallum, nec Aer, sed habeant acidum necesse est. Quoad usum Martis; adstringit, & per accidens acidum primarum viarum absorbendo aperit, deobstruit; & si in corpore ab acido corrodat in Vitriolum abit, quod Laxativum est. Quod acida absorbent, exinde patet, quod Spiritus Salis & alia acida super Marte dulcescant. Pro varietate acidi quod in corpore hospitat nunc aperire, nunc obstruere dicitur; quandoque menses sistit, quandoque movet, prout nempe Crasin sanguinis vitiatam ad spissitudinem disponit, vel venas uterinas ab acido obstructas reserat. Si acidis in corpore, vel extra corpus occurrat, in substantiam aluminosam vertitur & adstringit, unde vomitus, alvi fluxus, hæmorrhagias quasunque, Gonorrhæas, & fluores muliebres, supprimit; acida membranas nerveas spasmodice contrahentia, & mali hypochondriaci seu cachexiæ fomitem, efficaciter enervat: Ictero, Paresi, Hydropi, &c. medetur, & omnia plane acida coagulativa quæ viscera obstruunt potenter absorbet. Limatura Martis Cruda trita in Porphyrītide & irrorata cum Oleo destillato appropriato (ne facile alteretur) iis quorum fermentum Ventriculi est p. n. acidum, commodè propinatur. Debilioribus autem non convenit. Quod Præparationes attingit; Alkalia ram fixa quam volatilia Martem non solvunt, sed acida. Verum est quod Mars lixivio Salis Tartari irroratus in Crocum flavescens fatiscat, quem vocant Crocum Martis aperitivum cum Salibus; sed potius est phlegma Alkali diluens, quod actuando acidum Martis, illum in Crocum seu ru' nem rodit. Mercurius etiam ut

subjectus

subjectum Alcalinum & propter defectum Mercurii in Marte, in Martem non agit amalgamando. Utut autem in via humida Alcalia nullam actionem edant in Martem, dubium tamen est annon in via sicca antecedente Ignis motu penetrare & plus minus solvere possint. Etenim quidam Sal Tartari cum Calce Viva calcinatum, & ita acuatum, cum Marte calcinando, ejus Sulphure imprægnari volunt. Facit huc Tinctura Vitrioli Martis extracta cum liquore in quo solutum est Nitrum fixum; quæ est omnis odoris & saporis expers, & vim habet laxandi; Item Tinctura quæ fit coquendo Vitriolum Martis cum liquore silicum, donec massa fluat; hanc ponendo in Cella & Aqua irrorando ut instar pulveris fiat; postmodum huic pulvi inspissato affundendo S.V. & digerendo 8 vel 10 dies in Balneo mariz; sic enim extrahitur Tinctura quæ menstrui abstractione exaltari potest, & magnarum est virium in morbis Chronicis, nam de Sulphure Martis anodyno participat.

Alias ordinario acidis tractatur Mars, unde emergunt concreta Vitriolica. Sunt hæc acida, vel interna & Martis propria, ab humido quodam soluta, quando ferrum ignitum in Aqua aut simplici aut Cotis, extinguitur, aut Crudum Aqua irroratum in rubiginem vertitur; vel sunt externa, idque vel in via sicca vel humida. In via sicca fit Crocus obstructivus calcinatus ab acido Ignis, illeque à ferramentis Chymicorum pede leporino absterfus, cui tamen commode præferitur ille ex Vitriolo Martis in Aqua soluto, & cum Oleo Tartari præcipitato. Non arridet Calcinariorum illa fusoria, ope magdaleonum Sulphuris admotum Marti ignito, sic enim saturatur acidis extra corpus, & ulterius ab acido Stomachi corrodi nequit, adeo ut Ventriculum oneret. Sunt qui hunc Crocum Martis *aperitivum* dictum miscant cum pulvere Lumbr. Terrestrium non incommode, sic enim eleganter operari inquit *Freilagus*. Ex Calcinatione Cementatoria cum Sulphure fit Crocus qui solvitur in Aqua calida; & illa demum filtratur, evaporatur & Crystallifatur, unde virides Crystallus seu genuinum Martis Vitriolum acquirimus. Paratur etiam Mars in via sicca, dum Sublimatur in flores cum \times co, vel distillantur scor. Reg. Marialis sine Sale paratæ, cum Mercurio Sublimato, (quo in casu redeunte Mercurio vivo acidum Salis comm. Marti partim in forma buttyri, partim in Capite mortuo facile liquefcente, adhæret:) vel detonatur Mars cum Nitro in pulverem sane inertem. Notandum, si in Retorta institueretur detonatio, colligi possent flores Martis & Nitri usus egregii. Fit denique in Via sicca Regulus Martis ex Tartari, Antimonii & Sulphuris an. 3ii. Lim. Mart. 3iv. simul fufis & in Conum fusorium præcipitatis.

In via humida præparatur Mars per *immersionem*, *evaporationem* vel *illinitionem*. Per Immersionem quælibet acida Martem corrodunt, v.gr. succus acetosæ, Decoctum Tamarindorum, Acetum, &c. immo Vinum suo modo solvit Martem, unde vina extinctionis Martis igniti, vel Infusionis Martis in loco calido, egregia sunt Anticæstetica. Tartarus etiam ratione acidi Martem commode solvit, simul fluendo super Igne. Vel 8. Lim. Mart. th. i. Tartari alb. 3xxxii. Aq. fervent. th. xii. bulliant per horas 12. affundendo Aquam recentem prout evaporaverit; Liquor filtratus & cochleatim haustus est optimum remedium.

Huc

Huc pertinet Tartarus Martialis, & noduli vel infusa Martialia cum Tartaro & herbis appropriatis, in Aqua, Vino vel cerevisia; quæ egregia sunt in morbis Chronicis. Fit etiam Tinctura Aperitiva Martis cum Spiritu Viridis æris: fitque Crocus Martis odoris violacei, solvendo Martem in urina in qua Sal comm. & ✱ soluta sint, post abstractionem subsequente Calcinatione reverberatoria. Immo quilibet Spiritus mineralis Martem prompte solvit, præ cæteris Spiritus Sulphuris, & qui idem est, Spiritus Vitrioli, modo phlegmate proprio vel S. V. diluatur, in Rectificatio enim particulæ acidæ sunt adeo concentratæ, ut uno impetu in Martem irruant & se invicem impediane. Harum solutionum (in Spiritu Sulphuris vel Vitrioli) inspissatione, genulum habetur Vitriolum vel Magisterium Chalybis Vitriolatum. Observeandum autem Vitriolum factum cum Sulphure melius esse eo quod fit cum Spiritu Vitrioli; quia Sulphur acutissimis flammarum stimulis adactum particulas metallicas exactius dissolvit. Parant quidam Vitriolum *Hermaphroditicum* ex miner. Vener. lb. iii. Lim. Mart. lb. i. Vitrioli com. 3xiii. digerendo in Aqua, evaporando & Crystallizando; sed tantum est Vitriolum Martis, quia Mars Veneris consortium nunquam patitur. Croci per Calcinationem vaporosam & Illinitionem acquisiti sunt pessimæ præparationes, propter nimiam acidæ actionem.

Sequitur *Volatilisatio*. Quam proponit Autor Aqua Martis nil valer, melior est Burrhi qui Aquam simpl. Marti assusam in Cucurbita sub fimo equino asservat; sic Mars à proprio acido soluto roditur & incalcescit, & Aquæ particulæ Gas Martis imprægnatæ per Alembicum sine Igne transeunt; sic acquiritur Aqua egregie Ophthalmica. Mars itidem in Spiritu Salis solutus in vase clauso, blandissimo Igne gas reddit martiale quod in receptaculo coalescit. De Spiritu Vitrioli Mart. vel Vener. norandum quod non sunt simplices Spiritus acidi, sed participant de particulis metallicis ferri vel Cupri, injecto enim alcali pulverem præcipitant, & per Alembicum propulsi metallicum Pulver. in fundo reliquunt. Paratur etiam Spiritus *Hermaphroditicus* ex Vitriolo Mart. Hermaphroditico; immo ex ana Martis & Vitrioli Veneris elicitur Spiritus qui cohobatus moschi odorem spirat.

Pergo ad Extractions seu Tincturas cum S. V. extractas. Hic Spiritus in Martem non agit, adeo ut necesse sit quod prius Mars solvatur in menstruo acido, v. gr. succo Pomorum *Borsdorsianorum*, deinde solutioni ad mellaginem inspissatæ affunditur Spiritus, qui cum acidis facile se jungit. Inter Tincturas Aperitivas, elegantissima, si quæ alia, est illa ex terr. fol. Tartari & Vitriolo Martis simul pulverisatis, Aeri humido expositis, unde in Liquorem Rubicundum defluunt, qui vel per se vel cum S. V. mixtus & filtratus, in quamplurimis morbis à 3ß. ad ʒi. propinari potest. Huc facit Essentia Martialis sequens. & Antimonii in Crucibulo fusi lb. i. Lim. Mart. lb. ʒ. fluant, contundatur massa, addatur iterum Lim. Chalyb. & procedatur ut antea. Harum lb. ii. affunde guttatim Spiritus Sal. lb. iv. digerantur, & extrahatur Aqua com. Vitriolum & coaguletur. & hujus concreti Vitriolacei Antimonialis, q. v. destilletur in Arena & acquiritur Spiritus, tandem fortissimo Igne ascendet Sublimatum in altum

altum quod solvatur in Spiritu & serveretur tanquam melior Essentia, Inter Adstrictivas Tincturas non inelegans est illa cum Spiritu Veneris vel Viridis æris instituta vel illa ex Croco Mart. Quercetani n° 3. ubi notandum, quod ex ejusmodi Croco per Aquam Fortem parato cum aceto destil. elicitur adhuc Crocus qui cum Mercurio Sublimato tandem Lunam in Solem tingit. Loco Basilii n° 5. longe melior est Tinctura illa adstringens, quam Sulphuris Vitrioli vocant, parata ex Terra Vitrioli dulci post Vitrioli Martis destillationem & exactam edulcorationem reslitante; vel, quod melius, ex Croco Mart. præcipitato ex Vitriolo Mart. soluto in Spiritu Nitri à Sale abstracto, hic enim Spiritus Martem qui naturæ est Solaris potentius penetrat. Elegans est Tinctura n° 6. ex inspissata Extractione cum S. V.

Sequitur Sublimatio. Hinc flores cum Sal *co qui aureum acquirunt colorem, & sane perquam egregii sunt in febribus & morbis Chronicis. Parat Zuelf. Sulphur anodynum ex Marte cum *co, Sal Martis genuinum haberi nequit; vulgare autem concretum novum est ex corrodeute Martem.

C A P. VIII.

De Cupro seu Venere.

Venus cum Luna facile miscetur ratione Mercurii copiosioris, & difficilis est separationis, unde vera Lunæ Tinctura rara avis est. Propter convenientiam in Radice, Venus facile in Martem, & Mars in Venerem mutari potest. Venus dealbata beneficio Arsenici, est Luna immatura minus fixa, nam Arsenicum principium est metallorum alborum, sicut Sulphur rubeorum. Venus cruda non usurpanda; sed si pars Sulphurea volatilis figatur, aut pars Sulphurea fixior inde eliciatur, certe summa inibi medicina est recognita, unde Sulphur Vitrioli Veneris adeo nobile est medicamentum. R. Vitriolum Veneris, solve in Aqua; Præcipita cum Sale Tartari, & Venus in fundo cadit nonnihil fixata, Dos. gr. aliquot, quæ laxant alvum.

Calcinatio Veneris *immersiva* fit vel cum liquoribus acidis qui viridem, vel Urinosi qui sapphirinum, liquorem producunt. Spiritus Sulphuris mediæ quasi naturæ est, & Venerem in Vitriolum cæruleum elegantissimum transmutat. In ærugine viriditas fit ratione acidæ, cæruleum vero ratione Urinæ. Viride æris destillatum cum Arena Spiritum reddit acidum volatilem; vel destillantur Crystalli solutionis *Virid. Ær.* in Acet. destil. inspissatæ, & sic acquiritur menstruum penetrantius aceto destillato, verum prior modus melior est, Solutio Veneris cum Spiritu Vitrioli, Vitriolum Veneris producit, quod Sulphure gaudet anodyno, & virtute illius Sulphuris vi sympathetica gaudet; unde etiam paratur Sulphur Vitrioli fixum quod *Helmontius* vocat ignem Veneris, cui succedaneum parari potest, si Spiritus Vitrioli vel Sulphuris cum Oleo terebinth. misceatur; exinde fit effervescencia;

Postmodum

Postmodum destillantur & remanet corpus Sulphureum inflammabile insignem vim anodynam habens.

Venus cum Mercurio Sublimato destillatus Spiritum reddit viridem. Tinctura Veneris non habetur Genuina, nisi Sulphur Veneris fixum legitime extractum fuerit. Salia Veneris sunt tantum corpora saliniformia per acidum corrosa. Sublimari possunt flores cum Sale *co, sed vomitorii sunt. Primum ens Veneris nil aliud est quam Caput mortuum Vitrioli Veneris cum Sale *co Sublimati. Beneficio Alcali fixi Mercurius è Venere facillius quam è Marte elicitur.

C A P. IX.

De Saturno seu Plumbo.

Saturnus continet copiosum Mercurium crud. vol. & in rad. convenit cum Luna. Externe acida imbibit, & in ulceribus cancris, ambustis & inflammationibus utramque facit Paginam. Purgatur Saturnus fundendo & detinendo in fluore per quadrantem horæ, dehinc injiciendo Sal *, & agitando cum spatula ferrea donec * in auras abierit. Hinc impuritates supernatantes abjice, & Saturnus instar Lunæ splendens videtur. Minii rubedo demitur Sublimando aliquoties cum Sal *co; sic enim in forma calcis gryseæ in fundo subsistit. Saturni vitra laxativa sunt, per infusionem in Aqua. Elegans paratur Saccharum Saturni si loco aceti destil. sumatur Spiritus Viridis æris. Cerussa fit etiam elegantior, si paretur cum aceto in quo aliquantulum Salis * solutum. In Oleo Saturni Balsamico nil prodit, nisi Spiritus Terebinth. Cæterum de Saturni floribus, Destillatis & Extractis, hæcenus in Collegio Chymico diximus.

C A P. X.

De Jove seu Stanno.

Veteres Jovem sæpe eo nomine vocarunt Bismuthum; imo & apud illos Saturnus candidum audiebat. Luxuriat autem in Jove Sulphur, unde minus ab acidis solvitur quam Saturnus. Crudus quidem contra Lumbricos & affectus oculorum laudatur. Mutatur Jupiter in flores beneficio Nitri ubi Sulphur superfluum deflagrat, & flores magis tractabiles sunt, & in acidis solubiles; egregie etiam sudoriferi, & hystericis maxime appropriati. Sali Jovis præferendi sunt Cryalli ex Minera in Chymia descripti. In destillatione primus Authoris processus est elegans, imprimis si Butyrum Joviale figatur Spiritus Nitri trina abstractione, & S. V. deflagratione. Huc pertinet *Antihæticum Poterii*, scil. Jovis p. v. & Reg. Antim.

Antim. p. iv. cum 3plo Nitri detonatz; cavendo ut post fusio-
nem & abluionem Pulvis albus sit, non czruleus, ne vomitus facias
ratione adjuncti Sulphur. vol. Jovis. Dos. à gr. xv. ad ʒi. in fe-
bribus malignis, hecticis, lentis & purpura mulierum. Authoris
modus sublimandi non succedit. Præstant flores cum Nitro pa-
rati.

C A P. XI.

De Mercurio & Cinnabari.

Mercurius Vulgi habet Sulphur acidum, Martem in rubiginem
corrodens, & salivationem in corpore nostro inducens; rati-
one cujus ejus activitas in metalla coercetur: Si enim abesset, posset
Mercurius aurum solvere. Convenit Mercurius crudus in Iliaca
passione ad ʒ. ii. vel iii. & contumaci alvi obstructione: Ejus Infu-
sum vel Decoctum in Aqua Hyperic. lumbricis maxime adversatur.
In forma sicca cum succ. vegetab. datur ad ʒi. in eundem finem.
Externe inungendo una cum pinguedine salivationem inducit,
Scabiem pellit, duos humores resolvit, & ulcera desperata à Gan-
græna præservat. Immo & Cosmeticum est; notandum autem
quod rugas in facie producat, & Gingivis, imprimis Scorbuticis,
noceat.

De Mercurii Purificatione dictum alibi. Si Mercurius cum filic.
Solaribus in Igne arenæ detineatur, exaltatur Sulphur filicum, &
dehinc Sulphur Mercurii; & sic ambo coeunt in Pulverem qui voca-
tur improprie Mercurius Præcipitatus. Arcanum Corallinum No. 6.
descriptum, male Corallinum Paracelsi existimatur, hoc enim terra
fuit Balsamica. Aurum Horizontale est Mercurius vulg. Præcipitatus
cum Aqua Regia, imbutus Sulphure fixo Veneris, à quo postmodum
S. V. extrahitur, & remanet Pulvis fixus, remedium diaphoreticum
optimum contra Scabiem. Præcipitatio cum Tinctura smiridis nil
valet. Ut corrigantur Præcipitata adduntur alia, quandoque alcalia
volatilia, & tum Præcipitatum ad rubedinem vergit, quandoque alcalia
fixa ubi albescit. Præcipitatus luteus No. 14. contra Icterus sum-
mum est remedium. In præparatis metallicis, præsertim Solari,
Sulphur externum nonnihil figitur, unde mirius evadit. Vitrum Mèr-
curii est non ens.

Præparatio illa lanug. perlat. seu Mercurius argent. Closs. No. 7. non
est legitima. Si vero rite præparetur maximi est usus. De Mercu-
rii destillatis, butyro nempe Antimonii, Mercurio Vitæ & Bezoardico
minerali tam simplici quam composito, in Chymia egimus. Notandum
autem in præparatione Bezoard. mineral. Spiritum Nitri ideo figere
Sulphura, quia ejus acidum se associat cum pinguedine, & hujus in-
flammabilitatem destruit,

De Cimabari nativa & Artificiali supra egimus. Egregiam habent vim Alexipharmacam, Antiveneream, & ratione Sulphuris Solaris Analepticam.

C A P. XII.

De Antimonio.

Antimonium duo habet Sulphura; unum vol. crudum, in quo consistit ejus vis maligna, venenosa, & Vomitiva; aliud fixius & Solare unde vis analeptica & sudorifera. Observerur itaque Antimonialia in volatilitate sua esse maligna. Antimonii flores vulgares violenti sunt, nisi corrigantur beneficio Salis Tartari cum aceto destillati saturati. Flores *Cheiri* dicti in loco frigido liquefcunt in Oleum arcanum contra fistulas. Clyffi Antimoniales non succedunt secundum authoris methodum, propter abundantiam enim Sulphuris impeditur deflagratio Sulphuris & figitur in Nitrum. Modus Genuinus hic est; R. Antimonii lb i. Nitri lb ii. Sulphur. 3iv. destilla per Retort. & habebis flores incarnatos & Spiritum vol. acidulum quibuscunque mineralibus pro vi diuretica praeferendum. In Aqua Simmi Tartarea No 21. est Spiritus Diaphoreticus & Diureticus, sed nil aliud est quam Tartarus in forma Spiritus super proprium Caput Mort. Rectificatus. Ex vitro Antimonii fiunt infusa emetica; ut & rob. (vomitorium optimum) cum succ. Cydon. vel Pomor. Borsdorf. digerendo & inspissando. Hæc infusa etiam Oculis succurrunt. Reliqua Antimonii preparata; illorumque virtutes medicas videbis in Collegio Chymico.

C A P. XIII.

De Recrementis Metallicis Naturalibus.

HÆC sunt nil aliud quam Metalla immatura: inter quæ *Cobaltum* Venus est immatura turgens copioso Sulphure venereo & pure arsenicali.

Bismuthum gaudet Luna immatura; paratur exinde Magisterium cosmeticum solvendo in *Aq. fort.* & præcipitando cum *ol. tart.* quod etiam sursum & deorsum fortiter purgat. De recrementis artificialibus vide Authorem.

C A P. XIV.

De Salibus: In specie Sale Communi, Sale Gemmæ, Nitro, Alumine, Sale Ammoniaco & Vitriolo.

INter Salia primatum ducit, *Sal Commune*; reperitur hoc vel in forma ficca, & dicitur *Sal Gemma*, quod aeri expositum durefcit & insignem gravitatem acquirit; est autem *abstersivum* & commendatur in clysteribus ad ʒi. *Balsamus Salis Gemma* legitime paratus est quando in tantum exaltatum est Sal ut ad candelam liquefcat; dehinc add. *ol. tereb.* parum, & abstrahatur aliquoties à Sale, donec in fundo remaneat *Balsamum contra Rupturas*. Reperitur etiam Sal in forma liquida, estque vel *marinum*, quod Sulphureum & pinguius *Sale Gemma*, vel *fontanum*, quod in granula non concrefcit nisi additione fellis vel sanguinis bubuli. Est igitur Sal concretum Salsum compositum ex acido concentrato in subiecto terreo alcalino; sic Spirit. Salis acidus alcali affusus in perfectum Sal Salsum abit. Reperitur tamen Sulphur in Sale, adeo ut ejus alcali sit pingue Sulphureum. In usu Medico Sal decrepitarum egregium est remedium carminativum & discussivum. Pro usu vero interno, Spiritus ejus egregium est Stomachum, ut & diureticum in primis in hydropo. Dulcificatur Spirit. Salis vel cohobando cum S. V. probe rectificato, vel per se ope diuturnæ digestionis; *author noster* N° 10. varios habet processus, ubi tertius modus videtur singularium & magnarum virium. Spiritus Sal. compos. hic maxima ex parte est Spir. Nitri, participat tamen de Spiritu halituoso Sulphureo Salis, Spir. Sal. com. virid. virorem habet ab adjunctis lateribus à Spiritu Solutis. Parat *Rhumelius* crystallos ex coagulatione Spir. Sal. cum Sale volat. succini, qui potens sunt Diureticum, & Anti-hydropicum, unde & liquor nephriticus paratur.

Nitrum

Nitrum veterum nobis est ignotum, licet adhuc colligatur in *Aegypto*, quod naturæ saponariæ est. *Nostrium* autem colligitur vel coquendo ex terra pingui reddita à stercoreibus vel urina animalium, & radiis Solaribus ab aere imprægnata, vel elixivando ex muris antiquis & cellis Subterraneis, ubi Sal calcis vivæ animatur ab aere. Constat *Nitrum* ex copioso Sulphure Excrementorum, cum occulto acido & alcali volatili. Terra exhausta aeri exposita novo nitro saturatur quamdiu pinguedinem habet. Qui noscunt prius separare Spirit. corrosiv. Sulphur. acquirunt *crystallos nitri dulces* non Deflagrabiles, qui in febribus ardentibus summa sunt Medicina. *Spir. Nitr.* affusus *Sal. Tart.* vel *Nitro fixo*, regeneratur in novum nitrum denuo inflammabile. In usu Medico ratione Sulphuris dicitur *anodynum*; sane nil magis effervescentiam febrilem coercet; in salacitate venerea Spiritus ferocientes figit, & denique potens est diureticum. Sed antequam in usum veniat, purificari debet à *Sale Communi* mediante deflagratione, & à Sulphure mediante *Sal. armon.* vel quod melius per *alcalia fixa*. Inter ejus calcinata, *lapis prunella* nil valet, avolvit enim *Spir. nitri* & remanet Salsum compositum ex acido Sulphuris & alcali nitri. *Nitrum Saturnisatum* remedium non spernendum est in peste cum ardore conjuncta. *Nitrum antimoniat.* optime paratur cum *regul. antimon.* qui à superfluo Sulphure fuit liberatus, estque illius usus insignis in febribus ardentibus æquæ ac malignis ad ʒi. *Nitrum purificatum* crebriori fusione in crucibulo, & repetita ebullitione in aqua, adhibetur feliciter ad ʒi. pro cura febrium periculosarum. *Nitrum vitriolatum* (cujus præparationem, vide in Collegio Chymico) in febribus intermittentibus in specie, ubi nullum frigus præcedit, plane singulare est ad ʒi. Præterea in mensium defectu, suffocatione hysterica & febribus Scorbuticis mire conducit; & si *Camphoram* addideris, fit quasi specificum in affectu hypochondriaco, imprimis cum Phlogosi & æstu, nam ad somnum disponit. Nitrum per se destillatum abicit in Spiritum, addito autem Sulphure prodit tantum pars in Spiritum. Pro usu autem Medico dulcificatur *Spiritus Nitri* miscendo guttatim cum duplo *S. V.* Sunt autem qui Spiritum hunc *appropriatum* reddunt abstrahendo à plantis aromaticis carminantibus, qui *anticolicus* dicitur & in omnibus flatulentis affectibus non habet par remedium. Pari ratione abstrahitur à plantis pleuriticis in Pleuritide. Cæterum ipse nitri Spiritus magis convenit in febribus quam *Spir. Vitriol.* & vi diuretica *Spir. Sal.* antecellit. *Spiritus Nitri Bezoardicus* aurum optime solvit. *Aq. fort.* nil continet de *Spir. Vitriol. Genuino*, sed solus est *Spir. Nitri* qui secum rapit aliquas particulas imprimis *Veneræ* ex vitriolo, ejus enim fumus laminam ferream colore *Veneræ* tingit. Paratur *Aq. regia* plane singularis ex *Spir. Nitri* & *Sal. Armon.*

Alumen, est corpus terreum à Spiritu Sulphuris solutum & coagulatum, unde *Creta* similiter soluta & coagulata in *Alumen* abicit. Veterum *Alumen* mellis consistentiam habens nobis est incognitum. Medicamenta ex *Alumine præp.* de *Alumine rocha* intelligantur. Optime purificatur *alumen*, si sub coctione urina humana injiciatur,

sic enim separatur omnis pinguedo, & tandem in fundum præcipitatur quod inutile est. *Alumen* autem adstringit valide in omni fluxu nimio.

Sal ammoniacum, Veterum in locis sabulosis sponte efflorescens, nos later. Nostras autem artificiale est, ex urin. hum. p. 5. *Sal. com.* p. 1. & fulig. p. 8. coctis & inspissatis, donec sublimetur *Sal ammoniacum*, quod *aquila caelestis* dicitur, quia *Sulphura metallorum* secum rapit. *Sal ammoniacum* crudum singulare est Stomachicum ad ʒi. in vino absinth. ut & febrifug. præsertim in quartana, & tandem sudoris. Sed cum *Sal. alcalibus* non miscendum est ne pars volatilis expiret. Externe in inflammat. tonsill. & prunell. febrili valde conducit. *Spir. Sal. armon. urinos.* (cujus præparat. vide in *Chymia*) egregie temperat acidum, & per urinam & sudorem operatur; unde in febribus, etiam quartanis, præmissis vomitoriis, sudores movendo eas curat. Dissolvit etiam sanguinis grumos, & acidum absorbet, in inflammatione, podagra, dolore ischiatico, & affectibus articularum; acidum enim destructum sub forma saporis falsi eliminat. In catarrhis cum *myrrha* & *succino*, & in affectibus hypochondriacis cum liquore terr. fol. tart. egregium est remedium. Menstruum quoque ad *Elixir propriet.* optimum est. Externe cum *camphora* in inflammationibus nil melius.

Vitriolum est *Mars* & *Venus* à *Spiritu Sulph.* acido corrosa, & in *Sal* compositum coagulata. Hujus intuitu, aliud est *Martiale*, ex albo virescens, aliud *venereum*, cærulescens; aliud denique *album*, quod ex minera *venereis* immatura fit, & participat simul de *Saturno*. Pro usu medico optimum est *venereum* ex *Cypro* allatum. Paratur & artificiale ex *Marte* vel *Venere* in *Spir. Sulph.* soluta. *Nativum* autem vel reperitur in mineris *Martis* & *Veneris* rosas ab acido *Sulphuris*, ab ejusdem pinguedine beneficio *Salis aerei* dissolventis liberato; vel paratur ex *pyrite* absumpta pinguedine *Sulphurea* in calcinatione, adeo ut acidum *Sulphureum* *pyritem* rodant, & accedente sale aeris *Vitriolum* evadat. *Vis vomitoria Vitrioli* fit ex *Venere*, sed ejus vomitoria in dissuetudinem abiit quia nociva sunt Stomacho. *Vitriol. alb.* in aq. appropriat. solut. egreg. fit collyrium in omnibus oculorum affectibus. Nisi *Vitriolum* prius calcinetur; in destill. vasa diffringit, & *Spiritus* in auras abire. Modus calcinandi & destillandi in *Collegio Chymico* hæcenus absolutus est. *Phlegma Vitrioli* in febribus hecticis & lentis cum *Tabe* & *Phthisi*, item in *Phlogosis* internis, mire convenit; externe contra *Cephalalgias* applicatur; melior tamen evadit si super proprium *Vitriolum* frequenter cochoberetur. *Spiritus Vitrioli* & ol. subjectum acidissimum, egregie Bilem & æstum temperant, & vi acida *Sal alcalinum* destruant; quin & acore suo blando appetitum resciant; & porro laudatissimum sunt nephriticum. Ratione tamen subtilissimi acoris, pulmonibus, testibus, & dentibus nocent. In *Aq. Aperitiva Penoti* propter filices & *Tartarum* calcinata destruitur acidum *Vitrioli*; unde paucissimus sed admodum volatilis acquiritur *Spiritus*, qui egregie diureticus est, imprimis in hydrope cum *essentia absinthii*. *Spir. Vitriol. Diaphor.* nil valet, ratione enim *C. C. usti* & *Sal. Tart.* adjuncti nil prodicit nisi *phlegma*. Ratione autem

autem Sulph. anodynū, *Spir. Vitriol.* optimum est antiepilepticum, imprimis si cum urina pueri paretur. *Spir. Antiepilep. Quercet.* paratur ex ana *Vitrioli* in aura penetrat. & *Vitriol. carul. Hungar.* affuso *Spir. Vini* à plantis cephalicis cohobato: Sic enim distillando & rectificando prodeunt duo Spiritus, qui simul misti in digestionē abeunt in corpus Saliniforme blande acidulum & volatile, quod egregium est Stomachum & Anti-epilepticum. Huc pertinent *Sal. volat. Glauberi*, quæ in aq. solut. Scorbutum & putredinem oris multum juvant. Optime paratur Sulphur *vitrioli anodynum* ex *vitriol. vener.* sed extraverti debet hoc Sulphur per corpus amicum & homogeneous, *alkalia* nempe, quæ ex fundamento Sulphuris oriuntur; unde ex *Vitriol. vener.* exinde jam distill. Spiritu, non melior via Sulphur *vitriol. anodynum* acquirendi habetur, quam per *Salia fixa volatilifata*; ex his autem Sulphuribus rite elictis facile parantur *Tinctura* per *S. V.* Sulphur autem & *Tinctura* authoris nil valent,

C A P. XV.

De Arsenico, Sulphure Communi, Ambra & Succino.

Arsenicum est nil aliud quam Sulphur volatile quod secum rapit metallum. Sed inter venena primatum ducit propter acrimon. volat. quæ in copore se demum exerit. Veteres commendarent contra asthmata, sed non imitandi. Externe nil magis ulcera cancrofa curat; & in cancro exulcerato optimum sit remedium ex *rad. ari. præp. arsenico sublim. dulc. & pauc. fulig.* Optime autem collitur ejus acrimonia fixando cum *Nitri* p. iii. in crucibulo simul fufis, vel abstrahendo *Spir. Nitri* ter. Sic enim in priori casu habetur Arsenic. fix. aq. simpl. separandum; & in posteriori Sulphur arsen. fixum, quod tamen subterfugiet usum internum. Per *ol. tart. correctum*, add. *ol. myrrha*, in ulceribus cancrofis par remedium externum non habet.

Sulphur, concretum est, ex substantia pingui, unde inflammabilitas, & volatii acido, unde Spiritus. Sic fit & *artificiale* ex pingui *ol. thereb.* cum acido *ol. vitriol.* distillato. Sulphur pectori dicatur, unde in Phthisi, tussi, & quibusvis pectoris & partium internarum læsionibus, frequentis usus est. Hoc tamen intelligendum de parte ejus pingui, acida enim quæ vitriolacea est pectori nocet. Unde miscetur vulgo cum pingued. seu *ol. vegetabilium*, ut nempe exaltet vis Balsamica & occultetur acida. Porro in affectibus catarrhalibus egregie lympham temperat. Quin & in Peste M. S. à putredine conservat, unde potiones Sulphuratæ in febribus epidemicis laudatæ sunt. In partu denique difficili cum *Myrrha* faustus ejus usus est; sicuti & ejus *florum* in colica. Externe Sulphur cum *ol. Laur.* subactum in Scabiæ raro fallit; ad serpigines & Erysipelas exulcerata multum

multum confert. Est quoque Sulphur cosmeticum. Modum purificandi, sublimandi, precipitandi, destillandi, & infundendi, vide in Collegio Chymico. Frustra sublimantur flores cum aloe, myrrha & ibure, nam ad juncta resinosa pinguis plane deflagrant; præstaret itaque ipsis floribus hæc addere. In floribus Sulphuris corallatis nil de corallis ascendit; in albis vero, fit albedo à Nitro adhærente. Lac Sulphuris nil valet, est enim Pulvis neque ab acido neque ab alcali solubilis, qui albedinem habet à particulis Salinis Sulphur vivum offuscantibus. Flores Sulphuris cum Spir. Sal. destillati dant liquorem lacteum, qui virtutem anti-hydropticam, à Spir. Sal. acceptam, obtinet. Paratur etiam liquor volatilis urinosus rubicundus ex Calce viva, Sal. ammon. & Sulphure vivo an. destillatis. Spir. Sulph. per campan. convenit cum Sp. vitrioli, nisi quod prior parum sit acidum minerale, posterior autem, propter sortem in Igne torturam, aliquid de minera secum rapiat, unde stypticus est. Spir. itaque Sulphuris minus est nauseosus, & in asthma magis conveniens, cui tamen præfertur Gas Sulphuris seu fumus vitro exceptus, cui vinum infunditur. Balsama Sulphuris melius procedunt cum ol. expr. quæ melius solvunt Sulphur. Conducunt autem in corruptela viscerum incipiente, empyemate & vomica pulmonum, mistu cruento, & vesicæ exulceratione. Sed caute usurpentur ne febres causent. In abscessibus, præcipue mammarum, Balf. Sulphur, cum ol. papav. expr. parat. perfecte curat. Balf. Sulphur cum Balf. peruv. bubon. pestilent. vulnera rec. & ulcera perfectissime sanat. Notandum quod ol. lini, dum solvit Sulphur, abit in concretum, quod pro tingendis gemmis & parandis tincturis mire commendatur.

Ambra legitima ita cognoscitur, quod substantiam pinguem transfudet, intrusa acu candente, & quod frustrum manu calida agitarum liquecat. Naturæ pinguis est, in liquoribus oleos. non autem in aq. solubilis. Summum est analepticum Spiritus animales refocillans & mobiles reddens. Senibus optime convenit, memoriam etiam & ingenium confortat. Nimius tamen ejus usus vi inebriativa stupidos reddit. In Stomachi affectibus & ructibus senum palmam ferunt Ambrata. Conveniunt etiam mulieribus in partu difficili, post partum, passione hysterica, &c. modo ne nimis feriant nares. Ambra pulverisari commode nequit nisi cum duplo Sacchari, & sic cum gut. aliquot cinnam. egregium est confortativum pro senibus. Paratur ejus essent. rubicundissima cum Spir. ros. per fermentationem vel Sp. cort. citri dos. gut. xv. sit & Spir. Elegantiss. ex ambra; cum flor. ros. fermentata, cujus ði. analepticum est Perlis anteferendum. Præfertur autem Ambra forma liquida, quia sic facilius operatur, separantur etiam quisquiliæ quibus adulteratur, & cavetur à glutinositate, quæ in substantia incommoda est.

Succinum primum liquidum fuit, lacertæ enim, ligna etc. ei fuerant inclusa; unde Paracelso videtur ejusdem esse naturæ cum petroleo, quod Succinum resolutum esse asserit. Etenim datur & Succin. fossile in Moravia, & ipse Gagates nil aliud est quam Succinum. Præstat succin. flav. Album enim ex flavo & Sale marino imprægnatur, & ipsum flavum beneficio Salis marini tingi potest albedine.

Succin,

Succin. par cephalicum non habet. In Apoplexia & Epilepsia *Sal volat.* & *ol.* interne assumpta, uti & *liq. C. C. succin;* & externe *ol.* linguae & vertici inunctum primum obtinent. Affectuum catarrhalium perfecta cura in *Succino* laet. In affectibus chronicis *ol. succin.* cum *sacchar.* per sudorem & urinam peccantem lympham evacuat. In affectibus nephriticis, uterinis, gonorrhæa virulenta, fluore albo, optimum est. In partu difficili *Sal volat. succin.* ad gr. xv. & in passion. hyst. *ol. Succini* interne assumptum, & cum *ol. spica* dorso & cordi illitum; mire conducunt. Præparatur *succin.* levigando cum *aq. appropriatis*, cujus dosis à *ʒi.* ad *ʒʒ.* Fit *Tinctura succin. aurea* cum *S. V. rectificatiss.* cum *Sp. urine* circulato, cujus gut. xx. vel xxx. mira præstant. Præcipitatur & *magister.* ex hac essent. affus. *aq. simpl. Succinum* destillando suggerit, 1. *Spirit.* seu *phlegma acidum volat.* quod in tinnitu & aliis aurium affectibus cum bombace inditur; interne autem non usurpatur. 2. *Sal. volat. acidulum* collo retortæ adhærens, quod purificari debet, solvendo in Aqua ut separetur *Oleum*, deinde in *S. V.* & tandem destillando per retortam in cineribus, ut prodeat *Sal. volat. oleos. penetrantiss.* 3. *Ol. flavum* insignis & penetrantis odoris, ex quo cum *flor. Sulphur* fit *Balsam. polychrest.* in nervorum affectibus. Caput mortuum post destillat. remanens pro corpore Emplast. substitui poterit, sicut & Emplastra capiti dicata cum *ol. succini* malaxari poterunt.

C A P. XVI.

De Spermate ceti, Asphalto, Petroleo, Ol. Terræ, Carbone Petræ, & Gagatæ.

Sperma ceti veterum erat pinguedo cetorum intersectorum; nostrum autem nil aliud est quam cerebrum animalis cujusdam cetacei majoris. Usus ejus in quocunque sanguinis grumo dissolvendo, ad *ʒi.* in cerevisia calida est egregius. In asthmatis paroxysmo graviore, & catarrhis suffocativis à sanguinis stagnatione ortis, mire convenit. In tussi etiam sicca nocturna lympham acrem & raucedinem temperat.

Asphaltos bitumen naturale est rari usus nisi quod pro corpore quorundam linimentorum adhibeatur; & *Balsam. apoplest.* admisceatur ut colore nigro eum tingat.

Petroleum sponte ex faxis transudans, est revèra *Naphtha* veterum; & nulli cedit Oleo in penetrantia. Ante paroxysm. rigorem febrilem, interne, vel externe Stomacho illitum, egregie mitigat. Contra mensium suppressionem pubi illinitur. In Odontalgia cum bombace denti inditum, & in omnibus partium nervosarum affectibus dolorosis, vim anodynam externe obtinet. Illitum locis frigori expostis, præservativum æque ac remedium est.

Oleum

Oleum Terra easdem vires obtinet, penetrantiores tamen in arthritide vaga Scorbutica, externe illitum. Ligamenta etiam relaxata & tendines artuum firmat, & lympham resolvit.

Carbo Petra est quasi nata succin. & petrolei, distillando enim liquorem dat simillimum *Ol. Petra*.

Gagates Succinum est fossile. Externe in quibusdam emplastris adhibetur, usus internus nullus.

Finis Schroderi Dilucidati.

Michaelis Etmulleri

COLLEGIUM
PRACTICUM.

LIB. I.

SECT. I.

De Appetitu, ejusque Vitiis.

CAP. I.

De Fame Imminuta, seu Anorexia:

IN Corpore nostro functiones ex primariæ sunt quæ nutritionem spectant. Assumimus autem alimenta stimulat per *Appetitum*, qui quando fertur in sicca vocatur *Fames*; oriturque a molestiæ cujusdam sensu circa orificium ventriculi superius seu sinistrum, ab acido volatili fermentativo excitato. Tribus utique modis læditur *Fames*; aut enim imminuitur & quandoque aboletur, aut augetur, aut depravatur.

Causa Anorexia est defectus vellicationis in Stomacho. Causæ speciales sunt vel in orificio stomachi nervoso, vel in fermento digestivo. Deficit sensus vellicationis in orificio stomachi, vel propter nervos, aut per essentiam, aut per consensum in Nephriticis aut Colicis doloribus, affectos; vel propter spiritus animales a narcoticis stupidiore redditos, aut ab animi passionibus & doloribus a stomacho avocatos, & impressionibus acidi minus audientes. Deficit autem fermentum Digestivum, propter aerem æstivum spiritus (aliàs a frigore concentratos) rarefacientem & absumentem; propter nimium potulentorum, in specie feri lactis, oleosorum, omniumque alcalium, imprimis urinz, usum; nimiam

miam cibi ingurgitationem; salivæ in Hæcticis & Hypochondriacis visciditatem; ulum cerevisiæ non defæcata, quæ Tartarum alcalinæ naturæ in Stomacho deponit, vel S. V. qui Sulphure suo acrimoniam aciditatem temperat; bilis in stomacho regurgitationem; aut excernendorum, putæ mensium, seminis, &c. suppressionem. Ex omnibus his causis, frequentissima est viscidum qualecunque in ventriculo acidum enervans.

Prognosis. Appetitus prostratus sine causa manifesta in initio febrium malignarum pessimum est signum. Si in declinatione morbi prosternatur, imprimis post febres tam continuas quam intermittentes, signum est recidivæ. Pejus est signum si nil appetant ægri, quam si appetunt alimenta, allata vero fastidiunt. Denique fatale est signum quando ægri in summa virium debilitate subito alimenta, quæ antea fastidiverunt, appetunt. In Morbis Chronicis Paroxysmum præcurrit. In Pueris mali moris est.

Cura. Attendenda est causarum varietas. Si a mucositate procedat; Expurganda sunt vitiosa quæ in stomacho hærent, idque ope Emetici Antimonialis quod stomachum immediate evacuat; additis materiam viscidam attenuantibus. Qui abhorrent a vomitoriis, purgantibus utantur, Aloeticis puta, vel Pill. Aloephang. cum scam. acuatis, vespertino tempore ante coenam. Ubi fortius agendum est, conducit sequens massa, quæ stomachum egregie evacuat, & mucum obsidentem incidit.

Rx Mass. Pill. de Hier. cum Agaric. gr. xii. Extract. Absinth. (vel G. ammon. in aqua solut.) gr. viij. Scam. Sulphurati gr. i. Extract. Troch. Alband. gr. ss. cum s. q. Elixir. Proprietat. f. Pill.

Evacuatione celebrata pergimus ad Alterantia, Aromatica scil. paulo acriora, quæ beneficio Θ is Vol. Oleosi mucum incidunt, & rugas stomachi detergunt. Acida quidem blandâ sua adstrictione tonum stomachi firmant, plus minus per opiata, copiosa potulenta, S. V. abusum, aliisq; modis resolutum. Sed observandum quod per acida irritatur quidem fames; verum tamen digestionis stimulum suppeditare, non medici sed naturæ opus est. Immo acida quandoque lædunt; illorum enim occasione plus ingerunt ægri, quam naturali fermenti virtute digerere valent. Sane vix, præterquam à Tartaro, in hoc casu usum proficuum observavi, ab aliis præsertim mineralibus. Inter aromatica quæ hic conducant, excellit *Mentha*, item *Absinth. Cinnamom. Piper, Zinzib. & Zedoar.* Hinc *Elix. Menth.* cum Spiritu proprio per infus. paratum egregium est. *Rad. Acori* vel recens minutim incisa cum spiritu Junip. vel in loco umbroso siccata, pulverisata, & cum Extract. Tormentill. mista, multum confert. *Rad. Armor. Helen.* recentes optime salivam glutinosam in declinatione morborum corrigunt, & appetitum provocant. Vel potest fieri nodulus compositus.

Rx Rad. acor. veri \mathfrak{z} ii. Helen. \mathfrak{z} i. Herb. Menth. Cris. m. iii. Zedoar. \mathfrak{z} vi. m. pro nodulo. De quo æger bibat ante pastum, & in ipso pastu.

Extra hæc conveniunt etiam amara acriora, Agrimon. scil. Card. B. Centaur. min. &c. in vino & aquâ decocta. Elixir. Proprietat. c. acido in trivio notum est. Spiritus Panis egregium est stomachicum. Tinctura Tartari, i. e. Θ alcali quasi caustica facta, ad 40 gut. ut & Θ Armoniacum cum aromaticis (non fixis Alcalibus quæ acidum arripiunt, & partem volatilem dimittunt) præscriptum, egregie viscidum incidunt & appetitum stimulant. Inter Θ ia conducit etiam Tartarus Vitriolatus. Inter acida

acida, Tartarus primas vias blande abstergit & relaxat. In Cydoniis autem absoluta est inappetentia cura, imprimis cum alvi fluxu conjuncta. Unde

Rx Aq. Menth. ℥ii. Aq. Cinnamom. ℥ii. succ. Cydon. ℥j. Syr. Cydon. aromat. ℥℥. m. cap. Cochlearum. Conferunt etiam Spiritus ☉ & Vitrioli, modò cum S. V. dulcificentur, ad gut. xx. vel xxx. in vehiculo præsertim calido. Ad aromatica pertinent Michaelis Elix. Stomach. ejusdemque. pulv. stomach.

Rx Herb. Menth. Crisp. m. iv. Melis. Puleg. Salu. an. m. ii. Rad. Pimpin. ℥ii. Calam. aromat. ℥i. Granor. mastich. ℥i℥. Zedoar. Galang. an. ℥i℥. Cubeb. Nuc. mosch. Cinnam. Macis. Caryophil. Zinzib. an. ℥℥. Infundantur in Spiritu Menth. acuato Spiritu Vitrioli Philos. ad gratum saporem. Essentia probe extracta, add. Extract. Cal. Arom. q. potest dissolv. Dos. gut. xxx. vel xl.

Rx Pulv. Rad. Ari. ℥i. Arcan. duplic. ℥ii. Olei dest. menth. gut. vi. f. Pulvis.

Si oriatur inappetentia ex vitio Spirituum animalium & nervorum, v. g. in senio, convenit Ambra, & Balsamus Peruv. aut ejus Essentia sive Tinctura, cum Tincturâ Tartari parata. Ut & Aromatica, Vinum, &c.

Si pinguis vel bilis appetitum prosternant, convenit Elix. Propriet. & omnia amara. Si narcotica, conveniunt acida.

Inter externa conveniunt crusta panis probe ebria vino & aceto, pulv. Caryophyll. insperso, & ventriculo applicata; item panis in Elixir. menth. tinctus, applicando desuper laterem calefactum, præsertim in Spir. defect. ut & Pellis vulturis, Emplastra ex Tacamahac. & Çaran. Unguenta ex Oleis Arom. distil.

C A P. II.

De Appetitu aucto: Bulimose & Appetentia Canina.

Bulimos est ingens fames cum animi deliquio, propter orificium stomachi molestius affectum: Fames autem Canina continua est appetentia, cum valida digestionem, vel saltem subitaneo post pastum vomitu.

Causa utrobique est acidum vol. potentius & activum, stomachi orificium continuo morficans. Acida enim assumpta appetitum promovere, & in fame caninâ jejuno stomacho succi insigniter acidi per vomitum quandoque rejiciuntur. Atque hæc causa ordinaria est: Extraordinariè quidem produci potest per nimium membranæ stomachalis sensum, ejusque facilem provocationem; vel per vermes membranas vellicantes; sed si prompte digeratur alimentum, necesse est quod simul adsit acidum esurinum. Ratione excessivi hujus acidi massa sanguinea fit minus nutritiva, unde qui fame canina laborant raro pinguescunt.

Prognosis. Bulimos superveniens morbos chronicos, funesti eventus est. Appetentia quasi Canina post febres est sine periculo, nisi nimium comedendo accersatur recidiva; si adsit vomitus & diarrhæa in Cachexiam vergit.

In Cura 2 sunt Indicationes. 1. Temperetur acidum. 2. Temperatum evacuetur: Antequam temperetur minimè evacuetur, ne acrimonia sua stomachum vel intestina lædat. Quæ temperant acre acidum

sunt : 1. Alcalia, præsertim fixa. 2. Terrea, quæ absorbent : Et, 3. Oleosa, quæ hebetant. Unde patet omnia Martialia maxime convenire, una cum aliis fixis, v. g.

R. Coral. Rubr. ppt. Lim. ♂ minut. trit. an. ʒʒ. Lap. Cancr. Carphon. an. ʒi. Croc. Orient. ʒʒ. f. Pulv. assumendus in fuscule pingui. Additur etiam C. C. ustum, creta, &c.

Inter Oleosa conveniunt, Olea quælibet expressa, & potentissime Olea destil. Carvi, Caryoph. &c. Huc pertinent vitella ovorum ad duritiem coctorum (quæ multum continent olei acidum egregie obtundentis) Cochlear, Cancri fluviatiles, Caro Suilla, Oryza cum butyro cocta, aliaque difficilioris paulò coctionis, adeoque acidum esurinum infringentia. Narcotica quidem sensum stomachi stupefaciunt, sed palliando saltem conveniunt.

Quoad Evacuantia, convenit Pulvis seq. R. Rad. Jalap. ʒʒ. Resin. Scam. gr. v. Lim. ♂ pp. ʒʒ. ⊖ Tartar. gr. v. f. pulv. Vel R. Pill. Hier. Simpl. Gal. ʒi. Rhabarb. opt. ʒʒ. cum Syr. Ros. f. Pill. aliquoties mane sumenda.

Bulimus curatur per vinum imprimis Malvaticum vel Hippocraticum, & odorem panis vino intincti. Interdum Theriaca in vino dissolvitur.

C A P. III.

De Appetitu depravato, Pica nempe, Malacia, & fastidio determinato.

Pica est inusitatorum, Carbonum v. g. appetitus. Malacia est usualium, hæcūm v. g. intensum nimis desiderium.

Subiectum Picæ sunt Spiritus animales vel viciati vel viciate moti, quatenus exinde opus phantasie depravatur, utut crebrior occasio sit ex ventriculo & hujus fermento alterato, ubi est subiectum Radicationis. Licet enim vellicatio stomachi appetitum inferat, non tamen determinat ad particulare objectum, sed phantasia. Quin & multa appetuntur quæ stomachum non respiciunt, v. g. Odor Corii, fragor Cinerum, &c. Præterea Phantasia necessario depravabitur, quia sensus externi depravantur : Sic afficitur odoratus, cum foetore quodam delectantur : Afficitur gustus, quatenus cibum cum voluptate comedunt, quem aliàs abhorrent : Videtur autem gustus depravatio à saliva procedere, fermentum enim stomachi vel lymphæ viciosa (v. g. à suppressione mensium) salivam indubie inquinat.

Causa Proxima est viciatus Spir. motus. Remota est fermenti stomachalis alteratio : Hujus enim varia specificatio (licet à priori imperscrutabilis) varios in variis animalibus appetitus excitat. Fermentum itaque præternaturale vellicando orificium stomachi admodum sensibile phantasiam ad certum quoddam edulium, vel loco hujus aliud quid inusitatum, dirigit. Adeoque Pica revera est species melancholice Hypochondriacæ. Causæ occasionales remotiores sunt, mensium in gravidis suppressio, sanguinis & consequenter lymphæ stagnationem & corruptionem inducens, ulcera in faucibus materiam in stomachum deponentia, seminis aliorumve excernendorum suppressio, aut à matre graviter picante hæreditaria successio.

In *Pica* appetunt ea quæ sunt similia (non vero contraria) fermento stomachali; adeoque multa alias satis noxia sine noxa digerunt, modo nimiam quantitatem non ingerant, alias enim Cachexias, &c. inferrent. Mulieres gravidæ difficulter ferunt rei appetitæ denegationem; sobriè tamen & temperanter comedant.

Cura 3 habet Indicationes. 1. Evacuandus est stomachus vomitorio; vel in gravidis sub initium & finem gravidationis, & illis quæ non facile vomunt, Cathartico ex *Aloe*, *Extract. Helleb. Coloquint. & Merc. dulci.* Quandoque superadditur res appetita, ut fermentum viciosum eandem avidè arripiens, una ejiciatur. Si depravata est integra humorum massa, sudorifera Antimonialia conveniunt. 2. Fermentum hoc acrius vel per tria saturandum, vel per alia appropriata alterandum. 3. Ipse ventriculus appropriatis plus minus acidis roborandus. Inter hæc egregiè conveniunt *Succ. Cydon. Granat. Limon.* Specificè commendatur *Aqua ex vitium sarculis stillans* mista cum *Aqua theriac. suc. Citr. & Aurant.* in forma Julepi. Vinum etiam generosum, imprimis infusum super *Menth. Absinth. &c.* singulariter stomacho amicum est.

Rx *Conserv. Menth. Crisp. (vel Ros.) Vitriolat. ℥iij. Pulv. Zedoar. ʒiʒ. Syr. Cydon. aromatiz. q. s. f. f. Eleſt. Vel*

Rx *Aq. Menth. Meliss. an. ʒi. Elix. menth. ʒij. succ. cydon. ʒvi. syr. cydon. ʒii. F. Mixture gravidis (præmissis præmittendis) cochleatim exhibenda.*

Alias in non gravidis *Cura* fere ad imitationem Melancholiæ Hypochondriacæ instituatur. Vitentur dulcia. Quandoque *Mithrid. & Theriac.* conveniunt. V. S. non suadenda nisi adsit plæthora vel mensium suppressio. Interdum hirudinum ad hæmorrhoides applicatio utilis videtur.

Succedit Determinatum Alimentorum fastidium; quod oritur vel à memoria prægressæ noxæ, quando v. g. Virgo fastidit Cinnamomum quo larvatum fuit purgans violentum; vel à similitudine molesti cujusdam humoris, in iis v. g. qui in febribus molestum habent amarorem in ore, & qui ab assumptione opii vel resinorum purgantium amaritiem in ore contraxerunt, adeoque Cerevisiam lupulatam horrent, quatenus amara est, & facile nidorem hostilem contrahit. Ad restaurandam utique suavitatem, & facilem assumptionem cerevisiæ & carnis nil melius *Elix. Propr.*

S E C T. II.

De Siti Læsa.

Sitis est liquidorum appetitus. Inservit autem liquor appetitus, tam nutrimentis intra corpus distribuendis, quam excrementis extra corpus eliminandis. Ille liquidorum appetitus, Naturæ cursu in solam Aquam fertur, homines vero per artem nutrimentum cum vehiculo conjungunt. *Sitis* læditur 3 modis. Vel 1 nimia est; vel 2 deficiens, vel 3 depravata. *Sitis nimia* est vel moderata in pharynge sita, v. g. post exercitium, Loquelam diuturnam, &c. vel intensa & clamorosa in stomacho sita, & fere inextinguibilis.

Causa est quicquid acrimonia sua falsa fauces & stomachum vellicat. *Causa Remota Externa* sunt, quælibet salica, piperata, purgantia, Mercurius Sublimatus, &c. Internæ sunt triplices: 1. Est acrimonia alcalina bilis vel cujuscunque fluidi in stomacho corrupti in cruditatem ridosam, qualem in febribus observamus. 2. Acrimonia falsa Lymphæ (præsertim Salivalis) in Hydropicis, Catarrhosis, Scorbuticis, &c. 3. Saliva pauca glutinosa, plus minus acris, in Nephriticis, Hæcticis, & ex morbo convalescentibus; ubi maxime culpatur Spir. defectus, qui alias secretionem salivæ promovere deberent; vel eorundem ad alia munia avocatio, in Doloribus, Ira, &c. Cæterum in promovenda siti Pulmones etiam multum conferunt in Vomica & Empyemate. Nec negligenda est consuetudo bibendi. Observanda est differentia Sitis, quod quædam affligat cum ardore febrili, quædam sine eo, ut in Catarrhosis, &c.

Prognosis. Sitis in febribus ardentibus pauca, est admodum suspecta. Si Lingua sit arida, os glutinosum aut exsuccum, Aëstus insignis corporis, &c. & æger de siti non conqueratur, pessimum est signum, quia delirium vel stupiditatem partium significat. Sitis clamosa appetitum prostratum indicat. Si liquida cum sonitu in stomachum dilabantur, innunt ejus tonum resolutum. Sitis inordinata absque causa morbum imminere significat. In febribus cum eorum solutione evanescit. In Morbis Chronicis non facile pellitur.

In Cura, 1. Tollatur Causa; partim per acida, partim per temperata. Aqua simplex frigida caute usurpanda, metuendum enim est ne ex coagulatione sanguinis in præcordiis asthma interat. In affectibus febrilibus acida plus minus austera sunt optima. Hæc inter sunt *Acetosa*, *Semperv.* *Suc. Citr.* *Cydon.* *Tamarindi* (qui etiam alvum subducunt) *Acetum* (sive simpl. sive Ros. sive Viol.) *phlegma Vitrioli acidulum*, *Spiritus Vitrioli*, *Spiritus Sis.* & *minerales Clysti* (potui imprimis ordinario instillandi.) Huc refertur Φ , imprimis Antimoniatum, quod ad ʒii . egregie sitim mitigat, & interea viscidum resolvit. Ista quæ temperando sistunt sitim, sunt imprimis *Lac.* ejus *Serum*, & *Passulæ*, quibus suo modo *Rad. Chin.* & *Lign. Sassafras* addi possent. Conveniunt hæc Scorbuticis, Phthisicis, Catarrhosis, & Hæcticis, ubi acrimonia falsa sitim inducit, & acida sæpe nocent. Præ cæteris serum Lactis cum succo Citri à butyrofa parte purgatum, in febribus scorbuticis beneficio Φ sui temperati alvum laxat, Sita corrigit & per urinas expurgat. Elegans est etiam Decoctum Chin. & Sassafr. cum Liquirit. pro siti scorbutica. Hæcticis autem & Catarrhosis decoctum Liquirit. & scenicul. admodum convenit.

Re Decoct. *Rad. Cy. fol. Acetos. lbi. Juc. acetos. rec. expr. ʒiii. Syr. Ribium.* *Granat. an. ʒvj. M. pro potu acido.* Addi possent *Tinctura Flor. Bellid. Ros. Viol. Cy.* vel parentur *Fulepi* per infusionem cum *Tamarindis* adinstat *Tinctura*.

Re Hord. rec. m. i. Passul. min. ʒj. Liquir. Raf. ʒß. Cinnam. sem. Anis. Fenc. an. ʒj. Coq. in lbrv. Aq. font. bibat pro tubitu, qui temperata postulat.

II. Augeatur Lympha Salivalis, per usum potus Aquei, cavendo interrim ne stomachus nimium graveretur. Inter omnia autem salivam viscidam attenuantia excellit Θ Armoniacum.

III. Fallatur sitis volutando in ore cerevisiam secundariam, vel obluendo fauces cum succ. semperviv. maj. mucil. sem. Cydon. cum Aqua Sperm. Ran. extr. & ☉ Armoniaco: præsertim si lingua simul sit arida, scabra & plus minus nigricans.

Qui sani siti matutinæ sunt obnoxii, levantur haustu vini absinth. Qui æstuant, intensius laborantes, aut defatigati, siticulosi existunt, levantur per S. V. assumptionem.

Sitis deficiens rara est. *Depravata* ad febrium, vel *Pica* & *Malacia* Symptomata pertinet.

S E C T. III.

De Masticatione Læsa.

C A P. I.

De Musculorum Masticationi Inserviientium Vitijs; in Specie de Spasmo Cynico, & Tortura Oris.

ANtequam Alimenta in stomachum transmittuntur, prius in ore masticari debent. Læditur autem masticatio vitio vel musculorum, vel maxillarum, vel dentium.

Musculi Temporales, & illi genis & labiis communes inserviunt maxillæ inferiori movendæ, & ad superiorem convenienter, idque validè, adducendæ. Si hi musculi spasmo laborent, inferior maxilla superiori constanter adducta persistit: Si paralyfi afficiantur, inferiorem maxillam pondere proprio deorsum labi permittunt, sine reductione ad superiorem. Convulsio ac Paralyfis temporalis musculi rara est, quin cum universalibus Epilepsiis & Apoplexiis concurrat, quibus curatis, curatur & ipsa: Nisi interdum specialiter musculus vulneretur aut alio modo afficiatur, quo in casu vulgari methodo externâ curabitur. Genis & Labiis Inserviientium musculorum simultanea convulsio & paralyfis pariter non nisi aliis gravioribus hujus generis aliarum partium internarum affectibus superveniunt; & tunc speciatim utriusque partis faciei convulsio, & oris hinc facta utrinque deductio, ad modum cunum ringentium, *Spasmus Cynicus* dicitur. Sin vero alterutra saltem faciei musculorum pars vel convellatur vel paralyfi afficiatur; in convulsione pars sana ad ægram, duram, dolore affectam & convulsam; in Paralyfi pars ægra mollis laxa minus sensilis (cum ejus oculi inferiori parte fere decidente) ad sanam trahitur. Exinde recta oris figura distorquetur, & speciatim *Oris Tortura* dicitur, in qua alter oculus rite claudire nequit, imo & æger literam O pronunciare, ridere, exsufflare, aut expuere, nisi ex altero tantum oris latere, nequit.

Causa Convulsionum & Paralyfium suo tempore evolvuntur. Si diaphragma faciei totius, & aliæ illius lateris partes, simul afficiantur, in radice & principio nervorum alteræ istius partis hæret malum: Sin vero specialiter musculus unus alterve afficiatur, hæret malum in nervi cujusdam furculo speciali.

Prognosis. Tortura oris ex spasmō superveniens morbis acutis, vel convulsioni aut paralyfi reliqui corporis, mortem portendit.

Cura. Si paralytica sit, præmittuntur purgantia, deinde frequenter exhibentur sudorifera ex Aromaticis & Volatilibus, imo & ex lignis; postea vesicatoria aut cucurbitæ scarificatæ nuchæ vel auri affectæ applicantur. Detineatur in ore extract. castorei, vel gargarisetur os cum castor. in vino soluto, vel decoct. rad. pyreth. cum sem. eruc. Quin & essentia castor. cum Tinctura Benzoes loco affecto crebrius illinatur. Detineantur item in ore *Plateri Rotula*.

R Nuc. m. ʒij. rad. pyreth. angel. sem. staph. agr. (vel coriand.) sinap. an. ʒi. sem. Angel. (vel cumin.) cubeb. an. ʒss. piper. ʒss. mastic. ʒss. cera q. s. f. *Rotula*.

Ex spasmō si fuerit malum, Purgantia, Sudorifera, & ex Castoreo parata commodè usurpantur. Curavit *Platerus* per *Narcotica Aromatica*, e. g. *Mithridat. Syr. pap. Opiat.* &c.

C A P. II.

De Maxillarum & Dentium Vitiis.

Maxillæ luxatæ a quavis violentia, nimia oscitatione, aut oris hiatu, facile per inflatam sub mento alapam restituntur. Si tumore aut inflammatione faucium vel parotidum, vel decubitu lenti tartareique humoris in juncturam cum ossibus temporum, in motu libero impediuntur, removendæ sunt hæ causæ, quæ per se facile patent. Si tremulè moveatur maxilla, propter spasmum reciprocum muscutorum adductioni & abductioni intervientium, supervenit sonus ex crebriori collisione natus, qui *stridor dentium* dicitur. Specialiores *stridoris* hujus causæ sunt frigus externum, Lumbrici intestinorum, imo & febrium rigores, ob dentium consensum cum partibus circa præcordia membranosis. *Dentium stridor* subito adultis superveniens Apoplexiam aut Epilepsiam portendit. In febribus deliranti malum est. Pro *Cura*, applicetur externe Balf. Peruv. & removeantur Causæ.

Succedunt *Dentium* vitia, quibus læditur masticatio; quando scil. aut deficiunt, aut vacillant, aut stupore vel dolore affliguntur.

Deficiunt Dentes quando evelluntur, aut a causa externa ita alterantur, ut, instar partis mortificatæ, cum gingiva viva cohærere nequeant; idque vel ratione *Senii*, vel ratione *nimis frigidorum* quæ *Senium* eorum accelerant, vel *nimis calidorum* quæ dentes & gingivas amburendo penetrant & arrodunt, vel ratione nimii usus *Narcoticorum*, *Aceti*, aliorumque (in odontalgia) quæ *stuporem* iisdem inducunt; vel denique ratione nimis viscidorum, dulcium nempe, lactis, casei, &c. quæ pertinaciter dentibus adhærendo transpirationem impediunt, unde eorum nutrimentum in acorem nocivum vergit.

Inter *causas defectus* dentium imprimis consideranda *Caries* seu Arrosio, qua dens insensibiliter absumitur & excavatur, donec frustulatim excidat. Inchoat malum, ut plurimum, in parvo puncto extrinsecus, quod nigrescit primitus, inde foraminulum aperitur, sicque ad interiora penetrat; unde sequitur dolor propter dentis radicem nerveam arrosam; & ex arroso dente nascitur quandoque sanies, quæ, si per fora-

foraminulum dictum non effluat, ad interiora pergit, & nunc gingivas nunc ipsam maxillam rodit, & præsertim per illa hujus foramina per quæ vasa in dentes subeunt effluens tubercula excitat, quæ exesa saniosum acre liquamen fundunt, & licet curat, nova tamen sanie ex carioso dente generatâ recidunt, & in fistulam degenerant. *Causa Cariei* est acidum ex nutrimento dentis degenerato. Nutritur autem dens non solum per propria vascula, arteriolas nempe & venas, circa sui radicem implantatas; sed lateraliter etiam ex firmiter adhærentibus gingivis; unde acutissimus eorum sensus, licet ex se indolentes sint. Quandoque nutrimentum hoc corruptum, *Vermes* in dentium cavitatibus generat, gravissimorum dolorum autores; quandoque foetorem, halitum oris inficientem, inducit, imprimis si excavatio tanta sit, ut alimenta carnosa inibi putrescant.

Si Nutrimentum dentium laterale (ex gingivis) ita depravatum sit ex flacciditate gingivarum extrinsecas injurias recipientium, ut perfecte cum dente assimilari nequeat, abit in *lapideam substantiam* denti adhærentem, & *lapidem dentalem* seu *lithodonton* dictam; quæ simul mucilaginem ciborum ac potuum secum indurat.

Dentes nigri, sordidi, aliove modo male colorati, *Cariei* & *Lithodonton* obnoxii sunt. Quid enim nigrities, &c. nisi alteratum dentium nutrimentum, vel occasione externorum adhærentium, speciatim viscidorum & dulcium, vel gingivarum flaccidarum, ut in scorbuto & post inunctionem mercurialem.

Quoad *Curas*. Si longius processerit *Caries*, necessaria est Evulsio, quæ peragitur appropriato Instrumento, & melius succedit quo magis dens vacillaverit. Quo autem disponatur ad facilem Evulsionem, sunt qui globulos ex *lacte tithymali*, cum \ominus Armoniaci aut *farina triticea*, cavo denti immittunt. Commendantur item in hunc finem *Lac Cataputia*, *Lac ficulneum*, *Succus chelid. maj.* & pinguedo *Ranis* supernatans, dum in olla vitrea affusa aqua coquuntur. Vel,

R Gum. Ammoniaci, sem. Hyoscyam. succ. ejusd. an. ʒiʒ. Adde parum Pingued. Rana virid. & cera, f. Ung. denti extrahendo applicandum vel indendum.

Si *Caries* nondum nimium processerit, propter pericula sub dentium evulsione observata, tentanda est cura remediis ejus progressum inhibentibus; inurendo nempe in loco carioso cum *Caustico actuali*, vel saltem *potentiali*, sc. aq. fort. spirit. Vitrioli, &c. & deinde replendo dentem auro foliato, vel Myrrha cum cera viridi subacta, vel Zz. in Oxymel. cocto, aut Pulv. Coral. cum Camphora: Hæc enim à majori putredine præservant.

Tollitur fœtor dentium abluendo os post prandium & cœnam aq. in qua \ominus Armoniacum solutum; vel denti cavo indendo Gall. moschat. cum Cyper. & Mastic. Eliciuntur Vermes ex dentibus retinendo in ore sabin. in vino coct. vel suffitum Sem. hyoscyam. seu Fruct. hâlicac. ore suscipiendo; vel denique Sp. Sulph. aut Pulv. Gallarum cum Suc. rad. pryeth. denti indendo.

Lithodontos, dentium nigrities, sordities, &c. curantur fordes illas abstergendo, vitiosum earum acidum absorbendo, & gingivas roborando. In leviori malo sufficiet dentes & gingivas fricare, Osse sep. C. C. ust. mand. luc. pis. test. ovor. calcin. cin. majoran. rorismar. Urin. calida, Tartar. calcin.

calcin. ☉ *Tartar.* &c. Vitanda sunt lapidea ex *Silic. pumic.* &c. quia gingivas atterunt. Ubi fortius agendum, illinatur gingivis Sp. ☉ aut oleum Sulphur. cum melle. Sp. Vitriol. suspectus est. Fit utique Pulvis dentifricius egregius ex *Rad. Polypod. infus.* in vino cum Sp. Sulphur. acuato. Interea non incommodum est huiusmodi Pulveribus addere *Rad. irid. flor.* odoris gratia, ut & ☉ Armoniacum, quod in omnibus oris affectibus admodum conducit. Paratis dentifriciis aliquot gut. Ol. dest. caryoph. aut lign. rhod. possunt addi. Huc etiam facit *Riverii liquor ex Alum. usto.* Vel,

Rx *Gran. cherm. santal. rub. an. ʒss. Sp. V. q. s. pro extrah. Tinct.* qua irrorata aliquoties Pulverem ex off. sep. C. C. ust. *Pumic. ppt. & mosch.* qui postea exsiccebitur pro dentifricio.

Succedit dentium vacillatio, vel propria culpa, de qua hactenus, vel gingivarum culpa, quando sc. molles & flaccidæ, aut a sanguinis copia in spuriam carnem ad tactum cruorem stillantem, intumescunt; aut, si ulterius procedat negotium, exulcerantur & ad gangrænam disponuntur: Procedit plerumque hæc gingivarum laxitas a vitioso scorbutico ☉ in saliva regnante, earum tonum resolvente, & plus minus rodente; unde Hij usus, & omnia salivam copiosam educientia, gingivas valdopere laxant, & hinc dentes mobiles reddunt.

Cura. Præmissa radicis morbosæ interna curatione, gingivæ flaccidæ adstringendæ, exulceratæ detergendæ & consolidandæ, gangrænataæ vero ab ulteriori malo præservandæ. Si quid aliud, certe *Myrrha* & *Lacca* in scorbutico oris multum conferunt; unde & *Tinctura Lacca* prostat omnibus præferenda. Convenit etiam *Phlegma Vitrioli* in quo *Alum. solutum,* & *Lacca pulver. infusa.* Optime abluuntur gingivæ decocto *Rutæ* vel *Salv.* sanando dein ulcera cum *Mel. ros. & tantillo Sp. ☉.* In genere conveniunt *flor. Ros. rub. & Aquileg. C.C. Ebur. ust. Alum. lap. cancr. fol. querc. ligust. rad. ireos flor. bistort. tormentil. flor. malv. arborasc. nastur. Aq. rut. salv. & rosmar.* Ex his fiunt Pulveres dentifricii vel decocta, vel denique linimenta; e. g.

Rx *Alum. crud. ʒiss. flor. Aquileg. fol. Salv. an. ʒij. rad. Ireos flor. ʒiss. Myrrh. elect. ʒij. cum q. s. mel. ros. f. Linimentum.*

In excrefcentia gingivarum scorbutica Sp. cochl. cum alum. usto est perquam egregius: Sicuti nulli cedit decoct. *Vermicularis cum Alum. & Mel.* Probatissimum autem est sequens.

Rx *Cremor aq. Calcis Vivæ supernatantis ʒij. gum. lac. ʒij. vitriol. cypr. gr. vi. aq. ros. salv. an. ʒiss. Solve calore leni ut probe impregnetur a Lacca, & eo laventur gingivæ.*

In graviore malo procedendum est ad *Linim. Hartman. descript.* in *Prax. Chym. p. 123,* & *Ung. Egypt.* cum mel. ros. Interdum ad *Aq. Reg.* vel aquas virides ex viridi æris, paucò auripigmento, & quibusdam vulnerariis in aq. infusis & decoctis. Pro exulceratione, sufficit quandoque seq. Pulv.

Rx *Alum. ust. ☉ Armoniaci an. ʒi. mastich. thur. an. ʒss. f. Pulv. affricandus gingivis decoct. salv. torment. & fl. ros. rub. antea & post elotis.*

Impeditur denique masticatio *stupore dentium* ab acidis assumptis vel vomitu rejectis orto, vel saltem *Algore,* dum a frigoris attractu afficiuntur. *Stuporem curant portulac. rec. masticata, item caseni, Siliqua ceracea,*

ovi vitell. ad duriciem coctum, & omnia alcali ditata. *Algorem curant* S. V. vel *panis calidus*, vel *vitellum ovi* assatum, vel denique *Tberiaca*, dentibus applicata.

S E C T. IV.

De Deglutitione Læsa.

Læditur Deglutitio quando *diminuitur* vel *depravatur*. *Imminuitur* autem, 1. *Oesophagi* ex parte, quando musculosa ejus tunica vel musculorum 3 paria una cum sphinctere paralyti afficiuntur; quando angustatur nimis inflammatione aut tumore tam propriis quam partium vicinarum; quando coarctantur ejus fibræ spasmi Epileptici, Hypochondriaci, Hysterici, aut nimia exsiccatione in febribus, & defectu salivæ; quando ab assumptis (v. g. infuso rad. consolid. maj. in vino malv.) nimium corrugatur; quando denique a hærentibus ossiculis, spinis, aciculis, &c. obstruitur & inflammatur. 2. Orificii ventriculi superioris culpa, quando rite licet per Oesophagum dimissa, admittere recusat, idque vel quia inflammatum, excoriatum aut tumore obfessum fuerit, vel quia a flatibus in angustiis inclusis pertinaciter stringitur, vel denique quia nauseat, & alimenta tanquam sibi hostilia recusat.

Depravatur Deglutitio, 1. Quando liquida facile, solida difficulter assuntur. 2. Quando solida quidem deglutuntur, liquida vero (quia Epiglottis Laryngis aperturam debite non claudit) per os & nares rejiciuntur. 3. Quando vel solidorum vel liquidorum quædam facile, quædam difficulter, quædam non omnino deglutiri possunt. De ejus ratione sub Tit. de nausea Ventriculi pluribus actum est.

Prognosis. Deglutitio læsa a paralyti musculorum faucium semper periculosa est. In morbis acutis Deglutitio læsa ob Spirituum defectum, ubi & potus cum sonitu in stomachum descendit, mortem portendit. Si lædatur a spasmi, in vulneribus & morbis acutis, malum est periculosum: In chronicis minus. Si ab ulcere Oesophagi cancroso, vel ipso cartilaginoso facto lædatur, lethalis est. Deglutitæ res alienæ in faucibus hærentes dolorem, inflammationem, abscessum, &c. inferunt. Quandoque rupto abscessu una cum pure vel fursum vel per secessum sine noxa ejiciuntur; vel per alia plus minus vicina loca, collum nempe, intercostale spatium, &c. exitum sibi quaerunt. Interdum dum ad ventriculum descendunt, pyloro pertinacius adhærentes mortem inducunt, vel in intestina delati asperitate sua dysenteriam excitant.

Cura pro causarum varietate variat. Paralyti partium tollitur tenendo in ore decoct. salv. & eruc. in vino, vel S. V. Infusionis thymi, & stor. lavend. cum castor. intra fauces sumendo N. M. cum gut. una aut altera Ol. dest. succin. anis. &c. vel essent. castor. cum Sp. Tberiæ. aut aq. anabartina; & collum ac nucham illinendo Ol. lumb. terrestri. costm dest. succin. anis. lavend. &c. Clausura faucium & Oesophagi a spasmis, arômaticis & nervinis, blandis Opiatis additis, internis & externis curatur.

Si

Si à vicio Hypochondriorum, per *acidum absorbentia*, & *Opiata*, item *Ca-
storeata*. Si ab Exsiccatione in febribus, *mucilag. sem. cydon. cum Aqua
sperm. Ran.* extracta gradatim deglutiantur: Externe applicetur *Ung. Za-
cuthi* compositum ex *Ung. Fil. Zachar. Ros. resumptiv. Oleo Amygd. dulc.
viol. & mucilag. cum lacte muliebri*. Salivæ defectus potu vini aut cere-
vis. secundar. vel Crystallis in ore volutis resarcitur. Res alienæ deglu-
titæ & in superiori tractu hærentes ocius eximendæ sunt, vel instrumen-
tis, vel artificiali tussi, sternutatione aut vomitu, lambendo interea de
oleo amygd. dulc. & aliis lubricantibus. Aciculæ, vitri frustula, pisci-
um Spinæ, aliæ acutiora, per inferiora excludenda, propinando inte-
rea pulvem spissorem ex *Oryza, milio, vel Panic.* & abstinendo à potu,
ut nempe res acutiores in spisso involvantur. De vitiis stomachi, age-
tur inferius.

S E C T. V.

De Chyloleos Læsionibus.

Alimenta in stomachum suscepta beneficio fermenti spirituosii acidi
dissolvuntur, & volatilifantur in Liquorem plus minus spissum la-
cteam, salsum, volatilem & temperatum, *Chylum dictum*. Læditur au-
tem Chyloleos opus, quando omnino *aboletur*, vel quando *depravatur*,
unde alimenta depravata alio nomine *Cruditates* dicuntur; suntque vel
acida, quando abeunt in succum acidum plus minus viscidum, nec suf-
ficienter attenuantur & volatilifantur; vel *nidorosa*, quando abeunt in
liquorem saporis horridi, plus minus putrilaginosum; quem imitantur
rustus isti qui ab ovis frixis cum butyro comestis solent eructari.

Causæ. Male veteres intemperiem ventriculi frigidam, in ejus læsi-
onibus accusarunt; quandoquidem calor non effective sed dispositive
digerat. Causa itaque proxima Chyloleos læsæ erit vel in *fermenti sto-
machi vitio*, vel in *vitio alimentorum assumptorum*. In fermento qui-
dem, quando non sufficienter aut non legitime digerit; vel quia
spiritus deficiunt, aut à dolore & animi perturbationibus præoccupan-
tur, aut ab exercitii defectu hebescent; vel quia fermentum minus vo-
latile est, & à peregrino acore in stomacho corrumpitur, v. g. in scor-
buticis & hypochondriacis, ubi alimenta quidem prompte dissolvuntur,
sed non debite volatilifantur, at nimio acore in *cruditates acidæ* mutan-
tur; vel quia fermentum acidum deficit, aut à \ominus Vol. Oleoso bilis in
stomachum regurgitantis, aut pinguium intro assumptorum, adeo ob-
tunditur, ut cruditates nidorosas inferat. Quin & reliquæ ex præviis
digestionibus, & copiosæ pituitæ viscida rugis stomachi adhærentes, fer-
menti activitatem obtundunt, & coctionem lædunt. Verùm in uno-
quoque subjecto peculiaris est fermenti digestivi varietas, adeo ut quæ
unus facile digerit, alius respuat. Ipse autem appetitus varius mon-
strat quædam magis appropriata esse fermento stomachali, & consequen-
ter facilius digeri. Unde insueta fermentum pervertunt, tanquam no-
vum postulantiæ. Accedit, inter causas chyloleos læsæ, stomachi relax-
atio, excoariatio, & obstructio, vel ejus consensus cum Renibus in Ne-
phriticis doloribus.

Altera

Altera *Chyloſis læſa cauſa* ab alimentis aſſumptis petita frequentior eſt; quando ſc. nimia ciborum ingeritur quantitas, quam fermentum ſufficienter diſſolvere nequit; vel tanta aſſumitur varietas, pinguium v. g. cum acribus, acidorum cum dulcibus, &c. ut dum fermentum promptius agit in unum cui magis appropriatur, alterum in cruditatem tranſeat; vel quia appetita denegantur, & contraria offeruntur; vel quia nimium panis introſumitur, qui nimio acore aſſumpta imprægnat, & nimia fermentatione mutationem chyli in falſum impedit. Pari etiam ratione literati, aut ii quorum ſubtilius ac minus potens eſt fermentum, facile a vino inebriantur, quia ejus acidum prævalet acri fermentativo Spirituoſo: hypochondriaci autem tardius inebriantur. Item porus nimius digeſtionem turbat, quia fermentum nimis diluit, nimiam alimentorum fluctuationem facit, & ſtomachi fibras diſtendit & flaccidas reddit.

Signa. In imminuta Chyloſi conqueruntur ægri de dolore ſtomachi poſt paſtum, de ructibus ejusdem cum aſſumptis ſaporis poſt 5 vel 6 horas, de inflatione ſtomachi, phlogofi in hypochondriacis, & ſubinde difficili reſpiratione quando dorſo incumbunt. Matutino tempore os muco plenum eſt, qui revera à ſtomacho regurgitat. Accedit interdum Vertigo Symptomatibus hypochondriacis comitata. *Signa Digeſtionis Depravata* ſunt Ructus. In *Cruditate acida*, ſunt ructus acidi & flatuſ copioſi, quæ rejiciuntur per vomitum ſunt viſcida ſaporis acidi, & alvus ſubinde eſt contumax. In *Cruditate nidoſa* ructus ſunt fœtidi, ſicut poſt ova frigida aſſumpta; mane in ore peregrinus & cinereus percipitur ſapor; quæ rejiciunt vomitu ſunt liquida ſubflava, aut inſipido-dulcia, aut amaro-dulcia: & Alvus plus ſolito aperta eſſe ſolet.

Prognofis. Chyloſis læſa morbos chronicos inducit. Ex cruditate acida in ſtomacho oriuntur febres intermittentes, malum Hypochondriacum, Colica paſſio, Scorbutus, Cachexia, morbi Cutanei, Arthritis, & omne acidum vitioſum.

Cura. Promovetur Chyloſis, impedimenta removendo, ſtomachum aromaticis vol. extergendo & irritando, & acidis blandioribus ejus tonum conſervando. Removentur impedimenta vomitu vel ſecceſſu. Unde imprimis conducunt Vomitoria Antimonialia, hinc Purgantia, ſc. *Pill. de Hier. cum Agaric. Pill. Maſtich. vel Aloephang. Scammonio acuata*, una alterave hora ante prandium propinata ſemel qualibet ſeptimana, vel quovis menſtruo ſpatio. Item *Crem. Tartari* non incommode in luſculo pulli ante prandium ſemel in ſeptim. exhibetur.

Quoad *Aromatica* ſtomachum extergentia & irritantia: Conveniunt imprimis *Sem. 4. cal. maj. Z. Z.* (quod egregium) *Absinth. Acor. Roſmar. Lign. Saffaſr. Eſſentia Piper* cum V.S. Tartariſato parata, *Elix. Ppr.* (in cruditate acida ſ. acido parat. aliàs cum acid.) *Elix. Vitriol. Myſſich.* Facit huc etiam \ominus Armoniacum, imprimis in *Vin. Absinth. vel Vin. Infuſ. Saffaſr.* Item *Tart. Vitriolatus Tachenii*, & \oplus *Vitriolatum* cum Aromaticis miſta. Senibus convenit *Ambra* in Pulv. cum Saccharo, aut ejus *Eſſentia* cum *Spirit. menth. vel meliſſ.* Huc pertinet *Poterii Specificum*, quod probabiliter paratur ex *Reg. Antimon. Fiali*, ad modum *Antimon. diaph.* Quin & ſtomachum roborat *infuſ. herb. Theo. Nux Moſchata* nimis Oleoſa eſt.

R. Rad. Helen. ℥vi. Zz. vel Zedoar. ℥iii. Herb. menth. crisp. absinth. an. m. j. sem. anis. ℥ss. Cinnam. acut. ℥ii. f. nodulus pro vino medicato, in quo suriantur Spirit. ☉ dulc. gut. xx.

In Cruditare nidorosa, præmissa evacuatione, conveniunt insuper Rhabarb. Tamarind. Crem. Tart. Spirit. ☉ dulc. & conserv. Ros. Vitriolat. Cruditate acidam corrigunt Tinct. Tart. acris, Vin. Absinth. Infus. Rad. Armor. Spirit. & Essent. Menth. Spirit. Piperit. (perquam egregius) ☉ absinth. cum Ocul. Cancr. & Coral.

Inter Externa conveniunt Oleum mastich. flav. vel Spongia S. V. infus. simplicium stomachalium madida calide stomacho applicata; vel

R. Ol. Stomac. Craton. ℥ii. Ol. Destil. menth. ℥ss. Caryoph. Zedoar. an. ℥ss. m. illinatur stomacho applicando desuper laterem calefactum; vel Emplastrum ex Gum. Tacamah. & Caran. in Bals. Peruv. malaxat.

S E C T. VI.

De Assumptorum Retentionis in Stomacho Lesione.

C A P. I.

De Flatibus.

Turbatur Chylosis nonnunquam à flatibus, qui si erumpant cum sonitu *Rufus* dicuntur, sin copiose sursum & deorsum Cholera sicca audiunt; si stomachum sine eruptione distendant, *Inflatio Stomachi* nominantur.

Causa. Flatus omnes fiunt in primis viis per vitiosam fermentationem ab acido in materia viscida, unde hypochondriaci flatibus obnoxii sunt. Quod autem *flatus* non insint assumptis, patet ex eo quod idem alimentum in uno homine flatus generet, in altero non, propter diversitatem fermentorum: Unde Hypochondriaci & Hystericae fere ex omnibus alimentis flatus eliciunt. Verum est esse cibos præ reliquis aptiores, ut ex illis generentur flatus, uti sunt *Raphanus, Allium, & Ceps*; quoniam tales ☉e vol. acri abundantes incidunt mucilaginem stomachi, & postmodum cum acido concurrunt. Quod autem adsit talis mucilago viscida, testantur viscida & tenacia vomitu excreta.

Differentia. Ructus sunt vel *acidi*; vel *nidosi*; vel *assumptorum saporem referunt*; vel denique *insipidi* sunt.

Signa. Si in inflatione stomachi erumpant Ructus, sponte prodit malum: verum quando orificium stomachi sinistrum est occlusum adsunt præcordiorum angustia, distentio, & ad tactum renitis quidam: Difficilis respiratio, præsertim si supinati sint, propter diaphragmatis à distento stomacho motum impeditum. Subinde dum se jactitant ex uno latere in aliud statulentias in stomacho percipiunt. Accedit gravitas & distentio non solum circa ventrem, sed totum pectus, imo collum & dorsum, ubi inanes sunt ructus, & flatus qui per alvum excerni consueverunt inhibentur. Si ante perfectam restitutionem accipiatur Cibus, augetur inflatio.

Prognosis.

Prognosis. Inflatio ventriculi in convalescentibus recidivam morbi prioris significat. Si diu duret, ad *Tympanitidem* disponit. In hypochondriacis ordinarium sunt Symptoma. Ructus foetidi pessimi & funesti sunt.

In *Cura*, 1. Evacuanda materia viscida. 2. Flatus discutiendi & acidum temperandum per *aromatica salina vel oleosa*. Priori scopo inserviunt *Vomitiva*, & *Purgantia Aloetica* seu *Pill. Mastich.* Pro secundo conveniunt *Rad. Angel. Gentian. Aristol. rot. Calam. Arom. Galang. Chamomil.* (horumque Olea stil. & Aquæ) sem. cal. maj. vel min. in *Vino* bullita: *Extract. & Essent. Castor. Bals. Sulph. Terebinth.* In Ructu contumaciori *Ambra* in Pulv. cum saccharo est egregia. *Tali Lepor. Pulverisati C. C. Ppt. Coral. &c.* agendo in acidum flatus corrigunt. Ad Ructus acidos contumaces grana *Piper.* jejunè deglutita commendat *Riverius.* In *Rustibus* cum juncto ardore & phlogosis ex bile cum acido concurrente ortis singularis est *Spirit. @ dulcificatus cum Spirit. Anis.*

Externe conveniunt *Olea Carminativa*; item *Empl. è bac. Laur. malax. cum Ol. absinth. menth. & Junipe.* item *S. V. infusionis aromaticorum extrinsecus calide applicatus.*

C A P. II.

De Vomitu & Nausea.

SI Pylorus ab irritatione quapiam gravi contrahatur, mediantibus fibris circularibus & transversis insequitur totius stomachi & gulæ convulsio, unde *Vomitus*. Si orificium stomachi superius contrahatur, ita tamen ut fortior Pylori constrictio non prævaleat, sequitur *Nausea*. Unde in nauseantibus ructus deglutionem rei alicujus sequuntur, quia tum temporis aperitur orificium antea clausum. Et quando audimus res horridas, aut olfacimus ingratas, hoc ipso nauseamus, quia contrahitur orificium stomachi. Patet ex dictis vomitum esse actionem involuntariam; nisi in hominibus ruminantibus ventriculo solito carnosiori præditis.

Causa Vomitus & Nausea est irritatio seu impressio molesta in fibras nerveas facta, cujus occasione Spiritus ad illa loca impetu elastico moventur. Irritatio talis vel est per *Essentiam*, vel per *Consensum*. Irritatur ventriculus per *Essentiam*, quando humores acres ex duodeno in ventriculum regurgitant, ut in principio febr. intermit. quando inflammatur aut exulceratur stomachus; quando saliva acrimonia scorbutica inquinatur; quando assumuntur stomacho ingrata, emetica aut pingua fermento reluctantia, & orificium superius laxantia adeo ut pylori constrictioni & ciborum protrusioni facile cedat. Coeterum quando diuturni sunt vomitus, oriuntur a pyloro occluso vel callo obducto; item ex *sphacelo pancreatis*, pancreate lapidoso, aut herpete ventriculi. Irritatur ventriculus per *Consensum* in colicis doloribus propter contumacitatem tunicarum ventriculi & intestinorum; in nephriticis aliisque doloribus propter membranas cerebri stomacho aliisque partibus internis communes; mulieres etiam virorum cupidæ, & quibus non rite fluunt menses, vomitu per consensum sæpe corripiuntur.

Signa.

Signa. Vomitus præcedunt Præcordiorum anxietas, vertigo, tremor labii inferioris, salivatio copiosa, & ventriculi convulsiones. *Vomitus essentialis* ex eo dignoscitur, quod post vomitum artificialem remaneant adhuc vomendi conatus, stomachi inflatio, gravitas, nausea, & ructus. *Symptomaticus* autem sine prægressa nausea, aut debilitate stomachi, invadit.

Prognosis. In genere *Vomitus* non nimius salutaris est. In principio morborum acutorum criticus est & bonus. Vomitus lividi, fusci aut foetidi humoris, aut vermium in morbis malignis, ut plurimum lethalis est. Vomitus perodicus qui spleneticos, hypochondriacos, & mulieres quasdam constanter invadit, saluberrimus est, modò non nimius sit. De vomitu sanguinis dicitur infra.

Quoad Curam. Causa irritans removenda est, Opiatis Pylori sensus & Spirituum impetus reprimendus, ventriculus aromaticis & astringentibus roborandus. Pro his scopis obtinendis, observetur 1. Somnum, quantum fieri potest, conciliandum esse. 2. In vomitu scorbutico calorem & acrimoniam mitigantia, ut *lac capr. cum succ. nasturt.* magis conveniunt quam calida & acria. 3. In vermicibus vomitus promovendus, & alvus soluta sit. 4. A veneno vomitus semper continuandus, donec nil veneni remaneat. 5. Clysteres valde conveniunt, sed pauca quantitate, ne colon distensum fundum ventriculi comprimat. 6. In nausea, Anorexia, &c. maturè vomendum, ne humores aliò rapiantur.

Quoad Materiam Medicam. Causam remonent *Vomitoria*, vel etiam *Purgantia*, interdum cum parca *Opii* dosi usurpata. Si Vomitus sit per Consensum, curato primario morbo curabitur Vomitus. Quoad *Opiata*, conveniunt *Essent. op. laud. opiat. theriac. extract. theriac. syr. papav. crocus*, interne & externe. Inter aromatica conveniunt, *Menth. absinth. zedoar. cort. citr. & aurant. caryoph. N. M. macis.* Præ cæteris *Cinnamom.* Horum extracta, olea dest. aq. simpl. & comp. Elix. ppr. Tinct. cass. lign. bals. peruv. Et decoctum Isolis ex caryoph. mastice. & ros. rubr. in vino rubro coctis. Inter adstringentia excellunt succ. & caro cydon. syrup. ros. sicc. & coral. Querc. Acet. zedoar. Decoct. & extract. rad. tormentill. Sp. Vitriol. ♂, Tinct. ♂ adstring. Liquor stipticus ex ter. sigill. cum Spir. ☉ paratus, Conserv. menth. vitriolat. In vomitu febr. malign. ☉ absinth. cum succ. limon. egregium est.

℞ *Theriac.* ℥ss. ol. dest. mac. gut. ij. laud. op. gr. i. cum succ. cydon. f. Bolus.

℞ *Aq. menth.* ℥ij. *Aq. cinnamom.* ℥ss. sp. vitriol. ℥ss. ol. dest. macis gut. vi. sal. alum. gr. iv. m. Capiatur oochleatim.

Inter externa vomitum sistencia sunt *Ol. N. M. expr.* (pro corpore) olea dest. caru. caryoph. mac. menth. zedoar. item empl. de caran. cum bals. peruv. & ol. menth. ut & empl. *Barbette* vel *Deckeri* in hunc finem. *Theriaca* etiam cum bals. peruv. inuncta, panis tostus in aceto maceratus & aromat. inspersis, sacculus item croci, focus ex decoct. absinth. menth. &c. in vino, vel seq. Cataplasma.

℞ *Ferment. acerr.* ℥iv. Pulv. menth. ℥i. zedoar. ℥vi. *N. M. no. iij. mac. cinnam. an.* ℥ij. acet. ros. q. s. f. Catapl.

Hæc de Vomitu in genere. In specie, vomitus spontaneus cum euphoria ægri, ut & non spontaneus criticus, non sunt curandi, nisi nimii sint

sint & debilitent. Si vomitus sit per consensum, curetur primarius morbus, & Opio aromat. misto compescatur vomitus. Si per Essentiam sit vomitus; Considerandum, an vitium sit in stomachi fibris irritatis, ubi opiata multum faciunt; an causa materialis generetur in stomacho, quo in casu prædictæ methodo insistimus; an vero aliunde advehatur, in quo casu corrigenda est & per alvum educenda, vel alibi avertenda, quâ ratione gravidis nimium vomentibus Venæ sectione in Brachio sæpe succurrimus. Si Vomitus Artificialis nimius evadat, convenit externè sacculus calidus ex Absinth. Menth. & Aromatibus in Vino Decoctis; item haustus Vini generosi tepidi supervomitiones ab Antimonialibus sistit. Theriaca etiam, si vires ferant, aut Pill. unica Laud. opiati aut parum Essent. Opii in Elix. Menth. propinata. Præsentaneum etiam remedium dicitur potus Lactis cum Pane cocti, aut Panis Vini Generoso acido intinctus & comestus. Clyster itidem ex Lacte, in quo Theriaca dissoluta, injiciatur; item Crusta panis tosta, vino generoso imbuta, cum pulvere Aromaticum insperso applicetur. Si nausea vel vomitus immineat ab assumpto medicamento ingrato, convenit masticatio Cort. Citr. cui subinde Pulpa aliquantulum adhæreat; vel Panis tostus aceto intinctus, & pulvere Caryophyll. inspersus ori ac naribus admoveatur.

C A P. III.

De Vomitu Sanguinis.

Inter res varias quæ evomuntur etiam est sanguis. Fit autem sanguinis vomitus, ex aperta quâcunque ratione arteriola aut venula ad stomachum pertinenti, idque vel vitio suppressarum consuetarum sanguinis aliorumve humorum evacuationum, mensium puta tam in virginibus, quam prægnantibus; Hæmorrhoidum, &c. Vel vitio splenis ex aperto vase brevi; vel denique vitio Pancreatis, in quo una alterave vena à lymphâ ejus præternaturaliter acidior exesa, sanguinem in Duodenum deponit. Fit etiam vomitus cruentus ex ulcere antiquo consolidato, quia nempe sanguis sub forma puris evacuari consueverat, vel forsan ulceris fermentum Vasa Pulmonica corripit. Caterum Splenetici maximè familiaris est, propter Splenis infarctum, qui sanguinem in vase brevi stagnare facit; hoc autem ad ventriculi fundum subrepens illum ibidem dimittit. In Spleneticis ante vomitum percipiuntur Pulsationes circa dorsum prope latus sinistrum. Non tamen semper culpanus Lien, quippe & ex Hepate fieri potest. In sanguinis vomitu ex Pancreatis vitio, sentitur dolor profundus ubi inseritur ductus Pancreaticus in Duodenum; ut & dolor gravativus in superiori lumborum parte ubi situm est Pancreas; Immo sequi solet puris Vomitus propter Pancreas exulceratum. Sanguis ex Arteriis profluens fluidior est & rutilans; ille autem ex venis grumosus est & fusci coloris.

Cura. Causæ Antecedentes removendæ (extra Paroxysmum) vel excretiones consuetas revocando, vel viscerum vitia corrigendo. In Paroxysmo Sanguis à ventriculo Revellendus per V. S. vel avertendus per hirudines hæmorrhoidibus applicatas. Sanguinis verò jam effusi ratione; vasa Adstringentibus coercenda, & sanguis grumosus resolvendus & ejiciendus. Inter Remedia quæ huc spectant primatum obtinent, Succ.

Plantag. & Portulac. præ omnibus aliis succ. rad. *Urtic.* Item *Syrup. de Symp. Fernel.* Sed Expertissimum est *Syrupus* paratus ex succ. fol. *Plantag. & Rad. Symp.* Aliàs optime sanguinem supprimit *Oleum* vel *Spir. Vitriol. in Aq. urtic. maj.* Porro *Trochisc.* de *Carabe & de terr. Sigillat.* cum *Tinct. Jtis, Tinct. Sulph. Vitriol. & blande acidis.* V. g.

R. *Aq. Burs. Pastor. Portulac. Plantag. an. ʒi. Acet. Rosar. ʒiii. Troch. de Carab. de Terr. Sigil. an. ʒiʒ. Syr. Myrtin. à ʒvi. ad ʒi. m.*

In hujusmodi misturis commodè adduntur *Ocul. Cancror.* quando nempe metus est coagulati sanguinis in stomacho hærentis; aut etiam *Sperma Ceti* in jusculo calido dissolutum assumatur, ad dissolvendos sanguinis grumos, ubi fluxus rite fuerit sedatus. Sanguinem autem coagulatum hæreere ostendunt post vomitum color faciei Citrinus aut Lividus, Debilitas Pulsus, aut Syncope, aut Stomachi inflatio.

In Spleneticorum Vomitu, crebriores recidivas optime removent *Jtialia.* In vomitu copiosiore ad *Syncopen, Asciten, &c.* tendente mira præstat *Asinthium* quocunque modo usurpatum. Præmittenda tamen aut subinde socianda erunt *Jtialia.*

Externe applicetur *Theriac.* cum *Croco Aceto Rub. Ida.* irrorat. vel *Panis Tostus Aceto* intinctus, & pulv. *Caryoph.* inspersus.

S E C T. VII.

De Doloribus Stomachi.

C A P. Unicum.

De Præcordiorum anxietate, Cardialgia & Soda.

Ventriculus ex se nullo sensu nullaque molestia corpori molestus est. Cæterum in Præcordiis, i. e. in eâ regione, quæ costis nothis, anteriora versus ad sternum se inflectentibus, circumscribitur; non raro sunt *Anxietates* seu inexplicabilis quædam molestia, quæ ægros maximè inquietos reddit: Non raro etiam *Dolores* difficilissimi in scrobiculo cordis sentiuntur, qui *Dolor Stomachi* seu *Cardialgia* dicuntur. *Anxietates* illustrat vomitus ab assumpto vomitorio imminens; *Cardialgiam* verò dolor ille atrocissimus qui duriora aut grandiora deglutita sequitur. In utroque Casu malum oritur ab affecto sinistro ventriculi Orificio, quod maximè sensibile & ad Contracturam proclive est. *Anxietas* vaga est, & ab irritante oritur; *Cardialgia* autem fixa est & à convulsiva adstrictione oritur.

Anxietates omnes oriuntur à superiori ventriculi Orificio; quod ostendunt similes angustiae vomitum præcedentes, & coenam largiorem insequentes; *Hysterica* etiam affligentes cum à rustibus sæpius leventur, item febrium Intermitrentium Paroysmos nunc concomitantes nunc antecedentes, cum a poru frigido insigniter exasperentur. Accedunt *Anxietates* ejusmodi contorsioni vertebrarum supervenientes, quæ indubie in stomacho hospitantur; sicut & illæ in febribus malignis, quæ, licet per sudorem levare videantur, cessante tamen sudore redeunt, parili fere ratione ac diarrhæa imminutâ diaphoresi. *Causa anxietatum Remota* sunt

sunt nunc aciora assumpta, v. g. Mercur. Sublimat. Arsenic. &c. nunc Alimenta corrupta, ut fructus horæi; nunc Flatus & Humores æruginosi in stomacho; nunc Fermenta, nunc aliunde suscepta, in Peste, Morbisque Contagiosis; nunc ventriculi ipsius vitia, Inflammatio puta Eschara, &c. vel denique Nervorum ejus vitia convulsiva, ut in vertebrarum Contorsione. Pro quarum causarum varietate, varianda est Cura.

Cardialgia nomen sortita est à Lypothymiis, Sudoribus frigidis, aliisque ejus Symptomatibus, licet Cor immediate non afficiatur. Dolor sane est toti corpori funestus, in sinistro ventriculi orificio locatus, quod maximè sensibile est, & in qualvis operationes animales jus habet; adeo ut vulnus leve ibidem inflictum lethale sit. Observandum autem quod quandoque anteriorem abdominis partem fugiat, & circa ultimas pectoris vertebrae dorsum affligat; immo & ex subsequente æsophagi dolore sæpe intra scapulas sursum ascendere videatur. Interdum etiam in collo compressionis sensum infert.

Causa proxima Cardialgia est læsio orificii sinistri ventriculi; quod ratione nervorum & spirituum quibus dicitur interdum totum genus nervosum in consensum trahit. Læditur autem Orificium illud sinistrum vel per *Consensum* ut in Nephritide, & contorsione vertebrarum; vel per *Essentiam*; idq; 1. ex stomachi contentorum vicio, in specie flatuum, frequentissimè in ventriculo vacuo oberrantium, quique Hypochondriacis & Hystericis, præsertim si corripiantur febre quadam Intermittente, familiares sunt; & oriuntur primario ex pituita acida, vel sponte, vel bilis aut succi Pancreatici in Pylorum regurgitantis vicio, effervescente. Sunt & *Contenta Porracea* à viridi colore sic dicta; partim ex corruptione assumptorum, partim ex varia lymphæ pancreaticæ, aut biliosi succi inquinati miscela, in specie ex bile æruginosa acido vitiosè austero repleta cum bile amara concrecente, oriunda; quæ *Anxietates* & *Cardialgias* inferunt. 2. Propter Vitiola Assumpta, v. g. Caseum, Lac Coagulum (quod Symptomata Venenis similia infert) hirudines intus receptas, (aquâ Sitâ dennò evocandas) Arsenicum, Scarabæos, &c. 3. Ex ipso ventriculi aut partium vicinarum vicio, v. g. Ulcere in Orificio ventriculi, scirrhus Mesenterium Pancreas Jejunum & Pylorum occupante. Pertinet huc mæror ad Cardialgias contumaces disponens.

Signa. Frequenter imminetia deliquia, faciei Livor, sudores frigidi, superveniunt: Ægri interdum quasi exanimati jacent, interdum mire se jactitant nescii quid agant. Bene distinguenda est *Cardialgia* à *Colica*: Dolor enim in priore sursum vergit, in posteriori versus lumbos & renes descendit: Quin & Cardialgia raro sola est, & horrenda, interdum fere epileptica, symptomata infert.

Prognosis. Qui os ventriculi sensilius habent, & raræ sunt texturæ, magis periclitantur: Præsertim si in Cardialgia frigeant, aut si Lypothymia aut Convulsiones superveniant. In febribus acutis præsertim malignis Cardialgia meritò suspecta est. Pessima Anxietas & Cardialgia oriuntur ex Bile Porracea & Æruginosa. Hinc est ista ex lacte coagulato. Ista ex pituita viscida plus minus acidâ contumacior quidem, sed minus molesta est.

Cura. Removeatur Causa, & placetur Dolor per appropriata Opiatis mista. Ad removendam causam in affectu per Essentiam ex contento- rum aut assumptorum vitio, optima, imo necessaria, sunt Vomitoria: Conveniunt post hæc Purgantia, sed Opiatis miscenda, ne malum exasperent, adeoque in majori dosi propinanda. V. g.

Rx *M. P. Aloephang. cum Scammon. gr. xv. ad ʒj. Extraſt. Troch. Alband. gr. i. Laud. Opiat. gr. i. vel iſſ. Cumſ. q. Extraſt. Absinth. f. Pill.*

Conveniunt tales mixturæ iis quibus facile solvitur alvus, quibus Lympha acrior falso-acida est, ut in scorbuto; & quibus denique intestino- rum dolores, aut ex levi purgatione suffocatio, superveniunt. In *Poterii Pill. Cathol.* in hoc casu commendatissimis, præcipuum ingrediens est *Antimonii flores correcti* ut per inferiora purgent, qui *Magnesia Satur- nina Meteorizata* dicuntur.

Aliàs si Cardialgia oriatur à flatibus, aut exhalationibus ex efferves- centia humorum in Duodeno, v. g. in feb. Intermit. aut Paroxysmo Hy- pochondriaco, conveniunt imprimis Clysmata ex *Carminativis* præfer- tim parata, V. g.

Rx *Rad. Angel. ʒii. Fol. Origan. Prunel. Menth. an. m. j. Flor. Chamom. m. ſ. Sem. Anis. Fenic. Dauc. an. ʒj. Bacc. Laur. ʒiſſ. Coq. in ſ. q. Aq. & Urin. Hum. ana. Col. ʒvii. adde Eleſt. Lenitiv. Eleſt. de Bacc. Laur. an. ʒſſ. Ol. Still. Anis. Fenic. an. ʒſſ. M. F. Clyſma una, vel ſi ſtatus obſtent duplici, vice injiciendum.* Parantur etiam hujusmodi Clysmata ex vino albo cum *Ol. Stil. Carmin.*

V. S. in Cardialgia nil juvat, nisi per accidens, ut in inflammato Ven- triculo. Conveniunt autem post Purgantia, pro *Causarum* ratione, vel aromata blanda in flatibus, vel absorbentia in bile porracea, ut taceam propria ventriculi vitia debitis modis curanda. Aromatica sunt *Rad. Enul. Campan. Angel. Fenic. mentha, flor. Anthos. & Verbasc. Cort. Citr. & Aurant. horumque Elix.* Egregium Specificum est *Chamomilla* præsertim *Romana.* Ejus Decoct. vel Essentia cum proprio Spir. vel Spir. Carmin. Vegetab. parata, & Oleum still. Sapphyrinum commendatissima sunt. Subinde *Ol. de- stil. Carvi, & Succin.* efficacissima sunt. Commendatur etiam Spir. Θ *Armoniac. Essent. Opii* commista. Si simul percipiat ardor in regione sto- machi addantur his temperata acida, sc. Spir. \odot cum Spir. Anis. dul- cific. & Syr. Granat. acid.

Rx *Aq. Chamom. ʒiii. Succ. Cydon. ʒi. Elix. Menth. ʒſſ. Ol. Stil. Chamom. gut. vi. Laud. Opiat. gr. iii. Syr. de Canella ʒii. m. Dosis cochl. ii. vel iii.*

Si dolor oriatur à contentis acribus, acidis, porraceis, specificum est *CrySTALLUS*, v. g. Rx *Crystal. Ppt. ʒi. Coral. rub. ppt. C. C. ust. an. ʒſſ. Laud. Opiat. gr. ii. vel. iii. m. pro aliquot dosibus.* In dolore ex haustu mercurii Sublimati conveniunt *Crystal. cum Theriac. & Butyr. rec.* In dolore ex aciculis aut vitri frustulis convenit *Ol. Amygd. dulc. ad ʒiſſ. in jure Galli.* Pro senibus egregiæ sunt *Pill. Poterii*, sc.

Rx *Amb. Gryf. gr. ii. Mosch. Croc. Orient. an. gr. i. Opii. Theb. gr. iv. f. Pill. devoranda, sumendo interea Decoct. Lign. Sassafr.*

Inter Externa *Tacamahaca* cum p. 3tia Bals. Peruv. subacta omnibus præfertur. Cui vix cedit *Carama.* Conveniunt etiam *Ol. dist. Chamom. Mac. Caryoph.* Item *Ol. Stomach. Craton.* Item *fotus* aut *sacculi* ex *Carminativis* in vino decoctis. Si dolor oriatur occasione frigoris externi, & inde natæ flatulentia, convenit *sacculus seq.*

Rx *Mil.*

R. *Mil. tost. m. ii. Furfur. m. iii. Sal. Comm. Decrep. m. j. m. Calefant in sacculo & applicentur.* Mulieribus, quæ ex impuritatibus matricis, ut putant, dolore ventriculi affliguntur, conducit *Ung. Pomar. cum 2. p. seu hircin.* scrobiculo Cordis mane & vesperi inungendum. In Cardialgia ex hausto *Mercur. Sublimat.* proficui sunt fatus ex *fil. Hiosyam. alb. Absinth. Rom. & Mastich. in Ol. Rosæ. Violæ. Liliac. & Anethim. coctis.* Item Cataplasma hoc egregium anodynum;

R. *Fol. Hiosciam. alb. & malv. sub prunis coctar. & Pistatar. an. ʒiii. Farin. Hordei. & Lentium cum Decoct. malv. ad debitam Consistentiam redact. an. ʒii. Mucilag. Tragac. sem. Psyl. Cydon. an. ʒii. m. Applicetur calide.*

Succedit *Soda* seu *Ardor Stomachi*, in quo sentiuntur quasi copiosi fumi sulphurei per gulam ascendentes. Causa est ab acido vitioso effervescente cum quodam Θ no Oleoso. Salina enim dum effervescent acorem inducunt, qui eò major, quò plus Olei vel Sulphuris adjunctum est. Unde iracundi quibus bilis prompte in ventriculum regurgitat & cum acido effervescit; Item Hypochondriaci, assumptis dulcibus & saccharatis quæ facile acorem contrahunt, vel aromaticis acribus, Allio, Ceba, &c. quæ facile cum acido effervescent, *Soda* obnoxii sunt.

Cura. Temperanda humorum acrimonia, aut acidum vitiosum invertendum, per *Absorbentia* unde *Morsul. ex Cret. Mynsicht. & Later. Pulver. exp. teratissimi* sunt. Conveniunt etiam *Capil. Cancr. Ebur. ust. Bol. Armen. Coral. Ppt. Lapis Carphon. Crystal. Ppt. Lac Lunæ, Siliqua Ceracea, Syrup. ex Summit. Querc. Album Græcum, succus & syrupus Portulacæ, Lapis Prunella in Aq. Sambuci dissolutus*; Item *Cremor Tartari*. Post sedatam effervescentiam evacuentur Contenta per *Decoct. aut Infus. Tamarind. vel usum Rhabarb.*

S E C T. VIII.

De Contentorum in Intestinis Expulsione læsa.

EQuidem tractanda prius veniret, tam Chyli à facibus secretio læsa, quam succorum Pancreatici & Fellei effervescentia vitiosa; sed ne actum agam sufficiet annotasse quosvis morbos Chronicos propter crudelitatem acidam Stomachi, vel oriri vel foveri à vitio horum duorum succorum, ac vitiata inde chyli perfectione & separatione. Adeoque & isti morbi qui ordinariò obstructionibus hepatis, lienis, mesenterii, &c, originaliter ascribuntur, reverà vitio digestionis primæ, & hinc alterationis Chyli in Duodeno tribuendi erunt: Non secus ac plura mulierum circa menses vitia radicem primam circa has partes figunt; unde siquæ obstructiones, tumores aut similia mala viscerum abdominis in Chronicis morbis subinde observentur, producta potissimum morbosa asserenda sunt.

Expulsio Contentorum in Intestinis læditur. 1. Quando diminuitur, ut in *Alvi Suppressione*. 2. Quando augetur in *Alvi Fluxibus*. 3. Quando depravatur, ita, ut contingat cum torminibus, dolore, &c.

C A P. I.

De Alvi Retentione.

Causa Alvi Retentionis est vel in *Intestinis* vel in *Contentis*. In *Contentis*, quando illa non rite perveniunt ad Intestinum Rectum, ut idem possint stimulare; vel propter paucitatem, ex alimentis paucis assumptis, vel propter ineptitudinem ad motum, idque tribus ex occasionibus. 1. Propter *exsiccationem* & *indurationem*, ut in febris ardentibus, aut in iis qui crebrius sudant, aut in convalescentibus, ubi uberior liquidus intra corpus sit distributio; aut in illis, qui spiras, ova ad duritiem cocta, cerasa eorumque nucleos, uvas crispas, aut uvas vitis tenaci pellicula obductas, magna copia assument; hæc enim contentas fæces irretiunt & indurant. 2. Propter *Visciditatem* fæcum, in iis qui vitam agunt sedentariam, minusque Intestina concutiunt; item in illis qui parce nimis potant, qui viscidis uruntur alimentis, aut eadem ex vitiata digestionem transmutant in mucum viscidum; item iis qui subinde congerunt pituitam vitream, sive mucilaginem acidam tenacem, Hypochondriacis familiarem. 3. Propter fæcum *coagulationem*, idque probabiliter ex austeritate lymphæ Pancreaticæ in hypochondriacis & hysteriis, vel defectum *bilis* in quibusdam *Icteri* speciebus, quæ aliàs fæces diluere deberet.

Intestinatorum vitio fit alvi retentio, 1. Quando nimis angustantur, propter inflammationem, gangrænam, ulcus, aut excrescentiam. 2. Quando Paralyfi afficiuntur, ut in Apoplecticis, quibus clysmata frustra injiciuntur. 3. Quando convulsionibus aut irritationibus dolorificis contrahuntur, ut in Colica (quo in casu, aciora purgantia ratione majoris irritationis minus proficua sunt, quam leniora, emollientia & quasi demulcentia) item ex consensu in Nephriticis doloribus.

Prognosis. Si alvi suppressio contumacior fuerit ratione Ileii, mortem inferre potest. Interdum superinducit animi deliquium, & semper capitis augeat symptomata; unde in vulneribus & affectibus Capitis, Melancholicis, & imprimis Hypochondriacis alvus sit libera: Indurata enim fæces in angustiiori Coli parte quæ in hypochondrio sinistro sita est, varia inferunt Symptomata, quæ lieni vulgo imputantur: cui non obstat quod purgantia suum faciant officium, tenuem enim educunt materiam & crassiorem in Colo relinquunt.

Cura. Ratione *Fæcum* conveniunt ea quæ emolliunt, easque fluxiles reddunt, ut Aquosa, Mucilaginosa, dulcia, & hinc Gummata. Ratione *Intestinatorum*, ea quæ vel angustiam, pro affectus ratione, vel irritationem & spasmus tollunt, ut Anodyna Narcotica, vel eadem plus minus insensibilia stimulant, ut *Θia* acria, Purgantia, & horum instar intense amara.

Quæ dictis Indicationibus satisfacit *Materia Medica*, ex *Internis* est *Ol. Amygd. dulc. rec. expr.* ad ℥ii. vel iii. blande alvum subducens, ova *forbilia*; copiosior potius in Hypochondriacis & Hysteriis; *Passula* in Decoctis egregium lenitivum & laxativum in Scorbuticis & Hypochondriacis; Post *Passulas* convenit *Serum Lactis*, quod ratione *Ositatis* in alcali volatili oleoso fundatæ egregie temperat acrimoniam *Θis* scorbutici, acidumque

dumque vel austerum Succu Pancreatici saporem, Phlogoses item in Hypochondriacis & æstum febrium egregiè temperat; nec non alvum obstructam referat. Usurpetur per se, vel coquatur cum Tamarind. aut misceatur cum *styr. Ros. solut.* Aliàs nota sunt Decocta ex *Emollientibus*, v. g. *Malv. Parietar. Alth. &c.* additis purgantibus.

Si duriores fæces aut viscidior Pituita alvum clauserint; *Gum Ammoniac.* est egregii usus, seu per se, seu cum stimulantibus laxativis. In Contumaciori malo propinetur \varnothing *virum* ad \mathfrak{z} ii. vel \mathfrak{z} iii. una vice in *Insculo pingui* vel *Ol. Amygd. dulc.* vel cochlearia ii. *vini* in quo \varnothing *virum* per mensem infusus fuit, intercedente crebra agitatione; vel *Aurum Fulminans* ad *gr.* vi. quod fæces nigerrimo colore inficit: magis tamen prodest si non nimis edulcoretur, ita ut Θ ina textura nonnihil remaneat. Cum *Extract. Helleb.* redigitur in Pill. Convenit etiam *Succ. Rad. Ireos* ad \mathfrak{z} i. Sed cautè utendum purgantibus acrioribus, nè ægros in morbum Iliacum præcipitent. Tandem *Tartarea Remedia*, ut *Crem. Tart.* in Decocto *Emolliente*, *Tart. Vitriol.* ad \mathfrak{z} i. cum *gr.* ii. *Scam. præp.* acuatus, item horum loco Θ *Essent. Tart.* à \mathfrak{z} ß. ad \mathfrak{z} ii. in vehiculo calido.

Externe usurpantur *Clysmata* ex emollientibus parata, addito Θ e communi vel saccharo: In *Nephritide* ex *Terebinth.* vel *Ol. Oliv. Lin. Rap. &c.* *Prævotius* \mathfrak{z} iv. olei comm. singulis horis feliciter inject. Si illa non sufficiant, addatur pro induratis fæcibus Θ *Gemma* à \mathfrak{z} i. ad \mathfrak{z} ii. vel in *Paralyfi* intestinorum *Decocti Emollientis* \mathfrak{z} ix. addatur *Pulpa Colocynth.* \mathfrak{z} i. *Sal. Gem. zj. Benedict. Laxativ. zj.* Si *Colocynthis* non sufficiat, addantur infusi *Croci Metallor.* \mathfrak{z} iii.

Post *Clysmata* conveniunt *Suppositoria* ex Θ e & melle cum pulv. *Helleb. nig.* vel ex melle cum Θ *Gem. & Troch. Alhand.* vel ex *Aluminis* frustulo ritè formato, aut ejusdem pulv. cum *Gum. Tragac.* in *Aq. Lit. Alb.* soluto. Ut autem eò meliùs operentur *Suppositoria* & *Clysmata* Medicamenta *Emollientia* vel *Lubricantia* per os præmittenda sunt, ne frustra irritetur alvus.

Præter dicta, & externè umbilico adhibentur *Linimenta*, ex *Extractis Purgantium* vel *Ung. Arthan.* aut *Fell. Tauri* cum *Ol. Colocynth.* Applicatur etiam *Pedibus* *Linimentum* ex *Ol. Popul.* cum *Hier. Pic.* Si fæces in *Podice* subsistant, promovendæ sunt *sternutatione*, *tussi*, & *fomentatione* *Podicis* cum *Oleo*.

C A P. II.

De Ileo seu Volvulo.

Alvus obstructa Pertinacior non rarò causa existit ut per superiora ejiciantur excrementa; id quod fit in morbo *Iliaco* dicto. In hoc morbo nihil aut parum descendit per inferiora; è contra nauseant ægri, singultiant, & tandem intestinorum excrementa vomitu rejiciunt. Ad sunt ut plurimum febris *Lipyrria*, *Tormina*, *Anxietates* inexplicabiles; tandem sudor frigidus, convulsiones imminet, & sæpius in tali puncto mors supervenit. Imminentem *Ileum* produnt alius pertinaciter suppressa, *Intestinorum* tenuium crudelia *Tormina*, *nausea* cum singultu, & *Podex* ita adstrictus sive introrsum retractus ut specilli extremum non admittat. In *Colica* analoga observantur *Symptomata*, sed magna inter hæc est differentia.

Causa Ilei est motus Intestinorum Peristalticus inversus, incipiens in Intestinis, & plerumque in ea parte Ilei quæ Colo inseritur, in quâ magis viget motus Peristalticus. Eadem est & continua membrana quæ gulam, ventriculum & intestina constituit; habetque in statu naturali unum continuum motum peristalticum quo injecta protruduntur. Si invertatur hic motus, excernuntur contenta per superiora; estque hæc excretio vomitus, si incipiat motus inverti à Pyloro; si incipiat circa inflectionem ductus Pancreatici & Cholidochi, dicitur Cholera; si in Ileo vel Reliquis Intestinis dicitur Ileus, qui frequentius sedem habet in ipso Ileo convoluto, licet & quandoque in ipso podicis extremo incipiat, qua ratione non solum Clysmata sed & Suppositoria per os rejecta fuere. Sistitur naturalis motus nunc vitio Contentorum retentorum induratorum, intestina infarciuntur; nunc vitio Intestinorum vel Inflammatorum, vel Gangrænatorum, vel ingressorum mutuo, vel coarctatorum, vel ulceratorum, vel hernia translocatorum, vel convulsorum, &c. His nempe Causis quibusvis irritantur Intestina, & motum invertunt.

Causa itaque Efficiens Occasionalis est partim pertinacior irritatio spirituum Animalium motum provocans; partim remora quædam naturalem fibrarum deorsum versus motum impediens. Præter causas in super. cap. adductas, accedit Hernia tam inguinalis quàm umbilicalis, (frequentissima hujus mali mater) scirrhus aut ulcus cancerosum in Cæco, Ileum adeo opplens ut nihil ad Colon penetrare possit; ulcera Intestinorum cum Inflammatione (potius quam eorum intorta convolutio) austera assumpta, v.g. Cydonea, Avellanæ, &c. quæ pertinaciter alvum ocludunt. Peyerus affirmat lympham in Glandulis Intestinalibus austeriorem factam, pertinacem stricturam efficere posse. Panarolus 4 habet volvuli species, 1. Ex Hernia. 2. Ex Convolutione Intestinorum; quæ tamen reverâ impossibilis est, dum Mesenterio adhærent: Et quæ post mortem observatur convolutio, potius corrugatio est à gangræna orta. 3. Ex Adstrictione Ilei instar farciminis Lucanicz. 4. Ex descensu unius Intestini in alterius cavitatem; qui satis frequens est; oriturque nunc à flatibus, nunc à nimia & inordinata commotione. Hinc nunc superior pars intestini descendit in inferiorem, nunc inferior pars ascendit in superiorem. Coeterum notum est pertinacem ut plurimum alvum in Ileo esse Causam. In Ileo quidem lethali, ante mortem quandoque excretio alvi supervenit; sed pessimum est signum; innuit enim defectum spirituum animalium, adeo ut Intestina toties irritata jam flaccida concidant.

Prognosis. Ileus cum stercoris vomitu, ut plurimum exitialis; si ex Hernia, non adeo desperatus. Superveniens surditas, mortis est signum. Ileus ex Inflammatione & Gangræna lethalis est. Mutuus Intestinorum ingressus per ascensum curabilis est; per descensum verò incurabilis. Dolor Acutissimus subito evanescens, Gangrænz signum est. Singultus, Convulsio, aut Desipientia, mala habentur. Arabes 5 gradus Ilei constituerunt. Periculosissimus est, 1. Quando stercus vomitur. 2. Quando sudor fætet. 3. Cum Spiritus respiratione emissus fætidus est. 4. Cum Ructus est fætidus. 5. Cum per alvum crepitus fætidus exit.

Cura.

Cura. Irritatio sistenda, & Excretio naturalis Promovenda. Variatur subinde specialis cura pro varietate causarum. In Genere observandum, 1. Opiata sistunt quidem irrationem, sed simul impediunt alvi excretionem. Hinc considerandum est quod magis urget; si irritatio, præmittenda sunt Opiata, & subjungenda alvum stimulantia; si obstructio, præmittenda feces educantia, & subjungenda Opiata ad irrationis & motus universi memoriam tollendam. Deinde omnibus aliis irritis, quando propter continuum vomitum nil intromitti potest, usurpetur Opium, constantibus adhuc viribus. Porro in Spasmo Intestinatorum à \ominus acri scorbutico; ad illius remissionem usurpari possunt, ut remittente spasmo alia abstergentia melius operari possint. Tandem in Inflammatione Intestinatorum fugiantur, ne ad Gangrænam disponant. 2. Purgantia per os malum exasperant, nisi prius corroborato ventriculo & sedatâ irratione: Et in genere laxantia fortioribus præferuntur. 3. Ægrum non esse extra periculum, nisi sequatur alvi profluvium aut sponte aut ope artis; Quia cum totus venter commotus erat, facile recidivam patietur. 4. Propter animi deliquia, & spirituum à fæore prostrationem, semper propinari debet *Spir. Theriacal.* cum vel sine *Camphora*, aut *Vinum generosum*, aut *Aqua Cinnamomi*. 5. Ubi stercora dura sunt nil præstantius quam Emollientibus Clysteribus primò educere: Nam si expectetur donec sursum ejiciantur, raro evadunt. 6. Omnia frigida vitanda. Convalescentes etiam tanquam Puerperæ tractari debent, victum imperando tenuissimum, ut non nisi cochlearia aliquot Jusculi ex Pullo Gallinaceo, & à frigore studiosè cavendo.

Imprimis Ratione alvi clausæ conveniunt Clysmata ex *Vino*, *Urina Pueri*, & *Sem. Carminat.* Item ex *Ol. Sem. Lin.* \mathfrak{zvi} . in quibus \mathfrak{zjss} . *Troch. Alhand.* parum bulliat; injiciendq nempe, & umbilicum interea eodem inungendo. *Riverius* commendat *Decoct. Intestin.* & *Omenti vervecum*, cum *Butyro* & tantillo \ominus *Gem.* In Inflammatione Intestinatorum *Lindanus* adhibendum suadet *Clyisma* ex *Decoct. Hord.* cum \ominus . Quò facit illud *Zacut.* ex oleo cum *Ruta* & \odot decocto.

Ubi motus peristalticus inverti incipit in Intestinis Crassis vel ab ipso podice, exhibeantur simul internè *Juscula Gallinacea cum Chamomilla Decocta*; vel *Ol. Amygd. Rec.* ad \mathfrak{ziii} . Mirabilis in hoc casu est *Succus Pomor. Borsdorfian.* Item *Decoctum Raparum* five *crudarum* five *assatarum* copiosè haustum. Immo & *Pulpa Pomor. Borsdorf.* putridorum cum paucis croco super totum abdomen instrata multum juvat. Si hæc non sufficiant conveniunt globuli sclopetorum deglutiti, præmissis prius *Ol. Amygd. d.* ad vias lubricandas; præsertim illi ex *Amalgamate* \mathfrak{z} & \mathfrak{h} . Sed notandum quod conveniant hi tantum Globuli, quando à fæcibus remorantibus, vel ascensu intestini inferioris in superius oritur malum. Quando descendit superius in inferius, vel adest inflammatio, minus conducunt.

Cæterum usum horum Globulorum superat \mathfrak{z} vivus copiosè ingestus, ad minimum ad \mathfrak{ziii} . vel \mathfrak{iv} . applicando simul externè fomenta blandè calefacientia, & agitando ægrum in Curru, vel mittendo in solium aqua tepida plenum, ut \mathfrak{z} ii operatio promoveatur. Quamprimum per alvum effluxit, capiat æger *Ol. Amygd. d.* \mathfrak{zjss} . cum *Ol. dest. anis.* \mathfrak{zss} .

R^{et} Aq. menth. ℥i. Mercur. vru. Purg. ℥iii. Aq. Cinnamom. ℥iii. m. Repe-
tatur singulis diebus; interea Clysmata injiciendo ex Laſſe Bubulo
℥viii. Terebinth. in vitel. ov. solut. ℥iii. ☉ Tart. ℥iii. pro duabus vicibus;
& inſeſſus ordinando ex Decocto Chamomil. mal. flor. Sambuc. & Baccar.
Laur. & abdomen inungendo Axungia Anſerina. Si diutius ☿ hæſerit
inungatur Abdomen ung. de arthan. cum Ol. Diacolocynth. & applicetur de-
nuo emplaſtrum ex Empl. de Cicut. & Gum. Armoniac in acet. solut. Si-
mul in Oleo Tart. Stil. malaxatis. Præter dicta, ratione irritationis, pro-
ſunt Anodyna ut Decoctum malvæ, vel flor. Chamom. vel flor. Aneth. vel
denique Raparum quæ ſimul blandè abſtergunt. Si abſit inflammatio
Theriaca ad ☿ in vino gener. calido multum præſtat. Vel ad imitatio-
nem Sydenham;

R^{et} Aq. menth. ℥iii. ☉ Abſinth. ℥ß. Spir. Theriacal. ſimpl. ℥ß. Syr. de
Spin. Cervin. ℥vi. m. f. Potio, mutatis mutandiſ, ſæpius repetenda.

Externè Illinitur Abdomen Ol. Chamom. ſtill. cum pinguedine Taxi ſub-
aſto; vel Galbaneto Paraſeſſi cum Ung. de Arthan. & Ol. Chamom.
comm. lintea probè calefacta deſuper applicando. Convenit etiam ſter-
cus vaccin. rec. abdomini illitum. Mirè dolorem lenit Omentum verveci-
num recentiffimè exemptum; item Exuvie Serpentum in Ol. Roſ. coctæ,
& ventri illitæ. Veteres ſolebant applicato folle per ventum copioſum
intestina diſtenta à Scybalis impactis ſeparare, ut facilius per clyſmata
elicerentur. In Caſu deſperato, ſunt qui abdomen aperire & intesti-
na manu reponere ſuadent.

C A P. III.

De Alvi Fluxu, ſeu Diarrhæa.

Commoniſſimus Alvi Fluxus, Diarrhæa dicitur, quæ pro excretorum
varietate, nunc ſeroſa audit, nunc biliſa, nunc pituiſa, &c. Adeſt
utplurimum Appetitus Dejeſtus, Sitis aucta, Urinæ & Sudoris ſuppreſ-
ſio; Interdum tormina, murmura & borborygmi, immediatè ſcilicet
excretionem antecedentia.

Differentia. Diarrhæa eſt vel *Artificialis* per medicamentum inſtituta,
vel *naturalis*. Hæc eſt vel *Spontanea*, vel *non Spontanea*. Spontanea fit,
1. Ob Errorem Externum, ut v. g. ex fructibus horæis, frigore noctur-
no, &c. 2. Ob internam materiæ metaſtaſin, v. g. in Pleuritide, diſ-
rupto Lienis vel Hepatis abſceſſu, fluxu Cerebrali, &c. 3. Ob Spon-
taneum humorum motum, tempore verno, v. g. vel ex mutata diætâ
in peregrinationibus, ubi ordinariò Bilis peccat. Diarrhæa *non Spontanea*
eſt vel *morbis*, vel *Diarrhæa morbi*. Hæc eſt vel *Symptomatica*, v. g. in
principio febrium malignarum, ubi adſunt præcordiorum anxietates, de-
liquia, ſudores frigidi, præſertim in fronte; aut in Phthiſicis vel Heſti-
cis, quibus diarrhææ Colliquativæ facilè ſuperveniunt, unde ros nutri-
tivus inſtar liquaminis ſeroſi per alvum évacuatur: Vel denique *Critica*
eſt, in declinatione morbi, eundem ſolvens. Sunt & diarrhææ perio-
dicæ, cacochymicos ſingulis, v. g. menſibus affligentes.

Cauſæ

Causa. Excreta per diarrhæam rejecta, deferuntur in Intestina partim ex ventriculo, ratione assumptorum; partim ex M. S. per ductus, tam Pancreaticos, quam Cholidochos, ac glandulas intestinales. Si per Cholidochos, dicitur *Diarrhæa Biliosa*, si per Pancreaticos *Serosa* audit; si ex chylicationis vel intestinorum vitio excreta viscidiora ac minus tincta fuerint, *Pituitosa* dicitur, & in *Dysenteriam* vergit. Fit itaque diarrhæa eodem modo, quo *hypercatharsis* à medicamento purgante oriunda: scil. vel per *Irritationem* adeo ut uberius fiat liquorum fluxus, v.g. à *Resinis Purgantibus* vel ☿ *Sublimato*, vel per *Fermentationem*; v.g. ex usu fructuum horarum, eorumque fermento humores turbante & colliquante. Patet itaque *Causam proximam* diarrhææ esse humorem acrem, vel potius fermentum acre, vel Intestina irritans, vel M. S. Liquefaciens. *Fermentum* istud acre ac volatile, nunc *acidum* nunc *biliosum* est.

Causa Remota sunt quæcunque acidum spirituosum stomachale destruunt (ventriculi enim culpam subito alvus luit) vel bilem in *Orgasum* concitant. Accedit densa cutis textura, illi enim qui poros habent apertos minus diarrhæis obnoxii sunt. Inter *Assumpta Externa*, *fructus horæi*, *Cucumeres*, *Melones*, *Pruna*, & omnia facile effervescentia, aut corruptibilia, Diarrhæam inducunt.

Ex his etiam *Differentiarum Diarrhææ Essentialis* patet Ratio. In *Specie Maligna Epidemica* ex fermento acri, stomacho hostili, vel cum acre, vel assumptis, vel ex ægrorum excretis suscepto, oritur. *Habitualis* fundamentum habet in vitio fermenti digestivi, quod non rite assumpta subgat & assimilet, & vitio *bilis*, quod eadem non separet ab excremento, unde simul commista acria evadunt. *Colliquativa* procedit à deficiente acido stomachi, & acriori reddita bile, unde Chylus falsus evadit, intestina stimulat, & acrimonia sua M. S. resolvit.

Prognosis. Diarrhæa Critica est optima; nec rejicienda est illa ex materiæ metastasi, aut spontaneo humorum motu, utpote de quibus intelligendus est *Aph. 2. Sect. 1. Hippoc.* Item *Sect. 17. § 6.* Item *Sect. 17. § 29.* *Symptomatica* in principio morborum acutorum semper mala, adeoque sistenda, quia impedit materiæ concoctionem, vires prosternit, & subsequens est febrilis Colliquationis, ut patet ex excretorum fæore. Superveniens vomitus longam Diarrhæam solvit. In morbo diuturno sinceræ dejectiones malum. Si mulieri uterum gerenti alvus fluat, periculum est ne abortiat; sed hoc non obstante ubi videris fluxum ad sistendum inobedientem, ne multum urgeas, mirè enim ferunt nonnunquam prægnantes hujusmodi evacuationes. Excreta crassa, alba, viridia, crocea, spumantia, hæc omnia mala sunt. Item mala est dejectio pauca, glutinosa, subpallida, lubrica. Exitiosa verò nigra, pinguis, livida, æruginosa, fætida. Versicolor quidem diuturnior est sed nihilominus exitialis. Diarrhæa Colliquativa Phthisicis confirmatis, vel quibus capilli defluunt, superveniens, lethalis est.

Cura. 1. Acrimonia fermenti vel acida vel alcalina seu æruginosa temperanda est; M. S. Colliquatio fermentativa inhibenda, & jam facta per sudorem ejicienda. Huc faciunt Absorbentia, imprimis *Smaragd.* & *Crystal.* 2. Irritationis sensus & spirituum impetus, *Opiatis*, imprimis *Diafcond.* sistendus. 3. Stomachus apprimè restituendus, quò facit vinum *Cydoniat.* vel *Absinthit. mastiche,* &c.

Pro his scopis obtinendis, observandum. 1. Ventriculi summa semper habenda est ratio. Unde vitentur omnia frigida: parce bibat; applicentur etiam *fotus stomachici*, vel *Emplastra ex Tacamahac*, cum *Aromat.* misto. 2. In Diarrhæa à fermentatione præsertim maligna, *diaphoresis* promovenda: in eâ ab irritatione, non adeo necessaria est. 3. In principio purgatio neutiquam confert. Sufflaminato prius humorum impetu, & deleto irritationis sensu, potest *Clysmatis* alvus elui, vel blando *Rhabarbarino* abstersio institui. 4. Si maxime urgeant stomachi symptomata, Vomitus imperandus. 5. Adstringentia, qua talia, minime conveniunt; nisi prius curata fuit diarrhæa, pro tono primarum viarum redintegrando. Dum enim omnia in motu sunt, quid juvat excernenda retinere? Quin potius metastaseos in aliam partem nobilem & graviorum abdominis symptomatum ingruit metus. Multa quidem, sapore styptico gaudentia, v.g. Tormentil. Terr. Sigil. &c. conducunt; sed non tam adstringendo, quam acidum absorbendo, corrigendo, &c. 6. Vinum tam simplex quam medicatum egregie confert.

Præcellit omnibus aliis medicamentis, in Dysenteria etiam Epidemica, *Extraſtum ex Extraſto Tormentil.* cum *S. V.* paratum, cum Laudano propinatum; immo pulv. *Tormentil.* vel ipsum *Extraſt.* aqua quâdam factum, & in Juculo calido ad $\mathfrak{z}\beta$. vel $\mathfrak{z}\text{i}$. propinatum. Hinc *Rad. Plantag.* & speciatim ejus *Sem.* Portulaca, mespila (imprimis cruda) feliciter usurpantur. *Rob. Sorbi*, speciatim *torminalis*, nobile specificum est, in Diarrhæis etiam Epidemicis, item in Diuturnis ex usu fructuum horzorum. Hinc *Cydoniata* quælibet *N. M. macis*, Caput Mortuum *Cinnamomi*, ex quo nempe Aqua & Oleum destillata sunt. Decoctum *Mastiches* cum Aqua *Cinnamomi* & Succo *Cydon.* Sulphurato nobile stomachicum est, in hoc casu. Ovi *Vitella bina* ad duritiem cocta cum aceto *Ros.* usurpata, euporiston sunt præstantissimum, Laudatur Decoctum. *Gran. Junip.* item *Spongia salicis* exsiccata ad $\mathfrak{z}\beta$. sicuti etiam *Sem. Soph. chirurg.* ad $\mathfrak{z}\text{i}$. Porro *Bolus Armena*, *Terra Sigillata*, *Œaris*, & hinc *Œialia*, *erocus*, *lapis hæmatites*, præsertim *Artificialis*, egregia sunt. *Gelatina C. C.* & pro potu ordinario Decoctum *C. C.* in epidemicis diarrhæis, egregie confert. *Theriaca recens*, & imprimis *Diascordium*, merito laudantur.

R. *Aq. menth.* $\mathfrak{z}\text{ii}$. *Aq. Cinnamom.* $\mathfrak{z}\text{ii}$. *Extraſt. Tormentil.* gr. viii. *Croci* \mathfrak{z} adstring. *Laud. Hyſter.* an. gr. vi. *Syr. Cydon.* $\mathfrak{z}\beta$. m. pro 1 doſi. Vel,

R. *Aq. Plantag.* *Portulac.* an. $\mathfrak{z}\beta$. *Acet. Rosar.* $\mathfrak{z}\beta$. *Diascord.* *Fracaſt.* $\mathfrak{z}\text{ii}$. *Terr. Sigill.* $\mathfrak{z}\text{ii}$. *Antimon.* *Diaphor.* $\mathfrak{z}\text{i}$. *Syr. Ros. Rub.* $\mathfrak{z}\text{vi}$. m. pro 3 doſibus. *Acida* nempe cum *Terra Sigillata* ac ſimilibus propinata texturam quasi aluminosam acquirunt.

R. *Conſerv. Menth. Vitriol.* $\mathfrak{z}\beta$. *Diascord.* $\mathfrak{z}\beta$. *Terr. Sigill.* $\mathfrak{z}\text{i}$. *Antimon.* *Diaphor. Martial.* *Extraſt. rad. Tormentil.* an. $\mathfrak{z}\beta$. cum *Syr. Imperat. f. Eleſt.* Do. $\mathfrak{z}\text{ii}$. bis vel ter de die.

Externè *Theriaca* vel sola, vel cum *Bals. Peruv.* aut oleis *ſtil. Junip. Mac. Caryoph.* applicetur ventriculo & umbilico; item *Crusta panis* tosta, vino austero vel aceto ebria, pulv. *N. M.* insperſo. Cætera vide ubi de vomitu.

Quando opus est abstersione Intestinali, propinatur *Rhabarb.* ad $\mathfrak{z}\text{i}$. cum *Conſerv. Ros.* & pulv. *N. M.* item Decoctum *Tamarind.* Hæc tamen non conveniunt nisi in declinatione; vel saltem in principio, quando metastasis humorum & fructus horæ diarrhæam inducunt.

Atque

Atque hæc in Genere de *Diarrhææ Cura*. In specie, *Artificiales, Spontanea* ab errore externo, ex metastasi humorum, ex humorum spontaneo motu, *Symptomatica* si ægro commodæ, & *Critica*, non sunt curandæ, sed si deficient moderatè stimulantæ: nisi quidem nimia sint, adeo ut Appetitum & Coctionem prosternant; quo in casu curandæ veniunt.

In *Diarrhæa Artificiali* nimia, seu *Hypercatharsi*, convenit *Theriaca* cum *Aqua Cinnamomi*: Item *Terr. Sigil. Antimon. Diaph. C. C. sine igne*; in specie *Pumex*; item *Opium*, ac inde *Diascordium*; *Vinum Generosum*, imprimis *Absinthites*. Externe abdomini applicetur *Theriaca*, vel totus ex *Absinth. Menth. & Aromat. in Vino decoctis*. Si tormina aut alvum egerendi conatus adsint, injiciantur *Clysmata ex lacte tepido*, in quo *theriaca* soluta sit; quæ etiam conferunt in aliis casibus, quando nempe crebrius sed parcius dejiciunt, peccante magis acrimoniâ quàm copia.

In *Diarrhæa* ab errore externo conducunt *absorbentia*, v. g. *Coral. rub. N. M. C. C.* ust. cum *Opiatis* & stomachicis. In ea quæ ex metastasi fit, & plerumque noctu invadit, conducunt *Vesicatoria* & *Funiculi*, quæ catarrhum avertant & aliorsum derivent. *Diarrhæa* ex Spontaneo humorum motu per amara & theriacalia speciatim curatur. *Diarrhæa habitua*lis imprimis curanda venit *Thermis*, usurpando interne *Aromatica* stomacho grata. *Colliquativa* vix nisi curato primario morbo auferri poterit, interim *temperantibus* & blandè *adstringentibus* ejus ulterior progressus, quantum possibile, cohibendus. In *Epidemica* appropriatis *Alexipharmaca* & *Sudorifera* misceantur, v. g.

& *Antimon. Diaphor. Terr. Sigil. an. gr. xv. Sal. Vol. Viper. gr. vj. Pulv. N. M. gr. iv. m. pro 1 dosi, expectando sudorem*. In *Præcordiorum Angustiiis* junctis, inungantur *Ol. dest. Mac. Junip. & Caryoph. cum Ol. N. M. expr. pro corpore Balsam.*

C A P. IV.

De Cholera.

Summus *Diarrhææ* gradus *Cholera* dicitur, quando nempe non absque impetu recrementa sursum & deorsum expurgantur. Adest simul Ventris ac Intestinorum dolor, inflatio & distentio; cardialgia, pulsus celer & frequens, interdum parvus; anxietates præcordiorum insignes, inquietudo & jectigatio, animi imminetia deliquia, partium externarum refrigeratio, sudor circa frontem, & tandem Convulsiones. Hæc *Cholera humida* dicitur; præter quam datur & *secca* seu *notha hypochondriacis* familiaris, in quâ flatus supra & infra eructantur.

Causa Cholerae humidæ (quæ modò consideranda venit) est fermentum acre ut plurimum acidum, nunc solitarium, nunc bili permiscum, unde illa æruginosa redditur, stomacho maximè adversatur, & gravissima præcordiorum Symptomata inducit. Hoc fermentum acre non solum irritat, sed & M. S. fermentativo motu colliquat. Quandoque in specie humoris copiosi se exhibet, ex assumptis nempe corruptis genitum; frequentius autem sub mole minima existit, & verè malignum est, in vehementi nempe affectu ab interna causa orto. Quoad Irritationem; locus

locus Irritationis est finis *Duodeni*, & Principium *Jejuni*, ubi succi vitia-
ti effervescunt, & tam intestina ad naturalem, quam Pylorum ad præ-
ternaturalem & inversum motum stimulant. Quoad *Fermentationem*
Colliquefactivam, patet quod M. S. partes sui vitiosas a fermento corrup-
tas per vasa Pancreatica & Cholidicha in Intestina amandet, ex eo,
quod licet ex alimentis corruptis inchoetur *Cholera*, Excrementorum
tamen quantitas quævis assumpta longè superat. Hinc enim est, quod in
Hystericis, Scorbüticis, &c. purgantia sæpe *Cholera* inducunt, salia nempe
contraria, præsertim acida, in horum corporibus scabulantia in Intestina
detrudendo. Hinc etiam est quod *fructus horæi*, in Chylum fermenta-
tivum abeuntes, M. S. crasin turbando & colliquefaciendo, *Cholera*
excitent. Hinc febrilia symptomata ex præternaturali illa sanguinis
commotione oriuntur. Ventris & Intestinorum dolor, inflatio & disten-
tio, sunt effectus genuini contentorum acrium effervescentium. Fer-
mentum illud in *Cholera* sæpius malignum est, id est acerrimum, in
minimo efficacissimum, nervosis partibus quàm maximè hostile, id quod
tetra testantur Symptomata, quæ aliàs a vero veneno procedere obser-
vantur.

Causæ Remotæ sunt vel *Internæ* vel *Externæ*; hæ sunt assumpta varia
facile fermentescibilia, indeque corruptibilia, in specie Persica mala,
Raphanus, Cucumeres, Melones, Lac corruptum, Oryza cum lacte pa-
rata & frigide assumpta, fructus præcoces cum ovis frixis, superbibita
frigida; mustum, cerevisia novella, vinum non ritè defæcatum, ova
barbi & Lucij; Medicamenta item acriora, v. g. *infusum Helleb. albi* (cu-
jus antidotum est *pulv. flor. nymph. alb.* ad ʒij) *Aq. Fortis*, *Sublimatum*,
Arsenicum, & quidam *fungi*. *Internas* inter *Causas* sunt febres malignæ, Oc-
clusa Fontanella; menses deficientes, nimia venus (a quâ *Cholera* nata
Dij pulv. hæmat. in suc. granat. curatur) ut nihil dicam de singulari
idiosyncrasia, ratione cujus ex audito tonitru cholera subinde enata.

Prognosis. Periculosissimum est malum; periodum ferè observat
tertianariam. Sæpius convalescentibus recidiva lethalis supervenit.
Quò magis Venter aut Ventriculus perturbatur, eò periculosior est.
Si a bile æruginosa oriatur, malum; si livida aut nigra aut fetida ejici-
antur, pessimum est signum. In Principio febrilem quarundam potest
esse Critica & Salutaris.

Cura. Temperandum est fermentum acre & malignum; opiatas hu-
morum motus sistendus, & appropriatis ventriculus Roborandus. Pro
his scopis obtinendis, Observandum. 1. *Opiata* nunquam omittenda.
Si tamen magna sit virium exsolutio, præstat partitis vicibus, quam
integram dosin exhibere. 2. In initio nec *Adstringentia*, nec *Purgan-
tia* conveniunt. Illa humorem a fermento inquinatum incarcerant,
qui gravia inducet symptomata. Hæc licet lenissima, novos insupet
excitant tumultus. 3. Bibat æger parcè, idque tepidè.

In principio itaque conveniunt blandè *abstergentia*, imprimis in
corruptione alimentorum, v. g. *serum Lactis*, vel solum, vel cum ʒi
aut ij *Syr. Ros. solut.* mistum; vel cum ʒi *Tamarind.* ebullitum; Item
Infusum blandum ex *Rhabarb.* aut *bolus ex eodem cum Conserv. Ros.* Con-
ducunt etiam *Clysteres ex Lacte* cum ʒij vel iij. *Tberiaces*. Internè *men-
tha* egregium est specificum, unà cum succo *Portulac.* & *Plantag.*
Item horum *decoctum* cum *Syr. Cydon.* & *Conf. Hyacinth.* propinatum.

Pariter

Pariter Emuls. ex sem. 4 Calid. maj. Amygd. d. cum appropriatis, imprimis Terr. Sigillat & Antim. Diaphor. & tiali, speciatim Crystal. ppt. tanquam specifico pro bile æruginosa temperanda, & curanda cholera, ex usu acidularum, corpore non præparato, natà. Juxta Crystallum est smaragdus, speciatim ubi Convulsiones Imminent. Inter Opiata sunt Laudana, Theriaca, Spir. & Essent. Theriac. tam simplex quam Campbor. & Diascord. In Cholera a veneno corrosivo, v. g. Aq. forti bibita, conducit Lac, imprimis Chalybeatum, cum cera flava tantillo, N. M. & Terr. Sigillat. additis demulcentibus, oleo putà vel Emuls. Amygd. d. Ex dictis facile est formulas concinnare. v. g.

Rx. Conserv. Menth. ʒj. Terr. Sigillat. Coral. r. ppt. Crystal. ppt. an. ʒss. Laudan. Opiat. gr. ij. cum Syr. Coral. F. Bolus.

Rx. Aq. Menth. ʒiv. Cinnamom. Essent. Theriac. ʒij. Syr. Coral. ʒvi. M.

Externe applicatur regioni Epigastricæ S. V. Campboratus, cum panno vel linteis multiplicatis, quàm calidè ferre potest æger: Item panis tostus vino generoso intinctus & pulv. arom. aspersus. Quoad Differentias. Si a veneno oriatur Cholera, oleosis, pinguibus, & absorbentibus curatur, ut suprà. Si ex Hypercatharsi, Opiata cum Theriacalibus & vino Absinth. egregiè conferunt. Si a fructibus horæis sit malum, præter blande abstergentia, conducunt terrea fixa. sc. C. C. ust. & Sia Lixivialia, ad imitationem nempe cerevisia vel musti effervescentium impetuosius, dictis mediis cohobitorum.

C A P. V.

De Lienteria.

SI assumpta, prout ingesta fuere, per alvum egerantur, Lienteria dicitur: Oriturque, 1. Quando fermentum stomachale aut deficit, aut iners est, aut ex retentis Varijs impeditur. 2. Quando tanta est Pylori laxitas ut alimenta non retineat, sed dilabi sinat; imprimis si conjungatur irritatio quædam & molestia stomachi. Hinc ulcus ventriculi, eundem continuo irritans, Lienteriam induxit. (Quod curavit Forest. primò mundando per Aq. Mulsam, & Decoct. Hord. cume melle ros. & postmodum adstringendo cum Decoct. rad. Symphit. Terr. Sigill. &c.) Humores etiam acriores retenti, & salia acria scorbutica tam cum saliva, quàm per membranam stomachi glandulosam ad ventriculum delata, eundem continuo irritando, ad præmaturam excretionem stimulant. Pariter nimius potus, Pylori laxitatem, adeoque Lienteriam producit. Lienteria gravioribus morbis superveniens ad tabem disponit; item diu durans virium prostrationem necessariò infert.

Curæ. Stomachus roborandus, tam Aromaticis, quàm moderatè acidis. Vel Irritatio sistenda temperando acrimoniam humorum, & ventriculi sensum sopiendo. Pro his scopis obtinendis Observandum. 1. In Præsentia Excrementorum Pituitosorum, aliorumve viciosorum retentorum, conveniunt vomitoria, sed Lenia; fortiora enim aut tonum laxant (si oleosa sint) aut malum irritant. Si vomitus minùs conveniat, exhibeantur blande abstergentia & simul adstringentia, v. g. Rhabarb. Aloetica, Pill. Mastich. &c. 2. Si à veneno, Fungis, aut Fructibus ho-

rais excitata fuerit, appropriatis obviam eatur. 3. Fortiora Purgantia minime conveniunt. Præstant quæ stypticitatem aliquam participant.

In Genere, conveniunt stomachica, sc. *Absinth. menth. Sabu. N. M. macis, ZZ. Cydonia, Mespila Condita, &c.* Item *Coralliatæ*, imprimis *Tinctura Corall.* quæ ratione *Corallij* temperant, & ratione *menstrui* stomacho gratæ sunt. Pariter *Elix. Propr. s. acido. Spir. Mastich. & Syr. Mastich. Timæi.* *Helmontius* euporiston habuit ex vitello ovi indurato, cum aceto; sicut *Forestus* ex vitello ovi cum pulv. unius *N. M.* super tegula ignita assato. *Alumen* legitime usurpatum optimum est. Item *vinum Absinthites Chalybeatum, vinum Infusionis Absinth. Menth. Meliss. &c.* *Panis discotus* in *S. V.* Maceratus, hinc *Theriaca* uilitus & comestus. Denique *Mirva Cydon. aromatica* cum pauca terra sigill. & *Diafcond.* Eminent imprimis hoc Elect.

R. Conserv. Ros. ℥iij. Theriac. opt. ℥ij. Spir. vitriol. gut. viii. cum mirva Cydon. aromat. F. Elect., sumat mane q. n. Ing.

Externe convenit pro fotu sacculus ex *Aromaticis & Stomachicis* in vino coctis; & alia pariter in Sect. De Vomitu laudata.

C A P. VI.

De Fluxu Chyloso, seu Cæliaca Passione.

SI Assumpta in Chylum mutantur, sed hic cum excrementis unâ per alvum egeratur, dicitur *Cæliaca Affectio*; fitque 2 modis. 1. Quando Chylus non secernitur a fecibus in intestinis, unde excreta grysea, plus minus albicantia, invicem permista apparent. 2. Quando Chylus rite secretus non debite distribuitur, sed cum excrementis confusus excernitur, ipsa autem excreta à bile satis tincta flavescent. Prius fit ab defectum vel inertiam bilis; sine enim bile succus Pancreaticus non potest chylum perficere & secernere. Posterius oritur ex obstructione vasorum lacteorum à mucilagine Viscida. In utrâque hac Cæliacæ forma ventriculus videtur salvus, quia alimenta in Chylum concoquantur. Potest tamen Cæliaca oriri à Chylo malè digesto, adeoque inepto pro subeunda alteratione bilis, quo in casu merito culpatur stomachus. Si diu duret hic fluxus metuenda est *Atrophia*.

In Cura prioris speciei, acuenda bilis ijs quæ vol. acri. constant, & simul amara & stomacho grata sunt. In altera specie, abstergendus est mucus intestinorum parietibus adhærens. Utrisque scopis satisfaciunt *Menth. Absinth. Agrimon. Rad. Aperient.* imprimis *Cichor.* cuius amaror abstersivus hic est egregius. Conveniunt item *Tinct. Tart. acris, tam vulgaris, quam ex scorijis Reg. Antimon. parata; Tinct. Tart. compos. Spir. Carminat. de tribus, in Aq. menth. vel vino Absinth. & Spir. Armoniaci cum Spir. Cochlear. mistus.*

C A P. VII.

De Dysenteria.

EXpedita excrementorum per alvum expulsionem, tam diminuta, quam aucta, sequitur depravata. In qua specie primatum ducit *Dysenteria*, quando nempe per alvum evacuatur sanguis.

Differentia imprimis 3 observanda. 1. Quando sine intestinorum vitio, motu & impetu naturæ, per alvum sanguis evacuatur, v. g. in spleneticis & melancholicis, & in *Dysenteria* Scorbutica Notha; Item in mensium suppressione, vel ulcere Mesenterij aut Pancreatis. 2. Quando fluxus est *Hepaticus*, de quo postea. 3. Quando ob vitium Intestinorum, cum torminibus & simultanea excretionem muci albi, plus minus purulenti, sanguis ejicitur. Et hæc est propriè sic dicta *Dysenteria*.

Signa. Agmen ducunt Tormina; sequuntur defectiones cum ingenti intestinorum depressione, dolore, & molestissimo viscerum quasi cœcæ descensu. Defectiones non sunt stercorosa, sed nunc simpliciter mucosa, nunc intermixta sanguinea, nunc simpliciter sanguinea. Si sanguis abundet, *cruenta*; sin mucosa verò, *alba* dysenteria vocatur. Adest subinde febris; lingua subalbida, mucilagine densè obfusa, & si vehementius æstuet corpus, nigra etiam & sicca. Prosterunt vires, ægri sunt anxij & inquieti, ficiunt insigniter; & si majora vasa corrodantur, sanguis sincerus confestim effluit. Nonnunquam Intestina inflammantur, indeque Gangræna incurabili afficiuntur. Si adstringentia intempestivè adhibeantur, *aphthæ* interdum fauces obsident, & intestinum rectum *tenesmo* doloris afficitur.

Partes Affectæ denunciatur, à dolore, loco doloris, tempore exitus excrementorum, & horum variâ mixtione. 1. Si Intestina tenuia afficiantur, dolor adest intensus & discindens, qui in *Crassis* remissior & obtusior est. 2. Si tenuia afficiuntur, circa umbilicum & regionem hypogastricam magis eminet dolor: Sin verò crassa, infra & juxta stomachum, & utrinque juxta latera, magis tormina vexant. 3. Excretio post tormina *celer*, crassa; tardior verò, tenuia labefactata arguit. 4. In *tenuibus* affectis propter magnum iter benè permiscetur sanguis & mucus; in *crassis* verò, apertius distinguuntur. 5. *Tenuia* (ventriculo proxima) affecta ad vomitum stimulant, & anxietatem augment; *crassa* minus.

Causa efficiens proxima, est spiritus influus occasione dolorosa ad impetum provocatus. *Causa materialis* est acre quodcumque intestina vellicans, ita ut propter irritationem continuam tandem & sanguis effluat. Hinc videmus quod in Hypercatharsi subinde superveniat sanguinis excretio. Acre hoc in specie est acidum, membranæ Intestinorum nervisque inimicissimum; unde v. g. Hysterica purgata facillimè *Dysenterias* incurrunt ob acres, acidos, erodentes succos. Sic præter hypercatharces, & casus hystericos, non rarum est quod diarrhæis, si acrius affligant, superveniat *Dysenteria*. Sic ex uvarum, peponum, carniarum animalium cassia fistula nutritorum, esu; ex musti potu; ex & inunctione, & ulcere pedum diuturno, oritur interdum *Dysenteria*. Item ex Aceto vel Aqua in vase plumbeo asservato; & ex efflorescentia candida in canalibus plumbeis testorum à diuturna siccitate orta, & à superveniente pluvia abrasa. Cibi etiam dulces, vitiosa fermentatione impensè

acescentes, ut & Adamas, non exactè pulverisatus, propter angulorum acutiem intestina perforantem, *Dysenterias* inferunt.

Dysenteria Endemica, nullibi præterquam à Sydenham (quasi inter hibernos) memoratur. *Epidemica* frequenter autumnali tempore invadit. Oriturque ab acri acerrimo, subinde minimo & efficacissimo, adeoque maligno; subinde benigno; utroque tamen insigniter contagioso. Frequentissime enim non solum per Latrinas, sed & per Clysteres communicatur. Oritur autem, præter aerem plus minus alteratum, imprimis ex Aquarum vicio ac fructuum horarum corruptela.

Dolor acerrimus Dysentericos torquens, non promiscuè ex corrosione, sed, maximam in partem, ex intestinorum spasmò & motu vermiculari, oritur; unde excretionem præcedit, quia spasmus Intestina propellens, contenta exprimit. *Sanguis* excretus, in *Dysenteria Benigna* ab excoriatione Intestinorum, in *maligna*, à miasmate acri intestina ad proprium cruorem fundendum stimulante, procedit. Ita ut cruoris profusio consequens sit alterationis seu vellicationis Intestinorum, ab acri rodente in *Benigna*, & miasmate virulento in *maligna* *Dysenteria*. Vellicatis enim Intestinis, sicut à spina alicubi infixa, sanguinis fluxus illuc derivatur. Mucus qui excernitur, pituita intestinorum parietes oblinens esse nequit, propter nimiam excreti copiam. Nec sanies est aut pus, licet hæc in diuturniori malò interdum observentur. Est itaque nihil aliud quam nutrimentum Intestinorum non rectè assimilatum, sed diversimodè corruptum. Excernuntur quandoque *Caruncula*, quæ non tam substantiæ Intestinorum Membranosa, quam glandulæ intestinales tumefactæ, & morbi progressu ab intestinorum substantia separata, esse videntur. Exulceratio Intestinorum rarissimè locum habet; aliàs *Dysenteria* cura per specifica tam citò fieri nequiret.

Prognosis. Si afficiantur intestina tenuia, mala; si epidemica sit cum febre, periculosior est, præsertim si maligna. Si adsit vomitus, qui fere jungi solet cum singultu, deterrima est. Si excreta sint viridia, nigra aut varia, aut admodum graveolentia; si ab atra bile incipiat dysenteria; si superveniant convulsiones ac deliria; si veluti carunculæ dejiciantur; exitiosa est. *Dysenteria* indolens intestinorum gangranam ostendit. Estque hæc in dysentericis præcipua mortis causa. Si adsit vomitus biliosus in principio, vel singultus in progressu morbi, funestus est. Si superveniant aphthæ, aut henteria, aut si intendatur febris, malum. Si macula nigra vel tubercula post aurem appareant, instat mors. Gravidarum dysenteria, abortum minatur; superveniente tamen partu legitimo, subinde solvitur. Si adsit *tenesmus* cum paralytico ani hiato, ita ut clysteres injecti statim elabantur; aut cum tantâ adstrictione & tumore, ut nihil intromitti possit; plerumque mortis signum est. Superveniens ructus vel crepitus ventris, bonum signum est, sc. redeuntis fermenti digestivi.

Cura. Observandum, an benigna, an vero maligna; item an à causâ internâ vel externa, & hæc vel ab assumptis acribus, &c. vel contagio nata fuerit dysenteria. Omnes enim *Epidemicæ* non sunt malignæ, & ex his considerationibus varietatis variat praxis. Quoad methodum medendi igitur, 1. Irritatio intestinorum, opiatibus & acris corrigentibus sistenda. 2. In benignâ laxantibus abluantur intestina; in malignâ, absorbentibus ac blandè sudoriferis miasma contagiosum eliminetur. 3. Noxa intestinis

stirinis illata vulnerariis adstringentibus ac similibus restituantur. Qui communiter purgantibus, clysteribus, anodynis, & mundificantibus curam aggrediuntur; tantummodo productum morbosum, non autem morbi radicem respiciunt.

Pro his scopis obtinendis observentur sequentes regulæ. I. Obtundentia, ut lac; aut absorbentia, ut corallia; acre vellicans in genere corrigunt: Specificè autem, priapus ceti, &c. II. Opiata utramque faciunt paginam, sed appropriatis, sudorificis nempe ac laxantibus, debite mista. III. In dysenteria epidemica, plus minus maligna, sudor tam per se, quam diaphoreticis provocatus, probe attendendus est. IV. Abstergentia primas vias cacochymicis in principio conveniunt; uti & si à fructibus horæis malum ortum fuerit; contra, si contra. In morbi progressu, & in malo contagioso, exulent laxantia. V. Clysmata irritatione sua malum facile exasperant. Conveniunt igitur saltem, 1. In benigna, ubi eluendæ sordes. 2. Ubi temperanda acrimonia. 3. Ubi necessaria consolidatio. 4. Quando malum est in crassis. 5. Quando tenuia superiora & pylorus nimis afflicta, revulsorio stimulo liberanda. VI. Semper habenda est ratio stomachi, unde vinum, præsertim in juncto vomitu, non nocet; licet acoris ratione nonnihil suspectum videatur. VII. Venæsectio omnino exulet. VIII. Adstringentia, ut talia, nocent: siquidem non relaxata, sed irritata sunt intestina. Imprimis nocentissima sunt intempestivè, h. e. ante sudorifera in maligna, & laxativa in benigna, exhibita. IX. Si tantillum refrigerentur extrema, præsertim pedes; item si potus non calidus ingeratur, tormina & acerbiores superveniunt dolores. Unde calor, & juscula decoctionis galinarum, sunt maximè proficua. X. Quies, & jectigationis absentia, maximæ utilitatis est.

Inter specifica, acre dysentericum corrigentia, imprimis se offerunt; *Priapus Cervi, Tauri, & præsertim Ceti*. Usurpantur, vel exsiccati in pulveris formâ ad ʒi. in jusculo calido propinati; vel in formâ decocti, tam pro potu & remediorum vehiculo, quam pro emulsionum liquore. Pertinet huc *Gelatina C. C. recens*, in potu ordinario vel julepis propinanda. *Quin & ex Priapis*, qui sunt concretum quasi medium inter cartilagineas & ossa, paratur *Gelatina. Ossa & Cornua animalium*, usta vel non usta, conveniunt. *Rasura cranii humani* ad ʒi. vel ejusdem *Ufnea* ad gr. xv. nobilissimum habetur Antidysentericum. Item *Dens Hippopotami* vel *Unicornu Verum* ad ʒß. *Sanguis Leporis* aut Agni sub pavore mortis jugulati, exsiccatus & propinatus à ʒß. ad ʒi. cum. *Syr. Cydon. & Lap. Hamat.* specificum est. In Dysenteria Epidemica maligna *Hepar Serpentum & Viperarum* ritè exsiccatum & pulverisatum, à gr. xv. ad ʒi. propinatur. In Dysenteria acri cum bile porraceâ aut æruginosâ conveniunt *Crystalli ppti. Ungula Equina* exsiccata aut cum butyro frixa & deinde pulverisata, ad ʒi. nobilissimum habetur specificum. Quoad *Hepata Ran. Virid.* fides sit penes Authores. *Pauperculis* commendatur *Album Græcum. Uva Quercina*, vel in ejus defectu *Viscus* aut *Fungus Quercinus*, specificum est. Item *Pulvis Granorum Aëtes* ex succo bacc. sambuc. cum farina secalina bis in fornace ad duritiem cocto, deinde pulverisato; pulvere dein 2da ut & 3tia vice cum succo sambucæ in panem formato, & cocto; & tandem massæ pulverisatæ addendo sang. Lepor. crud. Priap. Cet. & Suc. Gran. Sambuc. quæ massa denuo in

Clibano coquatur & pulverifetur. Dosis ʒʒ. Inſpergatur Pani toſto vino intincto. *Cydoneum maturum excavatum cum Cera & Gum. Arab. repletum, aſſatum & comestum, etiam ſpecificum eſt. Item Aqua Suberina, Pulvis Suberis combuſti, Pulvis & Decoſtum Tormentilla, Rob Sorbi Torminalis, vel Aucuparia, Unicornu Foſſile, & Terra Vitriol. dulc. ex Vitriolo Martiali deſumpta, quibuſvis martialibus longè præferenda. Martialia quidem acidum ſaturant, ubi ab acido malum oritur; ſed in Dyſſenteria contagioſa aut maligna minùs conveniunt. Sulphur huiuſque flores ſunt præſtantes. Saccharum Saturni & Alumen Crudum in Vino rubro vel lacte vaccino proſunt. Tandem Opium nunquam negligatur. Hinc Theriaca, Mithridat. Diaſcord. Laudana, & Trochiſci de Carabe, admodum conveniunt.*

R Decoſt. Priap. Cerv. ibi. Gelat. C. C. ʒi. Aq. Cinnam. ʒvi. f. Julepus.

R Terr. Sigil. ʒiʒ. C. C. ſ. igne Raf. Priap. Cerv. an. ʒi. Pulv. Rad. Tormentil. Coral. Rub. Ppt. an. ʒiii. m. f. Pulvis. Dosis ʒi.

R Pulv. Hepat. Viperar. ʒii. Extraſt. Tormentil. ʒʒ. Laud. Opiat. gr. ii. m. pro 2 doſ. in Dyſſenteria maligna.

R Aq. Plantag. ʒii. Aq. Cinnamom. ʒʒ. Diaſcord. Fracaſt. ʒi. Trochiſc. de Carabe ʒii. Lap. Hamat. Ppt. ʒj. Syr. Card. Ben. ʒʒ. m. ſumatur Cochleutim.

Hæc fere ſunt Specifica. Progredior ad ea quæ communiter uſurpantur, adſtringentia nempe, abſorbentia, temperantia, & vulneraria. Inter dicta magis uſitata ſunt Plantago, Pimpinella, Sanguiforba, Lyſimachia, Fol. Quercus, Buſſa Paſtoris, Millefolium, Conſolida major, Nymphaea, Biſtorta, Roſa Rubra, Balauſtia; flores Papav. Rhæad, Bellid. Hyperic. Sem. Papav. & Plantag. Cydonea, Meſpila, Spongia Cynosbat. N. M. &c. Mentha cum Abſinth. in fine mirè ventriculum roborant. Unle horum ſuccus benè Depuratus, & Syrup. Abſinth. cum Aq. Cinnam. poſt eſum fruſtuum horæorum valde conveniunt; immo in ipſo principio poſt eſum fruſtuum horæorum. Hinc Eſſentia & Syrupus Symphiti, Tinſt. Sulph. Vitriol. Tinſt. Lap. Hamat. Crocus Martis adſtringens, Succinum, Bolus Armena, Terra Sigillata, Tinſtura Antipthiſica, Thuſ, Os Sepia, &c. Præ cæteris convenit Lac, imprimis ſeroſius, poſtea ipſum lac, ſed Chalybeatum, vel addita ʒi. Stercoris Canini ſingulis hauſtibus. Incoqui etiam poſſunt Rad. Symphit. vel Tormentil. vel ſi ipſum lac ſolitarium incommodum videatur, addatur dimidia quantitas Aquæ communis vel cujuſdam appropriatæ.

Si in Principio laxandum, Rhabarbarum ſolum eſt, quod tutum eſt; vim habet enim anodynam. Sed aut præmittendum, aut ſimul jungendum, aut ſubjungendum Opiatum. Laxantia commodius mane, opiata vero ſub noctem dantur, quia raro de die agunt; & Dyſſenteria circa noctem ordinario exaſperatur.

R Diaſcord. Fracaſt. ʒʒ. Rhabarb. Pulv. ʒi. cum ſ. q. Syr. de Roſ. ſicc. f. Bolus. R Rhabarb. Eleſt. ʒij. Roſar. Rubr. p. iv. Infund. in ſ. q. ſeri lactis, colatur. ʒii. vel iii. add. Syr. de Roſ. ſicc. ʒiii vel iv.

Fit interdum ut Dyſſenterici patiantur dolorem gravativum ſub umbilico, quaſi materia quædam ibidem incuneata hæreret, propter ſuppreſſos per opiata ſecellus; quod tamen non eſt, quin potius ex continuato Intestiſmorum Spasmo originem ducit. Unde externe lenientia, item later calefactus abdomini applicatus, dolorem illum ſiſtunt.

Iſtis

Istis Haftenus recensitis, legitima methodo usurpatis, quando mitigatum est malum, pro restituendis Intestinis in declinatione morbi conveniunt *Vulneraria*, quæ inter eminent *Bals. Peruv.* qui vomitum dysentericis molestum sistit, & intestinis læsis mirè conducit, vel in forma pulv. cum *sacch. & coral.* vel in vitello ovi dissolutus, ad ʒß. Additur etiam Clysteribus. Conducit etiam potio vulneraria sequens.

Rx *Herb. Heder. Terrestr. m. ii. Alchym. Plantag. an. m. i. Summit. Hyper. florent. P. iv. Raf. C. C. ʒiß. Coq. in f. q. Aqua Simpl. Colatura Ibi. adde Syrup. Coral. de Sympbit. Fernel. an. ʒi. Assumatur subinde bonus haustus cum 6 vel 8 gut. Bals. Sulph. Terebinth.*

Inter externa eminent Clysmata acrimoniam temperantia, ex *laſe Decoctionis flor. Chamom. & Capit. Papav. aut Rad. Sympbit. cum Theriaca aut Sevo Hircino* dissolutis. Speciatim Clysmata *Terebinthinata*. Conducunt etiam Clysmata *Consolidantia*, ex *Decoctis Herbar. Vulnerar. vel jure aut succo Cancror. Fluviat. cum Balsam. Peruv. & Vitel. Ovor.*

Inter externè applicanda, adstringentia non penetrant, adeoque nullius sunt usus. Conveniunt quidem inunctiones ventriculi & stomachi, ex *Ol. Hyperic. Absinth. Menth. Nardin. N. M. &c.* cum *Ol. distillatis* subinde acuat, item *Theriaca*. Inter fomenta egregii sunt facculi ex *fol. Querc. Furfure, Flor. Chamom. & Verbasci*; in aceto costi & calide applicati. Porro suffitus egregii fiunt ex *Rasur. C. C.* vel aceto, vel *Z. Z.* aut succino, super laminam ferream ignitam, ano crebrius excepti. Sympatheticè curatur Dysenteria, si fæces dejiciantur super *Caput Mort. Vitriol.* vel si *Perficaria* cum vino decies Chalybeato in Cataplasmatibus formam contusa, juxta Renes applicetur, refrigerata denuo applicetur, & post aliquot horas in fimo equino sepeliatur.

C A P. VIII.

De Tenesmo,

Tenesmus est continua cupiditas egerendi per alvum, in qua parum materiae viscosæ, aut nihil excernitur. Causa est irritatio Intestini Recti perquam Sensilis, cujus occasione se contrahit & excretionem urget. Fit hæc irritatio, vel per consensum, in Calculo Renum propter nervos ex ramulis plexus mesenterici ad Intestinum derivatos; item in Calculo vesicæ & partu propinquo propter pondus incumbens: Vel fit per Essentiam, propter mucum acidum in Dysenteria Intestinum stimulantem, aut aciora excreta post purgantia violentiora; quo in casu sæpe etiam particulae purgantes resinosa intestino pertinacius affixæ, hoc continuo stimulant. Porro Inflammatio, Exulceratio, aut Fistulæ ani, item Hæmorrhoides cæcæ & Ascarides, tenesimum frequenter junctum habent.

Prognosis. Prægnanti abortum minatur. Per consensum, est absque periculo. Per Essentiam, non raro ani procidentiam vel ulcus sordidum infert.

Cura. Si fiat per Consensum, Vellicatio Opiatis sistatur, & curetur prior morbus. Sin vero est per Essentiam, humor acris removeatur, & hinc facta excoariatio aut exulceratio mundificetur & denique consolidetur, hinc conveniunt Clysmata in pauca quantitate, tantum ad ℥ß. injecta.

Rx Flor. Verbas. m. j. Ros. Rubr. m.ß. Lumbric. concis. ʒi. Sem. Psyl. Fennugrac. an. ʒii. Coq. in Lacte rec. ubi magis dolor leniendus, vel in sero lactis ubi materia peccans abstergenda. Colat lbj. adde Sevi Hercin. ʒj. m. F. Clyster pro 2 vicibus. Convenit etiam jus carnis vel capitis Verve. cum aliquot. Gut. Ol. Stil. cera.

Oleum Cera destill. egregie abstergit & consolidat; cui substituitur Bals. Peruv. Præ cæteris Decoctum Verbasci in Lacte cum spongia & Lintheis multiplicatis applicatum commendatur. Item Decoct. fol. Querc. cum Furfure & Aq. Chalybeata tam cum spongiis quam in forma sacculi admoda. Item suffitus ano excepti ex aceto ferventi lateri affuso, vel Thure & Pice super Carbones Vivos projectis; vel aceto & Aqua decoctionis Sabine lateri infusis. Quoad Suppositoria cum Opio instructa, vereor ne intestinum exasperent. In Anu exulcerata conveniunt inunctiones ex Ol. Ros. & Lumbric. Terrestr. probè in mortario plumbeo agitatis, vel etiam cum Solutione Lithargy. in aceto in Linimenti formam subactis; aut & suppositoria ex sevo hircino cum pulv. thur. tutia & similibus, quæ unguento diapomphol. aut de Ceruss. Camphorat. illinantur; vel unguenta ipsa cum tantillo terr. Vitriol. dulc. applicata.

Si adsit ani pruritus, expertus est socus ex Aq. Plantag. in qua modicum Aluminis decoctum fuerit; vel. R. Tragacanth. Sulph. Citr. Litharg. an. ʒj. cum aceto adjecto pauco Ol. Ros. F. Linimentum. In dolore ani ex charta piperata, &c. prodest socus lactis addita pauca Aq. Ros.

C A P. IX.

De Fluxu Hepatico.

SI excernatur sanguis aquosus, tenuis, loturæ carniū similis absque doloribus, dicitur *Fluxus Hepaticus*, ex falsa veterum hypothesi, quod nempe ex defectu sanguificationis in hepate oriatur.

Diarrhæa hæc cruenta, Dysentericæ contradistincta, est vel 1. Hæmorrhoidum internarum fluxus; vel 2. Dysenteriam sequitur propter depauperatam M. S. ac nimis hiantia intestinorum vasa; vel 3. Erit hæmorrhagia Intestinalis, easdem cum reliquis hæmorrhagiis causas agnoscens. In specie acrimonia serosa sanguinis vasorum orificia perforans; item suppressio consuetæ sanguinis evacuationis; item obstructio insignis in quodam viscere, circulationem impediens & arterias mesaricas in Intestina aperiens; fluxum hunc cruentum excitant.

Prognosis. In senibus raro curatur. Ad Cachexiam, Hydropem & Tabem disponit.

Cura. Si sit hæmorrhoidum apertio, harum lege curatur, in specie per *Tincturam*, Sulph. Vitriol. Si sequatur Dysenteriam, eadem est cura quæ dysentericæ levioris. In specie *Decoctum Agrimon.* Poterii specificum est. Conveniunt etiam Remedia ex Tormentil. Plantag. Sanicul. Coral. nec negligenda Opiata. Si acrimonia serosa dictum malum induxerit *Rhabarbarina*, item *Vulneraria* & *Adstringentia* cum Opiatis conducunt. Hinc *Corallia*, *Trochisci de Carabe*, *Unicornu Fossile*, &c. conveniunt. In Progressu conducit sudores provocare decocto Milii vel Rad. Chin. & *Sarsapar.* Sed si Hepar afficiatur, vix unam sudoris guttam emittent. Ad sanguinis dyscrasiam corrigendam multum faciunt *Passula*. *Gelatina C.C.* cum Aq. Cinnam. parata à quibusdam laudatur. Huc facit *Foresti* observatio,

servatio, quod nempe diarrhæa cruenta ex sanguine acriori nata, cum suppressione urinæ, curata fuit hac sola potione, sc.

R. Fol. Malv. Viol. an. m.j. Rad. Petrosel. Fœnic. an. ʒj. Hyssop. m. ʒ. Glycyrrh. ras. ʒiʒ. Prunor. Damasc. N. xv. Uvar. Passar. ʒj. Coque in Cerevisia, qua continuo utens ager sanabatur. Laudat Faber, usum Aquæ frigidæ & Lactucarum cum Aceto multo, præmissa purgatione ex extracto Rhabarb. Syr. Coral. cum Aq. Cinnam. sæpius sumpto.

Si ex suppressa sanguinis excretionē, aut visceris infarctu oriatur, tollantur Causæ, & instituat Venæsectio Revulsoria.

C A P. X.

Affectibus Hæmorrhoidalibus.

Hæmorrhoides propriè usurpantur, de fluxu sanguinis ex vasis intestini recti; suntque vel superiores & internæ, quarum arteria ex mesenterica inferiori, vena verò ex ramo splenico venæ portæ oritur; vel inferiores & externæ, quarum arteria ex trunco hypogastrico arteriæ Iliacæ internæ, vena verò ex ramo hypogastrico derivatur. Cum itaque ex iisdem ramis hypogastricis deriventur vasa menstrualia, patet exinde quare defectus mensium subinde compensetur per fluxus hæmorrhoidum.

Differentiæ affectuum hæmorrhoidalium imprimis sunt attendendæ. Sunt nempe hæmorrhoides vel *furentes* seu *cacæ*, propter clausuram insigniter dolentes & tumentes; vel *fluentes* seu *apertæ*: Quæ denique sunt vel *Spontaneæ* ex naturæ beneficio, vel non *Spontaneæ*; suntque hæ vel *Critica* vel *morbida*. Dividuntur etiam *fluentes* in *Erraticas* & *Periodicas*. Ordinariò materia excreta est sanguis; subinde tamen etiam alius humor, albidus, aquosus, aut mucosus excernitur. Interdum etiam Aqua Citrina effluit in hæmorrhoidibus, quas *vesicales* appellant. Hæmorrhoides *cacæ* sunt incipiens ani inflammatio. Ordinario sepe insequuntur se mutuo dolor, tumor, fluxus. Primò, sanguis propter fibrarum vellicatarum stricturam, & vasorum clausuram, stagnat, & in partis poros intrat, unde tumor, inflammatio & dolor insignis; adeo ut, præsertim in *internis hæmorrhoidibus*, sæpius patiantur animi deliquia, &c. sub fecum dejectione. *Externæ*, præter dicta symptomata, scissionem & ambulationem molestam reddunt. *Cacæ Externæ* interdum ad insignem magnitudinem foràs eminent, & à tumoris varia figura varia sortiuntur nomina, a verrucis, urvis, &c. petita. *Cacæ* nunquam in ulcus abeunt, nonnunquam in perfectos scirrhus: Suntque nunc *benigna*, nunc *maligna*, *cancrosa*, *gangrænoza*. Hæmorrhoides plerumque non *voluntariæ* sunt, licet consuetudo interdum *voluntarias* reddat.

Causæ sunt vel *Internæ* vel *Externæ*. Priores semper sunt præter naturam & non nisi affectibus melancholicis & ab acido vitioso natis obnoxii contingere solent. Adest nempe in sanguine ejusque sero fermentum salinum quod vellicando loca illa sensilia & fibras nerveas stringendo, clausuram, stagnationem, tumorem, dolorem, ac tandem fluxum infert. Unde ægrorum color faciei semper ad viridem declinat. *Causa Externa*, sunt equitatio aut vestio laborosior, conatus in partu

partu difficilior, sanguinis circulum circa dicta loca inhibens. Utur hæc hæmorrhoides non inducant, nisi in iis qui ad Melancholica præthemata proclives sunt, aut in mulieribus quæ crebrius pariunt, præsertim in ultimis gravidationis mensibus. Purgantia Resinosa, imprimis Aloe, non raro hæmorrhoides inducunt, partim quia particulæ resinosa intestino agglutinata, illud stimulant, partim quia humores acres evacuati dolores excitant. Nimia etiam sanguinis commotio, ex iracundia, motione forti, cursu, saltatione, & quæcunque habituales alias sanguinis evacuationes inducerent, similiter hæmorrhoides in prædispositis excitant.

Prognosis. Hæmorrhoides Criticæ, non nimia, maniam, melancholiam, scorbutum, tumores viscerum, arthritidem, &c. levant; suppressæ vero exasperant. Menstruationis loco, sunt salutares. Si nimia sint, hydropem, tabem, ad venerem impotentiam, debilitatem, &c. inducunt. Si supprimatur fluxus, simpliciter vasa stringendo, sine fermenti interni correctione, sputum sanguinis vel ejusmodi mala insequuntur. Hæmorrhoides valde dolentes, facile inflammationem contrahunt, unde Ulcera & Fistulæ, quæ optime unguento ex *Ol. Amygd. dulc.* cum auro fulminante, tractantur.

Cura. 1. Hæmorrhoides fluere consueta, ad consuetam periodum reducenda. 2. Nimum fluentes, sistenda. 3. Nunquam fluere consueta raro aperienda, nisi chronici affectus ratio aut suppressa sanguinis evacuatio illud postulet. 4. Cæcæ aut discutienda, aut si aliæ fluxerint aperienda: Semper vero dolor sistendus. Unde patet Remedia. 1. *Aperientia.* 2. *Claudentia.* 3. *Anodyna;* hic locum habere. In hæmorrhoidibus apertis conveniunt omnia quæ in diarrhæis & dysenteriiis specifica virtute pollent: Cæcis vero omnia ea quæ in morbis splenicis, & referendis viscerum obstructionibus adhibentur: In specie martialia, & hinc vegetabilia amaricantia & aromatica, quibus subjunguntur appropriata, ut *Scrophularia, Millefol. Crassula, Pill. de Bdel.*

Inter *Aperientia* & fluxum moventia excellunt *hirudines* ano applicata. Si profundius delitescant vasa, ita ut commoda applicatio fieri nequeat, per cucurbitam manifestentur. Aperiuntur etiam hæmorrhoides fricando *foliis ficus* contusis donec lac exeat. Consultum interim est, prius vasa emollire *fomentis*, imprimis cum *lacte* paratis. *Succus Cyclaminis*, vel solus, vel, si inflammatio adsit, cum *succo betæ* externe applicatus; item *succus ceparum*, præsertim cum *Aloe*; *succi Ari, Bryonia, Centaur. min.* &c. egregie aperiunt; ut & suppositoria ex *Rad. Cyclam.* vel *Hiera Picra* cum pulv. *Colocynth.* & *Melle* parata; & Liniamenta ex *Canceris fluvi.* in oleo costis. Si metuatur inflammatio aut ardor ani, agitentur dicta in mortareo plumbeo, donec lividum colorem acquirant: Sic enim vim refrigerandi obtinebunt. Inter *aperientia interna*, eminent *Aloe*; *Elix. Propriet. Myrrha*, & *Resinosa Purgantia.*

Inter *Remedia hæmorrhoides claudentia*, conducunt internè *Rhabarb. Myrobalani*, ac præ cæteris *Tamarindi.* Item *Conserv. fol. Querc. Syr. de Ros. Sicc. Syr. & Succus Portulacæ*, succus *urticæ maj.* ad ʒij. succus & *Syr. stercoris asinini*, Decoctum *Sanguisorbæ*, Dens *Hippopotami* præp. Trochisci *de Carabe*, ac imprimis *Pill. de Bdelio* ad ʒj. *Martialia*, quò pertinent *Hematites*, & *Opiata*, quò pertinent *Theriaca, sac-*
tis

tijs nota sunt. Externe fluxum sistit & ulcera sanat *Crepitus Lupi* siccat; item *fuligo furni* conquassata cum *album. ovi*, & applicata cum *tellis aranearum*, pulvis *sanguinis* recentur excreti & exsiccati, *Pinguedo* stillans ex *anguilla* dum assatur, Pulvis ex *Mumia* & *Subere* usto, Lini-
mentum ex terr. vitriol. dulc. ritè edulcorata & succo *Plantag.* Un-
guentum de *Tutia* cum cinere *ostrearum* subactum, annulus ex dente *Hip-
popot.* pollicis pedum applicatus, *Pulveres Sympathetici*, ac imprimis suf-
fitus ex *Bdellio*. V. S. in Brachio non necessaria est, nisi suppressa so-
lenni aliqua sanguinis evacuatione.

Cacorum dolorem sistunt, easque discutiunt, *Lac*, *Opiata*, fofus ex de-
cocto *fol. Hyofcyami* in *lacte Chalybeato*: Specificè autem *oleum* ex infu-
sione *Pomor. momordica* in *ol. comm.* vel *Amygd. dulc.* Hinc *oleum* ex
infusione *flor. verbasci* in *oleo*, fofus vel cataplasmata ex *flor. verbasci* &
Sambuci cum *sem. Hyofcy.* in *lacte coctis*. *Primarium* specificum contra
fluorem hæmorrhoidum est *Linaria*, tam ejus *oleum* & *Unguentum*, quam
sacculus ex *Linar.* & *flor. Cham.* in *lacte coctis*; vel;

Rx *Ung. de Linar.* ℥j. *Ol. Hyofcyami* express. ℥ij. *Sacchari saturni* (in
ardore) ℥ss. m. pro Linimento.

Egregium in hæmorrhoidibus cæcis est *Linimentum* ex *baccis Herba
Parid.* in *oleo* cum modico *vin*i coctis. *Aselli* & *Scarabæi stercorarij*, in
ol. Lini cocti dant *Linimentum*, quod hæmorrhoidibus externis com-
modè illinitur, in internis verò in forma glandis immittitur. Idem di-
cendum de *milleped.* in *ol. N. M. expr.* coctis vel digestis. Si ingens
sit ardor cum dolore, certissimum remedium est *suber ustus* cum *ol.*
*Rapistr*i & succo *Sedi maj.* mistus; idque in mortareo plumbeo, si in-
flammatiõ adfit. Conducunt etiam *mucilag. sem Psl. Cydon. Lini*, &c.
continent enim in se ☉ vol. ipsius concreti; quibus in ardore commo-
dè adduntur *succus Portulac. Saccharum Saturni* & *Campbora*, quæ e-
tiam ad ℥ss. cum *Aq. Ros.* ℥i subacta convenit. Laudantur etiam sacculi
ex *glandibus* contusis & *fol. Quercus* in *aceto* coctis. *Scrophularia* Radix
autumno collecta *Lumbis* applicata hæmorrhoides fluentes sistit, dolen-
tes dissolvit. Recens confusa dat unguentum quod cum butyro recenti
in olla per 15 dies in cella repositum, dein liquefacto sensim butyro
lento igne expressum, egregium evadit *Linimentum* contra hæmorrhoi-
des. *Scrophularia* radix femori alligata, infusum aut decoctum rad. &
fol. pro potu ordinario, & folia minutim concisa cum butyro comesta,
omnem absolunt paginam. Huic succedit *Crassula maj.* seu *Sedum
Telephium* pro usu interno & externo. Ejus folia primo vere turgen-
tia confusa & cum *ol. Ros.* cocta, egregium reddunt *Linimentum*:
Radix *Lumbis* applicata convenit in cæcis: Cerevisia etiam macerati-
onis Rad. *Scrophul.* & *Crassul. maj.* mane & vesperi oblata confert.
Chelidonium minus ficcatum & cerevisiæ infusum omne hæmorrhoidum
vitium curat. *Succus* ejus expressus externè idem præstat. *Aqua* ejus
destillata eos curavit qui nimio profluvio fere hydropici facti sunt.
Tusa Planta oleo incocta ad dolentes & tumentes prodest. *Flores* &
Herba manè commodè comeduntur. Hinc alij recipiunt *Pulv. Rad.
Scrophul. Chelid. min. an.* ℥i℥ cum *ol. Verbasci* F. *Linimentum*. Hisce
tandem addatur quod pro usu interno ad sedandum dolorem & absu-
mendas hæmorrhoides proffit decoctum *Millefolij totius*, pulvis item
Millefolij & *Tormentilla*. Quod si dolor hæmorrhoidum chronicus eva-
dat

dat speciatim post mensium emanationem, egregiè convenit Fonticulus in tibia. Notat *Vedelius* unguenta non semper conferre quia venarum capacitatem augent, transpirationem inhibent & ardorem exasperant.

S E C T. IX.

De Varijs Intestinorum Doloribus; Imprimis, de Dolo- re Colico.

Quandoque Intestina præternaturales patiuntur dolores, *tormina* dictos, à torquendo quod circumvolvi videantur. Proveniunt fere omnes hi dolores spasmis intestinorum convulsivis, unde & ordinario ferè alvus suppressa est, ex impedito nempe motu peristaltico naturali.

Differunt dolores intestinales, imprimis ratione *partis affectæ*. Dum afficiuntur tenuia, jejunum & Ilium, vocatur proprie dolor *Iliacus*, qui propter situm intestini, in & circa & infra umbilicum percipitur. Quando in intestino crasso, colo, situs est dolor, sequitur ductum ipsius intestini coli, superiorem & anteriorem abdominis partem circuli instar ambiens, usque ad umbilicum, imo interdum usque ad vesicam se extendens. Ad partem affectam pertinet & situs doloris, ratione cujus dolor est vel *hypochondriacus*, vel *umbilicalis*, vel *lumbaris*. *Lumbaris* est nunc *Nephriticus*, nunc *Mesentericus*; nunc *Pancreaticus*, nunc *Intestinalis*. Dolor *Hypochondriacus* qui in hypochondrio sinistro percipitur, lieni ascribi nequit, quia *punctorius* est & *terebrans*, quandoque cum tumore ad tactum renitente; Lien autem per se minus sensibilis, vix potest habere dolorem, nisi gravativum aut tensivum ab infarctu nimio enatum; præterea cum in profundo situs sit, ad tactum intumescere nequit. Situs est itaque punctorius hic dolor in intestinis, partim quidem in *jejuno*, sed ut plurimum in *Colo*. In angulo *jejuni*, ubi *Lumbis* & *Mesenterio* assurgens, contorquetur in abdominis medullium, sæpe latent flatu, vel ut plurimum mucilago acida, quæ dolorem acerbum in profundo *Hypochondrij* sinistri inducit. Verum mucilago hæc acida & flatu frequentius in *Colo* observantur, ubi dolores plerumque siti sunt. Dolores punctorii in *Hypochondrio* dextro non sunt ex *Hepate* sed ex *Intestino*. Dolor *Lumbaris*, *Nephritico* similis, in *Duodeno* circa principium *jejuni* subinde oritur. *Pancreas* transversim lumbis incumbens, obscurum & profundum dolorem subinde infert. *Mesenterium Lumborum* vertebris annexum, subinde lancinantem circa lumbos dolorem excitat.

Omnis Intestinorum dolor in genere *Colica* appellari solet. Est hæc vel *Humorosa*, vel *Convulsiva*. *Humorosa* oritur a Mucilagine viscidâ & acidâ hærente in Intestino, imprimis in *Colo*, sub *Hypochondriis*, in cujus cellulis aptum invenit diversorium. Et hic dolor est iste, qui *Hypochondriacos* non raro vexat, Est autem nunc *fixus* & *Terebrans*, quando scil. Intestina uno quodam loco perterebrari videntur. Nunc *distendens* est & *Disrumpens*, qui frequentius oritur a flatibus ortis ex materia

materiâ viscidâ, per fermentationem vitiosam ab acido productam; quibus cum concurrit spasmus flatibus exitum intercipientis: Nunc *Gravis* seu *Contundens* ortus ex pituitâ vitreâ seu muco viscido non acri: Nunc *Rodens* qui à salso est acri, muriatico & vellicante: Nunc denique *Pulsans* est ex Arteriarum spasmo, aut inflammatione quâdam.

Colica convulsiva, cum contorsionis aut vagæ lincinationis in abdomine sensu à convulsionibus, sine humorum interventu, oritur. Estque vel *accidentalis*, à causâ externâ & per consensum frequentius excitata, ut in Nephriticis & parturientibus; vel *habitualis* radicatam causam in corpore habens, ut in doloribus scorbuticis, hystericis, & post febres intermittentes malè curatas. Colica hæc convulsiva sæpe conjuncta est cum doloribus Nephriticis. Oritur enim, non propter contenta in Intestinis, sed ex plexibus Mesenterii nerveis, qui diffundunt ramos ad intestina, renes, & stomachum: Unde dolor renalis per Nervum renum plexui radicali communicatus, Intestinatorum ramos similiter infestat. Hujus generis est suffocatio hysterica, seu tormina ex convulsionibus Mesenterii & plexuum nervosorum, contracturam faucium inducentibus. Similiter tormina graviora insequuntur convulsiones Mesenterii & Intestinatorum, quæ sub difficili mensum fluxu & post partum eveniunt. Pertinent huc etiam dolores morbis diuturnis malè curatis supervenientes; qui videntur oriri ex metastasi fermenti morbofi, irritantis glandulas & nervos Mesenterii. Accedit dolor Abdominis scorbuticus contumacissimus, qui ex convulsionibus Intestinatorum & Mesenterii indubiè oritur; inchoatque ordinario in dorso ubi annectitur Mesenterium, pergens interiora versùs usque ad Umbilicum. In tali Colicâ sæpè podex pertinacissimè clauditur, propter spasum intestini recti, ita ut nihil intronitti possit: Non rarò etiam umbilicus introrsum retrahitur, propter convulsiones, quibus umbilicus, & forsan ipsum peritonæum afficitur. Vagus est hic dolor, nunc Abdomen nunc artus occupans.

Symptomata omnis Colicæ sunt, nunc, ardor & æstus nunc universum corpus occupans propter impetum spirituum & sanguinis à dolore ortum; nunc sub Hypochondrio dextro, ubi inseritur ductus pancreaticus & cholidochus in duodenum, perceptibilis, propter bilem acriorem cum succo pancreatico acidior effervescentem, sicut ex confusione Spir. Vitrioli & Olei terebinth. intensus ardor oritur. Nunc adest Algor in abdomine perceptibilis, ex succo pancreatico austero bili pauca aut inerti occurrente ortus: Estque non tam positivum frigus, quam frigoris quasi sensus ex spasminis membranarum ab acido vellicatarum. Colicam convulsivam comitatur vomitus; minus humorosam, nisi intestina tenuia magis affligantur; vel assumpta in ventriculo malum induxerint, vel Colon malè affectum ventriculum cui substernitur irriter. Alvus adstricta in Colicâ convulsivâ frequens est, ubi & alvi solutio parùm prodest; secùs autem in humorosâ.

Causæ Colicæ humorosæ sunt variæ; nunc assumpta vitiosa vel viciose digesta; nunc ad Intestina ex pancreate derivatum acidum austerrum. Crebriores oriuntur Colicæ à flatibus, stercoribus induratis in intestinorum cellulis commorantibus; assumptis fructibus horæis fermentescibilibus, cerevisiâ novellâ aut pinguibus, superingesto potu frigido vel acidulo. Bilis sale vol. temperante gaudens, per se Colicam non inducit,
nisi

nisi porracea vel æruginosa sit. Purgantia Intestina stimulando & humores commovendo tormina excitant; omnia item alimenta difficulter digestibilia, præsertim si superveniat abdominis nimia refrigeratio; acescunt enim & in mucilaginem viscidam abeunt. Hypochondriaci tormina sæpe patiuntur propter excessum acidi, cum cruditate materiæ viscidæ. Istericis defectus bilis idem præstat. In lue gallicâ acidum specificum tormina infert; quæ nullis nisi mercurialibus unguentis succumbunt. Faciunt huc deglutiti nummi aurei, calculi in colicis reperti, & vermes. Accedunt inflammatio Intestinorum, eorum à dysenteria conglutinatio, obstructio occulta meatus cholidochi, calculus in vesicâ biliaria Intestinum atterens, & pituita in externa Intestinorum superficie hærens.

Causa Colicæ Convulsivæ pariter est acidum, sed in plexibus nerveis Mesenterii, vicinisque locis membranosis, sive cum nutrimento, sive cum vehiculo lymphæ, ut in scorbuticis & hysteriis, depositum. Sæpe etiam abscessus in glandulis Mesenterii & Pancreate tormina Abdominis inferunt.

Prognosis. Colica ex se leve malum, ratione adjunctorum interdum lethalis est: Humorosa benignior est convulsivâ, cui non raro Epilepsia, Pareses, Cephalalgia & Mania superveniunt.

Cura. In Paroxysmo, 1. Sensus dolorosus opiatistendendus. 2. In humorosâ, causâ materialis corrigenda & per alvum educenda. 3. In Convulsivâ, appropriata nervina, in specie, salia vol. oleosa opiatistendenda sunt. Pro his scopis obtinendis observetur, 1. Clysmata sæpius prodesse, magis tamen quando in Intestinis crassis hæret malum, vel quando ventriculus affligitur stimulo revulsorio indiget. Si alvus pertinaciter adstringatur, & fomes hæreat in Intestinis crassis, in colicâ humorosâ, usurpantur acrius stimulantia, præsertim si purgantibus non respondeat alvus. Si malum hæreat in Intestinis tenuibus, præferuntur laxantia per os. Si clysteribus acrioribus malum non mitigetur, iis ulterius non insistendum. In Colicâ convulsivâ præsertim nephritica, clysteres anodynî, imprimis *terebinthinati*, multum præstant, v. g. *R. Urin. Human. lbj. Terebinth. in Vitel. ov. solut. ʒiʒ. m.* Ubi flatus adsunt, Clysmata ex urina pueri valde proficua sunt, quibus addi possunt olea destillata Carminantia. Sed in modica quantitate injicienda sunt, propter flatus injectioni obstantes. Præstant etiam Clysmata ex fumo tabaci. Si acrius stimulandum sit, addantur infusa Antimonialia, v. g.

R. Juris Pisor. ʒviii. Sacchar. ʒʒ. Aq. Benedict. ʒiiʒ. Ol. comm. ʒiv. m. De hoc injiciatur quavis hora recrudescentis doloris.

2. In Colica Convulsivâ purgantia proprie dicta contracturam augent, adeoque minus laxant quàm mitiora. Si vomitus simul affligat, blandè abstergentia conveniunt, v. g. *Potio Passulata, Pulvis Salinus* cum stimulo *Scamm.* vel *Plateri Potio ex Ol. Amygd. dulc. ʒiʒ. Vin. malvat. ʒʒ. Syr. de Papav. ʒʒ. m.* Conducit etiam Manna & Sperma Ceti. Si dolor ab inflammatione oriatur, exulent vel levissima purgantia. In Colica Humorosa ab errore externo in assumptis, & ubi dolor non adeo urget, initio purgandum cum Crem. Tart. & Resinis; fecus differendum donec dolor cesserit. In Colica ex pituita vitrea vel acida, ocyus evacuanda est per Purgantia proprie dicta attenuantibus juncta; ex Merc. Dulc.

Gumm.

Gumm. Ammon. & Scamm. & nonnisi summa necessitate urgente anodyna evacuantibus præmittenda. Vomitoria caute usurpanda, ne Colica in Ileum transmutetur. Si ventriculus & Intestinorum partes superiores repleantur, necessaria sunt: Sed si infernæ potissimum afficiantur, frustra tentatur vomitus, immo volvulosos quandoque reddit.

3. In Convulsiva conveniunt Opiata appropriatis mista, præsertim si alvus aperta sit. In humorosa ab acri & tenui materia usurpari possunt, quia eandem temperant; minus si viscidior sit materia, quia hanc figunt. In humorosa neutiquam dentur ante purgantia, sed una mista, vel post purgantia, nisi tanta sit ventriculi debilitas aut Vomituritio ut Pillulæ deglutiiri nequeant; quo in casu dari potest anodynum, subjungendo Catharticum paucis post horis, ita ut ab opiato non vincatur. Finita Cathartici operatione solenne est Anodynum ingerere, imprimis ex Essentia Opii, Laud. Hyster. Syr. Papav. Theriaca, &c. Pro exemplo opii cum purgantibus misti. *R. Aloes Succotr, vel Pill. Aleophang. ʒß. Opii, Croci, an. gr. ii. vel pro Croco ponatur Castor. F. Pill.*

4. In omni Colica cautissimè fugiendum frigus, præsertim ventriculi & pedum. Unde Potus sit semper Calidus. Et si recepta sit poxa ab aura frigida, haustus bonus *Aq. Vit. Juniper.* optimè convenit. Potus Aquæ multa nive refrigeratæ, apud *Septalium*, per accidens curavit, spasmos nempe intestinorum relaxando. Sed non imitandus est.

5. Si alvo relaxatâ, dolores persistant, quod in Convulsiva sæpius accidit, adhibenda sunt appropriata, flatus Resolventia, acidum temperantia, ventriculo & intestinis grata; & hinc etiam Hysterica.

Appropriata plus minus aromatica contra dolorem Colicum, sunt: Imprimis, *Veronica*, ejusque cum *Myrrha* in Vino decoctum: *Chamomilla*, ejusque florum in Aq. vel Cerevis. decoctum, quod in Colica Convulsiva calide haustum, est instar omnium: Hinc & ejus *Aqua & Oleum dest. Sapphyrinum* ad aliquot guttas haustum: *Sclaraa*, ejus Decoctum, Essentia, vel Spir. sæpius abstractus, in Colica virorum, & Hysterica mulierum: *Heleni Rad.* cum vino decocta: *Allium*, in jusculo nempe calido & oleo cum p. $\frac{1}{2}$ vini: *Cort. Aurant.* quorum pulvis, essentia, & ol. destil. potentissime acidâ quæcunque temperat. Absinthium decoctum, vel minutim dissectum cum saccharo, præsertim in Colicis sub peregrinationibus, & illis ex febrium reliquiis ortis: *Gentiana* pulvis ad ʒj, si alvus sit aperta: *Sem. 4. cal. maj.* in vino ebullita & hausta, quæ acidum hostile spasmos & duritiem inducens egregiè corrigunt. *Zedoaria* in substantia, tinctura, & extracto, Carminativum egregium, si alvus aperta sit. *Fuligo* pulverisata cum *aceto dest.* calidè hausta, item ejus Spir. Urinosus: Olea destillata *Cort. Aurant. Angel. Sem. 4. frig. & ol. baccar. Laur.* per express. cum Vino factum, ad aliquot Guttas: *Castoreum*, non solum ubi adest pituita viscida, sed in Colica Convulsiva, Hysterica aut Scorbutica, imprimis cum *Salibus Vol.* Item in forma *Tinctura* cum tinctura Tartari acriori, vel Spir. \ominus Armoniâci vinoso, paratæ, ad ʒj. cum *Essentia Opii* sociatam; vel in forma Extracti cum *Theriaca & Laud. Opiat.* vel cum *Ol. dest. Succini* in Pill. redacti: *Mandilula Lucii Piscis, Unicornu præp.* aliæque partes animalium duræ acidum absorbentes: In specie *stercus Lupi* ad ʒi; contra Colicam quamcunque decantatissimum: *Stercus Equinum* recens ex equo avena pasto, ejusque succus cum vehiculo calidè propinatus, nobile remedium, imprimis in Convulsiva: *Succus stercoris*

stercoris Columbini cum Lacte expressus : Aurium humanarum sordes cum vehiculo calido : *Pulvis testicul. equin.* cum paucō trocō in *Aq. Lil. alb.* vel ad \mathfrak{z} i. cum $\mathfrak{z}\beta$. *sem. anisi* : Et tandem *flor. Sulph.* ad $\mathfrak{z}\beta$. in vino calido. Inter præparata, eminent *Syr. de Alth.* ubi temperandum ; *Syr. Cort. Aurant. Papaveris, &c.* Species *Diacum. Diacalamin. Diagalang. Diapiper. Diasulph.* Salia volatilia, Imprimis *Spir. Carminat. de tribus* in Colica flatulenta Hypochondriaca ; *Liquor C. C. succinatus* in Hysterica Convulsiva ; *Spir. Nitr. dulcificatus* cum *Spir.* quodam *Vegetabili Carminat.* ad \mathfrak{z} i. in vehiculo calido, ubi phlogoses adsunt. Ex his variaz fiunt præscriptiones ; v. g. in quavis Colica.

Rx Aq. Chamom. \mathfrak{z} iii. Spir. Theriac. \mathfrak{z} ii. Laud. Opiat. gr. iii. Syr. Cort. Aurant. $\mathfrak{z}\beta$. Capiatur Cochleatim.

*Rx Aq. menth. Chamom. an. \mathfrak{z} i β . Aq. Carminat. (statim describendæ) \mathfrak{z} vi. Elix. menth. $\mathfrak{z}\beta$. m. Cap. cochleatim in Colica flatulenta humorosa, expectando, si possibile, aliqualem sudorem. Si adsit æstuatio febrilis adde *Spir. Nitr. dulc. Anticol. \mathfrak{z} ii.**

Rx Ol. Destil. Carvi, Cumin. Angel. Chamom. an. Gut. vi. Sacchar. albiss. \mathfrak{z} ij. m. F. Eleofacch. adde flor. Sulph. \mathfrak{z} ii. Mandib. Luc. Piscis \mathfrak{z} i. m. F. Pulv. Dos \mathfrak{z} i. cum s. q. Laud. Op. in Colica alia humoralis.

Rx Aq. menth. Chamom. Veron. an. \mathfrak{z} j. Essent. Castor. \mathfrak{z} ij. Liquor. C. C. Succin. vel Spir. \ominus Armoniaci \mathfrak{z} i β . Essent. Op. \mathfrak{z} j. Syr. Cort. Aurant. m. in Colica Convulsiva. Quibus inimica sunt volatilia, utantur seq.

Rx Aq. flor. Sambuc. Chamom. an. \mathfrak{z} i β . Essent. Castor. \mathfrak{z} i β . Unicorn. ver. \mathfrak{z} j. Mandib. Luc. Piscis $\mathfrak{z}\beta$. Sal. Vol. C. C. gr. vi. Syr. Artemis. \mathfrak{z} ij. m. Sequitur Spir. & Aq. Carminat. Anticol.

Rx Flor. Chamom. Rom. Sambuc. Fol. Menth. Rut. succ. an. m. iii. Bacc. Junip. Recent. \mathfrak{z} ii β . Bacc. Laur. excort. \mathfrak{z} vi. Sem. Cum. \mathfrak{z} j. Sem. Anis. Fenic. an. $\mathfrak{z}\beta$. Cal. Aromat. \mathfrak{z} i β . Flav. Cort. Aurant. \mathfrak{z} iii. Cinnam. acuti \mathfrak{z} vi. Zedoar. \mathfrak{z} ij. Pulveriscentur omnia tenuissimè, adspargantur Spir. Nitr. Rectif. \mathfrak{z} vi. Infundantur Spir. Vini non adeo exacte rectificato, stent per 12 horas in M. B. Digerantur lento igne, vase benè munito ; tandem distillantur ex arena vel cineribus per alembicum lentè, ut caveatur Empyreuma. Dos cochl. i. vel ii.

Externè Illinitur Umbilicus oleis Aneth. Chamom. Rutac. Laurin. Item Ol. dest. Laur. Junip. Rut. Cort. Aurant. Mac. &c. cum Castoreo, imponendo desuper laterem calefactum. Nobile in Colica Convulsiva est Galbanetum Paracelsi, vel ejus loco Ol. Saponis ex Sapone in Spir. vino soluto & cum Calce viva cohobato ; item Ol. Succin. cum Ol. Spic. mistum ; item Zibet. cum Ol. N. M. expr. & Ol. dest. macis. item Balsam Apoplest. cum Ol. dest. macis. Conducit etiam Empl. ex Tacamahac. aut Caran. vel Linim. ex Galbani in Aq. Vitæ solut. \mathfrak{z} ii. Ol. Chamom. Rutac. an. $\mathfrak{z}\beta$. Croci gr. vi. m.

S E C T. X.

De Situ Intestinorum mutato.

C A P. I.

De Hernia.

Intestina a mesenterio interiùs collecta, & a vertebis lumborum suspensa, naturaliter in Peritonæo, veluti bursa, continentur. Si vero hæc bursa laxetur aut rumpatur, prolabuntur intestina cum tumore, qui *hernia* audit. Prolabuntur nunc sola, nunc junctim cum omento, nunc denique omentum solum prolabitur. Intestina crassa tam firmiter lumbis & hypochondriis annectuntur, ut herniam non patiantur. Sola utique tenuia huic malo obnoxia sunt. Contingit *Hernia* plerumque in processibus Peritonei, per quas in scrotum descendunt vasa spermatica; estque vel inguinalis seu incompleta quando in inguina saltem, vel scrotalis & completa, quando in scrotum descendunt Intestina. Post hos processus est umbilicus, ubi facile laxatur aut rumpitur Peritonæi membrana fibrosa. Cæterum præter loca hæc magis ordinaria, sunt & alia ubi herniæ oriuntur, quæ ab imperitis tanquam abscessus tractantur. Unde observatæ fuerunt herniæ, ex rupto Peritonæo in parte musculosa femoris, prope spinam dorsi, infra cartilaginem ensiformem, &c.

Causæ sunt quæcunque laxant, dilatant aut rumpunt Peritonæum. In rupturâ Peritonæi, subsistunt plerumque intestina intra musculorum confinia, quæ aliàs per dilatatum Peritonæum, tanquam per demonstrata vestigia, in scrotum descenderent. Causæ hæc plerumque sunt externæ v. g. motus nimius, clamor nimius præsertim in infantibus; tussis, sternutatio & vomitus nimia; partus difficilis præcipue in omphalocele, quandoque nimia purgatio.

Diagnosis. Sedulò distinguatur hernia a testiculorum altero retracto, super os pubis hærente; herniarum enim tumor in stantibus accrescit; decumbentibus verò successivè evanescit. Sine dolore etiam est tumor herniarum, nisi fæces indurentur, aut intestina in angustiore foramine includantur. Præterea si tussiat æger, & aliquid in scrotum descendat, crepaturas observamus. Quoad *Prognosin*. In infantibus facile, in adultis rarissimè absque chirurgicâ operatione, curatur. Periculum est in herniis, ni morbus Iliacus ingruat ex Intestinis in loco prolapsis, a frigore, contusione, retentis fæcibus, flatibus &c. irritatis; vel ex inflammatione quâdam in Gangrænâ aut Suppurationem tendant Intestina,

Cura. Reponantur Intestina, & reposita firmentur vel subligaculis vel consolidantibus. Observandum itaque, 1. In prolapsu recenti Clysteres non infundendos, ne una cum Intestino in scrotum descendant: quo in casu præfertur suppositorium, cum sacculo emolliente & discutiente in aquâ cocto, applicato. Sin vero confirmatus sit prolapsus, &

symptomata

symptomata gravia urgeant, enemata planè necessaria sunt. 2. Flatus nunquam negligendi. 3. Frigus subitaneum dolorem, hinc spasmodum, duritiem & lethalia symptomata inducit. 4. Ut reponantur Intestina prolapsa, sit corpus resupinum cum natibus elevatis, & removeantur impedimenta, flatus nempe stercora & imprimis durities, quæ non tam a facibus duris, quæ in tenuibus nondum tales sunt, quam a membranarum tensione oritur, unde aromatica interna, & blanda fomenta externa, irritationem sistendo, duritiem amovent.

Ut disponantur Intestina ad repositionem, conducunt internè *sem. cal. maj.* in vino bullita. Externè applicantur *Emollientia* in facum crassitie, *Discutientia* in flatibus, *Anodyna* in dolore & duritie. Unde applicatur *S. V.* calide, item focus ex *lixivio acri. Sem. Cumin. & pauco Maluatico*, filo crudo exceptis. Focus aut cataplasma ex stercore ovillo dulci lacti incocto, in flatibus aut facum duritie, Intestina sæpe reponit frustra tentatis aliis. Illinuntur quandoque *pinguedo ursina* vel *leporina* dorso, ad Intestinorum retractionem; uti & *emplastrum Hoffmanni* ex *Sagapen. Gum. Ammoniac. Galban. an. ʒij. Teberimb. Cer. Virgin. an. ʒv. ʒij. Magnet. Arsenic. ʒi. gr. xv. Rad. Ari. ʒi.* in aceto solutis & coctis.

Ut repositis Intestinis Peritonæum iterum conglutinetur, usurpantur internè *Vulneraria*, imprimis *Symphytum maj. Persfoliat. sem. Nasturt.* Vinum decoctionis *Betonica*, & præ omnibus *herniaria*, in pulvere *Essentia* aut porionibus. Sane *sem. Nasturt.* ad ʒi. cum vino rubro singulis diebus sumptum maximè Juvat: & externè ejus *pulvis* cum *album ov.* subactus, & super alutam extensus, vel cum *Gum. Caran.* in *Ceratum* redactus, mira præstat. Post hoc egregium est decoctum *Rad. Sigill. Solom.* in vino ad plures dies.

Externa similiter *vulneraria* & *Astringentia* sunt, Præ cæteris laudatur *succus Herniar.* cum *farin. fab.* subactus, Prostant multa *Cerata*, quæ parùm valent. Curavit multos *Emplastrum* ex *resina, Pice,* & *lateribus coctis pulveris.* & crasse subactis. Laudatur *Emplastrum seq. R. Empl. contra rupt. Picis navalis liquefact. Empl. Diasulph. Ruland. an. q. f.* Malaxentur cum *s. q. Ol. hyper,* & quam calidissimè applicetur: Quando sponte decidit applicetur denuò recens. Cataplasma ex *mucilag. Sympb. Maj.* merito extollitur, uti oleum vitell. ovorum: quibus omnibus præfertur *ol. lacert.*

Sunt qui pingua tanquam nimis dilatantia rejiciunt: adeoque non inepto consilio applicant *lintea intincta acet. distill. acer.* in quo *lithargyrium* solutum. Coeterum unà cum externis multum faciunt debita subligacula, quies corporis, & continuus in dorso decubitus.

C A P. II.

De Ani Procidencia.

Intestinum rectum in alvi excretionem protrusum, naturaliter a musculis levatoribus sursum retrahitur. Si vero protrusio ista excedat aut retractio deficiat, oritur *Ani procidencia*. Nimia & frequens extrusio insertur ab acribus Intestinum vellicantibus in *Dysenteria* & *Tenesmo*, item ab acri clystere aut suppositoio; a stercoribus duris aut viscidis

viscidis continuo stimulantibus, partu difficili motum excretorium augente, & Hæmorrhoidibus continuo stimulum suggerentibus. Musculi impedita retractio adeoque paralysis fit vel vitio fibrarum musculi nimium relaxatarum ab excrementis serosis copiosis aut Intestino recto nimium protruso; vel vitio nervorum, in percussione five casu ab alto, super os sacrum aut spinas lumborum. Quandoque extrusio Ani & Musculi retractio simul peccant, v. g. in calculo vesicæ à quo per consensum irritatur Intestinum ad protrusionem, & à crebriori excretionis conatu in tantum extenduntur aut relaxantur musculorum fibræ, ut pertinet alvi hinc sequatur protrusio. Quoad *Prognosin*. Si diutius prodideret Anus, subinde tumorem insignem contrahit, in specie inflammationem quam facillè Gangræna sequitur. Procidentia à fibrarum paralysis orta, difficulter curatur, curata autem recidivam facillè patitur.

Cura. Anus reponendus, & repositus firmandus. Reponitur autem indice digito circumvoluto linteo decocto emolliente vel astringente ebrio. Reposito Ano, extendantur coxæ & crura, & quietus jaceat æger; item & ante repositionem, ungatur Anus *Ol. Hyper.* vel *Rosac.* adperso pulvere gallarum. Si stercora repositionem impendant, injiciatur enema ex *Melilot.* *Verbasc. flor.* *Sambuc.* &c. in lacte coctis; aliàs recidivat malum. Si acria quæcunque Intestina stimulent, injiciatur decoctum *fol. querc. Parietar.* *Cicer. Rub.* & *flor. verbasc.* in *Aqua ferrariorum*. Si adfit inflammatio aut tumor, repositio est impossibilis, donec tollatur foru ex *Flor. Sambuc.* *Chamomil.* *Hyper. an. m. β.* *Ros. rubr. p. iii.* *Summit. Absinth.* *Melilot. an. m. β.* in lacte vel vino rubro coctis. Si adfit Paralysis intestini, R *Flor. Chamom.* *Anthos.* *Fol. Salv. Balaust.* *an. m. β.* *Gallarum paria duo.* Coque in *Vino Chalyb.* quo abluatur Anus & successive reponatur.

Ut Intestinum repositum firmitus cohæreat, applicetur *Emplast.* ossi sacro aut Lumbis calidissimè ex *Gum. Sagapen.* & *Opopon.* Conducit etiam Suffitus Ani ex *Asphalto.* *Succin.* *Mastic.* *Thur.* & *Myrrh.* super carbonibus ignitis. Insideat item æger asseri probe calefacto mastiche illito, vel medulla aut pinguedine cervina inuncto, vel *florib. verbasc.* in butyro non salito frixis & probe transcolatis illito. Firmant etiam Anum, Imprimis post partum difficilem, Sacculi calidi ex *furfure.* *fol. millefol.* & *verbasc.* in *Acet. destil.* coctis. Si natum sit malum ex Hæmorrhoidibus, inungatur *Ol. Scabæorum* in *Ol. Mastich.* bullitorum; sin à tenesmo, bulliant *Flor. verbasc.* in eodem Mastiches oleo. Si post repositionem remaneat rubedo & inflammatio, foveatur podex *Aquâ Plantag.* in quâ solutum est *Saccharum Saturni*.

S E C T. XI.

De Chyli Distributione Lesa.

SI obstruantur vasa lactea, effunditur Chylus, & stagnat; unde Ascites frequenter inducitur, de qua vide *Sylvium*. Occasione hujus obstructionis, explicanda quædam, quæ ad antipraxiam & obstructionem viscerum referri solent. *Antipraxiam* rejecimus in *Pathologicis*. *Obstru-*

ctiones quod attinet, observandum tres imprimis meatus inveniri, in quibus obstructio fieri supponitur. 1. *Vasa Sanguifera*, in quibus sanguinis stagnatio tumorem, *vasorum capillarium* ruptionem, extravasationem, & dein inflammationem inducit. 2. *Vasa lymphatica*, in quibus stagnans lymphæ insert vasorum distentionem, ruptionem; unde lymphæ effusa, aut hydropem in cavitate quâdam, aut tumores serosos in partibus solidis, inducit. 3. Pori & meatus partium continentium, imprimis viscerum & glandularum, per quæ continua est liquoris trajectio. Si enim obstruantur hi meatus, stagnabit liquor, unde tumor, qui vel in abscessum degenerat, vel Scirrhus evadit. Tumores Scirrhusi ab acido coagulante proveniunt, ut patet ex eorum facili degeneratione in cancos depascentes. Ex his tumoribus patet, frequenter quidem inveniri obstructions. Observandum autem has obstructions non tam causam esse quam productum morborum Chronicorum. Origo igitur prima omnium istorum affectuum Chronicorum ex viscerum infarctu derivatorum, est ex stomacho & primis viis. Digestio nempe prima in ventriculo, & ejus perfectio in *Duodeno*, plus minus læsa, sunt fons omnium morborum Chronicorum: in specie cruditas acida, & multiplex alteratio *Succi Pancreatici*, ut & bilis vel parciore vel inertior. Adeo ut acidum in vehiculo seroso aut pituitoso sit prima origo istorum affectuum. Hinc non raro in talibus subjectis, sanguini emisso supernatat mucus albidus, multis modis variatus, qui revera nil aliud est quam Chylus vitiose digestus, qui cum non commode assimiletur sanguini, fermentationem impedit, & ad *melancholias* & chloroses disponit. Confirmant hoc remedia ad horum morborum curam usitata; tam generalia, acidum corrigentia, viscidum attenuantia; quam specifica saporibus acidis enervantia. In minerali regno, decantata sunt *Martialia*, quæ revera adstringunt, & per accidens tantum obstructions referant, quatenus scilicet ratione suæ texturæ terrestris, promptissimè absorbent in se acida, quæ ab illorum particulis tanquam vinculis constricta sub formâ nigrarum sæcæ unâ evacuantur; id quod sane signum est martis recte operantis. Notandum autem sub usu martialium corpus apertum servandum, & movendum esse; item quod illi, quorum stomachus sensibilior est, tincturas & vina martialia melius ferunt quam præparata crudiora. Pari ratione convenit in hisce casibus *Saturnus*, imprimis ejus *Saccharum* & exinde parata tinctura. In vegetabili regno conducunt, 1. *Amaricantia*, v. g. *Absinth.* *Centaur. Min.* *Helen.* *Gentian.* *Cichor.* *Tarax.* *Gum. Ammoniac.* & *Galbanum*. 2. *Aromatica Oleosa*, v. g. *Rosmar.* *Salvia.* *Feniculum.* &c. 3. *Acrida Volatilia*, qualia sunt omnia *Antiscorbutica*. 4. *Temperata Diuretica*, v. g. *Rad.* 5. *Aper.* *Rubia tinct.* *Genist.* &c. Ex hisce omnibus parantur *essentia*, *spiritus*, *salia volatilia* & *fixa*. Inter salia eminent *Tartar. Vitriol.* *Sal Hypochond.* Speciatim sal volatile ac spiritus Tartari. In animali regno huic scopo conducunt, præter *marina absorbentia*, *salia volatil.* aut *spiritus urinosi*, v. g. *Spir. sal. Armon. C. C. Lumbric. formic.* &c.

Quoad methodum medendi horum morborum Chronicorum ex obstructionibus vulgò derivatorum, revera autem ex acido vitioso natum. 1. Propinantur *digestiva*, v. g. *Tart. Vitriol.* *Sal Hypochond.* *Ter. fol. Tart.* &c. 2. Hinc *Vomitiva*. 3. Præparato sic corpore *Martialia*; quibus 4. Interponuntur per *ἐπιχρησιν* *Laxantia*, imprimis gummata cum

cum laxativis acuata; item *Mercur. Dulcis.* 5. Subjunguntur aromata, præsertim volatilia plus minus *Amaricantia.*

Artificium chronicos hujusmodi affectûs ritè curandi, consistit in eo, ut tempori interservias, nec, per usum intempestivum nimis acrium, acriores succos excites, & partes nerveas irrites. Hinc præmittuntur *Digestiva & Vomitoria Martialibus*; quibus interponuntur blandè *Laxantia* non autem propriè *purgantia*, quæ acriores succos in Intestina derivarent.

Patet utique obstructions & scirrhus viscerum ex *acido vitioso* nasci, cujus hostili præsentia stringuntur fibræ, clauduntur pori, ac ordinarius fluidorum transitus impeditur. Verum est quod hujusmodi scirrhi morbos Chronicos pertinaciter foveant, & mira inducant symptomata. *Mesenterii* affectiones difficulter cognoscuntur, quia in profundo fere situm est: Supervenire tamen solet mollis quidam, & sine fluidi contenti indicii, Abdominis tumor, cum dolore obscuro plus minus gravativo in ejusdem profundo, excreta Alvi liquida, subinde varia, successiva macies; nec nisi ubi longius processerit malum cognoscitur tumor tactui repitens. *Lienis* aut *Hepatis* obstructions & tumores comitatur. dolor Gravativus obtusus, plus minus tensivus (dolores enim punctorii ad Intestina referuntur) Ægrorum faciei color obscurus & lividus. Hepatici quidem ad vitiosam ferè flavedinem declinant; accedunt urinæ crudæ, subinde variantes, eæque fere pauciores, & tandem tumor hydropicus. Deteriora sunt hæc mala, si *Lien* affectus *Hepar* in sui consortium traxerit, cum omnis ex *Splene* refluxus sanguis *Hepar* immediate petat. Si tumores hi in scirrhus abierint, incurabiles existunt; saltem in perfecto scirrhus *Martialia* nocent.

Quoad externa ad hujusmodi tumores usurpata, primatum ducunt *Gummata*, & hinc *Vegetabilia Narcotica*, v. g. *Nicotiana*, *Cicuta*, *Hyosciamus*, immo ipsum opium; quibus sociantur alia appropriata. Hinc conducunt *Cataplasma* & *Emplastrum* ex *Nicotiana*, *Emplast.* ex *Cicuta*. & *Ammon.* *Emplast.* de *Ran.* cum *Merc.* In specie præstantissimum est *Emplastrum Carminativum Sylvii.* Malaxari possunt talia *Emplastra Ol. Dessill. Gum. Ammon.* utut fætido.

S E C T. XII.

De Chyli Sanguificatione, Sanguinisque Fermentatione Læsa.

Notum est sanguinem continuo fermentari, & ipsius fermentationis medio Chylum successive sanguificari. Læditur autem hæc *sanguificatio* & fermentatio, vel vicio Chyli inepti pro assimilatione, vel vicio sanguinis similiter ad Chylum assimilandum inepti. Primaria fere causa in Chylo latet. 1. Quando non sufficienter fermentatur, aut attenuatur, aut volatilifatur in stomacho. 2. Quando non rite perficitur à bile, ejusque sulphure oleoso. 3. Quando non rite secernitur à scoriis, beneficio succorum fellei & Pancreatici. Massæ sanguinæ vicio læditur sanguificatio, quando deficit à debita crassi seminali propter aci-

dum & urinosum volatilia malè constituta. Læditur autem fermentatio sanguinis multis modis; in genere, quando augetur, imminuitur, aut diversimode depravatur. *Signa*, quibus proxime cognoscitur fermentatio sanguinis læsa, sunt *Pulsus* & *Urina*; licet utrumque interdum fallat, cum *Pulsus* ex quolibet animi affectu mutetur, & *urina* alteretur ab admisto potu aliisque ex læsione partium urinalium enatis.

Causa itaque, à quibus vitiatur hæc sanguinis fermentatio, sunt omnia ea, quæ salium, imprimis acidi & urinosi, proportionem variare possint. Talia sunt Assumpta, inspirata vel suscepta contagia, quibus accedunt viscerum sanguinis perfectioni inservientium laves. Sanguini hinc ita vitiato, non tantum Chylus perverse assimilatur, sed totius corporis habitus à sanguine dependens in consortium trahitur: Adeo ut exinde omnia ea derivanda sunt, quæ vulgò de intemperie dici solent. Sic nimius sanguinis calor, ejusque producta, ex aucto motu fermentativo, derivantur, & primario quidem ab acido volatili tanquam efficiente, intensius cum Alkali oleoso tanquam subjecto, ebullienti; non secus ac Aromata ratione volatilis acidi corpus calefaciunt. Similiter cessante debitâ fermentatione caloris remissio observatur, propter acidum quasi fixius, constitutivis nostris præternaturale, quod acidum figit & subigit. Certe omnis calor producitur ab acido agente in terreum plus minus Alcalinum, unde in ipso igne adurendi vis, & calcis vivæ incallescencia oritur. Cæterum in vitiatâ sanguinis temperie, ex mutatâ fermentatione natâ, observandus est sapor specificus crasin plus minus vitians, ut proxime per specificum remedium curari queat.

S E C T. XIII.

De Aeris Inspiratione Læsâ.

C A P. I.

De Suffocatione.

Notum est sanguinem circulari per pulmones pro debitâ sui suscipiendâ perfectione: In quem finem dilatantur pulmones ope vesiculosi parenchymatis, quod facile expandi & complicari potest. Aeris in Pulmones dilatatos susceptio, *Inspiratio* dicitur; læditurque, 1. Quando aboletur. 2. Quando augetur. 3. Quando depravatur.

Abolita *Inspiratio Suffocatio* dicitur: oriturque vel, 1. Vitio viarum aerem non transmittentium: vel, 2. Vitio Pulmonum aerem non admittentium: vel, 3. Vitio Musculorum ac Nervorum Thoracem non legitimè dilatantium ac moventium.

Quoad *primum causam*, quando viæ clausæ non admittant aerem, suffocamur propter externa vias angustantia, laqueum, v. g. in strangulatione laryngem constringentem: Item propter inflammationes faucium, tonsillarum, aut musculorum adjacentium: Item propter varia deglutita, quæ vel in faucibus hærentia, ratione nimis molis, epiglottidis motum impediunt; vel in ipsam asperam arteriam ingredientia, ratione irritationis

tationis sensiliffimæ pertinacem ab epiglottide claufuram efficiunt, & ita fuffocationem inducunt. Pertinent huc pili cafu epiglottidi involuti, ejufque motum impediētes; & polypus narium crura in fauces prætendens. *Secunda caufa* hæret in pulmonibus, quando fanguis ibidem fignat, propter fui abundantiam, vel viarum impedimenta, calculum, v. g. in arteriâ venofâ, materiam vifcidam in dextrâ cordis auriculâ, Polypum cordis, &c. vel denique propter fanguinis coagulationem, quæ frequentiffime oritur à. fubitâ ingurgitatione potûs frigidi, poft nimium corporis calorem. Pertinent huc fub aquis fuffocati, in quibus, partim ex impeditâ aeris admiſſione, partim ex aquarum irruptione, fit fuffocatio. Faciunt huc imprimis fuffocationes frequentiffimæ, ex fumis metallicis aut fubterraneis, exhalationibus vini five cereviſiæ fermentantis, parietibus calce vivâ recentèr incruſtatis, odoribus aquæfortis, ſulphuris, &c. Quæſtio eſt de his, an fumi exhalantes pulmones & fanguinem, an vero cerebrum & ſpiritus animales immediate afficiant. Pro reſolutione confiderentur ſymptomata: ante omnia anxietatem circa præcordia, quandoque reſpirationis difficultatem, & hinc vertiginem caducam & tenebriofam experiuntur. Hinc ſtatim vox, ſenſus & motus interceptiuntur; hinc abſque pulſu frigidi & quaſi apopleſtici jacent, ut plurimum cum ſpumâ circa os. Ubi nonnihil ad ſe redeunt, plerumque vomitu exercentur, & mucoſa multa ſponte, vel arte, ex ore, naribus & ventriculo rejiciunt. His ſuppoſitis probabilior videtur ſententia, omnia iſta mala oriri, ex alteratione ſubitaneâ fanguinis per pulmones circuli, hinc ſpirituum vitalium inchoatâ extensione, & continuati radii cum ſpiritibus animalibus interruptione. Confirmatur hoc ex eo, quod in tali aere ignis ſtatim extinguitur, & parili fit aeris ad ignem & vitam neceſſitas. Caterum percipiunt tales ægri anguſtiam præcordiorum quaſi ſuffocatoriam mox in principio, quoniam ex hoſtili præſentia aeris viciati inſpirati, pulmones & thorax ſe ſtringunt; hinc ſupervenit ſyncope, vertigo, ſenſus & motus abolitio, propter interruptum radioſum ſpirituum nexum; pari ratione atque ſuſpenſis, eo ipſo quo conſtringuntur carotides, mox eadem ſymptomata ſuperveniunt, propter interceptam ſpirituum continuitatem. Interim tamen dubium adhuc reſtat an fumi hi fanguinem & ſpiritus alterent, fanguinem coagulando, an vero ſpiritus inebriando & figendo. *Tertja caufa* in muſculis & nervis hæret. Unde in forti Apoplexiâ, item in Syncope, & nervorum reſolutione, ex ſpirituum animalium defectu ſupervenit ſuffocatio lethalis. Fit etiam ſuffocatio ex convuſione nervorum, v. g. in hyſtericis, in quibus nervi paris vagi & intercoſtales ſpaſmo affecti, ut pleraque viſcera Abdominis, ita in ſpecie muſculos thoracis ac *Laryngis* conſtringunt. Hujusmodi etiam eſt ſuffocatio ex fungis venenofis, *ſtrangulatoriis* dictis; ſicut & illa ex coitu nata, notum enim eſt quod congreſſus recte appelletur parva epilepſia.

Cura variat pro cauſarum ratione. Sic v. g. *Suſpenſis* laqueus ſolvens, vena ſecunda, frictiones artuum inſtituendæ, ſpirituofa liquida inſundenda, in loco calido ſeponendi. Si in faucibus hæreant fructa, deſcenſus eorum promoveatur concuſſione in dorſo, ac propinentur *incidentia*, v. g. *Oxytel.* *Squill.* & *Lubricantia*, v. g. *Caffia* lente deglutita, *Plateris* in officulo gulæ inſixo, cum dolore & ardore, per cataplaſma *maturans & ſuppurans*, *facta officali cum pure excretionē curavit.* Ex

potu aquæ fortis fauces fere occlusæ, exhibita *Mucilag. Cydon.* in potu curatæ sunt. Sanguis stagnans vel venæ sectione vel sanguinem attenuantibus restituitur. Suffocatio ex sanguine coagulato à subitaneo frigore nimium calorem subsequente, optime curatur cum succo expresso ex *Bellidis* flore rubro, quæ, præter vim vulnerariam, insignem habet virtutem dissolvendi sanguinem congruatum. Si sub aquis suffocati sint; elatis pedibus inclinato corpore concutiendi sunt, ut aqua effluat; admoveantur interea panis assati micæ *S. V.* calide imbutæ, sæpiusque repetitæ. Quandoque lenis vomitus non male se habet. Ubi reviviscere incipiunt, pro alteratione corporis internâ corrigenda, propinetur *Decoct. flor. Chamom.* in cerevisiâ, evocando in lecto sudorem. Suffocatis ex fumis, convenit imprimis vomitorium in majore longe dosi; tam præmittendo quam permiscendo spirituosa, v. g. *S. V. Spir. Theriac. Aq. Apoplest. &* simul etiam sternutatoria insufflanda sunt naribus: Item in aerem exportandi sunt ægri, os diducendum, continuo ventus faciendus, facies crebro frigidâ adspargenda, acetum naribus admovendum. Nonnulli curati sunt solo vapore calido *Aceti.* Conducit etiam *castoreum* cum *aceto* naribus admotum; item *Acet. Rut. Aq. Hirund.* cum *Castor.* Dubito an larga venæsectio conducatur, nisi forsan in plæthoricis aut obefioribus, in quibus naturâ tardior est sanguinis motus. In *Suffocatione* denique *Convulsivâ*, eadem conveniunt, quæ hysteriis & epilepticis, in specie *Castorina & Salia Volatil.* Sin ex *Fungis* sit malum, horum *Alexipharmacum* est *Oxymel. Squillit.* vel solum vel cum *Theriaca*; præmissio, pro circumstantiarum ratione, vomitorio.

C A P. II.

De Asthmate.

DEpravata Inspiratio, five ea quæ fit cum difficultate, *Dyspnæa* dicitur; cujus primus gradus *Anhelatio* audit, Secundus *Asthma*, Tertius *Orthopnæa*, quia tales corpore erecto & sublati alis respirare nituntur. *Asthma* est vel *Humidum* vel *Siccum.* *Humidum* oritur à materia vitiosa, & ab ejus remotione iterum cessat; estque ejus sedes vel in pulmonibus, vel in stomacho. Fit *Asthma* vitio pulmonum, vel vitio nutritionis propriæ depravatæ; vel per metastasin materiæ ex alio loco ad pulmones depositæ. Fit *Asthma* vitio nutritionis propriæ quando læduntur Pulmones, vel ab aere vel ab aliis inspiratis, præsertim fumis metallicis, ita ut vietur eorum digestio, & coacerventur succi crassi viscosi in pulmonum *Parenchymate* vel *Bronchiis* hærentes, & aeris motum reciprocum impediunt. Par ratio est, quando *Lympha Catarrhalis* Asperam Arteriam lædit, adeo ut alimentum ejus proprium in succum vitiosum degeneret. Patet itaque hujusmodi Asthmata oriri à liquido hoc excremento nutritivo in gypseam & vitream visciditatem mutato. Pertinent hunc simili fere occasione geniti abscessus & vomica pulmonum; item *Phthisicorum* & *Empyematicorum* *Dyspnæa*, propter pus in pulmone vel thoracis cavo fluctuans. Fit autem *Asthma* pneumonicum per metastasin, quando febres continuæ solvantur per decubitus in pulmones materiæ in sanguine coctæ; quando ipsum serum suppressum intra pulmones seponitur, quo in casu largæ urinæ excretio juvat; quando sanguis in suo motu impeditur & in vasis pulmonum stagnat; aut etiam impensius ebullit & turgescit, adeo ut vix tam promptè per pulmones moveatur, quin non-

nihil

nihil subsistat in pulmonibus ; quando suppressio mensium vel hæmorrhoidum, item & caësticorum levissimus corporis motus, sanguinis per pulmones circulum sufflammat. Cachecticorum interim alia est ratio quam in dictis suppressionibus : horum enim sanguis crudus & glutinosior, tarde ab aere alteratur, & lente per pulmones transit ; unde celerius moto sanguine sub corporis motu, facilius circa pulmones subsistit ; atque *Dyspnæam* infert. Huc pertinent terrores sanguinem in pulmonibus coagulantes, materia viscida in auricula cordis sinistra coagulata, potius subitaneus frigidæ sub nimio æstu, & tandem hydrops pectoris, quæ omnia *Asthmata* gravia inferre solent.

Ex modo dictis duo notanda veniunt. 1. Materiam hanc, quæ in pulmonibus talia *Asthmata* infert, non ex capite destillare, sed sommodo ex vasis sanguifluis vel lymphaticis eò inferri. 2. *Asthmata* hæc humida graviora esse, si materia peccans acrimoniâ suâ insigni Pulmones & asperam arteriam ad constrictiones stimulaverit.

Datur & *Asthma humidum* vicio materiæ crassæ in stomacho & primis viis, quando nempe quacunque occasione turgescit & quasi inflatur, partim quia nimia ventriculi distentione impedit motum Diaphragmatis deorsum, ad pulmonum dilatationem summè necessarium ; partim quia ipsum diaphragma, per consensum, ex irritatione ventriculi convulsiones patitur. Adeo ut frequentissima sint *Asthmata* ex stomacho, per vomitum sæpius curata, sed pectori male dicata. In talibus *Asthmaticis* sæpe conjuncti sunt status, ut in Scorbuticis & Hypochondriacis, post pastum præsertim vespertinum, qui multum ad *Dyspnæam* conferunt. Cæterum Hydropici etiam fiunt *Asthmatici*, partim propter liberum diaphragmatis motum impeditum, partim propter distentos musculos Abdominis respirationi inservientes, partim propter copiosius retentum serum crasin sanguinis vitians, & acrimoniâ suâ pulmones nonnihil vellicans.

Alterum Asthma Siccum dicitur, quod citra materiæ sensibilis accessionem aut excretionem Paroxysmum inchoat & finit. Ut pateat hujus *Asthmatis* causa, considerandum tria esse quæ ad legitimum Pulmonum motum faciunt.

1. Legitima partium mechanica conformatio. Atque ex hujus defectu fiunt *Asthmata Sicca*, propter tuberculum, calculum, scirrhum, aut alia concreta præternaturalia, in pulmonum Parenchymate vel bronchiis hærentia. Gibbosi etiam, & illi quibus sternum & costæ nothæ vitiose conformantur, ut plurimum sunt *Asthmatici*. Facit huc deficiens Pulmonum nutritio, unde Pulmones aridi & flaccidi redditi minus expandi queunt : quo etiam disponit crebrior Nicotianæ fumus, immediate pulmones ad Atrophiam disponens, non vero caput immediate alterans.

2. Ad legitimum Pulmonum motum requiritur Musculorum instrumentaliter moventium, & nervorum hos dirigentium sana constitutio. Cum enim *Thorax* per tot & tam insignes musculos moveatur, non mirum est creberrima inveniri *Asthmata Sicca*, quæ fiunt ratione nervorum musculos hos ad spasmum adigentium. Hujusmodi sunt *Asthmata* ex subluxatione vertebrarum dorsi nervos ibidem prodeuntes comprimente & irritante, ex vermibus Intestinatorum partes hæc ad convulsiones irritantibus, ex passionibus Hystericis & Hypochondriacis, ubi partes respira-

tioni inservientes vicio nervorum constringuntur. Viciū itaque hīc hæret in nervis, sive in exortu, sive in progressu circa plexus ut in hysteriis, sive denique in ipsis musculis quibus inferuntur; nervi enim *Intercostalis* & *pari vagi*, qui thoraci præfunt, pluribus plexibus diverse modo sociantur, & hinc varios spasmos etiam remotioribus in locis excitare valent; ut in Nephriticis & Hypochondriacis. Est etiam maxima varietas musculorum duplici dilatationis & constrictionis motui inservientium, qui omnes & variam structuram & distinctum motum obtinent; adeo ut non mirum sit tam insignem varietatem circa Asthmata convulsiva observari. Pertinent huc Arthritici confirmati, quibus rarius vel difficilius superveniunt Paroxyismi; in talibus enim huiusmodi Asthmata solent supervenire, quæ denique per paroxyismi podagrici accessionem levantur. Cæterum Asthmata hæc Convulsiva sæpius sunt hæreditaria, non secus ac morbi epileptici; sunt enim ut plurimum periodica, & ubi cessaverint aliquandiu, facile per multiplices occasiones externas, v. g. per iracundiam, mutationes tempestatum, &c. recidivam incurrunt. Causa utique horum Astmatum Convulsivorum est acidum vitiosum nervis inimicissimum, quocunque in loco nervos vellicarit. Hinc Hypochondriaci, Scorbutici, & ii qui inunctionibus mercurialibus male tractantur, huic morbo frequentissime sunt obnoxii.

3. Requiritur denique ad legitimum pulmonum motum, ut fibræ nervæ istius membranæ quæ pulmones undique cingit, aliæque ad vesicas pulmonales, pro istis ritè colligendis & constringendis, hinc inde dispersæ, ritè moveantur. Sin autem fibræ hæ irritentur, vesiculas constringent & pro aere suscipiendo ineptiores reddent; unde Asthma. Percipitur hoc, quando à sulphure incenso aut aquâ forti naribus admotis, fauces & thorax exinde constringuntur, & spiritus intercipitur. Fibræ enim distæ irritatæ vel ab acido interno, vel a spiritibus metallicis, vel ab aere inclementi, pulmonem corrugant.

Asthmata hæc, humida nempe & convulsiva sæpe conjuncta sunt. Scabiosorum Asthma ex scabiè retropulsa ortum, videtur complicatum esse, ex fermento scabiei pulmones irritante, & sanguinis crasi, quasi cachectica. Notandum autem materiam in Asthmate per os rejectam esse quidem causam Asthmatis humidi, sed in Asthmate sicco eorum qui gaudent copia lymphæ, esse saltem effectum agitationis pulmonum & reciprocationis aeris, qui in declinatione Paroxyismi Convulsivi ejicitur. Cæterum in humoso etiam concurrit aliquid Convulsivi, ratione irritationis pulmonum, unde idem sequitur effectus. Notandum ulterius difficilem Respirationem quæ tam in statu tussis humide, quam in principio tussis sicce adest, sæpe non ab infarctu pulmonum, sed eorum irritatione & contractura procedere. Signum mihi erat, adesse talem irritationem, quoties æger vel loquens vel validius respirans tussire cogebatur. Nam in talibus casibus, propter crebriorem aeris reciprocationem, irritati magis pulmones tussin concitabant magis. Hinc tali in casu, liberio-rem respirationem semper observavi ex Opiatis, vellicationis sensum sufflammentibus. Idem dicendum de sensu doloris compressivi in Pectore, quod nempe non à copia materiæ, sed fibrarum pulmonalium constrictione procedat. Observandum denique quod in Asthmate Spasmodico adsit malarum ac faciei rubor, vasorum in collo major intumescencia aut sensilis etiam articularum pulsatio; in tali enim casu tardior est sanguinis circuitus per Pulmones.

Signa.

Signa. In *Asthmate humido* adest respiratio difficilis, cum sonitu ex profundo, eoque stertente, quando nempe malum sit à muco in bronchiis Pulmonum, una cum tussi ac pituitæ excretionē, quæ quò magis excernitur, eò magis minuitur effectus. Si vero materia peccans sit in substantia pulmonum, fit sonitus minor, & minus excernitur per tussin, idque successive. *Asthma* humorale solet esse continuum; & semel curatum successivi incrementi signa prodit, antequam recurrat. Hoc autem omni *Asthmati* commune est, quod cum aere mutantur, motu corporis exasperentur, quod denique vesperi ac noctu acerbius affligant. *Asthmata Sicca*, speciatim convulsiva, ingruunt ex improvviso sine materiæ peccantis indicibus, & cessant sine manifestâ excretionē, aut sensili respirationis nocumento: si vitium sit in capite, præcedunt aut adsunt vertigo; si vero in abdomine (in plexibus Mesenterii, lienaribus, &c.) antecedunt vel conjunguntur sonitus, murmura, & vermiculatio in Abdomine, aliaque Abdominis symptomata; si diaphragmatis musculi aut loca vicina sunt affecta primario, sensus instar Zonæ in ista regione percipitur; si musculi thoracem moventes, sensus est constrictionis ac compressionis thoracis; si *Laryngis* & faucium musculi, adest suffocationis, quasi laqueo injecto, sensus; si pulmo constrictus primario sit, inexplicabile quoddam respirationis impedimentum experiuntur ægri.

Prognosis. *Asthmata* omnia sunt periculosa, & quidem inveterata, sive sint *humorosa*, nam fere insignem Pulmonum lationem arguunt, sive *convulsiva*, nam talia epilepticum in quodam nervorum plexu radicatam fomitem præsupponunt. Rarissime perfecte curantur, quod vel levissimo dietæ errore subito recidunt. Tandem omnes *Asthmatici* sub contumacia morbi vel cachectici vel hydropici moriuntur.

Cura. In Paroxysmo, libera & sufficiens respiratio promovenda, 1. Impedimenta in Pulmonibus removendo. 2. Organorum motus convulsivos compeſcendo. Ratione prioris, aeris ambientis ventilatio, erecta sessio, alvi subductio, V.S. poriones sanguinem attenuantes & viscida incidentes, blande dulcia pulmones demulcentia, & interdum vomitoria utiliter administrantur. Ratione posterioris, Antispasmodica, Anodyna, Volatilia, &c. sunt optima. Extra Paroxysmum, in *Asthmate humido*, pro causarum varietate varianda cura. 1. *Asthma humidum* à viscido muco genitum, curatur per incidentia, vomitu vel tussi ejicientia, & stomachica recidivam præcaventia. 2. Si pus sit *Asthmatis* causa, evacuandum vel per expectorantia, vel per paracentesin thoracis. 3. Si vitium sit sanguinis, minuatur ejus copia, coagulatus dissolvatur, cachecticus emendetur, suppressus prorigetur, & turgescens temperetur. 4. Si serum *Asthmatis* causa sit, evacuandum per urinam, vel sudorem, vel vesicatorium confestim, vel per fonticulum pedetentim. 5. Si vitium sit in stomacho, conveniunt vomitoria cruditates corrigentia. In *Asthmate autem sicco*, 1. Conformationis vitia difficillime curantur; excreſcentia tamen tubercula aut grandines beneficio spiritus sulphuris per campanam successivè absumi posse, sunt qui asserunt. 2. Acidum nervis inimicum, in Paroxysmo, antiepileptici corrigendum; Paroxysmus imminens per opiata suspendendus; recursus paroxysmi præcavendus vesicatoriis vel fonticulis. 3. Si fibræ pulmonares primario stringuntur, causa irritans removenda, vellicatio opiatum sopienda, vulnerariis & balsamicis pulmonibus succurrendum.

Pro his scopis rite assequendis observandum. 1. Vomitoria in quovis fere *Asthmate* esse egregia, tam in quam extra Paroxysmum; in *humido* sane æqualiter materiam tam ex pectore quam ex stomacho hauriunt; quin etiam expectorantibus non male miscentur. In *Asthmate sicco* maxime conveniunt, ubi radix mali est in Abdomine, nisi metuantur pathemata hysterica. Hunc in finem optimum est vinum emeticum *Heurnii*, ex ꝑ. Rad. *Helleb. Alb. Macerat.* in lib. i. *Vini Hispanici*, & soli expositis; cujus cochleare vomitum excitat; vel guttæ aliquot additæ expectorantibus, eadem acuunt. 2. Purgantia in *Asthmate convulsivo* nequaquam, & in humido non nisi sedato Paroxysmo, conveniunt. Postea quidem ad reliquias exhauriendas conveniunt pillulæ quæcunque cum *Gum. Ammon.* vel *Mercur. dulc.* 3. V. S. In *Asthmate* per se nil præstat; per accidens quidem, si sanguis in pulmonibus stagnet, liberiores circuitum conciliat. 4. *Sudorifera* in *Asthmate convulsivo*, tam in fine Paroxysmi quam extra Paroxysmum, non negligenda sunt; præsertim decoctum *Guajaci*; quod etiam in *humido* fuligines discutit & pituitam incidit. 5. Respectu Paroxysmi Opiata multum conferunt, præsertim appropriatis mista. Tutiora autem sunt in *Asthmate sicco*, in *Humido* enim excretionem sufflaminant, licet in concitatori spirituum impetu nimiam Paroxysmi ferociam benigne satis mitigent. Hujusmodi sunt *Essent. Op. Theriac. Mithridat. Syr. Diacod.* In *Asthmate sicco* Paroxysmum etiam præcavent. Sane veteres in quovis Paroxysmo Asthmatico potius materiæ fluxionem opiatum inhibebant, quam avertentibus eandem agitabant. 6. Si sit ex scabie retropulsâ, curandum ut scabies revocetur, per *Essent. Fumar. Compos. Extract. & Essent. Helen. Extract. Theriac. Decoct. Helen. & Fenic. Antim. Diaphor.* cum salibus fixis; item per vesicatoria femoribus & brachiis applicata, vel denique collocando ægrum in eodem lecto cum scabioso. 7. Si sanguis coagulatus fuerit à subito post æstum frigore, conducunt grumos solventia, imprimis *Succus Bellidis*. 8. Si sit *Asthma* ex fumis metallicis, non expugnatur nisi mineralibus & metallicis appropriatis.

Remedia itaque ad *Asthmata humida* ordinario usurpata sunt *Incidentia & Expectorantia*. Inter quæ eminet *Syrup. Nicotian.* diurnâ digestionem à vi emetica liberatus; item decoctum *Fol. Tabac.* ad ꝑ. in lib. ii. aqua ad medietatem, addend. in fine *Malv. Branc. Ursin. Violan. M. i.* cum sapa calide haustum; item *Essent. Peti* cum spiritu vini extracta & melle excepta; quin & solus fumus nicotianæ Paroxysmum cohibere observatur. Asthmaticis utique perutilis est sequens potus.

R. *Vin. Malvat. Melicrat. coct. ap. lib. viii. Fol. tabac. sic. ꝑ. Rad. Enul. Ziv. Rad. Polypod. ꝑ. ii. ebulliant.*

Egregium incidens est *Gummi Ammoniac.* & in Paroxysmo *Humido* admodum laudatur haustus ex *Aq. Hyssop. ꝑ. iii. vin. Rhenan. ꝑ. ꝑ. & Gum. Ammon. ꝑ. m.* facit huc spiritus Asthmaticus ex ꝑ. *aris viridis, ꝑ. Gum. Ammon. & Zvi. sulphuris*, distillatus per retortam & rectificatus per alembicum, cui imponatur nodulus *Croci*. Dosis gr. xxx. vel xl. Porro aqua ex raphano recenti in taleolas inciso, & saccharo adperso, inter duas patinas expresso, potentissime mucum resolvit. Item Radix *Ari Pulveris*. Item Spiritus rad. *Zedoar. Bryonia rad.* præter vim laxativam, grumosum quicquid in corpore dissolvit. Egregium est *Helenium* in Electuarii forma cum melle, præsertim in *Asthmate Stomachali*. Mirabilis

rabilis est effectus *Spermat. Cet.* ad \mathfrak{z} i. in Paroxyfmo. His addantur *Marrub. Hyffop. Calamint. Rosmar. & Crocus.* Vidi à *Cochl. ii.* Aceti Rutz Paroxyfimum mire fedatum; cui addatur *Acet. & Oxymel. Squillit.* Oxymellita enim talia præftant fere Syrupis pectoralibus. In Paroxyfmo etiam egregius est *Spir. Sulphur. & extra Paroxyfimum Flor. Sulphur. aut Balsam. Sulphur. Terebinth. & Anifat.* Observandum interea Saccharata in affectibus pectoris non conducere, sed è contra materiam viscidiorum reddere, & corruptelam pulmonum intendere. Millepedes denique unum ex præstantissimis specificis sunt contra *Asthmata*: rurgent enim fale volatili nitrolo admodum penetranti, & præterea vim habent Anodynam: exhibentur in pulvere cum melle vel Syrupi *Nicotian.* Optimum autem præparatum, est *Vinum infusionis millepedum expressum & filtratum*, quod quidam in dieta adhibent. Tentandum etiam aliquando quid Salivatio Mercurialis in *Asthmate humido* contumaciori præstitura fit. Sunt etiam qui commendant *Pediluviorum* usum revulsorium. Ex his haud difficile erit plures concinnare formas, v.g.

R. *Aq. Flor. Rapar. ℥iii. Aq. Cinnamom. Spirit. ℥ss. Syr. de Nicotian. ℥i. Spir. Sulphur. q. s. m.* Addi posset *Gum Ammoniac.* nisi sapor sit molestus.

R. *Rad. Ireos florent. ℥i. Rad. Helen. ℥ii. Rad. Zedoar. ℥ss. Herb. Marrub. m. ii. Comar. Hyffop. Rosmarin. an. m. i. sem. Anis. Fenicul. an. ℥vi. Passul. min. ℥ss.* Incisa infundantur in vino, vel coquantur cum *Aqua & Melle* pro mulla Pectorali; vel cum *Aqua, Aceto, & Melle* pro Oxymellite.

R. *Aq. Hyffop. ℥iii. Aq. Menth. ℥i. Aq. Asthmat. Rudolph. ℥vi. Spir. Gum. Ammoniac. cum virid. aris, ℥ss. Syr. Nicotian. ℥vi. capiatur cochleatim.*

R. *Vini Infus. Millepedum ℥viii. Syr. de Marrub. & de Hyffop. an. ℥ü. Extraët. Helen. ℥ii. Extraët. Croci ℥ss. m.*

Quoad *Asthmata sicca*; conveniunt Remedia Antepileptica tam fixa quam volatilia; quibus addatur Laudanum in tali casu nulli remedio cedens. Conducunt etiam Vescicatoria, scapulis aut brachiis applicata, tam spiritus influentes divertendo, quam serum acre scorbuticum avertendo. Conveniunt itaque *Sal. Vol. Succin. C. C. Sang. Human.* aut horum Spiritus; *Cassiqueum*, atque ex hoc parata remedia; Medicamenta ex *Afellis & Lumbricis*; *Cinnabarina, Sulphura Metallica, &c.*

C A P. III.

De Singultu.

Inspiratio interrupta cum impetu & sono ingrato, Singultus dicitur; sitque à subitanea diaphragmatis deorsum versus contractione. Cum impetu enim & subitaneo motu in hoc affectu inspiramus, & abdomen antrorsum propellitur. Parum itaque considerate statuitur Singultus affectus stomachi; diaphragma enim primario affici probant sequentia. 1. Omni tempore voluntariò possumus singultire; & necessario singultimus inspirando: Sed nullus datur musculus inspirationi inserviens pro voluntatis imperio actionem illam mutare valens, excepto Diaphragmate. Præterea, ventriculus ita alterari nequit. 2. In Singultu Abdominis Contenta deorsum & antrorsum moventur, sub inspirationis actu; quod per solam diaphragmatis convexitatem nimiam explicari potest. 3. Sæpius curatur Singultus inspiratione continuata, & inhibita expiratione. Jam si esset motus ventriculi, per inspirationem, in qua diaphragma stomachum

machum premit, potius aggravaretur malum. 4. Joco quandoque & terrore aut nimio animi motu curatur, ergo aliquid voluntarii, *diaphragma* nempe, afficitur. 5. Sternutatio superveniens singultum tollit, quia sub forti expiratione diaphragma concussum ex se dispellit quod antea istud irritabat. 6. Absque ventriculo Hepatis Inflammatio dat singultum, quia hoc immediate contingens *Diaphragma*, istud stimulat, ut convellendo singulciat. 7. Observatur singultus non raro in morbis convulsivis, à contractione nempe *Diaphragmatis* inspiratoria.

Causa, est omne id, quicquid ad violentam, reciprocam tamen, sui contractionem *Diaphragma* cogere potest. Hoc ipsum sæpius hæret in Ventriculo, & specialius afficit superius ejus Orificium, quo pertinent imprimis assumpta. Unde *Panis* nimia quantitate comestus, Refrigerantia ut *Aqua frigida* & *Nitrum*, item *ol. vitrioli*, singultum induxerunt. Item in febribus Julepi Refrigerantes singultum quandoque inferunt vini potu curandum. Præter occasiones hæcce *externas*; & ex *internis* singultus supervenit Stomacho affecto, sive per *consensum* in vulneribus Capitis, Nephritide, Hernia, imminente ileo, &c. sive per *Essentiam* propter succum acriorem & viscidum in rugis hærentem, cujus expellendi nixum singultus insequitur. Patet autem superius ventriculi Orificium affectum facile singultum inducere, irritando nempe musciculum *Diaphragmatis* posteriorem, per quem transit. Inflammatio item Hepatis, Compressa thoracis vertebra undecima, Costarum ad ventriculum detrusio, Arthritis non amplius artus visitans, Purgatio effrænis & febris continua imminetibus jam convulsionibus, Singultum inducere observata sunt.

Prognosis. Singultus in quavis febre continua mortem prænunciat, licet contrarium quandoque observetur. Superveniens purgationi, diarrhææ, dysentericæ, ileo imminenti, aut hepatis inflammationi, periculum innuit. Si malum diuturnum sit, & penitus incurabile, fuisse videretur occultum quoddam conformationis, vitium, *Os Ventriculi*, aut *Diaphragma*, aut *Nervos* afficiens.

Cura. Tollatur irritationis sensus in *Diaphragmate*, & removeatur causa occasionalis. Prioris ratione Optima sunt *Opiata* cum appropriatis, v. g. *Theriac. Castor. Sem. Anis. ejusque Spir. & Ol.* item *Spir. Sal. Ammon. Anisat.* ut & *Z. Z. in India conditum*. Interim pro causarum varietate varianda cura. Si malum hæreat in Stomacho, præsertim ratione pituitæ vitreæ orificio stomachi impactæ, optimum est *Vomitorium*. Si purgandum est, conveniunt *Pill. Aloet.* cum *Laudan.* item *Mercur. dulc.* cum *Diagryd.* item *Hiera* cum *Oxymell.* Peracta purgatione, vel vomitu, ubi languet stomachus, propinetur *Mistura*.

R. *Aq. menth. ʒiʒ. Spir. Theriac. ʒiij. Conf. Alkerm. ʒi. Laud. opiat. gr. ii. Syr. de menth. ʒvi. m.* usurpetur *Cochleatim*. Pertinet huc mixtura sæpius ad singultum experta, *Cydoniata*, cum *Extracto Zedoar. & Laudano*. Si adsunt flatus, misturis talibus addatur *Spir. nitr. à ʒʒ ad ʒi*. Si fiat singultus à cibo crudo, aut vitiata digestionem, conducunt *Aloetica, Pill. Rosac. Elix. Ppr.*

Si singultus fiat ab humoribus acribus, corrosivis, æruginosis, plus minus effervescentibus, convenit *Ebur. vel C. C. ustum ad ʒi. Lapis Cancor. Terra Sigill. Lapis Percar. Carphon.* in specie *Pellicula interna stomachi Gallinae*, siccata & in *Aqua & Syrupo Portulacæ* propinata. Laudatur

datur aliàs Decoctum Sem. Anis. Aneth. Carvi, Portulac. & Papav. Alb. in Cerevisia. Externe in tali singultu egregium est Cataplasma ex Bacc. Laur. Ros. Rubr. & Menth. an. m. j. Pulveris. & Subactis cum fermento acerrimo, quantitatis ovi; cum Aceto ferventi calidissime applicatum. Si exsiccetur, denuò irroretur Aceto. Item Panis Calidus vino Generoso irroratus, ventriculo commode applicatur. Alii forum faciunt ex Aceto Calido, cum Castor. Piper. Sinap. ac Pane calido, cum spongia applicandum. Pariter Ol. destill. Anisi umbilico & ventriculo illitum est egregium. Si suspicio sit subesse in singultu Malignitatem, aut si oriatur in febre maligna, tunc aliis addatur Aq. Cord. Herc. Sax. Aq. Cinnam. Syr. Citri, Extract. Theriac. &c.

Singultum ex assumpto acriori, v. g. ol. vitriol. lenit Mistura sequens. R. Aq. Plantag. Endiv. an. ℥ii. Succ. Semperviv. mai. depur. ℥j. CC. ussi. ℥j. Ter. Sigill. ℥ss. Lap. Cancr. ℥j. Laud. Opiat. gr. ii vel iij. Syr. Portulac. ℥j. M. Singultus Symptomaticus curatur addendo appropriata remediis morbum primum respicientibus. Observat Riverius singultum ex frigida potu post calorem ortum, balneo Aqua dulcis cum Plantis nervinis, curatum.

C A P. IV.

De Incubo.

INCUBI Symptomata fere tali ordine sequuntur. 1. Læditur Inspiratio. 2. Sensus aut motus, cum imminente plus minus suffocatione. 3. Depravatur Loquela; sonum enim inconditum & boatum gravem edunt. 4. Adest præcordiorum anxietas. 5. Insomnium rei cuiusdam thoracem prementis. 6. Maculæ rubæ, lividæ, cærulescentes, artus imprimis pingentes & mane postmodum apparentes. 7. Expergestatis, dum omnia cætera Symptomata evanescent, Corporis tremor, & non raro Diaphragmatis vibratio celerrima & violenta, superest, una cum totius corporis lassitudine.

Causa est omne id, quod liberum Thoracis respiratorium motum impedire potest. Impeditur autem ille motus, vel vitio objecti externi, vel vitio nervorum motui inservientium. Prioris ratione Incubus accidentalis dicitur, quando nempe Diaphragmatis liber motus impeditur, propter impedimenta in primis viis & abdomine motui ejus deorsum resistantia. Hæc inter imprimis est stomachus nimium repletus, in quo materia viscida in flatu abit. Experimur enim esum castanearum, & potum vini sæculenti, incubum inducere. Unde pueris nimia alimenta ingurgitantibus aliisque temulentia aut dietæ crassæ deditis, familiaris est incubus. Frequentior est etiam illis qui dorso incumbunt, unde diaphragmatis motus inferiora versus impeditur. Incubus habitualis oritur a vitio nervorum respirationi inservientium, idque imprimis eorum qui ex cerebello primas radices habent, adeo ut fundamentum Incubi habitualis in parte posticâ capitis circa cerebellum statuatur Louerius. Dubitatur an vitium hoc nervorum sit paralyticum an vero convulsivum; i. e. an denegetur spirituum influxus, an vero nimis impetuose influat. Varia prostant apud Autores exempla utrumque concludentia: Et sane, sicuti non rarum est quod Pa-

ralysis

ralyis cum spasinis, & è contra, subinde permutetur; ita quidem causa *Incubi*, *Acidum* nempe peccans lymphæ medio ad cerebellum delatum, nunc irritando nervos respirationi inservientes, ac cordis motui dicatos, affectus *Spasmodicos*; nunc vero spirituum motum nonnihil sufflaminando, leviores affectus *Paralyticos* inducere potest.

Revera igitur *Incubo* infestante, laborant muscoli thoracis motui inservientes, præsertim *Diaphragma*: Et cum idem nervus ex *Intercostali* furculum ad *Laryngem* mittat, adest etiam strangulationis sensus, loquela impedita, aut saltem sonus inconditus gemibundus. Thoracis autem motus impeditus ad somnia & imaginationes compressionis thoracis disponit; non dubium est enim quin anima rationalis in somno alterationes corporis percipiat, teste pollutione nocturnâ. *Incubus* itaque formaliter ad affectus nervinos refertur; subjective vero ad melancholicos vel scorburicos, ratione *Lympha acida* subtilis nervos afficientis; quo etiam respiciunt maculæ, quæ declinante *Paroxysmo* cutim pingunt.

Prognosis. *Incubus* accidentalis parum refert. *Habitualis* vero *Epilepsiam*, *Apoplexiam*, aut melancholiam portendit; præsertim si adfit etiam *Vertigo* diurna. Si accadat partim dormienti, partim vigili, *Epilepsia* propinquior est; sed adhuc deterior, si post excretionem sudor frigidus, tremor cordis, *Spasmus* aut *Syncope* sequatur.

Cura. *Accidentalis* curatur stomachum evacuando, dietam bene ordinando, lautam cœnam & subitaneum post pastum decubitus vitando, & remedia *Antiepileptica* propinando. *Habitualis* vero ad modum mali *Hypochondriaci* curatur, nempe per digestiva præsertim *Martialia*, hinc per evacuantia præsertim vomitoria, quibus subjungantur volatilia ac antiepileptica.

Pro his scopis assequendis, post vomitoria, excellunt *Evacuantes Hel-leborina* cum *Mercur. dulc.* Deinde per *epicrasin* evacuantes, imprimis *passula* cum *Aloe*, vel *pillul. Aleophang.* quæ non tantum ebrietatem arcant sed insimul coctionem juvant. Nobile specificum est *Radix Pæon.* in *Pulv.* ut & semen, ejusque emulsio, item aqua. Huic annumeratur *sem. Ans.* ejusque *Ol. destil.* sub introitu lecti usurpatum. Cæterum in *Incubo Habituali*, *Martialia* & sudorifera volatilia non negligenda.

S E C T. XIV.

De Lesa Expiratione.

C A P. I.

De Sternutatione immoderata.

Comprimuntur Pulmones, pro aere expirando, à musculis intercostalibus internis, Sacrolumbo, & etiam musculis Abdominis, quibus in supplementum accedit Abdominis spontanea remissio. Læditur autem hæc aeris exspiratio. 1. Quando fit cum impetu in *sternutatione*. 2. Quando

2. Quando fit interruptum & cum tussi. 3. Quando aer expirans vitiatam vocem profert.

Sternutatio est motus convulsivus musculorum expirationi inservientium, in quo, post aliquam inspirationis suspensionem, subito per nares & os aer una vice exploditur. Percipimus in hoc casu thoracem à suis musculis constringi, & Abdomen etiam à suis comprimi; & hinc à contentorum sursum motu diaphragma intra thoracem cogitur. Unde in *partu difficili* proficua, & in *Herniis* nocua est *Sternutatio*. Causa occasionalis hujus *motus convulsivi*, est quicquid membranam narium internam superiorem irritat; sine enim hac irritatione nulla fit *sternutatio*. Nam nervuli ex pari tertio & quarto ad nares derivati, connectuntur per plexus cum pari nervorum vago & intercostali thoracem imprimis moventium: adeo ut nervuli illi irritati hos etiam convellant, unde diaphragma aliquamdiu propter inspirationem protractiorem deprimitur: sicuti & cæteri musculi respirationi inservientes magis tenduntur: sed mox superveniente contrario *spasmo nervorum* & musculorum expirationi inservientium, *sternutatio* supervenit. Quæ irritant narium membranam sunt vel *externa*, odores nempe fortes, aliaque vellicantia; vel *Interna*, ut Lympha acrior in *Coryza*; item coitus, & conspectus pulchræ mulieris post abstinentiam à venere. Cæterum hæc membrana à nimio pulveris sternutatorii usu, & copiosiore lymphâ affluente, minus sensibilis evadit. In omni *sternutatione* insons est cerebrum; quæ enim ejiuntur, primario sunt ex contextu glanduloso post membranas narium & faucium sito; secundariò verò ex Bronchiis *asperæ arteriæ*, unde in *Pleuritide* & *Peripneumonia* *sternutatio* mala est; proficua vero ad pituitam in bronchiis expellendam quæ tussi rejici non poterat. Adeo ut ex capite nihil plane educatur.

Prognosis. *Sternutatio* sine causâ manifesta crebro repetens mala. Infert enim paralyticos aut epilepticos insultus. *Sternutatio* oculis nociva est. In *Epilepsia* aut *Apoplexia* post usurpata *sternutatoria* non succedens malum est signum.

Cura. Removenda causa vellicans, & irritationis opiatorum sensus. Unde odor opii omniumque Narcoticorum multum juvat, imprimis *Ol. Rosac.* opio imprægnatum interioribus naribus illitum. Post acrius sternutatorium, conducit nares ablueri cum lacte tepido, aut injicere *cremorem lactis* aut *mucilag. sem. psyl.* vel *Cydon.* cum *Aq. Nymph.* extractam; item pro odoratu admove *Sem. Fœm.* & *Anis.* aceto infusa.

C A P. II.

De Vocis Vitiis.

VITIA vocum sunt quando vel deficit vel vitiatur. Deficit autem vel *thoracis vitio*, in *Apoplecticis*, *Hystericis*, &c. ubi nulla respiratio contingit; vel *vitio Laryngis*, propter ejus rimulam a tumoribus vicinis vel assumptis astringentibus constrictam; vel denique musculorum & nervorum vitio: Quo in casu vox deficiens *aphonia* dicitur; sin vero linguæ motus deficiat, dicitur loquela amissa. Cæterum vitium hoc musculorum nunc *Paralyticum* nunc convulsivum est; prius fit vel *vitio proprio*, vel *vitio nervorum recurrentium* ad eos distributo-

distributorum, unde his dissectis, *aphonia* canibus supervenit; Forſan *raucedo* *aphoniam* infert, propter nimiam humiditatem, & exinde flacciditatem muscutorum; qua ratione crapula & abundans phlegma idem præſtant. Caſus item ab alto, & terrores, Paralyticum hoc vitium inferre obſervata ſunt. Virgo etiam fumo lampadis ex oleo conſtructæ per ſomnum inſpirato, incidit in Paralyſin Laryngis & ſubſequentem *aphoniam*. Quoad alterum *aphoniæ* fiendi modum, *convulſionem* nempe muscutorum & nervorum Laryngis; obſervatur hæc in hyſtericis & epilepticis, item ex vermibus. Huc ſpectat *aphonia* ex retenta Gonorrhæa Virulenta, propter acre luis venenum nervos recurrentes vel musculos irritans, fonticulis in inguine curata. Huc etiam referenda *aphonia* febribus ſuperveniens, imprimis variolis, quarum acre venenum nervos recurrentes facile irritat. Cæterum præter Paralyſin ac *Convulſionem*, etiam terror aut ſubitanea ſpirituum perturbatio *aphoniam* infert.

Prognosis. *Apoplexia* juncta *aphonia* diuturna eſt & difficulter curatur. Quæ cum ſingultu ſunt *aphoniæ* peſſimæ ſunt. Per ſe autem rite tractatæ curabiles ſunt. Balbi profluvio alvi ſæpe corripuntur, teſte *Hippocrate*, quo ipſo fere ſanantur.

Cura. Reſpiciendum ad primarium morbum aut cauſam antecedentem. Removeatur Paralyſis vel *Spasmus* muscutorum vel nervorum Laryngis, per cephalica interna, ſubinde ſudorem ſimul provocando, & Ptyaliſmum maſticatoriis promovendo. In contumaciori malo, præſertim Paralytico, diæta ſudorifera ex lignorum decoctis inſtituenda venit. Externe applicentur collo ſacculi ex nervinis aromaticis ſpiritu vini irroratis; vel ſpiritus apoplectici cum ſpirit. *Lumbic.* vel *formic.* calidè; vel denique *ol. Succin. Laven. Rut. Junip.* cum *Theriac.* vel *Balf. Peruv.* miſta, aut cum *Eſſent. Caſtor.* ſociata. Interdum ubi circumſtantiæ permiferint V. S. ſub lingua inſtitui poteſt.

Sequuntur vitia vocis depravata. Inter quæ imprimis occurrit *Raucedo*; quando nempe aer expiratur per aſperam arteriam aut Laryngem nimis humidam. Notum eſt continuam in aſperam arteriam tranſfundere Lympham, ex glandulis juxta annulos Laryngis ſitis & membrana glanduloſa interius aſperam arteriam cingente; quæ partim ab aere inſpirato inclementiori vel variis permifto defendat; partim eandem planam ac voci firmandæ aptiorem reddat. Quod ſi itaque Lympha hæc copioſius effundatur & nimis humectet aſperam arteriam, *Raucedo* oritur.

Obſervanda autem eſt differentia *Raucedinis*; vel *recentis*, a lymphâ ſimpliciter tenui, tunc midiori, nunc acriori nimis ſaltem humectante; vel *inveterata* a craſſiori mucoſo tegmine aquoſo Bronchum interius obducente, ortæ. Cauſa remota eſt irritatio Laryngis, producta vel externè, ab inclementia aeris hybernî, Inſpiratione fumi ſulphuris, aliorumve acriorum; quibus & ſuo modo Loquela, Cachinnus aut Vociſeratio intenſior annumerantur; vel interne, a lymphâ acriori, ſalfiore, aut acidiore, ad aſperam arteriam delata; quæ nullatenus a capite deſtillare putanda eſt, ſed ex propriis Laryngis & Aſperæ Arteriæ glandulis effunditur. Scorbutici autem & lue venerea correpti facile rauceſcunt, propter ſerum acrius partes aſperæ arteriæ internas excoſcians. *Phthiſici* etiam, *Empyematici*, & qui tuſſi crebriori laborant,

non

non raro rauescunt, propter acrem materiam frequenter rejectam, quæ Laryngem irritat & hinc copiosioris lymphæ instillationem provocat. Omnes hæ causæ moderatæ levem inferunt *raucedinem*. Sin vero majori impetu aut diutius affligant, ita ut lymphæ continuo effusa in mucum spissorem degeneret, & aspera arteria successive excoriata nutrimentum proprium cum lymphæ transmittat & undique bronchiorum canis affigat, talia *inveteratam raucedinem*, & quæ muci spissioris expectoratione solvitur, inferre solent; in quo casu ad pulmones maximè respiciendum.

Prognosis. *Rancedo* per annum vel duos confirmata vix sanatur: si ob suppurationem sive tabem fiat, sæpe sub mortem futuram fieri solet.

Cura. Attendendum imprimis an *causa* sit interna vel externa; an lymphæ *mitior* sit, an vero *acrior*, quod juncta tussis ostendit; an denique sit recens, tenuis nempe & copiosior, an vero mucus sit crassior, quod partim ex sensu majoris vel minoris titillationis, partim ex excretis per os sreatu vel tussi rejectis, manifestum est. In *recenti* igitur *malo* à *causa externa*, hac remota, opiata ac lenientia, temperantia irritationem, & hinc lymphæ effusionem sistentia eam curabunt. Si vero sit recens à *causa interna*, temperantia ac opiata, acrimoniam irritantem demulcentia, sudorifera lympham mundificantia & ordinarium ejus motum promoventia, conveniunt, præmissis, si opus fuerit, purgantibus talibus quæ sub seri formâ evacuare solent, in specie *Jalap. Esul. Elater. &c.* *Inveterata* vero curanda venit per *Incidentia*, & hinc *Expectorantia*, pro quo scopo interdum vomitus etiam necessarius est. Quod si altiores in corpore radices habeat malum, v. g. *Luem Veneræam, Scorbutum, Vemicam Pulmonum, &c.* Ad hæc primaria cura dirigenda, simul tamen symptomati *Raucedinis* succurrendum.

Inter *temperantia* eminent *Syr. Papav. Essent. Op. Diacod. Theriac.* item *Syr. Glizyrrh. Syr. Viol.* & imprimis *Syr. de juju.* Egregium etiam temperativum est *decoctum Rap. secundum* cum saccharo, ut & quælibet ex *Rapis* parata remedia. *Passula* etiam elegantes sunt, in specie *minores*, unde *Rob. Passular. Decoct. Passul. cum Anis.* Flores sulphuris etiam lympham temperant & erosionem præcavent in *Raucedine recenti*; sed *Balsam. Sulphur. Anis. vel Terebinth.* in *Raucedine inveterata* convenit, *Sperma ceti* itidem ad ʒj. in jusculo calido hic convenit.

Inter *Incidentia* & *expectorantia* in *raucedine inveterata*, excellit *Syr. de Erys.* cujus basis est *Erysimon*, quod saporis acri penetrante, quasi antiscorbutico, egregie mucum incidit & dissolvit. Loco hujus Syrturi usurpatur *Pulp. Passul. min. cum Sem. Erys.* subacta; vel eorundem *decoctum*. Convenit etiam *Electuar. ex Scord. Salv. & Rad. Helen. Pulv.* cum melle subactis; item ipsum mel *squilliticum*. Commendatur denique *Pulv. Rad. Ari.* cum *an. Sach. Cand.* cum *Syr. Juju.* instar *Eclegmatis*. Admodum extollitur succus brassicæ. Caterum experta sunt sequentia duo remedia, prius quidem in *recenti*, posterius in *inveterata Raucedine*.

R. Hord. opt. non excort. Passul. min. enulceat. an. ʒj. Rad. Liquir. mund. & concis. ʒij. Caric. Ping. N. 6. Herb. Capill. Ven. Hyssop. an. M. ʒ. Sem. Brassic. ʒij. Pinear. recent. ʒʒ. f. omnium decoctio in Aqua Fontana.

Colatura sumat ʒvi. ante somnum & in diluculo.

R. Succ. Brassic. depur. ʒij. Sacch. Penid. vel Syr. de Erys. ʒj. cum Oxytel. Squillit. q. s. f. Elect.

C A P. III.

De Tussi.

Familia expiracionis vitium est *Tussis*, quæ fit dum musculi thoracem cingentes & aerem sic expellentes non blando nec naturali modo subsident, sed potius violenter simul contrahuntur, contractione quidem momentanea, sæpius tamen reiterata; quæ ratione ad motus convulsivos pectoris, non autem veras convulsiones, refertur *Tussis*. Cæterum una cum vehementi aeris elisione, adest etiam strictura aliqualis Laryngis ob irritationem, unde ille sonitus qui in *Tussi* observatur.

Pars affecta sunt nervi ac musculi à spirituum impetu in motum convulsivum acti. Afficiuntur igitur hi à quavis irritatione; ac interdum quidem ex solis *Spasmi* & *motibus* convulsivis, tam ex primario affectu, quam ex consensu cum aliis partibus nerveis. Unde *Tusses* hæc *Convulsivæ* dicuntur, ex simplici nervorum Spasmo, sine vitio partium spiritalium, ortæ; suntque hypochondriacis & hysterici familiares. Frequentior autem est *Tussis*, quæ causam materialem respirationis organa afficientem agnoscit, præsertim eam quæ oritur ex sensu noxii sive mediate sive immediate, infestantis Laryngem à sui principio usque ad pulmonum profunditatem. *Foci* autem causæ occasionalis irritantis nunc in pectore nunc in stomacho observatur.

Differentia. 1. Ratione modi *tussis* est vel *sicca*, quoties magno labore nil excernitur, sed fatigatur universum corpus *tussi inani*, non raro cum capitis, hypochondriorum aliorumque partium dolore contundente plus minus lacerante, qua ipsæ nunc Herniæ, nunc involuntarium urinæ aut alvi profluvium excitantur: vel *humida* est, quando concussione illius ope humor per os excernitur. 2. Causæ irritantis ratione oritur *tussis* vel ab interna vel ab externa causa. Utraque *tussin* tam *siccam* quam *humidam*, & quidem foci materiæ occasionalis ratione vel *pectoralem* vel *stomachalem* excitare solet.

Tussis Pectoralis sicca oritur frequenter ab *externis inspiratis*, v. g. aere inclementi, aut fumis acidis mineralibus, qui asperam arteriam & membranam pituitariam irritant & contrahunt, adeo ut simul adsit pectoris angustia & sensus pulmonum compressivus. *Tussis* hæc, ex successiva partis irritatæ læsione, tandem *humida* evadit; ac materiæ primo serosæ, tandem mucosæ, expectoratio sequitur. Colligitur enim lymphæ ex irritatione transudans, in larynge, bronchiis, immo & in ipso pulmone; quæ pedetentim condensatur in mucum viscidum: & si gravior sit læsio partium ipsarum nutrimentum successivè alteratum etiam sub forma muci evacuatur. Hinc ordinario duo tempora in tali *Tussi* distinguere solent: Quando enim est *sicca*, *tussin* à Catarrho tenui & crudo esse asserunt; deinde dum est *humida* materiam coctam esse dicunt & evacuationi aptam. Male autem *Cataarbus* ipse ex capite transmitti fingitur; nullæ enim patent viæ; sed in ipsis his partibus colligitur partim ex irritatione glandularum, partim ex degeneratione alimenti proprii, & debilitate spiritus insiti. Oritur etiam non raro *tussis pectoralis* ex vitio lymphæ acrioris & salso acidioris, & catarrhalis dicitur, comitem habens febrem catarrhalem, à meridie & vesperti vagis horripilationibus, ingruente vero

vero nocte æstu totius corporis præsertim capitis, non tamen adeo intenso, vexantem, revertente vero aurora cessantem. Hinc etiam non raro accidit, ut etiam sub æstu illo febrili, artuum lancinationes & dolores vagi unâ affligant, ex lymphæ acido sapore, partes nerveas vellicantis, oriundi. *Tussis* itaque hæc *Catarrhalis*, quæ imprimis *nocturna* est, originem ducit ex lymphâ vel *salsidior*e vel *acidior*e, tam organa spiritalia irritante, quam in massa sanguinis febrem talem plus minus lentam excitante. Non rarum quoque est hanc *tussim Catarrhalem* sæpe affligere sine febre. Ipse autem *Catarrhus* non ex capite sed ex glandulis post membranas pituitarias fitis transudat. Observatur *tussis* hæc *nocturna* frequentius in *Phthisicis*, *Scorbuticis*, aliisque quibus lymphâ vitata est; & procedente ulterius malo exulceratur aspera arteria aut pulmo, unde *Phthisis* perfecta pulmonaris insequi solet, & tandem pus genuinum tussiendo expectoratur. Lymphâ autem vitata, *tussis* hujus *nocturna* causa, radicem habet in stomacho; ex defectu enim digestionis chyli ejusque perfectionis in Intestinis, generatur Chylus falsus aut acido-salsus qui sui labem mediante lymphâ variis partibus, & hoc in casu pulmone, affricat. Exacerbatur autem hæc *tussis*, uti & omnes affectus lymphatici, remittente die; forsitan, quia tum temporis minus procedit transpiratio insensibilis. Ad has *tusses catarrhales* pertinent etiam *tusses*, in principio variolarum & morbillorum, item quæ a scabie, tinea, aut achoribus repulsis nascuntur. Ad *tusses pectorales* pertinent etiam *humida* istæ post febres ardentes præsertim minus acutas contingentes, in quibus natura materiam coctam ex vasis sanguineis in pulmones deponit, & ita copiosa *tussi* mucilaginosa judicat. Eiusdem speciei sunt istæ in *pleuritide* observatæ, in principio *siccæ*, procedente tempore ex lymphâ & sanguine mistis *mucosæ*, & suppurata *pleuritide* purulentæ.

Ne autem confundatur *tussis pectoralis* cum stomachali, in specie consideretur, 1. Locus irritationis: Si enim æger profundius respirare jussus, mox tussire incipiat, vitium est in pectore & pulmonibus; secus si in stomacho. 2. Respiratio circa superiora pectoris loca magis impedita, *tussim pectoralem* esse indicat. 3. Sonitus etiam locum indicat. 4. Adjuncta quoque symptomata simul consideranda sunt; sane ubi magis noctu affligit, aut frebricula simul adest nocturna, *tussim pectoralem* ostendit.

Quoad *tussim Stomachalem*, certum est hanc frequentiorē esse; quando nempe occasionalis sines in Æsophago & stomacho latitat, & hinc mediate asperam arteriam affligit; sive quatenus diaphragma ab affecto orificio ventriculi superiore vellicatur sive quod simul Æsophagus Vellicatus contiguam sibi asperam arteriam per consensum afficiat ac in *tussim* proritet. Quando *tussis furibunda* est in qua vix aliquid egeritur, licet cum summo conatu tussiant, semper delitescit in ventriculo materia falsa & tenuis. Sane pleræque *tusses* originem ducunt ex materia vellicante in rugis & orificio superiore ventriculi. Quod confirmat quotidiana experientia; observamus enim *tusses siccæ* subinde satis vehementes, quoties *aqua vitæ* aut aliud spirituosum acrius gulam transiit, etiamsi non intret asperam arteriam. Adeo ut frequentes sint *tusses stomachales* tam *siccæ* quam *humidæ*, tum ex causa interna tum ex *assumptis*. Hujus notæ sunt *tusses* illæ in principio paroxysmo-

rum febrium intermittentium, quæ sequuntur motum fermenti febrilis in stomacho & in primis viis, uti & *hypochondriaca*, & illæ quas quidam contrahunt dum in lectis aeri liberiori regionem stomachalem exponunt.

Tusses Stomachales sicca ferina oriuntur a materia salsa, acri, præsertim tenui, pertinacius orificium superius affligente. *Humida Stomachales* oriuntur interdum, sed rarius, ex prægresso errore dietæ aut digestionis, & hinc congesto muco falso, qui ex profundo excernitur elevata regione stomachi. Sed frequentior *tussis humida* fit ex læsione membranæ pituitariæ posterioris, sive ab aere externo sive a lymphâ acriori. Talibus enim occasionibus per hanc membranam copiose lymphâ spissior, & junctim simul nutrimentum ejusdem proximum, pedetentim per œsophagum destillat, orificium ventriculi sepeius vellicat, & hinc primitus *tussim siccam* hinc *humidam stomachalem*, non raro superveniente vomitu pituitæ vel alimentorum ingestorum, concitat. Estque hæc *tussis* ista, quam communiter ægri dicant esse *catarrhum* ex capite depluentem, cujus defluxum per fauces exacte sentiunt.

Diagnostica. Cognoscitur *stomachalis tussis*, ex loco ubi primo sentitur tussiendo stimulus, ex sonitu profundiore quam in pectore, ex vomitu *tussim* concitante, & adjuncta anorexia. Si subsit catarrhale vitium, vespertino tempore exasperatur. Si senes, sine occasione inspirati aeris, copiosa viscida per *tussim* excernant, ac simul conquerantur de dolore plus minus compressivo circa scrobiculum cordis, *tussis* est revera *stomachalis* nata ac sustentata ex defectu digestionis. Arthriticorum *tussis* humida cum sensu molesto circa scrobiculum cordis, ac difficili plus minus inspiratione, & superveniente podagra quasi sponte evanescens, revera *stomachalis* esse videtur. Cæterum subinde complicantur hæc *tussium* differentiæ; *stomachalis*, nempe, *humida* cum *peccorali*, & frequentissime *tussis humida* cum *tussi convulsiva*.

Prognosis. *Tussis* a causa externa est absque periculo: Si vero crebrius affligat in subiecto quod debiles habet pulmones, aut quod lymphâ sero aut sanguine falsioribus ac acrioribus est præditum, *phthisim* pulmonalem vel *hemoptysin* inferre potest. *Tussis* capiti & oculis nocet: *Ferina* autem infantibus & adultis maribus herniam, prægnantibus abortum minatur. *Nocturna catarrhalis peccoralis* prodromus est *phthiseos*. *Tusses* senum diurnæ non maturantur. In icorbuticis frequentiores *phthisim* introducere possunt. *Tussis humida* in declinatione febris continuæ, rite expectorans, bona est; sin minus, *hectica* periculum infert.

Cura. Ate omnia attendendum an *tussis* sit morbus primarius, an vero secundarius, v. g. *phthisicorum*, *pleuriticorum*, &c. nam hæc primarium morbum sequitur. Si motus materiæ deficiat ut in *phthisicis*, promoveatur expectorantibus; si sit nimius, ut in *tussi ferina* crebrius inani, inhibeatur. Aliàs materia medica in *tussi* tribus fere generabilibus capitibus absolvitur, scil. *Incrassantibus*, opiatis nempe ac temperatis quæ irritationis sensum sistunt, acre vellicans mitigant, & ita materiam vellicantem ad consistentiam moderatam pro meliore expectoratione disponunt; *Incidentibus*, quæ in *tussi humida* mucum glutinosiorem pro meliori expectoratione disponunt, attenuant, ac mobiliorem

nozem reddunt; & Balsamico Vulnerariis, quæ noxiam excoriationem bronchicorum aut pulmonum aut stomachi emendant; ut, ultiores progressus mature inhibeantur.

His ita præmissis. 1. *Tussis pectoralis sicca*, si fuerit recens, & a causa interna inducta, hac tantisper remota vel correcta, opiata eam sistunt. Præservat ab aere inclementi Balsam. Apoplec. largitur naribus illitum; a mineralium fumis, panis comestus largiter butyro illitus. *Theriaca*, sudorem expectando, aliqualem noxam promptè elicit. Si *tussis nocturna* sit & *catarrhalis*, curatur præmissis vomitu, per volatilia sudorifera opiatis mista, vel feri imprimis assumenda, v. g. Spir. sal. Armon. Anisat. liquor C. C. Succin. cum Essen. op. mistus, modo adfit febris; citra febrem optimæ sunt pillulæ de Stryace, Sylv. vel Schroder. Item præter opiata ac papaverina temperata, *incrassantia* dicta, ex rapis, violis, jujubis, succino, benzoe, Spermate Ceti, Flor. sulphuris, &c. parata: Item *ficus* cum spiritu vini combusti, species diaireos usitata, pulveres pectorales varii, &c. v. g.

Rx Aq. Fœnic. ℥iij. Aq. Astmat. ℥vi. Diacod. Montan. ℥℥. capiatur cochleatim.

Rx Syr. de Jujub. Papav. simpl. an ℥℥. Aq. Papav. Rhead. ℥j. m. pro 2 dos. biborio ante cœnam & sub introitu lecti sumendis.

Rx Spec. Diarr. usitat. ℥i. Flor. Sulph. ℥℥. Laud. Opiat. gr. iij. m. f. Pulv. pro 3 Dos.

Rx Spir. Sal. Armon. Anis. vel Tinctur. Sulph. Willis. ℥ii. Essent. Opii ℥℥. m. Dos. gut. 40 vel 50 ante introitum lecti.

Rx Aq. Scabios. ℥iij. Liq. C. C. Succin. ℥j. Syr. Papav. Alb. ℥vi. m. Capiatur crebro in Tussi sicca cum febricula Catarrhali, imminente paroxysmo, & post mediam noctem, expectando sudorem.

Rx Conserv. Tussilag. ℥℥. Laud. Opiat. gr. ii. m. f. Bolus. Biborio ante cœnam sumendus.

2. *Tussis humida pectoralis* curatur materiæ irritantis evacuatione, adeoque per incidentia expectorantia dicta, interpositis præsertim vomitorio vel moderate purgante (nam tusses pectorales à purgantibus solent exasperari) deinde per pectoralia vulneraria noxam tollentia & recidivam præcaventia. Pro priore scopo Gummata, in specie Ammoniacum, Spir. Astmat. Syr. Nicotian. Oxytel. Succus Raphani, Eleætuarium ex melle cum scordii & helenii pulvere, & in genere omnia ea quæ in Astmate humido & Raucedine inveterata commendata fuerunt. Pro posteriori scopo conveniunt portiones pectorales ex tussilag. heder. Ter. figil. Scabios. Helen. Veron. lign. Sassafr. Item Sulphur. Benzoe, Bals. Sulph. &c. Pro Purgationis scopo nota sunt vomitoria, nunc per se pro evacuationis scopo, nunc potionibus pectoralibus pro promovendâ expectoratione in minuta dosi addenda. Per inferiora commode purgant Pill. de Hier. cum Agar. addito Gum. Ammon. & Merc. dulc. In tussi humida opiata non conveniunt, quia materiam spissiore reddunt, & expectorationem impediunt. In fine tamen ubi maximam partem evacuata est mucilago, & superest crebrior tussis inanis sæpius repetens antequam aliquid ejiciatur, ad vestigia læsionis delenda commode cum aliis papaverina miscentur. In tussi pectorali à lymphâ acri commendatur Si flor. Sulphur. in ovo forbili quovis mane exceptus. Pro omnibus his casibus sufficientes sequentes formulæ.

Rx Aq. Hyssop. & Tussilag. an. ℥ij. Syr. de Tussilag. ℥vi. Syr. Nicotian. ℥℞. Oxymel. Squillit. ℥i. Aq. Asthmat. ℥℞. m.

Rx Aq. Hyssop. ℥iiij. Aq. Asthmat. ℥vj. Gum. Ammon. in Aceto Solut. ℥j. Syr. Nicotian. ℥vi. m.

Rx M. P. de Hiera cum Agar. gr. xv. Gum. Ammon. Acet. Solut. ℥℞. Extract. Troch. Alband. Gr. j. cum s. q. Ol. dest. Anis. f. Pillula pro scopo purgandi.

Rx Aq. Scabios. ℥iiij. Aq. Asthmat. ℥vi. Flor. Sulph. ℥℞. Diacod. Montan. ℥j. m. Detur in sine tussis humida.

Rx Rad. Ireos Florent. ℥ij. Flor. Sulph. ℥i. Ol. Destil. Anis. ℥℞. Ol. Dest. Fenic. gr. xv. Sacch. Opt. ℥iiij. m. f. Pulvis vulnerarius in declinatione mali. Vel fiat Elest. ex Pulp. Passul. min. flor. Sulph. & Syr. Papav. Alb.

Rx Herb. Marrub. Hyssop. Tussilag. & Pulmon. an. m. ℞. Veron. Heder. Terrestr. an. m. j. Flor. Scabios. Helen. an. P. ij. Rad. Ireos flor. & Helen. an. ℥vi. Sem. Cartham. Contus. ℥vj. Mechoacan. abiss. ℥i. Passular. minor. ℥j. f. Decoctum Peſtorale in Aqua vel Hydromel. bis terve de die usurpandum. Conducit etiam Decoctum Lign. Sassafr. cum aliis vulnerariis.

3. Tussis stomachalis sicca ferina curatur, præmissio vomitorio, tantillis temperatis postea assumptis, decocto, v. g. Rad. Helen. cum Uvis Corinth. in vino hispanico, post coctionem fortiter expresso, addito Diacodio vel Essentia Opii. Conducunt utique opiata & temperantia supra in tussi sicca laudata.

4. Tussis Stomachalis humida curatur, præmissio vomitu, Aromaticis nonnihil temperatis, reliquias attenuantibus & stomachi tonum restorantibus, v. g. Elix. Menth. Elix. Propr. Tinctura tartari acris cum Spir. Sal. Ammon. anis. Syr. Diacod. Maluat. Junip. Ficus in Spiritu vini maceratae hunc postmodum deflagrando. Quin etiam præmissis præmittendis in tali tussi aliquando liquor. ter. fol. tart. item Tinctur. Mart. pro debita rugarum stomachi extensione proficua observavi.

Non omittenda est Sudoriferorum utilitas. Decoctum Guaiaci materiam pulmonibus impactam mire attenuat & evacuat. In Tussi Chronica præsertim sicca peſtorali à lymphâ acri oriunda, optime eandem corrigunt decocta Sassafras aut China cum passulis. Ratione faucium ab acriori lymphâ quasi inflammatarum, conveniunt blande dulcia pedetentim deglutienda, quæ partim fauces leniunt, partim pro expectoratione lubricant. Talia sunt Syr. Scabios. Viol. Juju. Liquorit. imprimis Diacod. cum Baculo Liquoritiæ sæpius lambenda.

C A P. IV.

De Catarrho Suffocativo.

Quæcunque respiratio subito difficilior reddita, & suffocationem plus minus minitans, imprimis cum tussi conjuncta, Catarrhus Suffocativus dicitur. Adeo ut Asthmata occulta interdum recurrentia, & humorosa imprimis vesperi affligentia, sub hunc censum veniant; & interdum rufes nocturnæ cum copiosa excretionem. Catarrhus dicitur ex præconcepta falsa opinione, quasi ex capite flueret. Revera autem complicatus est affectus ex Asthmate præsertim sicco, tussi, & raucedine. Cæterum

rerum *Catarrhi Suffocativi putativi*, *Asthmati Convulsivo* contradistincti, triplicem pono differentiam.

1. Ex pulmonibus ab hostili acido vel inspirato vel intus genito irritatis, & proprias fibras fortius stringentibus; adeo ut immincat suffocatio, non prius cessans quam lymphæ uberius irrigatione irritans illud abstersum fuerit, & ex eorum mutuo coalitu concretum mucosum expectoretur. Remanet interea vestigium in fibris, ita ut levi occasione *spasmus* denuo minetur. Talem affectum observavi in muliere ex fumorum sulphureorum elevatione, sub assatione alaudarum, acidum enim viscidum ex butyro, & alaudæ pinguedine incensis exhalans & inspiratum, Asperæ Arteriæ cannos, & hinc Pulmones tam acrimonia quam adhesionem glutinosa irritavit; unde tussis sicca, hinc ex irritatione uberius lymphæ affluxus, & ab utrisque gravior irritatio & strictura fibrarum. Duravit hoc donec fuligo illa adhærens lymphæ & nutrimenti proprii affluxu abstersum fuit; & ex utrisque concretum novum, ob moram & exactam missionem spissum candidum & glutinosum genitum, excretum fuit. Sed ex læsa nutritione Pulmonum, & fibrarum facili contractura, mansit vestigium, adeo ut levi occasione revocaretur pristinus affectus. Huc pertinere videtur Infantum quorundam *Catarrhus Suffocativus* cum Epilepsiæ motu junctus sed cum levi vel nulla tussi; constringitur nempe Pulmo ita ut sanguis non debite circuletur, & facies rubicunda sit: Et præcedere solet per aliquot dies raucedo levis, vel tussicula. — Ut itaque talem affectum in adultis *Opiata* & *Attemperantia*, vulgò *Incrassantia* dicta, optime levant, etiam paroxysmos; ita & talibus infantibus *Thoracica*, item *Sperma Ceti*, &c. in vehiculo calido propinata observantur proficua: Cum è contra *Asthmata humida* item *tusses humorales*, præsertim ex stomacho, in infantibus non rarè, imprimis per *Nicotian.* item per blanda *Emetica* curari debeant.

2. & 3. Differentia *Catarrhi Suffocativi* revera est *Laryngis Catarrhus* ad *Bronchum* pertinens; si enim *Larynx* afficiatur vel ex proprio vitio, vel ab aliquo extra *Laryngi* & *Epiglottidi* incumbente, sequitur pertinacior strictura adinstar *Catarrhi Suffocativi*. Notum est ab Aquæ guttula, vel panis micula *Laryngem* ingressa, maxime irritari *Laryngem*, & pertinaciter ejus rimulam ab *Epiglottide* ocludi; & quo diutius sit ista irritatio, (quæ ex quacunque causa fieri potest) eo plus muci postmodum excernitur. Cæterum *Causa* est respectu *Laryngis*, vel *interna*, affluxus nempe feri & lymphæ acrioris; vel *externa*, lymphæ nempe viscidior ex membrana pituitaria posteriore ad fauces delata, *Laryngem* quasi invisicans & *Epiglottidis* liberum motum impediens, unde jungitur materiæ viscidæ scretus. Sic ex aere inclementi, tussi diuturna & chronica, & frigore sub somnum suscepto, hujusmodi *Catarrhi* orti sunt: Et evanescente paroxysmo, remanet aliquot dierum febris lenta, tussis frequens, & pedetentim muci copiosi excretio & sic morbi solutio. Cura plana est. Nempe si sit *Catarrhus Laryngis* a causa interna curatur eodem modo ac *Raucedo Recens* vel *Tussis nocturna sicca*; v. g. per *Opiata Incrassantia* & acrem lympham *temperantia*, præmisso, si opus fuerit, *Vomitivo*. Si malum est a *Causa Externa*, curatur ut *Asthma Humorosum* vel *Tussis humida stomachalis*, nempe per vomitum, deinde *attenuantia* & mucum viscidum *incidentia*, v. g. succ. *Raphan.* Syr. *Nicotian.*

Nicotian. Spir. Asthmat. Oxytel. Squill. &c. Pater itaque in paroxysmo & sistendo & præcavendo primatum obtinere *Opiata Anodyna & Temperantia*; sopiunt enim spiritus quorum impetu humores in partem ferantur, & in parte ipsa irritationis sensum tollunt, ejusque inchoatos spasmos curant. *Clysteres acriores*, quantumvis usitati, nil valent; nisi per accidens quatenus primas vias evacuant, & abdominis viscera in motum concitant, adeoque pectoris angustiam ex indirecto levant. *V. S.* item per se nil prodest, nisi impediatur pulmonum motus reciprocus, & gravior sit sanguinis in illis stagnatio. Frustrà etiam capiti, nuchæ & vertici applicantur *Balsama, Emplastra, &c.* cum non sit in Capite mali radix. *Vesicatoria* item nil præstant, nisi per accidens, ubi *asthmatibus convulsivi* quidpiam adest, quo in casu brachiis applicari possunt. Cæterum in subiecto phlegmatico *fonticuli* non male se habent.

Accedit & 4. Differentia, quæ nil aliud est quam suffocatio subitanea a sanguine in pulmonibus stagnante. In hoc casu adsunt *gravedo, dolores pectoris, difficultas respirandi, vox fere amputata, periculum suffocationis, anxietas*, interdum *tussis* (quando nempe vasa Laryngis simul lympham uberius effundunt) *pulsus tardior & rarior*. Differt autem ab *Apoplexia*, quod hic æger ægerrime spiret & anima cum spiritu feratur: In *Apoplexia* vero *leviori*, abolitis cæteris actionibus, non adest talis respirandi difficultas; & in graviore, vix ulla sunt vitæ indicia, nec adsunt deficientis respirationis signa. Adeo ut *Catarrhus* talis ad *Peripneumoniam* accedat. Adest præterea spuma quæ ex pulmonibus oriri videtur; & interdum mucus, qui nil aliud est quam lymphæ paulo viscidior, ex larynge tunc uberius emulcta, in tantis angustiiis, mediante crebriori respiratione, cum aere secum elevata. *Causæ* hujus stagnationis *Remotæ* sunt variæ, imprimis aeris vitia, ratione cujus epidemicus & malignus interdum inducitur *Catarrhus*. *Causæ* propinquiores sunt 3. 1. Sanguis nimis abundans majus spatium in pulmonibus occupans. 2. Sanguis chylo crudiori imprægnatus, & ad motum tardior. 3. Sanguis ab acido vitioso, inspirato aere frigido, Olei Sulphuris in canis venam injectione, &c. coagulatus. *Cura*. Promoveatur sanguis per pulmones, vel ejus quantitatem minuendo, vel eundem attenuando, vel coagulum solvendo. Fere semper necessaria est *V. S.* nam nil magis motum circularem accelerat. Hinc etiam *Cucurbitulæ* cum scarificatione hinc inde applicandæ. Clystere quoque acriori eluatur alvus. Interna remedia sunt *Aquæ Asthmaticæ & Pectorales Spirituosæ*; *Anodyni* mitioribus mistæ: Egregium autem est *Sperma Ceti* ad ʒss in vehiculo calido. Forsan etiam hic locum invenit mistura Sylvii quam habet in *Praxi*, l. 1. p. 280. Quod si tussis & materiæ per Laryngem transudantis superveniat resectio, declinante paroxysmo, commodè etiam leniter *Expectorantia* usurpari possunt. Sed de his vid. *Schneiderum*.

S E C T. XV.

De Sanguinis motu per Cor vitiato, adeoque hujus
Pulsu Leso.

C A P. I.

De Virium Languore & Syncope.

Vitiatur Cordis motus. 1. Quando deficit in virium imbecillitate & animi deliquit. 2. Quando auctus est, nimisque impetuosus in Palpitatione Cordis. 3. Quando Depravatur, in Febris.

Virium imbecillitas, non solum quibusdam nativa est, sed etiam variis ex causis supervenit: In qua Languidi sunt ægri, tardi ad motum, membra ponderosiora & torpida, pulsus parvus & debilis, quandoque per intervalla certa aut incerta intermittens, &c. Concurrunt simul sensuum tam internorum quam externorum, item motus corporis, plus minus defectus. Cæterum præter talem virium imbecillitatem successive ægros affligentem, observatur etiam nonnunquam subito ingruens virium prostratio, non tamen diu permanens, per intervalla tamen subinde recurrens.

Hujus subitanea virium Prostrationis 3 statuuntur gradus. 1. *Lypothymia*, in qua præter pulsum minorem & debiliorem, sensus simul externi & interni obsuscantur, & motus animalis tam voluntarius quam & quodammodo naturalis plus minus aboletur, ita ut Respiratio obscura aut ferè nulla observetur. 2. *Syncope* quæ gravior est species; in qua subito concidunt ægri, pulsus mox nullus & nulla respiratio observantur, Corpus friget & pallet, interdum urinæ & alvi excrementa sponte effluunt. 3. *Asphyxia*, in qua eadem Symptomata, ferè graviora, observantur.

Debilitas virium repentina fit remote & fundamentaliter vicio sanguinis, formaliter verò & effective vicio spirituum, vel vitalium in sanguine, vel animalium in systemate nervoso. Observandum autem hos spiritus à se invicem dependere, ita ut vitalibus pessum euntibus eclipsenter animales, sicut his evanescentibus cordis ac sanguinis & spirituum vitalium motus itidem cessent: *primò* in suspensis, *posterius* in Apoplexia forti manifestum est. Ex dictis clarum est quod causa virium imbecillitatis omnis sit deficiens sanguinis in pulmonibus & sinistro cordis ventriculo turgescencia ac spiritualescentia, unde hujus respectu pulsus minores & rariores, sicut ex hinc dependente spirituum animalium moventium defectu debiliores existunt.

Causa remota consistit in vitiata crasi sanguinis, speciatim in deficienti acrimonia salis volatilis urinosi oleosi, cui è contra non raro supervenit acidi vitiosi exaltatio. Horum causa in cruditate Chyli plus nimis acida primario latet. Hinc est quod post morbos acutos curatos, ex nimia alimentorum assumptione, languores adhuc superveniant. Hinc est quod & in scorbuto vires subinde sint adeo imbecilles, quoniam ex vitioso

cioso acido sanguinis fermentatio & spirituscentia imminguitur, unde spiritus animales pauciores sunt & functionibus suis non sufficientes. Observatum est etiam ab odoribus ingratis nonnunquam syncopen induci, item ex odore Zibethi, vel Myschi in hysteriis, ex præsentia rei, v. g. felis, &c. quam ex idio-syn-crasia quidam horrent; ex affectibus etiam fortioribus vel subitaneis, v. g. gaudio, terrore, imo & solâ imaginatione rei horrendæ; ex nimia sanguinis aut seminis effusione, nimio sudore, nimia aquarum hydropicorum evacuatione, puris ex thorace emissionem, subitanæ mutatione ex aere calido in frigidum, ingurgitatione potus frigidi post insignem æstum, veneno aut intus assumpto aut extrinsecus per morsum, &c. applicato, nimio corporis motu ac defatigatione, & tandem in iis qui sunt rarioris texturæ ex graviore dolore. Faciunt huc abscessus cordis & partium vicinarum rupti, qui periculosas dant syncopes. Sanguinis quoque habenda est ratio, qui aut nimis parvus, aut pure viciatus, aut subito coagulatus, spirituscentiæ debite ineptus evadit, & exinde necessarium spirituum animalium & vitalium commercium intercipitur. Porro Epilepticis Paroxysmis, & aliis affectibus convulsivis gravioribus, subinde junctum symptoma syncope est. Imprimis considerari meretur *Syncope Stomachica*, ex lacte coagulato, esu fungorum, aut acris succis, præsertim æruginosis, orificium ventriculi sinistrum gravius infestantibus: frequens enim est hæc *Syncope Stomachica*, nunc per se ex contentis stomachi, nunc per consensum cum affectis partibus stomachum afficientibus; & tales syncoptici, præter inexplicabiles circa stomachi regionem molestias (quæ omnem fere *lipothymiam* comitantur) sub imminente syncope sentiunt vertiginem & caliginem oculorum, unde sic animo delinquant.

Ex dictis patet causas *Syncopes* proximas esse, aut spiritus vitales subito deficientes ob cessantem sanguinis fermentationem ac circulum, aut animales subito in motu deficientes, unde quasi abrupti movendo cordi minus inservire possunt. Omnes enim causæ modo dictæ vel sanguinem & spiritus vitales afficiunt, vel spiritus animales in motu suo alterant, ita ut, 1. Vel in motu deficient, v. g. in subitaneo terrore, vel dissipati evanescent. Vel, 2. In motu quasi exorbitent, & ex irritatione & inde natis spasmis cor in continuâ systole detineant, quod in morbis convulsivis non raro contingit. Patet itaque quælibet evacuationes, mutationes subitaneas aeris, sanguinis quascunque insignes aut in crasi aut in motu locali alterationes, syncopen inducere, sanguinem & spiritus vitales afficiendo: dolores autem, odores graves, præsentiam objecti ex idiosyn-crasia hostilis, gaudium nimium, & illa quæ stomachi orificium cum universo nervorum systemate consentiens afficiunt, *Syncopes* inducere, spiritus animales dissipando & abruptando.

Prognosis. Sine causa manifesta languidi in morbos inclinant; reconvalescentes, præsertim à morbis acutis, diu languidi vel cachexiam vel recidivam incurrunt. In morbo quocunque præter manifestas causas mox superveniens summa virium prostratio maligni morbi signum est. Si ægri post exhibita spirituosa, post irrorationem faciei cum frigida, post Ptarmicæ, ad se non redeunt, summum periculum portendit. Sudor frigidus superveniens, quo copiosior & frigidior eò pejor: est enim nil aliud quam mucilago rorida nutritiva partium subcutanearum, quæ syncope resoluta spontaneo motu per poros ob resolutum fibrarum tonum hiantes emanat.

Cura. In languore successivo conveniunt imprimis Aromatica & acrioribus partiulis salinis præsertim oleosis turgentia, quæ acidum corrigunt, bilem acnunt, ventriculum restaurant, sanguinis glutinositatem attenuant, & ejusdem fermentationem promovent. Pertinent huc *vina hippocratica*, *moduli ex aromaticis* vino infusi, *salia volatilia oleosa*, *Elix. propr.* a quæ *Apoplect.* & 600 alia, mane, meridie, & sub introitu lecti, vix autem sub ipso pastu, usurpanda.

In *Syncope* & *Lipothymia* præstantiora requiruntur remedia, habita tamen semper ratione causarum antecedentium. Ratione spirituum deficientium conveniunt volatilia penetrantia: ratione defectus motus spirituum animalium, conducunt ea quæ partes sensiles tam internas quam externas fortius vellicant, & ita spiritus animales in motum debitum revocare valent: ratione spirituum aut facile dissipabilium aut in motus convulsivos pronorum, conveniunt ea quæ spiritus quodammodo figunt ac convulsivum eorum impetum sistere valent. Remedia igitur ad tres classes revocari possunt. 1. *Spirituosa Sulphurea ac Oleosa*: quo pertinent *Spiritus inflammabiles per fermentationem parati*; spiritus & oleosa distillata aromatica suaveolentia (quæ tamen mulieres quædam, immo & mares literati aut rariore texturâ præditi, non commode ferunt) *Aq. & Ol. Cinnamom.* *spir. lil. convul.* *spir. theriac.* *spir. rosar.* *Ambrat.* *Ess. Ambra* cum *spir. ros.* parat. *Essent. croc.* *Q. E. Meliss.* *Angelic.* &c. tam internè quam externe usurpata. 2. *Spiritus salini volatiles acres vinosi*, in primis Oleosi reddit, v. g. *Spir. sal. Armon. oleosus*, *Spir. C. C. Liq. C. C. succin.* quælibet ex succino remedia volatilia, & *Elix. vit. Math.* cum *sale viper.* dissoluto. 3. *Acida volatilia acria*, v. g. *vinum*, *acetum destil.* *acetum Theriac.* *Caryophyllat.* *Rutac.* in aceto infusum *Castoreum*, *succus citri*, &c. quæ partim sensuum organa potenter afficiunt, partim spirituum dissipationem præcavent. His addi possunt *opiata*, v. g. *Laudanum* in parvâ dosi, *Theriaca*, *Mithridat.* *Extract. Theriac.* &c. quæ spirituum aut dissipabiliorum, aut in motus convulsivos pronorum impetum sistunt. Quoad externa, naribus temporibus & labiis affricantur eadem spirituosa. Item *Spir. sal. Armon.* *acetum vini* vel *florum tunicarum* naribus adhibentur. Ex dictis variæ concinnari possunt formulæ, v. g.

Rx Aq. Meliss. cum *vino* ℥iiii. *Syr. Flor. Tunic.* ℥vi. *Conf. Alcherm.* ℥i. *Q. E. Matth.* ℥iiii. m.

Rx Aq. Cord. Herc. Saxon. *Aq. Cinnam.* *Borrag.* *Aq. Meliss.* cum *vino an.* ℥i. *Spir. Theriac. Simpl.* ℥℞. *Elix. Citr.* ℥vi. *Essent. Ambr.* ℥i. *Syr. de Cort. Citr.* ℥℞. m.

Rx Aq. Meliss. & *Fœnicul. an.* ℥i℞. *Liq. C. C. Succin.* ℥i℞. *Syr. Fœnic.* ℥iiii. m.

Rx Ambr. Gryf. gr. vii. solve in *Ol. Cinnam.* & *Cardam. an. gut. viii.* adde *Extract. Lign. Aloes* ℥℞. *Margar. Præp.* ℥i. *Sacch. Cand.* ℥i. m.

In specie quoad causarum varietatem subinde varianda cura: v. g. in *Syncope stomachica* ubi nausea & similia symptomata urgent, confert vomitus: in hoc enim casu spiritus non tam resoluti quam oppressi, aut inordinate agitati, per vomendi conatus excitantur. In ipso autem vomitionis actu, ne animo delinquant, odores penetrantes imprimis *vini generosi* naribus admoveri solent. Quod si vomitus non æque tutus videatur, injiciatur Clyisma paulò acrius. Si ex veneno sit *syncope*, præter *Alexipharmaca* & appropriata convenit etiam vomitus, si in primis viis venenum

num latuerit. Si ex evacuationibus quibuscumque, imprimis purgatione nimia, imminet *syncope*, conveniunt Theriaca, *Extract. Theriac.* in *Aq. Cinamom.* item mistura ex *Aq. menth. spir. theriac. & conf. Alkerm.* Sin ex terrore nata sit *syncope*, præter volatilia urinosa in specie salia volat. oleosa, conducit etiam venam aperire, præsertim in graviore *Syncope*; item in *Syncope* ex mensium suppressione conducit sectio venæ Saphenæ. *Syncope a gaudio* curatur per acida, vinum, succos vegetabilium, aut Julepos acidulos. Sin ex V.S. imminet *Syncope*, imponatur æger supinus pavimento, ac sal commune ori indatur, vel labia ejus hoc ipso fricentur: defectu salis communis utiliter urina usurpatur, vel acetum applicetur naribus & affricetur linguæ. Ubi metuitur *lipothymia* à V.S. optimum est præmittere jusculum ante V. S. & hinc in dorso cubantibus vena aperiri. Si ex nimia sanguinis excretionem imminet *Syncope*, opiata acidis sociata addito pulv. coral. sunt optima. Si in convulsivis, hysteriis, &c. *Syncope* adfit, salia volatilia, liquor C.C. succinatus, spir. carmin. de tribus præsertim cum *Castorinis* si ferre queat æger, propinentur, aut etiam opiatis additis malum præcaveatur.

C A P. II.

De Palpitatione & Tremore Cordis.

Palpitatione Cordis est motus ejusdem convulsivus, quo forti *systole* se contrahit; cognosciturque ex pulsu arteriarum vix ullo, adeo ut plurimum necessarium sit lateri sinistro admoveere manus ut rite percipiatur. Interdum est malum adeo vehemens, ut solo auditu & visu possit cognosci, imo exempla prostant costarum exinde distractarum. Unde patet *Palpitationem* cordis esse convulsionem musculi cordis.

Cognatum malum est *tremor Cordis*, in quo fibræ musculorum cordis celerime & quasi semicontractæ *Systoles* & *Diastrales* vices obeunt. Differt à *Palpitatione* in eo quod *Palpitatione* sit vehementissima contractio & impetuosissima *Systoles* molestia; in *tremore* vero minores sunt pulsationes, crebriores & quasi tremulæ.

Causa *Palpitationis* cordis est quicquid musculos & nervos cordis irritare potest. Causæ tales irritantes sunt vel in ipso corde vel in nervis. Ratione cordis causa irritans est vel externa vel interna. Inter externas refertur vulgo *Hydrops pericardij*; sed dubium est annon lymphæ hujus ubertas potius *Palpitationis* effectus quam causa sit; siquidem aquæ pericardii in homine vivente paucior, in mortuo major reperitur quantitas. Cæterum inter externas sunt vermes cordis dicti, præcipue intra pericardium cordi adhærentes; affectus rarus nec ubique cognitus: patiuntur tales ægri *Palpitationem* cordis subinde recurrentem, rosiones puncturas & dolores cordis, facies pallor, ex improvise interdum *lipothymia* imminet, interdum etiam convulsiones supervenire observantur. Observavit Petrus a Castro scabiosam in succo, jusculo, decocto, aut syrupo, omnia alexipharmaca hoc in casu antecedere. Aliàs medicamenta ad huc vermem usitata sunt Mercurialia, & hinc Succus Allij, Raphani, Nasturtij, &c. Externè expertum est cataplasma ex foliis cinaræ, tanacetij, & absinthij aceto vini incoctis, & cum pauco Mithridat. mixtis, regioni cordis admotum. Causæ internæ respectu cordis *palpitationem* inferentis, rariores sunt abscessus in corde & similia; frequentius culpatur sanguis

in circulo suo impeditus & circa cordis basin aggestus, cujus signum est pulsus in carpo languidus & motui cordis minus respondens. Has inter causas sunt tam ipse sanguis viciosus, minus turgescibilis, ad stagnationem ac coagulationem pronus, unde ex mensium suppressione post levem motum, non secus ac in cachecticis, supervenit *Palpitatio*; quam alia quæ sanguinis bene constituti motum impediunt, v. g. pulmonum infarctus, truncus arteriarum magnæ prope cor ossis, vena pulmonaris cartilagine adnata fere obstructa, excrecentia polypi aut calculi in corde. *Causa irritantes* ad nervos cordis referendæ sunt imprimis eorundem irritatio vel spasmus ex quacunque causa occasionali, v. g. animi affectibus, præsertim terrore, consensu nervorum splenicorum cum cardiacis in affectibus hypochondriacis & scorbuticis; in horum enim paroxysmis videtur cor quasi constringi aut ambabus manibus comprimi: acidum nempe viciosum hypochondriacorum utcumque commotum, nervos vel stomachi vel lienis fortissime irritat, unde spasmus eorum ac partium appensarum concitatur, & hinc facile nervi cardiaci per consensum afficiuntur, & ita ad palpitationem cor adigitur. Immo & nervuli arteriis cordis vicini, spasmus affecti, & ita sanguinis circulum turbantes, & mediante vasorum arctiori strictione impediunt, consequenter ex sanguine circa cordis basin congesto, hujus palpitationem inferre possunt. *Tremoris cordis*, in quo pulsus inequalis & languidus, interdum quasi vermicularis, percipitur, *Causa* vel in *Musculo Cordis*, vel in *Nervis* investiganda, cum pariter convulsivi quid sapiat. Quod ipsos cordis musculos attinet, equidem in his aliquid viciosum sive præternaturale contineri videtur, quod fibras motrices Parenchymatis continuo ad contractions irritat; cum vero necessario diastole cordis à sanguine influente superveniat, hæc vix sufficiens conceditur, quin ex dicta causa subito contractio repetita superveniat, & ita continuus sed interruptus, atque adeo tremulus fiet motus. Quoad *nervos*, scorbutici etiam ac hypochondriaci, ex his ipsis affectis & ab aliorum viscerum nervis per consensum in spasmum coactis, leviores licet, tremores in corde pati observantur.

Prognosis. *Palpitationi* cordis superveniens pulsus sensim reinitens, imminētis synopes signum est. Qui Juvenes, aut in declinante ætate sani, subito sine ullo manifesto symptomate palpitatione cordis corripuntur, ante senectutem moriuntur. Quæ ex malo hypochondriaco aut scorbutico est cordis *palpitatio*, frequentior quidem est ac sæpius recidivans, levior autem reliquis speciebus, præsertim per idiopathiam cordis & partium vicinarum accedentibus.

Cura. In Paroxysmo sortiori subinde necessaria est *V. S.* imprimis si subjectum sit plæthoricum sive revera tale sive apparens; item si ex terrore, aut suspitione stagnationis vel grumorum sanguinis oriatur; item si ex insigni commotione impetuosius circa vasa feratur sanguis. Si à conformatione læsa sit vitium, fere incurabile est malum, ac saltem per exactam dietam & minimum animi & corporis motum, quantum possibile, sustentandi tales ægri. --- Quoad *Cæteras causas*, sive sanguinis subsit vitium, sive spasmodica per hypochondriorum consensum pathemata, pro his corrigendis tria prostant remedium genera. 1. *Martialis.* 2. *Terrea*, in specie *Corallia.* 3. *Salia Volat.* imprimis temperata: Fortiter enim *oleosa* non omnibus conveniunt, quia quibusdam hypochondriacis & hysteris, genus nervosum fortius afficiendo, parox-

paroxysmum exasperant; & in casu hujusmodi exasperationis, conducunt *acida*, imprimis *Spir. nitr. dulc.*

Excellunt itaque in Paroxysmo *Cinamomum*, ejusque parata; licet palpitatio ex usu *Cinamomi* orta per *acida* curata fuerit. *Extra-paroxysmum* igitur, ut ista absorbentia imprimis conducunt; ita in paroxysmo volatilia salia præstantioria sunt. Imprimis Laudatur *melissa* tam internè, quam externè foras cum *meliss. viridi* & *flor. Borrag.* cum *Aq. Ros.* & *Acet. Destill.* applicatus calidè. Præ cæteris laudatur *Camphora*, *Crocus*, *Castoreum*, tam internè quam externè: Item *Essent. croci* cum *Essent. Castor.* & *Ambr.* mista in largiori dosi: Nodulus ex *Croco* & *Camphora* circa cordis regionem suspensus: *Essentia Castorei* cum *Spir. sal. Armon. urinos.* parata, imprimis in hypochondriacorum palpitationibus; in quarum paroxysmo optima sunt *Corallia* & hinc *sal. volat.* &c. *Cor cervi vervecis*, &c. nil valet; horum tamen *spiritus* & salia volat. proficua sunt. Multi usus est *Tinctura Corall.* cum *Spir. C. C. Externè balsami, olea* & *Spiritus*, regioni cordis applicata, quandoque graviora symptomata inhibent, parum saltem spiritus reficiendo: Sed in malo ex passione hysterica, item per consensum abdominis & lienis nato, utiliter lieni applicatur *Emplast. de Nicotian.*

Quoad *particulares Arteriarum palpitationes* tres imprimis agnoscunt causas: 1. Est *Inflammati*o, a quâ tenduntur, & cum dilatationi renitantur, pulsatorium dolorem adjunctum habent. 2. *Impedimentum* in sanguinis circulo, unde arteriæ etiam nimis distenduntur. In specie *Hypochondriaci* ex dicta causa pulsationem Arteriarum percipiunt, nunc in toto corpore, nunc in dorso infra costas ubi sita est Arteria Cæliaca & insignior ejus ramus. In his Arteriæ per consensum splenis aut partium vicinarum aliquid convulsivi patiuntur, unde rigidiores propter fibras sensibilibus pulsant, & talis pulsatio paroxysmi ejusdem hypochondriaci aut melancholiæ aut sanguinis vomitus, indicium esse solet. Curatur hoc malum per *Martialia*, sicut priores duo modi imprimis per *Sudorifera*.

C A P. III.

De Febre.

ART. I. De Febre in Genere.

INTER Febrim *concomitantia symptomata* immediate existit *pulsus notabilis mutatio*, & speciatim præternaturaliter frequentior, adeo ut recte a *Sylvio* signum pathognomonicum februm statuatur: accedit simul celeritas, unde celerem pulsus cujusvis febris signum, & quod nunquam abesse possit, statuatur. *Magnitudine & vehementia ratione variat*, quo major eo melius signum laudabilis & æquabilis sanguinis fermentationis. *Vehemens spirituum influentium vigorem insequens*, non rejici debet. Adeo ut magnus & vehemens pulsus animosum reddat Medicum: Sic parvus & debilis, non nisi periculosa constitutione, vel in maligna febre adesse solet, virium enim labefactionem junctam habet.

Vulgo, *Calorem præternaturaliter auctum signum pathognomonicum februm* afferunt, desinientes calorem illum in corde incensum & hinc per arterias
in

in totum corpus diffusum. Sed male; non semper enim convenit febris calor, cum in principio paroxysmorum febrium intermittantium horror & frigus urgeat. Nec omni convenit; in malignis enim nil minus quam calor molestus est, quæ tamen pessima. Imo & frigida febres dantur, quæ minus molestæ sunt, absque æstuatione superveniente. Nec rarum est intermittentes diuturnas solo frigore & aliquali rigore statis temporibus invadere, sine eo ut nullum vestigium æstus superveniat. Prostant exempla Veterum de Febrium frigidarum observatione, quod observavit Hippocrates, item Avicenna, & Galenus. Exemplum tale mihi observare contigit. Erat hic artifex, qui laborabat perfecta ætiana, anticipando tamen semper duabus horis, nullo subsequente calore. Inclinabat ad pthisin, ac erat insignis scorbuticus. Paroxysmus ingruerat cum insigni horrore & gravissimo rigore, qui ultra horam integram durabat, postmodum nullus sentiebatur calor, sed loco hujus acerbissimi dolores totum corpus & artus excruciant, imprimis regionem dorsi, femora, & in specie in regione lumbari circa connexionem mesenterii. Circa finem interdum materia viridissima & saporis amaricantis rejiciebatur, absque ullo calore. Urina turbida, crassa, cum copioso sedimento. Paroxysmi observabant ordinarium typum anticipando bihorio. Vocatus ergo, cum jam ab uxore purgatus esset præscriptis ad temperandum acidum,

R Tart. vitriolat. ocul. cancr. pp. an. gr. xv. m.

Propinetur hora 1. ante paroxysm. qui nunc erat quartus; post hoc frigus & dolores remiserunt insequente blando sudore absque insigni incalescentia. Die intermissionis,

R Spirit. Sal. Armon. ʒij. Spir. cochlear. ʒj. m. capiantur 40 gutt. bis in die intermissionis, & die sequenti paroxysmi tantum bihorio ante paroxysmum. Paroxysmus eodem modo redibat, cum frigore absque calore, remittentibus doloribus. Die 9. intermissionis spiritum hunc continuavit. Ante paroxysm. R Sal. Absinth. ʒi. ocul. cancr. ʒss. m. Detur bihorio ante paroxysmum qui non rediit. Die intermissionis continuavit spiritum & tempore paroxysmi adhuc semel præfatum pulv. & sic curatus fuit.

Subiectum sive pars affecta in febribus sunt sanguis & spiritus. Sanguinem affectum præter alterationem pulsus supra notatam, & sudor sine quo nulla febris perfecte judicata & curata dici potest, & coctio & cruditas materiæ in sanguine contentæ, & per urinam manifestatæ, & isæterus, facile febribus superveniens, & alteratio sanguinis quæ post absolutas febres observatur, eo major quo diuturnior extiterit, dum indolem acidam exinde recte acquirere dicitur a Majow. Traët. de Mo pag. 135. confirmat. Spiritus vero influos simul laborare, confirmat cpius usus, qui spirituum sistendo impetum, intermittantium paroxysmos penitus sistit, & minus hinc affligere facit; tandem Opium pariter in continuis obtinet, quorum ferociam mitigare, & extinguere interdum penitus notium. vid. Bartholin cent. 1. histor. 84. Ephemeram aut synocham sine putredine dicas tales febres, eo ipso enim quo Ephemeræ tales unius sive plurium dierum, a spiritibus affectis, undecunque alteratis, unice dependere concedis; spiritus in febribus aliis quoque multo magis affici negare non poteris. Id quod magis confirmant maligniores, spiritus magis quam sanguinem alterantes, quæ tunc etiam, ubi

bi urinæ sanorum similes, nec adeo insignis, pro ratione scil. pessime habentis ægri, in pulsu mutatio observatur, adeoque sanguis minus alteratus notatur, tamen ægros facile nequant, spirituum magis affectorum culpa; *imaginatio* tandem, quantum in concitando febre valeat, cum meticulositate aut horrore ægri, sanus sibi facile similem febrem contrahit, aut dum ludicris intermittentes subinde fugantur, ex sola imaginatione spiritus saltem afficiente, per se notissimum est.

Consistere ergo dicimus febrem fermentatam in fermentatione sanguinis præternaturali, eaque depravata, sive ut aliis disproportionata, quandoque aucta, inducta a fermento peregrino, nunc sanguinem, nunc spiritum, nunc utrumque immediate afficiente, quo depuretur eadem aut separetur, quod ipsi præternaturale & hostile existit.

Quatuor primaria symptomata sunt, in quavis febre notabilia .1. Mutatus pulsus. 2. Calor, sive æstus. 3. Frigus, horror & rigor. 4. Urina mutata secundum liquorem & contenta.

Pulsus mutatus fit a fermento Peregrino spirituum animalium & sanguinis motum præternaturalem irritante. Vehemens semper bonus excitandus. *Æstus omnis occasionalis fit ab acido*, crasin sanguinis immutante. *Peccare autem acidum in corporis æstu probatur sequentibus.* 1. In Febris symptomatibus ex vulneribus vel ulceribus *acida* nocent, æstum enim intendunt. Curantur enim per acidum imbibentia: Ut *Saturnina*, ocul. can. caput mortuum vitriol. &c. 2. Pleuritides, angina & quælibet inflammationes internæ curantur per acidum imbibentia, ut, *dentem apri*, *maxillam luci piscis*, *salia volatilia*, *stercus equinum*. 3. Et omnes inflammationes erysipellaceæ per acidum imbibentia etiam externe curantur. Ut *creta*, *cerussa*, *preparata ex saturno*, *lac virginis*, & sic acido ablato febris in Erysipellate evanescit. 4. Intermittentes ab acido viscido originem ducunt; hinc per alcalia fixa & volatilia curantur. Ut *sal absynthii*, *spiritus Sal. armoniaci*, *ostracodermma* & alia testacea; in quartanis conveniunt magis martialia & saturnina. 5. Febres catarrhales, a lymphæ acrimonia originem ducunt, sicque curantur *spiritu sal. armon. misato*, liquore *succini*, C. C. item *opiatum* lymphæ motum suspendendo. 6. Non secus in Variolis & morbillis acidum peccat. Curantur per absorbentia *salia volatilia* invertentia, Tincturam tartari, &c. 7. Sic & arthritis curatur per acidum imbibentia. 8. Etiam febres istæ, quæ ex retropulsa scabie oriuntur ab acido salso, plus minus viscido, superiora confirmant. 9. Febris lenta & hectica ex ulcere partis cujusdam internæ nata, & sic saniem acrem producens idem confirmat. 10. Infantes patiuntur tormina ex acido lactis viciato; testes sunt excreta viridia semigrumosa: Hæc si durent; sequitur febris, convulsiones, &c. Sed destructo acido omnia cessant. 11. Urinæ videntur enim illustrare, in febribus intensius tinctæ & perquam rubræ observantur; quo intensior æstus, eo color magis flammeus & rutilans observatur. Declinante febre, citrino colore apparent. Colorem illum intensum ab acido fieri, mechanica Chymia docet, instillatis enim *spiritu vitrioli*, *nitri*, *salis*, *sulphuris*, *aceto*, intensius rubescunt; contra instillatis alcalicis, ut, *ol. tartar.* per deliq. *lixivio cinerum clavellator.* aut nonnihil pallescunt, aut nullam coloris mutationem patiuntur. In scorbuticis urinæ subinde intensissime tinctæ sunt ab acido luxuriante, & hoc absque æstu febrili. XII. Symptomata ex vini abusu accidentia, ex

ex acido tartareo volatili, originem ducunt, ut orexus, aestus corporis, &c. curantur pulverib. precipitantibus, spiritu sal. armon. osse sapin, lacte ipso, &c. 13. Sic *Æstuationes & Phlogoses in hypochondriacis*, acidum precipitantibus ut coralliis, ebore, alcalibus fixis, curantur. 14. Sic *soda & ardor stomachi*, correcto acido, evanescit. 15. Aliqui acido prædominante vegetabilia calida, & alcali superante frigida dari afferunt, sæpius autem observavi in febribus intermittentibus æstum & ardorem multum remississe ex usu spirit. sal. armon. urinof. ante paroxysmum. 16. Sensus ardoris, qui post combustionem ab ignitis subjectis remanet, fit ab acidi spiculis, in parte læsa relictis. Et per Saturnina, *alcalia animalium, sperma ranarum, urinam human. spirit. sal. armon.* tollitur. Equidem plures ex bile ardoris rationem, tam naturalis, quam præternaturalis febrilis, derivare amant. Sed, 1. An ex bile ardor ille oriatur, dubium. 2. Si ex bile; quæritur, quâ ratione? 3. Unde in febrib. intermittentibus, amara, resinosa, bili quasi analogâ tam proficua sint?

Observetur hic caloris duplex in febribus differentia. 1. *Vel humidus vel siccus.* 2. *Vel mitis vel acris.* Humidus melior est sicco, quia copiosa hic datur transpiratio & tensio minor fibrarum. Contrarium fit in sicco calore.

Mitis calor vel acris, crasin sanguinis sequitur, qui minus particulis acidis turgidus, mitiorem, sin magis particulis acidis imprægnatus, acrem, & ad tactum mordacem calorem repræsentat.

Non raro de frigore verum magis de rigore conqueruntur. Si sensill convulsione quatiantur membra & per consensum musculi, rigor dicitur, mediò modo horror dicitur, ita ut talis rigoris insultus epilepticis similis videantur. Afficiuntur sub hoc rigore omnes sensiles membrana tam internæ, quam externæ: (excepto saltem panniculo carnosò) si nimirum ab acido irritantur. Hinc in *colica* rigores frequentes, *abscessibus internis rumpentibus*, &c. Rigores in intermittentibus fiunt ex partibus membranosis in primis viis affectis quod etiam fit in principio continuarum. Vide plura apud fernel. Urinas quod attinet, tinctura harum intensior fit ab acido prædominante, ut supra. Cruditatis signum est urina clara absque sedimento excreta; crassiores vero, contentis saturatæ, & sponte turbatæ coctionem inchoatam ostendunt: Quod si remaneant turbidæ contrarium indicant. Sin vero clarescere & contenta ad fundum demittere incipiant, ulterioris concoctionis signum. Particulæ enim illæ, non bene miscibiles, per fermentationem à sanguine separantur; ita in sudore intermittentium massa sanguinea sub paroxysmo plus minus colliquata propriæ substantiæ una iacturam facit. Sic in fine intermittentium, quadam quali crisi, sudor copiosus supervenit.

Quam cito ergo se insiquant massæ sanguineæ particulæ facile fermentescibiles & non miscibiles, ex primis viis, fiunt fomes pro febris. Sanguis enim naturaliter constitutus fermentatur & spiritaliscit. Ab isto negotio cruditatis & coctionis, universa crismus dependet ratio. In præcipitatione fæcum varia concitantur symptomata, ut, rigores, sudores, hæmorrhagiæ, deliria, narium pruritus, &c. Hinc observavi quamdiu urinae, in continuis, crudæ, tam diu se res in ambiguo habent statu; si coctionis signa appareant, fausta prædicere licet. Sin vero recrudescent, periculum portendunt. Exemplum sit puellæ purpura affectæ. Die 9. urina crassa

crassa & coctionis signa apparebant. Sed 15. urina pallida, & ex improvise delirium, convulsionem, circa Meridiem mors; ideoque bene notandum in urinis signa concoctionis continuæ. Opus hoc coctionis solius est naturæ. Motus ejus circa coctionis negotium, in eo consistit, ut acidum morbosum corrigatur mediante motu fermentationis.

Ex dictis hætenus patet, nec calorem, nec frigus esse de essentia febrium, sed tantum symptomata supervenientia, non secus ac sitim & cephalalgiam.

Patet denique de putredine, a veteribus descripta in febribus putridis, illam non nisi per fermentationem posse explicari. Patet etiam cor, aliamve partem solidam non esse subiectum primarium febrium, sed Sanguinem & Spiritum. Alia tamen ratio foci febrilis cujus subiectum est viscus, ut ventriculus; item febris symptom. ex ulcere, vulnere, &c. Interim febris ratione circumstantiarum nunc hanc nunc illam partem corporis magis aut minus affligit.

Differentiæ febrium reales sunt. 1. Ratione conditionis causæ. 2. Ratione modi afflictionis. Causæ sunt omnia, quæ sanguinis crasin pervertunt, ut ulcus internum, abusus fructuum horrariorum, &c.

In specie; Acidum volatile miasmate quodam putrido in ventriculo relictum, imprægnatum.

Causæ remotæ sunt varix ac multiplices. Prognosis Febrium in genere ex pulsu & urina desumitur.

Cura Febrium in genere consistit, 1. Ut acidum illud volatile corrigatur. 2. Ut materia vitiosa fermenti separetur. 3. Utrumque quæ data porta per peripheriam cutis eliminetur; sique hoc medicamentis specificis fermentum febrile enervantibus: ut, febrifugo River. Kercher. Helmont. cortic. Peruv. sal. armon. antimon. diaphoret. &c. evacuationes fiant in principio, conferunt enim ad futuram concoctionem. Ex fonte Chirurgico, inter alia auxiliaria hic se offert Venæsectio. Conceditur iis qui ad ebullitiones sanguinis & fermentationes sunt proni, & detractionibus sanguinis artificialibus consueti, laudabili & enchymo victu utentes; verum in morbi principio, locum habet in benignis, minus in malignis. Ex fonte pharmaceutico se offerunt evacuantia, in specie sive purgantia, sive diuretica, sive sudorifera.

Purgantia non conveniunt nisi in declinatione; turbabunt enim magis massam sanguineam. Secundum Hippocr. cocta medicari oportet non cruda. Interim blanda diaphoretica adhibeantur.

Evacuantia primas vias, sunt, vomitoria vel per inferiora laxantia. Illa enim in omni febris principio locum habent. Intermittentes & aliæ à cruditate ventriculi ortum ducentes, vix absque vomitu, vel inferiore laxante curantur. Posunt clysmata, vel assumpta pharmaca æstum partium præsertim capitis levando. Bina saltem conditiones observentur, Clysmatum usum prohibentes. 1. Quando natura vergit aliorum evacuationem instituere. 2. Quando excretio cutanea in febribus malignis imminet, adest, vel facta fuit. Hinc in variolis & morbillis, purpura, petechiis, non conducunt, nisi summa necessitate urgente ad eadem, eaque lenissima. Blandæ laxantia per os, sunt, tamarindi, rhubarbarum, infusio Sennæ, &c. Sudoriferorum usum nobis natura monstrat. In toto febris decursu diaphoretica utilissima, item præcipitantia, volatilia macra non oleosa. In malignis semper socianda sudorifera alexipharmacis, in principio temperata, in incremento

& statu fortiora. Opiata non conveniunt in statu, ne motus critici impediantur; nec in principio, ne naturæ conatus sufflaminetur: in incremento quidem ad mitiganda atrociora symptomata, per accidens interdum conveniunt. In intermittentibus vero, vel ante vel in paroxysmo appropriatis mixta juvant. Ex fonte *Diatetico*, urgente siti convenit *potus tenuis*. Item *gut. aliquot Sulph.* quæ plus levant quam integra mensura potus cujusvis. *Vinum* etiam in die intermissionis, vel post paroxysmum intermittentium, in febre item maligna & continua sub virium prostratione, utile est. In continua benigniori & ardenti, ejus vis fermentativa & acidum nonnihil suspecta sunt, nisi adsit vomitus, Syncope, &c. Cæterum nocumenta *ab usu vini*, non à spiritu ejus volatili, sed ab acido procedunt; talia sunt Phlogosis, &c. quæ absorbentibus removenda. Cerevisiam lupulatam ut plurimum reculant febricitantes, quia cessante stomachi digestionem nidorem contrahit. Cerevisia autem secundaria & porus aquosiores non sint denegandi, sed quia flatus generant & stomachi tonum lædunt, addi debet *Spir. nitr. dulc.* aut *nitr. antimon.* In continuis febribus aqua cum parte 3ta vini addito pomo citrio convenientissima est; item serum lactis cum succo citri à parte caseosa depuratum, quod & in intermittente scorbutica, nisi laxior sit alvus, locum habet. In specie *Spir. Sulph.* cum s. q. aquæ præter alia commoda sudorem movet. In genere concedatur potus in continuis, crebrius quidem, sed parcius, nec minus frigidus. In intermittentibus autem, non prius quam sub æstus vigore. Quoad *Vitum* tenuis esse debet, imprimis si febris magis acuta sit; in ventriculo enim languido corrumpitur cibus & febris fomitem præbet. In specie nocent carnes, saccharata & dulcia, uti & fructus, aliaque facile fermentescibilia. Sufficiunt enim juscula, in primis avenacea, pultes ex pane & cerevisia, & ad summum ova sorbilia. Quies corporis optima est & bonum signum; uti & somnus nisi præternaturalis sit, comatosus nempe; in somno enim spiritus suo munere funguntur, & coctio materiæ & insensibilis transpiratio promovetur.

A R T. II.

De Febribus Intermittentibus.

Febbris intermittens, redit per intervalla diversis paroxysmis, tempore intercalari ab omni febre vacuo. Hinc diversa sortitur nomina, ut quotidiana, tertiana, quartana, &c. vid. *Sennert.* Schenck. de paroxysmorum invasione & intervallo temporis vide *Sylv.* Præter has febres periodicæ dantur, quæ nullam periodum observant, & tales sunt erraticæ vel vagæ. Sic erratica, v. g. hodie invadit hora 12. perindie 6 matutina, rursus perindie vespere 8va, & sic porro. Vagæ sunt quæ nullum certum tempus adeundi & redeundi habent. In febris intermittens paroxysmo frigus rigor & horror calorem præcedunt, & in sudorem largum cessat. Hæc tria primaria symptomata paroxysmorum constituunt. Quorum delineationem vid. in *Sylv.* rarum enim est ut calor præcedat sequente frigore. Ratione Symptomatum graviorum, 1. Observantur *algida* aliquando tanto frigore molestæ ut raro calor sequatur. 2. *Ardentes* in primis 3^{ta}iana in qua nullum fere frigus rigor & horror observatur, sed talis molestus calor, qui non remittit antequam novus paroxysmus

mus revertatur. 3. *Epiale* in quibus frigus & calor vehementer urgent. 4. *Siticolosa* ab inextincta siti. 5. *Famelica*, a fame inextinguibili. 6. *Cardaca* a dolore orificii superioris ventriculi. 7. *Terminales* & colicæ. 8. *Synopales*. 9. *Præfocantes*. 10. *Abelosa*. 11. *Asthmatica*. 12. *Tussiculosa*. 13. *Catarrhales*. 14. *Arthritica*. 15. *Insana*. 16. *Vomitiva*, &c. Affirmatur etiam dari febres intermittentes malignas a vitio aeris & alimentorum, vide authores. Omnes hæc febres *Intermittentes*, cujuscunque fuerint typi, sunt omnino ejusdem nature: diversificantur tamen ratione subjectorum, unde talis diversitas symptomatum: in genere autem una medendi est ratio.

Causa proxima, est fermentum præternaturale in ventriculo genitum, massam sanguineam alterans & motum fermentativum immutans, estque illud fermentum saporis salino acidæ. Conspirant in hoc symptomata, & intermittendum cura. Origo ejus ex ventriculi digestionem emergit, sedque ex reliquiis alimentorum in stomachi rugas inserit. Notum enim est aliquos incidisse in febres ex horrore aut intenso appetitu rei alicujus, errore dictæ. E contra exempla dantur eorum qui appetitu intenso rei alicujus postea fuerint curati. Non igitur putandum est ex distinctis visceribus distinctas oriri febres, nam in principio ut plurimum viscera sunt sana, sed diuturnis vel male curatis tumor schirrhosus plus minus visceri tali supervenit. Facile rursus concedo menstrua suppressa sanos subinde disponere ad febres vel aliunde natas fovere, primo tamen authore ventriculi digestionem. Dum hoc fermentum se exserit partes nervæ primarum viarum vellicat, hinc earum spasmi, succorum fellei & pancreatici nimie effusiones. Idem sanguini permixtum motum ejus fermentativum pervertit, hinc spirituum vitalium emissionem & volatilisationem sufflaminare potest aliquantisper; in tali statu pulsus parvi, donec ipso fermento cum sale volatili oleoso sanguinis ad præternaturalem effervescentiam concitato, oriatur incallescencia cum sanguinis turgescencia, pulsu magno, celeri, &c. donec dictæ inordinatæ fermentationis motu separatis & præcipitatis illis particulis heterogeneis sudor quasi criticus superveniat. Hinc urina in paroxysmo collecta sanorum similis videtur; motu fermentationis adhuc vigente, post paroxysmum, turbida & multo sedimento onusta videtur. Ex acido igitur volatili tota hic potest explicari historia. Dum membraneas particulas abdominis, ventriculi, intestinorum tenuium, afficit, convulsivo motu quatuntur, unde frigus, horror & rigor. Confirmat, 1. Cura per alcalia & acidum absorbentia. 2. Oleosa distillata, tam intus propinata quam stomacho illita rigores sopiunt corrigendo acidum. 3. Opiata urgente necessitate conveniunt. *Anxietates*, vomitus, tussis clamorosa, hypochondriaca symptomata, tormina oriuntur a copiosa effusione succorum hepatis & pancreatici; item frigus abdominis & circa lumbos, flatus, intumescencia, inquietudines, præcordiorum anxietates, difficiles respirationes &c. Aestus inducit acidum illud volatile per fermentationem inordinatam. Aestuationes compefcentia sunt, nitrata, nitr. antimon. nitr. vitriol. spir. nitr. dulc. &c. in febribus diuturnis ut tertianis & quartanis non videtur adesse insignis materiæ morbificæ moles cum paroxysmi sint satis tolerabiles. Verum Sennertus vult miasma aliquod in massa sanguinea hædere paroxysmos illos revocans. Tota Differentia intermittens uno nomine residet in fermento febrili plus minus libero aut impedito. Lib-

rum propter nullum impedimentum graviora infert symptomata, sed citius saturatum febris finem imponit. *Impeditum*, propter vehiculum aut fomitem, cui inhæret, viscidius atque tenacius, vulgo pituitosum, quo humores temperatores existunt, minus se exserere potest, adeoque mitiora symptomata, diuturniores vero paroxysmos, & febres magis chronica solet inducere. *Cephalalgia, agrypnia, deliria* &c. ex sanguine afluente & spirituum intenso calore solent oriri. Itaque quo diuturnior febris eo magis viscosus ac glutinosus fomes fermenti existit in primis viis, indeque in acutioribus absorbentia & præcipitantia, in chronicis vero incidentia & abstergentia dantur. *Scorbutus* sæpe se intermittentibus associat & periodum erraticam inducit, ut demonstrant lancinantes artuum dolores, vagæ maculæ post sudorem evanescentes, arenulæ rubræ & friabiles parietibus matulæ adhærentes, nempe salia sunt subtilia acido falsa crystallisata: contumaces propter scorbutum existunt, & si non ejus habeatur ratio, in cura recidivare solent. Febres hæ periodicæ nunc stata redeunt hora, nunc ante nunc post, nisi ægri aut medici culpa, turbato nonnihil naturæ motu, inæqualitas inducatur. *Anticipatio vel postpositio* illa tres habet causas. 1. Robur naturæ validius vel debilius. 2. Fermentum febrile magis vel minus activum in volatilitate & acrimonia. 3. Fomes five vehiculum magis vel minus viscidum aut copiosum, &c. *Multiplicantur* febres, 1. Vel errore curæ. 2. Vel errore dietæ, 1. Ex errore curæ i. cum minus intempestive specifica, & figentia adhibentur. 2. Inconsideratus usus opii. 3. Usus acriorum aromaticorum, purgantium, vegetabilium vehementiorum, ante concoctionem, præsertim in quartanis. Verissimum est quartanam in principio lente esse tractandam, ne in duplicem, triplicem, aut continuam lentam mutetur. Errore dietæ; quando imminente paroxysmo non habent stomachum vacuum & ante ipsum lactinia bibunt, vel quando non absoluto comedunt, die intermissionis nimia comedunt, vel horarios fructus vel similia fermentescibilia tempore morbi.

Prognosis. Urinæ inspectio, propter legitimum specificorum usum, observanda: Nam quo citius concoctionis signa apparent, eo brevior morbus immittitur, sin vero pauca & imperfecta, eo diuturnior, & morbi diuturni generatio metuenda. Observanda est urina aliquamdiu post paroxysmos. Nam omnes in paroxysmo crudæ excernuntur, mediante fermentatione, finito paroxysmo coctæ exhibentur. Si propter febris diuturnitatem scirrhus visceri superveniat, malum, metus enim hydrophis aut humoris cachectici est. Intermittentes successive curantur, vel male curatæ in febrem hecticam degenerant. Cura per sudores omnium tutissima; interdum supervenientes icteri has febres solvunt. Ut & ulcuscula laborum fausto omine erumpentia. *Tertianæ benignæ* ut plurimum absque periculo, dantur tamen *malignæ & pestilentes* cum intermissione, sed raro è medio tollunt. *Nothæ* vero curatu difficiliore, & si error committatur, in lethales morbos degenerant; quotidianæ cum longæ & pertinaces, periculosa. Nam cum ventriculus hic afficiatur & sanguis crudus & aquosus existit, facile in cachexiam, carum & lethargum incidunt. *Diurna Nocturna* periculosior cum tempus medium deficiat. Diurnæ, si accessiones longæ, somnolentia, capitis gravitas, periculosa: Carum enim affuturum notant. Si dejectiones accedant pituitosa & viscida, dolores articularum, spem salutis denotant,

solvuntur enim ut plurimum his. *Quartana* tucissima propter longa intervalla, sed medicamentum exasperans vitetur, facile enim tunc in melancholiam hypochondriac. hydropem, icterum nigrum degenerat. Sexagenariis ut plurimum Lethalis. *Æstivæ* breviores, autumnales longæ. Raro nisi vere solvuntur, & aliis anni æquinoctiis. Urinæ quartanar. extra paroxysm. aquæ, tenues, & pallidæ, die paroxysmi ex obscuro flavæ, ante solutionem febris turbidæ & nigra: In his nigra salutare signum, in aliis periculosum.

Cura Intermittentium. 1. Fomes materiæ morbosæ in stomacho & primis viis removeatur incidentibus, abstergentib. evacuantib. 2. Fermentum febrile specificis enervetur. 3. Symptomata ut rigor, calor, & sitis mitigentur. 4. Dyscrasia sanguinis debitis alterantib. restituatur; & hoc fiet præmissis salibus digestivis. v. g. *Tart. vitriol. vomitorio, blando purgante*; tum sequantur, *diaphoretica, & specifica ante paroxysmum*: Diebus intermissionis *digestiva, abstergentia, & postea alterantia aromatica, aperientia dicta*. v. g. *essent. absinth. elixir propriet. &c.* Sed nota. 1. *Maturandam esse curam.* Maturetur autem cura, non paroxysmi inhibitione, seu febris suppressione, sed motus naturæ semper promoveatur. Alias concentratum cum fomite fermentum illud febrile se ad alias partes defert, & colicas convulsivas, hydropem & alias morbos inducit. 2. *Venefectio* in his febribus non nisi summa necessitate instituatur; in æstu opus hic absolvatur sudoribus. 3. *Vomitiva* hic conducunt, sed propinanda 4 vel 5 horas ante paroxysmum; si vires non permittant isto die, dies ante paroxysmum eligatur. Conveniunt præsertim in principio, non nocent in progressu nec declinatione. *Indicantur*, si ægri conquerantur de saporibus amaris in ore & nauseabundis post somnum, angustia præcordiorum, verrigine extra paroxysm. &c. Interdum enim in principio paroxysmi moventur humores vitiosi in primis viis ad os ventriculi; nec deterreat si sponte vomat, blando tunc succurratur vomitorio. Peracta vomitione capiat haustum ex vino generoso, & aq. cinnamomi. Vomitoriorum formulæ sunt. R. *sal. armoniac. gr. xv. tart. emet. gr. ii. vel iii. plus aut minus. m. d.* in vehiculo calido in quartanis. R. *rad. asari pulv. ʒss. detur ex aq. carduib. ante paroxysmum.* 4 *Purgantia fortiora præsertim vegetabilia in principio in nulla febre conveniunt*, turbant enim massam sanguineam, vires debilitant & febrim efficaciorum reddunt. Imo in statu, si copiosa sedimenta onerant urinas. Si vero instituenda videtur ob vomitionem impeditam, aut suspicionem excrementorum in primis viis stabulantium, sit levis, ultra 4 sedes non proritans, specialiter in quartanis. *Genuina purgantia ex antimonialib. aut mercurialib. desumenda sunt*; fomitem enim & febrile fermentum corrigunt. Substitui possunt mitiora vegetabilia ut *rhabarbarina, Sennata*. Quartanæ, à principio leviter sunt tractandæ, nulumque medicamentum in principio adhibendum. Observatum enim fuit illas ab exhibitis remediis in duplices & triplices mutatas esse & consequenter diuturniores & contumaciores. De quartanis vid. *Ballon. Deckerum, &c.* Formulæ purgantium leviorum sunt. R. *tart. vitriol. gr. xv. scammon. sulph. gr. iij. troch. alhand. gr. ʒ. ol. caryoph. gut. i. m. f. Pulvis.* Sin Pill. R. *mass. pill. de armon. vel tartar. ʒi. extra& absynth. gr. iij. scammon. sulph. gr. ij. m. f. pill. optimum purgans in chronicis.* R. *conserv. ros. ʒss. mercur. duk. ʒi scammon. sulph. gr. v. m. f. Bolus. Mercurium*

curius hic viscidas & pituitosas, scammonium aciores & biliosas cruditates evacuat. Pertinet huc specificum Empiricum, præsertim in tertianis. R *mechoacanna alb.* ℥ij. *granor. piper. alb. no.* xxi. *ocul. cancr.* ℥i. M. divid. in iij. partes æquales, partem 1. propinando imminente paroxysmo, expectando semper largum sudorem. Sic pulvis comitis de Warwick additione martis correctus. R *corall. rubr. pp. sal. absynth. aa. gr.* xii. *scammon. sulph. gr.* ii. vel iii. m. detur ante paroxysm. confert etiam si mox in recediva capiatur. V. *clysteres* optimi sunt usus si adsint flatus, borborygmi, ardores abdominis, dolores acres & mordaces circa vertebrae lumbares, excrementa indurata, &c. Stomachi debilitate laborantibus & difficulter vomentibus, fiunt ex leniter abstergentib. aut carminantib. v. g. ex rad. levistici, althea, herbis malva bismalv. flor. camomill. sambuc. sem. anisi, fœniculi, fanugrac. elect. bacc. lauri, hiera cum agar. Injiciantur, imminente paroxysmo hora i. vel ij. ante invasionem. In Scorbutico ubi dolores lumborum abdominis adsunt, ex lacte fiant. v. g. R *laet. caprill. lbi. mel. rosac. rutac. aa.* ℥i ad ℥i℥ vitell. ov. no. ij. m. pro ij vicibus. 6. Raro autem febres hæc solum purgantibus aut V.S. terminantur, ideoque hic recte Diaphoretica communia tam salina fixa quam volatilia appropriata, quæ fermentum illud febrile per sudorem destruunt & expellunt, postponuntur. Assumenda autem ii vel 3 horis ante paroxysm. Eligenda diaphor. autem pro varietate symptomat. in paroxysm. Ubi intensior æstus fixa conducunt; itaque calida, aromatica, sive theriacalia vitanda. 7. In tertianis perniciosis sive malignis alexipharmaca semper miscenda specificis diaphoreticis: Et cautus sit medicus, si lingua aspera, & virium prostratio adsit. In Paroxysmo hic convenit dare aliquot grana citri & ejus Emulsion. 8. Opiata lenissimo usu conducunt, præmissis evacuantibus universalib. præcipue duobus in casib. 1. Si paroxysmi ex consuetudine naturæ febriendi recurrant, & non fomite. 2. Aut si graviora in paroxysmo adsint symptomata. Nunquam autem sola sed febrifugis immisceantur. Theriaca in quartana ne detur ante cossionem. Tunc R *Succ. absynth. ℥℥ theriac. ℥i. m. d. ex haustu vini.* Quod si nimius æstus theriacæ usum respuat, capiat ex moderato haustu aceti & mediante sudore febrem prostrigabit. 9. In omnibus febribus periodicis ager ante paroxysm. nec cibum nec potum assumat. utilissime alvus exoneratur clystere. Pro potu in febrib. utatur vino absynth. dieb. intermis. Potus non concedatur nisi in vigore & declinatione paroxysmi, & sit calidus. In quartana in paroxysm. nimia potus copia noxia, nam febrem magis contumacem reddit. Potus sit vinum dilutum, cerevisia 2daria cum vino medicato correctæ; in scorbuticis serum lactis depuratum, decoctum tamarindor. cum passulis. Quod si nimius æstus, aliquot gutt. spir. nitr. addantur. 10. Salia fixa vegetabilium & volatilia animalium adeoque quælibet alcalia omnes febres intermittentes tollunt. Ut, sal. absynth. cent. minor. addit. ocul. cancr. antimon. diaphor. corallia, &c. si frigus, salia fixa, si æstus volatilia convenientiora; Ut spir. sal. aromoniac. ℥i. ante paroxysm. & repetito usu præmiss. præmittendis universale intermittens. remedium est, in scorbuticis cum spiritu cochlear datur. Sequuntur formulae. Ut, Respirit. sal. armon. ℥i corall. rubr. pp. gr. xv. ol. junip. gutt. ii. m. f. pulv. vel R corall. rubr. pp. sal. absynth. aa gr. xv. ol. caryoph. gutt. ii. m. f. pulvis, vel R sal. carduib. ℥i. antim. diaph. gr. xii. v. xv. laud. opiat. gr. i. m. f. p. vel. R aq. carduib. ℥i. ad ℥i℥ spir. sal. armon. ℥℥ ad ℥i℥ essent.

essent. opii. gr. viij. syr. carduib. zii. m. f. haustus. Dentur omnia illa præscripta ante paroxysm. Contra quartanam R sal. absynth. corall. rubr. pp. an. gr. xv. ad ̄i aur. fulmin. gr. vi. m. vel R spir. sal. armon. 3i essent. opii. g. xv. m. capiat unica vice. Vel, R aq. cicchor. 3iij. sal. absynth. 3ß. spir. sulph. vel vitriol. gut. xv ad ̄i m. capiat præscripta ii horis ante paroxysm. 11. Fixa & calcinata non conducunt, nisi universalia abstergentia primas vias fuerint præmissa, ut sunt Specific. Strobelberg, Crollij, Mynsicht, a 3ß. ad 3i. v. g. R Aq. taraxic. 3ii. specific. strobelberg. 3i. Syr. Carduib. 3ij. m. vel, R Specific. febril. 3ß. Sal. absynth. ̄i. m. pro 1 Dosi. Post profligatam febrim, die illo blandum laxans dandum est. Propterea commendatur hic magister. aluminis Schroder. ante paroxysm. sumpt. Non inelegans est hic pulvis. R ocul. cancr. 3ß. Sachar. saturn. ̄ß. m. d. ante paroxysm. 12. Salia fixa ut tartar. vitriol. sal. hypochondr. arcan. duplic. in principio ante universalia recte propinantur, diebus scilicet intermissionis. Ita ut ante paroxysm. Scorbuticis convenit, v. g. R Arcan. duplic. gr. xv. Sal. absynth. coral. rubr. pp. an. ̄ß. laudan. opiat. gr. j. m. 13. Acida non convenire solent nisi rigori superveniat intensior æstus, sitis clamosa, & hoc declinante paroxysmo, v. g. R Aq. rubi idæ 3iij. succi ejusd. 3iij. antimon. diaph. 3j. syr. rub. idæ 3ß. spir. nitri dulc. q. s. m. Capiatur subinde cochleatim. Si adsint angustia & anxietates præcordiorum, flatus, &c. proficua sunt. 14. Frigus & rigor optime compescitur aromaticis sub ol. vel extract. forma usurpatis, v. g. R Ol. macis caryophyll. an. ̄ß. Junip. ̄j. nuc. mosch. 3j. f. Balf. Ingruente paroxysmo præcordiis inungendus. Pro internis, v. g. R Sal. absynth. ̄j. matr. perlar. pp. gr. xv. piper. alb. gr. vj. m. pro 1 Dosi ante paroxysm. Vel R Extraß. absynth. ̄j. Sal. absynth. ̄ß. c. f. q. ol. caryoph. f. Pill. 15. Ad arduentes intermittentes nil melius quam sal. armon. solum a ̄j. ad 3ß. vel cum ̄ß. antibel. Poterii mixtum. 16. Post rigorem superveniente insigni virium prostratione, respiratione anhele, celeri & parva cum Successu propinatur Spir. sal. armon. vel ocul. cancr. cum aceto. 17. Si cardialgia, erosiones stomachi adsint, adhibentur recte clysteres, Emplastra ex gum. tacamah. gum. ladano. ol. distil. vel blanda vomitoria, &c. 18. Cephalalgia removeantur sudoribus vel blando Epithemate camphyr. 19. Vesicatoria, nuchis vel carpis manuum applicata rigorem cessant, quandoque febrim tollunt; applicantur die intermissionis. 20. Post intermittentes diuturnas curatas subinde convalescentes febriculas lentas experiuntur, aut saltem appetitus non debite reddit; levi vomitorio illis occurrere possumus. 21. Diuturna quæ per copiosa absorbentia aut calcinata terrea diu usurpata curata fuerint vix sine insigni labe viscerum solent evanescere. Unde Colicæ, cachexiæ, tumores pedum, &c. insequuntur. Talibus optime convenit decoß. absynth. Crurum tumor sæpe evenit illis qui copiosius in intermittentibus chronic. biberint & parum sudaverint. Interne decoß. absynth. externe chelidon. maj. plantis pedum admotione curatur. 22. Post remissionem universal. febris, convenit bis indie sumere, gut. 30 vel 40. ex essent. absynth. cent. min. spir. cochlear. elix. propriet. f. a. elix. febril. Mynsichti, &c. 23. Febres intermittentes sæpe recidivam patiuntur propter scorbutum, ideoque semper remediis antiscorbutica jungenda. V. g. R Elix. febril. Myns. Spir. cochlear. an. 3ij. m. capiat. gut. 40. bis in die intermiss. Vel, R Aq. antiscorb. 3j. Spir. Sal. Armon. 3ß. cochlear. ̄j. laud. op. gr. j. Syr.

Syr. sceletyrb. ʒʒ. m. Si fitis intensa, convenit Serum lassi. depurat. cum succ. citri, decoct. tamarind. 24. Julapia refrigerantia, locum non habent, sufficit potus ordinarius. Nobilissimum remedium ad temperandum calorem febrilem est nitrum depuratum; licet dare successive ad ʒʒ. dissolvatur in potu calido. 25. Externa specifica præmissis universalibus, sunt, Emplastra, cataplasma. amuleta. Parantur illa ex allio, sabina, ruta, the-
rebinth. calce viva, croco, araneis, fuligine fornicum, salvia & albumine ov. mixtis, &c. v. g. R. Fuligin. fumi splendent. ʒʒ. therebinth. ʒvi. telar. aranear. camphora an. ʒi. ol. aran. q. f. f. Empl. carpis manuum applicandum. 26. No-
tatu dignum est in tertianis, ante paroxysmos dextri hypochondrii & cru-
ris dolores cum calore intenso, quievisse. 27. In cura quartanarum medicus
tangat hypochondria an adsit tumor, durities aut scirrhus lienis, hepatis,
aut mesenterii. Quarat itidem, an adsint flatus. Facto hoc, prognos-
in & curam instituat. Cum sæpe hic adsit vitium lienis recte condu-
cunt martialia febrifuga mixta: ut, Timf. Vitriol. martis, vitriol. mart. com-
pos. & pulver. diaph. martial. si isternus supervenire velit. Externe splenis re-
gioni applicetur Empl. de citr. cum gumm. ammon. acet. sol. Empl. car-
min. sylv. vel Helmont. seq. R. Tabaci q. v. affunde vini q. s. coq. ad ebullit.
per med. horam, postea coletur & exprimat. col. expr. add. succi Nicotian. in-
spiss. ceræ, olei, q. s. ut f. Empl. tepide applicetur regioni lienis. 28. In
quartanis & chronicis aliis ægri diu tempus paroxysmi observent, ut ob-
servata diætâ recidivam declinent. 29. Inter pathemata, quæ febres
male curatas insequuntur imprimis se offerunt dolores colici convulsivi cum
retractione umbilici versus interiora cum alvi adstrict. R. Aq. menth.
ʒʒ. Spir. Sal. Armon. ʒʒ. laudan. opiat. gr. ij. Syr. cort. aurant ʒiii. m.
capiatur cochleatim subinde. Dolo paulum sedato potio laxativa
passulata detur. Si dolor, & tumor, farciminis parvi instar, remaneat;
Applicetur illi regioni Empl. R. Gumm. Ammoniac. acet. sol. Empl.
de galban. q. s. malaxet c. s. q. ung. alth. compos. irroretur denuo ol.
philosophor. & fiat s. a. Emplastr. Omnibus sedatis in usu absinthiacor. per-
sistendum aliquamdiu; inter febrifuga vegetabilia locum habent quævis
amara ut absinth. carduus bened. cent. min. gentiana, scorbut. taraxac. na-
sturt. &c. Quartanis Zedoar. imperator. china china. Sed cautus sit hujus
usus. Myrrha, &c. in scorbut. R. Myrrh. castor. opoponac. Extract.
gentian. absinth. an. ʒi. cum Mithrid. f. pill. deglutiat 7 vel 8 ii horis
ante paroxysm. Facit huc pulvis febrifug. R. Nitri fixi ʒʒ. flor. sulph.
ʒiii. Sal. armon. ʒj. Santal. rubr. ʒvi. sachar. alb. ʒiii. m. detur à ʒʒ. ad ʒi.
His ita observatis ratio medicandi & remedia satis patent.

A R T. III.

De Febribus Continuis.

Occurrunt, 1. *Febres continua acute*; suntque hæc vel *primariæ*, vel *secundariæ*: *Primariæ* sunt vel *simplices*, vel *compositæ*. *Primaria simplex* dicitur *Synochus putrida & continens*, ad differentiam *Ephemera* sive *non putrida*, quæ ab abusu rerum nonnaturalium & subsequente fermentatione sanguinis plûs minus turbata oritur, sed ultra 5 vel 7 diem non durat, & aliquo critico naturæ motu finitur; adeoque raro sub Medici curam cadit.

Synocha febris, sive *continens*, ingruit cum frigore & aliquali rigore, prægressa lassitudine & aliquali capitis perturbatione, quam insequitur æstus corporis, eodem tenore vel persistens vel similiter accrescens vel decrescens, usque ad finem status. Estque hic æstus similis fere illi, quem ex intensiori corporis motu aut animi Pathemate percipimus. Adsunt urinz intense tinctæ, successive turbatæ, & tandem sedimentum deponentes. Qui tamen bilioli sunt, scorbutici, aut phthisici, levi etiam febricula urinam reddunt intense rubram, ob salia nempe aciora in sanguine; illi vero, quibus sanguis magis temperatus est & dulci succo chyloso æqualiter permixtus, urinam dant intensius tinctam & crassiorem; suntq; his etiam pulsus rariores & tardiores. Quoad cætera, adest sitis, saliva pauca & glutinosa, cephalalgia, & ut plurimum agrypnia. Pergit tali cursu hæc febris donec solvatur, idque vel subitanea crisi die 7, vel 14, vel 21. in frigidis hæc regionibus perrara; vel successiva *lysis* mediante urina vel sudore, vel interdum copiosa expectoratione, vel pyralismo, vel denique abscessu quodam in loco: materia nempe successive coacta, vel excernitur, vel in loca quædam transfertur, aliàs in lentam febrem hecticæ similem, aut recidivam degeneraret.

Peccat hic chylus plûs minus sub digestionem corruptus, & ob id in duodeno à bile minus perfectus, sed vitiose alteratus; qui successive sanguini instillatus, tandem vero copiosius congestus aut occasione quadam excitatus, spiritusascentiam ejus naturalem turbat, indeque effervescentiam febrilem inducit, mediante qua materia ista hostilis vel secernitur in morbo salubri, vel sanguinis texturam ad mortem usque immutat. Adeoque depuratur sanguis in *salubri*, penitus vero pervertitur in *lethali*; sicut mustum fermentando in vinum abit, læsâ vero fermentatione in vappam. Confirmantur dicta ex analogia quæ inter febrem intermittentem & continuam talem intercedit; facile enim complicantur aut permutantur, & unus in intermittente paroxysmus est integri morbi cursus in continua: acidum enim primarum viarum utrobique M. S. turbat; & recte dicitur omnes succorum in corpore fermentationes esse saltem continuationes fermentationis in stomacho inchoatæ. Grassantur autem hæc febres in corpore athletico ob particularum fermentescibilium in sanguine copiam, item vernali & æstivo tempore, item sub iracundiæ fervore, acrimæ & volatiliu abusu, immersione subitanea in frigidam post æstum.

Succedunt *febres continua compositæ*, cum *intermittentibus* nempe compliat, adeoque *periodicæ* dictæ, ratione exacerbationis sub certo temporis recursum

recurſu, ſine autem febris intermiſſione. Sunt hæc ut plurimum *3tia*na, raro *quotidiana*, rariffime autem *quartana*: aut ſaltem, ſi hæc aliquando occurrant, ad lentarum naturam proximè accedunt. Continua in his *periodicis* eſt febrilis fermentatio, adeoque pulſus mutatus & calor certa ſuo periodo exacerbatus, ſed rariffime ad horroſis ſenſum remittens. Componuntur itaque hæc febres ex *intermittenti* & *continua*, & contingit complicatio 3 modis. 1. Dum intermittens in continuam. 2. Dum continua correctâ plus minus M. S. in intermittentem degenerat. 3. Quando utraque ſimul inchoat & pergit.

Febres hæc acutæ pro varietate ſymptomatum diverſimode denominantur. Quædam dicitur *Cauſos* ſive *febris ardens*, præſente nempe *æſtu intenso* & *ſiti clamofa* cum linguæ ariditate, labiorum fiſſura, capitis dolore. Oritur autem intenſiſſimus ille æſtus ex volatili aciori acido intenſiorem efferveſcentiam excitante; clamofa autem ſitis ex contentis ſtomachi depravatis, à calore partis & nimio æſtu febrili in texturam alcaliſatam colliquatis, & membranam œſophagi adeoque ipſius linguæ per conſenſum irritantibus. Alia *febris lypyria* dicitur, qua interiora uruntur ex inflammatione viſceris interioris valde ſenſilis, exteriora vero, univerſi nempe corporis habitus, frigent. Algor autem non ex tactu, ſed ex ægri iudicio dijudicatur. Periculofa eſt *lippyria* ex inflammatione partis membranofæ, ventriculi nempe, uteri, veſicæ, &c. Adſunt autem ſummus æſtus partis affectæ, linguæ cruſtra nigra, corporis agitatio, ſitis, delirium, pervigiliæ, &c. Notatur partis ſenſilis inflammationem ſequi *lippyriam*, non ſenſilis vero febrim plus minus lentam. Porro dantur cum *Prunella* junctæ febres; ſaliva hic alterata & mox glutinoſa mucilaginis inſtar obducit partes teneras, quæ pedetentim exſiccata, ab æſtu, mox phlogofin ſive inflammatoriam diſpoſitionem inducit, unde rubedo, ardor, dolor, mucus ſpiſſus, &c.

Febres acutæ quædam ſunt *deliræ*. In his fermentum febrile inimicum videtur Spir. animalibus, & generi nervoſo circa partes interiores capitis, & hinc ſua continua vellicatione (unde intenſior æſtus circa frontem) vigiliarum, deliriorum, ac convulſionum cauſa exiſtit. *Bemigna* quoque hæc acutæ, ſed ſæpius *malignæ* exiſtunt, exque periculofæ: accedit enim ſæpe ut malignitas ſua primis diebus lateat. Dantur & *Colliquativæ*, corpus ſubito emaciantes. ex diſſolutione roris chyloſi in M. S. & ſolidis partibus, & ipſa pinguedinis fuſione. Accidit nunc mediante ſenſili ſubſtantiæ colliquatæ excretionem crebriori, hinc dicitur *diarrhæa colliquativa*, in qua copioſa fætida oleoſa & pinguis excernuntur, item urinæ fluxus *colliquativus* copioſus, interdum plus minus calidus & glutinoſus. Nunc autem ſine ſenſili excretionem, dum ros corporis paulatim abſumitur & non alius ſuggeritur. Cauſa colliquationis partim in ſubjecto patiente aut ſucco chyloſo nutritio, partim in efficiente conſiſtit. In patiente, ſi ſuccus iſte rarioris texturæ, minusque ab acido concentratæ exiſtit, hinc facile reſolvitur. E. g. Olea per Spir. Nitri acidum in pinguedinem coagulare poſſumus, è contra alcalia & ſaccharum butyri coactionem penitus imminuunt. Cauſa efficiens menſtrum diſſolvens, non eſt tantum motus caloris, ſed *acrimonia ſeptica ſive cauſtica fermenti febrilis* ſuccum illum & pinguedinem liquefaciens, ſimili fere ratione ac particulæ acres purgant. ſudorifer. reſinoſ. acrimonia ſua partes nutritivas diſſolvere ſolent. Distinguendi ſunt autem hi duo affectus: 1. Generalis

Attro-

Atrophia, quæ à colliquatione seu emaciatione oritur. 2. Partium mollium coincidentia à spirituum influorum defectu orta, vicio enim vel influxu illorum denegato partes molles ut nasus, facies, oculi orbitæ, &c. subito afficiuntur. Itaque mutatio illa subitanea in quovis statu morbi malum signum denotat.

Plures apud veteres adhuc annofantur differentię acutarum, v. g. *Pemphigodes*, latine *ampullosam* diceret, in qua totum corpus bullulis præ-tuberantibus dispergitur. Effectus videtur esse fermenti, maligni, cum suo vehiculo, quasi critico motu naturæ, exclusi. *Febres Typhodes*, *Elo-des*, *Hydrides* latinis sudorificæ dictæ, ubi ægri primo invasionis die copiose sudant; de his *Sylv.* *Febris affodes* sive *anxiosa*, in qua ab anxietates sæpe figuram jacendi variant. *Causa* hujus frequentissima est *oris ventriculi affectus* à fermento maligno vel pravis humoribus ortus; accedit orgasmus vel malignitas materiæ, item imbecillitas. *Febris Lingodes*, quæ singultum per totum morbum comitem habet, ut plurimum ex ventriculo per *essentiam* vel consensum affecto. *Febris Phricodes* cum continuo nempe horrore & rigore; idque non solum in suppurationibus partium, sed & in febribus compositis.

Inter *Febres Compositas* eminet *Semitertiana*, quam vulgo compositam esse dicunt ex *Tertiana* & *Quotidiana*, quarum una sit *continua periodica* altera *intermittens*, cum horrore sub quovis paroxysmi insultu. Unde *Regius* exemplum dat *tertiana* cum *quotidiana* intermittente; *Tymæus* *tertiana* intermittens cum *quotidiana* continua; *Riverius* *continua* *quotidiana* cum quadruplici *tertiana*; *Platerus* *continua* minùs acuta cum duplici *tertiana*, cum singultu & sinistri hypochondrii tumore. *Sennertus* & alium addit typum ex intermittente, præsertim *tertiana*, vel simplici vel multiplici, conjuncta cum febre *symptomata* continua, inflammationem partis internæ sequente. Observandum etiam febrem malignam interdum *semitertiana* typum referre, vel ex vago exacerbationis quasi morfu, vel quia revera *tertiana* intermit. jungitur. Unde *Hemitriteus* pestilens passim ab authoribus describitur. Observandum & intermittentes malè curatas in continuas facile degenerare, unde & tali lente ipsa intermittens complicatur. Cæterum probabile est *semitertianam* non tam complicationem febrium esse, quàm febrem continuam horrificam & plures intermittentes invicem succedentes. Signum utique pathognomicum *hemitritei* fere esse solet, quando febris continua est, sed succedunt rigores, cum insequente æstu intensiore si *tertiana* sit intermittens, mitiori autem incalescentia si sit intermittens quotidiana. Ex dictis patet fermentum acidum membranas vellicans, horrores & rigores; item M. S. inquinans, ex æstuationis occasionem suggerere: Unde multiplex ille complicationis typus facile derivari potest. Sic, in variolis nonnunquam *semitertiana* observatur, ab acri variolarum fermento, partes membranaceas vellicante, & in sanguine æstuante; cui accedit ratio specialis contentorum idiosyncrasia. In Erysipelate etiam, ejus acidum membranas vellicans febrem infert, quæ typum hunc repræsentat. Ut dignoscat denique, an simplex an complicata sit febris, observandum rigorem sine subsequente sudore, aut forte plures rigores cum uno sudore in continuis compositam indicare. Nam in *Synocha* rigor non apparet, nisi crisis tempore, quem sudor sequitur. Deinde pulsus crebrior contractio in continuis novi paroxysmi adeoque febris compositæ indicium exhibet.

Prognosis.

Prognosis. Febres acutæ continuæ perfecte ad sanitatem, vel imperfecte ad mortem terminantur. Perfecte quando *crisi* subitanea, aut *lucis* successiva convalescunt ægri. *Imperfecte*, dum ab usu præcipitantium fermentatio febrilis supprimitur, & fixatur in tantum ab acido morbofo, ut recidiva periculofior infurgat. Alias febris tam continens, quam continua 3tiana seu acutæ sunt ambigui exitus: per se quidem minùs periculofa, de facili tamen periculum supervenit. *Periculosa illa* sunt quæ nimis acutæ, & in symptomata in principio ingruunt, & tales fere malignæ consensæ. *Urina alba*, aut cruda in febribus ardentibus periculofa; *alba tenuis & clara* in delirantibus cum febre & æstu lethale signum. Quando *rubricundior* initio est, cum signis bonis ad bonum, cum signis malis ad malum terminatur. Quæ lethales, *vires*, citra ullam evacuationem criticam, prosternunt. Apud nos morbi acuti 7 aut 14 die finiuntur, quin & adeo solent extendi, quæ in aliis locis rarius ad 14 extenduntur. Unde ratio circumstantiarum habenda. Rite signa cõtionis attendenda. Crisi quæ in his sudore vel alvi fluxu, in aliis calidis regionibus fit hæmorrhagia.

Cura. In febribus acutis, medicus naturæ sit minister. Cum enim M. S. effervescentia hic à sua heterogeneitate depuratur, & sic per illam crises manifestantur, medicatio sit *conatum illius moderando & adjuvando*. 1. Impedimenta removendo. 2. Alterantibus & blande diaphoreticis, h. e. acrimoniam absorbentibus & bilem corrigentibus. 3. Symptomata urgentia mitigando; quem in finem, 1. V. S. Præstat evacuatio. 2. *Nitrata antimon. fixa*, *partes animalium dura*. Et, 3. In genere *Anodyna*, in specie moderata acida, aliave appropriata. Hac methodo medicus non negligit, sed expectat crisin. Observandum, 1. Cautus sit medicus, ne pro causo aliave continua curet præsentem malignam; malignitas enim primis diebus latet & formam *causi* præ se fert. Ideo statim bezoardica & alexipharmaca recommendanda, ita tamen ut nequaquam ad sudorem cogatur æger; si certo constet nullam malignitatem adesse, reliqua tuto peragi poterunt. 2. In tali febre continua acuta *V. S. locum habet*, in quali nimius urget, aut metuendus est æstus, aut nimia turgescencia contentorum corporis, assuetis item aut quibus suppressa est solennis evacuatio. V. S. instituatur mox in principio, quocunque diei tempore. Ut igitur frænetur æstus, & ut fiat circuitus sanguinis liberior, instituatur mane aut vespere in meliore aliquo tempore morbi & remissione calore. Quantitas mittendi sanguinis à conditione subjecti ac impetu febris desumitur. 3. *Vomitória* conducunt si inanis vomendi conatus, ructus acidi, vel præcordiorum anxietas urgeat; item si dubium an non maligna, aut si ex contagio ortum traxerit. Observandæ simul *Vires* ne vomitoria sint nimis valida, quoniam in talibus ægris multum & vehementer solent evacuare. 4. *Purgatio*, non nisi cocta materia, in declinatione morbi convenit. Si vero morbi decursu alvus admodum constipatus videtur, utimur his blandioribus: ut, *Syr. ros. solut. sero lactis cui tamarindi sint incolti*. In febribus malignis in quibus natura vere intendit motum ad partes intercutaneas, cautissimi sumus in alvo aperienda, R. *Pulp. rhab. cremor. tart. an. ʒj. Scammon. pp. gr. j. m. capiatur in vehiculo calido*. Vel, R. *Tart. vitriol. gr. vii. ad xv. Scammon. Sulphurat. gr. ii. vel iij. m. f. Pulv.* Item *Infus. Senn. cum Rhabarb.* 5. *Alterantia & blanda diaphoretica & quæ symptomata urgentia*

gentia mitigant, conducunt. 6. *Clysmata*. Duobus in casibus. 1. Si symptomata præcordiorum & abdominis urgeant, & orgasmus ad caput ferri videatur. 2. Si nimia ebullitio sit & æstus sanguinis. 7. *Diaphoresis*, ut in omni febre, ita in specie in continuis servanda libera: sic enim calor & æstus & symptomata mitiora esse solent. In principio propter omnia cruda ægri non ad sudorem sunt cogendi. Conveniunt in primis *diaphoretica salina, terrea*, minus volatilia sulphurea vel resinosa. 8. *Opiata* in febribus ardentibus optima sunt. Si materia peccans turgeat & orgasmus sit humorum, optime datur *Syr. papaver. alb. ad ʒi. cum nitri ʒ. q.* etiam alia opiata, semper addito tantillo nitri; semper dum vires constant danda; æstum enim compescendo, ægro quietem conciliant, & diaphoresin promovendo orgasmum nonnihil sufflaminant, & hinc, ut coctio melius procedat, per accidens juvant, & spiritus blande figendo, absorptionem & dissipationem eorum nonnihil præcavent. In casu cum dolore ventriculi, v. g. *R. Aq. Scabios. ʒvi. Syr. papav. ʒi. Succ. Limon. ʒʒ. Spec. diamarg. frig. ʒi. m.* Vel ad tumultum emetico concitatum sopiendum: *R. Aq. papav. rhæad. ʒij. Aq. mirabil. Syr. de mecon. an. ʒii. papav. err. ʒʒ. m. f. haustus.* 9. *Vitæ* in ardentibus sit tenuis. Appetitus hic fere prostratus est, & quæ assumunt calore febrili putrescunt & sic stomachum aggravant. Reconvalescentes a carnibus & fortiori comestui diu temperent ne relabantur. 10. In Ardente continua *Potus* liberalior concedendus, quo major sitis & æstus eo liberius indulgendum, sed parcius & frequentius, ne nimia ingurgitatione tonum ventriculi labefacteret. In *Selectu Potius*, ratio effervescentiæ, hinc symptomatum circa primas vias urgentium, præsertim alvi plus minus clausæ vel apertæ, habenda est. Hinc *serum lactis depurat. & succus citri* aliquant. acidulat. convenit, sic *aqua fontana* vel *cerevisia 2 daria cum 3 vel 6 parte vini* mista cum *Syr. cydoneor. vel rubi idæi* edulcorata, &c. gratissimum potum ægris suggerit. In æstu nimio ac causo, *acida mineralia*, in æstu moderatori *vegetabilia*, conveniunt. 11. *Vesicatoria* quomodo in his applicanda, infra de malignis exponetur. Remedia alterantia in his usitata vel ipsum affectum ejusque causam materialem occasionalem, vel symptomata primaria respiciunt. Illa sint *nitra & nitrata*, imprimis *nitr. antimoniat. nitr. vitriolat. antimon. diaphor.* tam simplex quam compositum, aut *Martiale Ludovicj, Saturnale Poter. antihecticum ejus, bezoardic. miner. simpl. aut Saturn. antimonij.* Hinc absorbentia animalia, hisque cognata terrea, v. g. *C. C. sine igne*, hujusque gelatina, cujusvis acris-temperativa, ebur sine igne, maxille lucij piscis, Corallia pp. aut illorum magister. cum succo citri, unicornu fossil. terr. sigil. &c. *Quin & Sal. Volat. C. C. it. liquor. C. C. & Succini.* Hisce ex vegetabilibus refrigerantia & hepatica addenda, v. g. *Cichor. tarax. plantago, acetosa, portulaca, fumar. fragar. flor. ros. ex quibus decocta parari possunt.* Item *Emulsion. ex sem. frigid. maj.* Corrigendæ bilis acrimoniæ apozema convenit, v. g. *R. Rad. acetos. cum fol. m. ij. fol. fragar. violar. aa. m. j. coq. ex aq. bord. ad colat. ʒxx. add. Syr. acetos. citr. ʒiij. Spir. nitr. dulc. ʒʒ. m.* Ad emendandam bilis oleositatem inflammabilem, *R. Rad. plantag. ʒj. fol. semperviv. maj. portulac. an. m. ij. coq. ex aq. pura ad ʒxx. add. Syr. portulac. ʒiij. ol. sulph. per campanam q. s. ad acidit. temperat.* Ad bilem sanguini immistam secernendam *Rad. tarax. cum fol. m. ii. herb. fumar. m. i. coq. ex aq. ad col. ʒxx. add. Syr. cichor. simpl. ʒiij. tart. vitriol. ʒi. m.* Præscripta apozemata 2 vel 3 in die, medioerit

mediocri quantitate, tepide sunt usurpanda, nempe ad ℥iij. vel iv. Ad bilem ad evacuationem jam dispositam minuendam & evacuandam sensim & blande, conducit sequens, R Rad. cichor. ℥ij. fol. endiv. m. ii. flor. ros. pallid. m. i. cremor tart. ℥ij. coq. in vase fictili vitreato ad ℥xx. add. Syr. de cichor. cum rhabarb. ℥iij. m. Remedia symptomata magis respicientia sunt imprimis acida, astum, sitim, oris squallorem, virium diminutionem mitigantia. Talia quæ ex regno vegetabili sumuntur meliora, quæ ex minerali acriora existunt. Hac in æstu minori, illa in majori. Hac facilius in falsum, temperatum, diureticum in nobis alterantur. Illa è contra fixioris magis naturæ, & acida potentiora figentia & inde æstuationes, natas mitigantia. Vegetabilia usitatiora sunt, Succ. citri, cydoneor. ribium, rubi idæi, acetosa, tamarind. &c. Commendabiles sunt hi per spontaneam residentiam post sulphurat. depurati. Mineralia suggerunt sp. acidus tam simplices, primario sulphuris, hinc vitrioli, nitri, quam compositos, nempe clysseos sulphureos. Temperatis semper infistamus, quia intemperata nimiam mutationem inferunt, & nunquam bona. Ex omnibus eligerem Spirit. sulph. hunc Spir. nitr. dulc. Ex Dictis plures formulæ in incremento & statu concinnari possunt. V. g. R Arcan. duplicati gr. xvi. antimon. diaph. ℥ss. m. pro dosi. Pulvis hic ita compositus nonnihil laxare observatur. R Nitr. antimonial. ℥ss. ad ℥ii. antimon. diaph. ℥i. m. pro 2 Dos. Vel, R Ebor. sine igne, antibeß. Poter. an. ℥ss. ad gr. xv. m. pro Dos. Vel, R C. C. sine igne gr. xv. bezoard. miner. vel saturnal. ℥ss. camph. gr. i. m. Vel, V ebor. sine igne, unicorn. fossil. cinnab. antimon. an. gr. viii. m. pro Dos. Vel, R Aq. tarax. card. bened. flor. acaciæ an. ℥i. gelatin. C. C. ℥i. ad ℥is. C. C. sine igne ℥i. antim. diaph. antibeß. poter. an. gr. xii. Syr. Portulac. ℥vi. m. Ubi magis acrimonia salina peccat; V Sem. frig. maj. an. ℥is. papav. albi ℥ii. c. f. q. aq. flor. papav. errat. f. Emulsio. add. ebor. sine igne ℥i. antimon. Diaph. ℥ii. sacch. parum: capiat subinde haustum. Alias sub fuleporum forma præscribuntur, v. g. R Aq. hord. ℥xxx. flor. ros. rubr. ℥ss. Spir. vitriol. q. s. ad grat. acid. Stent per 3 horas in loco calido, add. Syr. jujubin. ℥ii. m. f. Julap. R Decoß. hord. ℥xxx. aq. Cinnamon. ℥i. Syr. violar. simpl. ℥iiß. Sal. prunel. ℥i. m. Dosis, haustus mediocris. Vel, R Decoß. rad. scorzonæ cum C. C. tibi. Syr. Acetof. de nymph. an. ℥i. ad ℥isß. Tinß. ros. viol. an. ℥isß. Spir. sulph. parum. m. Vel, R Rad. scorzonæ. ℥i. glycirh. ℥ss. fol. acetof. m. j. flor. violar. ros. rubr. borrag. an. p. ii. hord. select. m. j. ras. C. C. ℥i. ad ℥isß. passul. mund. ℥i. coq. in f. q. aq. simpl. ad lbiv. add. spir. vitriol. q. f. ad gratum saporem. m. de quo æger subinde capiat. Par ratio est quoad methodum medendi *continuarum tertianarum*, nisi quod in his ad *exacerbationem & vicissitudinem* magis respiciendum, adeoque supra laudata conniunt; in specie, nitrum vitriolatum, corallia, lapid. cancr. antibeß. poter. &c. imminente paroxysmo conservandum corpus in diaphoresi blanda. Eadem fere de *sem tertianis* aliisque compositis. Sunt autem omnes tertianæ periculossæ & nunc magis nunc minus acute, & pro varietate compositionis cura est varianda, attendendo an magis benigna an maligna fuerit. Si intermittenti juncta fuerit lenta, pro ratione originis prognosis & cura nonnihil modificanda: In genere rigorem & horrorem tollunt absorbentia alcalia, &c. astum vero eadem, diaphoresi & alvi libertate juncta. Si stata periodo recurrant paroxysmi, ante exacerbationem remedia possunt propinari.

propinati. Vomitoria in plerisque optima; si cum inflammatione juncta diaphoret. & sudorifera, si cum lentis salia abstergentia & incidentia: ut, *Sal Armoniacum*, arcan. duplicat. &c. Quoad differentias continuarum jam recensitas; Causus nil singulare in cura obtinet, saltem nitrata, ratione sitis & aestus, tam in forma sicca quam liquida conveniunt, v. g. *Rx Nitr. antimon. ℥ij. dissolv. in mensura potus ordinarij*, ita ut ℥ss. liceat in die dare, nisi liberior obstiterit alvus. Quod, si Nitro dato, æger incipiat liberalius & cum nullo ardore mejere, bonum signum. *Spir. nitri* in *Julepis* & *Potionibus*, vide supra. In hoc passu laudan. opiat. prudenter exhibitum omnem vim caloris refrænât. Lipyria periculosa sæpe, propter internas quasdam partes inflammatas, curanda per diaphoret. tam absorbentia, quam volatil. alcalia penetrantia & discutientia, quæ medendi ratio infra de inflammatione in specie *Pleuritide* tradetur. *Prunellam* promovent, *S.V. Ranin. oris* lotiones tam cum, quam sine gargarisatione, v. g. *Rx Fol. prunel. salicis, fragar. an. m. j. bord. integri p. i. decoq. ex aq. pur. ad ℥xii. add. diamoron. ℥i. lap. prunel. ℥ss. m. quo os sæpius colluat & gargarizet ægrotus.* Item *℥ mucilag. sem. cydon. aq. rubi idæi extracl. ℥iss. Syr. portulac. ℥vi. nitri parum. m. detineatur in ore.* Item ex cancer. *fluviatil. cum aceto contusis* fit expressio, cui add. *succ. sedi maj. ℥iii. & hoc liquore fricanda lingua.* Item, *Rx Aq. semperviv. vulg. cum succ. præpar. rec. imprægn. & in ejus ibi. dissolv. sal. armon. ℥i. qua ipsa fauces eluantur aut humectentur.* Si autem fauces sint sicca & arida sine crustæ pituosa præsentia, *Rx Aq. commun. lbjss. mel. com. cochl. ii. spir. vin. rellif. ℥ss. vel ℥i. m. pro Collutione.* Si post tales collutiones in graviori malo mox lingua denuo arefcit optime conducit linguam emollire, *butyro non salito, frustulo lardi non saliti, &c.* Curam malignarum infra tractabimus. *Delirium, Agrypniam, Cephalalgiam* in febribus curant blanda anodyna & opiatâ cum appropriatis caute usurpata. Quod si aestus intensior circa frontem, quam reliquas partes observatur; & ratione pathematum capitis & ratione junctæ *Prunellæ*, apertio venarum raninarum subinde proficua existit. Imminente delirio hircinum applicatio pone aures non inutilis foret. Epithemata tepide applicata, ita ut tempora etiam tegant, hic locum habent, v. g. *Rx Aq. flor. Sambuc. ℥ii. Aq. apoplect. usit. ℥ss. philon. rom. ℥i. m. Vel, Sem. papav. alb. ℥ii. nucl. persic. ℥ii. vel ℥iii. aq. sperm. ran. ℥iii. aq. semperviv. maj. solan. an. ℥iss. f. Emulsio, add camphor. gr. 8 vel 10. huic ana succ. canc. fluviat. permisceatur, & ita crebrius fronti applicandum. Tandem pedum plantis applicantur, v. g. *℥ rutha recent. m. iii. rad. raphan. inc. N. iii. sal. com. m. i. ferment. acerr. m. ii. c. f. q. aceti rutac. f. Cataplasma.* Aliqui linum recens cum aceto mistum, vel fermentum acre aceto & sale subactum, plantis pedum applicant. Quin & si impetuosior raptus ad caput meretur, vesicatoria, femoribus vel brachiis applicata, conveniunt. Quoad febres colliquativas, hic acre colliquefaciens corrigatur. Ad hoc corrigendum nil magis, quam absorbentia, convenit, v. g. *Antimon. diaphor. martiale, terra sigill. unicornu fossile, &c.* quæ eo videbuntur efficaciora, si fociatione blanda acidorum aliqualem quasi austeritatem contraxerint. Hinc *Spir. Sal. dulc. & quodvis acre temperans; & inter composita diascord. trac. juncto succo citri, conducit.* Hæc de continuis acutis.*

A R T. IV.

De Febribus continuis Lentis.

Sequuntur *continua lenta*, ita dictæ, quod tardiori motu sua tempora absolvunt, quodque calore minus intenso & acri, & mitioribus symptomatis stipentur. Sunt quidem *febres lenta* minus proprie sic dictæ, nonnihil ad acutarum naturam accedentes, quæ graviora symptomata habent, & brevius tempora sua, abique tamen motu critico, successiva saltem solutione percurrunt. *Lenta* sunt omnes *benignæ*, licet & *peccantiales* præ cæteris *malignis lenta* esse videantur.

Sunt hæc febres *lente* nunc *primaria*, quæ per se incipiunt & subsistunt; nunc *secundaria* ab alia causa dependentes, v. g. A corruptione partis internæ, feбри alia male tractata, &c. Sunt autem omnes febres *lente* fere *periodica*, quæ certis periodis exacerbantur, idque vel vespertino tempore, & sic *quotidiana* typum repræsentant, vel ab omni pastu, *hæsticarum* adinstar.

Symptomata lentarum primariorum, sunt horror levis sed diuturnus, infrequente calore non adeo intenso, utut subinde mordaci, qui vespere intenditur usque ad medium noctis, & dein absque sensibili excretionelolvitur, pulsus celer ad parvitatem declinans, appetitus nullus, fitis intensus, os glutinosum, urinæ crassæ intensius tinctæ, quæ facile turbantur & subinde multum crassamenti seponunt. Adest simul lassitudo corporis contundens & subinde lancinationes artuum & cephalalgia tensiva & gravativa. Ex dictis patet *lentas* ad *acutarum* naturam accedere, quod confirmatur ex eo, quod *acuta* in *lentas* facile degenerant. Hæc enim sola est differentia quod in *acutis* acidum acrius & volatilius concitatioem imperum febrilem excitat; in *lentis* autem acidum minus acre, aut in subiecto viscidiori hærens, remissiorem dat impetum. Notum enim est, morbos lentos ex materia viscida, acutos autem ex acriori originem ducere.

Causa itaque lentarum febrium *primariorum* erit vitium digestionis primæ, dum ex inertia fermenti digestivi aut bilis, chylus minus volatilis & vitiose acidus fomitem febrilem sanguini continuo suppeditat. Si poterit sanguis heterogeneum hoc concoquere & per urinam & sudores eliminare, salubriter cessat febris. Sin vero chylus ille vitiosus, lympham totius corporis aque ac sanguinem vitiaverit, sane vitium illud lymphæ ad gelatinæ naturam accedens febrem fovèbit & nonnulla symptomata inducet, qualia sunt exacerbatio vespertina, in specie caloris; notum enim est affectus lymphaticos appetente nocte intendi, forsitan quia uberiore transpiratione impedita, lymphæ aut copia aut acrimonia augetur, aut textura ejus vitiatur; ejusmodi etiam est lassitudo contundens & lancinans, quæ lymphæ vitia sequi solet; & si in *acutis* observetur, semper fere subest scorbutus, adeoque lymphæ vitium.

Refertur huc *Epiala*, in qua interiora algent & exteriora fervent. *Lindanus* hanc ficticiam esse ponit, & hoc nomine nil aliud intelligit quam febrem continuam cum calore leni, humido ac molli. Et merito quidem. Si enim talis observetur febris cum calore & frigore coincidente;

non est febris peculiaris, sed symptoma intermittentium copulatarum, vel saltem intermittentium cum continuis junctarum, cum calori unius misceatur horror alterius. Simile quid observamus in puerperis, aliisque *purpura* affectis, in quibus ante *purpura* eruptionem, urgente licet æstu, tantilla tamen parte extra lectum prolata, mox horrore sensus in corporis peripheria percipitur, à particulis salinis jamjam excernendis, panniculum carnosum contrahentibus. Referuntur huc febres *Syncopales*; licet animi deliquium in aliis febribus etiam observetur: Et videtur originem ducere, vel à muco vitioso superius ventriculi orificium irritante, vel ab humore æruginoso in ventriculo contento.

Prognosis. Continua quotidiana, quo magis vel minus diuturna esse solet, difficilis tamen curatu, nec semper omni periculo vacat. Quo pejora symptomata, eo periculosior est. Considerandæ bene circumstantiæ. *Paroxysmi vespertini* si sint *longi*, cum ad 16 horas aliquando extendantur, *vires debiles*, appetitus prostratus, periculum subest. Salubris hæc *febris*, nisi caute curetur, nunc in *cachexiam*, si nempe plus minus *acuta*, nunc vero in *hecticam*, si *lenta* magis extiterit, degenerat. *Epiala lenis* periculo vacat, sed *diuturna* facile in *hecticam* terminari potest.

Cura. 1. Fermentum acidum corrigendum. 2. *Fomes pituitosa*, *cruditates acida* removendæ. 3. *Symptomata* mitiganda.

Pro his scopis consequendis. 1. In *Principio & incremento*, & si *vires* constent, optime mitius *emeticum* conducit. 2. *Diuretica* attenuantia M. S. quæ si cruda excrementa circa primas vias aut aliis in locis restiterint, ea dissolvunt & abstergunt, & remotioni aptiora reddunt. Remedia itaque hac in febre, proficua, sunt *Sal. armoniac. nitr. antimon. tart. vitriol. antihæst. Poter. spir. sal. dulc. &c.* V. g.

R. *Sal. armon. depur. ʒi. antihæst. Poter. ʒss. ad gr. xv. m.* detur ante exacerbationem. Vel, *ʒ aq. hyssop. carduib. an. ʒiʒ. spir. theriacal. simpl. ʒiii. Spir. sal. dulc. ʒʒ. ad ʒi. Syr. de hyssop. ʒʒ. m.*

Epiala cura facile ab origine aut generatione derivatur. In *Syncopali* habenda ratio causæ. Hinc optime *unicornu verum* in principio *paroxysmi*, tempore *syncopes*, datur. Item *decoctio tamarindorum* ubi succi nidorosi acres, &c. adsunt. Si *viscidum* plus minus *flatulentum* in causa fuerit, *spirituosa volatilia* alcalia, vel sulphurea, seu inflammabilia ad *Syncopes* curam conveniunt. Si interdum *lypethymia* præcedit febrim, non *cardiacum*, sed *purgans* potius est dandum. Si suspicio sit *cruditarum pituitosarum*, aut adsit *Cephalalgia* & æstus intensior, *seq. emetic.* conducit.

R. *Aq. menth. ʒʒ. Syr. Emetic. ʒiii. m.* Hinc ante exacerbationem,

R. *Sal armon. arcan. dupl. an. ʒʒ. m. pro 1 dosi.* Item *Spir. sal. armon. bis in die ad gutt. 30.*

Præter *Primarias*, dantur & *secundaria lenta* ex aliis morbis enata. Non raro tales in praxi occurrunt, & frequentius *febres continuas acutas* vel *intermittentes* insequuntur, quando *precipitantium* sive absorbentium abusu nimio, fermentum acidum morbosum præmaturatione fitur, & hinc copiosæ particulæ heterogeneæ in M. S. retinentur, quæ alios humores inquinant, ut, *lympham, salivam, succ. pancreat. &c.* quibus occasionibus *febres lenta continuæ* oriuntur cum calore mediocri, ægro interdum *vix adeo sensibili*, nisi ubi suas habent exacerbationes, easque *vespertinas*, in quibus æstus intensior & mordax percipitur, *pulsus celer, mollis,*
vires

vires prostrate, appetitus prostratus, os glutinosum, ex quo copiosa viscida subinde rejiciuntur, molestia præcordiorum gravativa, excrementa liquida & pituitosa, nunc cum, nunc sine torminibus, urina crassa, copiosum album crassum sedimentum seponentes. Superveniunt hæc febres etiam iis, qui post febres supradictas curatas aut alios affectus avidius alimenta ingerunt; itur, ubi depauperata M.S. ex copioso & crudiore chylo non rite assimilabili, febris lenta, & quasi bellica gignitur.

Pro harum febrium cura, *acidum salsum peccans, est corrigendum, viscidum attenuand. incidend. & ejusdem excretio, vomitum, alvum vel sudorem ciendo indicatur.* V. g. R. Nitr. antimon. gr. viii. antihect. Poter. ℥ss. m. pro 2 dosib. mane & vesperti. Vel, R. Sal. armon. depur. gr. xv. d. in duplo. Vel, R. Antihect. Poter. gr. xvi. Sal. armon. depur. ℥i. m. pro 2 dosibus. Etiam matutinus & vespertinus usus Spir. Sal. Armon. cum Elix. Propriet. conducit, præmissio vomitu si vomituriat æger.

Contingit etiam ut aliquando hæc febris lenta eveniat iis, quorum corpus ante mercurialium usum non sufficienter est evacuatum, & curantur jam præscriptis. Et si appetitus sit prostratus potest præscribi decoct. seq. R. Rad. chinæ ℥i. raser. lig. sassaf. 3vi. rad. liquir. 3vi. santal. rubr. 3iii. macer. per noctem in aq. comm. lbvi. Incoq. Passul. min. 3iii. Colat. lbiv. de quo capiat mane & meridie haustum largiorem, unicuique haustui add. tinct. antimon. gut. 40. Si lenta evenit post scabiem male curatam, optimæ sunt Pill. ex extract. belleb. nig. cum mercur. dulc. essentia viperar. &c. Pertinet huc etiam chlorosis sive cachexia ex cruditatibus primarum viarum viscidis orta, hinc bilis inertia cum suppressione menstruorum.

Fuerunt hæc febres continuæ Primariæ; sequuntur 2dariæ, h. e. quæ non proprie subsistunt, sed à graviore alicujus partis affectu originem trahunt. Dicuntur etiam symptomaticæ, quia ut symptoma morbum sequuntur, & remoto morbo removetur hæc febris. Sunt autem hæc secundariæ nunc acutæ idque crebrius, nunc lentæ, pro affectuum quos sequuntur & partium affectarum conditionibus; dum nempe affectus graves vel leviores sunt; partes vero sensiliores & nobiliores; aut è contra.

Inter has symptomaticas se offerunt, 1. Illæ quæ vulnera insigniora sequuntur, ab acido in vulnere oborto, doloris, inflammationis, & hinc febris authore. Præter externa, interne mistura sequens est egregia, viz. R. Aq. hyssopi ℥ij. Aq. fanic. ℥i. Spir. theriacal. 3iij. aceti vini 3iii. ad. ℥ss. ocul. cancr. pp. 3i. syr. card. b. 3iii. m. Vel, R. ocul. cancr. pp. ℥i. extract. theriacal. gr. ii. m. quibus alia appropriata pro ratione symptomatum addi possunt.

2. Febres quæ inflammationibus gravioribus adsunt, ab acido causantur; suntque nunc acutæ, v. g. in Pleuritide, angina, erysipelate; nunc lentæ, ut in inflammatione prope fundum Mesenterii, &c. Curantur per attenuantia, acidum absorbentia, volatilia, &c. vide de inflammationibus.

3. Quæ, à sanguine, intra corporis cavitatem coagulato, oriuntur ex acore putredinem antecedente. Conducunt hic grumos resolutentia, putredini resistentia, ut bellis minor, papav. rheas, antim. diaph. & potiones vulneraria. 4. In suppuratione apostematis semper adest febris, magis tamen lenta quam acuta, v. g. dum ex lacte coagulato, vel in auribus fit, & tamdiu durat febris, donec facta sit suppuratio. Unde maturatio

promovenda remediis supra indicatis. 5. *Ulcera insigniora interna* insequi solent *febres symptomatica, lenta, fere hectica, adeoque diuturna, & ad tabem ac mortem deducentes, à sanguinis infectione, à pure falso, acri, viscido, ut in ulcere pulmonum*: Curantur per *absorbentia, potiones vulnerarias, ex hader. terrestr. chærefolio, bugul. pulmonar. scabios. decoct. lignor.* item *Sulphur. balsamicis, flor. sulph. myrrh. balsam. sulph.* Vide de *Phthisi*. Sane quam plures *lenta* oriuntur à latente quodam ulcere partis cuiusdam internæ, ut *mesenterii, pancreatis, renis, hepatis, vesicæ, uteri, & difficile curabiles existunt. Febres lenta perpetua abscessuum latentium comites esse dicuntur & non nisi causis remotis curantur*: item à *saturno mortuo, secundinis retentis*; etiam à *fistulis diuturnis, oriuntur.*

6. Præ cæteris notandæ hic *febres catarrhales, quæ in principio & incremento coryza, tussis, raucedinis, &c. molestæ sunt, & ex vitio lymphæ glandularum circa caput & pectus confitarum oriuntur, dum nempe illa acidior aut falsior facta, copiosius circa dicta loca effunditur, occasionem sæpius suggerente aeris inclementia, aut alio subiecto. Talem catarrhalem lymphæ motum comitatur febris ex alteratione sanguinis, in qua capitis cum perturbatione, & dolore gravativo, levis horror molestus est, quem vesperi insequitur ardor rodens, magis mordax quam magnus; increfcens fere ad medium noctis, à quo remittit; durat tamen lentus, sed obscurus calor, qui omni vespera exacerbari solet. Pulsus est celer & moderatus magnitudine, sub exacerbatione acutus. Urina excernuntur intensius tincta, sed uno alterove die elapso crassescere, turbari, & copiosum sedimentum deponere solent. Durant illa symptomata sub coryza & tussi gravioribus ad statum morbi, dum materia catarrhalis cocta fuerit & glutiniosior pituita expectorari incipiat. Si enim acrimonia lymphæ sit correctæ cessat febris. Catarrhales hæc febres subinde Epidemicæ esse solent, ab aeris vitio communi, nunc, & crebrius, benignæ, raro malignæ, & tunc subinde acutæ; quæ malignæ contagio suo lympham inquinant. Ac sane lymphæ constitutio & motus naturalis præsertim glandular. conglobatar. observetur in febribus tam intermittentibus quam continuis, cum diversis symptomata, ut lancinationes artuum sub paroxysmis urgentes, à lymphæ vitio oriri videantur.*

Catarrhales hæc febres, utut ex se graviori periculo careant, ob insignem molestiam curam postulant. 1. Irritatio partium solidarum, indeque natus spirituum impetus, ac copiosior lymphæ effusio opiatis sistenda. 2. Lymphæ acrimonia corrigenda per incrassantia. 3. Correctæ evacuanda, universaliter per diaphoretica & diuretica, particulariter per nares & os, atque hoc saltem in statu, cessante febre & cocta materia. V. g.

R. Aq. serpilli, scabios. an. ʒi. Spir. sal. armon. anis. ʒi. Syr. papav. alb. ʒi. vel loco istius laudan. opiati gr. ii. m. capiat ante exacerbationem vespertinam cochlearim. Vel,

R. Liqueor. C. C. succin. ʒii. Essent. opii ʒss. dosis gut. 40 ad 50, aliquot horis ante exacerbationem & iterum ingruente nocte. Ubi diuresis intenditur, R. liqueor. terr. fol. tart. ʒss. dos. gut. 40 ad 50, bis in die.

Sufflaminata febre, & impetu spirit. ac lymphæ sedato, si opus fuerit, laxatio blanda institui potest, v. g. ex mass. pill. de ammon. Querc. deinde expectorantibus evacuandum.

In Catarrho Epidemico optime hoc sudoris. conducit. R. Aq. sambuc. card. b. an. ʒvj. Spir. C. C. cum sal. volat. prop. acuat. ʒß. sal. vol. succin. ʒß. Syr. Papav. rhæad. ʒß. m. pro 1 dosi.

Pro tussi humida conducit potio expectorans ex aq. asthmat. oxymel. scyll. &c. Pro Coryza & capitis affectibus inunctio verticis cum ol. succin. item Empl. ex cerati pro bregmate usit. & de betonica an. p. æq. cum ol. succin. malaxat. vertici imponendum. Pro artuum affectibus & debilitate, ubi dolores adsunt, conducit, v. g. R. Aq. fænic. flor. papav. rhæad. & menth. an. ʒi. Aq. asthmat. Rudolph. ʒiii. ad ʒvi. spir. lumbric. terrestr. per putrefact. ʒiß. specif. cephal. ʒß. syr. flor. tunicæ ʒß. ad ʒvi. pro aliquot dosibus aliquoties in die capiend.

VII. Insigniores aut diuturniores dolores quarumvis partium, plerumque febrem symptomaticam comitem habent, cum pulsu celeri, in principio vehementi, in progressu debili ac parvo, dum membranosa partes afficiuntur interdum duro, calore lento & miti; sive acidum vel acre M. S. simul alteret, & fermentationem præternaturalem inducat, sive simpliciter ex spirit. animal. concitatore impetu, hinc vigiliis, inedia, &c. febris quasi synocha simplex plurium dierum concitetur. Sic v. g. colicas contumaces, aurium dolorem, odontalgiam graviolem, febricula talis sequitur, & consopito dolore evanescit, & blando sudore terminatur. Pertinent huc febres, quæ in principio paroxysmor. arthriticor. usque ad statum fere observantur, de quibus vide Sylv. Sed de Febrib. Symptomat. in specie vide Sennert.

A R T. V.

De Febre Hætica.

LEntarum agmen claudit hætica, quæ plerumque *secundaria est*, licet & interdum *primaria* observetur. Est autem hætica lenta admodum febris ægro vix sensibilis, cum calore leni, & nisi diutius contineatur manus ægri vix perceptibili, 2 vel 3 post partum horis nonnihil acriori. Corpus insensibiliter emaciatur, pulsus frequentior est solito, sed parvus & debilis, cum clandestina virium prostratione. Ratione Marcoris dividitur hætica in 3 gradus. 1. Quando rorida substantia quæ in partium nutrimentum abiret absumitur. 2. Quando substantia jam mutata & partibus plus minus assimilata, successive denuo, liquefacta consumitur. 3. Cum absumpto ipso rore, ipsa stamina partium fibrosa manifestam ariditatem contrahunt. Cæterum *urina* hæticorum in principio sunt sanorum similes; sin vero concurrat vitium stomachi, subinde albæ, pallidæ, & tenues excernuntur. Sunt autem oleaginosæ, Hæticâ ad Marasimum progrediente, cui simile quid observatur in febre ardente, in qua liquefacta corporis pinguedo cum urina excernitur, item in scorbuticis & hypochondriacis, ubi non vera pinguedo, sed saliva vitiosa coagulata pelliculæ instar urinæ supernatant. Hæc autem saliva ad latus aspecta iridis colorem exhibent, vera autem pinguedo uniformis est sine splendore laterali. In principio & incremento hæticæ, fæces sunt duræ, postea vero labefactata ventriculi digestionem liquidæ & copiosæ. In ultimo Hætica gradu fluor alvi fere est continuus, adsunt sudores colliquativi nocturni, & tandem capilli defluunt.

Heſtica primaria oritur vitio rerum nonnaturalium. *Secundaria* vero supervenit, inſtar ſymptomatis, febribus continuis aut intermittentibus contumacioribus aut inepte curatis, viſcerum in ſpecie pulmonum inflammationi & hinc natis apoſtematibus, abſceſſui meſenterii, ulceri renum, lui venereæ, aut denique multitudini fonticulorum omnem humiditatem & rorem conſumentium.

Incipit ordinario *Heſtica primaria* vitio ventriculi, reliquæ enim cauſæ naturales *Heſticam* inferre vix ſufficiunt, niſi ſubſit ſtomachi vitium, & hinc alimentorum corruptela. *Cauſa* utique *proxima* omnis febris *Heſtica* eſt diſcrasia ſanguinis acido ſalfa & acris, cum nimia ejus & exinde lymphæ viſcoſitate. Unde vitiatur fermentatio ſanguinis in præcordiis, deficient etiam ſpiritus & nonnihil intenditur calor. Particulæ enim ſalinæ, acidæ & urinoſæ in hoc caſu inertes factæ, partim in tertium fere ſalfum coaluerunt, partim adhuc liberæ in debita fermentatione impediuntur. Augentur hæc omnia inſigniter à viſciditate ſalfa lymphæ. Sanguis interea ſalfus & viſcidus aſperitate ſua rorem nutritium vitiat, eumque acri ac lento calore ſucceſſive colliquat. *Poſt paſſum* fluidior alimentorum pars ſanguini infuſa illum diluit, & ob reſoluta magis ſalia fermentatio intenſior inſequitur, unde calor auctus, pulſus frequentior, & color faciei plus minus roſeus. Hoc autem chyloſum ſupplementum, minus commode ſanguini aut partibus ſolidis aſſimilatum, tempore nocturno in ſpecie ſudoris emanat. Ulterius propter dictam ſalivalis lymphæ viſciditatem impeditur aſſumptorum fermentationis & imminuitur appetitus. Confirmantur dicta ex eo quod cauſa remota *Heſtica* diſponant ſanguinem & lympham ad acrimoniam acido ſalfam.

Prognosis. *Heſtica* incipiens, facile; confirmata vero, difficilius curatur; tertii gradus plane incurabilis eſt. Febri putridæ ſupervenienti plerumque lethalis. In adultis difficilius, in ſenibus nullo modo curatur. Si adſit facies hippocratica, lienteria, alvi profluviū, aut intumeſcant cruræ, inſtat mors. Longitudo ac difficultas ex ætate ac corporis conſtitutione eſt metienda.

Cura. Obſervandum an ſit *Symptomatica*, an vero *Primaria*, eaque vel *ſimplex*, vel *complicata* cum febre quadam putrida. In genere acrimonia ſanguinis & lymphæ acido ſalfa temperetur, eorundem viſciditas corrigatur, & ventriculi digeſtio reſtauretur. In *Heſtica primaria ſimplici* nec evacuationes nec V. S. inſtituendæ. Si prima regio corporis excrementis ſit reſerta, tuta eſt blanda purgatio. Si oriatur vitio ſtomachi, quod plerumque fit, convenit *vomitum*. Inter ſymptomata maxime funeſtum eſt alvi fluxus colliquativus, adeoque refrænandus, remediis ex *cydoniis*, *ros. rubr.* *ſicc. lacte chalyb.* &c. Denique *dulcia ſacharata* & *mellita* vitanda, quia viſciditatem augent. Si ſuperveniat febre male curatæ, ibi utiliſſimum eſt *Sal ammon.* cum *Antibeſt. Poter.* præmiſſo vel omiſſo vomitu. Sin ab ulcere, abſceſſu aut ſimili vitio dependeat, hujus cura intendatur, ut ſupra de *febribus ſymptomaticis* inſinuatum eſt.

In *Heſtica Primaria* remedia *Chirurgica* nil valent. *Pharmaceutica* talia ſunt quæ ſalfum temperant & attenuant viſcidum, inter quæ eminent *terr. ſol. tart. ejusque liquor rite paratus*, *ſal ammon. antibeſt. Poter.* (cum *Conſerv. Roſ.*) *bezoard. jovial. antimoniale* & *diaphoretica*; mixturæ ex
acerō

aceto destill. cum lapid. cancr. vel perlis. His accenseri solent remedia ex *cichor. endivia, lactuca, Nymphaea, &c.* In specie non datur melius nutriendum quam *pulpa passularum.* Item *decoct. passul. cum rad. cichor. vel rad. china* egregie sanguinem temperat & quasi renovat. Hisce sunt qui addunt rorem maialem, & ex eodem paratum *spiritum & sal essentialē*; quibus accedit *phlegma vitrioli roridum* ante stigma acidum erumpens, quod licet insipidum sulph. volatil. singularum virium est imprægnatum; id subinde rectificatum, & reiteratis digestionibus a *vitriolo abstractum* egregium fit remedium ad *hecticam* ab exacerbationibus partium internarum natam.

Cæterum in *Hæcticæ* cura multum præstant *lacticia*, sed præmissis necessario præmittendis, nempe primas vias mundificantibus. Cavendum autem ne adsit febris putrida, capitis dolor, hypochondriorum tensio, & ventriculi excrementa acria ex digestionis vitio nata. Convenientissimum est *lac ipsum muliebre*, imprimis si per ubera sugatur. Extra hoc usurpatur *lac bubulum* ex bestia sana, vel in specie *lac ebutyratum.* Quidam *lac caprillum* præscribunt, sed præ cæteris expertum est *lac asinum.* Usurpentur autem huiusmodi *lacticia* mature viribus adhuc utrunque constantibus. Deinde fumatur *lac* adhuc calidum, addito tantillo sacchari ut impediatur lactis coagulatio; & denique primum alimentum sit *lac*, carne interdicta, cæteris nonnisi levioribus & facile digestilibus, iisque paucis, assumptis. Ante omnia exploret medicus an æger lactis usum tolerare queat; nempe ventriculo leniter purgato, exhibeat ægro initio ℥iij vel iv lactis, & si nulla insequatur ventriculi gravitas, nec singultus, vomitus aut nausea, nec calor nec pulsus intendatur, tum potest ℥vj. mane & vesperi propinari. Post sumptum *lac* nec violentius se commovebit nec dormiet æger. Optima sunt aliment a temperata, v. g. *pultes ex oryza, juncula avenacea & hordeacea. amygdalata, nuclei pinearum, pistacearum, semina frigida &c.* *Ostreæ* a quibusdam laudantur; *Cancris fluviales* rore alcalino nutritivo turgidi modo a stomacho digerantur, egregie conveniunt, & *succus ex his expressus cum butyro salito* optime miscetur. Prostant *historiæ curarum* ex *ostreis*, item *ranis*, item *testudinibus* comestis, sed in his habeatur ratio stomachi, ejusque quoad appetitum dictamen, & quoad digestionem operatio. Si adsit fluxus, alvi propinetur *lac chalybeatum*, & alimenta crassa de *oryza, pultes farinaceæ, &c.*

A R T. VI.

De Febre Maligna.

FEBRIS dicitur *maligna*, quando causa *occasionalis* vel *materialis* a sua natura degenerat in pejus; unde & malignitas communis affectio est quorumvis morborum. Symptomata itaque graviora sunt in febre maligna, quam possunt ex causa ordinario modo constituta oriri; suntque hæc symptomata valde multiplicia. Frequentiora autem sunt, virium subitanea & omnimoda sine causa manifesta prostratio; pulsus in initio naturali similis, & subito debilis & parvus evadens; interdum in initio frequens, debilis, parvus, & in progressu multis modis inæqualis; in genere autem pulsus parvus in febre ardentem simulante, malignitatem semper innuit; major autem evadens bonum est signum. Sitis intensa, sine gravi de calore quærela, malignitatis signum est; item si potus non profit, sed anxietatem pariat, linguamque scabram, aut aridam reddat. Urinæ sanorum similes sunt, præsentibus aliis pravis signis: Interdum in statu turbidæ fiunt, sed tennes, sine sedimento, & cum colore dilutiore; adeo ut in malignis coctionis & cruditis ratio vix tanta habeatur. Interim tamen salutare est signum, si urinæ excernantur crassæ, & fiant turbidæ, ac sedimentum candidum vel lateritium, sed æquale, deponant, etiamsi pessime se habeant ægri. Cæterum in *malignis*, etiam melioribus signis præsentibus, urina existente cruda & perspicua cum sedimento quodam flavescente, quod tantum chyli portiuncula est, intereunt ægri. Calor in his febribus non adeo acris est foris, intus vero vehemens calor prævum malignitatis signum est, partibus externis moderate interea calentibus. Subito perit appetitus, interdum cum nausea & fastidio ciborum; unde bonum est signum si potus ordinarius non aversentur, & saporem adhuc percipiant genuinum. Adsunt ut plurimum *Agrypnia* mox in principio, exque vel anxiosæ ex affectu stomacho, vel non anxiosæ ex affectis nervis & spiritibus. Accedit anxietas & inquietudo insignis, non quidem semper in toto corpore, sed nunc brachium, nunc pedem &c. agitando, nesciis interim ægris quare hoc faciunt. Frequentissimæ sunt hæc anxietates, nunc, utut rarius, in principio, nunc frequentius in incremento & statu; & sedem habent in stomacho, unde etiam vomituriunt sæpe ægri. Hinc observavi vomitorium in primo malignarum insultu propinatum, quietem per integrum morbi cursum procurare, præsertim si a contagio sit malum. Levantur quidem hæc anxietates per sudores, sed his cessantibus recidunt, non secus ac diarrhææ ex suppressa diaphoresi. Alvus interdum clauditur, quod melius est, præsertim si excretio cutanea expectetur; frequentius nimis fluida est, cum excretis liquidis sæculentis, & pessime olentibus. Hæc & similia symptomata varia *malignis* in febribus observantur, sed sæpe latent febres tales, ut non nisi tarde Medicus illas valeat inter-noscere. Sed suspicio earum oritur, 1. Quod ægri plus solito sint imbecilles citra manifestam causam, 2. Quod, licet omnes functiones sint naturales, tamen appetitus sit prostratus. 3. *Agrypnia* sine causa ægrum

ægrum vexet. 4. Urinæ sanorum similes. 5. Pulsus si minor & debilis. 6. Sitis & aridura linguæ & faucium citra calorem. Observandum autem hæc symptomata non nisi ante coctionis signa malignitatem innuere, possunt enim post coctionem a conflictu naturæ & morbi provenire.

Quoad rationem formalem morborum malignorum, asserunt quidam eandem consistere in singulari humorum corruptione, quam tamen explicare nequeunt. *Willis.* eandem ad coagulationem sanguinis refert; *Sylv.* autem ad acrimoniam nimiam salis volatilis alcali enervantis acidum lymphæ & sanguinis. Alii denique malignitatem in verminatione constere volunt, ex eo quod per microscopium innumeri vermiculi in febribus, aliisque malignis morbis, observati fuerint. Sed *Marcus Marci* hanc sententiam rejicit, ex eo quod vermes præcedentem corruptionem sanguinis, tanquam rationem formalem agnoscant. Cæterum probabilior sententia videtur malignitatem consistere in fermento acerrimo spirituoso, fluida corporis immutante, & solida irritante; ita ut accedat ad venenorum naturam, quorum vis in acrimonia summa sub minima mole maxime activa consistit. *Sylv.* acrimoniam alcalinam intelligit; sed alcalia passiva sunt & acidorum ductum sequuntur; & nervosarum partium symptomata. v. g. deliria, vigiliæ, &c. potius ab acido acri, quam urinoso oriri videntur; partes item solidæ & fluidæ maxime ab acido volatili oppugnantur; accedit ad hoc, quod remedia usitiora polleant vi acidi volatilis temperativa, correctiva, ac plus minus fixativa. Huc facit quod febres continuæ, imprimis *Causi, variolæ*, item *pleuritides*, similesque manifesto ex acido nate, sæpe *malignæ* existant. Sed si rite hæc consideremus, malignitas hactenus explicata, nonnisi illas febres attingit, quæ ex contentis humoribus fermento tali inquinatis oriuntur, & mitiores sunt; cum graviore ex maligno afflatu spiritus vitiantis, & quasi syderante, unde contenta corporis, in specie sanguis, notabiliter corrumpuntur, primario oriri videantur.

Sunt itaq; quædam febres *malignæ* quæ primario & immediate *spiritus*, & deinde mediante horum prævio inquinamento M. S. afficiunt. Harum *Symptomata* graviora sunt, nimia virium prostratio, pulsus parvus & debilis, urina naturali similis, ægrypnia, delirium, contagium citissime & latissime se diffundens; quæ omnia probant venenum primo spiritus occupare, & his in specie inimicum esse. Probè itaque distinguendum an *vitales spiritus* una cum M. S. an verò *Animales* cum genere nervoso magis vitientur. In priori casu, adsunt, 1. Æstus intensus, cum pulsu celeri frequente parvo. 2. Sitis clamosa, fauces aridæ, lingua scabra nigra & fissa, 3. Æstus moderatus cum pulsu celeri frequenti & inæquali; mox sub ingressu morbi apparentes. Si verò *Animales* magis afficiantur, adsunt ardor capitis continuus circa frontem intensior, pulsus durus citra partis membranosæ noxam, aut pulsus laudabilis cum summa debilitate & stupore, urina parum a naturali statu recedens, aut saltem tenuior quam morbi ægrive conditio requirit, adeoque pertinaciter cruda; ægrypnia pertinax sine causa manifesta, & forsan cutis arida scabra squalida absque vaporoso calore aut blando madore. Ratio qua malignitas hæc spiritus pessundet nondum plene innouit.

innotuit. Ipsa autem imaginatio contagiorum receptionem promovens ministerio spirituum, contagia in spiritus imprimis agere evincit. Ex dictis patet, quare æstus & febrilis ebullitio in malignis sit remissior, & quævis malignitas sanguinem adoriens sine insigniori febrili ebullitione longe periculosior sit. Innuit enim aut spiritus magis esse affectos, aut humores in confusionem & texturæ inordinationem a miasmatis malignis redigi. Sane in febribus eruptionem cutaneam moventibus, remissior æstus & effervescencia febrilis, valde periculosa sunt. Fermentum autem hoc malignum, nunc in corpore generatur, imprimis in primis viis, præsertim ex bile æruginosa, succo nempe pancreatico acriori existente; nunc ad extra à contagio aut epidemica aeris & alimentorum alteratione communicatur.

Tres observantur malignarum febrium differentia. 1. *Maligna simpliciter*, quando nempe *benigna* ex degeneratione fermenti febrilis in *malignas* mutantur. 2. *Maligna Contagiosa*, v. g. *Petechiales*, *Epidemica*, &c. 3. *Pestilentes*, & 4. *Pestis ipsa*.

Fundamentum *Contagii* consistit in fermento maligno, summe acri & activo, minima mole Contento, ob spirituositatem spiritibus nostris imprimis communicabili, & mediante intestino moru assimilabili & multiplicabili; quod mediantibus effluviis spirituosus aliis spiritibus *Symbolizantibus* ad distans se sociat; unde ab ægris maxime consanguinei, & in peste homines non bruta contagio afficiuntur. Solet hoc contagium stomachum sensibiliter afficere, quatenus aer eodem imprægnatus salivam inquinat; unde semper adest molestia in orificio ventriculi superiori, immo & interdum ventriculus alteratus & eschara affectus deprehensus fuit. Generantur autem febres *Epidemica* (malignis privatis ex particulari contentorum dyscrasia oriundis opposita) *vel vitio Atmosphaerae*, quam inquinant effluvia, aut in se hostilia, aut mutuo halitu & associatione contraria facta, aut denique spiritus nitro aerei alterativa; orta ex fracedine rerum putrescentium in castris, obsidionibus, &c. ex foetore paludum, ventilato frumento per annos aliquot quieto, antris subterraneis, terræ motibus, &c. *vel generantur hæ febres vitio victus*, v. g. post famem, item ex esu carnum sine sale, vel carnum ægrotantium, potu aquarum putridarum; & frequentissime fructuum horarum corruptorum maligna aura afflatorum. Bene autem distinguenda est *fermenti maligni* ratio formalis, ab alterationibus M. S. aliorumque humorum, quæ potius producta sunt morbosa, non secus ac bubones & carbunculi. Huiusmodi sunt sanguinis Coagulatio, nimia Dissolutio, *Petechia*, *Purpura*, &c.

Prognosis valde incerta est, plurimi enim cum periculosissimis evadunt signis, & alii cum salutaribus e medio auferuntur. Pulsus quo major & magis æqualis eo melior; inæqualis autem, minor, & quasi contractus, imprimis in principio, periculosus. Urinæ sanorum similes, vel etiam perturbatæ & crassæ, tales permanentes, malæ: Multi costionis signis in urina apparentibus, sed denuo recrudescentibus, sublatis sunt e medio. Urina tamen Cocta, laudabile habens Encorema, per aliquot dies continuans, & in sedimentum sensim abiens, salutem certam perpetuo pollicetur. Rarum est quod Cruda Urina metastasin materię peccantis sive producti morbosi in morbis malignis felici eventu insinuet.

insinuet. Delirium post somnum, periculosum: Si copiosus adsit sudor & a somno compescatur delirium, non est metendum. In principio surditas periculosissima, sed declinante morbo salutem portendit, ut & parotidum tumores. Narium stillicidium cum agrypnia, aut ardore capitis intensiori, & faciei rubore, pessimum est signum; innuit enim fermentum membranosis capitis partibus adinstar spinæ infixum. Tensionem aut titillationem in vola manus, & motus aut subsultus tendinum carpi quietis digitis, Convulsiones prænunciant. Muscarum Venatio, aut floccorum Collectio, fere semper Lethalis. Judicantur fere hæc febres, modo quasi Critico, per sudores.

Cura. 1. Fermentum malignum corrigendum & speciatim per sudores evacuandum: 2. Spiritus & Humores roborandi, ut fermento resistere queant: 3. Symptomata tam maligna quam ardentia mitiganda. Appropriata hic *Remedia*, Alexipharmaca dicta, operari videntur, nunc fermentum illud acidum volatile corrigendo, quo facto natura sponte correctum excludit; nunc balsamica sua vi spiritus & humores condendo, ut contagii vim minus suscipiant; & nunc denique utroque modo. Sic *Sulphur commune*, imprimis ejus suffitus pro aeris & potus medicatione, inter alexipharmaca primatum ducit; item *Antimonialia fixa*, quæ absorbent denuo febrilem malignum halitum, similem illi quem mediante igne & nitri vi antea dimiserunt. *Campora* & *terra pingues balsami instar* condiunt, & simul temperant. *Aceta* & *succi vegetabiles acidi*, imprimis si aromaticis infusis balsamicam vim majorem acquirant, conciliant firmiorem texturam contentis corporis; quo pertinent *vina generosa acidula*. *Animalium partes duræ* absorbent acre fermentum; & *salia eorundum volatilia* & *spiritus* crasin sanguinis conservant, & per diaphoresin ac diuresin depurant; & ita suscepto maligno evacuando conducunt. Reliqua denique *Alexipharmaca*, v. g. *aromatica, amara*, &c. constitutione sua resinosa oleosa æstum corporis intendunt, sanguinis vim balsamicam & spirituum robur conservant; & si societur *Opium*, ut in *theriacalibus*, impetum Spirituum intensiorem factum refrænant, & contra malignum virus defendunt, *acido præsertim* cum vehiculo usurpata.

Ut autem in suas quasi classes redigantur *Remedia* malignis febribus opposita, sunt ea vel *fixa* vel *volatilia*. *Fixa* sunt vel *Mineralia* ut *Antim.* *Diaphor.* *Bezoardica* quælibet, *Aurum Antim.* *Cinnab.* *Antim.* *Corall.* *Unicornu fossile*, *flor.* *Sulphur.* *nitrum* & *nitrata*; vel *Animalia*, ut *CC.* *Ebur*, *Lap. Bezoard.* *Unicornu verum*, *pulveres viperini*, &c. *Volatilia* sunt vel *macra* sive *salina* fere frigida, ut *Spir. & Salia volat. urinosa CC.* *viper. urin.* *Liq. CC.* *Succin.* *Acetum*, *Succus Citri*, *Clyffi sulphurei*; vel *aromatica* seu *oleosa*, ut *Campora* (omnium optima) *Zedoar.* *Cent. min.* *Card. b.* *Scord.* *Allium*, *Chelid. maj.* *Helen.* *Vincetox.* *Calend.* *Crocus*, *Rob. Junip.* & *Sambuc.* Item *olea distillata Succin.* *Citri*, *Campbor.* *CC.* *Tartar.* *Essentia & Spiritus Theriacales* *Camphorat.* vel *Croc.* *Acet.* *Bezoard.* *Tinctur.* *Bezoar.* &c. vel denique *medicæ sunt naturæ*, ut *Gelatina CC.* et *Semina expulsiua*. --- Ex his varia fiunt composita, v. g. *Pulv. Bezoard.* *Senn.* vel *D. Mich. rub. Pannon.* imprimis ubi adest alvi fluxus; *Pulv. Saxon.* multum decantatus; *Theriac.* *Mithrid.* *Ele&.* *de Pro.* *Conf. de Hyacinth.* & præ his temperatum magis *Diascord.* imprimis

primis illud a *Sylvio* correctum. Hæc autem propter æstum quem inferunt cum aceto propinanda.

Pro Remediis supra dictis indicationibus rite applicandis, *Obseru.* I. Attendendum an major sit sanguinis effervescencia, an vero major malignitas; si prius conveniunt minus oleosa, sed magis absorbentia, aut salia volatilia blandis acidis temperata; sin vero posterius, tutius usurpantur generosiora & theriacalia, imprimis in principio & augmento. II. Variat malignarum cura pro malignitatis gradu; sic febris maligna à contagio, magis requirit alexipharmaca & potentiora sudorifera; illa autem ab humorum interna degeneratione, magis temperantia, absorbentia, & successiva diaphoresi resolventia. Si spiritus & nervi magis afficiantur, Volatilia & Subtiliora Opiatis mista conducunt; sin vero M. S. non nisi volatilia aut fixa acidis blandis subinde interpositis conducunt. Deinde singulis malignitatis differentiis appropriata opponantur Remedia, ut in Variolis, Petechiis, Dysenteria Epidemica & Purpura fieri debet. III. In malignis ex contagio externo, Vomitoria sunt optima in principio; imprimis adest enim nausea & anxietas præcordiorum; immo & in Privatis malignis, optima sunt emetica Antimonialia in principio, vi enim fermenti maligni correctiva plus minus instructa sunt. IV. Nil exitiusius Purgatione, imprimis si à contagio oriatur febris, aut excretiones Cutaneæ affuturæ sin. Alvus enim Laxa & Diarrhæa funesta Observantur. Clysmata quidem temperata adhibentur; si obstructæ primæ viæ necessario sint aperiendæ: Sed & hæc ipsa non nisi cautissime usurpentur, si excretio cutanea se offerat. Devicta morbi perniciæ non incommoda sunt blande laxantia. V. V. S. nocet, sanguinem enim & spiritus debilitat; imprimis in excretionibus cutaneis, ubi æstus (modo non nimia) excretionem promoveret. Si autem mitior sit malignitas, juncta feбри ardenti, in subjecto Juvenili, mox a principio, sed caute, instituat. VI. Sudorifera igitur primatum obtinent. Si corpus facile perspirabile sit, conducunt potentiora; sin minus, cautius usurpentur & interpositis blandis acidis, ne magis turbetur M. S. Volatilia Sulphurea Aromatica non nisi in principio & incremento conveniunt, ne in statu novas turbas inferant. Si febris intensior sit, magis conveniunt volatilia macra, & in statu fixiora Animal. aut Antim. Usurpentur hæc volatilia macra etiam caute; ne nimis sanguinem fundant aut hæmorrhagiam inducant. Nocuentis omnibus medentur interposita blande acidia, in specie ex Citro aut Cydoniis, item Clyssi minerales Sulphurei, aut mixturæ cum spir. nitr. dulc. In specie Theriacalia cum vehiculo acido tutius usurpantur. Nimia sudoris profusio, & virium defectus a sudoriferorum nimio usu indulta, largiori potu & blandis acidulis refarciantur, v. g. Decoß. Citr. cum Syr. Rub. Idæi; vel R. Decoß. CC lbj Succ. Rib. Granat. acid. an. ʒij. Diascord. Fracast. ʒij. Syr. Rub. Idæi ʒij. Spir. nitr. dulc. parum. In ipso etiam sudoris fluore propinari posset Cochleare Aq. Apoleß. cum succ. Citr. aut Aceto dilutum. Acida etiam Urinosi mista naribus admovenda. Caterum inter Sudorifera excellit Camphora quæ præter vim veneni correctivam simul obtinet aliqualem vim spirituum quasi fixativam, unde vigilias & deliria optime compefcit. Sed illi quorum caput debilius, cruditi v. g. & delicatioris fæminæ, item illi quibus alias horrida

horrida est, nimium ejus usum non ferunt. VII. Opiata in febribus malignis egregia sunt sudorifera, & simul spiritus quasi coercent & graviora symptomata mitigant. Conveniunt imprimis in augmento morbi dum ad statum properat, vel cum sudoriferis propinata, ut sic melius proliciatur sudor, præsertim ubi anxii & inquieti sunt ægri; vel etiam post sudores cum Julepiis & misturis ut quasi roboretur & quietior fiat æger. Opium etiam coercuit hæmorrhagias in malignis subinde periculosas. Inter veterum compositiones excellit Theriaca cum vehiculo acido propinata, ne astum nimium excitet; sed temperatius est Diascordium, in specie in alvi aliisque excretionibus præternaturalibus. Usurpant moderni Laudan. Opiat. Essent. Opiat. aut Essent. Theriac. VIII. Egregie conducunt Vesicatoria in principio status, imprimis ubi adsunt gravia Capitis symptomata, item in soporosis affectibus, item ubi interiora uruntur & exteriora frigent, ubi excretio cutanea facta retrocesserit, aut adhuc facienda sit. Applicantur cruribus supra vel infra genu, item brachiis prope carpos & axillas; & tandem circa nucham, in affectibus nempe soporosis, aut ubi jam aliis in partibus applicata fuerint. Conveniunt eo magis in malignis quod sudor parcius observetur; & arbitror quod mediante spirituum impetu ad locum dolentem concitato in miasmate maligno evocando singulare quid obtineant: unde & bubonibus optime applicantur. IX. Attendat Medicus ad hæc tria. 1. Ad oculos igneos fulgidos & aspectum ferocem, delirium enim minantur. 2. Ad linguam & fauces, an prunella & faucium excoriatio immineat. 3. Ad manus, an convulsiones metuendæ sint. X. Quoad diætam sufficiunt juscula aut similia; nam cum sapius summe fastidiant alimentorum odorem, nullo modo ad eadem cogendi sunt. Potus sit Cerevisia zædaria, vel Aqua, cum 3tia parte Vini temperata; cum Citro in taleolas dissecto, vel succo Citri, vel Gelatin. C. C. Vinum generosum acidum moderato usu non nocet. Convenit etiam fumo sulphuris potum medicari, aut instillare Clystos antimonialia sulphureos. Conducit etiam Nitr. Antimoniat. à ʒi. ad ʒii. in mens. j. potus ordinarii solum, nisi vel alvi liberior fluxus, vel stomachi nauseabundi imbecillitas obstiterit. His præmissis sequuntur Remediorum formulæ, v. g. in principio & incremento;

Rx Aq. flor. Sambuc. & Card. Bened. an. ʒʒ. Liq. C. C. succinat. ʒi. vel hujus loco; Sal. vol. Viper. ʒi. Syr. Card. Ben. ʒʒ. m. pro dosi, expectando sudorem. Ubi gravius urgent symptomata adde Laudan. Opiat.

Rx Aq. Scabios. Aq. flor. Sambuc. an. ʒʒ. Acet. Rutac. & Theriac. an. ʒii. Antimon. Diaphor. ʒʒ. Bezoard. miner. gr. xv. Syr. Rub. Idæi ʒvi. m. pro 3 dosibus. Si Theriaca minus conveniat, sumatur ejus loco Diascord. v. g.

Rx Aq. Scabios. ʒiiʒ. Suc. Citr. recent. ʒvi. Diascord. Fracast. ʒii. Antim. diaph. ʒʒ, Camph. gr. iv. Syr. Card. Bened. ʒʒ. m. pro 2 dosibus.

In Progressu morbi & ubi volatilia, in specie sulphurea, cautius usurpanda veniunt. Rx Antimon. Diaph. ʒʒ. Ebor. sine igne, gr. xv. Sal. Vol. C. C. gr. v. m. f. Pulvis pro 1 dosi, cum seq. vehiculo.

Rx Aq. flor. Sambuc. & Scabios. an. ʒi. Aq. Papav. alb. ʒvi. Syr. Cardab. ʒiii. de quo capiatur pro lubitu.

Si Diarrhæa juncta sit, R. C. C. ust. ℥i. Bol. Armen. ℥ss. m. pro una dosi. Vel, R. Aq. flor. sambuc. ℥iii. Spir. Theriac. Camph. ℥iii. C. C. ust. ℥ss. Terr. Sigil. ℥i. Syr. Acet. Citr. ℥ss. m. Posset & Myrrha addi, nisi saporem nauseet æger.

Si Convulsiones immincant, R. Sal. Card. B. ℥ss. Bezoar. miner. gr. vi. sal. vol. C. C. gr. iv. m. pro dosi. Vel, R. Antim. diaph. ℥i. Cinnab. Antimon. ℥ss. Camphor. gr. v. m. pro dosi.

Pro scopo expellendi, R. Cort. Citr. flav. recent. ℥ii. Sem. Citr. ℥i. Sem. Card. b. & Aquileg. an. ℥ss. Myrrh. elect. ℥ss. Amygd. dulc. ℥i. f. Emulsio cum f. q. Aq. Scord. & Scorzonæ. & edulcoretur parum.

Juxta hæc Remedia Diaphoretica, in & post sudorem subinde misturæ blando-acido-confortativæ adhibendæ sunt. V. g. R. Decoct. Rad. Scorzonæ. cum C. C. ℥bi. Succ. Rub. Idæi ℥ii. Succ. Citri ℥i. Gelatin. C. C. recent. ℥i. ad ℥ss. Syr. acet. citri, q. s. pro grato sapore, m. Posset & Tinctura Rosar. extrahi cum Decocto & Succo Citri.

Si alvus nonnihil liberanda veniat, R. Decoct. Tamarind. cum Passulæ ℥bi. Syr. Rub. Idæi & Acetof. Citri an. ℥i. Spir. nitr. dulc. parum. m.

A R T VI.

De Petechiis & Febre Petechiali.

IN morbis malignis sæpius erumpunt maculæ, quæ febrem Petechialem constituunt: non tamen signa sunt Pathognomonica febris malignæ; nam in Scorbuto & febribus scorbuticis apparent, & etiamnum in tertianis ante sudorem, & post sudorem evanescent.

Symptomata febrium malignarum Petechialium, sunt lassitudo & dolor contundens totius corporis, vires insigniter prostratæ, licet febris adhuc mitis existat. Calor in principio mitissimus, fere tamen vesperi intenditur. Hinc superveniunt graves & continuæ Cephalalgia, Agrypnia, anxietates & jectigationes: In principio ægri facile sudant, in progressu difficultus, in statu fere nunquam. Subinde alvi fluxus variorum spumosorum, ut plurimum fetidissimorum excretorum, supervenit: Quæ omnia fere aliis malignis communia sunt. Tandem 4to die, vel sæpius septimo, erumpunt maculæ circa pectus & scapulas, hinc abdomen & crura, & tandem brachia, liberâ ut plurimum facie. Interdum non solum externas partes occupant, interdum etiam vibices apparent. In statu frequentissime superveniunt deliria & convulsiones, & in morbo salubri Ptyalismus. Hæ febres semper fere continuæ sunt. Distinguuntur autem maculæ à morsibus pulicum, ex eo quod pulicum morsus habeant in centro punctum ruberrimum, & apposita farina lupinorum cum aceto aut oxymellite evanescant. Maculæ quò magis rubicundæ eò meliores; quò magis plumbeæ aut nigræ, eò deteriores; innuunt enim superficiæ cutis majorem mortificationem à virulentia malignitatis inductam, quæ in extinctione spiritus insiti consistit. In morbo salubri maculæ intente rubræ pedetentim palleſcunt, flaveſcunt, sicque evanescent.

Causa fere est corruptela interna contentorum & consequenter M. S. & spirituum. Admodum Contagiosæ sunt, sed contagium minus activum est, quasi latere aliquandiu queat, antequam se exerat.

Prognosis.

Prognosis. Quò magis blanditur hæc febris, eò magis nocet. Maculæ latæ rubræ, die 7, 10, 11, 12, &c. præcedentibus coctionis signis apparentes, bonæ sunt. Pauca autem, febre ingravescente & urinâ cruda existente, lethales. Plumbeæ cum virium debilitate pessimæ. Quæ subito disparent aut recurrunt periculossimæ. Hæmorrhagia parca, aut post maculas jam efflorescentes, suspecta est; larga vero in incremento die critico erumpens bona. Excrementa alvi nigra aut fætida periculosa. Hæc febres lentiores sunt quam altæ malignæ, in statu enim interdum 6, 8, vel plures dies in eodem tenore persistunt ægri. Qui curam differunt, & aerem liberum non devitant, sæpius succumbunt. Si omnia autem rite procedant, nec vires adeo prostratæ sint, fere intra 14 dies, acutarum more cessant. *Solvitur* hæc febris plerumque per successivam diaphoresin, nonnunquam per criticam hæmorrhagiam narium, vel urinam, vel metastasin materiæ coctæ.

Quoad *Curam*; observetur, 1. Vomitoria, imprimis in principio, anxietates graves huic febre familiares optime præcavent. Purgatio, nisi in primo principio, ferè nocet, cum alias ad diarrhæam facile proclives sint *Petechiales*. 2. V. S. inutilis, immo nociva est. 3. In Principio & Incremento, Sudorifera Volatilia, imprimis *Theriacalia*, tutissime adhibentur: In progressu ac statu fixioribus indulgendum. Si gravior sit malignitas, ad minimum ter in 24 horis porrigenda sunt Remedia. Ratione autem virium, nec linteis nec stragulis nimis opprimendus est æger. 4. Apparentibus Petechiis, non solum laxantia, sed & Clysmata, nisi urgeat necessitas, exulent. Si superveniat alvi fluor, non adeo subito suppressendus, nisi copia exceßerit; imprimis si non tam ex contagio quam interna contentorum corruptela vitium duxerit. Ita tamen regatur, ut macularum expulsio ab alvi fluore non cohibeatur. 5. Vesicatoria pedibus & brachiis applicata egregie conveniunt, imprimis si retroceßerint maculæ, aut superveniant nervosi generis symptomata. 6. Vini moderatus usus conducit. Et in æquali calore naturali conservandi sunt ægri. Remedia eadem sunt quæ in aliis malignis; v. g. In principio.

Rx C. C. f. igne *Antim. Diaph. an. ði. Sal. vol. C. C. gr. xii. m. f. Pulvis* pro 2 dof. Vel,

Rx Aq. flor. *Sambuc. ℥ii. vel iii. Aser. Sambuc. ℥ss. Theriac. ℥ii. Antim. Diaph. ðii. Syr. Card. b. ℥ii. m.*

Præmissis vomitorio, præscripsi olim, *Theriac. ℥ii. Antim. Diaphor. ℥ss. Sal. Absinth. ði. cum f. q. Syr. acetos. Citr. f. Bolus.* pro 2 dof. quarum unaquæque capiatur in cochleari aceti vini, unde copiosus emanavit sudor. Postmodum præscripsi *Seq. Eleæ.* de quo die nocteque capiebat æger. Rx *Conserv. Pulp. Citr. ℥iss. Diascord. Fracast. ℥ss. Antim. Diaph. ℥ss. cum f. q. succi citr. f. Eleæ.*

In & prope statum usurpentur sequentia. Rx Aq. flor. *Sambuc. ℥ii. Aq. Ceras. nigr. ℥i. Spir. V. Camph. ℥iii. C. C. f. igne ðii. Bezoar. min. ði. Sal. Vol. Succin. gr. ix. Syr. flor. Tunic. ℥vi. Capiatur Cochleatim.* Item, Rx *Decoct. Lign. Sassafras, lbjss. Succ. Citr. ℥iii. Diascord. ℥iii. Antim. Diaph. ℥ss. Bezoar. min. ℥ss. Syr. flor. Tunic. ℥iss. m. Capiatur sæpius pro lubitu.*

In *statu*, dum summa urserit virium prostratio, potest usurpari sequens Potio. R. Aq. scab. ℥i℥. Aq. Cord. Herc. Saxon. ℥vi. Aq. Cinnam. ℥iii. Conf. Alchem. ℥i. Bezoard. Solar. ℥i. Syr. Rub. Id. ℥℥. m. Capiatur pro lubitu.

Si Stomachi urgeant Symptomata, externe applicetur scutum stomachale ex Gum. Tacamah. Cerat. Stomach. & Theriac. Androm. Epithemata, fronti & prae cordiis male applicantur, quia facile refrigerantur & poros claudendo petechiarum eruptionem impediunt. Commode autem applicantur scrobiculo cordis & pulsui Linimenta ex Oleis destillatis cum Ol. N. M. expr. Solebant veteres petechiarum eruptionem promoveri per frictiones & inunctiones totius corporis, in specie dorsi cum nitrato, v. g. R. Ol. amygd. amar. ℥ii. Vin. Rhen. ℥vi. Aq. Chamom. ℥℥. Nitr. ℥ii. Bulliant ad aquae consumptionem, & affricetur Colatura.

A R T. VII.

De Variolis & Morbillis.

Variola & Morbilli sunt tantum Symptomata Febris continuæ nunc benignæ nunc malignæ. Earum Historia sic se habet. Prægresso horrore plus minus sensili insequitur æstus intensus, gravitas totius corporis, cephalalgia insignis, dorsi imprimis lumborum dolor, cum pulsatione in spina, oculi tumidi subrubentes & quasi lachrymantes, tussis sicca, rauco, faucium dolor, pulsus celer vehemens frequens durus, Urina sanorum non dissimilis, natura nempe ad ambitum corporis serum propellente, subinde tamen turbida si magna sit contentorum ebullitio, & interdum alba cum sedimento furfuraceo. Respiratio non nihil difficilis, vomitus vel saltem inanis vomendi conatus, subinde hæmorrhagia narium occasione sanguinis nimium ferventis, quæ in principio morbum levem, in statu funestum prænunciat. Adhuc inquietudo, agrypnia, deliria; interdum Convulsiones Epilepticæ aut Diarrhæa, & interdum Diabetes & mictus cruentus. Tertio vel quarto die erumpunt maculæ rubræ, & si rite procedant prædicta Symptomata mitigantur. Si Maculæ hæc sint simpliciter tales & ita maneant donec post aliquot dies sensim evanescant, Morbilli appellantur. Si vero successive in pustulas rubras eleventur, quæ albescunt pedetentim in centro, cum circulo ambiente purpureo livido, atque in medio sui in pus abeunt, hinc in crustas & squamas, & tandem decidunt, Variola dicuntur. Maculæ tales potissimum manus & faciem occupant, quæ omnino intumescunt. Nullus est morbus qui tot mala post se trahit, ac Variolæ non bene judicatæ; ulcera enim gravia, ossa carie affecta, & mille mala exinde originem ducunt. Præter Variolas & Morbillos refert Schenkius tertium pustularum genus Crystallinum, quæ nunc solitaria, nunc petechiis sociata, nunc post variolas prodeunt. Afficiuntur in Variolis & Morbillis, non solum partes Externæ, sed & internæ, præcipue Pulmones, unde qui ex hoc morbo intereunt, aut suffocantur, aut ex convulsionibus aut Dysenteria interimuntur.

Febris Variolarum ac Morbillorum, nunc benigna est; nunc, idque saepius, maligna. Estque nil aliud quam sanguinis despumatio, mediante fermentatione febrili, qua sanguis se à recrementis lactis matris vitiati aut

ab acido corrupti depurat. Unde talia recrementa una cum sanguine ab iisdem inquinato, per fermentationis modum præcipitantur intracutem, ubi acrimonia sua inflammationes & tandem harum suppurationes inferunt. Differunt itaque *Variola* & *Morbilli* tantum secundum magis & minus. Et peccat imprimis acidum in sanguine, à cujus acrimonia oriuntur convulsiones nervosarum partium, dolores lancinantes dorsi, dysenteria, urinæ cruentæ, ulcera, & adeo ossium caries, & phthisis pulmonalis non raro post variolas relicta. Inquinatur etiam lymphæ ab hoc acido, unde tussis sicca, raucedines, oculi lachrymantes, &c.

Acidum illud ita ex sanguine secretum ac in pustulas intercutaneas congestum, sanguinem in parvis, quas acrimonia sua excitant, inflammationibus in pus mutat, per præcipitationem sulphuris sanguinis ab acido. Idem illud acre rodit cutem, pruritus infert, & fibræ ejus profundius erosæ cicatrices efficit; & si volatilius & acius existat, malignitatem comitem habet.

Cum omnes fere homines *Variolis* & *Morbillis* afficiantur, idque fere semel, probabile est earum causam occasionalem altius in sanguine radicari, non quidem ex vitio sanguinis menstrui, sed ex acidi lactis nutritivi corrupti reliquiis. Hinc earum cum *achoribus* & *favis* convenientia: hinc consanguinei longe distantes eodem tempore iisdem mutuo corripiuntur; hinc gravidæ aut variolis correptæ, aut liberis ægrotantibus ex variolis sedulo assedentes, sætum enituntur similiter iisdem correptum. Seminarium autem hoc nonnisi accedente causâ externâ, speciatim certa aeris alteratione, in actum deducitur, unde sæpe *Epidemicæ* existunt. Non quod actu præexistant tot sordes, quot eliminari videmus; sed acidum fermentando se multiplicat. Unde illi quorum sanguis est caco-chymicus aut magis alterabilis, copiosioribus iisdem afficiuntur. Licet Essentiâ *Variola* & *Morbilli* conveniant, differunt tamen pro ætatum, nationum, aliarumque rerum non naturalium varietate. Unde in Hispania, Gallia, Germania, Islandia, Japonia, Æthiopia, &c. diversimode se habent. Et Adulti gravius laborant quam Pueri, quia densior illorum cutis & firmior ejus textura dispositioni materiæ non adeo apta est, & sub suppuratione sensibilius dolet. *Variolæ maligniores* frequenter vermes junctos habent, per sudorem aut urinam nonnunquam rejectos. Curiosum est, quod quidam altera corporis parte *Variolis*, altera vero *morbillis* affectus fuit.

Prognosis. Variolæ cito & confertim erumpentes, bonæ, quia materiæ obedientiam & naturæ robur ostendunt. Si post eruptionem Febris & Symptomata non remittant, res periculosa est; aut enim insufficientem expulsionem aut defectum virium ostendit. Gravius laborant quorum parentes morbo gallico laborarunt. *Variolæ meliores* citò albescunt cum circulo rubro; sunt & magnæ, molles, acuminatæ, rotundæ, distinctæ, & sine continuitate propinquæ; & quæ loca externa & ignobiliora occupant, facile maturantur & decidunt. Mala sunt *variola* discolors ad livorem declinantes, aut quæ habent circulum lividum, violaceum aut nigricantem; item duræ & verrucis similes; ut & depressæ; item si antea acuminatæ subsideant & in medio sui foveolam acquirere incipiant; his adde duplices, tardius erumpentes & maturantes, & illas in quorum medio nigra apparet macula. Convulsiones ante eruptionem non me-

tuendæ; sed si continent aut redeant post expulsionem, sæpe lethales sunt. Si sanguis largius è naribus effluat in principio, pauciores & leviores sunt variolæ; hæmorrhagia verò aut alvi fluxus eruptioni superveniens, malum, aut enim pustulas retrocedere faciunt aut inquinamenti humorum insignis ab istis pustulis inducti indicium sunt. Unde Hæmorrhagia salutaris debet esse, 1. In principio & incremento. 2. Sufficiens & moderatè copiosa. 3. Continua, non interrupta. 4. Per Anastomofin. Urina sanguinea, & sanguinis sinceri supra aut infra excretiones, sunt lethales. Tensio & Meteorismus ventris cum anxietate mortem prænnunciat, præcipue si adfit dolor. Si febris ex pulsu & urina levior appareat, & insolita adfit virium prostratio cum magno dorsi dolore, 4to subinde die lethalis est. Si prompte restitue agatur respiratio & vox facile sequatur sine raucedine, admodum salutare signum est. Sed si difficultur trahatur spiritus, aut conciderunt vires, aut in septo transverso adest *Phlegmone*; Si ægri vehementer sitiant, intusque continenter angantur, prompteque refrigescant bullæ, detumescantque variolæ glauco livore pallescentes, instat mors; hoc enim caloris nativi extincti argumentum est. Si pustulæ hæ male curentur, aut partem nobiliorem gravius læserint, diuturna vel lethalia post se relinquunt Symptomata.

In Cura, 1. Fermentum acre acidum temperandum. 2. Correctum per diaphoresin, natura monstrante viam, ejiciendum. 3. Symptomata urgentia mitiganda. 4. Læsio partium vel imminens præcavenda vel facta restituenda.

Pro his scopis ritè obtinendis, Observ. 1. Distinguendum est *tempus Ebullitionis*, quando effervescencia febrilis M. S. depuratoria viget, & *tempus Expulsionis* quando excretio cutanea incipit. Prius primis 4 diebus absolvitur; posterius à 4 ad 11 protrahitur, adeo ut circa 13 diem curatio ut plurimum absoluta sit: Licet pro circumstantiarum varietate interdum utrumque ulterius protrahatur. His autem temporibus rite distinctis, in principio dum pustularum elementa nondum apparent, haud protinus ad *Expellentia* dilabendum, sed naturæ conatus ita expectandus, ut interim primordia fermenti mitigentur, & ulteriori sanguinis corruptioni obviam eatur. Dum verò erumpunt, sive jam eruperint *Variola*, Symptomatis urgentibus pro re nata prospiciat æger. Cautè tamen, ne forte turbetur naturæ opus magna pharmacorum molestia. 2. Semper post sanatas variolas corpus purgandum, sanguisque purificandus, ne hinc inde hærentes reliquæ acido salsæ mille mala inferant. Pro quo scopo excellit *Mercur. Dulcis*. Sub primo etiam principio, si corpus sit cacochymicum aut primæ viæ sordibus obsessæ, ne supervenientia exinde Symptomata naturæ motum turbent, conducit nonnunquam blandum laxans passulatum, vel, quod magis appropriatum, *Merc. dulc.* parca dosi. Cautè tamen & sub primo saltem principio hoc fiat. Nam in progressu morbi ubi pustulæ plus minus eruperint, à quolibet alvum stimulante, etiam levissimo clysmate, nisi summa urgente necessitate, studiose abstinendum. 3. In nostro climate V. S. multum nocet; præcipue si jam appareant *Variola*. Interim tamen in aliis regionibus hæc regula non obtinet. Immo & hic loci in Adultis Plethoricis aut habitioribus, vena aperta haud adeo nocere solet,

et, sed in primo fiat principio. 4. Opiata debitis cum cautelis adhibita perquam proficua sunt; symptomata enim urgentiora mitigant, alvi fluxum sistunt, nervosi generis symptomata præcavent, & intumescuntiam faciei & manuum, quam insignem in hoc morbo natura habet, ad debitum terminum pertrahunt; in specie *theriaca* infantibus, & *Laud. Opiat.* adultis, vesperi exhibita. 5. Peracta cura interrogetur æger an in pectore, abdomine aut aliis partibus symptomata sentiat, & parti læsæ mature succurratur: Phthisis enim, aut pleuritis, aut periculosus alvi fluxus, variolas non sufficienter expulsas sequuntur. 6. Aer studiosissime cavendus, sed & infimul cavendum à nimio calore, nimis, que stragulis. Si nempe tempore ebullitionis excedat astus febrilis, nullo modo per integumenta aliisve modis intendendus est; è contra si est debiliior & materiæ expellendæ vix sufficit, omnino augendus est. Sin verò medius sit astus, in mediocri calore detineantur ægri. Quoad *Dietam* tenuis sit, præsertim ebullitionis tempore. *Lentium decoctum* nil valet. *Vinum* semper nocet.

Remedia sunt vel *generalia* vel *specifica*. *Generalia* sunt absorbentia & *volatilia*: illa acre temperant, & potius conducunt ubi circa primas vias urgent symptomata: hæc magis sudorem & urinas movent, & magis conveniunt, ubi volatilius peccat acidum, cum inquietudine, convulsionibus, &c. Illa magis tempore ebullitionis, hæc excretionis, inprimis ubi pectoris aut pulmonum metuuntur mala, conducunt. Illa sunt *unicor. fossile*, *antim.* *diaphor.* *cinnab.* *antim.* *corall.* *C. C.* *sine igne*, & *sem. expulsiua* dicta. Hæc sunt *sal volat.* *C. C.* *viperar.* &c. & in infantum variolis nunquam satis laudatus liquor *C. C.* *succinat.* His sociari possunt *Opiata* quovis morbi tempore pro symptomatum ratione.

Specialia remedia sunt *Myrrh.* *Castor.* quæ balsamica vi alterationem à fermento maligno inhihent; item horum *essentia* cum *S. V. tartarizato* paratæ, *essent. ex castor.* & *assa fætida* cum *tinctura tart.* parata. *Crocus* mire expellit, dolorem sedat, & venenositati resistit. *Scopis* omnibus optime satisfacit *stercus equinum*, in forma noduli potui infusum, aut etiam cum *cerevisia* calida ejus succus expressus; & in specie ab angina & pleuricide & cognatis in variolis morbis præservat. Laudatur *stercus ovillum* ad variolas, sicut & *caprinum* ad morbillos. *Ficuum decoctum* multum laudatur ad expellendas pustulas & temperandam acrimoniam; sed ne alvum laxet, præstaret *decoct. milii* cum *ficibus* parare. *Succinum* pro externo usu multum deprædicatur, *brachialia* nempe carpo circumposita. Ex his variæ fiunt formulæ. V. g.

Rx *C. C.* *sine igne* ℥i. *Myrrh.* gr. vi. *theriac.* gr. ii. m. pro dos. infantibus, præmisso præsertim usu *mercur. dulc.*

Rx *Aq. Scabios.* *Scorzon.* an. ℥i℥. *Antim.* *Diaphor.* ℥℥. *C. C.* *sine igne* ℥j. *Sal. vol. viper.* gr. xv. *Syr. flor. Calend.* ℥j. m. pro 3 dos.

Rx *Sem. Nap.* *Aquileg.* *Card. b.* an. ℥i. cum s. q. *Aq. Scabios. f. Emulsio.* Adde *Bezoard. miner. C. C. f. igne*, *Unicor. foss.* an. gr. xv. *Edulcoretur parum.*

Rx *Aq. Scabios.* ℥i℥. *Essent. Myrrh.* ℥i. *C. C. f. igne* ℥j. *Bezoard. min.* ℥℥. *Laud. Op. Ferment.* gr. i. *Syr. Card. b.* ℥iii. m.

Rx *Antim.* *Diaph. Martial.* gr. xv. *Castor Myrrh.* an. gr. iv. *Campb.* gr. j. m. Profuit puero 10 annorum, cum inciperent variolæ evanescere sine suppuratione, cum alvi fluxu.

R^x Tinctur. Tart. acris, Essent. myrrh. an. ℥ij. m. dentur adulto gt. 60. infanti 30. ter in die, circa statum, dum remittunt symptomata & copiose jam pustula efflorescunt.

R^x Aq. menth. Aq. flor. Sambuc. an. ℥j. Gelat. C. C. ℥vi. Succ. Cydon. ℥ss. Terr. Sigill. ℥i. Antim. Diaphor. ℥ss. Syr. de toto Citro ℥ss. m. pro infantibus in morbillis diarrhæa affectis.

Symptomata in his morbis mitiganda, sunt, vel ante eruptionem, vel post eruptionem. Ante eruptionem sunt, 1. *Anxietates præcordiorum* & *æliationes*, quas quando vel vomitus spontaneus præcessit, vel medicamenta nauseosa provocarunt, optimus est Liq. C. C. Succin. præsertim in infantibus: Cui Extr. Theriac. vel Laud. Op. in parva dosi addi possunt. 2. *Vomitus* in principio non statim suppressendus; ast si nimius fuerit, curatur extr. theriac. Syr. Papav. Laud. Opiat. una cum Absorbentibus. 3. *Diarrhæa*, curanda per pulv. ter. sigil. largiter agitatum cum cerevisia; item C. C. ustum & theriacalia. 4. *Vigilie*, *Deliria*, imprimis *Convulsiones Epileptice*, quæ infantes in principio morbi cum abdominis duritie affligunt, quas optime curat Liq. C. C. Succin. Cinnab. Antim. & si necessarium videatur, in morbi principio, Clysmata levia. 5. *Hæmorrhagia narium* moderata finenda. Præstat ut plus fluat sanguis quam minus. Quod si non sufficienter procedat, potius promovenda venit vellicando nares cum seta porcina, aut crebrius & fortius easdem emungendo. Quod si excedat, optime curant *busones* appensi aut sub axillis agitati. Si oriatur ex nimia sanguinis ebullitione, conveniunt opiatæ cum absorbent. vitando tunc volatilia. 6. *Tussis*, curanda in principio ab *Incrassantibus*, v. g. Syr. Viol. Papav. Fijub. Diacod. in Aq. Scabios. Tussilag. &c. in statu vero per *Incidentia*, nempe Syr. de Nicot. Erysim. cum Aq. Menth. Hyssop. In omni tempore Remedia ex Scabiosa speciosè præservant & curant partes respiratori dicatas. 7. *Virium prostratio*, corrigitur à Tinctura Corall. cum Spir. C. C. item haustu Vini Rhen. speciatim quando prosternuntur vires à nimio sudore.

Post Eruptionem Symptomata, sunt, 1. *Retrocessus*, in quo casu nil melius quam *Vesicatoria*. 2. *Suppuratio*; pro qua promovenda, ac ne lædantur, præsertim partes internæ, Optime conveniunt Lapid. Cancr. ℥ss. Myrrh. gr. xv. C. C. s. igne ℥i. sal. Card. b. gr. v. m. pro 3 dos. Vel vesperi ad promovendam suppurationem & levandum ejus dolorem in adulto, R^x Aq. Scabios. ℥vi. Oc. Cancr. præp. ℥i. Myrrh. gr. vi. Laud. Op. gr. ss. Syr. de Succo Scabios. ℥iij. m. 3. *Cicatrices* & *Foveæ* ab erosione ab acido acri falso. Pro levando hoc symptomate mitigetur pus illinendo Ol. Amygd. d. expr. rec. calide cum penna, quando jam maturaverint. Vel applicando sæpius pinguedinem lardi incensi distillantem. Spiritus V. Aromaticus cum Salibus Vol. leviter acutus, subinde calide variolis applicatus optime pus mitigat; item S. V. Myrrhatum sub eruptione variolarum calidè per 2 dies illitus. Potest etiam Emplast. de Sperm. Ran. cum Sacch. Saturn. imponi faciei, sed cautè talia fiant ne repulsis variolis superveniat mors. Ne autem facies tot variolis obsideatur, imponunt dorso vel scapulis *Vesicatoria*; alii vaporem ex decocto Herb. Emol. pedibus suscipiunt, vel pedes lacti calido immergunt. Sane in pruritu manuum & plantarum pedum, dum erumpunt pustulæ, multum confert, si ponatur dicta membra assidue in Aqua calida. Sed habeatur tunc pedum

pedum ratio, nè à copia variolarum dolores diurni aliaque mala illidem concilientur. Nævos tollunt imprimis *Sperma Ran.* hinc *Aq. flor. fab.* cum *Ol. tart. per del.* temperata, cum *Cosmetico Clavii* & pauca *tutia*. Applicatur etiam faciei per noctem *Cataplasma ex farin. fabar. & lupin.* cum *urina bovis* : & mane abluitur facies cum *Aq. flor. fabar.* miro cum successu. Si vero superflint *Cicatrices* mediante nutritione replentur illinendo *axung. ascie piscis* & *pingued. anguill.* 4. *Ptyalismus*; de cuius tractatione vid. Sydenham.

Supereft adhuc 4ta indicatio, nempe, læsionis partium habenda est ratio. Si oculi affligantur, imponatur tepidè frustulum crudum *carnis rec. vetulina*, quod salsam humiditatem absorbebit; renovando tamen post quadrantem horæ. In principio defenduntur oculi à pustulis instillando sæpius seq. Collyrium; *Rx Aq. Plantag. Solan. & Ros. an. ʒi. in quibus ebulliant Sem. Sumach. ʒi. Sem. Plantag. ʒʒ. Coletur.* Si humor jam ad partem appulerit, detractis *Aq. Solan. & Sem. Sum.* adde *mucilag. sem. Alth. in Aq. fanic. extrañ. ʒiʒ.* Loco *Sem. Sum.* malicorium sumi potest, v. g. *Rx Cort. Granat. ʒiii. infunde in s. q. Aq. Ros. & Plantag. stent in infuso in loco calido, postea filtretur, & adde margar. præp. gr. ix. Croc. Orient. gr. iii. m.* Aut pro Collyrio extemporaneo instilla *Aq. Plantag. cum Sperm. Ran. et tantillo Sacch. Saturni*; vel adhibeatur *Sacch. Sat. vel tutia præp. cum pauco Vitriol. alb.* Si nihilominus Oculi intumescant vel inviscantur, ita ut aperiri nequeant; aperiantur *Decocto sem. lin. fenugr. Cydon. & Malv. vel foru ex Malva & Sem. Cydon. in Aqua coctis.* Nebulæ postmodum apparentes detergantur inflando *Sacch. Sat. vel idem cum Aq. Ros. adhibendo.* Si his non obstantibus remaneat visus obscuratio, proficua est *Aq. Opthalm. Ruland. vel Aq. Opthalm. ex Croco Metal.*

Si Nares defendendi sint, admoveatur crebrius *nodulus ex flor. ros. rub. p. iii. & Camph. gr. viii. aceto Ros. intinctus.* Si crustæ hastenus concretæ spiritum intercipient, inungantur *Butyro rec. non salito cum Aq. Ros. sæpius loro,*

Si auditus læsus fuerit, applicanda *Vesicatoria* pone aures; hinc immittatur auribus *Essent. Card. b. aut Castor. cum bombace.* Vel per tritorium immittatur suffitus ex *Castor. Myrrh. Colocyn. sem. fanic. & pauco Croc. in vino coctis.*

Pro Præservandis faucibus. *Rx Aq. Prunel. Scabios. an. ʒii. mucilag. sem. Cydon. & Fenugr. an. ʒi. nitr. dep. ʒi. m. & abluantur fauces: in quem finem & stercus equin. cum succo Cancr. fluvi. & Aq. Semperviv. maj. optime fauces & linguam præservat.* Si nihilominus obsideantur fauces & lingua cum magno dolore & calore, optime gargarisatur tepidè cum *lacte caprino & Aq. Plantag. aut saltem detineantur in ore, sæpius expuendo & repetendo.* Item gargarisatur cum *decocto Hord. Passul. min. & similibus temperantium, ad faciliorem maturationem; cui vero, si jamjam se aperiant pustulæ, additur Mel. Ros. cum pauxillo alum. ad meliorem ulcerum purificationem.* Si *Lingua exulceretur, Rx Fol. malv. arbor. ʒʒ. balaust. ʒii. Myrrh. Eleñ. ʒi. Alum ʒʒ. cum s. q. mellis despumati, f. Linimentum molle.* Si *Labia obdurentur & doleant, inungantur mucilag. sem. Cydon.*

Si adfit vel sequatur *Dysenteria*, conveniunt interne *Diascordium*, C. C. ust. terr. sigil. torment. &c. Externè, si ferat conditio morbi, usurpetur *Clyster* ex *laſſe* cum *Rad. Symphyti*. In mictu cruento remedia ex *Plantag.* sunt optima. *Ulceræ* post *variolas* cautè & non adeo vulgari modo tractanda sunt. Vide *Salmuth. Cent. 2. obs. 50.* De *Paralyſi* post *variolas*, vide in *M. A. N. C. An. 4. p. 13.* De *Aphonia*, vide *Hild. Cent. 6. obs. 14.* De *Gangræna* vide *M. A. N. C. An. 4. p. 50.* Et de *Articulorum tumori- bus* & *ulceribus*, ibid. An. 6. p. 139.

A R T. X.

De Febre Purpurata & Morbo Hungarico.

Febbris Purpurata quosvis adoritur, mares & fæminas, infantes & a- dultos, præsertim puerperas, quibus & malignior & funestior exi- ſtit, forſan menſium retentorum occasione. Acidum ſui generis malig- num eſt ejus formes. Hoc enim ubi ſecretum fuerit & ad loca intercu- tanea propulſum, horum ardor, pruritus & deſquamatio excitatur. Subinde acutus, non raro præceps eſt affectus, qui dum maxime videtur blandiri, etiam ex leviſſimo horrore, ſubitò jugulat. In Cura conve- niunt *Volatilia*, Myrrha, Rob. Sambuc. cum C.C. imprimis *Liq. C.C. Suc- cin.* & in genere eadem quæ in *Malignis* uſurpantur.

Morbus Hungaricus, febres alias malignas ſuperat, 1. Gravi *Cardial- gia* & *anxietate*. 2. Intolerabili *Cephalalgia* & graviffimis *deliriis*. 3. Gra- viori *Prunella*; quibus & dolor ſeu laſſitudo artuum *oſticipos*, & ſubin- de alvi fluor ſe ſolent ſociare. Cura eadem eſt ac ſupra inſinuatæ. Valent in ſpecie *Vomitoria*, quæ in morbi Principio admodum ſunt ne- ceſſaria. Hinc etiam *Ven. Banin. Sectio*, reſpectu nempe *Prunellæ*; lo- co quarum *Ven. frontis* quidam ſecant, ratione *cephalalgia* & *delirii*. Pro *Julepo* commode intervit *Decoſtum C. C. cum Citro.* Pro *Diaphore- ticis*, *Spir. Theriacal. Camphor. Diascord. Fracaſt. Pulv. rub. Pannon.* qui- bus nitrum *Antim.* in potu additur. Pro faucium *Gargarismate*, R *Aq. Semperv. maj. Ibi. ſucci ejusdem Zij. Sal. Armon. Zi. m.*

A R T. XI,

De Peſte.

Peſtis ſupremum denotat malignitatis gradum, qui omnibus tere morbis, v. g. *Phrenitidi*, *Dysenteria*, *Angina*, &c. jungi poteſt. Proprie tamen *Peſtis* eſt illa peculiaris morbi ſpecies, quam *Bubones* aut *Carbunculi*, ſubinde & *Petechia* inſequuntur. Adeo ut per *Peſtem* in genere nil aliud intelligatur, quam morbus maxime contagioſus & *Epi- demicus*, qui ortum ducit ex *miaſmate venenato*, ab aere primum ſuſcepto, & hinc per contagium propagato, qui occulte & latenter homines aggreſſus in ſum- mum vitæ periculum conjicit, & fere *bubones*, *carbunculos*, nonnunquam & *pe- techia*, comites ſecum trahit. *Miaſma* iſtud ſumme ſubtile eſt, quod non tantum per immediatum contactum, ſed per intermedia quæcun- que, veſtes, nummos, literas, ſe propagat. In ſpecie aerem inquinan- do,

o, quasi in distans multiplicetur, se propagat, cujus medio fermentum illud pestilens inspiratum spiritus vitales afficit, & cruorem inquinat, unde tam promptè vitæ periculum, hirc & spiritus metu percussi tam facile contagium suscipiunt. Natura Miasmatis hujus nondum debite explicata est.

Causa Remota sunt imprimis *terra motus*, quo in casu merito culpan- tur effluvia mineralia volatilia mercurialia; item *fames*, hominum stra- ges, & cadvera putredine resoluta, ratione mumialis consociationis cum hominibus. Accedunt & aliæ plures aeris alterationes.

Symptomata. Nunc adest febris, qui motus est naturæ irritatæ; nunc abest, quo in casu spiritus quasi syderati sunt & majus subest pericu- lum. Ægrum autem peste correptum ostendit nausea sine manifesta causa, ex contagio nempe suscepto. *Lindanus* dicit certum esse signum si ægri sentiant in locis bubonum, i. e. inguinibus, sub axillis, vel pa- roridibus, punctulam, plures vel pauciores, vel etiam unam quasi can- dente acu factam; quæ ipsa confirmantur si præcesserit metus, & con- jungatur capitis dolor insignior, vel similis præternaturalis subitanea corporis alteratio.

Prognosis. Scabies tempore pestis salutaris. Lue venerea infecti & ulcerosi raro corripiuntur; aliàs libenter lui venereæ se sociat Pestis. Bubones & Tumores citò erumpentia, cum remissione symptomatum, bonum. Bubonaria pestis mitissima, illa cum Anthracibus media, pe- techialis pessima. Bubones plures & boni coloris salutare; Carbuncu- li quo plures eo periculosiores. Si per sudores largiores materia discuti- tur, bonum; si sudor sit frigidus, vel si extrema frigeant, in specie nares, malum. Narium stillicidium lethale. Tumores Delitescentes periculum portendunt. Eminentibus exanthematibus vel bubonibus su- perveniens singultus, lethale signum. Super bubonem erumpens An- thrax five Carbunculus lethalis. Anthraces in digitis propter multos tendines periculosi. Tumores ante febrem erumpentes, minus pericu- losi, illis qui post febrem apparent: tumores aliquantisper inflammati, non adeo; sed cum circulo livido valde periculosi. Si Cantharides ap- plicatæ vesicas non excitent, instat mors. Si post Vesicatorium ap- plicatum & apertum, vel cauterium actuale, intra 12 vel 14 horas Au- thracis progressus ad vicina non potest inhiberi, æger interibit. Idque etiam fit quando post cauterium five potentiale five actuale applica- tum, locus aridus permanet: fin vero applicato cauterio erumpat vesi- cula, quo major eo melior, & postmodum laudabilis materia in illa ge- neretur, æger erit extra periculum. Anthrax cum Vibice communiter flaveo aut rubeo est admodum periculosus. Quod si Vibex albescat ci- tra febris decrementum pauca salutis spes superest. Si bubones in col- lo aut prope aures inducant dolores gutturis, & deglutitio citra insignem internam inflammationem impediatur, patiens vix ultra 12 vel 15 horas supervivet. Febris insignis citra anxietates cordis, minus pericu- losa est, quam anxietates cordis citra insignem febrem. Si oriantur au- thraces in oculis, manibus, stomacho, &c. intereunt, idque cum summis torminibus, si in vesica urinaria.

Cura est vel Præservatoria vel Curatoria. Genuina præservatio consistit in causæ averruncatione, & spirituum roboratione. Hinc sanguis quasi balsamo condiendus ad minuendam mamialem Symbolisationem cum Contagio. Pestis, sicut & febris omnis, jejunos facile affligit, unde ante egressum ex ædibus comedenda est *bucella panis*, sumendo haustum *Vini Absinthii*. cui immista fuerit *Camphora* quantitate pisi leviter accensa, ut supernatando comburatur. Sin extingatur, denuo accendatur. Egregium præservativum est Vinum acidum generosum, ex eo saltem quod animosos reddat homines; quod & medicari potest ex infusione *Vegetabilium Alexipharmacorum*, nunquam omitendo *Myrrham* & *Camphoram*. Purgantia ad præservationem sint Rara, Parca, & non Vehementia. V. g.

R. Rhei elect. ℥i℥. fol. Sen. mund. ℥ii. Crem. Tartar. ℥i. Rad. Scorzon. ℥℥. Coq. ex Aq. Card. b. Colatur. ℥iij. add. Syr. de Cich. cum Rhab. ℥vi. Spir. Salis, parum; Conf. Alker. ℥i. M. F. Haustulus.

Theriacalia, & Aquæ spirituosæ oleosæ, in præservatione non conveniunt, nisi acidis mista. Optime præservant *fonticuli* corpori inusti, unde qui ignari accedunt ad infectos sentiunt punctiones in fonticulis. In præservatione solemus aerem medicari per sulphur accensum addito nitro; imprimis per accensum pulverem pyrium & crebricres tormentorum bellicorum in Civitatibus explosiones; addi possunt *Succinum*, *Thur*, *Myrrha*, *Camphora*, *Bacca Junip.* Præterea *Spir. Vitriol.* & *Nitri* lateribus calefactis affusi; item acetum nitratum cum *Camphora*, vel acet. Rut. cum nitro & *Camphora* pro suffitu egregie convenit. Non inepte lac calefactum in conclavi suspecto reponatur, ut infectio lacti se insinuet, adeo ut crusta viridiuscula supernatare appareat. Formantur trochisci efficaces & suaviores ex *Nitr.* ibi. *Sulph.* ℥iij. *Benzo.* *Styrac.* simul liquat. an. q. s. carbonibus ardentibus injiciendi.

Post aeris medicationem, instituitur Præservatio per corporis medicationem. In quem finem interna remedia sunt *Acida*, & hinc *Sulphurea*. Inter *Acida* excellit *Acetum Theriacale*, vel *Bezoardicum*, vel *Acet. Calend.* vel potius *Acetum medicatum* per infusionem *Rut.* *Pimpinell.* *Beton.* *Nuc. Jugland.* *Allii*, *Bac. Junip.* addita *Camphor.* aut ejus vice *spodio Cervino*. Digerantur hæc spacio 40 horar. ad solem vel intra hypocaustum. Percolatum detur ad cochleare i. jejuno stomacho; naribus etiam temporibus & pulsibus illinatur, pro antidoto certissimo. Mirus etiam fuit successus *Aceti Theriacalis Tymæi*. Sane ipsum acetum in qua *Theriaca* soluta est, addita *Myrrha*, & *Camphora* in S.V. solut. (nam in aceto non solvitur) quotidie usurpatum cum *bucella panis* optime præservat. Sed ipse S. V. sæpe noxius observatur. Laudantur etiam *Elix. Propr. Spir. Sulph.* aut *Salis*, aut *Vitrioli*, ex pauca cerevisia aut vino assumendus, fructus acidi ut *Citra*, *Granata*, &c. *Aceti Aromatici* spongia excepti odor; Adeo ut in pestis præcautione, acida semper probentur. Quibus acida meraca sunt molesta, temperentur *Spiritu Vini*; hinc *Spir. Salis*, sæpius cum eodem cohobando, aciditatem amittit. — Post *Acida* sunt *Sulphurea* tam *Mineralia* quam *Vegetabilia*, balsamica vi corpus defendentia. Hinc omnis potus *Sulphurandus*; & usurpentur *flores sulph.* cum *Myrrha*. Juxta *Sulphur* est *Succinum*, *Myrrha*, & quæ omnibus palmam præripit *Camphora*. Laudatur *Elix. Propr. Spiritu Sulph. acidulatum*. His addendum

addendum est *Opium*, quod spiritus figendo & animi pathemata non-nihil coercendo, inter *præservantia* non ultimum meretur locum. Hinc *Theriaca*, *Mithrid.* *Diascord.* cum aceto commode usurpantur. Item, R. *Flor. Sulph.* ℥iii. *Myrrh.* ℥ii. *Aloes* ℥i. *Croci Camphor.* an. ℥℥. m. f. *Pulvis*, ex quo cum *Cons. Pulp. Citri*, f. *Electuarium*, aut, agitando cum *Aceto*, *Acetum Præservativum*. Hæc quoad *Interna Præservativa*; inter *Externa* convenit *spongia aceto imprægnata* naribus admota, omnibus *Pomâmbri* præferenda; cui addi possunt *Camphora* & *Myrrha* in pyxide perforata. *Rad. Zedoar.* & *Zinzib.* in aceto macerata & crebrius masticata; aut *Trochisci* ex *Myrrha* & *Camphora* cum *Mucilag. Gum. Tragacanth.* in ore continuo voluti. Illinuntur & tempora, carpi, & præcordia, balsamo, v. g. R. *Ol. Dest. Junip.* ℥ii. *Ol. still. Citr. Succin.* an. ℥i. *Ol. still. Camph. gut.* xxiv. m. pro dicto usu. *Trochisci* ex *Magnet. Arsen. Ang. Sala* cum s. q. *Benzoes*, syndone rubro obducti & circa regionem cordis appensi egregium sunt *Amuletum*: item illud ex merc. per fumum *Saturni* coagulato & appenso; item *Buso* per caput perforatus, & ita appensus; vel *trochisci* ex *buson.* & eorum vermiculis in patella cerea rejectis, similiter appensi. Hæc de *Præservatione*.

Curationis totius cardo in eo vertitur ut venenum susceptum potenti sudorifero alexipharmaco foras educatur, addita semper *Camphora* ob penetrantiam summam. Fundamentum suggerit natura venenum sponte deponens. Sed observetur, I. *Alexipharmacum* singulis 8 horis repetendum, & diu continuandum; nec metuenda virium prostratio, melius enim se habent ægri dum sudant. Interim ratio habeatur texturæ raræ vel densæ, virium infirmarum vel validarum, & malignitatis majoris vel minoris. II. Sudans à somno arceatur, admovendo nempe naribus spongiam aceto vin. nonnihil camphorato imbutam. Nam somnus veneni expulsionem impedit. III. Dum sudat æger applicetur umbilico panis parvus à forno calens, cujus cavitas *Theriaca* ℥ii. repleta sit, detracta Crusta inferiori. Simili modo Pani Secalino infunditur *Spir. Vin. Camphor.* applicando umbilico ita ut foramen ei respondeat. Sic æger incipiet sudare, licet nihil intus sumpserit, & venenum pani se insinuat, qui propterea defodiendus est. IV. Si adsit *Agyrpnia*, *Delirium*, aut *Inquietudo*, sudoriferis addantur *Opiata*, præsertim in principio ut coerceantur *Symptomata*, & post sudorem linteis calefactis sulphure succino thure & myrrha probe suffumigatis abstersum, ut blandus sopor sequatur. V. Si adsit febris ardens & effervescencia insignis, *Theriacalia* nisi acidis temperata non conveniunt. Usurpantur itaque *Diascord. fixa Antimonialia*, & *Salia Lixivialia*. Sin vero febris mitis aut nulla sit, *theriacalia aromatica* conducunt debitæ sanguinis æstuationi restituendæ. VI. *Acida* nunquam omittenda, semper tamen sudoriferis miscenda; conveniunt imprimis post sudorem ut reficiatur æger & simul malignitati resistatur. VII. Sicut fonticuli in præservatione, sic vesicatoria in curatione vertebrae colli, versus humerum aut carpum, cruribus & Suris internis, applicata, conducunt. Talia enim à partibus nobilioribus revellunt, à vicinis derivant; vasa calefaciunt, liquores reddunt magis obsequaces, & cum serosa colluvie noxios humores educunt. Sed acerrima esse debent, & pars prius ad ruborem fovenda, quo vis Emplastri potentius se exerat; & excitata ulcera diu aperta relinquenda, Empla-

stro

stro de Meliloto pulverem *Cantharidem* iterum atque iterum inspergendo; & inflammationibus dolorificis opportune succurrendo *foliis Brassicae* ulceribus superimpositis. Interea huiusmodi *Epispasticis* semper adatur aliquid de *Magnete Arsenicali*. Si tamen urgeat urinae ardor & incontinentia, sphincteris vesicae inflammatio vel ulceratio, mistus cruentus; si mulier in utero gerat, vel instet fluxus menstruus, vel nimia sit virium prostratio; non sunt admovenda. VIII. A V. S. semper abstineatur; idque eò magis ubi alvus simul fluere cæpit, vel bubones, carbunculi aut petechiae se manifestant. IX. In principio morbi, dum venenum in primis viis hædere testatur nausea, commode adhibentur *Vomitoria*, addendo ea quæ vim habent *Alexipharmacam*. Ubi mox apparent bubones & authraces, & necessitas vomitorium propinare suadet, applicetur buboni & authraci attractivum remedium, ne dum propinetur *Vomitorium* recedat tumor. X. Si vomitus adeo vexet ægros ut nihil retineant, solo integumentorum pondere sudor provocandus, superinducendo vultui linteaminis partem ad halitus colligendos. Sic enim vomitus & alvi profluvium sedantur, & assumpta deinceps medicamenta probe retinentur.

Inter Remedia pro curatione pestis, excellit *Camphora*; unde *Henisii Oleum pestilentielle* ex *Ol. Stil. Succin. Citr. & Camph.* compositum, ad gut. x. vel xv. multum præstitit. Habetur etiam *Liquor ex Camphora* ℥i. & *Album Ov.* ℥vi. destillatis per *Retortam*, qui cum *Spiritu Vini* cohobatus egregium est *Alexipharmacum*. *Camphora* etiam ad ʒss. cum *Croco* in *Aq. Theriac.* ℥i. soluta; vel cum *flor. Sulph. & theriaca*, mista, egregie sudorem prolicit. Juxta *Camphoram* laudatur *Spir. C. C.* ritè paratus & sale volat. probe acuat, ad ʒi. *Bacca Hedera Arborea* ad ʒi. in vino vel *aq. Card. b.* item *Bacca Junip.* multum laudantur. *Allii Capita* contusa cum vino vel aceto sumpta; & remedia ex *cervis & viperis* notissima sunt. Egregii etiam sunt *Bufones* vivi in S.V. suffocati, unde alexipharmacus redditur; ut & *spiritus & sal vol.* ex iisdem ita maceratis & per *retortam* destillatis. Immo ipsi *bufones* ab interioribus purgati, exsiccati, pulverisati, & cum hepate proprio similiter exsiccati, in forma pulveris ad ʒss. vel ʒi. commode propinantur. *Stercus Humanum* cum urina propria haustum egregium; quod & externè bubones pestilenciales optimè curat. Inter mineralia eminet *sulphur*, tam commune ad ʒii. cum aceto & *camphora*; quam ex *antimonio* rite paratum. Inde & Potus quilibet in peste sulphurandus est. De *Potionibus Theriacalibus*, aliisque, sufficiant quæ circa malignas febres monita fuerunt. Ex dictis facile est parare formulas. V. g.

R̄ *Theriac. Andr.* ʒi. *Bezoard. min.* ʒss. *Camph. gr.* vi. *Acet. Bezoard. q. f.* *F. Bolus*, expectando sudorem.

R̄ *Antimon. Diaph. Flor. Sulph. an.* ʒss. *Sal. Vol. Viper.* ʒi. *Camph. gr.* viii. vel x. m. Divide in 2 partes æquales pro sudorifero.

R̄ *Aq. Card. b.* ʒi. *Liq. CC. Succin.* ʒiss. *Camph. gr.* v. *Syr. de Scord.* ʒss. m. pro Haustu.

R̄ *Rob. Junip.* ʒiii. *Elect. de Ovo, Mithridat. an.* ʒiss. *Theriac.* ʒiii. *Flor. Sulph.* ʒiii. *Myrrh.* ʒiii. *Camph.* ʒii. *Croc. Orient.* ʒss. *Succ. Citr.* ʒss. f. *Elect. Dos.* ʒiss. in *Aq. Card. b. & Acetos.* an. ʒi.

R. Viridis aris bene calefacti lbj. Irrora cum spir. acet. ℥iij. Destilla per Retortam vitream in igne arena intensiori. Jam R. hujus Spir. part. i℔. Spir. Tart. Rectif. p. iij. Mistis his, adde singulis uncis Camph. ℥℔. ponantur vitro bene obturato in digestionem, donec Camphora uniatu Liquori. Si cum aliqua particula Opī digeratur & filtretur, dat Elizir Antiloimicum Egregium.

Symptomata frequentissima Pestis sunt Bubo & Anthrax. Bubo crudus non aperiendus nisi ejus livor aut nigredo Gangrænam minetur; adeoque maturatio quædam est expectanda. Inconsultum autem videtur discussioni bubonum operam dare, nisi simul sudor provocetur. In bubone itaq; curando applicantur externe, 1. *Attractiva*. 2. *Maturantia*. 3. *Mundificativa* & *Consolidantia*. Sic pro attrahendo veneno & maturando tumore applicant quidam *Cepas coctas*, cum pulv. sem. sinapi, aut si dolor intensius urgeat, cum *theriaca* contusas. Huc faciunt *Bufo*nes exsiccati, in vino macerati dum mollescant, & buboni impositi; vel horum pulvis cum *Aq. Scorzone*. in forma *Cataplasmatis*, vel *Emplastrum magnet. Arsenicale Angeli Sala*, reliquis emplastris præferendum. Buboni nempe applicatur *vesicatorium*, etiamsi tumor non sit magnitudinis insignis; intermissis *Cucurbitulis* quæ bonos æque ac malos humores alliciunt, sanguinem alterant, & dolorem & febrim excitant; vesicæ post horas 8 vel plures dissectæ applicatur Emplastrum illud, cujus formula talis est. *R. Antim. Crud. Sulph. flav. Arsen. alb. an. ℥ii. subtilissime pulverisata sepeliantur in phiala in igne arenæ, donec rubescant: Vase refrigerato, eximitur Magnes Arsenicalis non venenata, deinde R. Gum. Serap. Ammon. Galban. an. ℥℔. Ol. Succin. ℥ii. Ter. vitriol. dulc. ℥i. Gummata dissolvantur in aceto forti; & per parvum lineum expressa ad consistentiam priorem bullita, misceantur cum ol. Succin. & terra vitr. & Magnete Arsenicali*. Sic habetur Emplastrum egregie attractivum, quod tamen in corporibus robustioribus vel si profundius lateat bubo, nisi ope *vesicatorii*, *escharam* non produceret. *Eschara* autem veneni extracti vera sedes est, & mediocriter crassa reperitur cute tantum superficialiter corrosa, unde multo citius & minore cum dolore separatur, quam aliæ *crustæ artificiales*. Saltem ejus separatio promovetur seq. *Unguento, R. Mell. Virg. Axung. Anat. an. ℥i. Fulig. Carmin. ℥vi. Terebinth. ℥i. Vitel. ov. no ii. Theriac. ℥iii. ol. Scorpion. q. s.* Si tumor, *crusta* prima ablata, sufficienter non sit imminutus, emplastro prædicto magnetico 2dam vel 3tiam excitabis. Tandem *ulcus consolidandum Emplastr. de minio*, vel albo cocto vel *Diapomphol.* sed lente ad consolidationem festinandum, ne lateat adhuc virus.

Verzacha bubones curavit applicando *vesicatorium* inferiori parti, deinde imponendo *vesicæ fol. betæ aut brassicæ rubræ oleo Rap. inunctum*; secundo die applicavit *Cataplasma* seq. *R. mic. pan. tritic. alb. ℥ii. farin. alth. lib. alb. an. ℥i. Herb. malv. Scabios. Scord. Rut. flor. Chamom. melilot. an. ℥i. farin. sem. Lin. ℥℔ Fenugr. ℥ii. sic. recent. N. vi. Cep. N. iii. Pulv. & coq. in Aq. font. ad formam pultis, sub finem addendo Ol. Scorp. Unguent. Resump. an. ℥℔ Theriac. Androm. ℥ii. Pulv. Croc. ℥i℔. Vitel. ov. N. iii. M. F. Cataplasma*. Quia tamen prædictum Cataplasma facile corrumpitur, ejus loco substitui potest *Emplast. melil. Diach. cum Gum. an. ℥i. ol. scorp. q. s. m.* Si tamen propter cutis densitatem bubones ist-

is medicamentis non rumpantur, aperuit lansetta, & ulcus mundificavit linimento ex Ung. Apost. ℥iii. Terebinth. Venet. Mell. Ros. an. ℥ii. Theriac. Andr. ol. Scorp. an. ℥i. vetel. ov. N. i. M. ----- Alii præmissio vel omisso vesicatorio, bubonem mitigant applicando Herb. Parid. aut Cataplasma ex fermento cum Scrophularia & bacc. Herb. Parid. aut Cataplasma ex Rad. Lil. alb. & Alth. an. ℥ii. sic. ping. N. iii. Coq. in f. q. ol. lib. alb. ad consist. Cataplasma. adde fulig. splend. ℥i. Sapon. Venet. ℥vi. ol. Ran. ℥ii. m. quo facto aperiendus est scalpello aut cauterio potentiali, ne suppurationis mora vires prosterнат aut virus repellat. Solebat quidam Hodges chirurgicæ manus vicem supplere Emplastro ex oxycroc. ℥iii. Galban. Colat. Gum. Caran. an. ℥i. Pic. nav. ℥ii. liquatis cum ol. Chamom. Apertio tamen artificialis ipsi auspiciatior habetur. Aperto utiq; buboni applicandus est balsam. sulph. anis. vel terebinth. cum ung. basil. & theriaca, imponendo desuper Emplastr. Diapomph. pro mundificatione & consolidatione, observando tamen ut diutissime apertum servetur. De Cætero, probe attendendum ne acetum, opiata, saturnina, vel mercurialia bubonibus applicentur. ----- Parotides eodem modo tractandæ sunt ac bubones.

Quoad Carbunculos & Anthraces. Carbunculus emergit cum calore purpureo & puniceo, & circulo circumcirca vel rubicundo, qui melior, vel livido, qui deterior; & gangrænæ instar partes vicinas inficit. Interdum pustula alba apparet, materiam quasi coctam continens, quæ aperta aut compressa sicca ac profunda in partibus carnosissimis radicata apparet. Interdum pustulæ plures emergunt, sub quibus durities inflammatoria apparet. In Cura, cum nil aliud sit quam incipiens partitis mortificatio, 1. ejus progressus inhibendus. 2. pars mortificata separanda. 3. ulcus relictum mundificandum. Pro primo scopo ducatur circulus Sapphiro in cute circa carbunculum: dein illinatur apex carbunculi butyro antimon. hæc enim non solum progressum mortificationis inhibent, sed & totum mortificatum separant. Denique applicetur Empl. de fulig. vel Magnet. Angel. Sal. quo non datur melius. Alii non inepte mox applicant cauterium actuale, & escharam ruptorio ex ol. Lin. & Chamom. cum Croco successive separant. His factis, ubi substantia separata probe educta est, usurpetur Bals. Sulph. anis. aut ung. Basil. cum Empl. tetrapharm. & theriac. Si adsit ardor summus, vitentur oleosa & pingua, metu sphacelismi.

Æstus in genere mitigatur usu nitr. antim. ad ℥i. in Mens. β. potus ordinarii; item Arcan. duplic. Spir. nitr. d. &c. Externe lintea intincta succo semperv. maj. & acet. ros. in quo solut nitr. applicantur pulsibus, fronti & temporibus. Sed in febribus cum excretionem cutanea junctis, calor non facile sufflaminandus est, nisi modum exceßerit.

In dolore capitis, & vigiliis; notandum quod nunc a stomacho & præcordiis affectis proveniunt, & vomitorio in principio morbi dato vel Clysmatibus præcaventur aut levantur: Nunc capitis male se habentis pedissequæ sunt, & tunc intensior est incallescencia circa frontem, oculi sunt fulgidi, & minor est inquietudo seu jectigatio. Si hæc symptomata diutius durent, delirium post se trahunt, cujus comes tandem sunt Convulsiones. Dolor Capitis in principio curandus venit, sed si prope Judicationem superveniat nil tentandum quia interdum vomitum vel hæmor-

hæmorrhagiam prælagit. Vigiliæ pariter circa crisin minus tuto anodynus tractantur. Interne mala hæc curant *Opiata & Emulsiões*. Externe illinitur temporibus *Ung. Alabastr.* cum *ol. Papav. express.* item *Epithema* fronti applicatur ex *Emuls. nucl. Persic. & sem. Papav. alb. in Aq. flor. sambuc. aut Verben. aut Solan. cum Camphora*. Applicantur etiam plantis pedum *Cataplasmata* ex *Fol. Rut. Rad. Raphan. & Sal. Comm. cum fermento*. Applicantur & fronti lintea tincta in aqua solutionis *nitri*. Notandum autem *Epithemata* humida minus convenire quia refrigerata poros stringunt; item dolorem in parte capitis anteriori a febre oriri, in posteriori vero a proprio capitis affectu. *Medulla etiam crurum vituli* recens temporibus crebrius illita vespertino tempore somnum adfert. *Barbette* temerarium *Opii* usum dissuadet, primis nempe 3 vel 4 diebus; item impuro existente ventriculo, ægrisque nimis debilibus; & tandem diu deficiente somno non nisi *Alexipharmacis* junctis concedit. Quin & priusquam ad *Laud. Op.* usum accedat, capitis dolorem sedat applicando plantis pedum & volis manuum *Cataplasmata* ex *fol. rut. ferment. acvi, fimo columb. Sal. Comm. & acet. Sambuc. Vel ex bol. armen. terr. sigill. cret. alb. & acet. calend.*

Si adsit profundior somnus applicetur naribus *succus Ruta* cum *aceto*, aut *Castor. cum acet. Rutac.* Adhibeantur *Viscatoria* cervici, item carpis aut malleolis: & Fronti imponantur *Thui, Bacc. Laur. & Piper. nig. cum albumine ovi* subacta. Interne vitentur *Theriacalia* & quæ de *Opio* participant, & propinentur acida.

Hæmorrhagia narium Critica non sistenda: *Symptomatica* sistitur sanguinis fluxum prohibendo per interna refrigerantia, nempe *Papaverina, Aq. Papav. Errhat. cum succo Portul. hinc succ. Cydon aut Rib. Syr. Portulac. denique terr. sigill. lap. Hemat. Corall. Bezoard. martial. aut Antim. diaph. mart.* ex quibus fieri possunt mixturæ cum *Aquis Symp. Plantag. Ros. &c. addito nitro, spir. vitriol. aut Salis, aceto &c.* Externe *Buso* vivus sub alis applicatus, vel exsiccatus simili ratione detentus vel pugno compressus ut probe incalescat potenter hæmorrhagias sistit; abluantur etiam manus, pedes & collum *aceto*, vel applicetur temporibus *Creta cum aceto*. Sedata hæmorrhagia laxatio alvi instituenda est, si alia non impediatur.

Sitis febrium levatur per *nitr. antimon.* in potu solum, vel *serum lactis succo citri acidulatum*, vel *aquam comm. acidulatam cum spir. sal. & Syr. Citr.* quæ optime levat, & sudorem simul movet. Si alvus simul aperienda veniat, conveniens est *tamarind. Pulp. & Decoct.* Notandum autem nec nimia quantitate nec sæpius frigidam bibendam esse, alias flatus, alvi fluxus, cordis anxietates & symptomata alia exinde metuenda esse scribit *Barbette*, quem vide de peste p. 615.

In *Cardialgia* & vomitu conducit *sal. absinth.* ad ʒi. item *Conf. menth. & Extract. Torment.* In peste exhibet *Barbette* misturam ex *Aq. Menth. Prophyl. & Cinnamom. cum Conf. Hyacinth. Sal. Coral, & Syr. Myrtin.* inunxit dein ventriculum 3 vel 4 quotide unguento ex *ol. N. M. expr. ʒiʒ ol. mac. still. ʒʒ ol. Absinth. ʒi.* Interea parvus potus conceditur, & sedato vomitu exhibetur sudoriferum. Notandum autem mala hæc non adeo facile profligari, si ex internis carbunculis oriantur, quas ventriculum & intestina subinde occupare testatur cadaverum sectio.

Alvi fluxus & tormina abdominis curat Diacond. ad ʒi in misturis propinatum; item Essent. Theriac. ad gut. 30 vel 40; item extra& theriac. ad gr. iiii. vel iv. Anodyna autem & Opiata absorbentibus mista optima sunt. Abstineat æger ab omnibus falsis & acidis alias in peste usitatis, item a largiore potu. Applicentur externe olea stillatitia mastich. absinth. Aneth. &c. cum Theriaca & Adstringentibus.

Sudores, corpore adhuc pleno, non sunt eliciendi quia facile translatio fieri potest ad Caput. Interdum post febres continuas remanent crebri sudores nocturni ex sanguine depauperato & nutrimentum non assimilante nati, qui curantur per Emuls. temperantes, vel absorbentia Coralliata, interdum martialia cum aromaticis, subjunctis amaris, v. g. absinth.

Urina suppressio prægresso sudore superveniens imminens criseos per sudorem interdum indicium est. Interdum in statu fine criseos indicis delirantibus vel alio modo affectis supervenit, & in talibus illinenda venit Regio Pubis Ung. de Alch. ʒʒ. cum Ol. scorpion. simpl. ʒi. Et omittenda sunt Vesicatoria.

Deliquia animi, palpitatio cordis & anxietas a ventriculo orta, curantur absorbentibus. Si procedant a sanguine grumoso aut Spirituum motu convulsivo, conveniunt Conf. Alchem. Castor. C. C. Spir. Sal. Armon. Externe convenit faciem & tempora irrorare mixturis Cephalicis cum Castor. & Acet. Ros. junctis.

Si adsit Prunella, aut Angina, & incipiens oris putredo, collo applicetur sacculus interpassatus calidus ex Croco. flor. Sambuc. & Sal. Petr. & fiat gargarisma adstringens ex speciebus in Aqua Hord. decoctis addito nitro & Sale Armon.

Interdum maculæ pulicum morsus referentes dorsum brachia & crura criticis diebus occupant; interdum apparent vibices longiores a guttatum sanguinis syderati dispersione ortæ. In hoc casu continuanda sunt sudorifera imprimis Aq. Galeg. Myrrha, Castor. Camphora, & Salia vol. Sedulo frigus vitandum, & corpus quotidie fricandum sacculo sale calido vel sale petra repleto; & Cucurbitæ siccæ passim in dorso brachiis & cruribus calide affigendæ & sæpè detrahendæ.

S E C T. XVI.

De Nutritione Lesa.

A R T. I.

De Phthisi & Tabæ.

Sanguis ex sinistro cordis ventriculo ebulliens distribuitur ad omnes partes ut corpus nutriatur. Læditur hæc nutritio, 1. Quando redundat vel universe in Corpulentia, vel particulatim secundum partium nonnullarum & viscerum parenchymata, ut in magno hepate, liene, &c. 2. Quando

2. Quando deficit in *Atrophia* & *Tabe*. 3. Quando depravatur, in *Cachexia*, *Anasarca*, *Ictero*, &c.

In *Atrophia* deficit nutritio, vel ratione pinguedinis & *macies* dicitur, vel ratione carnis musculosæ & *tabes* dicitur. Cartilagine autem, ossa, paraneumata, membranæ & partes fibrosæ non absumuntur, utut subinde exsiccentur plus minus & arescant. Si unum vel alterum membrum tantum tabescat, *aridura* dicitur & rarior est *atrophia universalis*. Cujus Causa efficiens sunt deficientes spiritus animales influi, qui cum spiritu insito, confermentati nutritionem alias efficiunt. Deficiunt hi vel quando non generantur ex variis sanguinis vitiis & cerebri intextura, vel quando geniti absumuntur labore, venere nimia, intensioribus meditationibus, mærore, &c. Subinde Causa atrophix est in *objecto* (& non in *efficiente*) nempe *alimento*, vel quando deficit nutrimentum, vel quando vitiosum est. Deficit autem, 1. In inedia aut quando alimenta parum nutrientia assumuntur. 2. Quando chylus genitus non distribuitur ad vasa sanguiflua, idq; vitio vel lætæarum, vel glandularum mesenterii obstructarum. 3. Quando Chylus sanguini assimilatus nimis cum eo evacuatur, in nimia hæmorrhagia, æstu succum nutritium liquefaciente, nimio motu & sudore, fluxu alvi, fluore albo, ulceribus fistulosis in artubus, nimia venere, quam sequitur *Tabes dorsalis*, i. e. successiva in dorso extenuatio, & spinæ prominentia, cum sensu verniculationis subito per medium dorsum decurrente; hujus autem *tabis* duplex est *Hippocrati* species, vel a distillatione in spinam vel a genituræ copiosiori excretionem. *Vitiosum* deniq; est *nutrimentum*, vel propter vitiosam in stomacho digestionem, vel propter vitiosam nutrimenti geniti in M. S. antea plus nimis vitia corruptionem. Sane multæ sunt tabes ex vitio ventriculi, quando aut lymphæ salivalis aut fermentum stomachi, aut etiam succi in primis viis, ita viciantur ut alimentum immutent in chylum acido salsum aut asperum, aut plus minus viscidum & serosum. Deinde & *vitio sanguinis* frequentes sunt *atrophie*, quando nempe in crasi sua vitiatur, unde etiam viciatur chylus distributus, v. g. in Hæsticis post febres male curatas, in scorbuto & hyponochondriaco malo ubi acrimonia salis scorbutici nutrimentum corporis inquinat, in mensibus Lochiis aut hæmorrhoidibus retentis aut male sanatis, vel deniq; in vitio partis solidæ nobilioris ratione cujus M. S. ad dyscrasiam degenerat.

Et talis ex visceris cujusdam vitio quovis insigniori, ac speciatim ex ulceratione, nata tabes, singulari nomine vocari solet *Phthisis*. Et quoniam pulmo præ omnibus partibus internis maxime expositus est injuriis externis, & simul talem fortitus est texturam quæ facillime sanguinis recrementa suscipit, & frequentissime vitiatur: propterea *κατ' ἐξοχὴν* ii *phthisici* dicuntur qui ulcere pulmonum laborant. Cæterum in Phthisi quacunque semper adest *febris hæctica*; & si viscus nobile suppuratum est, sequitur sordidum ulcus, quod magis magisque sanguinem inquinando *tabem* admodum exasperat. Differt *Phthisis Pulmonalis* a *Vomica Pulmonum*, in eo quod prior sit ulcus sordidum cum sanie & pure degenerato; posterior vero sit abscessus cum pure puro albo levi & aquali. Licet autem Pulmonum exulceratio frequentior sit *phthiseos pulmonalis* causa; quævis tamen alia eorum labes insignior sanguinem ad phthisin disponit. Adeo ut *Phthisis Pulmonalis* sit *Contabescencia*

tabescentia corporis ex vitio pulmonum nata: non ex sola exulceratione, sed etiam ex *corrugatione*, peregrino aliquo in asperam arteriam aut pulmonem illapso, &c. sicut è contra observari sunt pulmones exulcerati sine *phthisi*.

Causa autem *Remota* frequentioris *phthiseos pulmonalis*, nempe *exulcerationis*, sunt vel *interna*, inprimis, sanguinis & lymphæ acrimonia & *falsedo muriatica*, cujus origo prima in digestionem ventriculi vitiosa posita est: vel *externa*, v. g. vulnus aut casus indeq; sanguis grumofus in thorace, halitus acidi & corrosivi mineralium; inspiratio odoris Aquæ fortis, gypsi aut calcis; acidulæ & omnia vitriolata; potus vini acidi, vel frigidæ post æstum corporis; fumus nicotianæ copiosius haustus. *Pleuritides* etiam & *Peripneumoniæ* male judicatæ, sanguinis sputum, & variolæ, frequentissime *phthiseos* autores sunt. *Phthisis Pulmonalis hæreditarium* malum est, quod ex traduce propagatur: si ulcus confirmatum sit, fermentum ejus corruptum aut per halitum exspiratum aut per sanie[m] expectoratum, conjugem, medicum sputa olfacientem, aliosq; inficit; quin & vestes phthificorum post biennium contagium propagarunt; nec mirum, cum teste *Panarola* sputum excretum malignitate sua muscas instar arsenici interimat.

Diagnos. *Tabes* aut *Atrophia* ex vitio externo, ex causarum antecedentium examine & symptomatum syndrome facile patet. In *tabe* ex vitio interno præcognoscenda, respiciendum ad 3 causarum fontes, 1. An sit a vitio stomachi; quod præcedentes coctionis læsiones suspectum reddunt. 2. An ex vitio sanguinis: cujus suspicio subest, si macilenti sint ægri, horum enim sanguis asperior, falsior, minusq; dulcis & chylosus, quam obesorum, esse solet: item si præcesserit ulcus in quodam loco sanatum, fermentum enim ulceris cum sanguine raptum, malum infert. 3. An ex corruptela ulcerosa alicujus partis, inprimis pulmonum: *Phthisis* enim *Pulmonalis* frequentissima est, circa quam inquirendum, an a causa externa, v. g. inspiratis, an ab interna oriatur? An affectus sit secundarius, quo in casu primarii affectus, *pleuritis*, v. g. habenda est ratio; an vero primarius, cujus radix est in ventriculo male digerente, progressus in sanguine aut lymphæ exinde acido falsis factis, unde pulmonum vesiculas & cellulas erodunt, & in loco eroso supervenit *ulcus*, cujus fermentum nutrimentum proximum corrumpit, unde sordium saniei ac puris generatio, ac mediante tussi successiva excretio, donec vel ab istis sordibus suffocentur ægri, vel erosio & absumptis maximam partem pulmonibus sanguis debita in crasi deficiens, nunc mediante diarrhæa colliquativa, nunc mediantibus pedum tumoribus œdematosis mortem inferat. Hæc *phthisis catarrho* à capite defluenti falso adscripta, ita se habet: ægri nunc cum, nunc sine manifesta causa de virium labefactione conqueri incipiunt, cum appetitu plus minus dejecto aut saltem carnes horrente; sentiunt flaccescenciam substantiæ carnosæ in artubus, tussunt sed inaniter, saporem in ore percipiunt falsum præsertim mane, & malo magis progressu putridum cinereum, item saporem piscium & carniū putridarum: tussis successive intenditur, præsertim vespere, aut post lecti introitum: supervenit febricula lenta fere insensibilis, saltem levis calor post pastum cum sensu gravationis circa præcordia, & pulsus semper

per celer frequens & p'us minus parvus: Interea tussis vespertina exasperatur, respiratio fit difficilis, & expuunt alba nonnihil viscida: tandem augetur hectica tussis, calor post pastum, & superveniunt sudores nocturni: & evacuatur, vesperi minus, mane plus, copiosa materia albi-da viscida, quæ successive flavescere, interdum livescere, tandem non-nihil foetere, denique purulenta fere evadere solet. Tandem omnia symptomata augentur, simul ac oculos claudunt sudore diffluunt, capilli defluunt, & aut suffocantur, aut Diarrhæa vel pedum tumor mortem infert. Observandum autem non rarum esse furculos venarum & arteriarum expectoratione rejici; item tussim phthysicorum non statim pulmonalem sed in principio fere stomachalem esse; quin & insignes reperiri pulmonum erosiones & exulcerationes citra insigniorem tussim: & è contra copiosum pus rejectum fuisse, ubi pulmo sanus, hepar verò exulceratum inventum est.

Prognosis. Phthisis imminens facile curatur; incipiens difficilior, saltem necesse est ut cautissime & rigorose ægri observent omnia; confirmata nunquam. Quo sanior stomachus, eò melius. Qui ex pulmonum ulcere vult evadere, debet habere sex Hippocratis signa, de quibus Vid. *Sennert. & Sylv. de phthisi.*

Cura. Causæ removendæ; symptomata mitiganda; alimenta usurpanda quæ chylum alcali probe divitem suggerunt, & succos corporis temperatos reddunt. Quoad Causas, 1. Ratione stomachi, convenit vomitus, hinc acido blanda, ut *Spir. Sal. d. Liq. terr. fol. tart. Elix. propr. f. ac. Oc. Cæner. cum aceto.* Ratione acrimoniæ sanguinis & lymphæ, *Sulphur, Succin. Myrrha, Antimon. Diaph. Antib. Poter. Papaverina & Opiata, Tragacanth. Amygd. Passul. item decoct. lignorum imprimis Guajaci cum passulis*, quod obtinet resinofam substantiam sulphuream acre temperantem, fordes impactas resolventem, & dyscrasiam sanguinis emendantem. 3. Ratione denique visceris læsi, *Vulneraria*, in specie *Veron. Scabios. Heder. terr. Chærefol. item Sulphura antimonialia, Balf. sulph. tereb. Peruvianus, &c.* quæ substantiam puris ejusque proventum corrigunt.

Quoad primam indicationem, convenit vomitorium in phthisi vel atrophia incipiente ex vicio stomachi & acrimonia M. S. item in ulcere pulmonum confirmato, ubi respiratio aut materiæ excretio difficilis est, dum vires constant; cavendo interim ne merus adsit sputi sanguinis, nam potenter & copiose saniosos ex pulmonibus evacuat vomitus. Purgantia multum nocent; à lenissimo enim purgante copiosissime evacuantur cum insigni virium jactura, & exacerbatione tussis vespertinæ. V. S. noxia est, nisi suppressa sanguinis evacuatio in causa sit. Fonticuli nil profunt, cum catarrhus quem incusant nullus sit. Inter acida præstant blandiora. Nocent enim *Virviolata & Acidula. Dulcia, Saccharata, & Mellita* stomacho & visceri eroso inimica sunt, adeoque syrupi caute usurpandi. Huc facit *pulu. Conerdingii ex Sal. Armon. pur. Nitr. depur. an. 3ß. Liquir. Ite. flor. an. 3i. m.* Dos. mane & vesperi quantum cupis cultelli capit.

Quoad secundam Indicationem, inprimis laudabiles sunt *Passula*, quæ omnium optimè temperant, bene nutriunt & pinguefaciunt: hinc convenit harum decoctum cum *Hordeo*, vel cum *Rad. Helen.* temperant etiam *Liquir. Beton. Tussilag. Amygd. Sulphur* ac alia *Sulphurea* mire con-

veniunt: imprimis in exulceratione visceris Bals. Sulph. tam tereb. quam anis. ad gut. xii. in decocto pectorali vel lignorum: sed si bestica adsit, corrigenda est ejus ignea vis saccharo saturni: hinc in hoc passu usitata est tinct. antiphtis. ex sacch. sat. & Vitr. mart. cum S. V. parata; & perquam egregium est Antihet. Poter. cum Conserv. Ros. His accensendi sunt Pulveres Pectorales ex Rad. Ireos flor. oc. cancr. Antihet. Poter. Sulphure, Croco, &c. In morbo non confirmato absq; excretionē sanguinolenta exhibuit Cnophelius Pillulas ex Aloe, Myrrh. & Croc. cum bals. sulph. anis. ad ʒʒ. ante somnum; dein post 8 dies ter in die 7 vel 8 rotulas ex Spec. diatr. diatrag. frig. an. ʒii. Antim. fix. diaph. ʒvi. fl. sulph. ʒʒ. sacch. alb. in Aq. ruffilag. solut. ʒvi. ol. anis. gr. xii. f. Tabulæ. Sumuntur pulveres tales in Decocto Hedera terr. vel lignorum. In principio & incremento phthiseos largas opii doses sine noxa ferunt; adeoq; diu continuari debet, optime enim tussim sistit, puris proventum & sudores nocturnos coercet, & materiam magis coctam facilius exspuere facit. Sed si difficilior sit anhelitus, & multa viscida expectoranda sint, cautè usurpentur nè sistatur excretio. Convenit autem in specie quando tussis plus minus sicca nocturna urget. Crasin sanguinis & lymphæ egregie corrigunt decocta lignorum, in incipiente præsertim phthisi pulmonali, additis insimul vulnerariis, quæ fermentum ulcerationis inchoatæ corruptivum corrigunt. Præ cæteris conveniunt Rad. China & Lign. Sassafr. Huc facit Conserva Ros. tantopere decantata, pluribus scopis ad acrimoniam succorum corrigendam & viscerum tonum conservandum inserviens: sed saccharum junctum quibusdam nocivum est. Singulariter laudantur pulv. fung. salic. mens. maio collect. & in sole exsic. ad ʒʒ. cum hac conserva usurpat. Huc pertinet Elethuarium illud Antiphtisicum Wincleri, viz.

Rx Rad. Symp. maj. tussil. enul. mundat. an. ʒiii. coq. in f. q. aq. ad molliorem. Tunde & trajice per setaceum. Rx Passul. maj. & min. an. itʒs. coq. in brodio reliquo à radicibus, & extrahatur pulpa eodem modo. Rx Salu. acut. beton. hyssop. veron. heder. terr. pulmonar. macul. an. m. j. coq. ad molliorem in brodio à Passulis relicto. Decocto colato adde sacch. canar. itʒi. coq. ad consistent. Coletur. Adde pulv. radicum & passul. amygd. d. excort. Pinear. rec. probe pistarum an. ʒiii. Cinam. ʒii. Croc. ʒi. m. f. Eleth. Hoc solo medicamento curabatur phthisis.

Rx Conserv. Ros. Heder. terr. an. ʒi. flor. sulph. antihet. Poter. an. ʒi. lap. Cancr. præp. ʒi. Laud. op. gr. xvi. cum f. q. Diacod. Mont. f. Eleth. capiat bihorio ante cenam.

Rx Antihet. Poter. ʒj. Sacch. Sat. ʒʒ. Extr. Croc. gr. v. Laud. Opiat. gr. iiii. Bals. Peruv. q. f. f. Pillula pro 2 dos. quarum unaquæque 2 horis ante cenam assumpta, sudorem nocturnum aliaque symptomata in perfecto phthisico inhibebat.

Rx Rad. Chin. in taleolas incis. ʒiii. flor. pap. rhead. beton. scabios. an. M.ʒ. Passul. maj. enucl. & min. an. ʒi. coq. in f. q. aq. Decoctum colatum edulcoretur tantillo syr. pap. rhe.

Rx Ras. lign. Sassafr. ʒi. macer. in aq. com. mens. ij. adde Herb. hed. terr. scabios. pulmonar. an. M. ii. Sem. anis. fœnic. an. ʒʒ. rad. liquir. ʒiii. passul. min. conquass. ʒi. coq. ad ʒtiaz. Colaturam dedi cum successu in tussi pulmonali phthisin minitante.

Rx Lign.

R Lign. Guaiac. ℥iii. Cort. ejusd. ℥i. Rad. Chin. incis. ℥i. rad. bardan. helen. an. ℥ii. vacc. Junip. ℥iii. herb. veron. m. ii. hed. terr. m. i. incisa macerentur in aq. simpl. lb. xii. per 24 horas, coq. ad medias addendo in fine sem. anis. fanic. an. ℥℥. rad. liquir. ℥i. Colatura cepit perfectus phthisicus bonum haustum omni mane in lecto expectando sudorem, addendo simul gr. xii. bals. sulph. tereb. unicuiq; haustui.

Pro tertia deniq; Indicatione, quæ læsionem partis respicit, præsertim ulceratæ, conveniunt vulneraria, quorum Alkali pluribus usibus in phthisi curanda inservit, si ventriculi & primarum viarum habeatur ratio. Hinc admodum laudant Decoctum bugula, item Decoct. Symp. & Prunel. cum Chin. & Guaiac. assumendo in quolibet haustu dosin Antimon. Diaph. Hinc & Sanic. Veron. Plantag. Vin. Pervinc. Equiset. flor. Ros. &c. tam in decoctis quam pulveribus & elect. in usu sunt. Pertinent huc Elethuaria, imprimis scæationi dicata, ex pulv. scord. salv. rad. helen. &c. cum melle. Sed cum his vulnerariis simul usurpanda sunt Balsamica quantum hectica plus minus juncta usum eorum ferre potest: adeoq; in incipiente phthisi aut præservatione ejus conducunt Bals. Peruv. cum saccharo in pillulas redactum, aut vitello ovi sorbilis solutum: item Pill. River. ex M. P. Ruff. ℥i. Antim. diaph. Gum. Guaiac. an. ℥℥. Bals. Peruv. q. s. f. Pill. dos. ℥i. capiend. per mensem integrum. Item terebinth. in vitello ovi soluta cum modico flor. sulph. Item Aloe, Myrrha, Bals. sulph. tereb. &c.

R Herb. Alchym. pulmonar. fanic. centaur. min. veron. auric. mur. vinc. pervinc. flor. hepatic. an. m. i. coq. in cerevisia bene defæcata: de colatura bibebat chirurgus Stetimensis phthisi laborans 3 de die, & eadem per multos annos se sustentavit.

R Herb. Hed. terr. chares. veron. an. m. i. rad. Helen. ℥℥. rad. ir. flor. ℥i. sem. anis. ℥iii. sem. fanic. ℥ii. fic. ping. N. iv. passul. min. ℥℥. rad. liquir. ℥vi. infunde & coque in aqua, in phthisi pulmonali nondum inveterata.

R Visc. pyror. salv. an. ℥i. pulmon. veron. flor. farfar. an. ℥℥. rad. enul. ℥ii. sacch. cand. alb. ℥ii. m. f. Pulvis. dosis ℥i. Pulvis est antiphthisicus Erbenii.

Quoad Symptomata, Tussim, præsertim ferinam, & sudores nocturnos optime mitigant Opiata. Sreatum egregie promovent remedia ex talaco, imprimis syrupus ex succo rite paratus. Si sputum multum ac fatidum fuerit, mel & myrrha sreatum promoventibus semper addenda erunt. Diarrhæam Colliquativam inhihent absorbentia, ter. sigil. C. C. ust. &c. vitando mellita. De Suffitibus nil attinet dicere.

Quoad Dietam. Virtutis digestivæ & hinc dietæminis appetitus habenda est ratio. Hinc conveniunt alimenta copiosum alcali acre temperantia & succum non facile exhalabilem sed roridum suggerentia, v. g. Cameri, Ostrea, & præ cæteris lac, modo colluvies viscerum & vitia stomachi correctæ fuerint, alias enim in ventriculo corruptetur: Convenit imprimis in tabe ex acrimonia humorum, item ulcere pulmonali; nam abstergit parte serosa, conglutinat caseosa, nutrit & temperat butyrosa. Addi debet saccharum ne coaguletur, & post assumptionem corpus moderate moveri, ut facilius distribuat. Optimum est muliebve & butyrum ex eo paratum: huic proximum est asinum serofitate qua gaudet ulcus detergens, dein Caprillum optimum in scorbutica phthisi addito spir. Cochlear. aut sp. Sal. armon. Debet lac ter in die sumi

sumi, & vix ullus alius cibus concedi, saltem *passula* aut *ova sorbilia*, quæ egregie nutriunt.

A R T. II.

De Atrophia Particulari seu Aridura.

A *Trophia membri particularis* sequitur, quando tam sanguis quam chylus non recte affluit in partem nutriendam, propter arteriæ ad eam tendentis læsionem & compressionem, ex luxatione, fractura, tumore duro, & similibus: item quando pars adeo debilitatur ut alimentum, licet conveniens, recipere retinere & commode agglutinare nequeat. Debilitas hæc pendet a vitio spiritus insiti, qui habet se ut agens in nutritione. Debilitatur autem spiritus insitus, quando ex vulnere copiosius effluit nutrimentum aut synovia articuli, vel quando per ulcera in saniem & pus mutatur, & sic cum succo nutritio influo simul absumitur *spiritus insitus*, a quo *insiti* vigor dependet. Hinc licet vulnus aut ulcus sanatum fuerit, pertinax tamen *Aridura* sequitur, quia fibræ convenienti nutrimento antea destitutæ exsiccatæ & contractæ poros partis magis connivere faciunt, ipso interim spiritu insito labefactato & nutrimenti agglutinationi impari. Quin & debilitata dicto modo pars minus robusta existens aliâ ipsi respondenti, facilius objectorum externorum impressiones recipit, adeoque aeris mutationes præsentit. Debilitatur & *Spiritus insitus* per paralyses, convulsiones articulorum, compressiones & distortionem nervorum & tendinum, item horum dislocationes: licet enim hæc læsiones apparenter parvi momenti sint, & sine continui læsione, impediunt tamen plus minus radiosum influxum spiritus animalis insiti, unde pars successive debilior cum sensu stuporis & formicationis, tandem flaccidior & plus minus tabida quasi redditur. Disponitur etiam pars successive ad *Atrophiam* ex decubitu lymphæ catarrhalis in quandam partem, ejusque articulationem, & inde fibrarum ac tendinum resolutionem cum sensu doloris obtuso; ut in Arthritide crebriori. Omnes hæc *aridura* difficiles sunt curatu, idque eo magis, quo magis confirmatæ ac inveteratæ.

Cura. Promoveatur spir. animalium & M. S. ad partem influxus. Si *Aridura* inducta fuerit cum solutione continui & effluxu nutrimenti spirituosius, conveniunt magis *temperata* in calore, probe *humefactantia*, & humore roscido oleoso partem perfundentia: hinc *calefacientia* & sensibilius *stimulantia*, ut spirituum uberius radius & humorum copiosior affluxus in parte conservetur: Sin fuerit cum sola læsione absque continui solutione, cum internis & sudoriferis, externa discutientia & resolutione usurpentur. Catholicum remedium est *Arcanum Aluminis felici Wurzi*. cum linimentis & pinguedin. appropriatis applicatum. In specie si fuerit *aridura* cum effluxu nutrimenti, in vulneribus, &c. conveniunt foris cum decoct. emoll. v. g. capit. ped. pulmon. & hepat. ovis & agni. postea f. Unguentum ex pingued. arde. ran. an. ℥ii. porcell. ℥iiii. factu litu applicetur Empl. ex pingued. porcin. Si ex paralyti, contusione, &c. sequatur *aridura*, post frictiones partium deorsum institutas, f. ung. ex alum. plum. pulv. sabin. ol. Laurin. vel Junip. vel fiat Aqua cum Vino destillata

Stillata ex sem. cort. & rad. armorac. & similibus, cum pannis calidis probe affricanda, præsertim ubi adest sensus fornicationis aut stuporis. Si ex defluxu catarrhali doloroso aridura superveniat, præter sudores internis concitatos, optimi sunt spir. formic. & lumbr. terr. cum paucis S. V. addito alcali fixo per retort. destil. & Rectif. item Aq. Articular. ad extra cum paucis spir. sal. armon. cum calce viva; imprimis liquor. Lumbr. terr. per deliquium in clibano paratus.

A R T. III.

De Cachexia, Anasarca, & Leucophlegmatia.

DEpravata Corporis nutritio vocatur in genere *Cachexia*, in qua nativus cutis color, imprimis faciei, languescit, mutaturque in varium, pallidum, luteum, virescentem. Dependet ab effusione humoris viciosi, loco nutrimenti, hinc inde distributi in habitum corporis; & si humor iste est albus dicitur in specie *Cachexia*, sin flavus *Icterus*, &c. Licet igitur in genere *Cachexia* quæcumque corporis & partium subcutaneorum mutationem a statu naturali innuat; in specie tamen istud tantum vitium *cachexia* appellatur, quando corpus a nativo colore in pallidum & humidum subrumidum & flaccidum degenerat, & a sanguificationis defectu in specie dependet. *Cachexia* talis junctam simul solet habere dyspnæam, præsertim sub adscensu corporis ad altum, cum cordis palpitatione & arteriarum circa jugulum & tempora pulsatione: Accedit Crurum lassitudo; non raro compressivus & anxiosus præcordiorum dolor, post pastum intendens; febris lenta, fere quotidiana periodica; pulsus inæqualis parvus, frequens & debilis; urina cruda aquea, subinde turbida copioso sedimento albo: tandem sepevenit *Leucophlegmatia*, *Anasarca*, & *Hydrops*. Fæminas frequentius afficit ob vitam sedentariam & menstruationis vitia; nulli ætati parcat, & sæpe comitem habet affectum *Scorbuticum* vel *Hypochondriacum*.

Causa Proxima est nimia cruditas M. S. indeque deficiens fermentatio; unde chylus non rite assimilatus, cum crudo sanguine circularis, corpus non debite nutrit. *Remota* respicit *Cachexiam* vel *Primariam* vel *Secundariam*. *Primaria causa Remota* est deficiens chylosis, dum alimenta in pituitam acidam degenerant: adeo ut in causa sit acidum quasi fixum in primis viis, quod fovet bilis inertia seu deficiens acrimonia salino-volatilis. Exinde M. S. particulæ fermentativæ succo isto crudo obrutæ chylum non assimilant, sed massa cruda, viscida & occulte acida, de facili stagnat in præcordiis, & dum levi corporis motu celerius moveatur ad pulmones & cor, dyspnæam & anxietates infert. Si ulterius serpat malum, & habitus corporis tumidus sit, adeo ut fibrarum & musculosarum & nervosarum tonus relaxetur, dicitur *Leucophlegmatia*, summus *Cachexia* gradus. — Cum *Cachectici* non aut difficillime sudant & parum mingant, sanguis exinde fit serosior & glandulæ partium musculosarum aut vasa lymphatica obstruuntur, quod vitium *Anasarca* dicitur: Et si humorum istorum decubitus fiat ad crura, scrotum, ac tandem abdomen, *Hydrops* audit. Adeo ut *Anasarca* &

Leucoplegmatia differant in eo quod prior sit habitus serofus crudus cum splendore & nitore cutis, & vestigia digito cuti impressa brevi in illa dispareant: hæc vero sit habitus pituitosus, i. e. crudus chylosus, cum nitore minore quam debet esse, & diu durantibus vestigiis à digito impressis. *Cachexia Secundaria causa remota* sunt menses suppressæ, febres chronicae, quæ fermentum digestivum alterando, mediate sanguinem alterant; hæmorrhagiæ nimia & gonorrhæa, quæ spiritus dissipando fermentationem stomachi lædunt; Lues venerea; Urina suppressa, viscera abdominis affecta, foetus mortuus, secundinæ retentæ, quæ sanguinem inquinando debitam ejus spiritusascensionem impediunt.

Prognosis. Inveterata difficilis est curatu & sæpe in hydropem degenerat. Si superveniat mulieribus quibus menses ordine naturæ deficiunt; aut sequatur febrem acutam vel intermittentem, male a medico, vel a crebriori ab ægro potu, tractatam; difficulter curatur. Si occurrat scirrhus hepatis aut lienis confirmatus, vix curabitur.

Cura. In *Cachexia primaria* acidum primarum viarum absorbendum; viscidum incidendum; bilis inertia acuenda aromaticis, præsertim amaris; cruditates primarum viarum evacuandæ, vomitu, secessu, diuresi, &c. In *Secundaria* morbus primarius curandus & læsiones ab illo inductæ eliminandæ, observando semper primæ digestionis negotium. In Genere, quo lenius tractantur Cachectici, tanto citius curantur. Regimen diætæ & exercitium omnino conveniunt. Præmissis una alterare vice absorbentibus, v. g. *sal. digest. hypoch. crem. tart. lap. cancr. sal. absinth. sal. ammon. &c.* propinetur vomitorium, aut si hoc minus conveniat, potio Lenitiva cum Gum. Ammon. vel R Extr. Panchym. Croll. gr. xv. Extr. mart. cum suc. pom. gr. vii. Extr. troch. alhand. gr. iß. cum f. q. Essent. mart. f. Pill. In *Anasarca* convenit succus Ireos rec. per residuum, depuratus cum pauca Manna. His præmissis usurpetur solutio mart. cum suc. pom. vel liq. mart. solar. vel sal. mart. comp. item tinct. vitriol. mart. & vina martial. observando conditionem ventriculi qui facilius aut difficilior talia ferre potest. Sub usu martial. alvus servetur aperta, cunctis septimana semel purgando. His aliquantulum continuatis fiat progressus ad aromatica imprimis amara; item spir. & salia volat. Rob. Juniperi quod egregium, vel solum, vel cum Rhabarb, quod non solum laxat, sed etiam acidum corrigit, bilem acuit, urinam movet & atoniam hepatis corrigit. Passula mire sanguinem temperant, ejus fermentationem restituunt, & bilem conservant. Sane in Cachecticis adesse solet Intemperies frigida, & omnia aromatica amara resinosa hanc optime corrigunt, in specie Elix. Propr. f. ac. Essent. menth. Essent. Cent. min. spir. sal. Armon. Spir. Carmin. de tribus, tinct. nephrit. Liq. CC. Succin. Elix. menth. & spir. Bacc. Junip. ad aliquot guttas ter in die usurpata.

R Herb. Absinth. menth. an. m. i. rad. Helen. ʒi. Gentian. ʒß. Rhabarb. el. ʒvi. fol. sen. f. stip. ʒi. rad. belleb. nig. non præp. ʒvi. cort esul. præp. ʒiii. sal. tart. ʒß. Indantur nodulo vino infundendo pro scopo alterativo.

R Herb. rosm. salu. an. m. ß. Absinth. m. i. fl. cent. min. p. iv. fl. genst. p. iii. Rhab. ʒiß. Cinam. galang. ZZ. an. ʒiii. lim. mart. rec. ʒiß. includantur nodulo ut prius.

R Pulp.

Rx Pulp. passul. ℥vi. Extr. mart. cum suc. pom. ℥vi. rhabarb. ℥iii. cinam. ℥i m. f. Elect.

Rx Elix. Prop. f. ac. ℥i Essent. absinth. cent. min. an. ℥iii. M. Dos. gt. 50 ter de die.

In *Anasarca* & *Leucophlegmatia* eadem conveniunt, sed validiora, additis sudoriferis & diureticis pro habitu corporis simul emendando. Sudorifera inter eminet decoct. sassaf. & Guaiac. hinc decoct. gran. Junip. rad. vincetox. helen. fruct. Cynosb. cum arill. Pro scopo diuretico egregium est laxivium ex ciner. absinth. & genist. cum vino albo parat. Vinum absinth. aut Enulat. pro potu, & quælibet amara post martialia utramque in his affectibus faciunt paginam. In *Anasarca* ab obstructione mensium egregium est decoctum forte asari, addit. cinnam. sabin. bacc. Junip. & rad. rub. Sequens decoctum in *Anasarca* proficuum observavi.

Rx Rad. bryon. rec. ℥i. rad. asar. ℥℔. sal. tart. ℥iiii. Infund. in f. q. aq. in loco tepido per noctem. Mane adde rad. vincetox. ℥vi. comar. absinth. m. i. fr. bell. m. ℔. bacc. Junip. ℥iiii. Incisa & contusa infundantur & confundantur simul in aq. simpl. Colat. ℥xv. ad spir. sal. ammon. tint. nephrit. an. ℥iii. fr. de hyssop. ℥iiii. m. De quo capiat ter. in die bonum haustum.

A R T. IV.

De Hydropes.

Hydrops est collectio præternaturalis humorum seroform, cum tumore, distentione, mollitie, & non raro fluctuatione partis. Si Universalis sit, dicitur *Anasarca*: si particularis varia sortitur nomina, v. g. in abdomine *Ascites*, in capite *Hydrocephalus*, &c. Fit & hæc collectio subinde in bursa omenti, duplicatura peritonæi, pericardio, utero, testibus, &c. *Tympanitis* a flatibus orta improprie ad *Hydropes* refertur. Frequentissima est *Anasarca* partium inferiorum, viz. scroti, pedum, & adominis, quæ nec *ascites* est ratione tumoris pedum & scroti, nec *anasarca* universalis, sed *hydrops* sui generis.

Causa *Hydrops* non est hepatis vitium, magis quam aliorum viscerum: quin & generatur *hydrops* visceribus penitus illæsis. Pro causa itaque eruenda, considerandum quod *hydrops* est nunc *morbus secundarius*, nunc *primarius*. Oritur nempe, 1. Ex feb. intermit. speciatim quartanis male tractatis, præsertim quando ægri in paroxysmo nimis bibunt. 2. Ex *Asthmate* tam humoroso quam convulsivo, & aliis pectoris affectibus, v. g. *Empyemate*, *Phthisi*, sanguinis sputo. 3. Ex *Renibus obstructis*, debilitatis, ulceratis, aut ullo modo affectis; idque frequentissime. 4. Ex vitio visceris cujusdam nobilioris in abdomine, hepatis, nempe, lienis, uteri, & imprimis glandularum mesenterii. 5. Ex *Ictero* & quibusvis *Cachexia* specibus: in specie ex *Scorbuto* sequitur *hydrops* sui generis. 6. à sanguine vel præternaturaliter excreto, in hæmorrhagia nimia, vomitu aut sputo sanguinis, &c. vel retento in suppressis hæmorrhoidibus aut menstruis. 7. Ex nimio alvi fluore, vel purgantium usu, *Dysenteria*, *Ptyalismo* diuturno & quavis nimia excretionem. 8. Crebriori aut Intempestivo Potu, imprimis nocturno, vel frigida post æstum,

vel in paroxysmis febrium. Quo facit S.V. & potuum aromaticorum abusus. Juxta has causas magis particulares, observandum urinæ & transpirationis defectum, in hydropicis fere semper adesse. Et fere primam occasionem hydropi suggerunt *Renes*, adeo ut optima hydropis cura in urinæ provocatione consistat, & hac fluente subito evadant ægri. Serum enim quod aliàs sub forma urinæ emittendum erat, in abdomine coacervatur, sed nullas habet urinæ proprietates, nec saporem, nec odorem, nec colorem, cessante nempe *renum* functione. Quoad *Insensibilem Transpirationem*, ejus penuria colligitur ex eo quod hydropici & omnes cachectici difficillimè sudant vel in ipsis balneis, imprimis si jecur aut lien obdurerit: unde si sudor supervenerit, adeo ut æger se alleviari senserit, bonum est.

Symptomata Hydropis vel *præsentis* vel imminētis, ita se habent. Incipit tumor Oedematosus plus minus serofus circa talos pedum, impressa digiti vestigia aliquamdiu retinens, qui noctu & matutino tempore imminuitur, interdiu augetur, & vesperi multo major videtur. Transfit hic tumor paulatim ad Ventrem, deinde ut plurimum ad scrotum, & tunc simul intumescunt testes, præputium & colis. Dum æger de latere in latus vertitur, murmur & fluctuatio aquæ quasi sentitur; quin & in toto corpore, ejus impetus conspici potest. Venter nunc sensim, nunc subito & brevi intervallo; nunc in uno tantum latere, nunc in utroque intumescit: nunc quasi in 2 partes divisus est, nunc æqualiter distenditur ab hypochondriis ad pubem, & erecto corpore sentitur pondus in regione inguinum. Plerumque tumidus manet venter post mortem. Dum sic inferiores corporis partes accrescunt, jugulum cervix & pectus emaciantur; quibusdam tamen facies præsertim matutino tempore à somno intumescit, interdum & ad extremum manus inflantur, colore faciei pallido plus minus ac livido. Adest plerumque pruritus & interdum scabies; abscessus quæque & maculæ in cruribus sæpius lethales. Adest ut plurimum febris continua lenta, circa vesperam manifestior; pulsus parvus crebrior, subdurus cum quadam tensione; sitis intensa indulgendo crescens; inappetentia, quæ (utut rarissime) cum minore siti juncta, melius est signum; magna angustia circa præcordia, & spirandi difficultas, maxime cum loca alta scandunt, quæ etiam imminētem hydropem præfagit; dyspnæa nocturna; & plerumque tussis sicca inanis mali ominis. Nonnunquam epilepsia aut apoplexia, ut plurimum lethales *asciti* superveniunt. Alvus nunc clausa est, nunc cum euphoria subito liberior. Hydropicæ & gravidæ discernuntur invicem, 1. Ex harum colore faciei vivido. 2. In his tumor inæqualis ad præcordia vergit; in illis tumor æqualis & quasi oedematosus ad inferiora vergit, & mammæ detumescunt; ut nil dicam de motu foetus. 3. In illis sentitur aquarum fluctuatio, cum siti; & quo se vertunt labitur aqua: in gestatione nil tale. 4. In illis perit oculorum nitor, in his vivacitas oculorum gestationem significat. 5. Hydrops membrum gravat, fœtus non. 6. Illis fluunt sæpe menses, his non. 7. In his urina ut plurimum crassa, intense tincta & perquam lixivialis, pauca tamen excernitur; estque semper parcior quam assumptorum fert ratio; utut in quibusdam pallida tenuis cruda sed & pauca prodeat. In gestatione hæc non occurrunt. ---- Contentum autem fluidum plerumque pallidum

dum & citrinum est; interdum luteum, viride, flavum in nigrum vergens, vel loturæ carniū simile. Leni igne in Gelatinam nunc albam nunc viridem abire observatur. Acre est & acido falsum, adeo ut aquæ permistum instar saponis spumam excitet, & subinde interanea, crura, intestina, præsertim rectum, dum per alvum excernitur, rodit & ulceret. Aescensionem hanc confirmant tumorem discutiencia tam interna quam externa ad alcalium naturam accedentia, & sudor hydropicus lac coagulans. Hinc colligitur tumorem quidem esse à contento liquore, sed tensionem & inflationem esse ab ejus fermentatione seu turgescencia, vel in se, vel cum succo partis nutritio concitata: Item acre hoc vellicans fibras partium, adeo ut obrigescant, quo ipso angustantur pori & quivis cæteri meatus, tam transpirationem & sudorem, quam urinæ excretionem, propter fibras & membranas renales eodem modo tensas, impedire. Ex hujus etiam acrimonia irritante oriri videtur, quod tanta sit anxietas præcordiorum, cum insigni tensione & quasi cingulo constrictorio non solum circa pectus, sed fere maximam partem circa hypochondria; quæ in feminis gravidis, utut ventre maxime tumido, non deprehenduntur.

His præmissis constat *causa proxima* ascitis pedum, scroti & abdominis, cujus differentia ab *ascite* proprie sic dicto, i. e. abdominis particulari, in *observationum monumentis* probe attendenda. Suppono enim humorem contentum maxima ex parte serum esse, seu commune recrementi & alimenti vehiculum, quod in corpore ad hydropem disposito *coæservatur* propter imminutam transpirationem & urinam; generatur autem ex insigni in hæmatosi virio (adeoque hoc hujus hydropis causa erit proxima) ratione cujus chylus non debite assimilatur, sed alteratus, magis magisque attenuatus, & resolutus, certis in locis decumbit, & extra vasa cum vehiculo seroso subsistens talem infert tumorem. *Remota causa* sunt omnia ad *Cachexiam* disponentia, fere semper læsa in primis viis digestio; item partium solidarum & sanguinis alteratio à morbis antea recensitis: Adeoque pro causarum remotarum diversitate, tanta nascitur diversitas humoris in corpore hydropici, ut nunc chylosus, nunc pituitosus, nunc cruentus, nunc alio modo affectus deprehendatur. Extravasatur autem serum illud multiforme, non lacteorum aut lymphaticorum vasorum vitio, nisi per accidens & in partialibus hydropis speciebus; sed ex vasis arteriosis, ex virium aliquali defectu & massæ sanguineæ serosioris difficiliori circulo: movetur enim sanguis non proprio sed cordis impetu; hoc itaque debilitato difficilius movetur & magis deorsum fertur sanguis; & spissior sanguinis pars debilem cordis impetum facilius recipit & tandem in venulas ex arteriis protruditur, dum fluidius serum qua data porta à sanguine secedit, proprio pondere ad inferiora & ubi notabilius languescit cordis impetus, delatum. Hinc est quod magis vesperi & stantibus, quam mane & jacentibus, tumor increseat, quo facit etiam fibrarum strictura; item quod superveniens febrilis impetus adeoque sanguinis rapidior circulus, tumorem imminuat, scilicet serositates extravasatas in vasa retrudendo. Considerandum enim serum facile à sanguine separari, ut in sanguine venâ secta emissio constat; idque potiori jure in hydropicis quorum sanguinis textura & mistio vitiata est. Ex impedito autem sanguinis arteriosi in venas transitu,

transitu, separationem & extravasationem feri facile contingere, patet ex *Loueri* experimentis; ubi ligata venâ cava infra cor, sequebatur abdominis tumor serofus; & ligatis jugularibus, quasi hydrocephalus; item ex eo quod gestatio oneris gravioris, aut compressio circa os stomachi, hydropem induxerint. In *Anasarca* autem partium inferiorum, seu *Ascite*, debilius est cordis robur, unde contenta ex parte spontaneo sui motu deorsum magis feruntur. Hæc de *Hydrope Ordinario*. *Extraordinarie* quidem observatum est abdomen repletum à liquefacta pinguedine aliisque humoribus colliquis, in diabeticis, hecticis, feb. acutis, &c. quo in casu colliquationis primaria ratio habenda est.

Prognosis. Si adsit scirrhus visceris cuiusdam insignioris fere nunquam curatur hydrops; saltem curatus facile recidivat & tunc lethalis est. Si nascatur post febrem, minus est periculi, quam si à seipso incepisset. Hydrops ex perverso purgantium usu admodum periculosus. In hydropo, cachexia aliisque morbis diuturnis similibus, dejectio nigra, non à medicamentis, lethalis est. Quò minus urinæ redditur, eò pejus. Tussis, malum. *Vid. Hip. l. 2. prædiction.*

Cura. 1. Humorum Colluvies removenda. 2. Eorum Scaturigo sistenda. Pro his scopis rite obtinendis. *Observ.* 1. In principio *Purgantia* sint lenia, ut disponantur primæ viæ ad subsequendas fortes purgationes; deinde dari debent vehementer *Purgantia*, imprimis in *Ascite*, observando ut operentur, aliàs, contenta corporis colliquando, aut non evacuando, malum augent. Propinari debent luna decrescente, tum enim ipsum malum decrescere solet, adeoque adjuvat natura. Crebra utique purgatio nociva est, quia utiles succos simul colliquat, & ita vires ac viscera debilitat. 2. Ubi adest vomendi conatus aut gravior dyspnæa, commode institui potest *Vomitum*, sed larga dosi, aliàs non movebitur *hydropicus*, idque aut ob ventriculi atoniam, aut ob remediorum à contentis serositatibus acidofalis alterationem & quasi fixationem. 3. *Diuretica* vera sunt *Hydragoga*, natura viam monstrante: sed prius *præmittenda universalia*, ex intempestivo enim eorum abusu potius impeditur quam promovetur urinæ fluxus. Aliàs his imprimis infusendum, nam incidunt, penetrant, abstergunt, resolvunt, &c. 4. *Opiata* in omnibus morbis Chronicis vires ulterius dejiciunt & viscerum tonum ulterius labefaciunt. Immo post acutos morbos, si languent adhuc ægri, ex usu opii hydropici evadunt. Per accidens quidem fibras irritatas demulcendo, & spirituum impetum nonnihil retrahendo, sudorem & urinam promovent, & sic prodesse observata fuerunt: Sed cautissime hoc pro exemplo habendum.

Priori scopo satisfaciunt *Evacuantia*, tam *Interna*, *Purgantia* nempe & *Diuretica*, quam *Externa*, *Paracentesis*, *Vesicatoria*, *Elcharotica*, &c.

Inter *Purgantia* selectiora est *Sambucus* & *Ebulus*, & horum corticis mediani succus cum *Oxymel*. *Squill.* propinatus. Purgat valide & simul acerrimo sapore specificè alterat *Rad. Irens nostrat. flor. carul.* nempe ejus succus per residendam depuratus ad ʒvi. vel ʒi. item *radix* incisa in vinum vel sero *lactis* infusa. Ne acrimonia sua noceat succus jungatur syr. viol. vel *rad. rec.* bulliat in juscule pulli, quod propinetur debilibus successive. *Falap.* ad ʒß. aut ejus *Resin.* ad gr. xv. cum vitello ovi soluta in forma emulsionis, aut essent. ejus citrata, conducunt. *Gummi guttæ* cautus sit

sit usus, quia facile pulmones exulcerat. *Elaterio* vero aut ejus *Essent.* aut *extract.* vix datur præstantius remedium. *Rad. Bryon. correctæ* & purgat & singulariter alterat, in specie in *hydrope uteri*. In *Regno Minerali*, mirè aquam evacuant, *Cryſtalli ex Luna cum Spir. Vitriol.* parati, sapore amarissimi, quos optime descripsit *Boyle in usu Philos. exper.* dantur gr. ii. vel iii. cum *mica panis* in *Pillulas* redacta. Perquam conveniens est merc. dulce. cum *Merc. Vit.* mistus ut evadat per inferiora purgans.

R̄ *Tart. Vitriol.* gr. xii. *Ref. Jalap.* gr. xi. *Extr. troch. alh.* gr. vi. *ol. dest. mac.* gt. ii. m.

R̄ *Extr. Elater.* ʒi. *Ref. Jalap.* gr. ii. *Extr. troch. alh.* gr. i. cum *Ess. Absinth. f. P.*

R̄ *Conserv. flor. Persic.* ʒi. *Merc. vit. cum Merc. d. mist.* gr. xv. *Extr. Elat.* gr. ii. cum f. q. *ʒr. flor. Persic. vel de spin. Cervin. f. Bolus.*

Diuretica inter excellit *Decoct. lign. Junip.* (longe magis appropriatum in *Anasarca*, quam *decoct. Guajac. & Sassafr.*) *Decoct. Bacc. Junip.* in vino. *Rob. junip.* item *Malvat. Junip.* cum tinctur. *Nephrit.* quæ tam sudorem quam urinam movent. In *Anasarca* conveniunt magis *diuretica fixa*, viz. *Salia lixivialia*, sament. vitium. *junip. Genist. stip. fab. absinth. sim. columb. &c.* in vino diluta, & sub forma lixivii exhibita; additis interdum arom. ut melius firmetur tonus stomachi. In specie *Sal betul. arbor.* in vino *malvatico* per urinam *hydropem* pellit. In *Ascite* vero, aut ubi *urina* crassa intensa tincta & lixivialis apparet, conveniunt magis *Diuretica Volatilia*, ut *spir. sal. tartar. Spir. Camminativus, tinct. nephrit. Spir. urin. per putrefact.* cum suo sale vol. rectific. & cum ana *S. V. Rectif.* addito pauco *Ambra & Moschi* circularus, laudatur multum ad ʒʒ. pro dosi. Optima sunt *Lumbricalia*, ut *Decoct. Lumbr.* in vino; item *spir. lumbr. per putrefact. junctus malvat. Junip.* aut spiritui *urin. volat.* vel in vino decoctionis *rad. fœnic. & bacc. Junip.* Egregius est liquor. *lumbr. terr. in clibano* paratus. Eadem de *Asellis* valent. *Pulv. bufon.* in umbra exsic. sine caput. & intestin. ad ʒi. singulare quid obtinet. Potes dare 3 vel 4 vicibus, ita tamen ut 3 vel 4 dies post assumptionem intermittantur, nè debilitetur æger. Aliàs & *bufones vivi* lumbis applicati per copiosum urinæ profluvium *hydropem* solvere dicuntur. *Opercula Cochlear.* bene depurata & pulveris. in larga dosi, vel cum *spir. sal. soluta*, egregie perurinæ profluvium *hydropem* solvunt. *Premissis Diureticis*, conveniunt *Diaphoretica*, in specie *Decocta Juniperina, Lignorum, Milii, &c.* sed magis in *Anasarca* quam in *Ascite*. Forſan & *Salivatio Mercurialis* interdum cum fructu institui potest.

Externorum usum docuit *Natura*, nunc umbilicum aperiens, nunc veficas in crûribus, nunc foramina in pollice pedis excitans, & sic colluviem evacuans. *Naturam* imitatur *Ars*, in *paracentesi*, percutiendo abdomen per acum argenteam perforatam. Locus convenientissimus est umbilici dilatati prominentia, hinc à latere umbilici aliquot digitorum transversorum latitudine, notando simul membranam peritonæi in *hydrope* valde crassescere. Emitteretur aqua successive ad ʒvi, vii, vel x. pro virium ratione, nam ex subitanea extractione subinde mors sequitur. Operatio est tutissima & efficacissima, idq; magis in *Ascite* quam *Anasarca*; modo non nimis tarde adhibeatur; si enim jam accesserit scirrhus aut vitium nobilioris visceris, palliativum saltem est

est levamen. Fit & scroti tumidi apertio ferro vel cauterio, admodum dein spongia ut evacuetur aqua. Sed colluvies per aperturam destillans gangrenam inferre potest, adeoque sedulo defendendus est locus apertus, non communibus defensivis, sed additis in specie balsamicis, resinosis, amaris. Hinc Emplastro de minio adatur Empl. Diasulph. Rulandi. Solent & leniter scarificari Crurum loca carnosia circa suras, ita ut incisiones a se invicem distent; defensiva supra & infra applicando, & propter gangrenæ metum fovendo loca vicina cum S. V. Theriacal. aut Crocat. & vulnuscula S. V. camphorato. Serum linteolo molli citra frictionem, vel apposita spongia excipiendum. Subinde evacuatür Aqua vesicis spontaneis in Cruribus, quibus applicandum fol. brassica; quod multum seri extrahit. Hinc usurpantur Vesicatoria, in partibus carnosissimis femorum vel crurum, in quibus gangræna minus metuenda quam in nervosis; vel, cauteria, tam actualia, quam potentialia, quæ successive, non confertim ut vesicatoria, aquas educunt, adeoque cum minori gangræna metu. Præcaveretur autem gangrænae metus fotu aromatico, & balsamica vi picis burgund. His accedunt punctura cum acubus, & profundior paulo unguinum abscissio, qua occasione aqua successive destillat.

Quoad secundam Indicationem in usu sunt Alterantia, inprimis Mars & Absinthium. Optimum est vinum martiale, mane & vespere usurpatum per 3 aut 4 septimanas; item martialia quævis aperitiva, pulveres & extracta anticachectica, præsertim cum tartaro parata aut lociata. Absinthii solius usu plures hydropici curati fuerunt. Vincetoxici decoct. specificè per sudorem & utrinam hydropicis confert. Huc facit Destillatum Paracelsi ex tart. rub. ibi. hirundinar. ibi. Colcoth. 3viii. vin. ard. q. s. pro incorporatione: sed continuato usu opus est, cum post aliquot dies saltem operari soleat. Rhabarb. nobile est specificum; inprimis in eleff. cum Rob Juniperi, quod diuretica ac diaphoretica vi multa præstat. His accensetur succus Alii vir. cum jure vervecis, vel decoctum alii in lacte, vel ipsum allium comestum, egregie diureticum. In Hydropo post Isterum Chelid. maj. & marrub. specifica sunt. Nobile est decoctum hederae terr. quæ & externe locis tumentibus cum fructu imponitur. Ex Tartaro, Tinct. acris, ter. fol. tart. tinct. mart. tartarif. tinct. vitriol. mart. Spir. tart. probe Rectificatus, sal. tartari, &c. polychresta sunt, & tanquam digestiva purgantibus præmittenda optime conveniunt. Fit & specificum ex lap. ceraun. cum aqua quadam appropri. in alcohol redact. p. iv & exuv. serpent. p. i. invicem mistis. Sequuntur formula.

Rx Rob. Junip. ʒiβ. Extr. mart. c. suc. pom. ʒvi Pulv. Rhab. el. ʒiii. cum s. q. Aq. Cinnam. f. Elect.

Rx Spir. Carmin. de tribus spir. sal. ammon. na. ʒβ. m. Dos. ʒβ in vehic. conven. aliquoties in die.

Rx Sal. sim. columb. ʒi. Pulv. Bufon. ʒii. m. pro 2 dos.

Rx Rad. Cichor. ʒiii. Rad. gram. ʒii. rad. gentian. belen. cort. cappar. an. ʒi Cort. lign. sassifr. ʒii. Comar. absinth. vulg. & pont. flor. Card. b. summit. Centaur. min. an. p. i. flaved. Cort. citr. ʒii. Ex incis. f. nodulus, cui affundatur dimidia mens. vini malv. stent in loco tepido per diem & noctem. Hinc bibatur mane haustulus. Continuando mire urinam pellit.

Rx Rad.

℞ Rad. Vincetox. ℥i℥. Herb. chelid. maj. marrub. absinth. an. m. i. cort. Citr. Aurant. an. ℥vi. Sem. frax. fenic. an. ℥iii. Galang. Caryop. ʒʒ. an. ℥i. sal. tart. ℥vi. Incis. & Contus. infunde in vino. Idem facile potest fieri purgans addendo Rhab. Helleb. nig. Rad. Ireos N. &c.

Præter hæc Interna etiam Clysmata multis usibus inserviunt, imprimis ex urina pueri si flatus adsint cum Sem. Ap. fenic. ferment. com. & ol. terebinth. item ex urina cum terebinth. vel si urgeant pectoris ac capitis symptomata, ℞ Cort. inter. frang. sambuc. an. m. i. rad. bryon. ℥i. rad. Ireos N. ℥vi. bac. junip. ℥℥. Sem. Cumin. fenic. an. ℥iii. coq. in s. q. urin. puer. vel seri lactis. In Colat. ibi. dissolve Elect. Hier. p. cum Agar. ℥℥. vitel. ov. N. ii. f. Clysm. pro 2. dos. Abdomini vero ut & scroto vel labiis vulvæ nimium tumefactis applicatur stercus caprillum cum urina propria subactum: laudatur & stercus columbinum, item humanum quod tamen nares nimis ferit. Hisce succedit spongia ebria aq. cale. viru. Singulare quid obtinent Cochleæ cum suis testis contusæ, cum siccæ fuerint renovandæ; item vegetabilia aromatica attenuantia vel salina resolventia, v. g. cataplasma. ex bacc. Junip. & Lact. melle exceptis; vel ex fol. rut. & absinth. cum melle: item spir. Junip. cum ol. Carv. buton. scorpion. Laurin. &c. pro inunctione.

℞ Fol. Sambuc. fl. Chamom. an. m. ii. sterc. caprill. ℥iii. Rad. bryon. ℥iii. Coq. in s. q. urin. puer. ad consist. cataplasma. abdomini applicand.

℞ Flor. Chamom. m. ii. farin. fab. ℥vi. Cochlear. cum test. contus. ℥iv. sterc. capr. ℥ii. Pulv. sem. Cumin. ℥i. coq. in aq. & acet. ana. & applic. pedibus vel scroto tumenti.

℞ Ung. de Arthan. ℥i. Ung. Agrip. Dialth. an. ℥℥. ol. scorp. simpl. ℥iii. ol. chamom. aneth. an. ℥℥. m. f. Ung. crebro tepide abdomini illendum.

A R T. V.

De Ictero, seu Cachexia IctERICA.

Cachexia cum colore flavo cutim & imprimis oculorum album minutissimis arterioliis intertextum tingente, Icterus flavus dicitur; in quo non solum partes externæ, sed & viscera, imprimis hepar, & intestina, flavent. Quod si flavedo ista ad viriditatem, cæruleitatem, aut obscurum livorem inclinet, vocatur Icterus niger. ----- Adest in omnibus Ictericis inenarrabilis angustia & dolor compressivus præcordiorum & stomachi, lassitudo omnium membrorum, dolores gravativi lumborum, subinde spirandi difficultas; urina fere semper passæa, i. e. crassa tincta rutilante colore, lintheum immersum flavissimo colore instar croci tingens, quod aliæ urinæ coloratissimæ non faciunt; interdum ex viridi, aut ex flavo & rubro nigricans; quod si subsederint, sedimentum est argillaceum. In confirmatis, non omnibus, sapor oris amaricans est, aut varius, cum siti clamosa, & cerevisiæ horrore: alvus nunc fluida cum diarrhæa quasi biliosa, nunc, quando ductus fellei obstructi sunt, pertinaciter clausa, excrementis prodeuntibus albicantibus. Febris nunc adest, nunc abest, nunc præcessit. In quibusdam percipitur dolor obtusus in hypochondrio dextro.

Icterus

Icterus nunc est *Secundarius* superveniens febribus, venenis, imprimis morſui araneorum, viperæ, vel canis rabidi; manducationi ſtaphiſagriæ; affectibus convulſivis inteſtinorum imprimis tenuium, ut colica, partui laborioſo, paſſioni hyſtericæ; capitis vulneribus gravioribus, per conſenſum: nunc *Primarius*, cujus *Cauſa Remota* ſunt triſtitia, ira, obſtructiones ductus fellei a lapillis vel pituita, unde caculoſi ſæpe ſunt icterici (licet frequentes etiam ſint icteri abſq; ulla obſtructione ductus fellei) ulcera crurum ocluſa, menſes iſtantes non prodeuntes, hepar induratum, inflammatum aut ſcirrhoſum; vulnus ſceloperi ventriculorum perforans, &c. ----- Hiſ præmiſſis, *Icteri* tot ſunt ſpecies, quot colorum varietates, v. g. viridis, flavus, niger, &c. ſed omnes unam agnoſcunt cauſam, impuram nempe M. S. recrementa heterogenea ad ſuperficiem deponentem. Falſo enim exiſtimatur, bilem in hepate obſtructam *flavum*, melancholiam autem in liene obſtructo *nigrum* inducere; nam datur & flavus citra bilis impeditum motum, viz. ex ferarum morſu, &c. quin & obſtructus reperitur ductus felleus ſine ictero; pariter & *niger* ſine liene obſtructo, & lien obſtructus ſine *nigro* deprehenduntur.

Quoad *Cauſam Proximam Icteri*, certum eſt peccare auſterum acidum in primis viis, quod digeſtionem vitiat, unde geniti ſordes nidoſi in corpus diſtributi, icterum illum inferunt qui febribus ſupervenerit; item qui V. S. abuſum ſequitur. Videmus enim quod crapula, item lac, fructus horæi, pingua, &c. in ſtomacho corrupta, vomitus flaveſcentes & nidorem croceum inferunt. Sed datur & alius *Icterus a bile naturali* ortus; eâq; vel *vitiata*, quod frequentius, ab acido illo primarum viarum quod eam increaſſat & coagulat, adeo ut nec debite ſecerni in hepate, nec ſecreta excerni poterit; vel ſolum in *debita diſtributione* impedita, indeq; orta ejus cum ſanguine commixtione, quando nempe ductus hepatici quavis ex cauſa obſtruuntur, aut oriſcium ductus fellei conſtringitur a ſpasmis inteſtinorum tenuium, in *partu laborioſo, paſſione hyſterica*, &c. Hinc eſt quod excrementa hodie pallida, cras flava reddantur, ſuperveniante ſcilicet ſpafmo inteſtinali. Si *acidum* iſtud primarum viarum in mixtione cum *bile* præpolleat, fit *icterus viridis, plumbeus* vel *niger*; ſin vero *bilis* præpolleat, *flavus* eſt. Peccare autem ſere ſemper *acidum* in ſtomacho ſuadent cardialgiæ, anxietates, reſpirandi difficultas, aliaq; ſymptomata; item *cauſa remota*, viz. triſtitia quæ humores increaſſat & acidum fixum auget, ira quæ humores acido volatili aciores reddit, &c. accedunt *juvantia*, vomitus, martialia, aliaq; *acidum* corrigentia.

Prognofis. Si adſit hepatis vitium confirmatum, fere lethalis eſt, cum hydropis ſuperventu. Icterus ex calculo in folliculo felleo difficillime curatur, ſaltem recidivat. Facillimus eſt *flavus*, imprimis poſt febrem criticus, & juxta hunc, qui ex impedito bilis motu oritur: *niger* autem poſt quartanas contumacior eſt.

Cura. Fermentum acidum corrigendum per *abſorbentia*. Bilis vitia emendanda per amara plus minus refinola & volatilia; quæ vero emendari nequit per urinas & ſudores evacuanda: Diſtributio bilis promovenda per incidentia & fibras hepatis firmantia. V. S. nil juvat. *Purgatio* nociva eſt in principio, niſi lenis ſit, aut adſit tantummodo le-

his obstructio meatus fellei in intestinis, quæ vel unica purgatione tolli potest. In progressu vero morbi, appropriatis imprimis præmissis, purgationes conveniunt; sicuti indeclinatione Diuretica & Sudorifera.

Præmittantur itaq; vomitoria, hinc Absorbentia martialia, imprimis in ictero nigro vel plumbeo vel ex vitio mensium v. g. *hemat. pulveris.* item *limat. mart. pulveris. & ol. dest. sassaf. irrorata*; item *vina martialia*, vel *infusum chalybis cum carbonibus de quercu in vino.* Huc pertinent *Acidula* quæ dyscrasiam humorum & viscerum atoniam, ex diuturno malo, optime restitunt. Succedant *specificæ*; imprimis *Chelid. maj.* ejus succus expressus, vel decoctum aut infusum in vino, præsertim in vitia- to bilis motu. Juxta *Chelid.* est *Marrub.* item *Centaur. min. Tarax. flor. Chamom.* Infantibus Ictericiis optimum est *decoctum fragar. cum passul.* in *aq.* item sitientibus pro potu ordinario, vel, si amaror molestus sit, solum *decoct. passul.* hæ enim multum in recessu habent, & *Elect.* ex *passul.* cum *Rhabarb.* sane in quovis ictero egregium est. *Vincetox.* in declinatione morbi, in vino coctum, urinam & sudorem commode movet. Nec negligendum *absinth.* aut. *flor. hyperic. genist. & calend.* Bonum specificum est *sem. Aquileg.* vel in *emuls.* cum *Aq. Chelid. maj.* vel in *pulv.* cum *Croco & tart. vitriol.* Accedit *rad. Curcum.* vel sola, vel cum *antim. diaph. martial.* & *sal. vol. CC.* in calculis folliculi egregia. Laudatur ab omnibus *pulv. lumbr. terr.* blande exsiccatus ad \mathfrak{z} i. vel eorum *spir.* per *putrefact.* propter *sal vol. nitrosum* egregie abstergens, incidens, &c. Quibus vix cedit *spir. tart. rectific. spir. Carminat. de tribus, spir. sal. armon. spir. urin. human.* quin & ipsa *urina cum succo absinth. & marrub.* euporiston est probatum. Ratione *salis vol. nitrosi* tantopere laudatur *stercus anser. junior. chelidonio & anserina nutritorum,* item *stercus canis ossa rodentis,* item *sterc. alb. pullor.* ad \mathfrak{z} i. Quidam laudant *sterc. capr. cum lacte.* His annumerandi veniunt *lapid. in felle bovis vel porci reperti, lap. bez. occident.* item *lap. ceraun.* ad \mathfrak{z} ss.

Remedia primas vias evacuantia, dictis subjungenda aut permiscenda, semper sint moderata & blanda. Appropriate laxant *flor. persic.* in potu ordinario vel vino infusi; hinc *infusum fol. sen. cum sale tart.* in specie *Rhabarb. pulvis extractis præferendus,* qui tam alterans quam purgans est. In ictero nigro confert *infus. Helleb. nig.* in sero *lactis,* aut *Pill. ex extract. helleb. nig.* His societur *Gum. Ammon.* optimum mucii viscidii incisivum. ----- *Externa sunt Centaur. min.* item *rad. chelid. maj.* item *hyperic.* plantis pedum suppositum. Optimæ sunt frictions corporis cum *sacculis repletis farin. bord. & fab. aqua calida intinctis;* vel *balnea ex saponar. chamom. parietar. aneth. &c.* pro delenda penitus tinctura, licet jam sani sint ægri. Gravidis aut imbecillioribus, quibus non aque conducunt interna, applicetur plantis pedum *cataplasma folis ex fol. marrub. vir. rad. chelid. maj. & visc. querc. an. m. ii. cum aceto & vino subactis.*

Rx *Rad. Tarax. ℥ii. Rad. Chelid. maj. ℥i. Herb. Cichor. m. ii. fragar. m. ℔. marrub m. ℔. tart. alb. ℥vi. fol. sen. ℥vi. Coq. in s. q. Aq. & Vin. in vase clauso. Sumat omni mane 2 haustus, addendo singulo haustui ℥ss. spir. tart. rectific. cavendo tamen ne sint secessus plures quam 2 vel 3 in die.*

Rx *Com. absinth. fl. ros. prun. sylv. an. part. viii. Croc. p. ℔. coque in vino diuretico & exprime pro usu.*

Rx Ex-

R. *Extrañ. Chelid. maj. Gummos. ʒi. Lap. Bezoar. occid. Antim: diaph. martial. an. gr. xv. m. f. Bolus diluendus in haustu vini.*

R. *Aq. Tarax. ʒi. Extr. Chelid. maj. ʒʒ. Jal. vol. CC. gr. viii. Syr. Card. b. ʒi. m.*

A R T. VI.

De malo Hypochondriaco & Scorbuto.

MALUM *Hypochondriacum*, ab *hypochondriis* ubi fortius urgent symptomata, nomen sortitur. *Symptomata* autem ita se habent. Adeſt appetentia intenſa, ſubinde canina, ſed cum quadam *apepſia*, ita ut poſt aliquot horas a paſtu percipiantur dolores graviffimi convulſivi in ſtomacho: appetunt acida, quæ inſigniter lædunt; ejiciunt ructus ab omni paſtu, nunc acidos qui meliores, nunc inſipidos qui deteriores, idq; ſubinde cum ſtomachi inflatione, flatulentis tumoribus & borborygmis in abdomine, imprimis in regione hypochondriaca ſiniſtra, remittente tumore admota manu retrudente. Jejunii acidus ejiciunt ructus. Accedit pertinax alvi adſtrictio, & quæ ejiciunt ſunt pauca, interrupta, globulorum forma indurata, nigricantia, adeo ut copioſe a laxantibus, parum & cum noxa a purgantibus evacuentur. Quæ evomunt ſunt aquea plus minus pituitoſa, aciditate ſua dentibus ſtuporem, & vaſis orichalceis æruginem inducentia; utut ſubinde tantillum bilis amarorem importent. Sæpius adſunt Cardialgiæ, idq; in ſpina dorſi ubi ſitum ſiniſtrum ſtomachi oriſcium; phlogofiſ vaga, in ſpecie in facie poſt paſtum, eo citius ſi hauſtum vini aſſumant; dolores lancinantes abdominis cum contorſionis ſenſu a ſpaſmis inteſtinorum oriundo; iliaci & colici convulſivi dolores, a pituita vitrea in cellulis coli, in ſiniſtro latere, rarius in dextro, unde vomitus; difficilis reſpiratio ab omni cœna; item matutino tempore, ratione crudæ remanentiæ a cœna vespertina, cum expuitione copioſa mucoſorum & tenacium humorum. Confirmatis accedunt Aſthmata ſicca, tumores viſcerum duri, pulſationes circa hypochondria & lumbos ſuperiores ubi diſperſi ſunt rami arteriæ celiacæ. Jejunis ſupervenit vertigo, comeſta panis bucella remittens; tandem ingenii torpor, memoriaq; lapſus. Poſt paſtum ſunt quaſi ebrii, anxii, timidi, melancholici, & in graviore paroxyſmo patiuntur ſymptomata hystERICA, ubi urina eſt pallida aquea, licet extra paroxyſmum ſanorum ſimilis.

Cauſa Proxima eſt *ſtomachi Cruditas acida*. Ex Chylo enim acido depravatur ſanguinis craſis, hinc deficit ejus ſpiritualeſcentia, acceſcit lymphæ, hebetatur bilis, irritaturque genus nervoſum. Vitium hæret in fermento digeſtivo, minus volatili, ſed nimis acido, unde quæ optime appetunt & diſſolvunt alimenta degenerant in paſtam acidam plus minus viſcidam, à cujus concurſu cum bile oriuntur phlogofiſes, flatuſ, borborygmi, lancinationes, &c. Coagulantur fæces ab acido aucto unde alvi ſegnities. Coagulatur & ſanguis ab acido, unde grumofus exiſtens circa auriculas cordis ſubſiſtit, & palpitationem cordis inferit; craſſus etiam minus ſpiritualeſcit, unde anxietas, triſtitiæ, &c. Acidum

hypo-

hypochondria & membranas capitis circa tempora irritans, ibidem dolores infert tensivos. *Causæ Remotæ* sunt, 1. *Assumpta Acida*, & difficulter digestibilia, v. g. sale condita & fumo indurata, de spiritu acido salis & fulig. non parum continentia, potus acescens, aut non rite defæcatus. 2. Deficiens motus digestionem non promovens cruditates colligit. 3. Curæ, & studia imprimis nocturna, spiritus absumunt, quorum defectu acidi succi insigniter accrescunt.

In gradu sublimiori acidum in Hypochondriis peccans successive exaltatur & volatilifatur, unde nascitur *Scorbutus*, malum contagiosum, Glandulas & Lympham præcipue afficiens, & graviora quam malum hypochondriacum in nervis pathemata inferens.

Symptomata Scorbuti hæc sunt. Laxitas & varia nunc excrefcentia & intumescencia, nunc exulceratio gingivarum: fricatæ gingivæ nunc sanguinem stillant intense falsum, nunc serum: Saliva est admodum salia, præsertim matutino tempore. Accedunt tumores artuum nunc protuberantes nunc evanescentes; pruritus corporis, & si se scalpant loci intumescencia & rubor breviori tempore evanescens; subinde in loco quem scalpunt, ulcera serum acerrimum plorantia & ad gangrænam facile degenerantia. Si constantes sint tumores, occupant glandulas artuum. Obnoxii sunt catarrhis circa caput, exulcerationi & excoriationi faucium & regionum glandulis magis obsitarum; doloribus incipientibus in dorso, & pergendo ad umbilicum partes abdominis convellentibus, ad modum nephritidis nothæ; abdominis tumori & duritiei propter spasmus membranarum; doloribus artuum, nunc levioribus cum sensu vermiculationis in extremitate artuum, nunc gravioribus lacerativis & lancinantibus; nunc vagis, nunc fixis & gravissimis dentes & extremitates artuum occupantibus, imprimis tempore nocturno, adeo ut luem veneream perquam simillime referant. Accedunt frequentissimi partium internarum spasmi; urina flammea, cum copiosa arenula rubra facile friabili, & supernatante pingui pellicula, quæ ad latus aspecta variatur instar caudæ pavonis: Arenula illa & pellicula, nil aliud sunt quam salia coagulata, certissima tamen scorbuti signa. Tandem obnoxii sunt hæmorrhagiis variis, sputo cruento, hæmorrhagiæ intestinorum & frequenter atrophix & tabi.

Causa Scorbuti proxima est acidum corruptum, exacerbatum ab aere effluviis salinis acidis prædito, qualis est marinus, & noster aquilonaris loca paludosa perfians. Quoad *Signa*, Pathemata capitis & stomachi sola malum hypochondriacum monstrant. Latens autem Scorbutus dignoscitur, ex memoratis urinæ signis; item si in aliis morbis dolores adsint ultra naturam morbi, aut dolor lancinans in lumbis absq; nephritide; si doleant gingivæ, dentes; si maculæ majores, imprimis in cruribus appareant; item si adsit pruritus, unde pruriginosa purpura certissimum est signum scorbuti latentis.

Prognosis. Malum Hypochondriacum incipiens, facile, sc. solo corporis motu rite instituto, curatur; confirmatum vero difficilime, postulat enim continuatum medicamentorum usum, quorum tedium percipiunt ægri. Hæmorrhoides, urinæ fluxus, aut Hæmorrhagia periodica insigniter levant. Pulsus hypochondriacorum intermittens, aut Scorbuticorum parvus & debilis, si non alia adsint symptomata, non est

metuendus. Maculae bonum signum; sed quo magis rubrae & grandes, eo meliores; caeruleae aut lividae, deteriores. Inveteratus Scorbuto ordinario terminatur in atrophiam & tabem. In scorbuto continua est symptomatum mutatio, nunc dolores vagi transeunt in pagasin, asthma convulsivum, subinde epilepsiam, nunc dolores artuum atrocissimi in lethargum mutantur. Quo fixior est scorbutus eo difficilior curatur. Praeter ceteris gingivarum habenda est ratio, quae subinde in gangraenam & pessimas exulcerationes abeunt.

Cura. Acidum Corrigendum; Correctum per sudorem & urinam evacuandum; stomachi digestio promovenda; & sanguinis crasis emendanda. Pro his scopis obtinendis, Obi. I. V. S. per se non convenit, utut indirecte quandoque juvet, v. g. V. S. brachii in dolore crurum vel cephalalgia scorbutica incipiente. Fonticuli nil conferunt, nisi per acidens si crebriores affligant Catarrhi. II. Diuretica salina vel non terrea nec acida, in malo hyponchondriaco, & Sudorifera in scorbuto partes externas gravius affligente, conveniunt. III. Necessarius est Vomitus, nam sine ejus praemissione reliqua remedia parum operantur. IV. Purgantia semper nocent: facile pathemata excitant dolorosa, & dysenteriam. V. Symptomata Melancholica, Capitis perturbatio, item dolor artuum & abdominis, insigniter exasperantur, nisi alvus servetur fluida per passulata, & laxantia infusa in succo pom. borisdorf. qui optimus. Passula, licet dulces, temperatae sunt; imprimis viris, non mulieribus, conducunt. Vinum infus. flor. acac. alvum servat apertam. Accedunt Clysmata ex urina puer. in flatibus hypochondriacis optima. In contumaciori malo, crassum mucum in intestinis optime abstergunt Clysmata ex Lixivis addito mell. depur. In dolore abdom. conveniunt Clysmata ex Lacte, cum tantillo sacch. vel incoctis plant. carmin. per integram noctem retenta. In doloribus nephriticis Clysmata ex lacte & terebinth. conferunt. VI. Malum Hypochondriacum sine anti-scorbuticis vix curari potest. Sed horum habendus est defectus. In subiectis enim biliosis ubi acidum est volatilius & acius, acria & volatilia, nisi temperantibus & acidis mista, propter phlogoses & effervescencias nociva sunt. VII. Praestat utiq; fixa sc. martialia acidum primarum viarum destruuntia volatilibus praemittere. VIII. Praemissis universalibus & acidum corrigentibus, Lac omni mane & vespere haustum, crasin sanguinis scorbuticam egregie corrigit, imprimis ubi nimium sudant & ad tabem inclinant. IX. Abstinendum a mercurialibus, quia faucium symptomata, dolores nocturnos, phlogoses, aestuationes & angustias corporis, in scorbuticis, excitant.

Quoad Remedia in malo Hypochondriaco: praemittantur digestiva plus minus diuretica, viz. Tart. Vitriol. Sal digest. Hypochond. Liq. ter. fol. tart. Tinct. tart. Tinct. mart. Sal mar. comp. Tinct. Antim. ex scor. regul. Pulv. mart. &c. bis quotidie bona dosi assumenda. His praemissis usurpentur vomitoria reiterata: Post haec noduli ex blandis laxantibus & alterantibus parati, v. g. R. Rad. Helen. Raph. rust. & Polyp. an. ʒvi. Herb. absinth. agrim. centaur. min. an. m. i. Fl. anth. genist. an. p. iii. Cort. Tamar. frax. an. ʒß. Rad. Helleb. nig. ʒiii. Zedoar. ZZ. Cinnam an ʒiß. incisa & contusa infundantur in vino in nodulo, quod omni mane & vespere capiatur ut relaxetur alvus. Aloe ratione resinae nocet, nam uno die laxat, altero

altero obstruit. Confert quidem *extrañ. gummos.* cum aqua ad gr. iii. in Pill. omnibus 3 vel 4 septim. Usurpantur *martialia* nunc cruda; nunc in stomacho debiliore *Præparata*. Quibus nimis sensibilis est stomachus sufficit *Extr. mart.* cum succ. pom. *boisdorf.* vel cum decoct. *tamarind.* vel *Tinñ. vitriol. mart.* Zwelf. Hæc aliquamdiu continentur, & post eorum usum blandus instituatur motus alvusq; servetur aperta. Post *martialia* fiat accessus ad *volatilia Diuretica & Sudorifera*. Inter hæc optimus est spiritus forti igne per retort. destill. ex mixtur. *Calc. viv.* cum sale armon. addito S. V. aromatico; Dos. gr. xxx. Hypochondriacos mire levat *Spir. Carmin. de tribus*, dos. gr. xl. Ut hæc *volatilia* fiant diuretica, optime consultum est *spir. sil. armon.* cum liq. ter. fol. tart. miscere. Juxta hæc *volatilia* non omittantur *fixa*, inter quæ nobilissimum est *Arcan. dupl. Myns.* imprimis in phlogosis scorbuticis: juxta hoc conferunt *salia fixa* ex plantis spleneticis & hepaticis elicita. Atque his ac similibus accedente motu fere curari solet *malum hypochondriacum*.

In *Scorbuto*, præter dicta, sunt & *specifica* post *martialia* usurpanda. Hæc sunt in duplici differentia, nempe vel 1. respiciunt dyscrasiam sanguinis & inde derivatos succos, suntq; *volatilia* plus minus acria, viz. *Cochlear. Nasturt. Chelid. maj. & min. Trifol. Aquat. Piperit. flam. Jov. rad. raph. rust. gentian. sem. sinap. eruca, &c.* Inter quæ excellunt *Cochlear. Flam. Jov. & Trifol. Aquat.* sed in biliosis subjectis temperanda sunt per *acetosell. & Citrata*. Vel 2 respiciunt noxam illatam systemati nervoso & partibus continentibus; suntq; *oleosa salphurea*, quasi *balsamica*; in specie *pinus*, & ejus *strobuli*, item *Lign. Sassafr. & rad. Chin.* Priora usurpantur vel *cruda* vel *temperata*. *Cruda* Infunduntur in vino, vel in subjectis biliosis in sero lactis: aut confunduntur & conquantur cum sero lactis & exprimitur succus blando tepore depurandus, cujus 3æ aliquot in sero lactis vel vino propinentur cum ana succ. acetosell. quæ quacunque ratione continuata est egregia. Hi succi delicatulis aut ad effervesceniam pronis minus conveniunt, saltem temperentur cum suc. citr. qui in scorbuto egregium est medicamentum. Ex his succis cum limat. mart. parari possunt *essentia*, aut *extrañ.* unde *tinctura mart. scorbut.* eliciendæ. Delicatulis loco succorum exhibentur *Aq. dest. spir. essent. &c.* sic ex *flam. jov. confusa* affuso vino, elicitor phlegma spirituosum antiscorbut. Spiritus antiscorbutici per fermentationem parati patiuntur jacturam aliquam salis volatilis, licet non omnem. Proinde ut integra habeatur crasis antiscorbutica, paretur spiritus per fermentat. ex antiscorbuticis quibusdam: Hunc *coboba* cum speciebus rec. & rectifica: dein affundatur *Extrañ. Antiscorb. & extrahatur tinctura nobilis.* dos. gr. xxx. ad ʒi in vehiculo conven. His addantur *oleosa volatilia*, in specie *Ol. Cochlear.* in forma *elæ sacchari*; item *volatilia artificialia*, imprimis *spir. Lumbr. terr. spir. destillatus à mixtur. calc. viv. & sal. armon.* affuso *spir. Cochlear.* vel antiscorbutico quodam comp. item *essent. Myrrh. & Elix. Propr.* cum dicto *spir. sal. armon. comp. parata.* ----- *Antiscorbutica sulphurea balsamica* sunt imprimis *strobuli abietis alb. collecti mense martio*, tum enim tactu sunt pingues & resinosi: Infunduntur nempe vel recent. vel exsic. ad ʒii. in *Mens. iß. cerevisia*, quæ bulliant ad tertiæ part. consumptionem, addendo in fine

Passulas min. Propinetur *Colat.* calide semel vel bis de die expectando sudorem. Addi possunt bac. Junip. rec. item summit. abiet. concis. Inspissatur etiam decoctum strobil. ad extracti consist. unde cum spir. antiscorb. extrahatur essentia, quæ dos. gr. L. optima est. Item ex strobil. confusis & affusa aqua cum paucis sacum cerevis. fermentatis destillando prodit spir. suavissimus qui pro usu asservetur. Sed de Remediis ex pino, obs. 1. Quod eadem non conveniant omnibus quia nonnihil lædunt appetitum. 2. Quod Junioribus & ferventibus propter oleum vol. non sunt propinanda. His substitui possunt decocta lign. cum spec. antiscorb. imprimis quando adsunt pathemata catarrhalia. Præ omnibus aliis, scorbuticis convenit diata lactis, imprim. caprill. cum tantillo sacchari. Cui incoqui possunt rasur. rad. Chin. & herb. fumar. & instillari aliquot gutta spir. cochlear.. In febricitantibus, aut borborygms & phlogosi vagæ obnoxiis, usurpatur serum lactis.

Inter Scorbuti Symptomata Urgentia, occurrit, 1. *Gingivarum laxitas, intumescencia, cruentatio, putredo, & subinde caries.* Origo est ex saliva sale scorbutico inquinata, quæ texturam fibrarum gingivarum laxat & rodit. Remedia sunt collutiones oris, decoct. Salv. Rosmar. flor. aquileg. balanst. additis specificis adstringentibus; item lacca, myrrh. Alum. & spir. sal. quæ utramque faciunt paginam; hinc conducit Decoct. salv. nasturt. fl. malv. hort. & rad. Polyp. in Aq. addito mel. Ros. alum. ust. & lap. prun. Item decoct. summit. pin. & nasturt. in vino, vel, si vinum acrius sit, in sero lactis vel ipso lacte. Præ cæteris optimum est sal mir. Glaub. in s. q. Spiritus solut. Post Collutionem, sunt Tincturæ dentibus affricandæ, imprimis tinctura scq. R. Lap. medicamentos. Crol. ʒi. solve in aq. sedi min. & cochl. post blandam ebullitionem filtretur solutio; infundantur, Lacc. ʒii. myrrh. alum. ust. an. ʒi. & extrahatur tinctura linteis imbutis affricanda. Item ex crem. tart. ʒiii. Gum. lac. ʒi. & vitriol. Cypr. gr. vi. cum s. q. Aq. Ros. & Salv. fieri potest tinctura. Post tincturas sunt pulveres v. g. bistort. alum. ust. flor. ros. & balanst. irrorati spir. Cochlear. vel aliquot gut. ol. Caryoph. vitando lapides & tartarea quæ gingivas lædunt. In exulceratione & fœtore conveniunt linimenta ex Alum. crud. ʒiʒ. fol. salv ʒiii. rad. Ir. flor. ʒiʒ. myrrh. ʒʒ. melle exceptis. In graviori malo fiat progressus ad Aq. virid. Hartman. & Plater. item ung. egypt. melle dilutum.

2. Dolores abdominis, & circa vertebrae dorsæ, cum umbilici retractione, urinae suppressione, & symptomatibus hysteriis. Sunt hi dolores spasmi intestinorum & mesenterii, quorum fundamentum in plexu mesenterico nerveo & glandulis ibi consitis. Quoad Curam, 1. Intestina leviter abstergenda fumendo serum lactis & ol. exp. amygd. d. vel decoct. rad. alth. aut Parietar. Purgantia enim symptomata exasperant. Externe injiciuntur Clysmata ex lacte cum tereb. diu retinendo, vel ex sero lactis in quo Castor. ad ʒi. sit subactum, add. syr. pap. alb. ʒii. 2. Imperus convulsivi sistendi, per salia volat. oleosa opiatu mista; imprimis remedium ex Castor. Cochlear. & Cort. aurant. cum Spir. sal. armon. & laud. hyst. item spir. carminat. & de tribus in vehiculo antiscorb. item spir. tart. vol. cum spir. lumbr. in sero lactis. Externe convenit Empl. Poterii; item ratione dolorum cum nephritide notha conjunct. Ceratum Lumbis applicandum, ex Pic. Nav. ʒiv. Tereb. vulg. flor. sulph. an. ʒʒ. succin.

cin. mastich. an. ʒiii. Illinatur abdomini calide Galbanet. Paracelsi seu al. dest. ex galban. & terebint. imponendo desuper laterem calefactum.

3. Dolores Scorbatici Vagi seu Arthritidis vaga, Rheumatismis seu Defluxionibus ordinario tributa. Differt ab Arthritide proprie dicta, seu fixa; in eo quod vaga sit nunc in uno nunc in altero artuum; quod topus post se non relinquat, siquidem non materia contenta sed contractura spasmodica tumorem inferunt; quod denique partes musculosas artius affligat, & nocturno tempore ingravescat. Solvitur nunc per sudores & urinam, nunc per excretionem cutaneas, subinde purpuram cum maximo cutis pruritu. Affligit in specie, dum recrudescit Paroxysmus, cum gravissimis anxietatibus precordiorum. Oritur a sale scorbutico vellicante fibras nerveas motrices carneas, magis tamen partes tendinosas in Articulis. In Cura. 1. Impetus salis scorbutici refrænetur, vitando volatilia in principio paroxysmi. Eminent hic Bexoar. sol. & interdum salia alcalia fixa. Postmodum accessus fiat ad volatilia scorbuticis mista, imprimis lumbricalia, sc. vel infusum lumbr. conquass. in vino, aut, si adsit febris vel phlogosis, in lacte; vel spir. lumbr. per putref. ex quo & spir. CC. Sale proprio saturatis, affusis plant. nerv. & arthriticis exsic. egregia fit Essentia; vel Liquor pistorius lumbr. in vase massæ panis incluso paratus qui datur ad ʒß. Quibus imprimis volatilia tartarea addenda. Declinante Paroxysmo conveniunt, remedia ex pino, item ex bace. Junip. quarum vis balsamica multum confert, Rob. Junip. antiscorbuticis junctum, decocta helen. absinth. &c. expectando sudorem. Quoad externa, male applicantur linimenta oleosa & pingua, quia transpirationem inhibent, ut & fomenta aut cataplasma. ex simpl. in lacte coctis, quia frigescunt & cum humida sint poros stringunt. Præstant itaque totus sicci, vel suffitus ex decoct. lumbr. & formic. calide excepti, ita ut membrum sudet, & sudor linteis calidis abstergetur. Tepide etiam Illinatur spir. aut liq. lumbr. item spir. formic. cum calce viva dest. cum S. V. vel spir. sal. armon. cum spir. bac. Junip. mistus. Si ardor, rubor, & quasi Erysipelas in parte excitetur, solvatur Camphora in distillis spir. Hisce adde Cataplasma ex sterc. vacc. rec. cum lumbr. contus. item tinctur. balsamicam Deckeri in Comment. ad Praxin Barbett.

4. Contractura artuum Paralytica, deficiente motu, & superstite sensu, nunc doloroso, nunc formicante, nunc lancinante, nunc ex lancinante & ostocopo composito. In fornicationis sensu vigil sit medicus, ut possit præcavere paralyfin. In Cura, præmissis Vomitoriis, modo sanum sit abdomen, alias dolores ejus excitabunt; item Martialibus; si levius sit malum, sufficit lac vel serum lactis antiscorbuticis medicatum. In graviore malo, juxta vel una cum lacte remedia ex pino, junipero & roremar. per sudores evacuantia conferunt. Imprimis ad paralyfin scorbuticam valent spir. tart. & omnia tartarea volatilia, tam interne, quam externe fricando prius membra. Externe etiam convenit Galbanetum Paracelsi tepide illinentum à radice membri ad posteriora versus, & imprimis balneum siccum vinaceorum, aut sponte aut injecta calce viva incalescentium, insedendo usque ad regionem iliacam. Idem hic de Externis dicendum, quod in Arthritide Vaga.

5. Convulsio Scorbatica, dum corrugantur fibræ musculorum & tendinosæ a sale scorbutico. Curatur fere ut Arthritidis vaga & Paraly-

sis, imprimis per lac in quo subactus sit sapo venetus, item tinct. Castor cum Spir. Sal. Armon. Comp. Laudant nonnulli contra Paralyfin scorbuticam oleum dest. ex ol. lin. cum calce viva; quod penetrantissimum est, nulli forsan Oleo cedens.

VI. Maculæ in cute propellendæ usu Cochlear. & Tinct. Coral. Antiscorb. Qui nitorem student, aut exulcerationem metuunt, illas removeant affricando 3 vel 4 de die Sem. Sinap. tritum cum aceto destil. aut, si acrius fuerit, mistum cum Ol. Amygd. rec. & succ. Citr.

S E C T. XVII.

De Sanguinis ex partibus Refluxu vitiato.

A R T. I.

De Inflammatione in genere.

Sanguis ex corde in totum corpus distributus redit per venas circulari motu. Viciatur hic motus circularis quando stagnat aut effunditur sanguis. Si sanguis stagnet fit inflammatio, in qua propter impeditum sanguinis refluxum pars tumet, rubet, dolet, & à sanguine effervescente intense calet. Dolor inflammatorius triplex observatur, 1. *Tensivus* à fibris partis inflammatae convulsis adeoque tensis. 2. *Pulsativus* à fibrarum membranas arteriarum constituentium, renitentia convulsiva. 3. *Punctivus*, superveniens ab acris acidis-salsis particulis pungentibus, imprimis quando sanguis stagnans sensim corrumpitur, & in suppurationem abit. Præter hæc superveniunt & alia symptomata ratione partis affectæ, v. g. in angina, deglutitio læsa; in pleuritide, Respiratio difficilis; in visceribus inflammatis, gravativus dolor. Fiunt hæc quando sanguis ex parte tantum refluit. Si enim nil omnino refluat, adeoque nec reciprocus spiritus influi motus, à quo sustentatur iustus, pars moritur & gangræna corripitur.

Causa Efficiens Interna est, vel, 1. In sanguine fluente, quando nimis crassus est propter seri defectum, aut chyli crudioris sive piquitæ viscidæ congestionem; aut ab acido coagulationem; vel, 2. In parte recipiente, si nempe ejus pori & meatus angustentur, vel occasione acidi dolorifici fibras irritatione sua stringentis, vel occasione alicujus heterogeni molestiæ sensum creantis. Hinc quicunque dolores, puncturæ, &c. inflammationes inferunt. *Prior Causa* rarior est, aliàs danda foret ratio quare non universalis est inflammatio. *Causa externa* remotæ, sunt subitaneum frigus post nimiam incalcescentiam, & inde sanguinis ad facilem sui coagulationem dispositionem; contusiones, compressiones, ligaturæ fortes, luxationes & fracturæ.

Sanguis extravasatus aut stagnans volat. balsamicis spiritibus mox depauperatur, unde ad sui corruptionem & acorem vitiosum tendit. Hoc acidum primitus quidem sanguinem coagulat, sed postmodum, sale volatili sanguinis magis emergente, fermentationem ciet & effervescentiam

am cum intenso calore & turgescencia, donec salia ista ex mutua pugna in tertium falsum ex acido & urinoso conflatum, abeant; quod album est ex sulph. sanguinis sub effervescencia motu ab alcali soluto & per acidum præcipitato, diciturq; *pus laudabile*. Quo concitator est motus hujus acidi volatilis, eo major ardor, rosio, punctio, &c. Est illud acidum causa febris, acuta internas, & lenta externas inflammationes comitantis. Quod autem acidum hoc causa sit omnium in inflammatione symptomatum, patet, 1. Ex sanguine pleuretico extracto, semigrumoso. 2. Quia grumos dissolvencia & acidum corrigentia decantata sunt hic remedia. 3. Quia externæ inflammationes, in specie Erysipelaceæ, per acidum absorbentia tollantur.

Consideranda venit causa recidivæ crebrioris inflammationis, Quædam partes promptius inflammationem suscipiunt, *nerveæ*, v. g. idque propter nimiam sensibilitatem & irritabilitatem. Inflammatio etiam semel in parte ulla facta, facillime recurrit, idque. 1. Quia debilitatur spiritus insitus, ob denegatum liberius cum influo commercium, imprimis si inflammatio suppurata fuit. 2. Quia partis fibræ laxatæ & pertransformati restitant, unde facile sanguis in legitimo motu impeditur. 3. Quia relicta fuit spina seu aciditas fermentalis occulta, imprimis si inflammatio suppurata non rite mundificata fuit. Residuum enim acidum partim sensiles partes irritat, si vel animi passionibus vel diætæ erroribus excitetur; partim sanguinem alluentem suo contagio disponit ad faciliorem coagulationem.

Dignoscitur inflammatio sanguinis in quanto peccantis vitio, si adsit plethora aut intermissio consuetæ evacuationis sanguinis: huic enim sæpissime superveniunt inflammationes. Si sanguis *qualitate* peccat, dicitur inflammatio *illegitima*; sin vero bene constitutus inflammationem inferat, *legitima* audit.

Prognosis. Inflammatio, vel subito in venas absorbetur, vel discutitur operante & prædominante alcali sanguinem dissolvente, vel suppuratur ex æquali vigore acidi & alcali; vel in *Scirrhum* contumacem coagulatur prædominante acido; vel denique ex omnimodo spirituum & sanguinis in parte motu impedito, in *gangranam*, omnium pessimam, abit.

Cura. Causæ stagnationis removendæ sunt, sanguinis tenuitatem conciliando per *sudoriferâ alcalinâ* tam fixa acidum coagulans absorbentia, quàm *volatilia* sanguinem coagulatum positive attenuantia: & ferientum viciosum in parte affecta corrigendo, *interne* per fixa absorbentia, & *volatilia* sudorem procurantia; & *externè* per *Saturninâ* & *Alcaliâ* acidum absorbentia, *Aromaticâ Alcalinâ* sanguinem dissolventia, & tandem *Temperantia* mutuam salium effervescenciam, pro suppuratione nempe promovenda, quo facto abscessus aperiendus, exactissime mundificandus & tandem consolidandus. Pro his scopis. *V. S.* Ventilatoria habitâ ratione climatis omnibus concedenda est, secundum *revulsionis*, *aversionis*, & *diversionis* leges; licet subinde repetiti sudores per appropriata quibusvis sanguinis detractionibus præferendi sint. *Repellentia* sunt ridicula & nociva. *Purgantia* nil conferunt, utut blanda laxantia ratione febris proficua esse soleant. Inter *Diaphoretica* conveniunt omnia *Volatilia salina urinosa*, ut *spir. tart. Sal armon. urin. & C. C.* item *animalium partes duræ*, salibus hujusmodi turgidæ, v.g. *Mandib. Luc. Pisc. Lap. Cæcér.*

dens apri, ebur, unicorn. item sperma ceti, antim. diaph. bezoar. miner. ac ratione febris junctæ omnia nitrata, in specie Nitr. Antimon. & Spir. Nitr. d. Quibus pro circumstantiarum ratione addenda Opiata, quæ figendo spirituum impetum & hinc fibrarum nervearum solvendo stricturam multum promonent sudorem. Si Inflammatio sit Erysipelacea, appropriatissimum est Rob. Sambuc. Externa sunt vel discutientia vel suppurantia; quæ vide in Chirurgia. Ex dictis variæ fiunt formulae. V.g.

R Aq. scabios. ℥j. fl. sambuc. an. ℥i. Spir. Theriac. campb. ℥i. dent. apr. præp. ℥i. Sal. Vol. C. C. ℥i. Syr. Scabios. ℥vi. m. detur in 2 vel 3 dos. in principio. Addi possint Laud. Op. gr. ii. vel iii.

R Aq. fl. Sambuc. Chæref. ℥j. Pap. Rhead. an. ℥i. Acet. Sambuc. ℥℥. lap. Cancr. præp. ℥i. mand. luc. pisc. ℥i. syr. pap. rhead. ℥i. m. pro 2 vel 3 dos. in incremento. Si febris urgeat, addatur Spir. nitr. d.

A R T. II.

De Angina & Tonsillarum Inflammationibus.

PArtes in faucium isthmo inflammatae, Anginam constituunt. Afficiuntur tam Pharynx, quam Larynx, earumque muscoli tam interni quam externi, & hinc glandulae; utut nunc una pars magis, altera minus. Affecti Pharyngis muscoli interni, Synanche, externi autem Parasyanche, dicuntur; sicut interni laryngis inflammati, Cynanche, & externi Paracynanche audiunt. Præter generalia inflammationum symptomata, adsunt difficilis colli motus absque dolore, difficilis item respiratio, imprimis in Cynanche ubi suffocatio quasi imminet; deglutitio impedita, ita ut liquor, si ad gulam penetret, propter angustiam & laryngis irritationem, per nares sursum regurgitet; dolor in faucibus ardens; lingua rubet, tumet, in motu nonnihil impeditur, & copioso muco viscido continuo obducitur; pulsus tensus & rarus; febris acuta si exalta sit angina, i.e. ex solo sanguine, lenta vero si notha sit, i. e. tumor tantum oedematofus occasione lymphæ vitiosæ stagnantis, rodentis, excoeriantis, & sanguinis circulum plus minus impediens. Interdum observata fuit angina epidemica, contagiosa, cum febre continua maligna.

Tonsillarum Inflammatio fit, cum fauces quidem rubent sed minus inflammatae sunt; tonsillae verò tumidae insigniter prominent, cum maximo & conspicuo hiatus foraminis (quod in fauces apertum naturaliter habent) in summitate sui, adeo ut imperitis chirurgis pro ulcere habeatur; ex quo materia viscida glutinosa excernitur & linguam faucesque tenacis instar pelliculae incrustat; adest insimul febris continua magis lenta. Causa, lymphæ vitiosa spissior & acido-acrior.

Causa Anginae, præter Inflammationum generales, sunt vel internæ vel externæ. Internæ sunt sanguinis evacuatio suppressa, prægressa partium harum debilitatione, v. g. Dysenteria prave curata, mensum suppressio, &c. Item lymphæ vel glutinosae glandulas infarciens, vel nimis acris easdem rodendo & excoeriendo irritans, adeo ut sanguinis circulus per & circa glandulas impediatur. Externa Causa sunt res ineptæ deglutitæ, vel nimia mole fauces angustantes, vel acrimonia fibras ad contrahendum

tracturam irritantes, v. g. spina piscis, frustulum vitri, in faucibus hærens; potus *aqua fortis* & liquorum corrosivorum, &c. Inspirata, subitaneum frigus, & potus nimis frigidus, immediate has partes lædentes & sanguinem in his circulantem alterantia; quo pertinet in casu epidemico miasma inspiratum acrimonia occulta fauces in transitu lædens & sanguinem certo modo alterans. Huc facit usus *mercur.* & ipsum luis venereæ virus lympham glandularum speciatim inficiens. Male inter *Causas Anginæ* refertur *luxatio vertebrarum colli*, occasione *aph. 35. sect. 4. Hippocrat.* exinde enim non *angina*, sed convulsio *emprostotono* similis & lethalis, sequitur.

Prognosis. Qui hic moriuntur suffocati intereunt. Suppurata tonsillarum inflammatio fit ulcus diuturnum difficiliter sanabile. Rarum est quod *Cynanche* fluxu mensium critico curetur. Si tumor & rubor externus subito evanuerit, citra criticam discussionem, inflammatio ad interiora recurrens, aut suffocationem, aut periculosiores alio in loco inflammationes, v. g. in cerebro, pulmonibus, corde, &c. infert. Suppurata *Cynanche*, contingit nonnunquam quod tunica arteriam asperam cingens ex materiæ turgescencia & pravitate rumpatur, ut metastasis materiæ fiat in pulmones, unde aut ex peripneumonia intra 7 dies intereunt, aut pulmone suppurato fit *Empyema*. Atq; hic est sensus *aph. 10. sect. 5. Hipp.* Febris anginæ juncta sæpius est continens, interdum typum tertianæ continuæ repræsentat, interdum est tertiana continua producta, seu cujus paroxysmi 36 horas durant, & hæc angina ut plurimum est lethalis. Tumor minus se oculis sistens, inflammatio magis interna, paucis tuta, est. Sane in *Cynanche*, ubi suffocatio quasi imminet, videtur simul affici pulmo. Spuma circa os cum insigni respirationis angustia, signum est lethale. Dolor in hypochondriis vel cruribus, non soluta angina, morbi augmentum innuit.

In *Cura*, Obs. 1. Eadem interna hic convenire quæ in aliis inflammationibus, imprimis *pleuritide*, usurpantur, acidum nempe infringentia, sanguinem dissolventia, & mediante sudore partes abstergentia; in specie succ. sterc. equin. expect. sudor. & pulv. sterc. can. 2. Confert V. S. mox in saphæna, postea in brachio alterutro vel utroq; & in statu sub lingua; interdum repetenda pro varietate circumstantiarum. Sed soli V. S. non fidendum, quoniam sæpius ægri, quando videntur meliores, subito intereunt. Periculosa & non nisi experto chirurgo peragenda est venar. jugul. sectio. Dum sentitur anginæ principium, in corpore non plethorico absque nimia effervescentia febrili, incisione *Venar. Ranin.* mature malum removetur; alias non nisi in statu secentur, quando jam inflammatio nullum amplius capit augmentum. Si apertæ parum aut nihil stillent sanguinis lethale est signum. 3. Præter quæ in genere de inflammationibus observantur, semper lymphæ crassæ & vitiatæ habenda ratio per *Succin. Myrrh.* item *volatilia* & *absorbentia*. 4. In *Angina maligna* vix locum habent V. S. nisi cautissime, nec purgationes nisi in summo principio: quin potius præmissis clysmate, solis *diaphoreticis*, junctis *opiatis*, insistendum. Caveant autem sibi medici ab halitu ejusmodi ægtorum, qui maxime contagiosus esse solet. 5. In *Cura Anginæ* duo sunt tempora in quibus optime conveniunt *vomitória*, nempe aut principium aut periculosissimus status. In *Principio*,

pio, imprimis si contagiosa sit, si gravitas in hypochondriis sentiarur, item æger si sentiat saporem æruginosum acrem rancidum, & ticillationem seu quasi erosionem; sit enim sæpe, ut æruginosa bilis in primis viis, effluviis stimulantibus ad fauces missis, anginam inferat; & tunc optime malum tollit, *Aq. benedi& Ruland.* tam *Sudorifera* quam *Vomitiva*. *Status est periculosus*, quando tumor suppuratus commode aperiri nequit, sed suffocationem minatur, aut, si aperiatur sponte, metus est ne in pulmones irruat & suffocet ægrum. In hoc casu vomitorium haustum, aut in deglutitione abolita pluma illo imbuta & linguæ applicata, abscessum concutit, maturatum rumpit, eoq; rupto pus per superiora evacuat. 6. In recurrentibus tonsillarum inflammationibus ex lymphæ vitio habituali, v. g. in scorbuto, &c. convenientissimus est *fonticulus* in brachio. Inflammatio enim semel suppurata, fermentum aliquod in parte relinquit, quod in corpore cacochymico facillime recrudescit. 7. Distinguendæ sunt faucium inflammationes à *prunella* febrium symptomate; Remedia enim huic dicata, in specie ex *suc. semperu. maj. prunel. mucilag. sal. armon. butyr. lard. &c.* nisi aliis temperata, in anginis non conveniunt. 8. Remedia Externa debent esse *blanda incidentia* & stagnantem sanguinem resolutentia; vel, si hoc fieri nequeat, *suppurantia*, dein *aperientia*, *mundificantia*, *consolidantia* & tandem tonum partis firmantia. Malo itaque consilio adhibentur *adstringentia* in principio, aut una cum *discutientibus*, nam impossibile est inflammationem repellere, ac præterea periculum est ne huiusmodi *adstringentibus* superiora saltem loca proxime stringantur, inflammatio autem partium inferiorum & internarum sic intendatur. In progressu morbi *gargarisatio* molestiam & dolorem intendit, propter luctam aeris cum aqua; adeoque præstat *gargarisma* in ore tenere sine agitatione, & sic per cavum oris refundere resupinato corpore.

Remedia itaque pro *Gargarismis* sunt primo *Resolventia* & *Discutientia*, v. g. *Deco& Rap.* cui parum *salis armon.* aut in gravi ardore *nitri*, additum sit; *Deco& sem. sinapi*, ubi viscidior est mucus præsertim in tonsillis inflammatis, si acrius sit, saccharo aut melle temperandum: Item *fl. sambuc. chamom. menth. salu. veron. origan. hyssop. scabios. sem. lin. sanagr. farin. fabar. aneth. cumin. rad. liquir. Croc. Passul. Fuzub. Cep.* Sane *spir. vin. ust.* maxime confert; ut & *salia volatilisa* gargarismis addita, in quantum ferre possunt partes dolentes; quin & ipsa ægri *urina* calide gargarisata, & *caligæ sudoribus* & *vaporibus pedum sale volatili* repletis scatentes & glandulis appositæ, optime profunt. Pro hoc scopo etiam externe tumori illinitur *Ol. Amygd. d.* cum *spir. sal. armon.* vel *terebinth. cum sal. vol. urin. malax.* vel *Ung. dialth. cum ol. Chamom. & Philos.* vel applicatur *Emplastr. de melilot.* in *ol. succin. malax.* Quin & egregium est *Cataplasmata* ex *absinth.* contuso & cum pinguedine porcina misto.

Rx *Aq. Plantag. lb. B. Acet. vin. ʒi. Sacch. alb. ʒi. Pulv. sem. sinap. ʒi. m.* Quo calide gargarisetur os.

Rx *Herb. Hyssop. fl. sam. & chamom. herb. melil. an. m. i. Passul. min. ʒvi. Coq. in f. q. aq. Colat. lbi. add. spir. vin. ʒi. vel spir. sal. Armon. ʒi. m.* pro Gargar.

Sequuntur *Suppurantia* & *Emollientia*, quibus semper asperitatem faucium & dolorem mitigantia sociantur. Sunt igitur *Althæa*, *malva*, *Caric. mucilag. seminum & radicum*, *Lac. Ol. Amygd. d. pinguedines, vitel. ovor.* Optime tam suppurationi quam discussione inservit *Cataplasma*, ex *nido hirund.* & *albo græco* in *vino* vel *lacte coctis*. In inflammatione a sanguine non puro sed pituitoso optime dissolvunt *cepe* sub cineribus cocta *N. ii.* cum *nid. hirund. N. i.* flor. *sambuc. m. i.* coquendo simul in *cerevisia tenui*, coctisq; addendo *alb. græc. ℥ss. Ol. lib. alb. q. s.* ut f. *Cataplasma*.

Rx *Rad. Glycyrrh. ℥ss. Herb. Malv. m. i. Chamom. melil. an. m. ss. fic. ping. incis. N. ii. alb. græc. ℥ss. coq. in s. q. aq. simpl. vel seri lactis* ubi minor adest astus, vel ubi nimius est dolor in ipso lacte cum aqua misto.

Rx *Nidor. hirund. N. i. herb. malv. alth. an. m. i. fl. cham. samb. an. m. ii. farin. hord. fab. an. ℥ss. Croc. zi. Ol. Chamom. ℥ss. m.* Calefiant ut instar *Cataplasmatidis* applicentur.

Abscessus maturatus aperiendus venit, illinendo abscessui interne mel cum *alb. græc.* vel cum *ciner. hirund.* addito tantillo *sal armon.* Laudatur pro hoc scopo decoct. *sem. sinap. zi. in hydromel.* Ibi accedente screeatu, tussi, &c. in suffocationis discrimine. Si hæc non sufficiant, incidatur scalpello; aut si commode attingi nequeat, fiat, accessus ad vomitoria & in extremo casu *Laryngotomiam*, auxilium fere tutum. Aperto abscessu, mundificetur decoct. *hord. cum mel. Ros. vel decoct. veron. aut Plantag. & fol. querc. cum melle*, addendo in contumaciori ulcere parum *spir. vitriol.* Sæpius in contumaci & sordido tonsillarum ulcere subest *lues venerea*. Si *Scorbutus* subsit, optime imprægnatur *mel. Ros. cum spir. sal. bene relict. q. s.* ad suavem aciescentiam. Si sordidiora sint ulcera, attingantur penicillo imbuto *Aq. virid. Plater. aut Hartman. cum melle Ros. vel Ung. Egypt. cum mel. Res. subact.* Post *Mundificationem*, consolidentur decoct. *veron. cum mel. & Alum.* Si necessarium fuerit, roborentur partes *gargarismate adstring. ex prunel. plantag. & fl. ros. in vino coctis.* Interea toto morbi decursu potui semper addatur *nitr. depur. aut antimoniat. optimum febricitantium & sitientium auxilium.*

Rx *Prunell. Veron. Salv. rad. polyp. q. & liquir. an. zii. Alum crud. zi. mel. Ros. zi. Coq. in s. q. aq. simpl. pro Gargarismo Mundificante.*

Rx *Rad. Ir. fl. ziii. Myrrh. ℥ss. Alum. ust. ℥j. mel. Ros. zii. m. f. Lini-* mentum ulcera mundificata consolidans.

In *Angina notha*, lentor viscidus linguam obsidens, abstergatur linteo cum aceto, vel succ. semperu. rec. acuato cum *sale armon. & fiat postea gargarisatio cum decoct. fl. ligust. in Aq. cum paucio aceto & sale armon.* Purificatum os iniungatur *Rob. nuc. vel. diamor. subacto cum paucio mel. Ros.*

A R T. III.

De Aphthis & Affectibus Uvulae.

A P H T H Æ sunt excoꝛiatio & levis exulceratio partium oris, subinde œsophagi & ventriculi, interdum cum reiectione squamarum & levis quasi crustæ. Superveniunt febribus ingentibus, in iis qui crudo sunt ventriculo, aut æruginosis seu porraceis recrementis reſerti, imprimis si medicus evacuare in tempore neglexerit; & tales in imis faucibus observantur, & pessimæ sunt. Subinde tamen, ventriculo existente puro, oriuntur a saliva corrupta a falso & acri humore, & tales linguam incrustant, quæ tunc arida, pallida, viscosa & varia evadit. Infantes patiuntur *aphthas* a corruptione lactis. Optimæ sunt albæ, flavæ, fungosæ, molles; peiores, glabræ, viscidæ, subsidentes, compactæ, item rubræ; sed pessimæ sunt lividæ, virides & nigræ. Si intra triduum veniant & abeant; succedunt novæ, & longus fit morbus. Malum est, si longo tempore siccæ, aridæ, compactæ, maneant: *Aphtha* futuræ cognoscuntur ex sapore, &, si ex ventriculo sunt, singultu. Qui toto morbi decursu non dormiverunt, in soporem incidunt & hinc *aphthæ* prodeunt.

Cura. Nil pejus quam sæpe purgare eo tempore quo *aphthæ* sunt. Quando lingua incipit exasperari, quod præcedit *aphthas*, humectetur imposito folio ſedi m.ii. in aq. ros. macer. detracta prius pellicula; vel fol. portulac. aut mucilag. sem Cydon. cum Aq. Portul. extracta. Cum jam adsunt *aphthæ*, optime abstergit succ. expr. Rapar. linguæ impositus, addito tantillo nitri ratione ardoris; item herb. bellid. c. tot. m. i. sic. ping. N. ii. cocta in aq. com. addito sal. prunel. pro humectatione faucium & linguæ. In maxima siccitate teneatur in ore bolus ex butyr. rec. insulso cum sacch. cand. rub. addito tantillo sal. prunel. Si ulterius progrediautur *aphthæ* degenerant in ulcera successive depaſcentia, quibus confert decoct. veron. & Plantag. cum melle; item phlegma vitrioli cum Aq. Plantag. & Prunella.

Uvula exulcerata eadem methodo curatur, in specie Gargarismo Hartman. ex malv. hort. m. i. fl. ros. r. prunel. veron. salu. an. mß. rad. polyp. q. coq. in Aq. Portul. libiv. Acet. vin. ʒvi. usque ad casum transversii pollicis; Colaturâ leniter expressa. ----- Uvula Prolapsum rec. curat ferment. cum S. V. vertici inpositum; sal decrep. vel sal arm. cum piper. uvulæ applicatum; & gargarisma ex decoct. fl. ligust. cum nitro & sale prunel. Quidam laudant spir. alum. uvulæ applicatum. ----- In Inflammatione uvula optimum est decoct. tarax. item suffitus succin. ore exceptus; item gargarisma ex rad. torment. & uvular. in cerevis. secundaria coctis add. melle. vel, quod optimum, ex sem. cannabin. in posca parum cocto. Ratione doloris interdum addatur Diacod. montan. Uvula nempe glandula est, cujus lymp̄ha viscidior aut in motu impedita, distendit & relaxat membranam in qua pendet tanquam in sacco. Non enim hæc tegitur, sed præter hanc, propriam membranam suam obtinet.

A R T. IV.

De Inflammatione Ventriculi, Intestinorum & Ani.

Inflamatur Ventriculus, rarissime integer, saltem unum ejus orificium, cum juncta febris ardente, tumore aliquali admodum dolente sub costis nothis, æstu ejusdem loci, siti inexplebili, jectigationibus & vigiliis. *Causa* sunt eadem cum aliis inflammationibus, in specie, assumpta acria aut vitiosa, v. g. deglutita acicula, &c. Nonnunquam succedunt deliria, nonnunquam convulsiones. Nauseant ægri & assumpta fere evomunt. Peracutum est malum: si suppuretur & intra ventriculum aperiatur, per inferiora excernitur pus: Sin extra peritonæum aperiatur, metus est infectionis partium & gangræ. Distinguitur ab inflammatione lobi hepatis ex situ ventriculi, & ex eo quod tumor hepatis tactui magis pateat, & magis circumscriptus gravioribus Symptomatis stipetur.

Cura est eadem cum reliquis inflammationibus. Caute fiat V. S. solet enim affectum hunc syncope propter vehementem dolorem insequi. In principio purgatio ventriculi magis exasperat. Conveniunt autem Clymata. In principio & incremento optima sunt nitrata, item Pap. Rha. & Card. b. sacch. saturn. Antibell. Poter. Pro potu egregium est decoct. liquir. ras. in aq. Si in abscessum degeneret, convenit Terebinth. cum aq. absinth. lota; & omnia ex scabios. parata; item mixtura ex Aq. Scabios. ℥ii. syr. de suc. scabios. ℥i℥. spir. tart. rectif. vel carmin. de tribus, ℥i. m. Aperto abscessu usurpetur decoct. Hissop. cum melle; item serum lactis, lac chalyb. decoct. rad. chin. cum scabios. CC. ust. terr. figil. bol. armen. &c. In Cultrivoro expertum fuit balsam. mastich. cum ol. hyper. Si acria corrosiva in causa fuerint, praemisso in principio vomitu, convenit Lac; item tragacanth. in Aq. fl. Rorism. solut.

Externa, pro discussione, sint foras ex chamom & ros. r. in vino coctis. Pro suppuratione fiat Cataplasma primo emolliens; & tandem ut citius maturaretur abscessus, R. Sem. fenugr. ℥iii. ferment. ℥i. sterc. columb. ℥ii. ol Chamom ℥i℥. mellis ℥i. m. pro Cataplasmate.

Inflammanur nonnunquam Intestina, cum dolore indicibili, fixo, distendente, subinde pulsatorio, tumore rotundo chordæ instar renitente, intenso ardore, febre lypyria, alvi adstrictione, subinde podicis intransum retractione, adeo ut stercus & clysteres immissi per os ejiciantur; interdum urinæ suppressione, ventris inflatione, respiratione difficili, virium languore, &c. Si afficiantur intestina tenuia, quod fit frequentius, symptomata graviora medium occupant ventrem, ad superiora magis vergunt, cum stomachi distentione, spiritus angustia & vomitu assiduo. Sin vero Crassa, lumborum adest gravitas, dolor ad hypochondria magis vergit, & symptomata, imprimis vomitus, remissiora sunt. Acutissimum est malum, cui, si subito cesset dolor, succedit Gangrana. Sæpius etiam sine Gangrana in Ileum terminatur. *Causæ*, præter communes, sunt Ileus, hernia, dysenteria immediate suppressa, externa læsiones, &c.

In *Cura* tractentur leniter. Fiat *V. S. revulsoria* in brachio, eaque repetita. Si alvus non aperta sit, injiciatur *Enema extemporaneum*, v. g. ex decoct. hord. cum mel. aut sacch. aut suc. plantag. vel ex decoct. cancr. fluu. Externe abdomini calidissime imponatur *omentum vervecinum* animali vivo extractum; si dolor non cesseret, aliud imponendo, imo tertium. Interne dentur *Anodyna* & mixturæ contra ileum. Si post anodyna somnus succedat, bonum; sin delirium, mors certa.

In *Anu Inflammata* adest dolor pulsatorius propter arterias hæmorrhoidales, tumor & dolor, nunc omnino externus, nunc magis in occulto; retrahitur podex, adstringitur alvus, & accedit febris. Sæpe fit abscessus, & hinc fistula interdum in vesicam penetrans. *Causa interna* est hæmorrhoidum suppressio; *externa*, concussio nimia, equitatio, piperata admota, &c. In *Cura*, fiat *V. S. revulsoria* in brachio, & ante omnia solvatur alvus, licet cum dolore, injiciendo leniter & cum suspensa manu *Clyisma emolliens*, cui, si fæces induratae sint, necesse est *sal gem.* addere. Si hæc non aperiant alvum, propinentur *passulata*, fugiendo acriter stimulantia. Foveatur *Anus decoct. agrim. & menth. sarac.* in vino vel aq. calc. item *decoct. fl. verbasc. & fol. solan. & portul.* in aqua; additis (sed caute) *fol. hyosci.* si dolor urgeat. Utilis est *mucilago sem. psyl. aut cydon.* cum aq. semperv. extract. addito sacch. sat. & applicata. Post contactum piperatorum & similium optime admoveatur *lac* cum album. ovi agitatum. Si fiat *Abscessus*, curetur prompte *bals. sulph. Rulandi*, sc. ex *Sulph.* cum *Ol. Papav.* item *ung. Nicodemi*. In *fistula*, optimum est *ol. dulc. mercur.*

A R T. V.

De Inflammatione Mesenterii, Pancreatis & Omenti.

Mesenterium frequentissimas inflammationes, aliosque tumores patitur. Varias habet glandulas & multiplicem nervorum texturam, adeo ut diversimode affectum varia inferat symptomata, imprimis in abdomine, & per consensum in aliis partibus. Affectus, quos inferunt ejus tumores & abscessus occulti, sunt varii, lenti tamen omnes & chronici, quorum cura eadem est cum affectibus *Chronicis hypochondriacis & cachecticis*.

Inflammatio Mesenterii haud adeo frequens est propter obscuriorem ejus sensum, utut copiosis vasis sanguifluis sit instructum. Sæpius eam comitatur *intestinorum inflammatio*. *Causa*, præter communes, sunt *Dysenteria male curata*, *hernia mesenterium* cum intestinis tenuibus in scrotum detrahens, adeoque comprimens. Interdum febres ardentes metastasi Critica in *abscessus* mesenterii terminantur. Abscessus utique aut *Inflammatio mesenterii* febribus aliisque morbis juncta eos magis molestos reddit. *Signa* inflammationis hujus, sunt pondus in abdomine, dum æger se volvit, ardor subinde præcordiorum aut circa umbilicum, dolor pulsatorius in profundo abdominis cum leni ardoris sensu, & sensu tensivo citra vehementem duritiem. Si profundum Mesenterii afficiatur, febris adest continua, languida, vesperi exacerbans; sin vero pars exterior, qua reliquis visceribus jungitur, acuta est & non raro

ro *semitertiana*. Dum suppuratio fit, intenduntur omnia symptomata. Dum rumpitur apostema, adest horror insignis, interdum rigor, superveniente aestu interdum insigni, cum puris praesertim per alvum excretionem successiva. Cum in profundo situm sit mesenterium, saepe confunduntur ejus dolores, cum uterinis, colicis, aut nephriticis pathematibus; praecipue cum nausea & vomitus subinde accedant; item cum aliarum abdominis partium inflammationibus, quae hanc non raro comitantur, imprimis *umbilici* circa *musculos internos*, ubi abscessu facto pus per *umbilicum* evacuatur.

In *Prognosi*. Aut in *Abscessum* aut in *Scirrhum* degenerat. Suppuratio est lenta & tardissima. Si pus non per alvum sed per locum excretioni inidoneum erumpat, affectus est *colica* similis: Si in abdominis cavum effluat, membra vicina gangraena afficit: Optime autem per alvum, & urinam expurgatur. Distinguitur ejus pus, ab excretionem purulenta in ulcere intestinorum, ex eo, quod illud subito, copiose & cum sanguine permixto effluat, haec autem tarde, parce, cum torminibus, & successive fiat. Malum diuturnum ad *Cachexiam* aut *Tabem* & *Hæticam* disponit.

Cura. V. S. haud ita necessaria, cum morbus minus sit acutus. Sed summo cum fructu aperiuntur *vasa haemorrhoidalia*, praesertim per *hirudines*. *Purgantia* propria nocent. *Clysmata lenientia*, emollientia, anodyna, & *abstergentia*, imprimis quando per alvum purgari incipit abscessus, utilissima sunt. *Interna remedia*, sunt resolutiva, imprimis *tartarea* & *martialia*, item *Amara*. Externe applicetur *Empl. ex cicut. cum Ammon.* Quod si citra dolorem emolliat, bene se habet; si vero dolorem exacerbet, certum est factam jam esse inflammationem & abscessum. Conducunt etiam *Catapl. & Empl. ex beton. agrim. chamom. verbas. melit. absinth. &c.* Si adsit febricula lenta, addantur internis *lap. cancr. antihæst. Poter. cum pauco sal armon.* Si fiat *Suppuratio*, excernitur pus per alvum in principio confertim, postea successive, intermittendo per aliquot dies & denuo recurrendo; supervenit saepe urinæ profluvium cum copioso sedimento quod nil aliud est quam liquamentum corporis contabescentis. Conveniunt itaque *mundificantia* & *consolidantia* interna in *phthisi* laudata, imprimis *terebinthina*, & ni intensior febris obstiterit *bals. sulph. tereb. aut succin. hinc bals. Peruv.* Conveniunt *Potiones Vulnerar.* praecipue ex *Persic. Agrim. & Hyper.* Insigniter conveniunt *Decoct. lig. sanæ. & Sassafr. cum Scorzon. sic. & rad. liquir. item decoct. rad. chin. cum liquirit. & passul.* Egregie abstergit *Serum Lactis* vel solum vel decoctum cum *rad. cichor. & liquir.* Nec negligendum *Rhabarb.* pro scopo tam *abstersivo* quam *adstrictorio* & quasi *vulnerario*. Hisce add. blandiora *martialia*, praesertim *liquida*, & *acidularum* usum.

Eadem de *Pancreate* monenda sunt, cujus tumores scirrhusi, abscessus, & obstructions, plurimum difficilium morborum subinde origo sunt. Nec omittendum hic *Omentum*, in quo collecti, tanquam in bursa, humores & flatus, item glandulae scirrhusae factae varia pathemata inferunt.

A R T. VI.

De Pleuritide & Peripneumonia.

SI inflammetur *pleura*, inflammatur simul altera pulmonum medietas, subinde membranæ humeri & juguli, & fere semper musculi intercostales interni; diciturque *Pleuritis*. Inflammatio utriusque pulmonum partis dicitur *Peripneumonia*. Loco *pleura* interdum cum pulmonibus inflammatur *Mediastinum*, interdum *Diaphragma*, cui supervenire solet delirium *Paraphrenitis* dictum.

Symptomata omnibus his affectibus communia, sunt respiratio difficilis & frequens; febris acuta, interdum tertiana, cum insigni ardore; pulsus frequens celer, in progressu parvus; tussis primo sicca tunc cum sanie tenui varie tincta; hinc sputum fit cruentum, & tandem album crassum coctum; caput dolet cum agrypniis & siti ----- Quoad *Symptomata specialia*; In *Peripneumonia* primis diebus vomunt, *Pleuritici* non item; maxima est spirandi difficultas, adeo ut subinde nec edere, nec bibere, nec spirare nisi erecti, possint; dolor adest pectoris gravativus quasi spinam attingens, multo intensior si simul inflammetur membrana pulmones cingens; facies rubet insigniter. ----- In *Pleuritide* minus urget spirandi difficultas, adest dolor lateris seu *Pleuræ* punctorius, imprimis dum inspirant, raro enim sine dolore punctorio observata fuit; pulsus durus propter arteriæ convulsivam tensionem; rubor in malis lateri pulmonum affecto respondet, & cætera symptomata in uno magis latere observantur. Notabile est quod *pleura* in regione dorsi inflammata, ab incautis pro nephritide habeatur. ----- In *Diaphragmate inflammato*, adest dolor exiguus non punctorius circa costas & juxta sternum, respiratio inæqualis, tussis non adeo humida, delirium, & subinde convulsiones. Eadem fere obviunt in *Mediastino inflammato*. ----- Distinguitur *Pleuritis* ab inflammatione hepatis in eo quod hujus dolor sit in latere dextro, non punctorius sed gravativus, plus minus tensivus, ad jugulum adscendens, cum pulsu undoso non duro, tussis sicca non adeo frequenti nec tanta spirandi difficultate. ----- *Suppurationem* harum inflammationum incipientem monstrat rigor, & symptomatum ingravescentia; jam factam monstrant dolor minor, febris remissior, inspiratio liberior, vires non adeo debiles. Utut instante ruptione, cum horrore denuo febricitant & difficiliter respirant.

Causa Proxima est acidum sanguinem coagulans & dictas partes membranaceas ad contracturas stimulans. Hinc sanguis emissus semigrumolus apparet, cum pellicula tenaci alba viscida. *Causæ Remotæ* sunt aer seu potus frigidus post corporis astum, cantatio clerici bene potati, suppressa sanguinis evacuatio, imprimis menstrua, item dysenteria; Febres continuæ aut præcedentes aut comitantes; aer contagiosus in epidemicis affectibus; scabies retropulsa; contusiones externæ, risus & sternutatio simultanea, &c. Interdum *Pleuritis* male curata periodice recidivat.

Differentiæ

Differentia. Pleuritis dividitur, 1. In *Ascendentem* sitam in duobus spatiis 3 costarum superiorum quæ vasa à truncis supra cor recipiunt; & *Descendentem* in 4 spatiis costar. infer. quæ vasa à truncis infra cor recipiunt. II. In *veram*, quæ est inflammatio medietatis pulmonum & pleuræ istius lateris iuncta cum febre acuta; & *Notham* quæ triplex est. 1. *Inflammatio musculorum thoracis* externi. & intern. cum febre lenta aut nulla, tussi rara, dolore pulsante, non pungente, sed contactu extremæ manus exasperabili, & pulsu minus duro. 2. *Dolor Punctorius* in latere, sine siti febre aut tussi (nisi forsan Catarrhali) cum pulsu fere laudabili; ortus ab acido in vehiculo lymphæ sine sanguinis stagnatione, ut in scorbuto, lue venerea, &c. Dolor hic exasperatur decubitu in latus affectum; vera autem pleuritis decubitu in latus oppositum, quia sic pars inflammata pondere suo divellitur. 3. Dolor quasi pleuriticus cum spirandi difficultate, febre, &c. ortus ab acribus vaporibus ab interioribus in pectoris regionem delatis, acrimonia sua pleuram inflammantibus: Sæpe hic in causa sunt Vermes & Corruptio in primis viis. Adeo ut Vomitoria mire conferant.

Prognosis. Peripneumonia Pleuritide periculosior est; & adhuc periculosior est diaphragmatis aut mediastini inflammatio. Pleuriticorum pulsus intermittens non adeo metuendus. Terminatur Pleuritis ut & Peripneumonia nunc discussione vel spontanea vel medica; nunc per sudores, hæmorrhagiam, mensium fluxum, sanguinis mistum, interdum diarrhæam; nunc copiosa sputi excretionem; nunc suppuratione ac empyemate; nunc metastasi in phrenit. ulcer. tiliar. morb. articular. &c. Diarrhæa superveniens malum. Peripneumonia Pleuritidi superveniens malum. Pulsus perdurus frequentissimus, periculosus. Si in pleuritide 4to die sputum appareat album leve æquale, 7mo terminabitur; si 7mo die appareat, cum aliis signis bonis, morbus ultra 14 non extenditur. Nisi in 14 diebus repurgetur, in Empyema mutatur. Si Peripneumonia in anginam mutetur, intra 7 dies moriuntur, aut si hos effugiunt purulenti evadunt. Vomitus copiosus & biliosus in principio pleuritidis salutem prænunciat. Si pleuriticorum, dolore levato, facies sit tristis, & oculi perturbati, lethalis sit metastasis in cerebrum. Pleuritis molliter incipiens, sexto die primum acerbata, difficilis est. Delirium pleuritidem mitiorem, & dolorem thoracis intermittentem superveniens, metastasin in caput minatur; aliàs negligatur tanquam ordinarium symptomata. In his affectibus coctionis signa ex sputis petenda sunt, non ex urinis.

Cura. Sanguis stagnans solvendus; & excretio aut suppuratio promovenda. Pro his scopis, Observ. 1. Nisi urgeant Symptomata, V. S. in nostro climate non adeo necessaria. Urgente quidem necessitate repetenda venit multis vicibus & intervallis, non in magna quantitate, idque in principio, revulsiois ergo, in pede si est ascendens pleuritis, in brachio vero si est descendens. In Peripneumonia nulla datur revulsio, aversio, &c. adeoque fiat V. S. in brachio. In Pleuritide maligna V. S. multum nocet. In Epidemica non usque adeo. II. Purgatio ante declinationem mali perniciofa est, ne diarrhæa accadat, & sic sputum non coquatur. Vomitoria nocent, nisi factus sit abscessus quem rumperent, aut saltem æruginosa cruditas in ventriculo vitiet sanguinem adeo ut impetum faciat in pulmonem. III. Ex omnibus auxiliis primarium est sudor, pro-

vocatus imprimis per *Antimon. Diaphor.* IV. *Expectorantia* mox in principio, mala, quia concussionem inferunt pulmonum ac pleuræ. Inter hæc autem præstant *decocta*, *syrupis* ac *saccharo*, dulcia enim in stomacho aciescendo multum nocent. *Liquiritia* & *Passula* nobilissima sunt expectorantia, sed cavendum ne *liquir.* uratur, tunc enim prava & acris fit. V. In principio & incremento *Opiata* pathemata dolorosa utiliter fiunt, & materiam incrassant; sed in statu vitanda, ne impediant expectorationem. Solum *Pap. rv. Rheas*, ejusq; *flores*, seu optimum specificum, in toto morbi decursu locum habent. VI. Omnia quæ bibunt ægri sint calida; adeoque pro potu sit *decoct. hord. & liquir. decoct. pap. rhe.* cum *syr. cap. ven.* in contagiosa *decoct. Ras. C. C. crud.* cum *sarsaper.* Frigidus autem potus, tussim provocat, inflammationem & respirationis difficultatem intendit, coctionem & excretionem remoratur.

Remedia Specifica eadem sunt quæ in *Dysenteria* locum habent. Talia sunt *Papav. rh. Card. b. & mar.* (hæc tria optima) *bellis fl. rub. Cheref. Aquæ flor. acac. pap. rh. & flor. Chamom. Emuls. ex sem. card. b. & mar. & pap. alb. Succ. Tarax. depuratus.* Laudatur pulv. rad. bardan. in umbroso loco siccata ad cochl. i. in vitro vini generosi; vel ejus decoctum; item pulv. priapi ceti, tauri vel cervi (qui optimus) ad ʒi. aut ex his paratum decoctum. Accedunt partes animal. duræ, & ex his parata salia vol. & spir. urinosi; speciatim dens pri, maxil. luc. pisc. lap. carpon. & perc. Sanguis hirci, beneficio abscissionis testium parat. ad ʒi. repetendo multum juvat; item sang. lepor. à canibus in venatione capti. Exquisitissimum est succ. sterc. equin. masc. in principio, & quo citius eo melius. Pulv. sterc. columb. ad ʒss. magnatum secretum est. *Lindanus* laudat sterc. ovill. cum aq. pap. errat. subactum. Huc pertinet ratio salis vol. fuligo furni in aq. sambuc. lavata, exsiccata, & ad ʒi. in infus. papav. rhe. propinata. In regno minerali excellit Spir. Nitr. à speciebus antipleuriticis cohobatus, vel tintura bezoar. similiter cohobata; hinc sulphur ejusque flores; pulv. pyris ad ʒi. Quælibet sulphura fixa, imprimis cinnab. antim. antimon. diaph. bezoard. martial. & solare. Tandem Sperma Ceti tam in principio quam in incremento.

Hisce remediis subinde reiteratis, si per diaphoresin morbus non solvatur, promovenda est materiæ coctio & hinc expectoratio, primo per incrassantia, ut *decoct. hord. cum mel. ros.* Imprimis coctionem juvat *Ol. sem. lini rec. ad ʒiii.* crebrius propinatum. *Tachenius* Spir. vin. campb. & crocat. cum ol. lini datum raro fallere asserit. Laudatur pomum excavatum, repletum thur. & fl. sulph. an. ʒss. & ad ignem coctum. Profunt alias *decocta pectoralia*, imprimis de *jubis*, quæ temperant acres succos & expectorationem blande promonent. Quod si facta coctione fortius expectorandum sit, addantur dictis rad. helen. mel. Ros. Syr. Nicot. & similia. Princeps remedium est *Aqua Malsa* cum specificis incoctis; item *Spir. Vitriol. d.* moderata dosi.

Quod si nec per expectorationem desinat inflammatio, promoveatur suppuratio; interne, per *Syr. Nicotian. Hed. terr. & Symphyti Fernelii*; externe, per *Empl. ex lacte & cremore malv.* Fit *Apostema* hoc frequentius in pleuritide, idque vel intra pleuram, vel, quod rarius, ex parte intra pulmones. Pleuritis suppurata intra pleuram, nunc rupto abscessu in cavum thoracis fluit, nunc colligitur intra saccum ex dilatata pleura

pleuræ membrana, in quo casu *paracentesis* frustranea est. Facta sup-
puratione rumpatur abscessus vomitu, aut sternutatione, aut alto clamore
de latere in latus se volvendo. Apertionem jam factam cognoscimus
ex spuitione puris cum ichore plus minus cruento. Si locus in quo
continetur abscessus exacte cognosci possit ex pondere dolore & calore,
optime & secure perforari possunt spatia intercostalia ad illum locum;
non autem locum sectionis ordinariæ in Empyemate. Sane Vomitam
suppuratorum optime rumpit decoct. tabac. mistum cum *sapa*; & fumus
ex sol. tabac. in cineribus adhuc ignitis repositis per embolum assum-
ptus. Facta eruptione puris in thoracem, præter remedia pus expecto-
rantia, simul abscessum Mundificantia & Consolidantia ex *Nicot. Chære-*
fol. & omnibus præferend. Succ. Syr. decoct. aut pulv. *hed.* aliaque in
ulcere pulmonum & Empyemate laudata, conveniunt.

Ratione doloris in *pleuritide* molestissimi, externe applicari potest in
principio *Sperm. Ran.* item *Spir. Vin. Camph.* aut *Croc.* vel unguentum
ex *Ung. dialth. ʒi.* & *Ol. Amygd. d. ʒss.* addita *Camph.* aut ejus oleo, sin-
gulis bihoris illinendum. Laudatur etiam *ping. mur. montan.* cui substi-
tui potest *pinguedo hircin.* item *Empl. de melil.*

Rk *Aq. Papav. Rhæad. ʒ Card. b. an. ʒss. mand. Luc. pisc. præp. ʒi.*
Sal. Vol. mand. luc. p. præp. gr. xii. Laud. Op. ferment. gr. ii. Syr. Scabios.
ʒss. m. Capiatur *Cochleatim*, in principio.

Rk *Aq. Scabios. Hyssop. an. ʒss. Spir. Sal. armon. anis. ʒss. Syr. Scabios.*
ʒ Viol. an. ʒss. Cap. cochleatim pro expectoratione promovenda; expurgando
dein reliquias succ. *Raph. cum saccharo.*

Rk *Sem. Card. b. ʒ mar. ʒ sem. pap. alb. an. ʒii. cum Aq. fl. pap. rhæad.*
f. Emulsio. Adde *dentis apro. præp. mandib. Luc. pisc. præp. Antimon.*
diaph. an. ʒi. Edulcoretur parum, pro discussione.

Rk *Succ. Tarax. depur. ʒi. Aq. Plantag. Ros. an. ʒii. Aq. Prophylact. ʒss.*
Ocul. Cancr. crud. contus. ʒss. Syr. papav. err. ʒss. m. pro solutione morbi per
discussionem.

Rk *Pingued. mur. mont. ʒi. Ol. Chamom. Ros. an. ʒii. Ol. Amygd. d. ʒi. m.*
f. Unguentum ad mitigationem doloris.

Rk *Pic. nav. ʒss. Sulph. trit. ʒss. Cer. flav. ʒvi. Tereb. clar. ʒss. ol. Cha-*
mom. q. s. m. f. Emplastrum.

Si in declinatione morbi supersit tussis aut phthiseos metus, propi-
netur mane & vesperi decoct. *Chæref. & Hed. terr.* Si remaneant sudo-
res nocturni, confert *Antibæd. Poter. cum Laud. Op.*

Quoad *Pleuritidem* Notham, prima curatur internis diaphoreticis usitatis
in inflammationibus, & externis sacculis ac fomentis discutientibus. Secun-
da per *Sal. Vol.* cum Opiatis mista, in specie *spir. sal. arm. anis.* cum *Es-*
sent. Opii, expectando sudorem. Tertia, quæ verminosa dicitur, per *A-*
quam Card. b. in qua bullierit parum aut bene agitatus fuerit *Mercur.*
Virus.

A R T. VII.

De Inflammatione Hepatis & Lienis.

Inflammatur nonnunquam hepar, unde abscessus, ulcera maligna, & interdum gangrena lethalis. *Causæ externæ* sunt contusio, casus, unguenta nimis calida, &c. Inter *Symptomata*, febris, æstus, &c. non sunt adeo intensa, quia hepar parvum habet arteriolam; & arteriosus sanguis magis quam venosus symptomata intendit. Adest hepatis dolor gravativus, obscurus, tensivus, sub suppuratione plus minus punctorius; febris magis lenta; tussis sicca per intervalla; difficilis respiratio; pulsus celer, frequens, inæqualis; sitis intensa, anorexia, lingua arida, calor mordax totius corporis; difficilis decubitus in utrovis latere, adeo ut fere supini jaceant ægri. In graviore malo, dum æger inspirat, dolor ad jugulum ascendit, propter pondus hepatis inflammati, diaphragmati, juxta connexionem hujus cum corde, allegati: exspiratio vero facilis; cum tota respiratio difficilis sit in *Pleuritide*, de cujus differentiis ab *hepatitide* dictum hætenus. Si inflammatio fuerit in *gibba hepatis parte*, adest dolor acris circa cor, decubitus in dextram latus expressura difficilior, tumor manifestior, partes ad jugulum dextrum deorsum tractæ, & alia thoracis symptomata; sin vero in cava fuerit, adest singultus, vomitus & interdum diarrhæa, item dolores ventris. Differt *Hepatitis* ab inflammatione musculorum abdominis, in eo quod in hac adsit dolor pulsatorius insignis, tumor magis sensibilis & circumscriptus, nec adeo profundè situs, & absint pectoris symptomata. Interim observandum tumorem inflammati hepatis nonnunquam ad medium ventris extendi. In *Prognosi*, plerumque lethale est malum; in *gibba* parte gravius est & thoracem insigniter affligit; in *cava* vero ventriculum & intestina. Superveniens singultus, malus. Si duret cum febre ultra 21 dies, tumore non subsistente, in suppurationem fertur. Febris ardens & continua vehementem inflammationem significat. Si suppuratur, supervenit plerumque hæmorrhagia primis 7 diebus, paucis 12mo. Cerrissima inflammationis signa sunt febris ardens, sitis inextinguita, lingua scabra, & lipytia. Morti proximis venter intumescit, & rupto abscessu frigidum sudant circa collum & faciem, atque animo linquunt.

Cura eadem est, quæ in *Pleuritide* obtinet. Exulent *Purgantia* & *Vomitiva*. Præmissâ V.S. conveniunt *diaphoretica* cum *nitratis* & *antibell.* *Poter.* *Externa Discutientia* sunt *Spir. Vini* blande *Camph.* cum *Aq. Hyoscyami, Nymph. & Plantag. & Nitr. depur.* item *R. Flor. Cham. Melil. Ros. r. an. p. i. sem. anis. fenic. lin. an. ʒiʒ. Santal. rub. ʒi. Coq. in Aq. Colat. add. acet. opt. ʒi. Aq. Endiv. ʒiʒ. m. pro Epithemate.* Si suppuratio imminet, cujus signa sunt symptomata ingravescentia, & rigores quos sequitur caloris exacerbatio: & tandem confecto pure, omnia mitiora, vires tamen debiliores, pulsus frequens languidus & interdum animi deliquium: tunc promovenda est suppuratio per *Cataplasm. Emoll. & Discut.* addito *Croco* & *Absinth.* Dein apertio promoveatur, ut prius nunc per alvum, nunc per urinam, nunc per vomitum, evacuetur. Si in

in *Cava* parte, rejicitur pus plerumque per intestina, cujus acrimonia per *hydromel medicatum* temperanda, & excretio per *clysmata abstergentia* promovenda. Si per renes mediante sanguinis circulo evacuetur, imprimis ex parte gibba, convenit *serum lactis medicatum*, dictum *hydromel*, *emuls.* *sem. viol.* & si febris mitior sit, *decoct.* *rad. ap. petros. agrim.* & *bacc. Junip.* in *hydromel.* Si vomitu rejiciatur dentur pingua, *ol. amygd. d. cerevisia butyrata*, &c. Si erodat hepatis membranam & in cavum corporis effundatur, instituitur incisio abdominis, secundum *Aph. 43. Sect. 7. Hipp.* Ubi & observatum fuit pus erosus denuo intestinis per alvum excretum fuisse. In evacuatione utique sequatur medicus ductum naturæ, & simul ulcus mundificet & consolidet per *decocta vulneraria*, imprimis ex *Agrim.* item *Chin.* & *Sarsapar.* item *serum lactis* cum *vulnerariis* incostis & *Bals. sulph. terebinth.*

In *Inflammato Liene* adsunt fervor & tumor cum pondere gravante in profundo hypochondrii sinistri, dolor magis pulsatorius quam in inflammato rene vicino, febris continua, & propter diaphragma per consensum affectum difficilis respiratio. Vel hæmorrhagia narium aut urinæ profluvio, vel alvi solutione sanatur, vel suppuratur, vel facile scirrheficat. Inflammatio hepatis in Lienem conversa melior est, quam si lienis in hepar vertatur. In *Cura* Remedia nota sunt, imprimis *sajurnina*; Externè, *Empl. de Cicur.* cum *Ol. Camph.* vel *Theriaca* cum *Sacch. Saturn.*

A R T. VIII.

De Inflammatione & Ulcere Renum.

Inflammationis Renum Symptomata sunt, dolor, gravativus si in media renum substantia contingat, pulsatorius si in circumferentia ubi arteriæ terminantur; extendens secundum ductum ureterum ad vesicam, & sursum versus costas nochas; stupor cruris è regione inflammati renis; febris vehemens, nonnunquam vomitus biliosus; urina pauca ardens & adurens. Interdum uno rene inflammato, alter intactus in officio cessat, unde *Ischuria*. Distinguitur à *Calculo*, in eo quod in calculo absit fere febris, dolor sit periodicus & gravativus, sine ischuria, nisi firmiter ureteribus sit impactus. In *Prognosi*, hæmorrhoidum fluxus salutaris. Febris acuta cum delirio lethalis. Urina alba tenuis ac purulenta, absque febris ac symptomatum remissione & crurum ac femorum extenuatione mortem portendit.

Cura. Fiat *V. S. revulsoria* in brachio, *aversoria* in pede; aut applicentur *hirudines hæmorrhoid.* *Purgantia* nocent; item *diuretica*, nisi in declinatione pro reliquiarum absterfione. Profunt *Clysmata* ex *lacte* cum *nitr. antim.* item *terebinthinata*. Egregie convenit *succus Aslac. sem. Cancr. fluo.* cum *decoct. Nymph.* & alia in *pleuritide* laudata. Externa discutientia, sunt *Camph.* in *Ol. papav.* aut *Ol. Ros.* soluta; *succus Nymph. semperu.* & *portulac.* cum *succo Cancr. fluo.* & *Opio*; *linimentum* ex *succo semperu.* & *Cancr. fluo.* ad phlegmatis evaporationem ebullitis, & in mortario plumbeo diu agitatis. Si discuti nequeat, promoveatur suppuratio. Si muscoli dorsi circa spinam simul afficiantur, externe instituantur apertio. Aliàs ad interiora vergit, & fit *ulcus Renum*.

Ulcus Renum, præter inflammationem, pro causis agnoscit, saniem acrem ex aliis locis fluentem, lueem veneream, gonorrhæam inconsulto

suppressam. Symptomata sunt, urina purulenta cum carunculis et pilis, dolor lumborum gravativus; Si ulcus sit ab inflammatione multum puris albi cum lotio mingitur, quod deponitur cum steterit: Si sit à Calculo, urina est alba instar lactis ebutyrati, statim subsidet et cinereum colorem & consistentiam refert, minore etiam gravitate excernitur. Si à sero acri, dolor lumborum morficans et rodens est. Faciliora sunt ulcera ab inflammatione, ista autem à calculo aut erosione periculosiora. Interdum renem consumunt, interdum in fistulam degeherant. In Cura, laudatur vomitus, item mercur. dulc. item Serum lact. vel hydromel copiose porum; decoct. fragar. rad. petrosel. chæresol. & imprimis Hyperic. pro mundificatione. Consolidantia sunt decoct. lign. cum agrim. hyper. & chæresol. item Elect. ex Conf. Ros. cum sem. hyper. item seq. decoct. R. Herb. Agrim. fl. hyper. an. m. j. rad. Symph. ʒβ. Lign. Mastich. ʒβ. Sem. hyper. ʒiii. Incisa & Contusa coq. Optima est Terebinth. a ʒii. ad ʒβ. Item Pulv. Canc. flux. in vase terreo ad os furni, ne crementur, exsicce. & in mortar. lapid. contus. Nil melius troch. de alkekengi. Nec negligenda acidula. Tandem Vulneraria & Absorbentia conducunt.

A R T. IX.

De Inflammatione & Ulcere Vesicæ.

Inflammationem vesicæ inferunt externè, confusio aut violentus ictus, sectio calculi; & Cantharidum usus & in-et externus. Adsumt tensio, durities, ardor & dolor in regione vesicæ & pubis, urinam reddendi impotentia, tenesmus, interdum alvi suppressio; febris, vigiliæ, delirium; eaque graviora si partem membranaceam, mitiora si collum carnosum affecerit. Plerumque lethalis est, idque 4to ad summum 7mo die. Colli inflammatio interdum suppuratur & rumpitur nunc intra vesicam, unde pus cum urina effluit; nunc externe in cavum abdominis, atque tunc subinde abscessus in inguinibus supervenit. In Cura internè à purgantibus & diureticis abstinendum. Externe removeatur alvi suppressio Clysmate ex lacte cum nitro: dein removeatur urinæ suppressio per inessum in decoctis emoll. aut fomenta ex iisdem; inungendo hinc pectinem Ol. ros. aut nymph. in quo Camph. soluta. Si metuatur gangrena, applicetur Catapl. ex farin. fab. & lupin. in vino coct. addendo simul Aloen, myrrh. & Spir. v. Camph. Si discuti nequeat, promoveatur suppuratio, emollientibus & temperantibus.

Ulcus vesicæ, præter inflammationem suppuratam, pro causis habet calculum asperum, cantharides, acria acida vehiculo urinæ ad vesicam delata. Adest in incipiente, sanguinis, in perfecto puris cum squamis & ramentis excretio, & in casu consummato, foetor gravis in urina. Accedit urinæ difficultas, dolor gravis in pectore & pede quoties ægri mingunt, sæpe & tenesmus & membri virilis erectio. Distinguitur ab ulcere meatus urinarii ex eo quod in hoc pus & sanies urinam præcedant, aut sine urina effluant, & inter meiendum præcipue dolor percipiatur. In Cura; acrem urinam temperant decoct. Chamap. in lacte; hinc althæa liquir. passul. viol. sem. 4. frig. hinc injectio singulis horis sequentis de coct. R. Agrim. Plantag. Equiset. an. m. β. Liquir. mund. ʒii. coq. in ana aq. Plantag.

Plantag. & *Beton.* ad consumpt. 3tia partis. In Colat. *ibj.* dissolve mel. *Ros.* *℥ij.* Mundificant, *terebinth.* decocta vulner. cum melle, bals. sulph. *tereb.* & *succinat.* merc. dulc. troch. de alkek. item de Carabe & troch. *Gordonii.* Consolidant decocta lign. cum vulnerar. ut *agrim.* *hyper.* *plantag.* quibus addantur *Coral.* *ter.* *sigil.* *bol.* *armen.* *succin.* *vinet.* sulph. *vitriol.* &c. Dolorem leniunt *Opiata*, *Papaverina*, *Lacticia*, in specie si a cantharid. fuerit malum. Nec Negligendæ acidula in mundificando ulcere desperato. Quin & *thermarum* usus confert. Ex dictis variæ fiunt formulæ. v. g.

R Rad. liquir. *℥j.* Altb. *℥ss.* Saxifr. *℥ij.* Herb. *agrim.* *plantag.* *portul.* *heder.* *terr. an. m. j.* fl. malo. *arbor. nymph. an. m. β.* fl. viol. p. ii. sem. alth. *papav. alb.* & *portul. an. ℥ij.* fruct. alkek. N. vi. *Cicer. rub. ℥ij.* *hord. mund. non. excort. m. β.* Coq. in aq. Colat. *ibij.* add. syr. ex multiplici infus. viol. syr. ex succ. *agrim.* syr. capil. ven. & mel. *ros. an. ℥j.* m. Capiat bonum haustum, bis vel ter quotidie, pro temperandis humoribus.

R *Terebinth.* *℥ss.* vitel. ov. N. i. mel. *℥ij.* agit. in mortar. donec albescant, adde vini alb. Aq. pariet. & fl. fab. an. *℥ij.* syr. limon. *℥j.* m.

R *Rasur. lign. sanct. ℥ij.* Rad. *sarsap. & liquir.* Cort. rad. *eryng. an. ℥j.* fl. *ros. viol. an. p. iii.* herb. *agrim. veron. hed. terr. an. m. β.* passul. maj. *℥ss.* Coq. ad *℥ij.* capiatur crebrius.

R Rad. liq. *℥ii.* *Cicer. r. p. i.* Cort. fab. *℥i.* Fol. *Plantag. m. i.* coq. in aq. add. parum lixivii, & in decoct. *ibi.* dissolve *terebinth.* in melle solut. *℥ii.* m. pro injectione absteriva. In graviore malo potest addi Ung. Egypt. Alias usitantur pro injection. lac. rec. ser. lact. mulsa, suc. equiset. vel *plantag.* aqua ferrata in qua rad. *lymph.* modice bullierint, Aq. Calc. viv. cum sief alb. *Rhas.* & ad ulcus in collo visca *vitriol. rom. ℥i.* in *ibi.* aq. solut.

R *Equiset.* *Plantag. sem. hyper. an. m. i.* Rad. *bistort. consol. lil. alb. an. ℥i.* Cort. *granat. ℥ij.* Coq. in aq. ferrat. *ibi.* & dissolve troch. alb. *Rhas. seu Opii ℥ss.* *bol. armen. ℥i.* pro Injectione Consolidativa.

A R T. X.

De Inflammatione Cerebri.

Inflammatiō membranarum cerebri, dicebatur à veteribus *Sphacelismus*, quod vocabulum à modernis malo consilio pro *necrosi* usurpatur. Male itaque inflammatio hæc *Phrenitis* dicitur, cum per *Phrenes* intelligatur diaphragma, & omnia vocabula græcorum medica in *tis* terminantia semper significant inflammationem partis cujus acceperunt denominationem, v. g. *nephritis*, *hepatitis*, *phrenitis*, &c. Symptomata inflammationis cerebri sunt; dolor acerbissimus propter sensilem duram matrem à sanguine stagnante distentam, adeo ut capillos avellant ægri & præ furore caput inaniter concutiant: deliria, pulsatio in capite, in gangrænam, convulsiones & mortem tendens. Moderno abusu *Phrenitis* dicitur: Veterum autem *Phrenitis* seu *diaphragmatis inflammatio* rarus est affectus, quem intra 2 vel 3 dies mors sequitur.

Causa interna sunt suppressa lochia, hæmorrhoides, &c. metastasis peripneumonix, pleuritis, aliarumque inflammationum. In Prognosi, plerumque hominem jugulat 3tio ad summum 7mo die. Dejectiones

alvi albicantes & urinæ cruentæ pallidæ albæ pessimæ sunt : desipientia obscura somnolenta cum variis insomniis periculosior est illa quæ fit cum tumultu, vociferationibus, artuum contorsionibus & similibus. *Curam vide in Sect. de Deliriis.*

A R T. XI.

De Oculorum Inflammatione, seu Ophthalmia. Item de Epiphora.

Ophthalmia duæ sunt species. Prima sanguinea seu inflammatio tunice adnatæ cum lachrymis præfluentibus. Secunda Serosa, Epiphora, dicta, seu copiosa continua lachrymarum destillatio, cum quodam dolore, morfu, ardore, rubore, &c. Ophthalmia est etiam vel vera quæ est inflammatio modo dicta & 3 habet gradus, 1. Consistit in incipiente humiditate oculi cum rubore calore & levi dolore. 2. In majori inflammationis progressu. 3. In tanto ut palpebræ simul affectæ claudi nequeant, albumque supra nigrum oculi intumescat. Vel est Notha, in qua lachrymæ vix stillant, sed adest vel pruritus & dolor levis cum exigua fluxione salsa & acri, vel durities & asperitas palpebrarum. Ophthalmia est nunc epidemica, interdum contagiosa, subinde periodica. Si lachrymæ sint acres & corrosivæ, cum ardore quasi erysipelaceo, dicitur Ophthalmia biliosa : Si magis crassæ sint, subdulces, & palpebras inviscantes, meliores sunt quam tenues. Hinc in ophthalmia 4 distinguuntur tempora, viz. Principium quando humor est tenuis ; Incrementum, quando fit crassior aucto dolore ; Status, quando coctus & crassus palpebras conglutinat ; & Declinatio cum signa remittunt. Si sanguis stagnet in vasis oculi exterioribus, percipitur tumor, dolor, pulsus in fronte & temporibus ; si in interioribus, dolor profundior & vehementior in palato ac naribus sentitur cum frequenti sternutatione.

Pars Affecta est membrana adnata, cui intertexta sunt vascula copiosissima, ex sanguinis stagnatione distenta & magis conspicua. Conneditur hæc cum sclerotide tunica à dura matre orta, unde in gravi ophthalmia percipitur capitis dolor, si non pulsatorius, tamen contractivus : & vice versa contusionibus cerebri & læsionibus membranarum cerebri supervenit Ophthalmia, quæ inflammationis cerebri & imminents gangrænæ signum est. ----- Causa est quodcunque hostile, acidum aut acre, dolorosam fibrarum stricturam inducens ; externè quidem, contusio, læsio, pulveres acres, fumi metallici : Internè acidum variolarum, acre quidvis ex tinea non ritè curata, fluxionibus aurium purulentis cessantibus, suppressis mensibus, ortum. Causa Ophthalmie nothæ est subtilis, salsa, vel acris lympa, oculos naturaliter humectans, & alterans. In Prognosi, Ophthalmia per consensum à dura & pia matre sævior & difficilior est. Dolor diu durans, materiæ aut corrodentis, aut distendentis, aut suppurantis pessimum est signum. In Ophthalmia crebriori membranz incrassantur & humores evadunt impuri, unde visus hebetudo. Si suppuretur pereat oculus, alias supervenit gangræna cerebri. Ophthalmia notha Chronica quidem, sed non adeo periculosa est, quam vera. Ophthalmia laboranti superveniens alvi profluvium liberat.

Cura.

Cura. Causæ removendæ, & sanguis stagnans resolvendus. In levi-
ori malo sufficiunt *Pharmaceutica externa*: In graviore, necessaria sunt
interna, & chirurgica, imprimis *V. S. revulsoria* in pede, *aversoria* in bra-
chio, & his præmissis *derivatoria* in vena frontis, modo rundi possit,
sine constrictione colli & vasorum jugularium, quæ inflammationem
augeret. Bene avertunt *Vesicatoria* pone aures, præcipue in *nucha*, ubi
arteria se dividit in partem anteriorem ad oculum tendentem, & ex-
teriorem circa nucham distributam, majorem enim copiam sanguinis in
exteriolem trahunt: his substituantur *setacea* quia diutius servantur
aperta. Loco setacei in nucha perquam molesti, licet maximæ utili-
tatis, est *setaceum auriculare* ex fibrilla rad. *timela arboresc.* item *Mezer.*
in lixivio ex vitium cineribus macerata & auri perforatæ immissa. Per-
foratur nempe auri, filo butyro pingui trajecto, & facta suppuratione,
3 vel 4 die, imponitur fibula, sed præparata, alias corrodit & inflam-
mat. Singulis diebus recens immittitur, & confert etiam in aliis ma-
lis visum hebetantibus. Mirum est quantum fonticuli in infantibus, in
brachio ejusdem lateris inusti, conferant. Interdum pro *Aversione Arte-
riotomia temporalis* proficua esse poterit. Si subsit lymphæ dyscrasia,
sapius recidivat *ophthalmia*, quo in casu præter purgationem cum *Fa-
lappa*, optima sunt *decocta lign.* & omnia *Juniperina*. *Ophthalmia* ex
fumis metallicis per interna mineralia curatur; interdum à gestatione
in utero orta, sternutatoriiis & *V. S.* curata fuit. Observandum utique
Cinnamom. jejuno stomacho comestum fluxiones in oculum promo-
vere.

Inter *Externa*, pessime applicatur *Lac*, v. g. muliebre, aut *Opium*, pri-
us enim si non recens sit acore suo nocet, si vero recens fuerit unctuo-
sitate poros claudit & sordidos facit: *Opium* etiam ad *gangranam* dispo-
nit. Conveniunt autem *Sperma Ran.* *Aq. dest. a Cancr. flux.* cum putref-
cere incipiunt; *liquor. fl. cichyr.* & *cyan.* paratus in vitro crasso & crassi-
ore crusta farinacea obducto, siccata prius massa in aere ne disrumpatur,
nobile sane remedium. Optimæ sunt *aq. ophthalm.* ex infus. vitr.
antim. item *albumen oui* cum *alum.* in patina stannea agitatam, cum pau-
ca *aqua fœnic.* tepide supra linteum extens. & applicat, imprimis si ma-
lum sit ex ictu apis; item *mucilag. sem. Psyl.* aut *Cydon.* cum *Aq. Appropri.*
extract. addito *Sacch. Saturn.* & *Camph.* Sane saccharum caudi in scutel-
la stannea nova cum novo cochleari stanneo diutissime tritum, donec
livescat, optimum est ophthalmicum. In statu mirè conducunt *Colly-
ria Vitriolacea*. Sed in principio, urgente dolore, rubore, fervore, &
lachrymarum acrim fluxu, conveniunt magis *absorbentia*, in specie *tutia*
præp. mater perlar. lap. calamin. exactiss. præp. & hinc *flores Cyani* acre
corrigentes. In *Ophthalmia* incipiente ex rebus externis in oculos illap-
sis, convenit *frustum vitulin.* vel *bovin. carn. crud.* tempore decubitus ad-
motum. Quod si malum sit occasione aeris inclementioris, *mucilagines*
supra citatæ sunt optimæ. Si dolor sit intensissimus, nil melius *Catapl.*
ex *pnis dulc. bene odoratis*, sub cineribus coctis donec probe mollescant,
pulp. per setac. traject. add. sacch. Jovial. ʒij Croc. gr. v. Camph. gr. ii.
& tepide cum linteis multipl. applic. Quoad *Ophthalmias Nocthas* sen siccas
eadem fere conveniunt, præcipue tamen *Aq. Cancr. Mucilag. Alum. cum*
album. ov. item *Decoct. lytharg. aur.* in acet. dest. Ex dictis variæ fieri
possunt formulæ, v. g.

R. Aq.

R. Aq. Plantag. Ros. & Fenic. an. ℥ss. sacch. cand. jov. ℥iii. tut. præp. ℥ss. Croc. or. gr. iiii. m. f. Collyr. de quo 3 vel 4 in die gutta una vel altera in oculum infilletur.

R. Aq. Ros. Plantag. an. ℥ii. Aq. solan. ℥i. Vitriol. alb. Si. m. Filtrationi adde tut. præp. Si. Cum linteo imbuto & expresso applicat. est egregium.

Epiphora affectus est catarrhalis, adeoque ad Glandulas sive in oculorum angulis, sive palpebris, respiciendum. Si lachrymæ sint acres cum ardore, morsu, &c. catarrhus dicitur calidus; sin siccus, frigidus audit. Causa est nunc externa, v. g. persicorum esus; nunc interna, estque 3plex. 1. Lympha vitiosa acrior aut acido salior oculos vellians. 2. Glandulæ oculor. relaxatæ aut alias irritatæ. 3. Glandula lachrymalis in majori oculi cantho exesa, abscissa aut resoluta, unde sordium proventus, quas vicinæ glandulæ irritatæ plorant. In Prognosi, in infantibus diætâ & ætatis cursu curatur. In Adultis contumacior, facile fistulam lachrymalem inferre potest. Pessima est Epiphora ex defectu carunculæ lachrymalis, facilior tamen quæ ab ejus erosione quam excisione. ----- In Cura, convenit Aq. Tim. viz. R. Torment. grosso modo pulv. ℥i. Alum. gr. v. Aq. Ros. & Plantag. an. ℥i. stent in loco calido per 24 horas & filtrentur pro usu. Item liq. fl. Cyan. decoct. cort. granat. decoct. Cydon. illisorum primo vere collect. album. ov. conquassat. cum succ. semperv. & fl. fab. impositum. In genere, Removenda est Causa, Lymphæ acrimonia internis & externis corrigenda, & Glandularum tonus adstringentibus firmandus.

A R T. XII.

De Inflammatione & Ulcere Aurium.

Interdum inflammatur *Auris interna*, cum ardore, dolore pulsatili Vehementissimo, febris, subinde delirio & convulsionibus: Si ad exteriora vergat inflammatio adest insignis, auris externæ rubor, ad malas & tempora extendens. Si suppuretur, interdum cerebrum ejusque membranæ periculossime afficiuntur. Si pus interiora magis occupaverit, tympanum interdum putredine absimitur. ----- In Inflammatione hac discutienda, *universalia* probe præmittenda, actu frigida & repellentia cautissime vitanda. Convenit imprimis ol. vitel. ov. ol. decoct. lumbr. terr. vel asel. tepide instillatum. Item ol. scorp. vel canc. fluvi. olea incodti: Item decoct. absinth. Centaur. min. & alia aromatica. Ad extra auribus applicetur bals. sulph. cum ol. Chamom. vel spir. vin. seu spir. sal. arum. cum mica panis calida. Pro suppuratione promovenda & abscessu rumpendo conducit Catapl. & medul. pan. alb. cocta in lacte capr. addit. vitell. ov. ol. ros. croc. & cep. aut capit. allii sub ciner. coct.

Ulcera aurium vera ex inflammatione vel aciori lymphâ orta, facile in fistulam degenerant, aut hypersarcoma auditum obturans inferunt; in quibus pus album aequale melius est inæquali, foetente, sanioso, &c. Sunt & *Ulcera apparentia*, quando sanies multiformis effluit cum levamine plurium malorum, & fluxu cessante varia capitis & cerebri superveniunt symptomata. In Cura apparentium, solum mundus servetur meatus auditorius mediante *urina humana*; cavendum enim ne nimis

cito sanentur, præsertim in infantibus. In *Veris*, præmissis internis, v. g. *purgantibus* & *sudoriferis* ex *lignis*, mundificandum per *urinam* in qua maduerit *raf. lign. guaiac.* vel *phlegma spir. urin.* vel leve decoctum *vin. albi* & *urina* cum *media q. mellis*, tepide instillat. aut cum turundula *e-bria* immitt. item *succ. absinth.* aut *marrub.* cum *melle*; *succ. cep.* cum *rhodomel.* item *styr. nicot.* & pro *exsiccatione alum. ust.* cum *vin.* Anti-quum & sordidum ulcus mundificetur *urina pueri* cum pauco *ung. aegypt.* Effluente minore sordium & puris quantitate, dictis add. *tut.* & *pom-pbol.* pro consolidatione.

A R T. XIII.

De Empyemate.

Sanguis suppuratus extra sua vasa effusus in quandam corporis cavi-tate *Empyema* dicitur; quod *κατ' ἐξοχὴν* collectioni puris in cavi-tate thoracis attribuitur. Differt apud modernos a *vomica* quæ est collectio puris in viscere aliquo; & pulmonibus purulentis *κατ' ἐξοχὴν* applicatur. Sanguis utique in cavo collectus a vitali consortio orbatus acescit & grumescit instar lactis; deinde ex fermentatione acidi coa-gulantis cum alcali vol. in tertium falsum, *pus*, mutatur; quod album est a præcipitatione sulphuris soluti ab alcali, facta per acidum.

Causæ sunt imprimis *externæ*, nempe contusio vel vulnus interiora occupans. *Symptomata* ita se habent. Sanguinem congruatum in *abdomine*, insinuat abdominis tumor levior, durities, & renisus, non tam ex repletionem quam tensione; accedunt virium prostrationes, li-pothymia, impedita respiratio. In *pectore* collectum sanguinem comi-tantur, insignis læsio respirationis, tussis, dolor pectoris, gravitas circa costas nothas, extremorum frigus, febris plus minus acuta. In *capite* collectum sanguinem grumosum, monstrant gravativus ejus dolor, insig-nis pulsatio, oculi nonnihil lachrymantes, rubor faciei, symptomata stomachi supervenientia, sanguis per os, nares, aut aures exitum moli-ens, interdum stupiditas superveniens. Sanguinem in dicta loca effu-sum ad *suppurationem* tendere, monstrat febris ingravescens cum rigore, ardore in parte suppurationis, insignes præcordiorum anxietates, vigilie & deliria; interdum abscessus externus, v. g. in inguine si colligatur sanguis in abdomine. Pure facta symptomata remittunt, & fluctuatio puris percipitur. In specie *Empyema* thoracis sequitur tussis continua quasi e profundo, & sonus obscurus, a diaphragmatis a materia gravati actione; inter tussendum concussio in cavo pectoris, materiæ nempe diaphragmati incumbentis sublata & recedentis. ----- In progressu aliquid purulenti, tandem sanicfi, excernitur; febris lentior, quasi he-tica evadit, & vesperi exacerbari solet. Respiratio fit difficilis cum sensu gravativo quando stant aut sedent; dum decumbunt facilis. Si pondus incumbens diaphragmati introrsum vertatur, v. g. dum calceos solvant, videntur suffocari: superveniunt sudores colliquativi noctur-ni, palpitatio cordis, subinde evaporatio ad os instar aquæ ferventis, mala e regione partis affectæ subinde rubens; pulsus lateris affecti cre-berrime intermittens; & molestia dum in opposito latere decumbunt.

Si

Si Pleuritis suppurata intra 14 dies sputo non rejiciatur in *Empyema* mutatur, quod rumpitur circa 30 aut 40 diem, superveniente rigore & febre intensiori. Sanguis in capite collectus ut plurimum mortem infert; sicut *Empyema* pectoris phthisin & tabem. Superveniunt interdum febres periculosa, interdum ulcera, non raro gangraena internarum partium.

Cura sanguinis grumosi. Si sit a vulnere aut casu, sanguis grumosus resolvendus, aut ejus suppuratio promovenda: Sanguis aut pus evacuandum per vias ad quas vergit natura, urinam nempe, sudorem aut alvum, vel quas docet ars in paracentesi abdominis aut thoracis, trepanatione capitis; quæ optima sunt auxilia, modo non tarde nimis instituantur. In principio fiat V. S. revulsoria; hinc sanguis grumosus resolvatur per *Rub. tinctor. torment. symph. mai. absinth. hyper. bell. chares. C. B. fenic. item rhabarb. rad. vincetox. pimpin. in specie lap. Canc. ostec.* cum aceto vini dest. propinata: hinc sanguis hirci legitime collect. *bol. armen. succin. imprimis sperma cet. ad ʒi.* in vehiculo calido, *carbon. til. in aq. charesfol. pinguedo humana ad ʒi.* in potu cerevisiæ, & quælibet *antimonialia fixa*: Addendo semper talia quæ sanguinem resolutum, imprimis in pectore vicinisq; locis, per vias urinarias amendant: Si in vasis majoribus remotis hæreat, sudor provocandus: Si per alvum educatur, conven. *Rhabarb. & Senna.* Sane præstat a diureticis incipere, inter quæ polychrest. est mistura ex *oc. canc. cum acet. destill. & in fine sudoriferum* subnectere.

Cura Empyematis. I. Pus evacuandum per vias quas docet natura in suis conatibus, nempe urinam, sudores, alvum, sputum. Si rupto abscessu pectoris, natura nil moliat, convenit imprimis vomitus dum vires constant. Hinc sputum promovendum, præcipue per nicotianam; habendo simul rationem materiæ purulentæ, addendo nempe *temperantia* si acrior ac tenuior, *incidentia* si crassior fuerit. In specie *mel, hydromel, Oxymel. squill. inter expectorantia primatum ducunt; incoquantur, v. g. in mulla, hyssop. scabios. parietar. belen. iris, marrub. liquir. jujub. passul. pro indicantium varietate; vel R. Aq. Hyssop. ʒiii. Aq. Asthmat. ʒiii. Oxym. squill. ʒvi. Syr. Nicot. ʒß. syr. emet. ʒiß. cap. pro. lubitu.* Si natura empyema non expurget, statim instituenda paracentesis, ne pus in saniem vertatur, ne vires frangantur, ac pulmo a sanie corrumpatur. II. Acrimonia puris corrigenda per *sulphurea & antimonialia fixa.* III. Pars læsa restituenda per *vulneraria*, præ cæteris *hed. terr. scabios. chares.* item *lignorum & rad. decoctum.* Semper tamen acrimoniam corrigentia his jungantur, & cavendum ne febris intendatur. Hinc egregium est *Antimon. diaph. ad ʒi. in decoct. rad. chin. (vel guaiac.) hed. terr. tussilag. consol. mai. & si visceri aliquid adest, hyssop.* Optime etiam conferunt *flor. sulph. item bals. sulph. tereb. vel succin. temperando hujus igneam vim sacch. sat. vel antihæst. Poter.* Præ cæteris vulnerariis excellit *Hed. terr. decoct. succ. syr. aut pulv. cum antim. diaph. propinata.* Egregium est *decoct. brass. capit. rub. cum tantillo sacch. temperatum; ut & lac capr. cum sacch. ros. hæc enim simul diuretica sunt.*

R. Chares. m. i. Rhabarb. ʒii. fol. sen. ʒiß. sal tart. ʒi. Ebull. leniter. in f. q. aq. Colat. add. lap. canc. præp. ʒii. pulv. contra cas. August. ʒß. syr. scabios. q. s. pro aliquot dosibus, ubi sanguinem grumosum per alvum educere animus est.

R Lap. canc. præp. Zi. rhabarb. sperm. cet. mum. sang. hirc. legit. præp. an. ʒß. m. dos. Zi. in decoct. Charesol. pro sanguine grumoso resolvendo.

R Ras. lig. Guai. Zi. ras. lig. sassaf. ʒß. Coq. in lbvii. aq. ad consumpt. lbß adde bed. terr. comar. fl. hyper. herb. veron. an. mi. ad m. ii. rad. liquir. ʒß. sem. fœnic. ʒvi. passul. min. conquass. ʒiii. Coq. ad reman. lbiv. m. f. decoct. de quo æger. ter in die cap. pro vulnerario empyematico.

R Suc. bed. terr. ʒiiii. suc. marrub. ʒii. thur. myrrh. an. Zi. sacchari parum, Redig. ad consist. syrupi & subinde usurpetur.

A R T. XIV.

De Hæmorrhagia, in genere.

Sanguis extra corpus effusus *Hæmorrhagia* dicitur. Cujus causa est vel *anastomosis* seu apertio osculorum in venis & arteriis, vel vasorum latio per violentiam externam aut humores corrodescentes. Sanguinis autem tenuitas per se per vasorum tunicas viam parare nequit. Vasa per quæ sanguis effluit, sunt imprimis arteriolæ, unde stillatim effluit, ex successivo & remittente cordis impulsu. Quoad *Causas Remotas*, fit *Anastomosis*, vitio sanguinis, propter plethoram, nimiam ejus turgescientiam in febricitantibus, vini potatoribus, iisque quibus suppressa est evacuatio ordinaria; sanguinis serositatem & aquositatem, concurrente fibrarum & partium laxitate, & sanguinis acrimonia occulte rosiva. Vitio vasorum fit *Anastomosis* ob spasmus vel vasorum sanguifluorum vel partium vasa recipientium, unde impeditur aqualis vel per arterias distributio, vel ex arteriis ad venas transitus: Cujusmodi sunt hæmorrhagiæ splenetica & scorbutica. Adeo ut *Anastomoses* causa ut plurimum sit acidum, nunc sanguinem ad orgasmum præternaturalem concitans, nunc vasorum & partium vicinarum fibras vellicans. Si effluat sanguis floridus, rubicundus, copiosus, *anastomosis* innuit, propter sanguinis abundantiam aut turgescientiam: Si effluat tenuis loturæ carniū similis *aquositatem sanguinis* sequitur. Si fiat hæmorrhagia cum forti regionis vicinæ pulsatione, vitiatum fere circulum innuit. Si vasa erodantur ab acerbis internis, sanguis effluens acris salsus gustari solet. In Prognosi; hæmorrhagia nimia ad cachexias disponit; moderata consueta & periodica salubris & non sistenda; curatu difficilima quæ ex erosione vasorum à succis acerbis oritur.

Cura. *Hæmorrhagia spontanea* quæ opus est naturæ exonerantis corpus, item Critica, non curanda, nisi sit nimia. Alias in Genere, sanguis nimius imminuendus, turgescens compescendus, serosus incrassandus, acris temperandus, acidum spasmos inducens corrigendum, & vasa consolidanda. Pro his scopis obtinendis, Observ. I. In Abundantia aut Turgescencia sanguinis conducit *V. S.* observatis *revulsioni* & *derivationis* regulis. In aliis casibus minime convenit; nan stultum est evacuare quod non abundat. II. *Purgatio* ridicula est, nisi in nimia sanguinis serositate, in quo casu conducit; ubi conferunt etiam *sudoriferæ*, non volatilia, sed additis opiat, imprimis si adsit febris, licet enim primo sanguinem fundant, postmodum tamen sero depauperatus spissescit, & salibus heterogeneis liberatus dulcescit. III. Conveniunt *Opiata* in omni hæmorrhagia.

Ex

Ex dictis patet Remedia esse *Vulneraria Adstringentia & Absorbentia*.
 Ex Regno Vegetabili sunt Succus Urticae mai. ad aliquot interne assumpt.
 Usnea Cran. human. ad ℥i; Passula imprimis in vitio sanguinis acro-
 ris, serosioris, acido salioris, &c. Rhabarb. in serosiore sanguine; Cam-
 phora & spiritus refranans & fermenta acida mire corrigens. Acces-
 dunt Portulac. Plantag. millefol. fol. querc. ros. r. cort. gran. balaust. burf.
 pastor. sanic. pyrol. bell. min. hed. terr. rad. urtic. symph. mai. torment. san-
 guisorb. bistort. fructus myrtilli, item papaver, hyoscyamus, opium & quaelibet
 anodyna ----- Ex regno animali partes duræ absorbentes, viz. ebur. f.
 igne, unicornu ver. dens hippopot. &c. Bufo in syndone rubro appensus,
 vel recens contusus, sub axillis applicatus; & pulv. bufon. cum pulv.
 ran. vir. exsicc. in vino rubro propinatus: Sperma Ceti cum aceto ros.
 applicatum, & hinc sperniola Crollii ad gr. xv nobile est remedium im-
 primis cum lap. hæmat. ℥ss. & Laud. op. gr. ii. mist. His accedunt tam
 pulv. quam succ. express. sterc. asinin. suilli aut canini; pulv. sanguin. afflu-
 entis exsicc. ad ℥i in conven. vehiculo. Tandem Lac hæmorrhagias ex
 acrimonia salsa & fluxus scorbuticos corrigit. In regno minerali eminent
 martialia in habitualibus hypochondriacorum & scorbuticorum hæ-
 morrhagiis stupenda. Acidularum potus, aut liquor mart. sol. egregie &
 fluxum nimium sistit & naturalem deficientem restituit. In hæmor-
 rhagiis ex nimia sanguinis turgescencia nil melius nitro depurato. Ex di-
 ctis variæ fiunt formulæ, v. g.

Rx Aq. Plantag. & Semperv. mai. an. ℥ss. Syr. papav. alb. ℥i. tindur.
 fl. bellid. cum spir. vitriol. q. s. ad gratam acid. m. Cap. cochleatim in turge-
 scente nimis sanguine.

Rx Extract. flor. (id est, ex flor. Ros. p. ii. fl. papav. rh. & bell. rub.
 an. p. i. per multiplicem infusionem in aq. express. & inspiss.) ℥iii. Ebor. f.
 igne, dent. hippopot. an. ℥ss. coral. r. præp. ℥i. lap. hæmat. præp. ℥ii.
 cum s. q. syr. ros. r. & papav. rh. f. Elect. in hæmorrhagiis habitualibus ab
 acido vol. v. g. in vini Potatoribus, &c.

Rx Pulp. Passul. min. ℥ss. Rhabarb. elect. ℥iii. tartar. vitriol. tachen. ℥i.
 syr. pomor. q. s. f. Elect. in sanguinis tenuitate serosa.

Rx C. C. ust. ℥i. Terr. sigil. ℥ss. Laud. op. gr. iii. Pro 2 dos. cum sudore in
 sanguinis tenuitate serosa.

Rx Aq. Plantag. ℥iii. Aq. Cinnam. ℥iii. acet. vin. ℥iii. coral. r. præp. ℥ii.
 terr. sigil. ℥i. Laud. op. gr. iii. syr. myrtin. ℥iii. Capiat cochleatim in fluxu
 ex acriori sanguine aut lymphæ.

A R T. XV.

De Hæmorrhagia narium, & Gingivarum.

Propagines rami arterialis a carotide interna plures interfurculos trans-
 mittunt per os cribosum ad membranam narium glandulosam, quo-
 rum orificia aperta hæmorrhagiam excitant. Præter causas communes,
 accedunt sternutatoria fortiora, & inspirata acria. Imminentem hæ-
 morrhagiam narium ostendit motus sanguinis sursum, unde dolor tensi-
 us capitis & colli, & temporum pulsans, oculorum caligo vel splen-
 dor & pruritus, lachrymæ involuntariæ, rubor malatum, titillatio na-
 rium;

tium; & si vitio sit vasorum, pulsus durus quasi vibrans in carpo. In Prognosi, lachrymæ involuntariæ, in feb. acut. hanc portendunt. Largior fluxus syncopen, cachexias, singultus & convulsiones infert. Stillicidium sanguinis in morb. acut. malum, nisi causa subsit externa. Fluxus e nare lieni aut hepatis opposita, malum. Si aures in febre obsurderint, febrim solvit hæmorrhagia narium.

Cura. I. *Avocatur sanguinis impetus*, per *ligaturas* extremorum dolorificas, per v. s. observatis *revulsione* & *derivationis* regulis; per *Cucurbitulas scarif.* nuchæ, aut non *scarif.* supra pedes admotas; subinde quidem hepatis & lienis regioni applicat. sed cavendum ne sequatur inflammatio visceris sub cucurbit. siti. Per *Adstringent* & *Refrigerantia* externa, v. g. catapl. ex acet. & argil. furn. pistor. fronti & temporibus ac nuchæ applicatum; bolum aut *gypsum* cum aceto, virorum testibus & mulierum mammis admorum; item *epithema* ex aceto cum suc. *semperv. maj.* & *sale* cum tantillo *Camph.* iisdem locis & regioni hepatis applicat. item *sperma ran.* cum pauco *alum.* aut *fulig.* cum *album. ov.* & *acet.* fronti & temporibus cum linteis applicat. Accedunt *frontalia* ex *Croc. mart. bol. armen.* & *Opio*; item *terrores*, aut *lipothymia* inductæ, & dolores graviores in partibus remotioribus, v. g. incurvatio minimi digiti, *cauteria actualia* plantis pedum applicata. Inter *specifica* eminet *buso* de quo supra, *lignum sympathet.* ex *fraxino* certo tempore decisum & naribus admotum, *hamatitis* rite electus in manu detentus, item *Jaspis* argento cinctus, cujus rubedo venulis herbaceis est distincta, in manu detentus. Denique æger nunc in aere frigido nunc in calido est asservandus. II. *Orificia Vasorum* Occludenda applicando cum turunda in aq. humectata *pulv. alum.* aut *vitriol. ad. alb. calcin.* cum *lac. pistor.* aut solutionem *alum.* aut *vitriol.* intrudendo. *Vitriolum* basis est liq. *stipt. gallici*, qui optimus. Hinc laudatur *gossypium atramento* infectum intrusum, Immititur etiam *tinct. sulph. vitrioli*, vel *Phlegma spir. vitriol. acidulum.* *Fuligo* ex fundo cacaborum æneorum collecta, acidum possidet terreis particulis mistum, & hinc adstrictorium, unde optime cum *album. ovi* aut *sanguine patientis* mista turundarum forma naribus immittitur. Nec omittendus *pulv. ster. asin.* & *jull.* insufflatus, vel eorum succis turundæ immixtæ.

Hæmorrhagia Gingivarum oritur vel a laxitate scorbutica juncta cum saliva vascula corrodeute, vel ab inepta dentis evulsione. *Critica* aut *Periodica* non est sedanda, nisi succedanea substituatur evacuatio. *Præternaturalis*, si sit à scorbuto, curatur per *tinctur. lac. Myns.* item *decoct. rad. torment.* cum *alum.* Si a dente evulso, per *tinct. sulph. vitriol.* vel solutionem *vitriol.* cum bombace applicat; vel *Gum. arab.* impositum; vel gargarisma ex *rad. torment. bistort. an. Zii.* *gall. contus. Zß.* *sem. papav. alb. Zij.* *coct. in f. q. aq. Colat. add. bol. armen. Zii.* *opii parum.* Aliis irritis *Cauterium actuale* admoventi potest.

A R T. XVI.

De Sputo Sanguinis.

Sanguis ex respirationis organis per os ejectus *Hæmoptysin* constituit: Si afficiatur pulmo aut profundiores trachææ rami, cum tussi sit excretio; si superior trachæa sola afficiatur fit cum levi saltem screatu. Sanguis

Sanguis autem expuitione levi rejectus, frequentissime ex partibus palatinis & faucibus procedit; qui laryngem irritans etiam tussim, illaeso thorace, inferre potest. Tussis autem profunda cum conatu reiterata malum ex thorace esse significat. Sanguis hic ex arteriis pectoris manans, & vehiculo reciprocantis aeris rejectus, floridus est tenuis ac spumofus; varius quidem in pulmone aut loco vicino hæret, adeo ut nigrescat aut quasi grumescat. Dantur hæmoptyses inveterata periodica innocuæ, immo & cum euphoria agri.

Causæ sunt vel ruptio vasorum à clamore, tussi aut risu immodico, onere, clamore &c. vel erosio pulmonum ab acribus inspiratis aut lymphæ acri salsa, anastomosis ex suppressione mensium, rarius thermarum usus ----- In *Prognosi*, Hæmoptysis Pulmonalis ab erosione sæpius tabem & phthisin post se trahit. Morbus secundarius, item periodicus sine pulmonum noxa, minus periculosus primario aut cum pulmonum vicio juncto.

Cura. In Paroxysmo impetus sanguinis sistendus; extra illum causa ex toto removenda & pars læsa sananda. Pro his scopis obtinendis, in abundantia aut turgescencia sanguinis confert *V. S. Revulsoria*, v. g. in pede, suppressis mensibus; in brachio, suppressa consueta narium hæmorrhagia: Sed in erosione partium inepta est. Vitentur autem *Purgantia*, copiosissime enim, a levi purgante, non sine noxa purgantu rhæmoptyci. Optima sunt Diuretica; & imprimis *Opiata*; praeputie sem. hyosc. si malum est ab acrimonia corrodeute. Cætera Remedia specialia acrimoniam vasa erodentem ut causam frequentissimam respiciunt. Imprimis *Portulac. succus* aut *Syrup. Opiatis* sociatus: decoct. portulac. aut plantag. cum rad. symph. & herb. prunel. in vino rubro. *Syrupus*, decoctum ac *Conserva Hed. terr.* polychresta sunt imprimis post paroxysmum. Egregia specifica sunt *Cons. ros. antiq. pulv. summitat. & pilosar. excrescent. Cynosb. & ol. lini cochleatim ulurpatum.* Optimus est *spir. vitrioli*, modo nulla sit suspicio ulceris in pulmone. Nobile remedium est *cochl. i. vel. iii. 3 vel 4 in die, succi express. ex Cydon. in lamellas concis. & in aq. com. in diplomate ad mollitiem coctis.* Pro Potu confert. decoct. pom. per residuum clarif. vel decoct. hord. cum Passul. Corinth. Laudatur 3i sterc. mur. cum suc. plantag. propinat. mane & vespere, imprimis si ruptum sit pulmonum vas: *Martialia* aliaque supra nominata huc referantur. In graviore malo ex causis externis sæpius recidivante egregia sunt decocta Pectoralia ex lignis. Ex dictis variæ fiunt formulae. v. g.

Rx sem. hyosc. papav. alb. an. 3x. ter. sigil. coral. rub. an. 3v. sacch. ros. antiq. q. s. m. Capiatur crebrius.

Rx Conserv. Ros. & Hed. terr. an. 3j. Lap. hemat. præp. 3ij. Coral. rub. præp. 3j. ter. sigil. 3ij. syr. papav. alb. q. s. f. Elect. cap. pro lubitu.

Rx Aq. Chærefol. 3iij. Acet. vin. 3iij. Lap. Canc. præp. 3i. Antim. diaph. gr. xv. syr. scabios. 3ß. m. pro reliquiis grumosis dissolvendis post paroxysmum.

Rx Ras. santal. rub. 3j. Ras. lig. Sassaß. 3ß. macera & coq. in thviii. aq. com. ad consumpt. thßß. add. hed. terr. comar. hyper. & veron. an. m. ij. sem. fenic. 3vi. rad. liquor. 3iij. passul. i. min. conquass. 3ij. coq. ad remanent. thiv. Cap. Colat. bonum haustum 3 de die.

S E C T. XVIII.

De Urinæ in Renibus Secretione Læsa.

A R T. I.

De Ischuria Renali.

Sanguis in totum corpus ex corde distributus, in singulis visceribus aliquid patitur. Imprimis in *Liene, Hepate, & Renibus*. De Hepatis & Lienis vitiis dictum aliàs. Occurrunt jam Renes quorum officium est urinam, seu laticem aquosum sale vol. falso oleoso imprægnatum, secernere & simul certo modo alterare. Hæc secretio abolita *Ischuria Renalis* dicitur, cujus signa sunt cessans urinæ excretio, cum nullo vesicæ tumore aut tensione, nullo pubis dolore aut perinæi gravitate, & nullo levamine ex immisso cathetere aut facta suctione ex vesica.

Cause in ipso sanguine, sunt compages sanguinis nimis serrata & firma; quæ sæpe in scirrho hepatis & lienis, contingit, oriturque fere ab acido sui generis intimius M. S. cogente; item tanta sanguinis abundantia ut in vasis emulgentibus nil ex renibus admittat. *Causa in ipsis Renibus*, sunt, 1. Meatus renales infarcti à calculo, sanguine grumoso aut pure, vel ibidem genitis, vel ex aliis partibus illuc translatis; humoribus crassis & viscidis, quorum notitia habetur ex sordibus in primis viis, aut urina antea turbida reddita cum sedimento mucilaginoso copioso. 2. Attonia seu resolutio fibrarum fistulosarum & nervorum, adeo ut deficiente spiritu influo flaccescant eorumque orificia conniveant, orta ex vertebrarum aut spinalis medullæ læsione, nimia renum refrigeratione, defectu spirituum lethali in morbis acutis, &c. Huc referatur & fibrarum spasmodica contractura à calculo aliove irritante. 3. Defectus aut inertia fermenti renalis, urinæ alterationem & transcolationem non promovens, ut in hydropicis.

Prognosis. Ischuria renalis periculiosior est vesicali; & illa sine dolore peior dolorosa. Superveniunt symptomata varia propter serum urinarum in varias partes translatum, v. g. anxietas præcord. torpor sensuum, pathemata epileptica, ascites, tumores oedematosi; vomitus, sudores ac halitus plus minus foetidi ac urinosi. Urinosus sapor & odor indicium est alterationem quandam factam esse à fermento renali, sed interclusum transitum in pelvi. Si hæc adsint symptomata per 7 dies, ut plurimum intereunt, licet denuo meiant, propter M. S. infectam & vitium partibus affricum: utut si sudor copiosus seu vomitus crebrior, aliave in alio loco excretio copiosa contingat, diutius supervivere possunt. Si oriatur à calculis renum majoribus, est ut plurimum lethalis. Si à resolutione fibrarum, sine dolore, instat mors.

Cura. Vitia sanguinis corrigenda nunc V. S. nunc alterantibus affectui primario appropriatis. Renum dispositio p. n. removenda, præmissis lax-

atavis cum tart. vitriol: & Clysmat. Terebinthinat. Obstructio à sang. grumo-
curatur per diuretica grumos dissolventia, viz. rub. tinctor. hed. terr. chare-
fol. hyper. sperma ceti, succinata, lap. can. cum aceto, &c. Sin à pure
obstruente sit malum, curatur per abstergentia diuretica, viz. terebinth.
suc. aut syr. hed. terr. Essent. & Extr. hyper. agrimon. &c. Sin à muco
tenaci sit malum, sedulo præmittenda Laxantia, ne copiosior crudi-
tatum ad renes fiat delatio ex intempestivo usu incidentium diureticorum,
quæ hic conveniunt, viz. Tartar. vitriol. tinct. tartar. spiritus urinosi, salia
vol. succus vel infusum armorac. in vino, Oxym. squill. spir. sal in decocto rad.
petrosel. & cicer. rub. succus parietar. cum oxymel. imprimis spir. vitriol. phi-
los. & succus limon. ab ℥ii. ad iv. In Atonia renum conveniunt terebin-
thinata, juniperina, succinata, in- & externe; item externe ol. scorp. &
petrol. In contractura spasmodica fibrarum; Opiata, Cinnab. Antimon.
cum Sal. vol. succin. & forsan. mithridat. in decocto diuretico. Ea denique
quæ fermentum renale respiciunt, magisque appropriata, sunt, emuls. ex
sem. viol. succus parietar. nitrosæ in antiquis muris repertæ; fl. cyan. &
calcatr. in vino cocti; succus raphani, vel infusum. rad. amor. in vino; ca-
pita allii concisa cum vino vel spir. junip. propinata; pulv. sem. erys.
ad ℥i. in vino albo; liquor betula, potiones Plateri terebinthinata, cavendo
ne mellis societas in mulieribus hysterica pathemata excitet. Accedunt
fol. rib. nig. urinæ odorem spirantia; & succus pastinac. lut. in specie in
pueris. Nobile remedium est sal vol. succin. hinc spir. & sal vol. urin. aut
salis armon. spir. tartar. tinctura nephrit. Amelung. spir. Carminat. de tribus.
Perquam diuret. sunt lumbr. terr. aselli in vino infus. & express. & illorum
spir. per putrefact. item cantharides rite infus. Præter volatilia, accedunt
salia fixa, viz. test. ovar. calcin. ad ℥i. imprimis test. ovar. struthiocameli
in spir. salis solut. item sal stip. fab. & genist. non perfecte alcalisatum,
sed potius salsum; sal prunella, &c. Accedit simus columbinus aut equi-
nus vino infusus.

Rx Sem. viol. purp. ℥iii. sem. lithosperm. ℥i. cum s. q. Aq. Petrosel. f. Emul-
sio. add. test. ovar. struthion. ℥i. edulcoretur parum.

Rx Terebinth. Venet. mellis ana ℥ss. Vitel. ov. N. i. Suc. Limon. ℥i. Aq.
Gramin. q. s. f. Emulsio.

A R T. II.

De Calculo Renum.

CAusa frequentissima Ischuria est calculus, qui ut plurimum generatur
in renibus, & incrementum accipit in vesica. Generantur calculi
ex urina, dum acidum manifestum occurrit alcali vol. & una coagulan-
tur, permista infusum levi terrestri substantia urinæ. Si mucilago vis-
cida ex attritis membranulis transudans simul coaguletur, albi fiunt: si
sanguinis guttulæ ex vasculo eroso una concurrant, rubri sunt. Rursi itaque
seu flavi sunt sola urinæ progenies. Efficiens utique est acidum vitiosum
nunc ipsius urinæ, nunc ex primis viis elapsum & urinam magis im-
prægnans; hinc vini acidioris potatores, & arthritici calculosi sunt,
item Vomitoria, & acidum in primis viis absorbentia, à calculo præser-
vant. Hoc tamen acidum nullo modo calculum generabit, nisi sal alcali
volatile in urina separatim sit & non debite saturatum, ita ut liberius
ab acido arripi possit. Fit hoc per aliqualem putrescentiam & salium
divisionem,

divisionem, analogam illi quam urina prius clara & perspicua, in matula stannæ tandem cum foetore exhibet. Si enim alcali urinæ debito suo acido saturatum sit, non potest ab acido vitioso coagulari; hinc in stranguria nullus est calculus, licet urina acido p. n. imprægnata excernatur. Fit autem Alteratio illa putredinalis sal alcali separans, à fermento vitioso, occasione vitiosi acidi fermentativi ex primis viis, acquisiti vitio diætæ, aut transplantato à parentibus, vel cum lacte nutricis hausto. In hoc itaque fermento alterato et enervato consistit *Lithiasis* quæ difficillime eradicatur. *Causæ occasionales*, sunt, lactinia, caseosa, aliæque partim in acidum vitiosum in primis viis degenerantia, partim cum alcali terreo prompte in calculum coagulabilia. Generantur nempe ex istis parvulæ arenulæ, quæ occasione novarum, mutuaque adhesionem & coagulationem tandem in majores lapillos abeunt.

Symptomata sunt pauca & tolerabilia dum calculus quietus est. In Paroxysmo autem, id est, dum calculus est in motu ac ad ureteres & vesicam truditur, gravissima adsunt symptomata, partim ex attritu membranarum pelvis & ureterum doloroso cum spasimis variarum partium, partim ex retenta & aliorum translata urina, oriunda. Quorum plurima etiam doloribus nephriticis ab alia causa, colicis & hysteriis communia sunt. Adest utique, dolor renis vel sinistri vel dextri plus minus acutus, cum sensu gravante & fortiter premente. Dum pergit calculus in ureteres, dolores magis urgent & lancinantes evadunt; & interdum calculo in pelvim relabente cessant, denovo autem ad ureteres pergente recrudescent. Ingruente paroxysmo urina est pauca, acris, admodum stimulans, aquosa, interdum perfecte suppressa, crebrius cruenta ex asperitate calculi vasa lacerante; subinde quidem ex tartaro calculoso resoluta, absque sanguinis consortio, quasi sanguinea apparet. Arenulæ à calculosis emissæ duriores sunt, subinde grandiores, fundum saltem matulæ occupantes; friabiles enim & lateribus adhærentes sunt nil aliud quam salia scorbutica coagulata. Excernitur etiam copiosus mucus albus levis, mediam urinæ partem subinde replens, qui nutrimentum est partium lassarum extravasatum. Accedit dolor tensivus secundum ureteris ductum, stupor cruris & in viris retractio testiculi, lateris affecti; interdum tenesmus; anxietas præcord. & ex consensu diaphragmatis respirationis difficultas, quasi cingulo restringerentur costæ inferiores; interdum hemicrania lateris affecti; subinde convulsiones extremorum, pavores dormientium, dolor titillans in extremitate glandis penis. *Frequentissima symptomata* sunt tormina colica cum nausea, vomitu, in feminis passio hysterica, & non raro partus dolores referens: Oriuntur hæc ex spasmo nervulorum renalium continuato ad plexum Mesaraicum. Distinguitur autem hujusmodi colica à colica essentiali, in eo, quod calculosi ut plurimum incurvatæ sint, & non possint sine insigni dolore se erigere, cum stupore cruris, dolore non remittente, dolore etiam in dorso è regione renis affecti, sine murmure intestinorum, & cum prædicta urinæ conditione. In colica autem per essentialiam horum contraria obtinent.

Prognosis. Periculosus est affectus propter inflammationes renum, ischurias lethales, & gravissimos nervosi generis morbos supervenientes. Gravidæ facile moriuntur aut abortum patiuntur. Calculus quo major

& asperior, eo periculosior. Superveniens extremorum frigus aut sudor frigidus, præfertim cum ischuria, mortem innuit. Urinæ antea tenues excretæ, emissæ cum arenulis & frustulis lapideis, bonum sunt signum calculi imminuti. Interdum certas periodos observat paroxysmus.

Cura. In Paroxysmo dolores & contracturæ sistendæ, & calculus vel infringendus vel promovendus. Extra paroxysmum, quod generatum est mature eliciendum, & generatio futura præcavenda. Pro his scopis, *Observ.* I. Diuretica in paroxysmo moderata sint, ne vias hætenus attritas exasperent, & his quantum possibile promovendus est calculus, simul dolores leniendo tam internis quam externis, his enim durantibus, durabit contractura & angustia viæ. II. Ratione acrimoniæ urinæ dolores & contracturas intendentes, conveniunt etiam lenientia, emollientia dicta; non quod vias calculo laxent, hoc enim ridiculum est, alias ventriculum & intestina laxarent; sed quod acrimoniam urinæ & inde natos dolores & contracturas ductuum tollant. III. Ratione pathematum in primis viis, à sordibus liberandæ veniunt. Extra paroxysmum conveniunt vomitoria & acidum absorbentia; renes abstergentia, & fermenti renalis vitia corrigentia.

Urgente paroxysmo, nil æque convenit quam Clysmia emolliens aut anodynum, v. g. ex urin. puer. incoctis emollientibus, addit. terebinth. & sale vol. succin. item ex lacte. Hinc sacculi calidi ex herb. malv. melil. fl. chamom. sambuc. an. m. i. sem. lin. fanogr. an. ℥i. sem. 4. frig. ℥ss. m. vel sicci, vel aqua cocti, lumbis applicandi. Hinc litus anodyni ex Ol. amygd. d. ehamom. lil. alb. & scorp. an. ℥ii. petrol. alb. ℥iii. ol. dest. spic. junip. an. ℥i℥. addit. camphor. aut ejus oleo; aut liniment. ex Ung. Ros. Camph. cum Laud. Op. crebro calide inung. imprimis post balnea ex emollientibus parata, superimponendo postmodum sacculos. ----- Dolore his placato, conferunt in principio blanda laxativa diuretica, imprimis tereb. ℥ss. cum scammon. gr. iii. vel terebinth. cum rhabarb. & cinam. vel scammon. ros. gr. iii. cum tart. vitriol. gr. xii. & sal. genist. gr. vi. Quo facit etiam Emulsio ex sem. viol. & papav. alb. cum aq. alkek. parata, addit. lap. perl. præp. ----- Evacuatis primis viis, si adhuc urgeat dolor, accedendum ad Opiata & Anodyna appropriatis mista, v. g. Malvat. Junip. cum Essent. Opii; vel Emuls. & sem. 4. frig. maj. amygd. d. Nucl. persic. vel decoct. fl. chamom. aut sem. nymph. vel decoctum foresti egregium, addendo singulis haustibus spir. sal. acido salsum extremo igne prolicitum. Item

R. Lap. Canc. ℥i. Cinnab. Antim. ℥ss. Laud. op. gr. ii. f. Pulvis. Vel,

R. Rad. alth. ℥i. liquir. ℥ii. fl. malv. m. i. sem. viol. ℥ss. coq. in f. q. aq. bord. Colat. ℥ii. adde Syr. papav. alb. ℥i℥. Lap. Canc. præp. ℥i. m. & ita propinetur.

Sedato dolore, si adhuc hæreat calculus, accessus fiat ad urinam blande promoventia, & calculum diffringentia. Diuretica sunt tinctura nephrit. spir. carminat. terr. fol. tart. &c. sub introitu balnei, dum hujus usu relaxantur viæ & demulcentur dolores, propinanda. Ubi vero frustra adhibentur, subsistatur, & natura quiete concessa forsitan sponte liberabit ægrum. Promovet etiam calculum blandus corporis motus, gaudium, &c. Lithonriptica vera talia debent esse quæ convenientiam in radice habent cum calculo. Non necesse est menstruum calculum diffringens

diffringens sit gustui corrosivum, cum dentur menstrua insipida quæ validissima concreta diffringunt, teste rore majali, mercurio amalgamando metalla solvente, &c. Quin & sem. dauc. persicar. pulv. millep. & sal fini columb. bene præp. aliquando calculum dissolvissè observantur: hæc autem non corrosiva sed tantum acria volatilia sunt. Ut taceam multa nobis & ventriculo nostro innocua esse, quæ respectu aliorum acerrima sunt; sicut acet. testas ovar. solvit, sed substratam membranam tenuem non attingit; *Cantharides* stomachum non offendunt, sed acrimoniam circa renes & vesicam explicant. Male itaque ad corrosivitatem respicitur. Paucissima utique cognita sunt *Lithonriptica*, adeoque horum defectu meliora usurpanda sunt *diuretica*, tam acidum absorbentia, ut testacea, lap. minerales & animales, &c. quam renes abstergentia, ut raphanacea, liq. betula. & balsamica vi fermentum renum conservantia, ut *Juniperina*, *Terebinthinata*, &c.

Intet hæc *Diuretica*, calculum pellunt & renes abstergunt *Raphanacea*, imprimis rad. & subinde folia armor. vino infusa, & hausta; aut post repositionem per 14 dies in cella, destillata, unde liquor egregius. *Allii* rad. sale acri penetrante & acidum coagulans corrigunt & fermentum renum alterant, minutim sc. concisæ & in spir. *Junip.* propinatum. Multum decantatur S. V. in quo infund. hed. terr. & cap. alii. In sem. & cort. *fraxini* est oleum ac sol vol. non contemnendum. Hinc præstantissimum obtinetur oleum ad gut. xii in vino albo capiendum, ex *Cort. rad. fraxin.* lb. ii. bacc. *Junip.* lb. iii. *Terebinth.* lb. iß. ad. ißß, tritis, commistis, in lb ii. aquæ per 3 menses sepositis, & postmodum destillatis. Sem. hyper. tritum *terebinthinam* spirat, adeoque multum decantatur *Eleæ.* ex hoc sem. cum sacch. ros. vel violac. Multa præstat Sem. *dauci* in præservando calculo, vel in substantia, vel cerevisiâ fermentandæ infus. Item *Aqua dest. Persicar.* cum recent. plant. cohobat. Exturbat item calculum succus limon. & imprimis suc. betula. Ex dictis vegetabilibus cum S. V. tartarizato essentia & extracta parari possunt. Accedunt sal. genist. stip. fab. sal. prunel. in specie Sal vol. succin. & ratione nitrositatis sal fini columb. aut acetum macerationis sterc. columb. cum 2 p. mellis junctum. Huc facit Sal ad calculum *Polemanni*, viz.

R Nitr. (præp. deflagrando sulph. 3ß. super lb i. nitri, & hoc ter repetendo, ubi omnia refrigerint & denuo pulverisata fuerint) Sal. absinth. an. 3i. Sal. succin. vol. 3ß. Sacch. alb. 3vi. Ol. dest. succin. q. s. m. dos. quantum 3. cul. cuspides capiunt, 3 vel 4-de die. Optime renes abstergit & calculum recent. comminuit.

Supersunt lapides, qui acidum absorbent, acrimoniam urinæ in paroxysmo temperant, ac ob acidum absorptum & hinc mutationem in salsum tertium vim diureticam acquirunt. Hinc paratur liq. elegans ad gut. xxx propinandus, ex Lap. Canc. Judiac. Lync. Spong. Aquil. Glaciei ana solutis in spir. sal. ultimo ignis gradu elicito, ad ficcitatem leni calore coagulatis, hinc pulveris. & in cella per deliq. solut. Accedit decoct. Canc. struth. aut 3i. pulv. eorum coctorum in vino ad ficcitatem; liquor per deliq. ex test ovar. ex quibus exclusi sunt pulli, vel ov. struth. cum spir. sal. potatus, modo jam insinuato; ipsæ testæ calcinatæ, item R Calc. urv. q. v. affund. acet. dest. ad emin. 4. dig. coq. friges. decant. inspissa, ad ficcitatem evapora, candefac in crucibulo, hoc extrahe vel S. V. vel Vmo Hisp.

dof. gut. xx. in calculo. Accedunt *Lumbr. Afell.* imprimis *ala* duræ superiores *scarabæ. majal.* pulverif. & in vino propinat. Egregius est pulvis ex 4 vel 5 *scorp.* lavatis, & vivis per 24 horas in vino *malvat* relictis, postmodum in olla supra *folia salvia* positis, in furno blande crematis, & pulverif. Dof. gr. iv. in ovo *sorbili* vel vino.

A R T. III.

De Diabete.

Nimia urinæ secretio & excretio, *Diabetes* dicitur; estq; duplex. 1. *Notha* in qua excretio copiosior urinæ tenuis crudæ successive & paulatim crescit, cum siti, debilitate virium, ardore lumbari & viscerum, macie, febre continua lenta; & si urina aliquamdiu retineatur, lumbi, coxæ & testes cum gravitate intumescunt. 2. *Vera* in qua potulenta & assumpta liquida nimis cito, parum aut nihil mutata, excernuntur. Atque hæc est quæ proprie *Diabetes* dicitur, à *Diabawo*, cito transfer. Cujus *Causa* est flacciditas renum, non paralytica, sed nimis aperitionis, concurrente pylori laxitate; ad quam disponit crebrior *acidularum* usus. *Causa Notha* est pars sanguinis chylosa, seu roridum corporis nutrimentum & ipsa pinguedo liquata & ita in consistentiam laticis serosi fatiscens, per vias urinarias excreta. Hinc obesi ab usu *diureticorum* maciantur, hæc enim humores roridos in serum vertunt & educunt, sicut aliàs *purgantia* humores fundere notum est. Ex hoc rore chyloso est quod urina diabeticorum dulcescat. *Causa autem Colliquescientia* est fermentum acre vol. simile *sal. vol. cantharidum*, in primis viis genitum, sanguinem & pinguedinem colliquans. Hinc urina diabeticorum acris est & ardoris sensum excitat. Hinc curatur hæc *diabetes notha* per acrimoniam temperantia, sicut febris hæctica; & ex abusu *diureticorum* excitari solet: Omnia enim *diuretica* abeunt in *acre falsum vol.* in primis viis, hinc *Cydon.* & *vin. Rhen.* diureticam vim acquirunt in primis viis, & interdum *diabetem* inferunt. Oritur hoc fermentum acre ex digestionem ventriculi viciata; non fecus ac fermentum illud fluxus alvi colliquativos inducens ex eadem oriri agnoscitur. Succum autem colliquati & pinguedo in specie per renes excernuntur, tam propter formam feri renum poris appropriatam, quam propter vellicationem renum a volatili isto & acri fermento; unde dolor & ardor lumbaris, & cætera Symptomata. --- In *prognosi*, *diabetes vera* parum habet periculi; *notha* autem plerumque lethalis est, imprimis post immodicum laborem, nimium veneris exercitium, aut chronicas febres.

Cura. Vera curatur per *adstringentia*, sc. *martialia*, decoct. *plantag.* in aq. ferrat. decoct. *torment.* & *prun. silv. tinetur.* *sulph. vitriol.* *bolum armen.* & *ter. sigil.* cum *Conf. ros. vitriol.* vitando tamen *Cydonia*, quæ, utut *adstringentia*, sunt tamen *diuretica*. --- In *Notha* curanda, corrigendum fermentum illud acre colliquefactivum per *absorbentia acida austera*; & *narcoticorum* usu renum irritatio & nimia colliquefactio impedienda. In Principio prodest *vomitibus* ex copiosa frigida deglutita, singulis 4 diebus. Observanda est eadem *dietæ*, quæ in hæctica febre. Remedia sunt *succ. hyr.* aut decoct. *Plantag.* *Portulac.* *nymph.* *papav.* &c. hinc *magist. corall.* cum

cum succ. citri; aut Mistura ex Aq. Plantag. ℥iii. acet. dest. vin. ℥ vi. coral. r. præp. ℥i. Laud. op. gr. ii. syr. portulac. ℥i. Capienda cochleatim. Hinc Lapis hamatilis, tam naturalis, quam artificialis ex vitriol. Mart. & sacch. sart. item CC. ust. Croc. mart. adstring. tinctur. antipthis. tinct. sulph. vitriol. succinum, trach. de carabe, troch. de terr. sigil. Nobile experimentum est Aq. Calcis tam simplex quam comp. Accedunt emuls. nutrient. & anodyna. Inter Dietetica eminet Lac Chalybeatum asininum, item Aq. Chalybeata cui Ras. C.C. incosta. Externe renibus applic. canc. flux. rec. contus. aut eorum succus expr. subinde sacculi, & fomenta ex plantag. & fol. querc. in aq. chalyb. coctis.

A R T. IV.

De mictu cruento.

URinae in renibus Secretio interdum adeo depravatur, ut Excrementum naturae cruenta, interdum loturae carniū similis, interdum ex opaco plus minus nigrescens. Rubedo urinae sanguinea opaca plus minus crassiuscula, distinguenda à rubedine salina, perspicua, clara splendenti, quam comitatur praecipitatio sedimenti crocei, vel instar cinnabaris, vel incarnati coloris, scorbuticis familiaris. Cum urina cruenta, si steterit uno alterove die, crassamentum seponat rubro-nigrescens instar sanguinis grumosi. Sanguis urinam tingens ut plurimum ex renibus emanat; rarius ex aliis partibus ad loca urinaria defertur: interdum ex vesica aut pene effluit.

Causa est anastomosis arteriolarum ad vias urinarias distributarum; vel earum erosio. Mictus cruentus per anastomosin, nunc criticus est in febre ardente, pleuritide; suppressa solenni sanguinis evacuatione, truncata manu vel pede, &c. nunc non spontaneus, nunc periodicus. Huc faciunt, vini aut acriorum diureticorum abusus, tubuli renum imbecilles, & nimis aperti, ubi mictus fere indolens & urina minus tincta minusque crassa, veneris abusus adeo ut vasa sanguifera circa partes genitales hiscant. Mictum utique cruentum per anastomosin praecedere imo & comitari solet dolor gravativus & tensivus in loco anastomoseos perceptibilis. --- Frequentior causa mictus cruenti est diuresis à sero acri vascula redente, scorbuticis & catarrhosis familiaris. Faciunt huc renum & vesicae ulcera, calculus asper; cantharidum, allii, aut aloes abusus, & funesti illi mictus cruenti in variolis, febribus malignis, & peste. In Prognosi; Si à pudendis fluat sanguis, minus est periculum; si à Vesica, periculosior est, quia in vesica subsistens periculosam urinae suppressionem, aut sui corruptela varia symptomata inferre potest. Omnium maxime periculosus est, si ex renibus, praesertim erosio, aut eorum, ut vocant, imbecillitate, malum ortum fuerit.

In Cura, conveniunt remedia supra laudata in haemorrhagia; habita ratione causa. Quia serum urinarium acre omnem mictum cruentum exasperat, semper addantur temperantia; item papaverina, opiata. Conducit V. S. revulsoria vel derivatoria, si solennis sanguinis excretio suppressa fuerit. Purgantia acrimonia sua malum exasperant. Rhabarb. autem in aciori sanguinis crasi aut renum imbecillitate confert, v. g.

Pill. ex Rhabarb. cum suc. plantag. aut terebinth. His præmissis patent remedia, v. g. mistura illa ex aq. plant. acet. dest. coral. & laud. ad hamorrhagias laudata. Quia tamen semper respiciendum ad acrimoniam seri urinarii, præ cæteris convenit succ. portul. ad ℥ii. vel iv. Hinc decoct. equiset. & millefol. fl. alb. In erosione mire convenit agrimonia seu Eupator. vulg. His add. sem. hyper. & cum hoc paratum Eleth. Timai contra exulcerat. renum. Expertum est lac ovill. ad ℥iv. cum bol. armen. ℥i. omni mane propinat. item troch. de carabe cum bolo armen. & aq. plantag. Accedit liq. mart. sol. ad gr. xv. omni mane per aliquot dies continuat. Lapis hæmatit. cum copioso lacte egregius est; & si malum sit à cantharid. terr. sigil. Opiata per se nota sunt, in specie Eleth. Paduan. ex sem. hyosc. &c. pro sanguinis sputo laudatum, --- Si ex affecta Vesica sit miellus cruentus, injiciantur Aq. Plantag. ℥ii. cum troch. de carabe ℥i. vel fortior sit injectio ex emuls. papav. alb. cum lap. hæmat. ----- Si sedato mictu, sanguis congruatus in vesica hæreat, sive suppressionem urinæ inferat, confert succinum.

S E C T. XIX.

De Urinæ excretionē Læsa.

A R T. I.

De Ischuria Vesicali.

URina ex renibus per ureteres in vesicam delata, ibi continetur, donec vesica à nimia ejus copia & acrimonia irritata eam pellat. Abolita hæc excretio dicitur *Ischuria Vesicalis*, quam comitatur tumor & protuberantia vesicæ, cum tensione & dolore molestissimo & frustaneo urinam mittendi nixu.

Causa est vel vitium vesicæ, vel vitium canalis urinarii. Ratione prioris, si nervi à quibus vesica suum habet sensum, paralyti, aut stupore afficiantur, mediante diuturna mora in frigida, vertebrarum laxatione, læsione spinalis medullæ circa os sacrum, &c. Item si fibræ vesicæ a nimia distentione relaxantur; in his casibus se non stringens urinam non emit. Quo facit etiam sphincteris spasmus & pertinax strictura in doloribus abdominis spasmodicis, & interdum sub usu cantharidum, adeo ut licet se stringat vesica, nulla tamen sequatur excretio. Ratione posterioris nempe vitii canalis urinarii urinam non transmittentis, se offert ejus angustia, ex tumore, inflammatione colli vesicæ & perinæi, tumore glandularum prostaticarum post nimiam venerem ureterem comprimente; hinc meatus illius obstructio vel prope sui originem in vesica, à calculo vesicæ, pituita viscida glutinosa, sanguine grumoso aut pure ex ulcere renum vel vesicæ vel ex aliis partibus ad vesicam delato; vel in suo progressu ex calculo circa glandem hærente, aut caruncula post erosam urethram. Accedunt extraordinaria quædam ischuriæ vesicalis causæ, viz. Diuretica validiora

validiora post alimenta, vel ante absterfionem primarum viarum, usurpata; quæ contenta cruda & pituitosa ad loca urinaria rapiunt, unde obstructio. — *Prognosis*; cæteris periculiosior est quæ ex paralyfi vesicæ, aut nimia ejus distentione oritur.

Cura. Si Vesica sit minus sensibilis & quasi paralytica, convenit *maluat*. Junip. ol. dest. junip. aut terebinthina; item ol. succin. in aq. petrosel. Hinc propinentur purgantia per consensum vesicam stimulantia; vel clysteres, primò molles, postmodum acres. Item comprimatur abdomen, detineatur anhelitus; & his irritis, patefiat urinæ exitus mediante *candela cerea melle aut ol. amygd. d. illita & immissa*, aut fistula coriacea, hæc enim præferenda catheteri, qui non adeo tutus. Prolecta sic urina fiunt injectiones in vesicam ex decoct. puleg. calaminth. rut. castor. & similibus nervinis; item applic. cum spongia super pectinem *fotus ex sem. anis. & petrosel. an. ʒi. herb. filipend. m. i. Zedoar. ʒii. bacc. laur. ʒi. in vino & aqua coctis*. Fortius est cataplasma ex cep. alb. tam crud. quam sub ciner. coct. add. capit. Allii, pingued. anser. ol. scorp. & gut. aliquot. ol. Juniperi, regioni renum & pubis applicand. vel perinæo in suppressione à nimio coiqu. Laudatur Cataplasma ex Parietar. & Chærefol. cum Ol. Scorp. calide pectini imposita. Alias illinitur pubes, perinæum & os sacrum, ol. scorp. cum ung. dialth. ol. castor. dest. junip. rutac. hyper. &c. vel imingitur umbilicûs ol. mastich. Accedunt semicupia ex emollientibus & nervinis appropriatis, paulo ante infessum exhibitis blandis diureticis. In Ardentibus aut Malignis febribus, levamen adfert deambulatio. — In malo à Vesicæ extensione nimia, præter compressionem cum manu convenit *fotus ex emol. & nervinis*, & catapl. ex chæref. parietar. & petrosel. in butyro frixis; item ex cepis, eductâ prius urina per fistulam. — Si sphincteris vitio, illinatur perinæum & pubes ung. dialth. cum ol. papav. & interne exhib. volatilia opiatist mista. — Si à Cauthar. exhib. lac. & emuls. lacteas. — Si ex urethrae angustia aut inflammatione, conven. catapl. ex chæref. & pariet. — Si à grumo sang. conven. interne solutio lap. cancr. in aceto, decoct. rad. rub. aut artemis. cum chæref. Troch. de carab. sperma ceti, essent. hyper. essent. traumat. &c. Et externe sterqus boum recentissimum pectini pudendo & perinæo inunctum. — Si à pure, propin. succin. cum vino, item ol. dest. tereb. aut bals. sulph. tereb. — Si a materia viscida, conven. interne armorac. item suc. limon. ad ʒiii. vel iv. cum vino albo & spir. tereb. propinat. item suc. paprietar. cum oxymel. tart. vitriol. sal tartar. spir. sal. d. — Si a Caruncula, removeatur quantocyus candela cerea, in leviori malo croco metall. instructo, in graviori mistura ex merc. præcip. ʒij. ung. de cerus. ʒiij. & in gravissimo, magmate ex merc. sublim. & virid. aris. Fiat autem caudela non ex cera pura, sed add. ʒi terebinth. ad lbi. cer. Exesa caruncula, pro consolidatione immitt. ung. alb. camph.

A R T. II.

De Calculo Vesicæ.

Vesicæ calculus urinæ excretionem impediens fere semper in renibus generatur, & successive in vesica accrescit, mediante quodammodo nutrimento quod plorant ureteres & vesica læsa, & quod in forma muc.

mucilaginis cum urina calculosorum excernitur. Hinc est quod calculi majores lamellatim instar *cepar.* cum cortice uno super alterum concreti reperiantur.-----Symptomata sunt urinae suppressio, tenesmus, desiderium alvum deijciendi, & dum ad humum se incurvant punctio in vesica, subinde pruritus in glande & erectio penis ex irritatione per consensum membranae meatus urinari, liberatio ab urinae suppressione pedibus in altum levatis, & in malo diuturno mucilago copiosa cum urina excreta. Dignoscitur etiam immisso cathetere aut digito in podicem; quin & saltu vehementiori calculi motus percipitur, modò ex attrita nimis vesicae membranae ejus internae non adnascatur.-----In *Prognosi*, facilius in feminis propter brevitatem & amplitudinem colli vesicae curatur. Plerumque non nisi sectione tollitur, & tunc metuenda est vesicae inflammatio lethalis aut superveniens fistula. Calculus qui vesicae firmiter adhæret incurabilis est.

Cura. Minuatur & Excludatur calculus (si possibile sit) imprimis usu millepedum aliorumq; ad calculum renum laudat. Interdum ubi calculus est in motu & tamen non bene procedit, vomitus convenit, in mulieribus. Externe injiciatur solutio sterc. columb. calcin. in decoct. parietar. Pubi admoveatur calidissime cataplasma ex cepa alba cocta in vino decoctionis parietariae & ol. scorp. Litus ex ol. scorp. & ping. hirc. & in specie ex petrol. & ubi magis pellendum ex ol. dest. succin. ceu nota transmitto. His irritis excindendus est calculus.

A R T III.

De urinae Incontinentia.

Causa hujus Proxima est deficiens contractio musculi sphincteris vesicae. Remota est, 1. Paralysis nervorum ad sphincterem derivatorum, ex casu aut luxatione vertebrae, vel defectu spirituum in morbis acutis & apoplexia. 2. Fibrarum sphincteris relaxatio a nimia distensione, v. g. nimia foetus magnitudine. 3. Fibrarum laceratio, à vulnere, lithotomia, partu difficiliore, prolapsu sinus pudoris, &c. Est autem incontinentia species improprie sic dicta, quando dormientes tantum stragula permungunt, oriturq; à torpore aut defectu spirituum animalium, dum non satis firmiter tonum fibrarum sphincteris constrictoriarum, v. g. in infantibus tenellis, senibus & assuetis. Huc refertur vitium illud quando urina satis diu retineri nequit, propter continuum ac sensiliorem in vesica stimulum, à calculo irritante, mole uteri gestantis premente, exulceratione aut excoriatione vesicae circa collum, tussi graviore in corpore obefiori cujus partes externae in concussione minus cedunt. Huc etiam pertinet vesicae angustia vel nativa, vel adscititia ex tumore proprio vel vicinarum partium-----In *Prognosi*, in senibus est incurabilis; in pueris ætatis progressu curatur, nisi 25 annum excedat, & tunc fere immedicabilis est. Si sit ex vitio paralytico, in specie vitio cerebri aut spinalis medullae, difficillime curatur.

Cura. Conveniunt Nervina & Adstringentia cum Specificis. In specie *Calamintha* cum vino ante passum pota, item *alchymilla*, *agrimonia*, *plantago*, *hyper.*

hyper. bujsque sem. glandes & medulla gland. castor. galang. mastich. Admodum laudatur $\mathfrak{z}\text{i}$. mastich. in vino; item pulv. *thur.* item *gum. arab.* ad $\mathfrak{z}\text{i}$. in vino quando stimulus p. n. peccat. In incontinentia Paralytica, R *Calaminth. myr. castor. an. $\mathfrak{z}\text{iii}$. Gland. $\mathfrak{z}\text{v}$. Pulveris. subtil. Dof. $\mathfrak{z}\text{i}$.* Decantatissimum specificum est guttur galli tostum & tritum cum vino; item pulv. cineris *erinac.* cum medul. *saxor.* item pulv. inter. tunica ventriculi gallin. *far. cimen* vel pulvis vel cinis padendi suilla, *stercus caprae*, mures exsiccat. & pulveris. vel in butyro elixi.-----Inter Externa, laudantur imprimis balnea ex *absinth. menth. fl. ros. balaustr. torment.* in Aq. ferrariorum coctis; & in malo contumaciori *Therma*; Hinc inunctiones cum ol. abs. menth. nardin. castor. bals. per. Empl. oxicroc. vertebri lumb. applic. nam in malo à vicio nervorum, lumborum & ossis sacri, ubi origines sunt nervorum, maxima habenda est ratio. In omni incontinentia nisi à læsione in partu, laudatur pulv. *buson viv.* in nova olla usti, & in sacculo collo appensi. Post partum difficilem, singulare est hoc ungent. R *Lap. calam. in acet. dest. & aq. ros. 2 vel 3 lor. & subtil. pulveris. $\mathfrak{z}\text{iv}$. Lytharg. arg. $\mathfrak{z}\text{ii}$ Cerus. præp. $\mathfrak{z}\text{i}$. Ol. Ros. & Chamom. an. $\mathfrak{z}\text{v}$.* Agitentur simul per 2 horas, & cum axung. hirc. f. ung. agitando ad hora quadrantem,-----Hæc ipsa promiscue tam diurna quam nocturna incontinentia conveniunt. In specie *Leëthimigi-* is interne conven. pulv. *cupul. gland. in aq. vel vin. chalyb.* item pulv. *castor.* ad $\mathfrak{z}\text{i}$. junioribus, adultis vero ad $\mathfrak{z}\text{i}$.-----Ex dictis variaz fiunt formula. v.g.

R *Tunic. stom. gallin. pulveris. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$. herb. agrim. $\mathfrak{z}\text{i}$. Erinac. ust. $\mathfrak{z}\text{vi}$. M. f. Pulvis. Dof. $\mathfrak{z}\text{i}$.* in jusculo gallin.

R *Pulv. medul. lap. $\mathfrak{z}\text{iii}$. gran. mastich. $\mathfrak{z}\text{ii}$. lign. aloes resinof. exacte pulveris. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$. m. f. Pulv. Dof. $\mathfrak{z}\text{i}$.*

A R T. IV.

De Stranguria.

DEpravata urinæ excretio cum stillicidio, acerbo dolore & comitante & subsequente, & continua ad mingendum irritatione, Stranguria dicitur. Causa proxima interna est continua vesicæ irritatio, quam sub Dysuria considerabimus; Externa est urina acor, magis urethram, minus collum vesicæ interius muco crasso oblitum, dolore afficiens. Causa Dispositiva hujus acoris est inertia fermenti bilis non debite perficiens chylum in duodeno, sic enim assumpta non rite digesta acescunt, & acore vesicam stimulant; non secus ac mustum vel cerevisia non rite defacata strangurias acore suo in stomacho insuperabili inferunt. Accedit ulcus & excoriatio vesicæ urinæ contactum abhorrens, & ex irritatione propellens. In Prognosi; difficilior est quæ ex ulcere vesicæ; illa ex vicio urinæ in senibus propter defectum digestionis primæ sæpe incurabilis est. Pertinacior stranguria interdum ulcus vesicæ infert.

Cura. Acor urinæ temperandus, & vesicæ læsio restituenda. Posteriori scopo satisfaciunt in vesicæ ulcere supra posita. Quoad priorem opiata minus conveniunt; optima sunt vomitoria; hinc pro scopo averforio *Jalap.* cum *tereb. & merc. d.* Alterantia sunt pulv. *gland. Extra.* paratum ex suc. fr. *alkek. lap. cancr.* Imprimis succus ipsorum *Canc.*

Canc. fluu. item pulv. essent. & præcipue ol. dest. cort. aurant. N. M. in abusu cerevisiæ crudæ; Decoët. fol. & gemmar. rib. nig. cum sem. dauc. in Vino rubro. Egregium est decoët. rap. item decoët. herb. & bacc. alkek. cum Passul. Omnibus balsamis præfertur bals. copayb. in decoët. petrosel. Accedit ol. cer. in decoët. cicer. rub. Lixivium ex testis ovar. cum vino; vinum in quo silices caudæfacti aliquoties extincti; Spir. nitr. d. Sal. tart. C. C. ust. sal stip. fab. & his irritis Si. borracis; Nec omitt. Aq. infus. cepa minutim incis. In pertinaciori malo ex vitio digestionis, v. g. in senibus, confert Vinum Hisp. Malvat. Juniper. item S. V. bibitus dum cubitum itur. Externe, ratione continuitatis umbilici cum vesica per urachum, umbilico illinitur litus ex axung. hirc. ℥ii. ol. dest. cer. & cort. aurant. an. gr. iiii. Et suffumigatur vesicæ regio vapore raphani in vino ebullientis. Aliàs in malo pertinaciori, Clyster ex lacte, & injectio lactis chalyb. in vesicam locum obtinent.

Rx Spec. diacurc. ℥v. Pulv. N. M. ℥ii. Lap. Canc. ℥i. cum Sacch. in f. q. aq. solut. f. Rotula adspers. ol. dest. cort. aurant. dos. vi. vel viii.

Rx Malvat. Junip. ℥iv. Syr. Cort. aurant. ℥i. Spir. Carminat. ℥i. m.

A R T. V.

De Dysuria.

URinæ excretio cum magno conatu, dolore, & ardoris sensu, *Dysuria* dicitur. Differt à *Stranguria*, in eo quod non guttatim effluat, nec dolorem ante aut post excretionem relinquat, nec tam internam vesicæ superficiem quam orificium vesicæ aut meatum urinarium, arrodât. Causa est vel urina acris à copiosis salibus imbibitis, v. g. in hypochondriacis, scorbuticis, usu cantharidum, &c. vel frequentius colli vesicæ aut meatus excoriatio & exulceratio ab attritu calculi, &c. adeo ut ab urina naturaliter constituta dolorem patiantur. Huc faciunt Prostratæ glandulæ exulceratæ à contagio venereo, adeo ut urinam ipsæ cum dolore summo perferant, & simul acrem plorent succum, qui urethram excoriat. Interdum partes urinariæ per consensum læduntur, in affecto utero, vel intestino recto, v. g. à tenesmo, hæmorrhoid. &c. Excernitur subinde in *Dysuria* mucilago crassa lactea, quæ nil aliud est quam nutrimentum vesicæ & partium urinarum. --- In *Prognosi*, *Dysuria* pertinax ad urinæ incontinentiam & vesicæ ulcera disponit. In senibus difficulter curatur.

Cura. Vel acrimonia urinæ temperanda, vel partes læsæ restituendæ. Utrique scopo egregie satisfacit *malva*, ejus conf. ex flor. item syr. hinc decoët. sem. cum nitro vel lap. canc. decoët. forest. ad calculum; decoët. herb. & bacc. alkek. decoët. fl. nymph. petrosel. sonchi lævis cum sacch. & nitro; decoët. fl. malv. cum jujub. & sebest. imprimis decoët. sebest. addito tautillo croci ad ℥v. omni mane. Convenit hic *Terebinth.* sed ejus spir. seu ol. nimis acris est. Laudantur succinata, troch. de carabe, Pulvis Jœlis ex test ovar. sem. urtic. & succino, & si partes urinariæ exulcerentur troch. de alkek. Tandem *Vesica capra* seu *Apri sylv. masc. siccata* & pulv. item pulv. offium dactylor. mistus cum pulv. carnis suæ incisæ & in clibano siccata. Accedant *Lacticia* & *Oleosa*; imprimis ol. amygd. d. cum syr. dialys.

alth. & pulv. ocul. canc. item Emuls. ex amygd. d. sem. melon. & nucl. persic. add. lap. percar. Egregie convenit Lac, imprimis si a cantharid. sit malum; item serum lactis in quo decocti fl. Cyani & calcatrip. Hoc tamen & omnia potulenta calide hauriantur. His addantur crebro Clysteres, nunc blande stimulant, nunc lenientes, nam quo contumacior est alvus, eo intensior est dysuria. Externe applic. serpil. calefact. item catapl. ex Rut. & Parietar. in ol. scorpion. coct. Ungatur & pubes Linim. ex ung. Martiat. & ol. laurin. an. ʒi.

R̄ Thur. Myrrh. Mastich. an. ʒii. Succin. Croc. an. ʒʒ. camph. ʒi. Antim. diaph. ad pondus omnium. Cum Terebinth. f. Pill. dos. ʒi. utatur 10 diebus.

R̄ Suc. liquir. succin. thur. an. q. v. cum tereb. Cypr. f. Pill. R̄ Lap. Perc. Off. sep. Canc. calcin. Pulv. N. M. an. ʒʒ. Extr. Op. ʒi. M. f. Pulvis.

R̄ Syr. dialth. fern. ʒiii. Syr. de cich. cum Rhab. ʒi. Aq. Nymph. Lactuc. Chamom. an. ʒiv. Aq. Cinnam. ʒʒ. M.

S E C T. XX.

De Lymphæ in Glandulis Generatione & Motu vitiatæ.

Sanguis ad glandulas defertur ut ibi aliquid separetur, quod ad constituendam lympham requiritur. Vitiatur hujus lymphæ generatio, quando serum parcius & crassius, vel copiosius & tenuius est: frequentius autem quando Glandulæ obstruuntur a materia lymphæ generandæ viscidior, in quo casu præter Merc. d. pro expurgatione, optima sunt sudorifera ex lignis præsertim Junipero. v. g.

R̄ Raf. lig. junip. ʒiii. Raf. lig. Saffr. ʒʒ. Cort. lig. Guaj. ʒi. Herb. Rosism. m. iii. bacc. junip. ʒʒ. Macerentur per 24 horas in aq. & vin. an. lbii. Coq. in M. B. in cucurbita cum suo alembico juncto ad medias, Colatum & Destillatum M. adde spir. sal. armon. ʒiii. Syr. fl. calend. ʒiii. Cap. omni mane bonum haustum calide expeſtando sudorom.

A R T. I.

De Catarrhis.

Lympha glandularum copiose in partes effusa proprie dictum Catarrhum constituit: Et quia frequentissima est glandularum textura in cerebro, faucibus, locisque vicinis, imprimis membranis pituitariis ad hærens, cum vasis excretoriis minutis perforatibus, non mirum si hæ partes affectibus catarrhalibus frequentius obnoxie sint. Defluit nempe lymphæ aut copiosa, aut Vitiata, ex glandulis imprimis conglomeratis circa caput, fauces, collum, laryngem, asperam arteriam, aliasque vicinas partes aeris injuriis maxime expositas, unde functionum læsiones & varia symptomata.

Causa est acie acidum partem plus minus sensilem lædens, cujus læsionis occasione ob fibrarum stricturam lymphæ ex vicinis glandulis uberius exprimitur, & ita semper restaurata continuum quasi rivum eo derivat. Si gravior sit læsio, alteratur etiam spiritus infusus, & labefactatur propria partis digestio, adeo ut loco laudabilis nutrimenti, vitiosum continuo excreseat excrementum, quod similiter novum alimentum corrumpendo, partem magis magisque lædet, unde *Catarrhus habitualis*. *Causæ Remotæ* sunt, 1. Digestionum particularium errata; Hinc post variolas acidum oculis infixum, & Gas acidum inspiratum laryngem irritans & lædens, catarrhum excitat: hinc acidum fermentum circa dentium radices hærens, character phthiseos hæreditarius, & quodvis fermentum acie ex digestionem privata enatum, pathemata catarrhalia infert. Huc facit aer externus & inspiratum quodvis acie partes thoracis lædens & ad catarrhales defluxiones irritans, non secus ac sternutatoria acia lympham copiosam ex naribus emungunt. 2. Ipsa lymphæ in se acrior, acidior & falsior (citra occasionem partis læsæ) ad sui excretionem glandulas stimulans & tandem partes lædens; idque imprimis ubi imminuta est urina aut insensibilis transpiratio; & frequentissime uli chylus in stomacho ex digestionem prava generatur aquosus & nimis falsus, unde sanguis & serosior & acrior, & consequenter lymphæ vitiabitur. Hinc est quod scorbutus & tabes ex acrimonia sanguinis, affectus catarrhales ex acriori lymphæ junctos habent. In Catarrhis Epidemicis, acie inspiratum partim lympham inquinat, partim loca per quæ transit irritat.

Differentiæ. *Catarrhus* est vel *accidentalis* & facile deletibilis; vel *habitualis* crebrius recurrens & spiritum infusum laefactans, cujus causa est partim loci tonus semel læsus ex spiritus infusi deficientia, partim remanens à prægresso catarrho fermentum p. n. quod subinde commotum partem denuo irritat. Est etiam *Catarrhus* vel *mitis* seu *frigidus* a lymphæ insipida uberius effusa ortus, vel *acrior* seu *calidus* a lymphæ corrosiva, cum dolore, & dispositione inflammatoria. Est porro nunc *tenuis*, in principio nempe; nunc *crassus*, scil. in incremento & statu, quando parte excoriata ejus nutrimentum proprium lymphæ se associat, & spissiore & temperatam reddit. Non multum differt à *catarrho* vero jam explicato, *catarrhus minus* proprie sic dictus, ex seri sanguinei decubitu, ob fibrarum aliqualem stricturam & contentorum remoram: hinc frigus externum post corporis æstum catarrhum, & refrigeratio nocturna turtis, propter clausos poros, dolorem infert; hinc serum scorbuticum in pedibus dolores lancinantes, dentium irritatio & hinc fibrarum strictura tumorem maxillæ serosum, & serum acius pleuram fortuito irritans *notham pleuresin*, catarrhis tributa, inducunt. *Causa occasionalis* est læsio & irritatio, vel ex occasione externa, refrigeratione, &c. vel ex ipsius seri pro materia lymphæ distributæ acedine, vel habituali in malo ex vitioso fermento parti infixo & ob spiritus infusi vitium nato.

Symptomata pro partium affectarum varietate variant. In genere præcedunt capitis gravitas, sensuum torpor, artuum lassitudo, horripilatio dorsi levis, febricula vespertino tempore exacerbans imprimis si majus sit vitium lymphæ, præsertim glandularum conglobatarum, sanguini in axillarem sinistram infuso junctæ; Tussis, rauco, sputum & pathemata

mata dolorosa, etiam vesperi & noctu magis affligunt, quamdiu *catarrhus* tenuis est; dum vero crassior lymphæ peccaverit, æqualiter fere omni tempore affligunt. In *Catarrho Calido* omnia intensiora sunt. Crudelissimi sunt scorbutici catarrhi, superfluit enim fomire in M. S. recidivant. Si *catarrhus* ex interno partis vitio originem ducat, crebrior recidiva & mutationis tempestatum prompta sensatio spiritus insiti debilitatem produnt. Si ex dyscrasia M. S. & seri, vitio ventriculi, hoc innuunt crebriores & ex uno loco in vicinum remoti catarrhi, item sputatio dum multum sudant ægri, aut de læsione digestionis ventriculi querimonia.

Prognosis. Catarrhi à vitio interno pejores externis; pessimi autem hæreditarii & à vitio partis privato orti. Quo sæpius recurrunt eo periculosiores propter spiritus insiti labefactionem. In Senibus difficiles sunt curatu, partim propter digestionum & spiritus partium insiti debilitatem, partim propter lympham acriorem & acidioram. In specie periculosi sunt si caput petant, plexus enim chorodeus, æque ac glandula pinealis & pituitaria, circa lympham occupatus est; adeo ut lymphæ vitiosa secreta, & cerebrum inundans, gravia capitis symptomata inferat. Quo facilius excretionem aliqua facta levatur Catarrhus, eo melius; quia minus periculum est ne ex graviori læsione partis, gravius malum ipsi immineat.

In *Cura.* Primario respiciendum ad causam læsionis & irritationis partis, nam lymphæ ex glandulis effusio & seri à sanguine separatio & retentio, sunt nisi effectus irritationis præviæ. Deinde lymphæ effusa aut effundenda removenda & corrigenda; & pars læsa restituenda. Pro his scopis, *Observ.* 1. Inter *Evacuantia*, *Sudorifera* & *Diuretica* eminent; imprimis *succinata*, *myrrhata*, *salia* volat. CC. *succin.* &c. & *Remedia* ex lignis. *Purgantia* minus conveniunt nisi contumacior sit catarrhus & ex stomachi vitio, quo in casu ad *Vomitiva* & *purgantia* accedendum, v. g. R. M. p. de *succin.* Craton. Si. *Extr. absinth. gr. v.* Resin. *Falap. gr. iv.* scam. *sulph. gr. i.* cum s. q. *Ol. succin. f. Pill.* item *Falap. cum colocyn. helleb. nig. & merc. d.* item decoct. *melanagogum cum lign. Sassafr. Pill. Aloeophang. &c.* 2. Si concurrat lymphæ acrimonia vitiosa, *Opiata* profunt *succinatis* & *aromaticis* mista, expectando levem sudorem: propinquantur vesperi in catarrho tenui noctu ingravescente. Vitentur tamen in catarrho epidemico vel eritico, item in statu. 3. *Fonticuli* & *Vesicatoria* productum morbosum una cum sanguine & sero laudabili emungunt, unde imminuta nonnihil materia catarrhali, insultus nonnihil mitior est; sed causam non attingunt; adeoque catarrhis contumacibus sæpius recidivantibus palliativum tantum remedium existunt. IV. *V.S.* per se locum non habet. Sed in plethora, & suppressa consueta sanguinis evacuatione, & ubi confestim nimis fit decubitus catarrhalis in partem aliquam, secundum revulsionem & derivationem instituta, proficua esse solet. V. Post *Opiata*, *Sudorifera* appropriata in paroxysmis catarrhalibus serum minuunt & sordes abstergunt, & simul balsamica vi idem corrigunt & partes roborant.

Appropriata igitur sunt omnia ex *junip.* ejusque *baccis* parata; *Myrrha*, quælibet *succinata*, *Cinnab.* tam *nativa* quam *antimon.* *salia* volatilia tam *simpl.* quam *oleosa*. Nobilissimum est *Lign. Sassafr.* & stomachicum & serum

serum corrigens, simulque per urinam & sudorem evacuans, unde egregia est ejus *Essentia* parata cum *Spir. Serpill.* commendatum enim est *Serpillum* ad *Catarrhos*, sicut & *Rosmar. Satureia, Guaiac. Sassafras* autem add. *summit pini* in *catarrho scorbutico*. Nobile est *Mastiche*, adeoque decoct. lign. lentisc. Mire sanguinem emendat & ventriculum roborat rad *Caryophyllata*, unde decantatum est vinum illud medicatum *Paracelsi* ex Rad. *Coryophyllat* & *Acor. Adulter.* Egregium est succinum cum *Essent. Serpilli* usurpatum; item liq. CC. *succinat.* paratus cum *Elaosacch.* ex ol. dest. *succin.* & sal. vol. *succin.* Item *myrrha* cum *tinctura tartar.* in *essentiam* soluta; *flor. sulph. Bals. sulph. succinat. juniperin.* Hinc & *Sal vol. CC. & spir. sal. armon. cum Ol. mac. & Spir. Vin.* tam curative sudorem movendo, quam præservative contenta corporis alterando.

Externe conveniunt *suffitus nervini*, hinc *litus* ex ol. dest. *menth. major. &c.* cavendo interea ne qui capitis sunt debilioris ab hujusmodi fumosis & penetrantibus ad sternutationem irriterentur. Huc facit *fumus tabaci* addito *sem. anis. coriand. & succin.* qui irritans illud resolvit, *lympham* corrigit attenuat & evacuat, & virtute narcotica motus *catarrhales* sistit. Ulterius *Anticatarrale* est *Empl. de beton.* cum *Gum. tacamah.* in *Oleis appropri.* malax. In *Catarrhis externis*, imprimis ex refrigeratione post sudorem, & doloribus lancinantibus, cavendum ab *oleosis* poros replentibus: & applic. *tacamahac.* in vino solut. & extens. super alutam. Quod si cutis ex *gummatum* applicatione tollatur in pustulas, præmissa frictione applicetur *tinctura aromatica*, ex S. V. & *sem. 4 cal. maj. eruc. sinap. majoran. salv. serpill. &c.* infusis.

ART. II.

De Coryza.

SI *lympa* naturaliter nares humectans, copiosa tenuis & acris defluat, quam successive liquor spissus, varieque subinde coloratus insequatur, *catarrhus* est *Coryza* dictus. Cujus causa præter vitium *lymphæ* & M. S. internum, frequentissime est aer hybernus interiora narium lædens, non secus ac in labiorum & manuum fissuris; occasione cujus funditur primo tenuis acris humor, qui in progressu nutrimento partis excoctæ sociatus, spissior evadit, & narium suprema obstruendo inspirationem tollit. Idem præstant *Sternutatoria acria* crebrius usurpata; item fumi minerales inspirati. Quando procedit a simili causa externa, lædicitur simul *larynx* cum faucibus, partim à causa externa, partim à *lympa* ex glandula pituitaria, unde sputatio & tussis. Interdum effluvia ex naribus affectis exhalantia fermenti naturam obtinent, & aliorum naribus attracta contagiosa evadunt.----- In *Prognosi*, periculo caret modo non acrior *lympa* exulceret interiora narium, & ita ozanas vel narium ulcera producat.

In *Cura.* Irritatio in principio sistenda, & mucus productus in incremento abstergendus; sociando simul nunc *laxantia*, nunc *sudorifera*, pro conditione patientis & *catarrhi epidemici* vel non *epidemici*. Irritationem sistunt, imprimis *Ol. anis. illitum*, & si jam nares cum rubedine doleant &

& excoariate sint, cum polenta subactum; Camph. in ol. amygd. d. soluta & extrinsecus naribus applicata; odor cornuum raspat. Suffitus ex Gum. Anim. naribus ore & toto corpore exceptus; addit. subind. succin. thur. mastich. & benzoe. -----Mucus coacervatus evacuatur per nodulum seq. R. Fol. major. p. iii. sem. nigel. contus. ℥ii. ol. dest. major. gut. ii. ol. dest. succin. & anis. an. gr. vi. m. D. cum stylo. Item per sternutatoria ex vitriol. ad alb. calcin. gr. xii. in ℥ii. aq. major. dilut. liquorem filtratum naribus attrahendo. Si nares obstruantur, optimus est suffitus aceti super ferrum candens effusi, item litus ex ol. nicot. & Trin. an. ℥i. ol. still. major. gr. vi. intrinsecus naribus illinendus. -----Si caput sit grave & obnubilatum, vertici illinitur bals. per. vel ubi fortius agendum ol. dest. succin. Pro præservatione partium oris, in principio retineantur in ore troch. ex mithrid. & alibano.

Quoad faucium phlogoses & dolores, gustus abolitionem, saucedinem & tussim, eoryzæ graviore supervenient, præter suffitus supra dictos, conven. opiata vesperi adhibita, & lympham acriorem incrassantia, imprimis papaverina: Si viscidior mucus hinc genitus istas partes obfideat, usurpentur incidentia expelluntia. Solent nostræ mulierculæ fauces & asperam arteriam à læsionibus aeris præservare masticando & deglutiendo jejuno stomacho passulas majores in spir. anis. maceratas; Inductos vero catarrhos faucium & laryngis fere curant per ficus, quibus in frustula dissectis S. V. affundunt & deflagrant, continuo agitando, hinc frustula hæc semiasata vespertino tempore comedunt.

A R T. III.

De Hydropibus Particularibus; imprimis Ascite, Hydrope Pectoris, & Hydrocephalo.

Interdum lymphæ in motu suo per vasa lymphatica impedita stagnat, unde spatiosa valvorum intra valvulas intercepta intumescunt instar vesicularum aquosarum; donec rumpantur à distentione nimia, aut erodantur ab acrimonia lymphæ. Ruptis sic vasis, lymphæ in cavum effunditur, unde hydropes particulares; vix autem universales, cum lymphæ motus in universo corpore impeditus vix supponi queat.

Inter hydropes particulares frequentior est Ascites seu hydrops abdominalis, partim quia plura continet viscera copiosis vasis lymphaticis instructa, partim quia mesenterium instructum est vasis lacteis, quorum ruptio & exinde chyli in abdomen destillatio contumacissima est Ascitis causa; imprimis post haustam frigidam in corpore æstuante, quia sic pituita intestinorum à calore attenuata vasa lactea penetrat, & postmodum superveniente frigore spissata vasa lactea & glandulas obstruit, unde vasis distensis & ruptis sequitur hydrops subitanæus. Colligitur hæc aqua nunc intra peritonæum, nunc intra cavum omenti, nunc intra partium membranas vesiculari formâ. Hujusmodi hydrops Hippocrati siccus dicitur, quia, solo abdomine tumido, pedes, alique partes aridæ sunt, squalidæ, & marcescentes. In hoc urinæ sunt paucissimæ, splendide, crocæ instar isticorum, sed non adeo crassæ, & in ignem effusæ ardent. Causam diximus esse lymphæ vel chyli impeditum motum: Præter quem, sanguinis subita suppressio, aut in interna parte effusi

grumescentia, ad hydropem hunc disponere observantur; quo forsân facit experimentum *Loweri de Corde*, p. 124. & 125. ----- In *Cura*, obstructio vasorum lymphaticorum aut lacteorum per *salina diuretica* aut *sudorifera* solvatur. Sanguini grumoso, si quis sit, per *appropriata* succurratur. Asserit *Lindanius* in hydrope sicco, non purgantia, sed nitrata & sanguinem temperantia convenire. *Paracentesis* hic optima.

Pectoris Hydrops, fit plerumque in utraque, raro in altera thoracis medietate. Præter *Causas Communes*, ruptio vasorum lymphaticorum & lacteorum frequenter inculanda est; item *hydrocele discussa*, singularis enim est pectoris cum testibus consensus. Adest dolor gravans in pectore, sonitus fluctuationis dum corpus movetur, tussis sicca, respiratio difficilis vesperi intendens, subinde *Orthopnea*, appetitus prostratio, palpitatio cordis, & subinde febricula. In *Prognosi*, sæpe mortem inducit; saltem recidivat. *Cura* fit per *succ. bryon. suc. ir. nostr.* pro purgatione; *decoct. sudoriferum*, & alia in *Ascite universali* laudata. *Paracentesis* hic maxime salutaris est.

Succedit *Hydrocephalus*, seu *Hydrops Capitis*. Est triplex; 1. Collectio aquarum intra partes cutaneas & cranium. 2. Intra cranium & cerebrum seu infra meninges. 3. In ventriculo cerebri, cerebrum & ipsam calvarium distendens. *Causa* est lymphæ extravasatio. *Causa* remota inter alia est situs infantis in utero, ita ut nimis inclinetur caput & impediatur lymphæ reditus, unde etiam partus difficilis. Frequentior est hic hydrops in infantibus propter facilem ossium capitis dehiscentiam: in adultis enim propter difficilem suturarum discessum, atque in cerebro collectæ potius alias morbos inferunt: Utut dentur etiam instantiæ raræ hydrocephali in adultis. Si adsint flatus, caput leviter pulsatum instar Tympani resonat; & tumor digito pressus, aut non recedit, aut ad pristinum statum illico redit. Si humor colligatur extra cranium, caput splendescit, pulsatum non sonat, pressus tumor cedit & non revertitur ad pessimum statum. Si colligatur inter cranium & cerebrum, tumor non adeo mollis est, frons quasi exporrectus, oculi intenti tumidi & lachrymantes, & fere insignis sensuum hebetudo. Si hæ circumstantiæ absint, & intumescat caput; collectio est in cerebri ventriculis. Collectio supra cranium facile, inter cranium & cerebrum difficulter, intra cerebrum difficillime curatur.

In *Cura hydrocephali*, conveniunt *Clysmata*, adultis eadem purgantia quæ in *Ascite universali*, infantibus *merc. d. cum syr. ros. sol.* item *tinctura tartari*. Sed internis præferenda sunt externa vel discutientia vel sensibilibus evacuantia. Discussientia sunt litus ex *Ol. Chamom.* cum *Bals. Sulph. tereb. & ol. dest. succin.* item cochlea in decocto cephalico contrusæ & applicatæ; fœtus ex *lixivio Calc. viv.* seu decocto calcis *viv. sulph.* & vitrioli colato; cataplasmata & fomenta ex *Chamom. melil. Artemis. stoech. arab. calaminth. roremar. absinth. orig. puleg.* quibus *farin. fab. & lupin. sterc. columb. capril. sem. anis. & cumin.* ac similia addi possunt. Denique *Essentia rorismar. salv. hyper. & pro recens natis sola olei hyper.* continua inunctio. His irritis accessus fiat ad sensibilibus Evacuantiæ, sectionem nempe chirurgicam in hydrocephalo externo tolerabilem; Sed in hydrocephalo intra cerebri ventriculos periculosissimam. In *Hydrocephalo intra Cranium*, cautè fiat sectio, & caveatur nè unica vice nimium exhauriatur.

COLLEGIUM PRACTICUM.

LIB. II.

SECT. II.

De Spirituum animalium generatione Vitiata, indeque morus & sensus Lætionibus: In specie de Vigilis & Somno Vitiatis.

Sanguis Defertur ad Cerebrum ac Cerebellum, ubi ab eodem separatus *Spiritus Vitalis* abit in *Spiritum* sic dictum *Animalem*, a quo & sentiendi habemus potestatem & movendi activitatem, cum ratiocinationis sublimiore actione. Pro hujus *Spiritus* varia Constitutione, observatur non solum diversitas Operationum Animalium in singulis individuis, sed etiam in Constitutione Morbosa, variæ in sensu & motu, quin & intellectus Operationibus, læsiones oriuntur.

Diversitas Spirituum dependet ex varia crasi M. S. & hinc diversâ Constitutione cerebri, tam secundum texturam naturalem, a Sanguine & Spiritu influo multum variatam, quam secundum conformationem mechanicam ratione pororum, ductuum, &c. quæ omnia Spiritum Animalem variant. Hinc deducenda est insignis illa ingeniorum diversitas. Si *Spiritus* hi *Animales* vitiose generentur aut præternaturaliter alterentur, una cum Organorum Corporeorum, tam cerebri quam aliorum, varia Constitutione, quasvis læsiones in sensu & motu inducunt. Generantur autem Spiritus Animales vitiose, ex defectu, ex abundantia, & depravatione.

Antequam autem in specie affectus Facultatis Animalis consideremus, notandum I. Systema nervosum ex fibris nunc delicatissimis nunc firmioribus constare, quæ naturaliter tenduntur, & simul vim quasi elasticam obtinent ad motum; quæ vis, sub impetu interno Spirituum

Animalium, motum Animalem infert: Si vero impulsu externo commoveatur sensum externum facit. Ita ut Spirituum diverse Constitutionum diversi motus, & fibrarum nervearum diversa textura, totam facultatem Animalem absolvant. 2 Cerebrum & Nervos singularem consensum habere ad extra cum motu Lunæ. 3 Mirabilem consensum habere cerebrum & partes connexas cum visceribus Abdominis, in specie ventriculo. Unde ex læso capite Vomitus, ex imminente Vomitu Vertigo, ex Stomacho vigilia, ex imaginatione subversio stomachi, in picantibus & Hypochondriacis imaginationis læsio, ex affecto abhominæ in Histericis morus convulsivi partium externarum, & opiata in Stomacho facultatem Animalem afficiunt. 4 Spiritus Animales easdem subire materiales Conditiones cum Sanguine.

C A P. I.

De Vigilii Nimiis.

Spiritus Animales in naturali subtilitate moti, mediantibus fibris in organis sensuum prompte recipiunt impressiones, variosque obveniunt motus, quo in casu animal Vigilare dicitur, cujus privatio est somnus, quæ duo necessaria vicissitudine se mutuo insequuntur. Vicissitudo hæc si tollatur, ita ut somnus vel deficiat vel paucior sit, oritur *Agrypnia*.

Causa proxima omnis *Agrypnia*, est motus spirituum animalium aut nimius aut saltem continuus, in organa corporea vel interna vel externa, sensilium objectorum impressiones cerebro communicans. Causa autem perpetui aut nimii spirituum influxus, est 1 Objectum sensibile tam intra quam extra corpus afficiens, & spirituum motum excitans, V.g. Clamor fortior, dolor quicumque, tussis, *dyspnæa* seu sensilis molestia circa pulmones, & frequentissime materia quædam vitiosa in primis viis hærens, quæ *Agrypnias* & pavores infantum inducit, vigiliarum etiam post largam cenam, aut sub alvo obstructa, indubie causa existit. His accedunt animæ rationalis curæ ac Meditationes, quæ spirituum animalium motu ceu instrumento utuntur. 2 Causa secunda nimii spirituum influxus, est ipsum vitium morbosum, aut *Spiritus Animalium*, quando mobiliiores a calore, febribus, &c. redduntur, aut a Miasmate maligno vel animi affectibus irritantur; aut ipsius cerebri vitium spiritus in continuo motu servans, vel propter pororum nimiam apertionem, imprimis per inediam, sub qua cerebrum minus humectatur; aut propter fibras cerebri irritatas per nutrimentum acrius ab alimentis acrioribus assumptis, aut per serum acrius undecunque cerebro communicatum. Senibus *Agrypnia* frequentissime supervenit, partim digestionis primæ vitio & chyli nutritivi defectu, partim ex cerebri ariditate & pororum apertura, liberrimum spiritibus comæatum permittente. Melancholici denique molestissima patiuntur pervigilia; quia præter phantasmatum melancholici continuam speculationem, eorum M. S. acrior & vitio digestionis primæ acidior esse videtur, unde spiritus acriores generantur, & insimul fixiores, motum impressum semel in cerebro diu retinentes;

tes; fibræ etiam medullares cerebri nutrimento minus temperato viciantur.

Prognosis. Vigilæ debilitatem inferunt. In ætate consistente aut muliebri, plus nocent; quam in ætate Juvenili aut sexu virili. In morbis Chronicis præsertim melancholicis, citra noxam diu continuantur; nonnunquam tamen in fatuitatem terminantur. A Vigilis convulsio aut delirium malum.

Cura. Objectum irritans removendum, spirituum impetus blandis Anodynis, aut bene correctis Narcoticis corrigendus, temperatis nutritivis cerebrum humectandum. Ex quibus patet *universalia* vulgo dicta, nempe venæsectiones, purgationes, &c. nisi per accidens, nil conferre. Vera itaque remedia sunt *refrigerantia* & *humectantia*, hinc *temperata* blande nutrientia, & tandem *papaverina*: In specie *Emulsiones ex sem. 4 frig. sem. papav. & Amyg. Dulc. cum Aq. Nymph.* item *Decoctum bord. cum Papav. & Liquir.* Sed *Papaverina* & *Narcotica* primatum Ducunt: quibus *Crocus* & suo modo *Absinthium* addenda sunt. Notandum vero opiata omittenda esse, quando vigilæ sunt instantis criseos signum, quando angustiam pectoris in *Dyspnæa Hydrope*, &c. Conjunctam habent, ne scilicet a somno fortiori suffocetur æger; quando senes sunt insomnes, illis enim confortantia potius conducunt; & tandem ubi vires exhaustæ sunt, nisi saltem in parva quantitate & partitis vicibus exhibeantur.

Externe ad *Agrypniam* usitatæ sunt lotiones manuum pedum & temporum *Decocto sol. Lactuc. Nymph. Solan. vitis, Flor. Chamom. Cap. Papav. &c.* Inunguntur etiam tempora *Medulla crurum vituli* recenti, item oleo *Papav. express. ol. N. M. expr.* aut *Ungu. Popul. cum extracto opii.* Applicantur etiam temporibus ac fronti emulsiones ex *nucleis Persic. & sem. Papav. Alb. cum Aq. Nymph. vel lacte muliebri* paratæ. Idem temporibus illiniri potest liquor *vermiculorum* in globulis *Cynobati* repertorum. *Cerumen ex auribus asini* quantitate pisi temporibus illitum potens est narcoticum, sed periculosum. *Turunda* ex grano uno atque altero *Land. Opiat. naribus* indita, ut & *Aq. Ros. cum opio & croco tepide* temporibus applicata, somnum optime inducunt.

In Vigilis lenum conveniunt non tam *Anodyna*, quam *Confortantia* digestionem primam promoventia, V. G. vinum dulce & remedia *Ambrata & Moschata.* *Agrypnia* in Catarrhis frigidis per usum *piperis Albi*, item per *Elektuaria ex Aromat. & Calidis* optime sopiuntur. Alii in vigilis nimis a cruditate ventriculi S. V. usum post coenam commendare solent. In *Agrypniis* cum Spirituum Absumptione, vina dulcia cum talibus *Analeptis* sunt optima; aut si propinanda *Papaverina*, eadem *Aromaticis* socianda sunt, ad imitationem *Philoniorum*.

C A P. II.

De Somno Nimio.

Distinguendus est somnus præternaturalis nimius ab *impotentia Vigilandi*, dum ægri ab operationum animalium imbecillitate, instar dormientium jacent, utut revera vigilant, & accessu cujusdam personæ inconsuetæ oculos aperiant & deinde collabi sinant. Distinguendus porro est nimius somnus præternaturalis, a somno nimio non naturali, post lassitudines, sanguinis excretiones, dolores, & quemvis Spirituum subito exhaustorum defectum. Sæpe etiam *Lipothymia* in Hystericis, in debilioribus post partum, & post largiores venæsectiones, sub specie somnolentiæ ingruit.

Si somnus nimius præternaturalis jungatur cum *Delirio* tali, in quo excitati ægri fere delira loquuntur, ac denuo in somnum relabuntur, vocatur *Coma Somnolentum* & *Cataphora*. Si *Delirium* sit tale, ut, licet dormiant, propter gravia insomnia quoad internas operationes animales revera vigilent, clamitent & inordinate moveant, dicitur *Coma Vigil.* *Comata* hæc observantur sæpe sine febris, licet ut plurimum sint febrium symptomata. Si sopor sit profundus cum *Delirio* & insigni oblivione, conjunctus cum febre lenta, *Lethargus* seu *Veternus* dicitur. In hoc affectu ægri momento citius omnium fere obliviscuntur, & excitati delira loquuntur, sicut ii qui ex profundo somno excitati naturaliter, non adeo apposite respondent. Febricula lenta adest, eaque continua, quæ fere vespertino ac matutino tempore exacerbatur. Calor nec acris nec mordax, pulsus frequentes & magni, urina ut jumentorum redditur turbida. Si somnus sit adeo profundus ut æger vix aut nulla ratione excitari queat, quin stertendo profunde admodum dormiat, salva tamen manente respiratione, dicitur *Curus*; qui proximus est ad *Apoplexiam* gradus. Nam si ab interna causa oritur revera erit *Apoplexia* levior; si ab externa, *Curus* dicitur. Proprieque *Curus* fit ab errore quodam externo, imprimis nimia ebrietate, fumis carbonum aut potuum fermentescentium haustis, nimio *Crociodore*, abusu fumi *Nicotianæ*, diutino sub juglande somno, unde nuces illæ græcis dictæ sunt *καρυαί*; mercurii vapore naribus excepto, contusionibus aut concussionibus capitis, &c. Huc pertinent *Noctambuli* in quibus revera est *Somnus Vigilans* & *Vigilia Somnians*, dum clausis organis sensuum externis dormiunt, sed per Spiritus paulo fixiores sub imaginationis actione agitados vigilant. Ab hoc enim possessore moventur quidam, nescientes tamen quorsum. Uno nomine est validum somnium. Clausis quidem oculis in locis quæ alias peragraré solent, conniventibus vero in locis minus consuetis, subinde non sine nocumeto, versantur. Est gradus levior *Delirii* aut *Melancholiæ Hypochondriacæ*, Lunæ phasibus auscultans, ac simili ratione curatur.

Causa. Sicut somnus naturalis, ex aliquali spirituū torpore, & Phlegmatica Dispositione oritur; ita nimius spirituum animalium torpor cujusvis somni præternaturalis causa proxima existit. Causam remotam suggerunt nimia aquositas aut pituitositas M. S. & hinc Cerebri; vel ea quæ spiritus animales narcosi seu stupore afficere valent.

Facile

Facile fieri potest, ut ratione glandularum hinc inde in cerebro reperiendarum, *Lympha* in motu suo impedita cerebrum nunc inundet nunc ex *M. S.* mediante colluvie serosa variis recrementis onusta in cerebrum distillet. A tali causa spiritus animales torpidiores ac Phlegmatici redduntur, eorumque debita expansio in porulis cerebri hinc inde refertis impeditur. Hinc est quod *Hydrecephalus* & Morborum crises *Lethargum* inducant; quod infantes, propter cerebrum humidius, illique qui phlegmatici sunt aut catarrhis capitis obnoxii, facile in somnum inclinent. Hinc est quod suppressio urinæ, & crebrior capitis lotio somnum inferant. Hinc est quod Ventriculi cerebri in mortuis multâ aqua pleni reperiuntur, quod *Lethargus* ex vitio sericum *Arthrivide* periodice sæpe recurat; & gravi sternutatorio levetur. Quoad vim narcoticam ex causis internis enatam, spiritus figentem, hanc inexpugnabilis ista dormiendi necessitas & junctum delirium, effectus opiatorum simillimi, confirmant. Hujus virtutis subiectum est *acre oleosum*, non præcise in capite, sed in primis Viis & Hypochondriis conteatum. Huc facit somnolentia in peste, illa item ex aura venenata ex pollice emissa, per Causticum actuale pollicis admotum curata; item illa à vaporibus uterinis in passione hysterica, & aliàs à lumbricis, oriri observata. Febris lenta *Lethargum* concomitans, videtur esse ex genere *Lymphaticarum*. In *Comate Vigili* præter dicta in specie malignitatis narcoticæ ratio est habenda.

Prognosis. *Coma*, præsertim *Vigil*, in febribus ardentibus ut plurimum lethale est. *Lethargici* 7 diebus moriuntur, quos si effugiant sani evadunt. Sanatur autem *Lethargus*, evacuata vel sponte vel arte materia peccante per alvum, aut erumpentibus parotidibus die critico, aut si fiat copiosa ejus per os vel nares emunctio: quibus si adjungatur febris & reliquorum symptomatum remissio, spes est ægrum convalesciturum: è contra si accrescant symptomata, & erumpat sudor frigidus, imprimis in capite, lethale est. Tremor *Lethargo* superveniens est periculosus; è contra superveniens *Phrenitis* salutare; superveniens vero *phrenitidi Lethargus* *Lethalis*.

Cura. Si affectus soporosus à causa externa, assumptis vel inspiratis, oriatur, post vomitum convenit *Acetum* & *Castoreum*. Si à causa interna, habenda est ratio, an per se morbum constituat, an vero aliis morbis superveniat. Si per se morbum constituat, attendendum an vis narcotica, an colluvies serosa illum induxerit. Si per se ex colluvie recrementosa originem duxerit, vel si aliis morbis superveniat sine metastaseos materiæ suspitione, *Vomitoria*, *Purgatio*, *Venesectio*, *Emetivoria* & derivatoria, *Sternutatoria*, *Vesicatoria*, & tandem acria volatilia spirituum torporem excitantia, sunt optima. Sin vero ex vis narcotica plus minus maligna originem ducant affectus soporosi, post vomitum vel præmissum vel omisum, conveniunt acria volatilia, virtutis narcoticæ speciatim contraria, ut & *Vesicatoria* & *Cataplasmata* pedibus applicata.

Inter evacuantia primatum obtinet vomitus; cujus defectu purgatio cito instituatur, idque forti Medicamento. Inter purgantia excellit *Scammonium* cum *Castoreo*. Pro *Clystere*.

R. Herb. Absinth. Centaur. min. fol. Rut. an. M. j. Rad. Pyreth. ʒvi. Pulp. Colocyn. in petia ligat. ʒi. Coq. in f. q. Aq. comm. Colat. ʒix, adde Elect. Hier. cum Agaric. ʒj. Fell. Tauri. inspiss. ʒj. Vitel. Ovi, no. i. M. pro Clystere.

Si colluvies recrementorum cerebrum inundet, juxta hæc conducit V.S. averforia aut derivatoria; Item in venis Jugularibus. Quibus non sufficientibus altero die cucurbitulæ scarificatæ intra scapulas, aut hirudines prope aures applicari possunt. Quod si nec sufficit suscitari videatur æger, præmissis talibus (non alijs) applicentur vesicatoria accerima pro scopo excitatorio, nunc vertici, nunc sincipiti, nunc cruribus. Insufflentur etiam naribus sternutatoria pro scopo evacuatorio, Ex Pul. nicotian. Lill. convall. an ʒj. Rad. Helleb. Alb. ʒj. Ol. destill. major. gt. iv. Castor. gr. xij. M. quibus sal. vol. & spiritus sal. Ammon. commode pemiscuntur.

Cum hisce modo narratis, propinanda interne appropriata spiritus excitantia. Inter quæ primatum ducit Castoreum, præsertim ejus essentia cum spir. sal. Armon. urinoso parata. Hinc spir. sal. Ammon. spir. formic. volat. spir. sem. sinap. cum vehiculo Aq. Lil. convall. spiritusosa, propinati; qui plus præstant in affectibus soporosis quam spiritus aromatici sulphurei. Si suspitio sit virulentæ narcoticæ, usurpentur acida volatilia, imprimis spir. Vitrol. antiepilepticus cum urina pueri paratus, & loco ejus spir. virid. per se præparatus. Forsan usus herbæ Thee non inconyeniens est, cum alijs appropriatis. His rite administratis sudorifera ex lignis parata curam claudant.

Cum his internis Jungantur et externa, acrya nempe sensuum organa vellicantia. Tempora igitur, nares, frons, ac lingua illinantur, Ol. destill. Succin. Majoran. Aneth. aut balsamis cephalicis: Item spir. sal. Armon. volat. in vitro angusti sed longi collinaribus subinde admoveatur; item acetum Castoreo infusum cum linteo naribus applicetur. Conducit etiam pro Lethargicis Sinapi, aceto subactum, & forti frictione plantis pedum applicatum. In Comate febrili tam somnolento quam vigili plantis pedum admoveatur Cataplasma Rad. Raphan. recent. Rut. Piperit. cum fermento aceto & sale communi, vel cum sapone nigro & sale marino. Si narcotica somnum induxerint, optimum remedium est acetum Castoreo imprægnatum, imprimis Acet. Squillit. in quo extrahit. Castor. solutum fuerit: qua mistura frons, tempora, pulsus manuum, plantæ pedum, ac imprimis genitalia irrorentur & sedulo fricentur.

Si ex vaporibus & fumis venenatis oriatur Carus, vomitus mature instituendus, & hinc Acida ac Castorina usurpanda erunt, V. G. R. Aq. Menth. Aq. Rut. Acet. Rutac. an ʒj. Essent. Castor. ʒvi. Syr. Menth. ʒij. M. Capiatur crebro. Si ex ebrietate oriatur affectus soporosis, præmissis vomitorio, interne convenit spir. sal. Armon. fronti vero ac temporibus acetum applicandum. Episthema ex succo semper viv. Ma. acet. & nitro testibus applicandum & subinde removendum.

Pertinet ad hos affectus Catache seu Catalepsis, quando nempe ægri instar statuarum in figura per motum acquisita fixi perstant, oculis pertinaciter hiantibus, cum vultu torvo; non dormiunt sed videntur dormire, nec moventur nisi ab impulsu externo. In hoc casu certum est Spiritus fixatos esse minusque mobiles, quam naturali-

ter esse debent; & simul etiam membra animare, cum mobilia sint & figuram quamvis retineant. Sed an sit nimius spirituum motus in musculum utrumque antagonistam irruens, an vero coagulatio sit quædam spirituum animalium, res adhuc dubia est. Rarus utique est affectus, a frigore, mensum suppressione, vermibus, paroxysmis Febris intermittentis, vapore carbonum accensorum, vel amore repudiato quandoque ortum habens. Remedia hætenus proficua sunt vomitoria antimonialia, spiritus vini rectificatus sive interne sive externe; item Cataplasmata & Suppositoria acria.

S E C T. II.

De Vertigine.

VERTIGO a vertendo dicta est iste affectus, cum omnia circumrotari videntur. Idem contingit, dum clausis oculis corpus circum agitur, & denuo facta quiete oculos aperimus; item enim ebrietate corripimur. Ratione graduum triplex est *Vertigo*.

1. Quando corpus tantum & exteriora circumgyrari videntur.
2. Quando adest Scotomia, i. e. quando oculi velut affusa caligine obscurantur, aut varii Colores præ illis versari videntur.
3. Quando oculorum caligo tantum invalescit, ut æger protinus concidat; diciturque *vertigo caduca* quam proxime ad epilepsiam accedens.

Causa est motus inordinatus spirituum animalium in oculo, auribus, aliisque sensuum organis agitatorum; nam spirituum circumgyrata motio, & in retinam illisio, objectorum externorum circumgyrationem apparere facit, quatenus nempe talem motum excitat, qualem objecta externa revera in gyrum mota. Unde deducendi sunt & varii colores, & splendores præ oculis versantes; uti & ipsa caliginis apparentia. Perturbatus enim spirituum animalium motus abrumpit corporum lucidorum radiosam seriem, adeo ut quasi deficiat. Parili ratione appulsus inordinatus spirituum ad tunicam cochleæ, sonitum excitat in auribus similem illi a contactu aeris interni naturaliter oriri solito. Ulterius, si inordinatus hic spirituum motus ad musculos continetur, nunc ex eorum hinc inde quasi abruptorum defectu cessans objectorum apprehensio & casus, nunc ex inordinato influxu leves convulsiones, superveniunt. Adeo ut non solum spiritus visorius in oculis perturbetur, sed & totum spirituum animalium systema impetuosius in cerebro concitari in *graviori vertigine* videatur; ut ut rotatio illa *vertiginem* inferens in oculis non in cerebro sedem habeat; nisi distinguere velis ipsam actualem circumgyrationem, quæ in oculis, ab ejus apparentia & perceptione, quæ in sensu communi peragitur. Hæc de causa proxima. Quoad remotam, observandum *vertiginem* esse vel per consensum aliorum membrorum affectorum; vel per *essentiam*, quando nempe ex vitio cerebri qualicunque immediate oritur.

Partes quorum consensu fit *vertigo*, sunt imprimis ventriculus, cujus varia peccata, imprimis vitiosus sui generis acor volatilis, orificium superius affligens *vertiginem* infest. Hujus manifestum indicium est, quod jejunium *vertiginem* inferat, una vero aut altera panis

bucella eandem avertat, idque frequenter in Hypochondriacis Juvenibus studiosis; item in senibus, in quibus cum debili stomacho concurrat spirituum omnium debilitas & vitiata cerebri textura. In Hytericis etiam suffocatio dicta uterina a vertigine introducit. Ebrietas ad vertiginem disponit, primo, vicio spirituum animalium, a spiritu Vinoso & alimento nondum rite assimilato agitatorum; & deinde per consensum Ventriculi. Porro flatulenti Cibi in ventriculo, uti & Vermes Intestinalium, nonnullos vertiginosos reddunt. Adeo ut vertigo per consensum ut plurimum sit ex vicio stomachi. Præterea tamen ex Liene Renibus aliisque partibus nervis insignioribus ditatis per consensum eisdem oriri potest vertigo. Sic etiam calculus renum, ex pelvi in ureteribus commotus, in quibusdam inferre solet scotomias. Refertur vertigo per consensum, vulgo ad vapores & exhalationes ex inferioribus partibus in cerebrum elevatis, sed impossibilis est horum vaporum transitus: Percipitur quidem auræ quasi frigidae adscensus; qui spirituum resiliitioni imputandus. Nam in his casibus est Spirituum versus cerebrum radiativorum recursus inordinatus & quasi resiliitionis impetus, qui vaporis imaginarium adscensum infert.

Vertigo per essentiam plerumque a causa externa afficiente caput & cerebrum producit; raro enim a causa interna procedit; nisi superveniat vertigini per consensum quæ texturam cerebri vitiaverit. Quod si per Essentiam a seipso incipiat vertigo, originem ducit, 1. Ab aliquo Hererogeneo spiritibus permisto, ut in ebrietate & fumo tabaci. 2. Ab aliquo præternaturali in cerebri medullam immisso, cum sanguine aut sero influentibus. Hinc ex suppressione sanguinis, nimia venere, absumptisque spirituum animalium copiis, vertigo oriri observatur. Huc pertinet historia de chirurgo, lue gallica infectos crebro curante, qui a virulentia venerea cerebro communicata vertiginem contraxit. Pertinet etiam huc ipsius M. S. constitutio præternaturalis cerebrum afficiens & hinc spirituum motum turbans. Denique vertiginēs per essentiam fiunt ex vicio cerebri quocunque, tam conformationis, ex casu, contusione, &c. quam digestionis propriæ, quo in casu abscessus materię virulentę nonnunquam Juvant.

Prognosis. Vertigo gravior & diuturnior imprimis citra causam manifestam externam inchoans, in Junioribus epilepsiam, in senibus apoplexiam, certissime prænunciat. In senibus periculosior quam in Junioribus. Caduca omnium pessima est.

Cura. Præservatio respicit fomitem Morbosum; & imprimis stomachum. In curatione, vel vomitus, vel opiata, vel antiepileptica sunt optima. Observandum utique, 1. In Vertigine per consensum Vomitoria esse optima & sæpe necessaria. 2. V. S. Vix convenit, nisi a sanguine foveatur malum. 3. In malo inveterato per consensum conducunt pilulæ purgantes, ex Aloe, Gum. Ammon. Myrrba, &c. omnibus novi & pleniluniis instantibus vesperi capiendæ, ut nempe mundæ serventur primæ viæ, ac fomes ex Abdomine emanet. Profunt etiam vertiginosis Pilul. Mastich. Extract. Helleb. nig. Gum. Mercur. dulc. item M. P. de Succin. Craton. cum stimulo Extract. Colecymb. 4. Sternutatoria & oculis nocent, & genus nervosum

vosum nimis commovent. 5. Fonticuli brachio inusti in senibus & cacochymicis sunt proficui. 6. Curata Paroxysmo, et corpore purgato, de præservatione opera danda, adeoque imprimis præspiciendum ventriculo; v. g.

Rx. Galang. ʒß. Cubeb. ʒij. Sacchari ʒiß. M. F. Tragaa; de qua inspergantur ʒij. Pani biscocto vino generoso intinso, & ita comedatur una alterave hora ante pastum.

Rx. Conserv. flor. Anth. ʒj. Conserv. Salv. Majoran. an. ʒß. 22. Indic. condit. ʒß. Sem. Sinap. Eruc. an. ʒiij. Cardamom. Cubeb. Galang. an. ʒj. Sal. vol. Succin. ʒß. Spir. Ceras. Nigr. ʒj. cum Syr. flor. Tunic. f. Electuarium; de quo capiat mane & vesperti pro lubitu. His adde Elix. Menth. cum Spir. Mastich. semper proficua.

Hæc curare solent vertiginem accidentalem per consensum, minus inveteratam; sed in habituali & inveterata addenda sunt Appropriata, viz. Paon. Cubebe masticata aut vino infusa, Sem. Sinap. Cinnabar. & Nativa & Antimon. Succinum, præsertim ejus Ol. destil. & ejus loco Ol. Petreæ album. Unum ex primariis est Stercus Pavonum vel in pulvere, vel Electuar. cum Conserv. Rosmar. vel Infusum in Vino, cui ejus loco adduntur alia Cephalica & Epileptica. Doronicum magis ex præconcepta opinione quam rei veritate usurpantur, Rupicapra enim Alpina non hujus usu sed consuetudine montes scandere apta sunt. Essentia Compos. ex Charesfol. & Rosmar. sæpe proficua Observatur, præsertim si malum in senibus a frigore hyberno intendatur. Laudatur Decoctum salvia in Aqua aut Vino, tam interne, quam externe pro lotionem Capitis, Frontis, & Temporum. Expertum est Electuarium ex Sem. Sinapi cum Caricis Pinguibus. Laudatur etiam ipsa Pavonum Caro, sed Stercus nobilius est specificum. Egregium est Oleum Buxi tam interne, quam externe inungendo temporum, arterias post aures, & pulsus in manibus ac pedibus. Eschschacharum Sal. vol. Succin. interne multum præstat. Externe Ol. succin. vertici illitum valde laudatur. Aliis nil juvantibus sacra anchora est Laudan. Opiat. cum Sale vol. vel Ol. succin. Potest etiam hoc oleum præcordiis inungi. Pro formulis.

Rx. Conserv. Flor. Anth. ʒiij. Ol. Bux. & N. M. & Menth. an. ʒiß. cum. f. q. Syr. de Cort. Citr. F. Electuarium. Dosis ʒß.

Rx. Conserv. Menth. ʒi. Conserv. Flor. Anth. ʒvi. Petrol. Albi ʒiß. Sal. vol. Succin. gr. xv. Cum f. q. Syr. Menth. F. Electuar. de quo Capiat mane dosin Castanea.

Rx. Stercor. Pavon. Pulv. ʒiij. Cinnab. Nativ. ʒij. Cubeb. Galang. an. ʒß. M. F. Pulvis; pro ejus vehiculo.

Rx. Aq. Charesfol. ʒiij. Liquor. CC. succinat. ʒi. M.

In Paroxysmo vertiginis conveniunt vomitoria, ut Clysteres acres; Infunduntur etiam spirituosa appropriata cum Castor. & Spir. & Sal. volat. succin. & CC. v. g.

Rx. Aq. Salv. ʒij. Aq. Menth. ʒi. Spir. Lil. Conval. ʒiij. Spir. sal. Ammon. vel hujus loco Liq. C. C. Succin. ʒiß. Laud. Op. gr. ii. vel iij. Syr. Fœnic. ʒiij. ad vi. M. In Mulieribus loca Spir. Lil. Conval.

ral. addenda venit *Essentia Castorei*. Exhibeatur Cochleatim. Interim externe *Bals. Peruv.* vel. *Apoplest.* Vertici, Temporibus, ac Naribus applicetur.

S E C T. III.

De Spirituum in partes externas motu inordinato.

C A P. I.

De Epilepsia & Convulsione.

Motus omnis corporis fit per fibras, vel in musculum collectas, vel in Membranam intertextas, per spiritum animale motas, concurrente tamen sanguinis adjumento. Si partes istæ fibrosæ ex cerebro nervos accipiant, *voluntarium*; sin ex cerebello, *involuntarium*, seu *naturalem*, motum habent. Si *involuntarie* moveantur musculi, & si cum insigni violentia & molestia contrahantur partes seu internæ seu externæ, *Convulsio* seu *Spasmus*, a *trahendo*, dicitur. Est autem hæc *Convulsio* duplex. 1. *Clonica*, quando fit ultro citroque invita membri contractio & extensio. 2. *Tonica*, quando membrum contractum rigidum sine vibratione permanet. Ad speciem hanc posteriorem, referendæ sunt. 1. *Tetanus*, anteriorum nempe & posteriorum capitis musculorum *Convulsio Tonica*, adeo ut caput rigidum ad neutrum latus verti possit. 2. *Emprothotanos*, seu *Convulsio tonica* musculorum *mastiloideorum*, adeo ut quandoque mentum pectori affigatur, quandoque caput circumducatur & aspera arteria comprimatur. 3. *Opisthotanos*, seu *Convulsio tonica* musculorum occipitis, qua occiput versus dorsum trahitur.

Cæterum ad *Convulsionem tonicam* etiam pertinet *Priapismus*, *Satyriasis*, *Spasmus Cynicus*, *risus Sardonicus*, *Cachinnus obrigescens* ex inepta. V. S. læso nervo, & affectus ille quo genua rigent propter contractum nervum ac tendinem, quæ per cavum genu transeunt.

Ad primam speciem, *Convulsionem* nempe *Clonicam*, pertinet *Cramba*, seu *Spasmus flatulentus*, cui imprimis Ebriosi & Arthritici sunt obnoxii: imprimis autem *Epilepsia*, quæ motus est convulsivus, in quo membra corporis varie trahuntur, vibrantur & agitantur, sensuum exercitio quocunque ut plurimum abolito: Cujus sub sua latitudine species tres sunt. *Gradus* ejus primus pertinet proprie ad *vertiginem caducam*, & abusive *Epilepsia* tribuitur, quando nempe ægri subito concidunt quasi somno sepulti, sed sine *Spasmo* aut *Convulsione*. *Secundus gradus* est quando variis motibus corpus percutitur, saltando v. g. ridendo, pectus percutiendo, ridicula narrando, &c. sensibus autem aut integris, aut

aut in delirium abreptis. *Tertius gradus* est ex prioribus conflatus, ita ut omnis tam sensus quam rationis usus pereat, simulque variis motibus corpus agitur; dentibus strident, brachia jactitant, pollices arcte in manu Claudunt, pedibus tremunt, corpus insigniter attollunt, incurvant, spuma per os rejicitur; lingua morfu læditur, &c. Quibus omnibus successive remittentibus, æger tanquam somno oppressus Jacet, & ad se rediens nil omnino scit: Saltem de perturbatione capitis, & omnium artuum gravi lassitudine conqueritur. *Tertius hic Gradus*, est vulgatissimus; *Secundus* rarissimus, *Tertius* ægros pro obsessis a demone representat, nisi medici scientia innocentiam ægri defendat.

Subjectum commune Convulsionum & Epilepsiarum, seu, quod idem sonat, *Convulsionis Tonica & Clonica*, sunt fibræ nerveæ, & partes per fibras motæ. Unde *Spasmi & Epilepsie* dividuntur in *Externas*, quando membra externa, brachia, oculi, pedes, &c. afficiuntur; & *Internas*, quando viscera interna membranosa affliguntur, uti fit in *Colicis Convulsivis, Nephriticis, Hystericis, &c.*; plures enim sunt plexus nervei in Abdomine, ex pari vago oriundi, adeoque *nervis intercostalibus* conjuncti: Nil mirum itaque, si his convulsis, insequantur etiam pectoris & capitis *Convulsiones*, & deinde, ex turbato universo spirituum animalium ordine, *Convulsiones* etiam partium externarum.

Diagnos. *Convulsiones externæ* facile patent: *Internæ* vero cognoscuntur ex Borborygmis Abdominis, & subitanea hujus contractione aut intumescencia, tensione, & duritie, subinde & umbilici interiora versus retractione; ex sensu contortionis partium internarum, in specie intestinorum; ex dolore lacerante circa Lumbos, ubi annexum est Mesenterium; supervenit deinde respiratio difficilis, & interdum sensus suffocationis quasi laqueus gulæ injiceretur.

Causa Epilepsie seu *Convulsionum* idem est spiritus animalis, qui alias motum naturalem producit; sed cum hac differentia, quod in motu naturali ordinate & placide moveantur spiritus, idque distante prius aut voluntate aut anima naturali: In *Convulsione* autem impetuosis est & rapidus spirituum animalium motus, in *Spasmo* quidem continuus, sed in *Epilepsis* interruptus & inordinatus. In *Epilepsis* autem habitualibus aut hæreditariis, suspicor non solum spirituum impetum accelerari, sed & ipsos spiritus è naturali sua crasi magis elasticos & cum impetu mobiles reddi. *Causa remota* in genere duplex est; prima, irritatio quædam in parte sensili, ac nervea, qua occasione spiritus impetuosius moventur, atque motu hoc præternaturali in parte nervea ad cerebrum usque continuato simul commoventur reliqui spiritus, ita ut aperto quasi tramite cum impetu per ipsum nervum ferantur, & ita convulsionem fibrarum istarum & musculorum ad quas terminatur nervus inducant: ut in punctura nervi, irritatione stomachi a vomitorio, palpitatione cordis, sternutatione, &c. abunde patet. *Secunda causa* est aliquid præternaturale, aut in Cerebro hærens, quod certis intervallis commotum spirituum motum turbat, aut ipsis spiritibus
ibidem

ibidem permistum; eisdem vitiose agitans. Sic videmus animi affectus graviores, terrores, &c. *Epilepsia subitanea* non raro inducere.

Differentia. *Epilepsia* est vel per *Essentiam* vel per *Consensum*. Prior plerumque a causa remota secunda, posterior autem a prima originem ducit. In *Epilepsia per Essentiam*, nulla præcedunt *paroxysmi* signa, adfunt capitis symptomata, cum torpore aut depravatione quadam in functionibus animalibus internis: Interdum sequitur fatuitas, & imprimis Lunæ motibus auscultat. In *Epilepsia per Consensum*, ut plurimum præcedit alteratio quædam in parte qualibet *Epilepsiam* inducens; & si focus sit in partibus remotioribus, aura quasi sursum ascendens *Paroxysmum* prænuntiat. *Epilepsia* quæ ex irritatione fiunt variis modis contingunt, V. G. post cerebrum vulneratum & non rite sanatum propter fermentum acre relictum, post casum ab alto propter sanguinem in cranio putrescentem & plus minus acefcentem: item ex Lympha vitiosa et acri in cerebri ventriculis collecta & piæ matris propagines irritante; ex vitio stomachi, lumbricis, seminis retentione & inde nata acrimonia: ex occluso ulcere in crure, ex variolis & morbillis ante sui eruptionem vel non sufficientem excretionem; ex melancholia, Colica præsertim Convulsiva, usu purgantium acriorum, & creberrime a scorbuticis & hypochondriacis affectibus. Locus ubi sit ista irritatio est varius, nunc internus, ut mesenterium, genitalia, lien, &c. nunc externus longe a capite remotus, ut in Carie ossis pollicis pedis, tumore digiti pedum minimi, &c. quibus in casibus quasi aura ascendit: Cæterum aura hæc assurgens non nisi sensus fallacia est, nullum enim datur spatium per quod moveatur, nec movens quod illud propellat; est itaque tantum fibrarum levior contractura successiva secundum nervi distributionem, sursum, cum formationis quodam sensu auram repentem representante, continuata, donec ad principium nervorum accedat, unde spiritus animales ibidem violentius agitati, facto quasi agmine et impetu in partes corporis erumpunt. Juvat autem in hisce casibus ligatura supra partem primario dolentem injecta, non quod auram illam imaginariam inhibeat, sed quod partem inferiorem stupidam minusque irritabilem reddat.

Istud quod ita irritat & occasionaliter *Epilepsiam* infert præter objectum nervos afficiens, ut sunt festucæ Cranii; ex causis internis est imprimis acidum nervis inimicissimum, quodque eos vellicat. Locus autem irritationis est imprimis triplex, 1. circa principium nervi, quo pertinent Cerebrum, cerebellum, & medulla spinalis. 2. Circa medium, præsertim circa plexus. 3. Circa insertionem cujusdam nervi. Quoad *Epilepsiam per Essentiam*, ex vitio cerebri & spirituum animalium ipsorum natam; aliquid heterogeneum vitiosum cerebro cum sanguine instillatum, spiritus vitiose movens, hic considerandum; vel aliquid præternaturale ipsis spiritibus permistum, quod vel immediate vel mediante spirituum agmine occasionaliter commoto excitatum, spirituum motus inordinate turbat. Huc pertinent, *Epilepsia hæreditaria*, il-

la ex fumis Jovialibus, ex febre maligna, aut benigna male Judicata, ex suppressa narium hæmorrhagia vel urina, ex suppressione hæmorrhoidum aut mensium, ex discussa & non suppurata materia post aurium dolorem, & illa denique quæ fit ex incipiente gravitatione.

Inter pathemata quæ epilepticos vexant non ultimum est *stridor dentium*, ex convulsivo maxillarum motu; qui & extra Epilepsiam ex paralyfi musculorum maxillam inferiorem deorsum trahentium nonnunquam oritur. Spuma quæ per os & interdum per nares excernitur est saliva ab aere per constrictas fauces vi explosa agitata et rarefacta.

Prognosis. *Vertigo* vel *Ephialtes* crebrior, vel splendores aut varii colores oculis obversantes, paroxysmi epileptici prænuntii sunt. *Convulsio ex consensu* facilius curatur quam *illa per essentiam*. In febribus malignis mortem portendit. Si toto corpore a convulsionibus immuni, aut labrum convellatur aut palpebra, aut lingua, protenditur aut mors, aut epileptica convulsio. Epilepsia hæreditaria, & post annum 25 eveniens, raro curatur. In Junioribus, ætatis loci & victus mutatio ab epilepsia liberat; in pueris quidem pubertatis mutatio ac venus, in puellis menstruatib. In Paroxysmo, si ad usum sternutatoriorum non sternutet æger, indicium est naturam succumbere. Mulier gravida Epilepsia correpta, aut abortum aut vitæ periculum subit; licet & hoc non semper obtineat, teste *Rhodio* & *Sbenckio*. Convulsio, a copioso sanguinis fluxu, hellebori aut medicamenti purgantis usu, *Hypercatharsi*, ileo, acutis febribus, gravi phrenitide, vigiliis, mala habetur; febris autem Convulsioni superveniens melior habetur.

Cura. Extra *paroxysmum* attendendum ut causa remota removeatur, & spirituum crasis *Aromaticis* & *Volatilibus* emendetur, per versus vero motus *Anodynis* corrigatur. In specie considerandum an Epilepsia primarius sit morbus, an vero symptomatis rationem habeat; an *per consensum* an vero *per essentiam* ortum traxerit, an causa ejus remota externa vel interna fuerit. In genere *observandum*. 1. Epilepsias Chronicas ex acido vitioso originem trahere, cujus incunabula fere semper in aut circa primas vias latent: adeo ut habenda sit ratio acidi destruendi & primarum viarum evacuandarum. Huc faciunt Curæ Epilepticorum, per acidulas, fontes spadanos, Martialia, decoctum saponis hispanici in lacte vaccino: Unde & absorbentia pro cura Epilepsiæ vulgo laudantur, quæ non nisi absorbendo acidum operari possunt. 2. Si in membro particulari, eoque externo, radix mali fuerit; ligatura fortis desuper injecta *Paroxysmum* imminuentem cohibet; inustus autem fonticulus aut applicatum cauterium, fermentum irritans evacuando, morbum tollit. Setacea etiam & vesicatoria, præsertim ubi ex scabie retro pulsa aut similibus oritur malum, quæ quandoque futuræ *Coronali* applicantur, item cranii apertiones, præsertim in vulneribus capitis, ab Epilepsia liberant. Si ex Calvaria ex lue venerea Cariosa oriatur Epilepsia imprimis convenit usio. 3. Si oriatur Epilepsia ab humoribus vitiosis, pro-

ficua sunt *Decolla Lignorum*; imprimis *Guaiaci*, quibus commode adduntur *viscus Corylinus*, quercinus, tiliaceus: Continuato enim usu, humorum dyscrasiam alterant, & successive vitiosum evacuant: Sed bene prius præmissa debent esse universalia ac primas vias evacuantia. 4. Si cum *Epilepsia* juncta sit sanguinis consueti suppressio, proficua est sanguinis missio variis in locis, V. G. *Hæmorrhoidibus* apertis in illorum suppressione, hirudinibus internæ uteri parti applicatis, vena in talo secata gravidis imprimis post septimam mensem, observat enim *Zacut Lusit.* Gravidæ epilepticas, secta in brachio vena periisse, in talo vero non. 5. Appropriata Epileptica non prius conveniunt nisi præmissa fuerint universalia; & quidem vomitorium Antimoniale si malum in primis viis hæreat, vel purgans ex *Mercur. Dulc.* & *Scammon. Sulphurat.* Convenit etiam usurpare talia purgantia, uti & appropriata Epileptica, ante novi vel plenilunia. 6. *Opiata* Appropriatis mista *Paroxysmum* optime præcavent. Imprimis cum *Camphor.* vel *Ol. Camphor.* Externe vero *Ol. Buxi*, propter vim anodynam, inungenda sunt tempora nares & pulsus. Sed abstineamus ab his Narcoticis ante præmissa universalia. Deinde non tam ad *Curationem* crebrius, sed saltem ad preservationem aut atrocioris *Paroxysmi* mitigationem, adeoque rarius usurpentur, quia Epilepsis diuturnis fatuitas supervenire solita ab opiatibus promovetur.

Accedimus ad appropriata Epileptica. Selectiora ex regno animali sunt imprimis sanguis humanus & ex hoc parata *Spir. Sal. Volat.* & *Oleum*. Colligi autem debet sanguis ex homine recens decollato. Post sanguinem est imprimis secundina humana in *Pulv.* ad 3ss , ex qua etiam putrefacta fit *Spiritus* egregius, cujus *dof.* 3ss . Deinde rasura *Cran. human.* ex homine violenta morte interempto ad 3ii ; imprimis ostriquetrum, cujus *Ol. destil.* vertici inunctum *Paroxysmum* arceat. *Cran. Human.* cum succino sublimatum suggerit spiritum & oleum, Antiepileptica excellentia. Si sætor est inimicus, olea circulanda veniunt cum spiritu Vini, hinc aliquoties a calcinatis rectificanda. *Spiritus* & *Oleum Cerebri humani*, quin & *Ossa* hominis reliqua, pariter egregia sunt. Magis autem eminet *Ufnea Cran. human.* in qua confermentata est mumia capitis microcosmici. Juxta hæc dens *hippopot. Philosoph.* *Præp.* singulare est specificum; sunt ex hoc annuli pedum digitis aut membro Convulso applicandi. Excellens Antiepilepticum est *Castoreum* cum *spir. sal. Ammon.* in *Essentiam* extractum, interne & externe usurpandum. Egregium etiam est sterces pavonis ut & ungula Alcis & hirundines.

In regno Vegetabili eminet *Pæonia* mas collecta tempore meridiei sole in Ω ingrediente tam *pulv. Rad.* quam grana seu sem. nigra. Appenditur etiam radix tanquam amuletum. Flores *Lil. Convul.* bene maturi, ante solis ortum, dum rore maiali madent, collecti, protinus a pediculis abscissi in lagenam bene clausam immissi & destillati, egregium dant spiritum Antiepilepticum, sæpius cum novis floribus destillandum: præmissis Vomitoriis multum conferunt *Visci*, imprimis *Corylinus* ad 3ss : Multa enim in *Corylo* latent, unde etiam oleum famosum *Heraclinum Rulandi* ex hoc ipso destillandum. Observandum tamen post usum *Viscorum* subjungenda esse

esse purgantia, quia fermentum figunt, quodsi remaneat, Febres acutas aliosque morbos inducere potest. Nihilominus vix cedit *Corylo lignum Buxi*, imprimis ejus *Oleum* ad guttas 10 in *Aq. Flor. Til.* per aliquot dies propinatum. *Sulphur* etiam *Vegetab.* ex *Lycopodio clavellato*, vel quod nobilius est ex *julis Coryli*, nobile est anti-epilepticum, præsertim pro infantibus. *Carbo Artemis. Rub.* Ipso Joannis die sub *Artemisia* effusus mire in *Epilepsia* valet: Optimum etiam remedium sunt *Flores Til.* unde prostat aqua spirituosâ. Hæc sunt primaria Vegetabilia, quibus alia *Cephalica* plus minus *Aromatica* subinde addenda.

In regno minerali primatum obtinent *Sulphura Antimonii fixa*, quippe de natura auri participant; imprimis *Cinnabar. antimon.* vel ejus loco *Cinnab. Nativ.* uti & *sulphur subtilius* & fixius ex *Scor. reg. Antimon.* ultimo artificiose præcipitatum, quod virtutes habet ægregias *Anodyno Epilepticas*. Juxta hæc optimum est *Vitriolum*, imprimis ejus *Spiritus volatilis*, beneficio *urinae humanæ* ex *cap. Mort. Viriol.* per regenerationem imprægnato destillatus; *Vulgaris* enim nullius est pretii. Superfunt *Succinum* egregium *Antiepilepticum*, cujus *sal volat.* admodum potens est in *Convulsionibus*, in specie febribus malignis supervenientibus. Hinc *Liquor C. C. Succin.* aut *sal volat. succin.* cum *spir. sang. human.* mistum, sunt compositiones egregiæ, quibus interdum *Camphora* additur, vim somniferam obtinens. *Crystallus* denique *Montanus præparatus*, in *Epilepsia* per Consensum Abdominis, ubi opus est forti penetrantioris acidi absorptione, multum præstat. Ex modo recensitis plures fieri possunt formulæ, V. G.

Rx. Fol. & flor. Salv. ℥vi. Flor. Lil. Convul. ℥iii. Flor. Lavend. Odor. ℥ii. Rad. Pæon. ver. ℥iii. Fol & Flor. Major. ℥i. Cinnamom. Elest. ℥vi. Carioph. ℥iii. Macis ℥ii. Infunde cum Vini Rhen. Opt. lb. XIV. Macerentur per 14 dies, & hinc destillentur. Potest parari cum & sine *Castoreo*, item post rectificationem potest addi q. l. de *Spir. Sal. Ammon.* vel simili *Volatili*, ut fiat remedium eo generosius.

Rx. Aq. Flor. Til. Salv. & Meliss. an. ℥ii. Liq. CC. Succin. ℥iii. spir. Theriac. Camphor. ℥iss. Essent. Op. ℥j. Syr. de Pæon. ℥i. M. Dosis cochl. 3 vel 4 aliquoties de die.

Rx. Aq. Pæon. ℥iii. Aq. Cerebr. Human. Spirit. ℥vi. spir. Sang. Essent. ℥iss. Unicorn. ver. præp. ℥i. Cinnab. Antimon. ℥ss. Laud. Opiat. gr. i ss. Syr. de Stæchad. Arab. ℥iss. M.

Quoad externa ad *Epilepsiam* commendata, eminent *Amuleta* ex *Sambuco* crescente super *Salicem*. Item innunctiones cum *Ol. destil. Succin. Aneth. Rut. Major.* item cum *Bals. Perv.* Sunt tamen qui ab ejusmodi *Odoratis* magis læduntur.

Hæc quoad præservationem extra paroxysmum. Sequitur Cura in Paroxysmo. Si sit gravior ad excitandum *Epilepticum* mire conducunt omnia ea tam interna quam externa, quæ quosvis sensus seu eorum organa fortiter vellicare & ita spirituum inordinatas commotiones, seu fortiora objecta, in ordinem revocare possint. In graviore mire conducit *Vomitus*. Quoniam nil potest ingeri propter arcte clausa labra, muscoli temporales ex convulsione; ob id, aperiendum est os,

ad-

admovendo pollicem cum minimo digito ad oris Latera, fortiterque comprimendo, quo facto instilletur vomitorium forte, vel penna oleo acriori intincta faucibus immitenda & ita vomitus stimulandus. Loco vomitorii *clysteres acres*, quibus *castoreum* sociandum, & pro stimulo, *Aq. benedicta*, *syr emetic.* aliaque *infus. antimonial.* &c. addenda. Sicuti in Epilepsia interne *salia volatil.* ita ad *3ss.* clysteribus addita proficua esse solent. *Sternutatoria* sunt qui adhibent, sed caute; potius *salia volatil. macra* eorumque *spirit.* naribus admo- verda, aut necessitate urgente naribus ac linguæ instillanda, ut excitentur Epileptici. Egregium hic *Ol. succin.* ad *ijj gut.* vel *iv.* interne cum *aq.* appropriata sumptum dicitur. *Lingua in Paroxysm. sauciata a dentibus*, in *persione ocul. cancr.* & illinitione cujusdam *sacharati vulnerarii* curatur. Quæ hætenus de Convulsionibus in genere dicta, & in specie fere motibus convulsivis Epilepticis seu clonicæ convulsioni applicata, eadem quoque convulsionibus in specie dictis *tonicis* accommodari debent. Causa ejus est irritatio *partis nervæ* admodum sensibilis continua, in eodem loco, & eodem fere modo. Cujus occasione continuata, raro copiose influunt *spirit. animal.* & ita in continua contractura fibras & consequenter partem ipsam retinent. Irritatio hæc nunc est manifesta ab agente sensili inducta; nunc *occulta*, seu ab agente minus sensili nata. Ex Manifesta irritatione fit convulsio in *V.S.* si nervus punctim lædatur. Item in *purgationibus* nimis, assumpta *gilla vomitiva* convulsionem lethalem 30 horarum infert. Pariter *Antimonialia* & *Mercurial.* non rite *pp.* & intempestive adhibita, item *Euphorbium* &c. *Læsiones externa*, ut ex fractura tibiæ, ictu sclopeti, clavo pedis digito infixo, opisthotonum inferunt; Ex *V. S.* læso nervo aut læsionibus nervor. crural. spasmus cynicum. Et in genere quævis læsiones nervorum, membranarum, tendinum, præcipue in articulis, convulsionem inferunt. Vulnere capitis, cutis in sinistro capitis latere spasmus cynicum & tetanum universi corporis quandoque intulerunt, vide *Hildan.* Sic ex *aq. forti*, &c. Quoad irritationem occultam non rarum est febres præsertim malignas & acutas, non bene judicatas, in convulsionem terminari, sic convulsionem per metastasin febrim solvisse testatur *Bartholin.* ex *Erysipelate* vide *Schenck.* Nec rarum est in *arthriticis* & *hypochondriacis* si acidum illud volatile se profundius in partes musculorum fibrosas & tendinosas se insinuet, easque rigidas & intractabiles reddat, ibidem nutrimentum spermaticum chylosum coagulari & in materiam tartaream quasi gypseam transire facit, unde ablato motu pars illæ contracta & immobilis manet. Pertinent hinc *varia recrementa inter cerebrum deposita* spasmos inferentia; vide exempla apud *Rhodium*, *Schenck.* &c. Pertinet huc spasmus flatulentus, ex subtili acri seroso humore musculos affligente oriundus, non crura sed alia musculosa loca subinde affligens. Ex dictis patet, quid sit *subjectum convulsionis*, ita ut in *subjecto inhæsionis* seu parte contracta nunc simul fit fomes seu radix mali, seu *subjectum radicationis*, nunc vero differant, unde convulsio partis nunc per *essentiam* nunc per *consensum* dicitur.

Cura. Imprimis *causa removenda*, partes *nervæ leniendæ*, *irritatio earum sopienda*, hinc *roborandæ*; adeoque *universalia præmittenda*, *clysmatum injectio* valde *proficua*, et *urgente graviore dolore opiata appropriatis mixta accedunt.* *Remedia interna sunt carminativa, cephalica, antiepileptica*; in specie *Castor. & ex ipso pp. Salv. Lavendula, Rosmar. spir. vin. iberiac. spir. vin. camph.* In *perstinaciori, decoctum legnorum ex guaiac. Juniperino, &c.* Hinc *cinnabaris & alia Epileptica præsertim volatilia* conducunt. *Externa ea quæ sub forma unctio- nis oleosæ & spirituosæ applicantur*, ne *glutinositate & visciditate poros infarciant*, sint potius *penetrantiora, & spirituosiora.* Præ cæteris *lumbricalia, & liquor oleosus illorum per deliquium in clibanò extractus*, sic *decoctum in oleo*, et *spirit. destillat.* Eadem de *formicis* intelligend. Sic in *convulsione a cholera seq. linimentum.* R. ol. irin. verm. terrestr. ana ℥ii. castor. pulv. ℥iv. M. exalte. repetatur intun- ctio per aliquot vices præterea *spir. vin. crocat. spir. iberiacal camph. essent. ex infus. nervinorum.* Oleosæ et *Pinguiæ usitatae sunt Ol. Vulpin. ex catellis, anseribus assatis ol. laurin. lini, pinguedo humana, medulla animalium.* Olea *arriora* in *contracturis a causâ frigida* sunt ol. *petrolei, succini, philosophor. ol. stillat. ex Junipero, Succino, spica, galbano.* Etiam ol. de *euphorbio*, sed *admodum cau- te.* Sequuntur, formulæ. v. g.

R. Ol. Therebinth. lumbricor. terrestr. aa. ℥iβ. pingued. hu- man. ℥i. canis, ℥β. M. vel.

R. Ol. Thereb. ℥β. Ol. caryophill. gut. vi. mucilag. bryoniæ. q. s. M. His adde ung. nervin. dialthææ, Emp. nervin. Hæc in genere. Quod si in specie ex *punctura nervi in inepta V. S. optime in- stillatur vulnere ol. de lateribus, ceræ, terebinth. stillat.* Imponatur etiam Empl. hoc.

R. Euphorb. ℥i. Therebinth. ℥β. ceræ parum, M. Si pars nimis dolens et tumida sit ex V. S.

R. Pingued. Vulpin. Taxi aa. ℥iii. ol. destil. spicæ ℥β. Ol. Ma- tich. ℥ii. vini ℥iii. M. calide illinatur ad ignem. Si tumor, dolor, ac livor, seq. cataplasma.

R. Herb. agrimon. chæresol. flor. chamomil. ana, Mi. rad. sym- phyti maj. ℥iii. sigilli salomon. ℥iβ. sem. Lini tænuigræci an. ℥β. coq. ex. s. q. aquæ ad consist. cataplasin. Quod si ex articuli luxati restitutione fiat convulsio, vid. Sculet. Quod si ex vulnere partis, illinatur ol. lumbricor. cum terebinth. vel instilletur vulnere balsam. sulph. tereb. Quod si ex ictu venenati animalis illinatur ol. scorpion. inleviore, in graviore malo cucurbitulæ scarificatæ cauterium actuale supra par autem læsam imponatur. Vel Emplastr. magnet. arsenical. cum ol. scor- pion. vel bufon. malax. imponatur. Interne, sudorem movendo the- riaca cum gentiana mixta detur. Si ex hypercathariis oriatur convulsio opiata & theriacalia sufficiunt. In spasmo flatulento fricatio le- vis partis manu calida, cum spirit. Juniperi, theriacali: Epertum & hoc unguentum Cratonis.

R. Axung. anserin. rec. ℥iv, ol. caryophil. ℥β. cinnamom. gut. v. M. In spasmo gravidarum succus matricariæ cum verbena mixtus cervici imponatur. In Contractura a causâ interna volatilia temperata, acidum. illud corrigentia conducunt. Continuatus u-

sus lactis in contractura ex arthritide conducit; vide Tackium.
Affectibus hisce convulsivis cognatus est Tremor.

C A P. II.

De Tremore.

PRO ratione graduum est *major vel minor*, item *simplex vel convulsivus*. *Minor* est, qui vulgo post crapulam aut animi affectus vehementiores contingit. *Major* qui in remissione paroxysmor. Epilepticor. contingit & cum paroxysmo cessat. Dicitur hic tremor convulsivus, spasmus, adeoque ad motus Corporis depravatos omnino revocatur. Nam qui tremore laborant, membra libere movere nequeunt protensa aut suspensa, quin vibrentur modo sursum, modo deorsum. In hoc differunt tremores a motibus convulsivis; quod tremor semper conjungatur cum motu voluntario, V. G. manus aut pes vix unquam tremit nisi ad cursum adigatur. In motu vero convulsivo, ægro nescio, ac præter voluntatem motus convulsivi accidunt.

Tremor nunc est universalis, nunc particularis, nunc magnus, nunc parvus. Causa tremoris, male rejicitur in facultatem motricem debiliorem & gravitatem membri, ita ut membrum sufficienter moveri nequeat, quia hujus gravitas ob imbecillitatem illius præponderat. Causa enim genuina tremoris est *actio duorum, plurimumve musculorum simultanea*, seu eodem tempore instituta, seu sint antagoniste musculi, seu non, sed tantum tales, qui ad membri motum concurrere solent. Inter actiones talium musculorum alia est principalis, alia minus, & p. n. adjuncta. Ita ut dum unus brachium extendit, alter simul agens, illud torquet aut flectit, vel alio modo movet. Unde prior actio dat motum voluntarium intentum, posterior vero præternaturalem seu quasi convulsivum, unde tremor.

Causa duplicata hujus p. n. musculorum actionis sunt *sp. animal.* qui naturaliter movent membra influentes naturali motu, ita etiam p. n. moti depravate eadem agitant: & quidem in tremore ex spirituum vitio est talis motus ut cum in unum musculus agilius & copiosius influere debent, motu fere uniformi in geminos seu binos, pluresve distinctos distribuuntur, & ita difformem motum inducunt; idque vel ex proprio vel ex partis recipientis vitio contingit.

Proprium vitium est cum spiritus confuse admodum in gravioribus animi affectibus moventur, ut in ira, terrore: Et cum iidem, facultate narcotica fixiores, depravate per nervos feruntur, quæ ratione post nimium potum vini generosi membra tremunt subinde, non secus ac post inconcinnum narcoticorum usum. Sed hi a spirituum vitio magis transitorii sunt & denuo facile cessant. Quoad tremores graviore plus minus inveteratos aut habituales, ad partem ipsam spirituum motum recipientem respiciendum, circa quam suspicari licet, aliquid irritativi circa nervi principium, progressum, aut insertionem occurrere, cujus occasione spiritus sub motu voluntario non præcise ad determinatum sed alios vicinos musculos ferantur, sicque tremulum motum inferant, Tremores febribus supervenientes

tes convulsivos esse non absurde aliqui referunt. Vel suspicandum quod in *habituali* & *inveterato*, *nervus* per quem influere, vel *musculus* in quem radiare debent spiritus, ita sint vitiati, ut ob poros & meatus vitiare conformatos, aut fibras non rite situatas &c. legitimus motus spirit. nonnihil pervertatur, ita ut in musculum motui intento destinatum & simul deviatione in vicinum ferantur.

His consideratis, *Causae remotiores occasionales* tremoris accommodari possunt, inter quas sunt, *venena* & *mercurialia*, & talia tractantes, v. g. *aurifabri*, subinde tremantes fiunt. Item qui incaute *cingulo sapientiae* ad propellendam scabiem utuntur. Item *nimia refrigeratio*. *Potus nimis frigidi*, *nix* vel *glacie refrigerati*; *Mensium lochiorum* & *secundinarum suppressiones*, *fœtus mortui retentio*.

Prognosis. Tremor si superveniat aut succedat *paralysi* bonum indicium est motus naturalis nonnihil redeuntis. Tremor a *causis internis* pendens, minime periculosus est perse, sed de facili in graves degenerat affectus, ut, *paralys.* *apoplex.* *letharg.* *spasm.* &c. Tremor *Senum* item *hereditarius* raro curatur. Si tremor degenerat in convulsionem, malum; si in *febris ardenti* tremori ascendat delirium, malum; in *morbis ardentibus* si ægri manus attente contractetur & contremescens illa quasi subito revelli videatur, convulsionem, aliaque symptomota portendit. Tremor ex retentis post partum periculosus. Tremor & *Epilepsia* a *lethargo* oriens malum, signum prostrationis omnimodæ facultatis animalis. Tremor in *labio inferiori*, fere imminens vomitum portendit, est tamen motus convulsivus.

Cura. Imprimis *removenda causæ appropriatis nervinis*, tam *internis* quam *externis*. Pro *varietate causarum* variatur cura, v. g. in *malignis* danda alexipharmaca; in *retentis uterinis* *pellentia*; si ex *fumis metallicis* & *mercurialibus* imprimis *mineralia*. Ad *Evacuandum corpus mercurialia cum extractis laxativis* optima. Inter *remedia nervina* magis appropriata optima est *salvia* & ejus pp. ut *cerevisia salviata*, *essentia salviæ cum essent. castor mixt.* tam in *usu interno*, quam *frictione externa*. Succedit *melissa* & ejus *Aq. spirituosæ*. *Paonia* & *citæ junip.* item *decoctum lign. junip.* per modum *diætæ sudorif.* Hic optime conducunt decocta ex lignis, substantia enim aromatica sua poros ac meatus corporis intrat, dissolvit mucositates, abstergit sordes; &c. In senibus *simus pavon.* cum s. q. *aq. vitæ* subactus & in potu usurpatus; *dosis* ℥i. Item *ol. buxi, corylinum* &c. Si a *Mercurio*, *decoct. Enul. camp.* optimum, v. g. *Rx. Enul. camp. ℥iij. Faniculi. ℥iſſ. coq. ex vin. lbii. infus. per xii boras. coq. ad casum tertie partis. divid. colat. in partes 4.* Sumendo 1 part. mane & vesperi ut sudet, & exilit sudor citrinus; qua potione utendum, donec talis color non videatur amplius. *Auraria* & *auri folia* intus sumpta *Mercur.* alliciunt; Inter *Externæ* optima est *frictio membrorum cum vino humana*. Vel *spir. lumbrisor. formicar. jal. vol. armon.* præsertim *nuchæ* & *spinæ dorsi*. v. g. *Rx. Aq. artic. A. E. ℥iii. sp. lumbric. ℥iſſ. formic. ℥i. essent. castor. ℥iii. M.* Item *decoctum fol. fraxiæ.* in *lixivio* pro *lotione partium tremularum* laudatur.

S E C T. IV.

De Spirituum animalium influxu abolito.

C A P. I.

De Apoplexia.

*A*poplexia est omnium functionum in sensu & motu subita cessatio. Ita ut taliter affectus non secus ac fulmine percussus jaceat, simulque vox auferatur. respiratione plus minus imminuta cum aut sine stercore. In hac plurimum functiones & motus spontanei læduntur, minus vero naturales, ut ut in graviore interdum hi plus minus afficiantur; hinc etiam respiratio plus minus afficitur. Quoad pulsum, hic subinde vegetus, sed perquam durus percipitur, jam pusillus, jam vix observabilis. Color faciei & oculorum rubet ut plurimum, facies tumida, corpus calet, in paroxysmo diuturniore facies pallere observatur. Membra sunt laxa, ut si membrum elevatum sit pondere suo statim dilabitur. Ager tactus, irritatus vel acclamatus nec sentit, neque loquitur; ore hiant & interdum stercore profundum dormit. Resolvitur subinde sphincter ani, ut fæces aut injecta enemata infuso sponte sua effluant.

Hemiplexia est affectus talis dimidii corporis, qui dextras vel sinistras partes afficit, a sagittali futura usque ad perinaeum. Observatur denique a *Lindano* species apoplexiæ, proprio nomine carens, sed rara, ubi omnia infra collum motu & sensu privantur, excepto capite. *Ultima apoplexiæ species* est & levis *Paraplexia* seu *Paraplegia* quæ tantum in uno alterove membro majore vel minore contingit. Sed tres hos ultimos casus, ad *Paralysin* referre solent. Dicitur aut vehemens aut levis ratione causarum & symptomatum. Apoplexia levis curatu facilis est, vehemens seu universalis non nisi febre superveniente.

Causa proxima generationis formalis Apoplexiæ est deficiens spirit. animal. motus in cerebro & cerebello & hinc eorundem cessans influxus in membra reliqua. Si cerebelli fiat culpa, non tam apoplexia, quam *Synco e cardiaca* erit, in qua cordis motu penitus sublato circulationis sanguinis cessatio, & in cerebrum distributio spirituum animalium necessaria tollitur, & mox pulsu & respiratione interdum ad sensum penitus sublatis, sine sensu et motu mortuorum instar jacent; seu sanguinis vitio quod rarius, seu nervorum cardiacorum convulsorum culpa, ut in affectibus hysteris & similibus; seu spirituum in suo ex cerebello influxu inhibitorum causa eveniat.

Causa remota materialis seu occasionalis est vel interna vel externa. Utriusque, interne præcipue, ratione fit apoplexia vel accidentalis vel habitualis. Utræque est vel privativa vel positiva. Privativa est, quæ citra directam spiritibus inductam alterationem oritur: ut a

suspensio, casu ab alto, a sanguinis effusione intra cranium, meatuum cerebri obstructione qualicunque. Positiva apoplexia est, quæ fit a causa quæ spirituum animal. crasin vitiando, eosdem ad motum & functiones ineptos reddere, & ita narcosi & stupore quodam afficere valet; qualis vis in opiatis, carbonum fumo, fulmine notissima est. Privativa fit vel ob sanguinis deficientem naturalem circulum ad & per cerebrum, & inde cessantem spirit. generationem, idque vel viarum vel sanguinis culpa, vel ob spirit. denegatum motum in cerebro, & effluxum, ob pororum, & meatuum ejus vitium, sive in centro ejus medullari, adeoque corpore calloso, seu in ejus progressu circa corpora striata & caudicis medullaris initium, idque nunc in universo cerebro, nunc in altera ejus medietate. Sanguinis motum circulem deficientem, indeque apoplexiam natam, illustrat ligatura fortis collo injecta. Hanc si fortius stringas, ut ita arteriæ carotides & venæ jugulares contractæ sanguinis circulum ad cerebrum tollant, eo ipso momento omnis motus & sensus perit, ut ut adhuc ad tempus supervivant. Patet in canibus, si facta cutis colli apertione ligentur fortiter arteriæ carotides, ita ut adhuc parvæ arteriæ cervicales liberæ relinquantur, canis inde somnolentus & torpidus jacet, & tamen ad biduum tere supervivit, et actionibus animalibus maxime imminutis, quicquid superest beneficio arteriarum cervicalium liberarum obtinet.

Causa igitur apoplexiæ est obstructio venæ & arteriæ. Verum non existimandum est, deficientem influxum sanguinis, per unum alterumve arteriarum-carotidum ramum, inferre apoplexiam, sed potius ex impedito sanguinis per venas refluxu, & hinc ejusdem in cerebri cerebellique confiniis au stagnatione aut extravasatione potius apoplexiam oriri. Eleganter enim Willis majus esse periculum ex abundantia quam defectu sanguinis asserit. Unde non nisi raro & saltem externæ causæ violentia talem apoplexiam ex denegato sanguinis per arterias influxu oriri existimem, quin potius propter impeditum circulum, ex denegato refluxu, & hinc cerebri repletionem, aut compressionem, aut a sero extravasato repletionem, sicque spirituum impedito motu, hujusmodi apoplexias vitio sanguinis circuli contingentes oriri arbitror. Impeditur autem sanguinis refluxus, vel viarum, vel vasorum, vel sanguinis culpa. Viarum vel vasorum culpa, ex contusione, ruptione, & similibus. Sanguinis autem culpa, quando nimis grumolus, crassus, in vasculis meningum, & aliis valis cerebri hæret. Nam sicuti sanguis sistens in pulmonibus syncopen cardiacam, ita in cerebro apoplexiam infert; quæ non nisi loco affecto differunt. Veteres ex ventriculis cerebri obstructis vel sero repletis asseruerunt apoplexiam, sed experientia hodierna contrarium demonstrat. Spirituum enim motus deficit ex pororum conniventia, cujus occasiones possunt provenire a contusione, concussionem capitis &c. a sanguine grumoso, abscessu meningum, vel alia causa interna vel externa. An pinna extrinsecus circa spinalem medullam colligi & ita apoplexiam inducere possit dubito, propter lentum ejus motum; nisi vehiculo seri aut lymphæ a motu naturali aberrantis, ad ista loca delata & collecta fuerit. Cujus exem-

pla satis habent authores, adeo ut apoplexia privativa nunc dicatur *sanguinea* nunc *serosa*.

Sed ultra hanc *privativam*, alteram apoplexiam *positivam* dari confirmant tam *opiata* in majori dosi sumpta, quam *carbonum* aut *liquorum fermentescentium gas*, ut & *vini* vel *S. V. abusus*. Sed cum hæc fiant à *causa externa*, etiam à *causa interna* enasci potest *positiva*, nempe a certo quodam veneno *narcotico* & *glaciali* in ventre hærente, & enato propriæ digestionis errore, occasione cujus Archæus horrescat, fugiat, & idæas cadaverosas illius recrementi pariat. Unde subitaneu tali casu in spiritibus istorum locorum terror excitatur, propter quem medullæ latus debilius contrahitur, unde paralytis apoplexiæ supervenire dicitur. In hac hypothese consideranda, 1. *res ipsa, an sit*; 2. *modus rei, an ita se habeat*. Quoad prius, apoplexiam excitari à causis internis, *spirit animal.* stupidos & torpidos reddentibus & ita positive operantibus, iisque circa superius orificium ventriculi hærentibus, confirmatur 1. a *juvantibus*. Vomitus & clysmata acria hic prosunt, subtilia odorifera & aromatica, & omnia stomachica brevi recreantia, 2. A nocentibus. Halitus carbonum ore tenuis inspiratus gravem vertiginem item carum infert, ex affecto imprimis stomacho, nam ob id vomitus juvat. Sed *carus* & *apoplexia* nonnisi majoris aut minoris ratione differunt. Sic a tabaci abusu & esu fungorum idem sequitur 3. *Ab Adjunctis*, nempe anxietate præcordiorum, somnolentia, virium defectu, spirituum animal. inopia & torpore. 4. *ab antecedentibus*; sic vertigo per consensum stomachi est prodromus apoplexiæ in senibus. Plura de his apud authores extant exempla. 5. *Remedia appropriata* v. g. *Cinnabar. Antimon. Diaphor. &c.* intra primas vias positive operantia sunt egregia. Quoad posterius; *modus fiendi subitaneus*, & frequenter *momentaneus* non solo humorum s. roborum aliorumve defluxu aut viarum oppilatione, sed virulentia cujusdam vicii spiritus animal. fugantis & extinguentis, fit. Equidem sæpissime signa circa caput & animalem facultatem præcedunt. Sed semper sedulo investigandum an aliæ concurrentes circumstantiæ plus minus affectum capitis per protopatheian, an vero per deuteropatheian designent. Hæc quidem quoad *rem ipsam* satis clara, sed quoad *modum rei* res intricatissima est: An nempe per *vapores* & halitus, vel chymistarum effluvia volatilia stupefactiva, vel sanguinis *Circulum* illustrari posset; sed his quam plurima obstant: plausibile tamen est *narcosi* percuti spiritus animales & *stupefieri*, sed quomodo hoc ex præcordiis fiat *res* hæret. Nempe sicut *opiata*, fungi, *gas carbonum*, etiamnum in stomacho inferunt affectus soporosos, ita similis *virulentia* Narcotica circa præcordia existens in regione stomachi, apoplexiam aut paralytin inferre poterit. *Modus tamen rei* latet. Sufficiat differentiam apoplexiæ in *positivam* & *privativam* inlinuasse; Observando ab internis causis frequentius excitari *accidentales*, ex internis *habituales*; & quæ ex causis internis oriuntur forsan æque frequentes esse apoplexias *positivas* quam *privativas*.

Causæ remotæ seu antecedentes, quæ subinde hic procatarticae sunt, sunt *contusiones*; & *concussiones* cerebri, tam cum, quam sine manifesta ejus *lesione*, factæ; sive collabantur & angustentur pori, seu sanguinis circuitus vitietur intra cranium v. g. ex nimio sonitu, ex concussione a casu, ex ictu oculi nimio. Sic *æstus* & *frigus* nimium, potus nimius vini, ebrietas, ingluces & *commessiones*, item morbi melancholici, suppressa sanguinis evacuatio consueta, veneris exercitium immodicum, vapores *mercuriales* & thermarum sulphurearum, *affectus animi* graviores, foetor puteorum cœnosorum, expositio nimis cito aeri post expulsa variolas, scabiem, &c. Apoplexiam intulerunt. Distinguitur Apoplexia positiva a privativa, a vitæ genere, habitu ægri, diætâ &c. Distinguitur autem *syncope cardiaca* ab apoplexia, ex eo quod in *syncope* difficilior spirant & signa adsint gravissimæ in pectore angustiae. In *apoplexia vero*, ut ut alias vix manifesta vitæ habeant signa, tamen spirandi difficultate vix vexari solent. *Pulsus* in *syncope* deficit, in *apoplexia* durus observatur, raro nullus, nisi in fortissima ubi sanguis plus minus in præcordiis stagnat vel nervus cordis afficitur. In *syncope* externa frigent, facies pallescit, sudore rumpit frigidus, pulsu & respiratione penitus ablata. In *apoplexia* nihilominus respirant, arteriæ pulsant, extrema ut plurimum calida, & facies rubicunda observantur. Præterea in apoplexia stertor adest fortis, quamdiu id, quod a cerebro accedit musculis thoracis, ad complementum respirationis, solum est ablatum, durante adhuc ebullitione naturali in corde. In *syncope* vero nullus est stertor. In *gravi passione hysterica* ægræ instar Apoplecticarum jacent. Distinguuntur tamen quod in *suffocatione uterina* dicta, præcesserint symptomata affecti abdominis; item in suffocatione hysterica pulsus observetur simul parvus, aut fere nullus, qui in *apoplexia* admodum sensibilis. Deinde apoplectici faciei colorem fere retinent, imo rubicundi ac tumidi subinde in facie apparent, qui in *suffocatione uterina* omnino perit, cum facies palleat.

Prognosis. Apoplexia est acutissimus & periculosissimus affectus. Vehementia ex respiratione cognoscitur; Nam qui apoplexia moriuntur, suffocati intereunt. Unde quo liberior eo minor apoplexia est; & è contra. Si *spuma circa os* appareat, lethale, certum enim est suffocationem esse circa cor a stagnatione sanguinis, quando enim natura extremo conatu voluit sanguinem propellere, inde suborta in pulmone spuma est, et ad os detrusa, & si aperto ore spuma prodierit, desperata res est. Nempe spuma non præcise mortis, sed supremus viventium conatus est in talibus ægris; oritur autem ex aeris & humoris plus minus viscidis mistura, adeo ut etiam Sanguis in spumam albam subrubicundam abeat, ad instar cerevisiæ obscuræ, per agitationem tamen cum aere in candidam spumam abeuntis. Non ergo leve ista spuma adeo periculosum est signum, quæ ex saliva intra fauces agitata oritur & qualis est in paroxysmo epilepticorum; sed illa, quæ eximo pectore ex sanguine stagnante per aerem rarefacto in fauces foras ebullit; adeo ut in apoplecticis post mortem, per os, nares & prominentes oculos fervida spuma prodierit. Apoplecticis si a difficili respiratione sudor proveniat, lethalis; Syncopticus nempe existit.

Apoplectici melius habentes post universalia aut aliquo modo excitati, si denuo somnolenti, aut plus minus torpidi sint, iidem recidivæ periculum imminet, siquidem perfecte licet curati facile tamen recidivant.

Cura apoplexiæ instituenda est tam in Paroxysmo ut resuscitetur æger, quam extra eum ut observatis debitis, evacuationibus, simulque caput & ventriculum roborantibus usurpati, reditus Paroxysmi præcaveatur. Neque æger aperte convalescens est deferendus; aut enim stupidi manent, aut *varia accidentia* eos vexant, adeo ut si simus negligentes, facile paroxysmum reverti contingat. In *Paroxysmo* duo observanda, nempe vomitus & V. S. Si conditio ægri respondeat utrumque adhibendum. De *clysteribus* & suppositoriis acria & fortia sunt usurpanda. *Vomit* optimus ad suscitandum ægrum. Unde *Antimonialia* laudanda, ut *crocus metallorum*, cum *ol. cinnamomi* ori simul inuncto. Si ex impedito sanguinis circulo fiat *apoplexia privativa*, vomitus non videtur conveniens, periculum enim est ne vomendi conatu sanguis & serum circa collum retineatur, & hinc istæ partes magis obstruantur, quam naturaliter sub vomendi conatu facies rubescere, oculi tumescere & collum inflari soleat. V. S. in apoplexia tam positiva quam privativa convenit, propter impeditum plus minus sanguinis circulum per cerebrum aut pulmones. Hinc depletis nonnihil vasis & ita facilitata sanguini via, vomitoria in usum vocari poterunt. Adeoque V. S. & vomitus hic locum habent, modo vires respondeant, quæ inde mensurandæ, qualis æger ante paroxysmum fuerit. In Senibus loco vomitus *clysmata acria*, loco V. S. *cucurbitula* in scapulis *scarificata* usurpandæ. Tamen in *apoplexia privativa* magis V. S. & *cucurbitula*, in positiva vomitus & *clysmata* conveniunt. Hinc illis præmissis, in privativa *volatilia*, in positiva *aromatica sulphurea, mineralia fixa*, &c. conducunt; quæ omnia secundum res naturales et non naturales diversimode limitantur.

In *Paroxysmo* opera danda ut excitetur æger & ut servetur respirationis actio. Hinc posterioris ratione in loco non nimis clauso, sed aere libero perflato, situandus æger. Prioris ratione sensuum organa quæcumque & partes quævis sensiles fortius affricandæ: mox instituatur V. S. qua peracta, vel vomitor. ordinandum, vel clysmata injiciendum. Non differenda vomitoria, nam in forti apoplexia, magis revellere & ægrum suscitare possunt. Necessè est ut augeas dolores eorum, uti & aliorum remedium, quæ excitare debent ægrum. Propinentur vomitoria in forma liquida, sociando simul aq. spirituos. ut cinnamomi aut similem. Hinc Syr. emeticus a ℥vi. ad ℥i. Clysteres sint acriores, facti ex herb. *salv. organ. calamenth. rad. pyreth. cyclam.* illis incoq. *pulpam colocynth. vel addendo Infus. croc. metallor. turbid.* ab ℥iii. ad ℥iv. etiam commode add. *sal gemmæ.* In casu præcipiti clysmati ex iusculo quodam communi cum M. i. vel ii. *sal. communis acuat*, simul infusio *Antimon. aut syr. antimon. Emetic. tripla vel quadrupla* dosi extempore addi potest. Frictiones plantar. pedum cum muria acri aut cum aceto & sale valent ad excitandum ægrum; item punctura extremorum, odores acres ex salibus volatilibus penetrantioribus, aut Sternutatoria

ria infusa, ac volatilia linguæ & palato affricata, præsertim in juncta aponia.

Multum hic facit Elect. Timæi contra Apoplexiam & omnes affectus soporosos, item contra suffocationes uteri.

R. Sal. volat. succin. 3ß; Theriac. andr. 3iss. pulv. castor. 3ii. ol. destil. rutæ, succin. rorismar. aa. gut. iij. M. f. Electuar. capiat magnitud. N. M. in aqua quadam apoplectica. Simulque linguam & palatum fortiter frica hoc electuar. Si post horæ quadrantem ad se non redeat, repete, & naribus de sequente pulvere infla.

R. Helleb. albi. Majoran. Flor. lilior. convul. pyrethri, castor. aa. 3i. M. Prodest & fumus succin. aut fricetur lingua & palatus cum aq. theriac. camphor. spi. it. cerasor. rectif. paucis gutt. Ol. cimmam. & caryophull. acuto, vel extract. salu. ol. destil. campb. & succin. ol. rorismar. ol. apoplect. Rhumel, &c. Externe vertex, tempora & nucha iisdem illiniri possunt. Sed observand. ne nimis largiter locis illis illinantur, alias ægri ad se redeunt de insigni capitis perturbatione & gravitate conqueruntur. Applicantur recte regioni stomachi; laterem calidum super imponendo. Usitata sunt et Balsam apoplect. Ol. majoran. lavend. spir. salu. &c.

Cum his ipsis administrationum modis & aq. vitæ spirituosæ, apoplect. &c. Instillantur ori, & faucibus, acuendæ præsertim salibus & spiritibus urinosis. V. G.

R. Aq. apoplect. opt. 3i. Aq. Lilior. convul. 3ss. Q. E. Matkiol. 3ss. syr. flor. tunica 3ss. M. Vel

R. Aq. lilior. convul. mentha aa. 3iss. Spirit. cerasor. nigr. 3ii. liquor. C. C. succin. rite pp. vel spir. sal. armon. 3iss. ol. stil. succin. gut. vi. syr. flor. tunica 3ss. M.

Cum his spirituos. aq. intern. etiam hic externa a quibusdam expectantur. Ut

R. Aq. Melis. lilior. convul. cum vin. aa. 3ii. Aq. apoplect. 3i. aceri rutac. 3ii. M. pro tem. oribus & naso.

Si his præscript. non ad se redeat, vomitorium, & clyisma acre possunt iterari. Quin & vesicatoria ampla Cervici et cruribus applicanda. Si redierit ad se tantum nonnihil, spirituosæ continuanda, vesicatoria applicanda, cucurbitulæ nunc cum nunc sine scarificatione scapulis & brachiis adhibendæ, &c.

Extra paroxysmum cura præservat. instituenda ne recidivam patiantur ii qui correpti fuerunt vel qui futuram metuunt; cujus prodromi sunt vertigo, memoriæ debilitas, spontaneæ illachrimat. ocul. r. Scotomia, incubus, stupores brachior, &c. In præservatione volatilia aromatica, alterativa & evacuantia repetitis vicibus instituta optima. Inter alterativa, succinata, castoreata, cinnabarina, partes animal. ossæ, Salia & spir. urinosi, &c. in specie salvia & ejus pp. Sem erucæ & sinapi, optima sunt ad præcavend. apoplexiam senum; hinc aliqui mane jejuno stomacho gr. x. vel xii delgutiunt. Vel

R. Cardamomi 3ss. coriandr. 3ii. sinap. alb. 3ss. M. pulveris. & capiant circa introitum lecti. Vel in forma Electuar.

R. Caricar. ping. No. vi. incisis adde sem. sinap. alb. seu erucæ 3vi. cardamomi 3i. M. exacte ad t. simul cochleare i. spir. lavendulæ. f. Electuar. capiat ex hoc magnitud. nunc Juglandis.

Laudatur & spir. sinapi, spir. cerasor. nigr. dulc. spir. fuliginis, cum campb. spir. secundine Humanae; item cinnab. Antimon. aurum diaph. poter. Inter Evacuantes. Mercur. dulc. cum vegetabilium extractis conducit; item sudorifera ex lignis continuata declinante paroxysmo. Fonticuli & setacea in apoplexia positiva parum auxilii adferunt, bene autem in privativa praecipue senibus. Denique salivatio declinante Apoplexia a quibusdam recte proponitur.

C A P. II.

De Paraplegiis.

Hemiplegia & Paraplegia sunt Apoplexiae particulares, non omnia membra occupantes; quae nunc per se inchoant nunc apoplexiam sequuntur. Sane Apoplexiae & hinc natae paraplegiae singularem habent convenientiam, licet in modo fiendi differant; unde permutatio mutua eorum & in cura remediorum identitas; non rarum est etiam epilepsias in paraplegias mutari & contra. Paraplegiae, quae apoplexiam, epilepsiam, aliosque morbos sequuntur immediate, paralysees vulgo sed male vocantur. In his 3 gradus sunt distinguendi:

1. Cum motus solum deficit superstiti sensu.
2. Sensus & motus deficiunt, restante tamen partis calore.
3. Istis deficientibus pars simul continuo frigida percipitur, quam insequi solet flacciditas notabilis, & hinc *Marasmus*.

Causa. Communiter obstruktionem nervorum accusant. Sed haec non est universalis causa, cum per consensum aliarum partium remotarum paraplegiam fieri observatum fuit, v. g. ex passionibus hystericeis, item a lumbricis, Graviori subinde animi pathemate, &c. Paraplegiae pro fiendi ratione nunc privativae nunc positivae esse videntur. Sed cum in specie apoplexias non lethales ordinario insequantur, hujus permutationis ratio est inquirenda. Apoplexiam sanguineam universalem ex sanguinis extravasatione, ut plurimum lethalem existimo. Alia sanguinea privativa, quae tantum ex motu sanguinis in vasis cerebri intercepto oritur, si universalis, quomodo in paraplegiam abeat, obscurissimum, nisi forsitan V. S. largior motum sanguinis promovendo, alterius cerebri lateris affectum particularem reddat, ita ut saltem in altera cerebri medietate circa nervorum exortum, & sanguinis consistentis vitio, paraplegiae oriatur.

Imo si Apoplexiae privativae sanguineae paraplegia supervenerit, probabile est ex sanguine congrumato, aut subsistente, aquosum plus minus laticem fecisse secessum per cerebrum in caudicem medullarem, vel spinalem medullam, & sic unius alteriusve nervi lésione paraplegiam intulisse, in privativa & lymphatica, aut huic cognata. Unde lymphæ materiae peccantis in caudicem medullarem versus interiora progressus, adeoque obstrukciones, vel ejus in medullam spinalem defluxus & compressiones certis in locis; paraplegiam inferre possunt, Imo forsitan aliqualis irritatio, contractionem fibrarum & membranarum circa principium nervorum inducere

cere, & hinc spirituum influxum sufficientem impedire poterit. Positivam apoplexiam etiam excipere paraplegiam, res nota, sed modus admodum obscurus. Probabile etiam est Partes quasdam per consensum nervorum sensu & motu plus minus privari, ex hoc enim permutationis ratio affectuum paralyticorum & convulsivorum. & earum identitas explicari possunt.

Prognosis. Paraplegia quævis difficilis est curatu. Levior curatu facilior, gravissima difficilime. Si parti paralytica vel tremor superveniat, aut doloris molestia, bonum signum. Quo major calor, eo major spes.

Cura. Eadem fere quæ in apoplexia universali observanda sunt remedia appropriata. Vomitus in paraplegia optimus, & quidem forte vomitorium, si nempe sequitur apoplexiam positivam. Si privativam, magis V. S. Fonticuli, vesicatoria & cucurbitulæ intra scapulas conveniunt; utrobique vero V. S. adhibenda in plæthoricis, aut quibus solennis sanguinis excretio suppressa fuerit. His præmissis inter remedia interna laudantur sudorifera tam generalia ex lignis, quam in specie aurum diaphoret. Poter. cinnab. antim. corallia, Salia volatilia, spir. sanguin. human. liquor C. C. succin. Optimum est sequens bolus in adulto.

℞. Conserv. flor. tunicæ ʒi. auri diaphor. ʒi. M. pro 2 dosibus. Decocta lign. saffras, bacc. Laur. & Rad. Helen. his appropriatis interposita sunt optima, v. g.

℞. Rasur. lign. saffr. ʒii. herb. rorismar. Mi. bacc. lauri ʒii. coq. in aq. et vin. aa. lbjss. in fine adde spir. Juniperi ʒiv. spir. sal Armon. ʒiii. syr. flor tunicæ ʒiii. M.

Externa vertici, spinæ dorsi, aut loco unde oritur nervus partis affectæ, illinenda, conveniunt. ol. destil. succin. lavendulæ, spicæ, galbanet. Paracels. spir. vin. camph. 3 vel 4 de die calide *Affricando*. Conveniunt etiam essent. ex infusis nervorum vel Aq. Articularis cum Tin. castor. Spir. lilior. convall. cum vino ad frictionem dorsi, item spirit. & sal volatil. lumbricor. & formicar. Quod si spina dorsi his bene perfricata fuerit, applicandum denuo linteam calidum gummi animæ suffumigatum. Cum hujusmodi frictionibus, & litibus calidis & penetrantibus irritentur partes sensiles, & hujus medio provocetur plus minus spirituum impetus; propterea & ipsas partes ita resolutas his modis tractare consultum est, & propterea hic præstat dictis litibus addere præparat. ex alumine plumoso. Balnea ex formicis seu stussæ sicæ hic locum habent.

℞. Spir. Vin. camph. ʒiii. Spir. lumbric. terrestr. ʒiss. essent. castor. ʒvi. M.

℞. Liquor lumbric. terrestr. in clibano parat. ʒiii. ol. destil. spicæ, junip. aa. ʒiss. ol. lavend. majoran. aa. ʒss. Ol. succin. ʒij. alumin. plumei. ʒi. M. partibus affricatis hoc bals. seu ol. inungatur, quibus subinde imponi potest emplastr. ex nervin. & aromat.

Pro aquis articular. quidam recipiunt Sem. sinapi p. j. bacc. Junip. pii. contusa infundatur in Spir. vini. eundemque imprægnatum partibus affricant & multa alia.

CAPUT. III.

De Paralyfi.

Paralyfis est resolutio membrorum talis, in quibus motus primario deficit, superflite plus minus sensu. Stupor è contra est affectus in quo deficiente in partibus sensu superest motus. Paralyfis igitur est resolutio & relaxatio istius constructionis quam debet habere nervus, tendo, ligamentum; quibus mediantibus connectuntur & moventur artus, et quæ ipsa instrumenta laxiora non possunt movere istas partes. Quod si in paralyfi, motu læso, remaneat sensus tactus, vocatur Paresis, qualis est quæ scorbuticos affligit, aut post colicam accidit. Quando vero motus & sensus una pereunt, dicitur Paralyfis, gravior scilicet species.

Differunt Paralyfis & paraplegia. 1. Origine, nam Paraplegia sequitur cerebri & spinæ morbos & comitatur apoplexiam, epilepsiam, convulsiones, &c. Paralyfis vero sequitur scorbutum, colicam convulsivam: quandoque copiosam ingurgitationem vini.

2. Subjecto. Nam in Paraplegia nervi, in paralyfi muscoli & tendines afficiuntur, unde remedia ibidem applicanda.

3. Symptomatibus. Nam in paraplegia legitima, sensus tactus cum motu tollitur; in Paralyfi plerumque superest & interdum remanet sensus dolorosus.

4. Paraplegia a principio ad finem est constans. Paralyfis & Paresis ægros sæpe per intervalla vexat. In Paralyfi itaque motus perit seposito sensu; sed si sensus perit remanente motu non paralyfis sed stupor dicitur.

Causæ, sunt privativæ vel positivæ; privativa est nervorum resolutio et compressio; sed hæc potius paraplegiam infert. Positiva est, quæ proprie paralyfin constituit; siue interna sit siue externa. Inter externas sunt humectatio & refrigeratio nimia, indeque nata resolutio tendinum & fibrarum, mora nimia in frigida aqua, frequens natatio, gravioris animi affectus, vapores mercuriales, suppressio lochiorum, omissio V. S. consuetæ, tactus torpedinis piscis et quorundam conchiliorum. In specie paralyfin positivam infert ex causa interna acidum volatile austerum fere vehiculo nunc seri, nunc spiritus influi, ad partem nerveam delatam, cujus occasione fibræ unius vel alterius musculi vel tendinis nonnihil intorqueri aut corrugari videntur. Contumacissima est Paralyfis quæ ex vino scorbutico vel colica oritur: Notum est vini potatores, in quibusdam regionibus paralyticos reddi, nunc cum partis stupore, nunc cum sensu verminante & lancinante. Tandem membri contractura supervenit, quæ ex acido volatili austero derivari potest. Observantur tales frequenter in Moravia, Austria, &c. Acidum illud in stomacho non rite correctum pergit ad partes extimas & extra nervosas fibras, tendines & ligamenta defigitur. Quod si magis volatilissimum sit synoviam articularum, podagram vel lithiasin infert. Unde in hoc casu præmissis præmittendis optime laeticiis curantur. Scorbutus sæpe hujusmodi paralyfin inferre solet.

let: Sensum nempe inchoat & procedit, primo vagus stupor, successive labefactari tonus membri incipit; est autem ut plurimum vaga. uno enim die incedit æger altero decumbit; sensus manet ut plurimum, aliqualis saltem stupor inducitur; nunc cum dolore gravi vago, fixo juncta est, ut vix membra commode movere possint nisi jacentes. Sane acidum volatile hic peccat, nerveas fibras diversimode afficiendo; unde non rarum est, ut scorbuticis membrum spasmo contractum nunc rigidum reddatur nunc paralyti affectum flaccescat. Paralysis sequitur etiam Colicam illam quæ magis habitualis est et vulgo ab humore tenui et acri oriri dicitur, et præticis *colica biliosa* vocatur: alvus his pertinaciter clausa, tormina atrociora, malum purgantibus per os assumptis exasperatur, umbilicus interiora versus trahitur. Si hæc recte considerentur, ratione causæ Colica scorbutica est, ratione modi convulsiva. Acidum hoc plexibus nerveis mesenterii inhærens has turbas dat. Ex fibrarum enim tendinosarum congregatione contracturam efficit: Et sic per consensum unus vel alterius membri dispositio insequitur paralytica, sicuti et stupor crurum ex renum calculo.

Prognosis. Paralysis difficilis existit curatu; quo magis partes contractæ, eò per jus, quo magis vagum est malum eo melius.

Cura. in privativa paralysis ex internis causis, *sudorifera* sunt optima. Quin & in malo contumaciori salivatio. Si a vitio externo, ut contusione, luxatione, &c. *Litus ex aromaticis & nervinis* in specie *balsam peruv. paralyt.* Empl. *Mysychn.* cum *gummi Tacamah.* mixt. In specie interne et externe *ol. destil. lavend. litu. cum petroleo & ol. Junip. acuat.* Quod si *paralysis* oriatur ex humectatione et relaxatione tendinum, &c. a causa interna aut externa, convenit *litus ex ol. terra, axung. human.* et *anserina compositus.* Empl. ex *tucamah.* et *galbano malax.* cum *ol. succin.* et *Philosoph.* circa articulos applicatum, item cum *ol. terra & Philosoph.* mixtum, interne sæpe *iberiaca* sudor provocetur. Si a *mercuriali veneno*, convenit *decoct. feniculi* et *helen.* si venena sufficienter exclusa, lac et serum lactis propinari possunt. Si excretionis cujusdam suppressio, V. S. Et hinc sudor conveniunt; si acidum fuerit volatile quælibet fortiora purgantia vitanda; saltem *Helleborinis mistioribus*, iisque partitis vicibus utendum: In scorbuticis præcipue fortiora purgantia morbos convulsivos inferunt; Conveniunt itaque ratione acidi vol. *apoplectica fixa & epileptica*, ut unicornu verum, *cinnab. antimon. aur. diaphoret. antimon. diaph. mart.* item *urinosa volatilia*, ut *spir. tart. volat. tinct. bezoard. spir. sal. armon. spir. lumbric.* item *aromatica appropriata*, v. g. *rosmarin. castor. remedia ex lignis the-riaca, & extracta iberiaca*; istis præmissis diæta temperata & lactea instituat. Si scorbutus in recessu sit, juxta volatilia urinosa, locum obtinent Turion pini & abietis, v. g.

& Turion. abiet. ʒi. rad. chinæ ʒi. coq. ex aq. & cerevis. ad medias; bibatur ex hoc mane & vespere. Istis præmissis (non alias) serum lactis cum antiscorbuticis mistum egregium est. Quod si denique colicam insequatur paralysis cautus sit medicus in purgationibus fortioribus: Nervus curæ ad abdomen dirigendum per clysmata lenient. absterg. ex lacte et thereb. quo frequentius eo melius. Interne, per decocta. Sem. 4. calidor. helenii mili cum lign. Sassafras,

safras, serum lactis cum antiscorbut. Umbilicus probe spir. tart. aut sal. armoniac. vinoso fricetur, postea inungatur galbaneto paracelsi quod sane egregium; non conveniunt hic unguenta nimis pingua; Præstat interdum uti suffitibus, fomentis, lotionibus. Observandum tamen si scorbutus subsit externa temperata magis convenire, non semper calida & acria. In administratione topicorum expendat medicus an paralyti sit ab humore aquoso aut pituitoso, aut sero quocunque modo vitiato, & æger sit similis constitutionis, parsque paralytica prius intumuerit, tunc medicamenta subtilia, calida & penetrantia adhiberi possint. Quod si vero sit constitutionis biliosa & pars affecta emarcescat, ab iis absteineat.

Inter externa præter galbanet. paracels. & ol. diviniss. Fallop. conveniunt balsam. paralyt. Myns. item aq. articular externa. V. G.

Rx. Fol. Nicotian. Origan. sambuc. aa. Mi. Rad. angelica, pyrethri, aron. aa. ℥i. euphorb. castor. aa. ℥vi. piper. utriusque ℥iii. flor. stæchad. arabic. lavend. & lilior. convall. aa. ℥ss. Sem. eruc. ℥iss. concis. & contus. digerantur, in S. V. & hac essentia fricentur partes, vel abstrahatur ab iisdem S. V. & applicetur.

• Hujusmodi autem externa promptius operantur post sudorem hujusque absterfionem, apertis nempe poris. Conducit porro essent. succin. item spir. sal. armon. & lumbricor. terrestr. item spir. tart. rectific. cum duplo spirit. vini in paralyti ex colica. Accedit urina humana ratione salis volatil. Laudantur urtica & urticationes; item incoqui possunt urtica, cammomil. cuminum & sal in urina humana ad quartam partis consumptionem, qua balneetur membrum, inungendo postea cum ol. vulpino. Ol. destillata. v. g. juniper lavend. tart. Lignor. galbani, &c. uti & petrol. oleo nucistæ excepta, conferunt iis qui acria ferre possunt. Scorbuticis autem temperata magis conducunt, imprimis si atrophiam membri metuatur; talia sunt pinguedo human. viperin. anserin. castorin. nunc sola nunc cum ol. destil. præmissa frictione, applicata. Hujusmodi est liquor anseris assando prolicitus, cum parte æquali vermium terrestr. mistus, vel in pastam redactus & destillat. unde ol. habetur egregium. Conducit autem anserem vino lotum, thure, mastiche, myrrha, & ung. martiatio ante assationem replere. Pari ratione venter ciconiæ impleri, & hujusmodi linimentum elici potest. Balnea ex formicis egregia sunt in paraplegiis ac resolutione tendinum & ligamentorum. Integrum enim illorum cubile sacculo inclusum, aq. ferventi injicitur, cujus vaporem excipiat æger; sequenti die ebulliat iste sacculus & denuo excipiat vapor, idque bis vel ter. accedunt vinacea dum spontanea fermentatione incalescunt, aut insperione calcis vivæ animantur, membra enim paralytica iisdem immersa in paralyti scorbutica aut ex Colica aut acido vitioso nata, mediante sudore multum levantur. Therma denique iis qui constitutionis sunt sanguineæ & Phlegmaticæ, minus qui biliosi sunt, conducunt; idque magis in paraplegiis quam paralytibus.

S E C T. V.

De Læſionibus Senſuum externorum.

A R T. I.

De Variis Viſus Læſionibus.

QUATUOR modis læditur viſus.

1. Quando Aboletur, in cæcitate.
2. Quando imminuitur in viſus hebitudine.
3. Quando depravatur.
4. Quando augeri videtur, & objecta nimis colorata & ſplendida apparent. Frequentiores autem affectus oculorum ſunt.

1. *Unguis.*

2. *Leucoma & Suggillatio.*

3. *Cataracta & Suffuſio.*

4. *Gutta Serena.*

Unguis fit quando tunica quædam, ut plurimum a cantho majore circa naſum enata, foramen pupillæ claudit & nullum concedit tranſitum radio viſivo. Si tunica hæc tenuis & albida fit, *Unguicula* & ſimpliciter tunica dicitur; ſi vero carnoſior fit, pannus audit. *Cauſa* ſic ſe habet. Lachrymæ ſalino acidæ aut acres carneæ in angulo majore arrodunt, hincque membranam adnatam lædunt, unde nutrimentum tranſudat & coagulatur in concretum ejuſmodi membraneum. Si fortius penetravit iſta roſio & vaſcula ſanguinis læſit, ſanguis novas vias facit & venulas repræſentat; pannus itidem lividus, obſcurus & doloroſus eſt, adeoque tunica *maligna* ſeu *cancroſa* audit; ſi vero pannus candidus clarus, tenuis & indolens fit, *benigna* dicitur. Quoad *prognofin*; *Unguis gravis* tandem cæcitatem inferit. *Recens* facile curatur, vetus difficulter. *Tunica cancroſa* non attingenda, item ſi cum *Prerygio* incipit & progreditur. In *Cura*, tunica hæc præternaturalis removenda aut medicamentis abſtergentibus & blande erodentibus, aut manu chirurgica: Hinc blande adſtringentibus poruli firmandi. Conveniunt igitur *Sach. cand.* *Mel. vin. alb. of. ſapiæ.* *CC. uſtum, teſtæ ovorum calcinata:* item *aquæ Euphrag. chelidon. maj. ſenic.* quibus infund. *croc. metal.* vel diſſolv. *ſal gemmæ* pro collyriis. In ſpecie convenit *ſel lucii piſcis* ad \mathfrak{z} i. diſſol. in *Aq. Leuc. Bulboſ.* (\mathfrak{z} iſs. item hujus fellis *aq. deſtill. & eſſent.* vel loco ejus *ſel human. deſtill.* in cucurbita per alembicum æneum. Egreſſia eſt etiam *aq. deſtill.* per alemb. ex ſtercore anſer. junior. Menſe Aprili collecto. Si pertinacius fit malum, progrediendum ad *aq. Sapphyrin.* chirurgorum, quæ varie dilui po-
teſt.

test. In specie succus chelid. Maj. express. dilutus cum rore fœniculi insidente absument tunicas. Facit huc collyrium seq.

℞. Lapid. hamatit. ℥ss. vitriol. alb. gr. xv. myrrha, croci aa. gr. v. sacch. cand. ℥i. M. f. pulv. miscendus cum partibus aq. aq. ros. euphrag. & fœnic. & tunicæ illinatur mistura cum penna, cavendo pupillam.

Nubecula fit quando in nutritione corneæ perspicuæ alimentum nonnihil crassius & viscidius suggeritur, adeo ut obscurata cornea, ægro omnia obscura & quasi per nubeculam appareant. Si ab erosione tunicæ corneæ, v. g. in variolis, cicatrix crassa & alba generetur, albugo seu leucoma dicitur; si post ictum aut casum sanguis congrumatus in albo oculi hæreat, & radios visives vitioso colore tingat, Suggillatio dicitur. Quoad Prognosin, cicatrix crassa & diuturna difficilis est curatu. Suggillatio facile removetur in pueris, modo tractabiles sint. In Cura Nubecula materia crassa removenda: Leucomatis macula & cicatrix abstergenda: in suggillatione sanguis congrumatus resolvendus & discutiendus. Conveniunt igitur Sem. sclarea oculo impositum, quod maculas et albuginem abstergit; succus fœniculi cum bals. perno, succ. anagall. flore carul. succ. chelidon. Aq. Mell. simplex et comp. Aq. Saphyrina & liquores parati ex fl. cicbor. & cyani. item seq. cataplasma oculo imponendum;

℞. Pulp. pomor. odor. quartarium, incid. minur. & in aq. ros. aq. fœnic. coq. ad pulv. ad. mucilag. fœnugr. ℥iii. album. ovor. No. ii vel. iii. lap. hamatit. pp. ℥ss. ad ℥i. cort. granat. pulv. ℥ii. M. f. cataplasma. Ad suggillationem, valet fœtus ex aq. chæresol. & flor. cyani. cum lintheis multiplicatis: item decoct. rad. symph. & sigill. salom. vel liniment. contra livorem faciei Mynsychii.

Suffusio fit si in humore aqueo concresecat membrana radiis transitum negans, quæ Cataracta dicitur. Causa est impuritas humoris aquei ejus perspicuitatem tollens; ratione cujus cum particulis excrementosis in membranam concresecit. Præter hanc datur & suffusio Notha jejunis & iis qui debilitate stomachi laborant familiaris, item in statu februm dum muscæ ante oculos versari videntur. Distinguendum autem est inter suffusionem & glaucoma. Hoc enim tale humoris cristallini vitium est, quando ex perspicuo obscuratus & albedine fusca inquinatus est, quod quidem vitium senibus tandem naturaliter accidere solet. Quoad prognosin; si uno oculo conivente alterius pupilla non dilaterur, incurabilis est suffusio. Si Cataracta confirmata sit, ubi ægri lumen admotum vix vident, medicamentis non, Chirurgia difficulter, curatur. Quo magis alba eo melior, nigra fere nunquam curatur. Pro Cura substantia ista heterogenea ante sui concretionem discutienda: concreta resolvenda, aut saltem manu chirurgica deprimenda. Conveniunt itaque aquæ ophthalmicæ antimentiales, liquor hepatis mustelæ, aq. destil. stei cor. human. cui insund. fel mustel. picis, aq. ophthal. Querc. ex vitrol. & Urina pueri. Ex Chirurgia præter depressionem acu faciendam, conveniunt quoque resicatoria in nucha, Fonticuli, Setacea, & hujus sîrinæ alia.

Gutta Serena fit, quando radius visivus pertingit quidem ad *retinam*, sed nulla sequitur visio. Cujus causa fere semper est in *nervo optico* ejusque expansione, quæ *tunicam retinam* constituit, quando nimirum obstructus, compressus, vel alio modo læsus est *nervus v.g. ex scabie* retropulsa, ulcere pedis intempestive clauso, &c. adeo ut spiritus animales influere nequeant: vel quando ipsa *retina* ita flaccida evadit, ut a nullo radio visivo moveri queat. Quo facit quando a causis externis ob percussionem oculi, casum in sin- ciput, fortem sternutationem, diuturnum solis aut lunæ plenæ aspectum, laceratur quasi vel alio modo vitatur. In *Prognosi*, om- nis *gutta serena* difficulter curatur: Relaxata *retina* senum vix cu- ratur. *Nyctalopia*, si interdiu recte, vesperi parum aut nihil vi- detur, raro curatur. In *Cura*, conveniunt interne *Pill. alophang. in- fus. senna cum sal. tart. in aq. Euphrag. & fenic. pulvis bermodastyl.* porro *aromatica*, fugiendo interim acria manifesta, *allium, capas, &c.* Appropriata inter palmam ducit *Euphrasia*, indeque parata *vina, es- sentiz, &c.* hinc *rad. valeriana, chelidon. maj. levisic. fenic. sassaf. rosmar. bacc. junip. ruta*; item ex *formicis* parata interne & externe. Pro usu externo prostant *infusa antimonialia*, et *aq. ex fellibus*, item *seq. ung.*

R. mell. anthos. & despum. Z. Z. pulv. caryophill. salis aa. ʒβ. M. f. Ung. de quo particula instar seminis sinapi oculo im- ponatur & continuetur,

A R T. II.

De Auditus Læsionibus.

Læditur *Auditus*. 1. Quando imminuitur aut aboletur in *Surditate*.

2. Quando depravatur in *Tinnitu Aurium*.

Surditatis causa sunt, vel *auris externa* abscissa, vel *meatus au- ditorius* obstructus à *cerumine* aut *externis illaplis*, vel *membrana tympani* rupta exesa aut ulcerata, vel *nervus auditorius* aut male insertus aut obstructus aut compressus. *Causa Externæ* sunt casus ab alto, nimii sonitus, v. g. ab explosione *sclopetorum*, morbi acuti ad statum properantes et per *hæmorrhagiam criticam* finituri. Quoad *Prognosin*; surdi ab ortu raro curantur. *Surditas* per se & independens curatu difficilis. *Surditas* in acutis cum u- rina cruda delirium portendit: Sed cum cõsionis signis bonum, & hæmorrhagiam criticam promittit. In *Cura*: *Surditas Critica* sponte cessat. Si a *cerumine* obturentur aures, id attenuetur per *succ. absinth. spir. Urin. &c.* et dein eximatur. Sin ex *aliis causis* fuerit malum, fere semper tympani et nervi acustici habenda est ratio, ut horum tonus *aromaticis* et *nervinis* restauretur. Hinc remedia in- ter excellunt *Ambra* et *Moschus*; vel *Aq. Origan. cum Vino* instillata; vel *Aq. Card. b.* Item essent. *Absinth. Castor. aut Caryoph. Spir. acusticus Mynsichti* vel *Barbette* cum bombace auribus admotus. Fecit huc *ol. still. succin. cum ol. nucl. pers.* Item *Aq. magnanim. et spir. formic. vel R. Rad. Helleb. nig. ʒβ. Rad. Cal. arom. ʒii. Pu. p. Calocynth. ʒi. Bacc. Laur. Excort. ʒi. Sem. Cumin. ʒii. Spir. vin.*

Ziv. M. stent in infus. per aliquot dies; Colatura expressæ gutta a li. quot auribus indantur. Si ex casu aut percussione, egregia est Aq. Cyclaminis per alembicum destillata, vel Emplastrum ex Tacamah. et Cerat. de Beton. capiti imponendum.

In *Tinnitu aurium*, sonitus percipitur qui non est. *Causæ* sunt, vel aer *avis internus* vitiose motus, vel *tympañum* variis ex causis commotum et vellicatum. Hinc percussio capitis, casus ab alto, turgescencia sanguinis in cephalalgia vel febribus acutis, & quicquid aut *tympañum* irritat, aut auram internam commovet, inter causas externas refertur. Quoad *Prognosin*; tinnitus in febribus ardentibus sponte curatur. Si per se morbum Chronicum constituat raro curatur & tandem ad surditatem disponit. In *Cura*: Laudantur *suffus* ex *Absinth.* & *verben.* item ex *Succino* vel *Gum. Ammon.* item *Ol. nuc. persic.* & *spir. urin.* cum bombace auribus inditus. Admodum laudatur seq. *R. Helleb. alb. Castor. an Zii. Cost. Ziß. Rut. Zii. Euphorb. 3ß. Amigd. amar. Ziß. Coq. in ol. Rut. quod tepide instilletur.* Si fiat ex casu, *R. Aq. vit. cochleare i. suc. cep. cochl. ß. Ol. destil. spic. gut 4. M. et auribus instilla.*

Interna in affectibus aurium, præmissis universalibus, sunt *Sassafrata, Succinata, &c.* Quæ eo melius operantur, si sudor post eorum assumptionem expectetur.

A R T. III.

De Læsionibus Gustus & Olfactus.

Vitiato uno horum sensuum, vitiatum & alter. Læditur autem uterque, 1. Quando imminuitur aut aboletur, vel ex defectu *spir. animal. in Apoplexia, Paralyti, &c.* vel ex vitio organorum. 2. Quando depravatur, ita ut odores vel sapes falsi percipiantur, propter organa a variis humoribus et halitibus peregrini saporis infecta. Sic *olfactus* depravatur ob scorbutum oris, vel ulcus narium in lue venerea. In Ictericis gustus fere amarus esse solet; Quo forte *picantium* gustus referendus; & catarrhi utrumque sensum aut depravantes aut abolentes. In *Prognosi*, si a Catarrhis, abest periculum; Si inveteratum sit malum, difficile est curatu. In *Cura*: In *imminutione* aut *abolitione*, causa removenda, respectu habito ad Catarrhum; deinde organa confortanda per *nervina, v. g. Olea & essent. Major. Puleg. Rosmar.* Hinc naribus commode illinitur *Balsam. Major. ex Oleo.* Vel fiat *suffitus* ex *Gum. Anim. Succin. &c.* In *Olfactu* depravato eadem locum habent. In *Gustu* Depravato causa prius removenda, v. g. Ictericis vomitus convenit; deinde linguæ tonus restituendus cum sero *lactis acidulato*, vel *ad. Cichor. condit.* Alias Masticetur *Raphanus* ante pastum; vel ubinde colluatur os *succo acetosæ*, vel *syrupo ex eo cum saccharo parato.*

A R T. IV.

De Læso Tactu; indeque orto Dolor.

Sensuum omnium communissimus est *tactus*; nam omnes reliqui sunt nisi *tactus speciales*. Præter ejus abolitionem & imminutionem in *Apoplexia*, *Paralyfi*, & *Stupore*; hic ipse interdum augeatur et simul depravatur, in *Dolore*; qui etiam omnibus sensibus communis est: fit enim quando in organon tam vehemens fit impressio ut illud nimis moveatur; in specie, si fibrillis nerveis objectum quoddam tactile occurrat quod eas nimis vehementer moveat. Tactus enim organon sunt *fibræ*, earumque subtilissimæ fibrillæ, quæ à fortiore et vehementiori objecti motione celerim vibratæ, exinde violenter separantur, divelluntur & quasi lacerantur; unde quædam ab aliis divulsæ contractiva quasi vi abbreviantur, & alias illasas violenter trahunt & lacerant; unde *dolor*, & remoto objecto *doloris continuatio*. Affectis fibris vibrationis istius occasione spiritus animales & ipsi ad certum motum determinantur, ad cerebrum nempe, ubi in sensu communi fit formalis doloris perceptio seu sensus doloris internus. Hinc fit ut convulsiones sæpe dolorem sequantur; et vice versa convulsivus impetus doloris incrementum inferat, cum exinde pars dolens tendatur & pulsatoria molestia afficiatur. *Atque hic est primus doloris actus*. Quod si vero fibrillis jam læsis objectum, naturale licet, appropinquet; tunc fibrillæ vel tantillo contactu vibratæ novam doloris impressionem facere solent v. g. in partibus vulneratis aut ulceratis; imprimis si nervosæ sint, quæ fibrillas habent copiosiores quam sanguineæ.

Differentia dolorum variz et tantum non innumerabiles sunt, pro varietate objecti dolorifici & partium affectarum. Sufficiet nobis decem speciales ex causa interna ortas considerare. I. Est *Gravativus dolor* et quasi *premens* qui occupat partem minus sensilem, sed sentiente nonnihil membrana cinctam, a materia viscida minus acri, aut fluida fere insipida, aut dulci infarctam; v. g. in hepatis tumore, calculo renum ingenti quieto. II. *Punctorius*, Ortus ex acido membranam adinstar aciculæ pungente, & hinc convulsivo spasmo crispante, v. g. in *Pleuritide*. III. *Terebrans*, ortus a viscido plus minus acido parti cuidam impacto, & eandem quasi terbra perforante, v. g. in *Colica*, *Cephalæa*, &c. IV. *Rodens* seu *Mordens*, quo et pruriginosus pertinet, quasi vermiculi continuo fodicarent & roderent. Oritur ab acri salso membranosa loca vellicante. V. *Pulsatorius*, ortus ex nimia partis dolentis repletionem, ejusque fibrarum convulsiva strictura, unde constrictæ arteriæ quavis pulsatione dolorem intendunt, ipsa illarum tunica plus minus tensa: Percipiturque vix alibi quam in inflammationibus aut fortioribus membranarum tensionibus. v. g. *Cephalalgia*. VI. *Ostocopos*, quasi in sui profundo ossa frangerentur aut contunderentur; qui immediate *periostium* afficit, præsertim nocturno

octurno tempore, oriturque ab acido in succo viscido quasi minus corrosivo, periostium nunc saltem vellicantē nunc rodente; v. g. in *lue venerea* et *scorbuto*. VII. *Tensus* ortus a spasmō membranarum partem solidam investientium; sic in *odontalgia* dimidium caput *tendi* videtur. Si membranarū cavitatem quandam efformantes repleantur, ita ut ex irritatione spasmōdice contrahantur, sit *dolor distendens*; sic in *Colica flatulenta* abdomen distenditur. VIII. *Lacerans & Lancinans*, quasi quis unguibus lace- retur, propter acre acidum, purum sed austerum, membranas afficiens, idque sæpe in curibus scorbuticorum. IX. *Ardens*, quasi ignis scintillæ urerent, ortus ab acido subtili acri, fere volatili, partes membranosas solidas afficiente, v. g. in *Erysipela*. Subinde humores contenti effervescentes, dominante acido volatili, talem producunt dolorem. X. *Algens*, ab acido minus acri, sed singulariter fibras quasi stupore afficiente.

EX dictis patet, ex causis doloris remotis internis imprimis esse acidum vitiosum, cujus particulæ acutæ & rigidæ in fibras se insinuant. Hujus acidi origo, ut plurimum est ex primis viis, v. g. in arthriticis, & scorbuticis; rarius autem ex privato partis in digestionē propria læsæ vitio, v. g. in *Odontalgia*. Acidum hoc, prout nunc est volatilius seu spumosiū, nunc minus volatile seu fixius; prout hæret in vehiculo tenuiori aut crassiori; prout parti dolenti magis vel minus infixum fuerit; etiam & dolores pertinaciores aut facilius curabiles infert. Sic dolores venerei pertinacissimi sunt & frequenter recidunt dolores qui ex privato partis vitio oriuntur, v. g. post articulos graviter vulneratos; hi enim quavis tempestatis mutatione recrudescunt. Dolores autem arthritici vagi facile discuti solent, propter acidum vol. spumosiū, magis à spiritu influo quam seri vehiculo partibus communicatum. Hinc hujusmodi dolores non continui sunt, propter acre remissiū parti agglutinatum. Nonnunquam dolorem comitatur tumor, qui in inflammationē & sup-
purationē causa est doloris ardentis, rodentis, pulsatorii; In Arthritide vero, *Odontalgia*, &c. Doloris est effectus, ex fibrarum strictura Convulsiva, contentorum circulum et motum æquabilem remorante.

In Cura, conveniunt, aut Causam Removentia, quæ fere alcalia sunt nunc fixa, nunc volatilia; nunc macra, nunc aromatica & oleosa; hæc enim penetrant, acidum corrigunt, viscidum attenuant, & humorosum discutiunt: aut conveniunt Causam Temperantia, pinguis, nempe, oleosa, mucilaginosa, quæ acre mitigant, & fibrarum tensionem emolliunt: Vel denique conveniunt quæ sensum partis stupesciunt, v. g. *Opiata*, *Hyosciamus*, &c. imprimis *Ol. Hyosciam.* expressum externe applicitum.

Causa materialis peccans removenda imprimis per sudorem & urinam; præsertim sudorem, hujus enim medio et viscidum in corruptioribus doloribus simul peccans plus minus emendatur. Inter Purgantia excellit *merc. dulcis*; quibus adduntur *Martialia*, *Solaria*, &c. pro fomite morbofo corrigendo. Sicuti externe, pro causæ remotione, *V. S.* hirudines, vesicatoria (imprimis in doloribus artuum gravioribus a sero scorbutico acro) Cautica, &c. magis inieciunt.

Narcotica potentissime levant, doloris symptoma sistendo, sed causam materialem nec corrigendo nec removendo. Conducunt imprimis si humor sit tenuis et rodens, tenuitatem enim simul corrigunt. Sin vero glutinosus sit humor, Sublato ejus motu, eundem parti magis impellunt, adeoque affectum deteriozem reddunt. Semper utique in curando dolore respiciendum ad hæc tria. 1. Ad partem affectam plus minus sensilem, adeoque plus minus carnosam aut nerveam. 2. Ad causam Efficientem Occasionalem plus minus acrem. 3. Ad Vehiculum causæ, vel viscidum successive attenuandum, vel tenue facile discutiendum: Nempe quo sensilior est pars, eo magis temperata conveniunt; quo acrior fuerit causa occasionalis, & quo viscidior fomes, eo minus *volatilia discutiencia* quæ acre agitando & viscidum resolvendo dolorem exacerbant, sed successive *Emollientia* magis conveniunt. Sic in nodis Venericis nocentissimus est *spir. sal. armon.*

Remedia igitur ad primam classẽ pertinentia, *Alcalia* plus minus *Aromatica*; sunt, Absinth. cum Parietar. contusum coctum & applicatum, tam in dolore ex causa externa, quam in illo ex acri seroso humore interno, v. g. Capitis aliarumque partium. Item *Mentb. Aneth. Chamom. fol. Lauri, Bac. Junip. Sem. 4. cal. maj. Aqua Articulares* ad exira acuata cum *spir. sal. Armon.* cum *Calce viva* parato. et spiritu lunbric. terrestr. per putrefact. partibus antea probe fricatis, applicata, in doloribus lancinantibus imprimis scorbuticis nocturnis. In partium nervosarum doloribus egregia sunt *Formicalia & Lumbricalia* propter sal suum vol. singulare. Quo etiam *Urina* humana pertinet, & quælibet ex ea parata. Dolores ab acido vol. orti levantur per *volatilia ex animalibus*, imprimis ex *Scarab. Cornut.* Pertinet huc *Camphora & Spir. Vin. Camphor.* Præsertim in inflammationibus; item *Rana & Sperma Ran.* in arthriticis & cognatis doloribus, ratione *alcali temperati* singulariter anodynæ, quo turgent. *Sapo vener.* in S. V. Solutus ratione *alcali oleosi* dolores ab acido ortos sedat. Si adsit ardoris sensus, solvatur in *Aq. spermar. Ran.* vel *spir. Lumbric.* aut S. V. cum *Camph.* et *Croco.* pluma illinendus. In Nervis contusis & punctis egregius est *Bals. Peruv.* Solvatur in vitello ovi & *spir. bacc. Junip.* in articulorum doloribus a defluxionibus frigidis. In doloribus a viscido acido egregia sunt *Gum. Ammon. & Galban.* & imprimis *Tacamab.* in doloribus a sero vel lymphæ acida, catarrhis vulgo tributis. Potentiora sed acriora sunt olea destil. ex dictis *Gummar.* item ex animalium ossibus, pinguedinibus, cera. Sic in doloribus partium nervosarum egregium est *Galbanes.* *Paracelsi*, et si a contusione oriantur *Ol. cer.* & S. V. In dolore brachii & pedis optimum Anodynum est *stercus humanum* vel *Vaccinum*, aut recens applicatum, aut cum *ol. Ros.* mixtum in forma *Cataplasm.* Alias conveniunt *Emplast. de Melilato*, item de *Ran.* com *Mercur.* Item ex *terebinth.* cum *spir. sal. armon.*

Remedia temperantia & demulcentia sunt *Lac & Lacticia*; nam hoc oleo & alcali dives est; unde *lac capr.* cum melle parum bullitum, item *Lac* cum *ol. Ros.* et *Nymph.* calefactum, ad modum fomenti, egregium est. Huc pertinet *Cataplasm.* ex mica

nia albi cocta cum *Lacte*, addito *Croco*; item *medulla Panis* albi in *lacte vaccino* macerata, & per cribrum trajecta, & addito vitello o-
vi, butyro recenti, & oleis *Chamom.* *Aneth.* *Lil. alb.* & *Lumbric.* Ter-
restr. Interdum miscenda est pinguedo taxi & vulpis cum ol. *Lumbric.*
terrestr. Huc pertinent *Althæa*, *Málva*, melilotus, *Verbasci* & *Sam-*
buci flores; mucilagines istarum plantarum; Ol. *Amygd. d.* Unguent.
Dialth. *Alabastr.* *Balsam.* *Hypnot.* *Myns.* Oleum ex flor. *Verbasci* in cli-
bano paratum, *Aqua Hirundinum* cum *Castor.* &c.

Quoad Dolores in specie, curatur *Gravativus* per *V. S.* *Sudorife-*
ra, *Purgantia*, & *Foniculos*: externe per olea destil. penetrantiora,
& *Emplastra* ex *Gummat.* & *Narcot.* ut de *Cicuta.* *Nicotiana*, &c.
Punctorius curatur per salta vol. *Sudorifera* *Opio* mista, v. g. spir. sal.
Ammon. *Anis.* cum essent. opii. Externè, per Ung. *Dialth.* Ol. *Amygd.*
d. addito pauco Ol. dest. *Chamom.* & *Camph.* item volatilia pene-
trantia, ut *S. V. Camph.* *Spir. Sal.* *Armon.* *Sperma Ran.* *saponata*, &c.
Terebrans curatur interne per incidentia & evacuantia, præsertim
ex *Gummat.* et *Merc. dulc.* Externè per *Gummata*, *Emplastr.* *Carmin-*
nat. *Sylv. Empl. de Ran.* cum *Merc.* item de *Galban.* *Crocato.* *Myns.*
Pulsatorius per *sudorifera* acidum destruentia; externe per fomenta
ex aromat. vino incoctis; item *Empl. Melilot.* cum *Theriaca* malax.
Tensivus per volat. temperata cum *Opiatis*: externe per fomenta
anodyna, opiata, *lacticia*, &c. *Distendens* per *Carminantia*, & ex-
terne per *Discutientia.* *Othocopus*, præmissis universalibus, per diatam
sudoriferam; externe per *Empl. ex Gum.* item de *Ran.* cum *Merc.*
malax. cum ol. *fatido tart. guaiac.* CC. &c. *Ardens* internus per
præcipitantia et absorbentia, externus per *Saturnina*, *Sperma Ranar.*
&c. cavendo acria & pingua. *Algens* per aromatica vel oleosa,
v. g. *Galbanetum*, *S. V. Crocatum*, *Aq. Articul.* &c.

In specie considerandus est *dolor Lancinans*, qui intensissimus
est, licet nulla partis percipiatur alteratio; Et *scorbuticos*
per 2 vel 3 horas ante mediam noctem infestat, remittitque
accidente die. Dolores hi *Lancinantes* fixi in quadam parte, utut
sæpius pro fomite agnoscant scorbutum, interdum contumacissimi
sunt sine scorbuti indiciis; & ab internis parum levantur, ab exter-
nis vero nonnunquam exasperantur, imprimis a narcoticis, quæ, li-
cet dolorem mitigent, illum contumaciorem reddunt. Utut totum
membrum crucietur, specialiter tamen afficitur membrana aliqua,
et mediante occulta fibrarum crispatura totum membrum per con-
sensus afficitur. *Suppressa Hæmorrhagia* narium consueta hunc
dolorem singulis noctibus recrudescentem induxit. In Cura, sub-
inde utilis est *V. S.* ut contentis concilietur motus occasione do-
loris & fibrarum frictionis plus minus deficiens; item *vesicatoria*
membro dolenti convenienter applicita; et interdum *fomiculi*, qui
sedato dolore consolidari possunt. Interne; præmissis absorbentibus,
v. g. *Antim.* *Diaph.* *Mar.* *Cinnab.* *Antim.* partibus *Animal.* duris &
ossis, cum *Anodynis* mistis; conducunt volatilia ex *Lumbricis*, *Tar-*
taro et *Urina*, *Antiscorbuticis* mista. Ubi contumacior est dolor usur-
pentur *Decocta Lign. Sudorifera*: In specie *Decoctum Rasur. Lign.*
Guajac. ʒ iii. *Cimar.* *Pin. junior.* recent. Mii. *Herb. Rosmar M. i.* in
Aq.

Aq. lb. vi. ad tertias coctis, imprimis si glandulæ circa fauces & caput intumescant. Alias decoctum ex Rad. Vincetox. fol. Myrti, Sem. Hyper. & Rhab. elect. in aq. com. addito Syruppo Capil. Ven. Proficuum observatum fuit. — Externè vitentur Pinguia. Conveniunt autem S. V. aut Theriacal. Camphoræ. Aq. Hirund. cum Castor. Sapo Venet. in Aq. Vit. solutus & cum spir. Ceras. Nig. & Lil. Conval. mistus: imprimis spir. tartar. item Galbanet. Paracels. utraque cum S. V. temperanda. Rad. Consolid. Maj. recent. contus. & vesperi cataplasmatibus modo impositæ singulare quid obtinent. Proficuum est suffitus ex mistura Lixivii Cortiariorum cum Urina humana, injectis nempe lapidibus vel ferris ignitis. Denique Theriæ aut Luta et lapides thermarum in aqua bulliti; vel Decoctum Calcis vivæ et sulphuris, tanquam thermarum succedaneum.

A R T. V.

De Odontalgia.

Dentium dolor fit, nunc per consensum ex affectis Gingivis, nunc per essentiam: cujus Causa est acor vitiosus, nunc ex vitiosa dentium nutritione proveniens, nunc leri vehiculo ad dentem depositum, ut in scorbuto & lue venerea; forsan & collecti humores acres in cavernula ossium maxillæ superioris infra oculum multum contribuunt. Ipsi dentes indolentes sunt: adeoque subiectum doloris est membrana eorum intima ex expansione nervi orta, cujus fibræ hinc inde in dentium substantiam se insinuant: Ex cujus contractione insequuntur etiam crispationes fibrarum vicinarum per consensum, & ex fibrillarum et porulorum angustia, nunc sanguis nunc serum aut lymphæ cum tumore stagnant. Acidum illud dentes rodens et corrumpens, successive cariosos et cavos reddit, unde frustulati excidunt. Subinde in cariosorum cavitatibus ex alimento non assimilato generantur Vermiculi dolorem non leviter exasperantes. Causæ remotæ ratione nutritionis læsæ sunt assumpta iaccharata, dulcia, fervida, nimis frigida imprimis acida, Spiritum dentium insitum labefactantia et hinc ejus texturam vitiantia: ratione acoris peregrini in vehiculo leri, sunt scorbutica et venerea sanguinis et humorum cacochymia, imprimis si dentes antea non bene se habuerint. In Prognosi; contumacior dolor convulsiones, vigilias, &c. inferre potest.

Cura. Dolor sistendus, acidum corrigendum, dens cariosus evellendus, et vermiculi enecandi. In scorbuto odontalgiciis miscendum decoct. Cochlear. et Nasturt. In lue venerea, Decoct. aut Essent. Guajaci. Dolorem sistunt pillulæ ex opio denti inditæ, vel ejus Essentia cum bombace immixta, aut dentibus et gingivis affricata. Virtute Opii operatur Theriaca externè malæ applicata, addito, in ardore erysipelaceo, sale absinth. Subinde tamen Opiatis hisce universalia præmittenda: Observatur enim ex intempestivo eorum usu, sensuum stuporem, vertiginem, gravedinem capitis, imò et mortem nonnunquam insequi. Si suspicio sit scorbuti, te

neatur crebrius in ore *lac tepidum*. Simili virtute operatur *nico-
tiana fumus*, præmissa si opus est purgatione, aut ipsa herba masti-
cata, cavendo salivæ deglutitionem: Item decoctum ejus cum
flor. Chamom. ut et decoct. *Hyoscyam.* in vino vel aceto vel aqua,
in ore detentum ac gargariatum. *Camphora* denti intrusa, aut
soluta in *spir. vin. Rectif.* vel. *spir. sal. Ammon.* cum *Calce viva* et
spir. vini parato, egregie confert. Egregium est *Ol. destil. Caryoph.*
vel quod melius *Ol. stil. Orig. Cret.* denti instillatum; item *Ol. Buxi*
cui tamen præfertur *Ol. Sil. Sabina*, nam & *Sabina* decoctum in
Vino vel Cerevisia excellens est, & vermes simul enecat, item
Ol. Terebinth. cum *Camphor.* aut *Balsamus Sulphur. Essent. Guaiaci.*
aut *Sassafras*, vel, quod melius, *Essentia Benzoïna*, cum *Opiatis* mista
multum confert. Accedit *Elix. Propr. f. acido*, item *Sulphur aurum
Antimon.* quod acidum absorbendo, dolorem sopit. Laudatur
Decoctum *Spic. nard.* in vino, et in lue venerea decoct. *Gumm.
Juniper.* in aceto, pro oris collutione: Sed caute usurpentur de-
cocta in aceto, quia plus nocent dentium compagem friabilem red-
dendo, quam profunt stuporem inducendo. Accedunt *Cura mag-
netica* per *Perficar* in aqua maceratam, deinde applicatam, et tan-
dem in fimo sepultam ut cito putrescat; vel per os dextri femo-
ris aut brachii *busonis* a carne nudum, Gingivis fortiter affri-
catum. Sunt & *Curæ Transplantatoriæ* in *Odontalgiiis Habitua-
libus*, excindendo nempe festucam *Coryli*, et hinc *Sambuci* vel
Salicis, sub cortice separato, qua punguntur gingivæ dum sangui-
nent, deinde lignum cruentum immititur loco unde excisum fuit,
Cortice denuo applicato et luto probè circumdato. In *Odontal-
giis gravidarum* non contemnenda sunt *Emplastra ex Gum. Tacamah.
aut Caran.* malax cum *Balso. Peruv.* aut *Ol. Papav.* temporibus ap-
plicata si maxilla superior doleat, sin inferior vero prope aures.
Quidam ex *Gum. Elem.* cum *Mastiche*; alii ex *Gum. Ammon.* in
aceto solut. eadem parant.

Si adsit insignis maxillæ tumor, pessime promovetur abscessus
emplastro *de Melilot.* Si parvus tumor intense dolens circa radi-
ces dentium emergat, suppurandus est applicando *frustula ficuum*
nonnihil assata, et abscessus aqua cum melle probe mundificandus,
ut materia omnis excernatur, tantillum enim fermenti recidivam
facit: interdum hic tumor sponte rumpitur, et materia sponne ex-
cernitur. In *Contumaci Odontalgia*, ubi metus est gravioris
mali, accedendum ad purgationem cum *Jalappa*, ad V. S. lar-
giorem, vel ad cucurbitulas scapulis, cervici, cubito, imò et
maxillæ applicatas.

A R T. VI.

De Cephalalgia.

SI ista Capitis regio quæ ossibus cranii circumscribitur doleat, *Cephalalgia* dicitur, estque nunc interna, quando dura meninx afficitur, quæ duplici constat tunica, quam vasa sanguifera multis anfractibus oberrant: adeo ut dilatatis vasis a sanguine, dilatetur et tunica, unde dolor capitis, fere semper tensivus & hinc pulsatorius: Nunc *externa* est, quando Pericranium, hinc panniculus carnosus, muscoli, ipsaque adeo cutis, in læsionibus externis, item ex materia super Cranium collecta in lue venerea, acerbè dolent. Si dolor iste universum Capitis tractum ab ossibus Cranii circumscriptum occupet, et ob causam in capite fixam contumax fuerit, *Cephalæa* dicitur: Si dimidium Caput ratione futuræ sagittalis tantum doleat, *Hemicrania* dicitur, estque ut plurimum valde contumax: Si unica tantum capitis pars inter sagittalem ac temporalem afficiatur, dicitur *Ovum*, a magnitudine nempe loci dolentis. Si dolor fixus sit, & contumax in uno parvo loco, *Clavus* dicitur, qui fere continuus est, cum *ovum* subinde intendi et remitti observetur. Si occiput solum doleat, idque cum sensu frigoris, in mulieribus, oritur ut plurimum ex utero.

Cephalalgia nunc *calida* dicitur, ratione sensus caloris imprimis circa frontem, ex sanguinis fervore, vel membranarum spasmio circa partes interiores eundem detinente; nunc *frigida*, quando sentitur frigus aut saltem capitis gravedo. Est denique vel per *Consensum*, vel per *Essentiam*. *Cephalalgia per consensum*, oritur, absque ulla vaporis aut humoris transmissione, ex sola membranarum capitis cum partibus aliis membranosis communicatione, intercedente nervorum confortio: Spasmus enim in ventriculo vel alibi inceptus nervorum & membranarum ductu ad caput continuatur; unde dolor talis per consensum saltem tensivus et hinc pulsatorius observatur. Sic notissima est *Cephalalgia* ex ventriculi consensu, ex epate, liene, utero, intestinorum vermibus, et interdum ex dente carioso.

Cephalalgia per Essentiam est vel *Accidentalis* vel *Habitualis*; sic vulnus capitis *accidentalem* infert, sed si post vulnus curatum remaneat atonia partis læsæ, redibit *Cephalalgia habitualis*. Ultraque fit vel à sanguine vel lymphæ. Sic sanguis turgescens et ebulliens in febribus cephalalgiam infert, impetuosius vasa meningum distendendo. Huc facit sanguis ex nimio æstu magis dissolutus, vel nimio vini potu turgescens, (ubi adest et artuum lassitudo nisi sudore præveniatur) vel ex frigore et effluviis retentione similiter turgescens, ut taceam ipsa transpiranda salina membranis infixæ dolores inferre. Pariter sanguinis evacuationis consuetæ, hæmorrhagiæ, v. g. narium, mensium, &c suppressio; item sanguinis turgescencia uno alterove die antequam menses prodierint, cephalalgias inferre solent. Faciunt huc odores fortiores, v. g. *Moschi*, *Ambra*, immo & *Rosarum* in iis qui systema nervosum habent

bent tenuioris texturæ; qui vellicant membranam narium superiorem, et ad hanc derivata dura matre filamenta nervea, quibus vellicatis tenditur dura mater, unde sanguinis circulus remoratur, et supervenit dolor capitis pulsatorius et tensivus. Quoad serum aut lympham, Si hæc vel stagnet, vel peregrino sapore ut in scorbuto inquinetur, hemicranias aut cephalæas infert, membranas capitis affligendo: Si acrius sit illud quo inquinatur, dolor est lacerans et lancinans; sin minus acre sit, gravativus est cum sensuum torpore, ut in *Coryza* incipiente.

Præter sanguinis et feri vitia, accedit viscidum acre recrementum vel depositum vel genitum in Capite, quod in omni cephalæa aut hemicrania habituali peccare videtur, licet in aliis hemicranijs subinde subit sanguinis motus impeditus in uno alterove ramulo vasorum medietatis capitis. Interdum humor ille lentus viscidus se insinuat intra suturas Crânii, et sensim discedere facit cum intensissimo dolore, nonnunquam cum manifesto sonitu. In lue venerea nutrimentum crânii ab acore maligno corruptum in materiam viscidam et acrem corrosivam sensim degenerat, quæ supra vel sub cranio coacervata tumores et cariem crânii infert, et ex affectis simul membranis dolores capitis horrendos in specie nocturnos; immo et Mercurii inunctiones minus rite institutæ dolores pertinacissimos subinde relinquunt, partim ex relicto non satis salivando evacuato, partim ex ipsa mercurii malignitate partes nerveas afficiente. Interdum abscessus interiores capitis contumacissimas Cephalalgias inferunt, quæ per eruptionem puris per nares subinde sedantur. Post læsionem externam, licet curatam, remanent interdum *Cephalalgia* aut *Hemicrania*, in specie quando Cranium ipsum læsum fuit, aut fissura quædam in interiori crânij lamina relicta fuit, per quam succus nutritius alteratus in tunicas destillat; aut quando aliqualis sanguinis circa membranas fit extravasatio. Porro subinde Vermes item & calculi in Cerebro geniti graves inferunt dolores, qui postmodum per nares excreti levamen adferunt.

Signa causarum distinctiva obscura sunt. Si causa nulla caput lædens præcesserit, et nulla insignior functionum animalium lætio, suspicamur dolorem esse *per consensum*; quo in casu dolor ut plurimum est interruptus, & ad sunt sumptomata functionis in quadam parte inferiori læsæ, ita ut pro ratione majoris vel minoris læsionis, similiter afficiatur Caput. Dolor Capitis *per Essentiam* contraria habet Symptomata. Quæ vero sit ejus causa difficile est cognitu. Ex lymphæ aut plus minus acri materia oriri monstrant gravamen capitis, frigus, somnolentia, ætas senilis. Cephalalgia per essentiam interdum per dicationem determinatam habet, nunc solis motum diurnum, nunc lunæ phases & periodos observantem.

Prognosis. Vehementissimus Capitis dolor in febre continua, cum urina cruda seu alba & clara, deliria, convulsiones & mortem portendit: subito autem definens, sine critico lavamine gangrænæ aut omnimodæ sensus in membranis cerebri deficientiæ Lethale signum est. Si frigeant externa in vehementissimo capitis dolore, malum est signum. Si continuus & vehemens sit dolor circa frontem & tempora cum febre acuta, apparente die quarto signo pernicioso, septimo
fere

fere mors ingruit. Si Cephalalgia superveniat aquæ sanguinis aut puris per os, nares aut aures excretio, signum est solutionis morbi. Quibus ex morbo partium inferiorum convalescentibus dolor Capitis supervenit, si non præcedat manifesta excretio, materia ad cerebrum raptâ abscessum faciet. Quicumque in febre non lethali dixerit sibi caput dolere, aut præ oculis obscurum quid apparere, si cardiogmus accesserit, biliosus vomitus expectandus erit, præsertim si rigor intra hypochondria supervenerit; quibus vero in ejusmodi febribus capite dolentibus visus hebetudo contingit aut splendores circa oculos observantur, aut præ cardiogmo aliquid tenditur in hypochondrio dextro aut sinistro, sine dolore aut inflammatione, iis sanguis ex naribus fluët.

Cura. Cephalalgia per consensum affectâ parte primaria restituta facile curantur, illa vero per essentiam difficulter. Utrinque præmittenda Evacuantia, imprimis vomitoria in illa per consensum, & purgantia in illa per essentiam, in specie ex *Mercurio dulci*. Utrobique alvus libera servanda, cum obstructa dolorem exasperet. In dolore per consensum stomachi optimæ sunt Pillulæ seq.

R. M. P. Mastich. ʒi. Extract. Helleb. nig. Extr. Castor. an. gr. v. Extract. troch. alband. gr. j. cum s. g. Elix. Propr. f. Pill.

Observandum utique 1. Præmissis præ mittendis in malo contumaciori per essentiam, imprimis ex seri aut lymphæ vitio, optimam esse dietam, sudoriferam quæ causam viscidiorē attenuat & dissolvit mediante sanguinis circulo. Alias interne conveniunt *Succinata* quælibet, imprimis ejus *sal vol.* hinc *diaphoretica martialia*, item volatilia tam urinosa, quam ex vitriolo parata. His *Essentia Luna genuina* addi potest; quibus opiata, & *Camphora* imprimis in Cephalalgia calida, permiscantur, quo in casu spir. V. Camphoris. vel Ol. Camphor. externe applicantur.

2. Chirurgica præsidia multi usus sunt. In specie *Arteriotomia* auxilium facile est, & nobile in contumacioribus malis, speciatim *hemicraniiis*, nec metuendum est *aneurisma*, applicata enim terr. Vitriol. dulc. cum terr. sigil. & album ovi. intra triduum coalescit Arteria. Post *Arteriotomiam*, commendatur in diuturnioribus Cephalalgis incisio venæ frontis, loco cujus possunt adhiberi hirudines utrinque ad tempora. Alias incisio venæ inter Indicem & pollicem manus præsens observatum fuit hemicranie remedium. Atque hæc auxilia locum habent, ubi in vasis sanguiferis vitium hæserit. Ubi ex seri vitio malum oritur, conducunt *Fonticuli* in crachio aut nucha, aut inter indicem & pollicem manus excitati; *Vesicatoria* pone aures vel prope nucham, & in graviore malo capiti raso applicata; *Setacea*, interdum *Causticum Potentiale* in dolore capitis periodico ad ciceris quantitatem se extendente, & subinde *trepandum*, imprimis in dolore post luum gallicam curatam. Sed necesse est ut prius præmissa sint Universalialia, alias præsidia Chirurgica malum auferent.

3. Utut *Opiata* fiant dolorem, causam tamen relinquunt, eamque magis fixam reddunt. *Anodyna* igitur & narcotica adhibeantur primum in parva dosi, ascendendo successive, idque saltem appropriatis additis Si externe applicanda sint narcotica, caveatur à futuris, metu soporosi affectus, qui etiam metuendus ex nimia opij dosi.

4. Inter

4. Inter alia Topica eminet imprimis Cataplasma ex *Verbena* confusa cum linteis duplicatis fronti & temporibus admotum, item *flor. papav. rhæad.* contusi, item *betonica* in vino cocta & confusa, quæ anodyna & contra capitis dolorem in apostemate egregia est. Vel ubi opus est discussione & resolutione, *R. betonic. M. j. absinth. M. ss. cubeb. 3 j. vini. lb. j. vel q. s. decoq. & decoct.* epithematis instar capiti applicetur; sic etiam *rad. Rhodia* cum pistillo lapideo contrita & *aq. verben. & sambuc. an.* irrorata & instar cataplasmatum fronti applicata, conducit. Loco hujus decoctum ex illa paratur. Defectu *rad. Rhodia*, locum supplet pulv. *rad. Zedoar.* cum dictis aquis. sed hoc in cephalalgia ex causa frigida. In specie hæc pertinent qui plus minus aliqua vi Narcotica pollent. v. g.

R. Nucleor. persicor. 3 ss. sem. papav. alb. 3 i j. c. s. q. aq. verbenæ f. Emulsio, quæ sub Epithematis forma fronti & temporibus applicetur. Hic laudatur etiam *infusio sem. hyosciam 3 i. in aceto rosac. 3 v. & sic caput ligetur fascia ex linteo subtilis. Quod humectetur cum spongia aceto intincta.* Sic etiam, *R. ol. papav. ex semine expr. 3 i. ol. nucleor persic. 3 iss. ol. hyosciam. anethi an. 3 iij. c. s. q. cera, vel. N. M. expr.* Linimentum temporibus applicandum. Sed hujusmodi narcotica externa tantum locum habent urgente gravius dolore, eoque magis accidentali & per consensum & conjuncto cum morbis acutis, quam habituali, per essentiam, & cum morbis chronicis. Dolores enim chronici hujusmodi remediis leviter saltem palliantur, adeoque potius præmissis remediis chirurgicis internis, aut emplustinis & *caramabaca cum balsam peruv.* tractandi. Multum laudatur *Ung. de alabaastro*, in specie in cephalalgia febrium, cui de *ol. papav. hyosciam* aut *campboræ* addi potest. Ubi opus est discussione & resolutione causæ frigidae, optimi sunt sacculi ex milio & sale communi suffumigandi; ex quibus etiam cum herba *betonica*, floribus *camomil.* & pulv. *rad. rhodiæ* fiunt sacculi interpassati calide capite applicandi, imprimis in cephalalgia senum.

5. Contumacissimi sunt dolores scorbutici, lancinantes & nocturni, contra quos interne convenit *decoct. lig. junip. cum rasur. lign. buxi.* item *lac* quod acrimoniam salis hic demulcet, licet alias per consensum cephalalgias inferat. Externe conveniunt *vesicatoria* prope aures, item Epithema *cancrorum* infra dicendum, item *flor. papav. rhæad.* recentes contusi & applicati.

6. In Cephalalgia febrili convenit epithema ex succo *sempervivi* aut *portulacæ* cum paucis aceto; vel ex succo *cancrorum* expresso cum *aq. papav. rhæad subalto*; vel ex ipsis *canceris fluviatilibus* confusis & applicatis. Convenit insuper *Ung. alabastr.* cum *ol. papav. expr. & ol. hyosciam expr.* Si metuantur deliria aut convulsiones, applicetur plantis pedum pulmentum ex *fol. rut. recent. M. iij. rad. rapban. incis. No. iij. sal com. M. j. ferment. acer. M. iij. cum aceto rutæ. q. s.* hoc enim irritationis ratione revulsorium est, unde in comate vigili febrium egregium est.

7. In Cephalalgia frigida a materia viscida & glutinosa, item in Cephalalgia senum, cura per ligna sudorifera conducit. Externe optimum est *bals. succini* vertici illitum, item *Empl. de ranis cum mercurio* capiti raso impositum, cujus etiam p. j. addi potest *Empl. de betonica*

tonico & ung. de alabaſtro p. ſ. Ubi Suſpicio eſt materiæ craſſæ, in doloribus inveteratis, imprimis venercis, nil melius hoc emplaftrò, ratione *Mercurii*, qui materiã attenuat; conducit etiam in diſcuſſione futurarum; quo in caſu ſolemus alias præmiſſa capitis ligatura & deſſis capillis *ceratum ex pelle ariet. um gummi elemi, & pauco cerato de betonica* loco affecto applicare.

8. In dolore a Læſione externa conducit *Ung. alabaſtrin. & imprimis cerat. Alexandri benediſti* quod ſequitur, *Rx. gummi hœdera ꝯij. refin. purgat. ꝯß. cera ꝯij. ol. roſac. ꝯijß. gum ammoniaci ꝯij. Terbinth ꝯij. ſucc. corymb. heder. et ſarin fabar q. v. f. Emplaſtrum.*

9. In Cephalalgia a vermibus, præmiſſis univerſalibus contra vermes, applicandum ſyncipiti empl. ex pulv. *aloes & lumbricân. ꝯij. ſell. ſauri. ꝯj. ol. abſinth. & cera. q. ſ.* Et admittendus eſt fumus ex ſeq. pulvere, nempe. *Rx. pulv. cent. min. marrub. & betonica. aa. ꝯij. Zedo. ꝯß. angelic. ꝯij. ſuccini. ꝯj. antimon crudi ꝯj. mini. ꝯijß. boli armen. ꝯj. ariſtolo. rotund. ꝯij. abſinth. ꝯij. M. F. pulvis pro fumo.* In Cephalalgia autem ab ebrietate aut crapula deglutiendum eſt piper quia cruditates ventriculi abſumit; item caput leviter irrorandum *aq. frig. aceto mixta*, teſtes vero in illam immergendi.

10. in *Hemicrania* præter ſupra laudatam arteriotomiam aut hîrudinum applicationem, laudatur cataplaſma ex *rad. cucum. aſin. cum verbena & abſinth:* vel ex eadem radice add *emollient.* in ſpecie pro ſolvenda *hemicrania per abceſſum.* Applicatur etiam docoſtum ex eadem radice & *abſinthio* in *hydrolao, Vîno, vel aqua.* Laudatur etiam ſpongia madida *decoſt. rad. bryonia cum ſol. abſinth. in Aq. il.* linendo poſtmodum *Ung. alabaſtrin.* Sunt qui in ſpecie ad *hemicraniam* commendant linimentum ex *euphorbii ꝯj. cera ꝯij. ol. dulciſs. lb. j* quo dimidium frontis & muſculi temporales commodè inungi poſſunt.

A R T. VII.

De Doloribus oculorum & aurium.

Dolent oculi, nunc per Læſiones externas, nunc propter *ophthalmiam*, ſeu inflammationem, lymphã exiſtente acriori & acido ſalſiori. Senſus vehementiſſimæ compreſſionis, & quaſi lacerationis, ortus ex ſpaſmo membranarum oculi ſpecialis quidam dolor eſt.

Cura. *Hormini ſemen* oculo immiſſum, lymphã oculari humectatum reddit mucilaginem, qua inviſcantur ea quæ in oculos inciderunt, & ita extrahi poſſunt. *Perla* etiam vel *parvus Lapillus cancrorum* in oculum immiſſus & agitatſus ea quæ inciderunt ejicit. In *Scoria chalybis* admovetur magnes oculo. Alias instrumentis chirurgicis externa iſta ex oculis extrahenda ſunt.

In *Ophthalmia* à cauſa interna applicantur pom. dulc. Subinde admiſtranda venit arteriotomia. Si adſit lymphã corroſiva, *tutia pp.* aut *ſlor. Zinci* abſorbendo acrimoniã ejus temperant. In ſpeciali dolore compreſſivo & lace-ativo proſunt aquæ *ophthalmicæ antimoniales*

ales, item decocta *verbena*, *fenic.* *euphrasia*, *sumach*, *rusia* in aq. & vino, item mixtura ex *mucilag. sem. plantag. cydon.* & *bormini* cum aq. *spermat. ranar. extr.* ʒ iij. *croci. gr.* vi. & *camphoræ gr.* iv. quibus quidam & lac muliebre addere solent. Laudantur fol. *Nicotian* leniter contusa & recentia, vel modico vini irrorata & oculis imposita. Laudat *Lindan. sacchar. joviale* in aq. *plantag.* & *feniculi* cum. tut. pp. sed ab omnibus experta est pulpa pomorum dulcium ad mollitem coctorum, cui in quovis oculorum dolore inflammatorio addi possunt *albumen ovi, saccharum abissi. camphora, & crocus.*

Dolent aures frequentissime ratione inflammationis cum sensu ardoris & pulsationis, qui superveniente puris fluxu levatur. Interdum oritur dolor contumax, si humor iste ex quo cerumina per aerem inspissantur, acris sit & salus, & membranam internam pungat; quo pertinet lymphæ vitiosa in catarrhalibus affectibus. Sunt etiam Vermes in aures irrepentes, qui graves dolores inferre solent, cum sensu rosionis, puncturæ, pruritus, et reptationis vermium in interiori, auris meatu. In Prognosi, dolor aurium inflammatorius deliria, graves cerebri affectus & mortem inferre potest, idque magis si in profundo hæreat & nervum acusticum magis afficiat. Infantibus frequens est malum, sed minus periculosum quam in senioribus.

Cura. Dolorem hunc aurium sistunt fomenta ex *althæa, fœnugræco, flor. chamomill. melilot. beton. eta.* applicata præsertim si malum sit a causa externa; item fumus *nicotianæ* cum fistula inversa auri immixtus, vel folia *nicotianæ* aut recenter contusa, aut spir. vin. humectata, & admota; aselli in ol. violar. infusi & expressi; item *scarabæi* vivi in ol. ros. cum pauca aqua ad aq. consumptionem costæ & expressi, præstantissima dant anodyna quæ blande calefacta auri instillantur & cum bombace immittantur; quo facit etiam olenum *scorpio-*num cum parte semisse ol. amygdal. dulc. vel amar. si opus est de-terfione, similiter calefactum & usurpatum. Ubi nulla est inflammationis suspicio optime convenit decoct. *caryophylli arom.* in vino auri instillatum, ipso *caryophyllo* desuper applicato; item *Urina puri* aut potius *spiritus ejus* non adeo acris auri immixtus. *Spir. Oralgicus Barbete anat. Pr. l. 2. c. 1. ad gut. 2 vel 3* auri instillatus, superimposito bombace moschato aut ambrato, egregius est, non tantum in obauditione sine inflammatione, sed etiam in tinnitu aurium & surditate. Ubi dolor est nimis acutus, addendum venit tantillum *ess. opii*, sed caute ne auditum lædamus.

Si dolor aurium sit a vermibus, aut extrahendi sunt infundendo lac tepidum, vel applicando pomum assatum dulce, quæ dulcedinis odore eosdem evocant; aut enecandi sunt succo absinthii aut cucumeris asinini, vel instillando in aurem ol. *nucleor. persic. rec.* mistum cum ol. *diacolocynth* & *mercur. dulc.* vel instillando essentiam *myrrhæ*, vel injiciendo decoctum aloes *myrrhæ*, & summit absinth. in vino. *suffumigia* ex *myrrhæ*, vel *sem. hyociami* in candelas cum cera redacro, vel *gumm. ammon.* auribus excepta vermes enecant. *Suffumigia* etiam amara & ex Marte ore & naribus excepta, vermes ex auribus expulerunt. Si gryllus in aurem irreperit, evocatur ol. infus. gryllorum; sicut hirudo injiciendo aquam salinam aut aurem ex ternam perfundendo sanguine recenti, ad quem prorepunt. Si pu
lex

lex irrepserit, immittendus est globulus ex pilis caninis compositus in aurem cum stylo, cui se insinuant.

A R T. VIII.

De Arthritide, seu Podagra, Dolore Ischiadico, &c.

Arthritis est dolor articuli, qui pro articulorum varietate, nunc *Podagra*, nunc *Gonagra*, nunc *Ischiadicus* dolor appellatur. Nonnunquam etiam scapulas & vertebrae colli, interdum sternum, immo & alteram corporis quasi medietatem afficit. Affligit fere per Paroxysmos, extra quos nisi in inveterato malo satis commode habent ægri.

Symptomata. Quoties imminet paroxysmus, alvus fere segnior evadit, adest molestia circa præcordia, cessatio excrementi consueti intra pedum digitos, & circa articulos tensio. Hinc supervenit dolor pungens lacerans aut pulsans, qui in podagra incipiente, pollicem majorem pedis unius & hinc alterius successive occupat, dein procedente malo genua, brachia, &c. occupat. Si sit simul tumor erysipelaceus, *arthritis* dicitur *calida*, suntque ejus symptomata omnia atrociora, sed simul paroxysmi sunt breviores: Si dolor sit remissior, cum tumore ædematoso, & nullo vel levi rubore, diutius tamen remanente paroxysmo, & tumore, *Arthritis* dicitur *frigida*. Anxietas præcordiorum magis in incremento quam in statu viget: adest simul sitis et gravissimus æstus circa regionem stomachi, eo graviore quo minus se potu onerant. Appetitus prostratus est, & Clysmata & blande laxantia anxietatem leniunt. Subinde in inveterato malo accedit inanis vomendi conatus cum Lypothymiis, quæ pathemata remittunt in statu cum dolores & tumores increverint & plures partes occupatæ fuerint. Accedit febris *symptomata continua*, minus in principio paroxysmi & adhuc mitius in statu affligens.—In *dolore Ischiadico* eadem fere adsunt symptomata: in quo dolor imprimis in articulo ubi femoris caput inseritur coxendici percipitur; etiam clunes & nates occupat; quin & ratione nervorum & membranarum connexarum, extenditur versus suram & ad extremum usque malleolum nocteque, fere gravius affligit; & quia partes dolentes sub copiosis musculis delitescunt, nulla fere extrinsecus percipitur mutatio. Sæpius autem dolores alij ab ischiadico quodammodo differentes superiorem cruris & coxarum regionem occupant. Si crebrius redeant paroxysmi graviores, debilitantur articuli, & tandem paralytice flaccescunt, subinde laxantur: interdum membra circa articulos contrahuntur & rigescunt, aut saltem tophi & nodi ibidem colliguntur eorum motum impediētes; speciatim ischiadicus dolor ad claudicationem, nonnunquam coxæ luxationem & cruris atrophiam disponit. In malo inveterato, præsertim si sudores in paroxysmi declinatione neglexerint, pertinacia in articulis vestigia relinquuntur, ita ut levi occasione recrudescat aut punctionibus se manifestet malum.

Partes affectæ sunt membranea ligamenta articulos colligantia. Ex acerbitate lacerante doloris in profundo siti, probabile est ipsum etiam

etiam periosium in locis ossium articulationi proximis simul pati. Quod articulos in specie afficiat videtur esse ex *synovia* seu rore dulci chyloso alcali temperato turgido, qui ceu nutrimentum ligamentorum ipsorumque forsan ossium abundans intra articulos colligitur pro motu facilitando & oblinendo ossium articulationes. Hoc ab acido inquinatum partes membranaceas rodit, hinc successive ab acido instar albuminis ovi spissatur, & in gypseam substantiam, tophos nempe, degenerat.

Causa efficiens est acidum vel spirituosum, spiritu influo maritatum, synoviam & vicinas membranas inquinans & affligens. Radix hujus non ex parte affecta, sed ex depravata digestionē prima derivatur, ita ut licet pedem abscideris, podagram proinde non sanaveris. In malo inveterato acidum hoc successive acido stomachi se associat, donec fermenti more pedetentim hoc superet, ita ut imposterum nulli separationi obediat & plane incurabile sit. Hinc 1. *Hereditaria* observatur *Podagra* ex acido podagrico cum spiritu influo genitali foetui communicato. 2. Ex Animi Pathematibus gravioribus, timore v. g. ira, &c. curata fuit podagra: Perturbatio nempe animi & spirituum peculiaris motus fermentum podagricum extinxit, aut saltem alteravit, imprimis in stomacho qui reliquis digestionibus praesidet: quo pertinet confidentia aegri erga Medicum vel Remedia. 3. Ut plurimum arthritici etiam nephritici esse solent eodem acido spirituofo utrobique autore. 4. Lacticinia, usu continuato acidum arthriticum alterant. 5. Vina imprimis tartarea & acida in hoc malum praecipitant, & abstinencia vini quosdam ab eodem liberat.

Causa Remota principales sunt *Bacchus*, ratione acidi nocivi a fermento stomachici minus debite superabili; *Venus* quatenus succus nutritius chylo temperato alcalino praedives sub genitura forma excernitur, & hinc nervosum systema debilitatur: Et *Ira*, quae spiritus asperiores reddit. Dictis ex causis viri magis quam feminae arthritidi obnoxiae sunt, nisi menses deficient, utut hodie ex vita mulierum mutata contrarium experiri liceat. Eunuchi etiam nec podagrici nec calvi fiunt: & pueri ante veneris usum, nisi ex parentum vitiis, podagra non laborant. Scorbutici autem admodum obnoxij sunt. Acidum nempe Arthriticum spirituosum quavis occasione, v. g. motu corporis aut animi, aere frigido poros contrahente, aut effervescencia febrili insignius commotum, se insinuat synoviae, cum qua probabiliter effervescit donec intra articulos suscipiatur. Crebriores autem & Diuturniores Paroxysmi, ultra partis dolentis ex spiritus insiti deficientia & fibrarum tono relaxato debilitatem, relinquunt occulta spicula de acido peccante membranis infixi, facili occasione in actum dolorosum excitabilia. Nempe ex acido isto podagrico imprimis in fermento stomachi digestivo commoto, & hinc totum corpus penetrante, anxia ista praecordiorum pathemata originem ducunt. In quovis autem paroxysmo depurantur partes fluidae tam humorosae quam spirituosae, acidum enim synoviam inquinans spirituum consortium deserit & fermenta heterogenea in M. S. febrili effervescencia secreta, nunc una circa locum affectum ex fibrarum contractura colliquantur, nunc in declinatione excernuntur.

excernuntur per sudorem, qui etiam in incremento moderate proliciscitur maturat articulorum invasionem ab acido, et paroxysmum abbreviat. Hæc ipsa patefaciunt quare Arthritis in Colicam, Epilepsiam, &c. Mutatur, acido nempe podagrico plexus nerveos extra articulos occupante; sicut paroxysmo non rite procedente, nec acido vol. sufficienter excluso diuturna virium prostratio, appetitus dejectus, interdum palpitationes, sæpe tussis sicca, et sæpius asthma occulta convulsiva, et subinde ipsa mors sæpervenit. Quoties Arthretici paroxysmo corripiuntur, qui more consueto articulationes non occupat, nisi per curam præservatoriam malum in radice mitigatum fuerit, ii vel diutius languidi permanent, vel brevi post novo paroxysmo corripiuntur, vel alius gravioris morbi aut etiam mortis periculum subeunt: Unde acidum podagricum omnes alios morbos supervenientes intendit, & in horum cura ad illud simul respiciendum.

Prognosis. Arthritis Morbus lethalis non est, potius enim ex podagra deficiente quam superveniente moriuntur arthritici, si podagra in primis paroxysmis negligatur. Podagra *soluta* curabilis est, imprimis recens. Nodosa autem et hæreditaria è contra. Dolor Ischiadicus in principio facilis cæteri curatur, licet in progressu æque rebellis esse soleat. Luxatio contingens fere insanabilis est, ligamenta enim laxata membrum repositum non firmant, et materia ex synovia intra articulos coagulata curam impedit. Dolores sensim ingravescentes ad jugulum et superiores partes transeuntes perniciem minantur. Solvitur arthritis vel discussione totali finito paroxysmo, ita ut nullum relinquatur vestigium; vel per ejectionem materię ichorosa aut saniei purulentæ, per partes incertaneas erosas; vel quando tophi post paroxysmos relinquuntur, vel, quod pessimum est, quando paroxysmus sua tempora non absolvit, acido podagrico alias partes extra articulos occupante.

Cura. In Paroxysmo impetus naturæ non sistendus sed promovendus, impedimenta removendo, acidi specifici vim mature infringendo, urgentia symptomata mitigando. Imminente podagra convenit vomitus, præmissis ocul. cancer. præp. acidum enim oritur ex stomacho. Sin minus vomitus institui queat, purgantia blanda, sed mistis temperantibus acida, v. g. *ossibus humanis præp. vel calcin.* &c. conducunt, aut *pill. aloetica* cum appropriatis propinentur. *Opiata* tam interne quam externe malum pertinacius reddunt; imo abusus opiorum arthriticos ad paralyfin disponit; adeoque caute usurpentur, nec nisi præmissis universalibus et adjunctis purgantibus aut sudoriferis aut specificis. Commode miscentur M. P. Aloephang. 3ii. cum Laud. Op. 3ss. pro 4 dosibus. Suspicio urique commode propinari posse *Opiata* ingruente paroxysmo, præmissis vomitu cum specifico *diaphoretico*. Sicut ergo *Diaphoretica* opiatas maritata in paroxysmo, sic *Diuretica* extra paroxysmum optima sunt præservatoria; quæ duo in plurimis conspirant ut unum alterum sublevent. Speciatim in præservando nulla purgantia, nulla violenta sudorifera tantum valent, quantum appropriata *Diuretica*, imprimis *volatilia*, ut *spir. sal. Armon. Spir. Carmin. de tribus* qui multa præstat in abusu vini. Sic *Lumbricalia*, *Arcanum Duplicatum*.

Præmissis fixis, et *scarabæi unctuosus*, egregia sunt in podagra ad diuresin. *Extra Paroxysmum* porro diæta est exactissime observanda; in specie diæta sudorifera antiquis, aut lactea modernis magis in usu, remedii vim obtinet.

Remedia sunt *Nervina, Aromatica & Volatilia*, quæ sale suo vol. acidum podagricum invertere & per transpirationem eliminare solent; quibus semper adiungantur *Specificæ & Appropriatæ*, viz. *Chamaedris, Chamæpyt. Iva Arithetica. Spir. Sal. Armon. Spir. & Sal Vol. Lumbric. &c.* Inter externa fugiantur *unctuosa pinguis*, quæ transpirationem inhihent & tandem contracturas inferunt; unde potius *emplastra nervina & cataplasmata calida* sæpius renovanda ne actuali suo frigore poros stringant. Inter hæc excellunt *saponacea* & ex iis paratus *balsamus antipodagricus Rbemel. Sapo venetus in S. V. solutus, aq. articular. ad. extra, aq. calc. viv. spir. lumbric. sal armon. &c.* liquida enim maiorem & tutiorem effectum habent. Ex chirurgico fonte conducunt *Vesicatoria* tam præservative quam curative, quin & fonticuli conveniunt; quo referenda sunt *cauteria*, tam *potentialia*, quam *actualia*, & hæc inter *moxæ Sinistica* iniustio, cui tamen & *moxæ germanica* substituitur.

SECT. VI.

De sensuum internorum & rationalium functionum Læsione.

ART. I.

De Læsione Memoriae.

HAstenus de operationibus quæ homini cum brutis sunt communes. Operatio autem ipsi propria est intellectus & inde promanans ratiocinatio, quæ nunc depravatur in *diliriis*, nunc imminuitur vel aboletur; hoc autem non accidit nisi sensus externi plus minus laborent, imprimis *Memoria*, cujus imminutæ aut abolitæ causa proxima nos latet; causa vero remota sunt capitis læsiones, v. g. casus, contusio, assumpta, exereta, pathemata, morbi varii imprimis acuti, item diuturniores epilepsiæ & melancholiæ. In *Prognosi*, memoriæ subitanea læsio absque causa externa apoplexiæ prodromus. Quæ à morbis acutis malignis aut venenis oritur, fere incurabilis est.

In *Cura*. Spiritus nimis fervidi sunt attemperandi, torpidi vero aromaticis excitandi. Remedia generalia sunt *Cubebæ* jejuno Stomacho comestæ, sed caute juvenibus propinandæ, *Castoreum, Succinum, Pulvis Trithemii, Spec. Dianth. Diamosch. dulc. Consect. Anacard. Formicæ, Aq. Magnanim. Aq. Soporum Dorncrell. Spir. Cereb. Hum. & omnia aromatica spirituosæ. Externe, illinitur Ol Myrrhæ temporibus & vertici; item in abundantia suecorum frigidorum S. V. in quo piper insulum. Hildesheim plura aromata infundit in S. V. pro eodem usu.*

A R T. II.

De Deliriis; in specie de Phrenitide, & Delirio Melancholico.

Depravatio ratiocinationis, unde *Deliria*, Oritur a causis vel *externis* vel *internis*. Inter *externas* sunt omnia *Narcotica* quæ spiritus animales ad diversos conceptus, & inde deliria determinare valent, Animalia Rabida quorum morsus deliria certa in hominibus ad animalium gestus accedentia inferunt, & Philtra. *Causæ Internæ* sunt nunc vagæ in febribus, nunc determinatæ ad certum objectum in *Melancholia*; nunc sine febre in *Mania*, nunc cum febre in *Phrenitide*.

Phrenitis itaque est Delirium à causa interna cum febre junctum. Si levior sit, *Paraphrenitis*, dicitur; si gravior *Phrenitis* audit, & ex inflammatione cerebri oriri existimatur. Veteres Tamen per *Phrenitidem* intellexere inflammationem diaphragmatis. Nos itaque cum vulgo loquimur. *Causa Proxima* est varius et confusus Spirituum motus, cujus occasione varia phantasmata efformantur, cujus nuncii sunt interdicti sermones, risus, fletus, muscarum venatio, convulsiones, &c. *Causa Remota* est cerebri effervescencia in *paraphrenitide*, & inflammatio in *phrenitide*: Cogitemus æstum febrilem & vasa insignia ad cerebrum dilata, & facile hujus fervor patebit. *Causæ Remotiores Procatarticae* sunt ætas juvenilis, aer æstivus, potus generosi, imprimis Vinum, suppressa Lochia, Hæmorrhoides, &c. Animi Pathemata, imprimis Ira; Febres malignæ, &c. Probe attendendum est quædam deliria ludicra esse cum quâdam hilaritate & forsan risu juncta; quædam seria cum jurgiis & ira quasi præmeditata juncta, quæ pejoris sunt notæ. In vera *Phrenitide*, si vires sunt languidæ, ut plurimum moriuntur ægri. Si mutetur *Phrenitis* in *Lethargum*, lethale; item si convulsiones, stridor dentium, aut aphonia, & inscia facum & urinæ dejectio, supervenerint.

In Cura. 1. Sanguinis effervescencia compescenda, eum evacuando, & stagnantem resolvendo. 2. Spirituum motus figendus. Adeo ut præmissa V. S. eadem convenient quæ in acutis febribus, v. g. *Bezoardica*, *Sulphurea*, *Antimonialia*, succi vegetabiles acidi, item minerales, imprimis nitrum & ejus Spiritus; item *Camphora* in & externe: *Opiata* & *Emulsiones Papaverinæ*. Singulare specificum est herb. & flor. *Anagall.* cum flore Phæniceo. Hinc in *phrenitide maligna*, R. *Cinnab. Antim.* gr. xii. *Bezoar. solar.* gr. vi. *Laud. Opiat. Campb.* an. gr. i. M. D. in duplo in decocto *Anagallidis*. Inter *Externas* commendantur *Cataplasmata* ex *Portulac.* & *Ros. capiti*, item ex *Sedo maj.* contuso cum aceto plantis pedum & testibus, admota: Animalia viva, viz. anates, aut columbæ per medium dissectæ & calidæ capiti raso applicatæ, post horam removendæ, ratione factoris, si delirium cesset. Laudantur *Epithemata* ex *Aq. Ros.* cum *Opio* & *Croco* calide fronti admota: Item *Sperm. Ran.* ℥vi. suc. *Cancr. fluvi.* ℥iii. *Opii* aceto correcti a ℥ss ad ℥ii. *Camph. Croc. an.* gr. vi. vel viii. M. pro *Epithemate*.

Delirium Melancholicum fit à causa interna sine febre, et supervenit tanquam morbus secundarius affectui melancholico, in quo homo fit tristis, cogitandus; facile irascitur, terretur; ipsi nihil arridet, angustias percipit, & sibi non bene conscius est. Hoc autem *delirium* vel est *vagum*, vel *fixum* circa unum Objectum, illud nempe vel concupiscendo vel averſando. *Causa proxima* sunt habitus corporis & M. S. melancholicus, & superadditum vitium in natura & motu Spir. animalium. *Remota* est crasis M. S. vitiata; mores enim hominum sequuntur temperamentum corporis. Sic malum Hypochondriacum, Hæmorrhoides aut Menses suppressæ, tale *delirium Melancholicum* inferunt. In *Prognosi*, recens curatur subinde sola victus, aeris & conversationis mutatione; hæreditarium, aut inveteratum ortum ab animi Pathæmate externo vel studiis immodicis, difficillimæ est curationis. In fæminis rarior est sed pertinacior in specie, si deficient menstrua. Quod est cum gaudio & risu facilius curatur, quam serium. Si symptomata fiunt mitiora, item si in scabiem degeneret, salutem speramus. Mors imminet si solvuntur vires, si cibum & potum respuunt, si nihil dormiunt. Rarum est quod convulsiones superveniat.

Cura. Habitus corporis curandus, ut Hypochondriaci; & spiritus animales a perverso motu revocandi, vel medicamentis, viz. *Anodinis mineral.* Opiatis, *Camphoratis*, &c. vel per stratagemata, persuasiones, &c. Inter *Remedia* primatum ducunt Vomitoria in auctiori multo uosi, *Antimonialia* & *Helleb. Nig.* V. S. nil. valet. *Alterantia* sunt, *Extr. Mart. cum suc. pom. Tinctur. Mart. Solar. Sacchar. Saturn. ad ʒi. Crystal. mineræ Saturn. parat. cum spir. Nitr. Tinctura & magisterium Lunæ*, vel luna extincta in *Aq. Cephal.* *Lapis Lazuli* qui est naturæ solaris, *Corallia* eorumque tinctura quæ egregium habet sulphur contra tristitiam appropriatum; item *Spir. & sal. Tartar. Arcan. duplic.* Optima est *Camphora* & ejus *Essentia*: Item tinctura *hyperici*, item *Crocus* ejusque *essentia*. His adde *Fumar. Borrag. Bugloss. Anagal.* Inter externa eminet *Crocus* cum *Camphora* in nodulo appensus. Item ex *Aq. flor. Sambuc. & Hyper. an. ʒiſſ. cum Camphor. gr. vi.* fieri potest *Epithema* fronti & temporibus applicandum. In diata assumantur alimenta large nutrientia, bene enim edunt melancholicis; item *Lacticia* nisi quid obstet, & vinum modo non inebriet.

R. Arcan. Duplic. gr. xv. sacch. Saturn. ʒß. Camph. gr. iiii. detur tempore somni. Posset & addi *Laud Op.*

R. Extract. Mart. cum suc. Pom. ʒß. Camph. gr. iiii. f. Bolus.

A R T. III.

De Mania.

SI Melancholici incidant in delirium sine febre cum insigni furore & ferocia, *Mania* dicitur. *Causa Proxima* sunt Spir. Animales acres salini & sulphureo acidi, indeque nimis mobiles, minusque coercibiles. *Remota* est M. S. acida, vitio viscerum, imprimis stomachi. Acidum itaque quod hic peccat, idem est quod in melancholia, sed acrius; & eadem causæ utrumque affectum inducunt, suppressa nempe sanguinis evacuatio, ulcera inveterata clausa, item epilepsia & diutina febres, & imprimis Philtra. In *Prognosi*, Hæreditaria

taria raro curatur: Ridicula autem facilius quam seria. Si sup-
pressæ antea evacuationes redeant, bonum, sin autem suppressis ma-
nia superveniat malum.

Cura Radix est in vomitoriis validis; subinde *antimonialia* non
sufficiunt, & necesse est exhibere *Helleb. Alb.* rite præpar. Interdum
in Principio convenit *Extr. Helleb. nig.* cui *Antimonialia* per inferiora
purgantia adduntur pro stimulo. His factis fiat V. S. larga, sed non
nisi Paroxysmo cicurato. Post Vomitorium conveniunt *Sulphura mi-
neral. Anodyna, nitro* etiam in potu semper solut. Hinc *Opiata*. Inter
specifica sunt *sanguis asini* arteriosus pone aures collectus, *decoct. a-
nagal. flore phaniceo, Tinctura Hyperici, Herba Paris, Polypod. Querc.
fol. Bux.* His semper addatur *Camphora*, item ejus ol. cum bolo de-
stillatum. *Externe* optima est *Camphora*.

A R T. IV.

De Rabie.

Rabies est delirium a causa externa, morsu nempe animalium ra-
bidorum; & si metus aquæ simul adfit, *Hydrophobia* dicitur. In
Perfecta Rabie furor adest, torvum vident; spuma circa os, stridor
dentium, & inflammationes oculorum apparent: Si a cane rabido
morsu sunt, latrant ut canes, & metum aquæ junctum habent. In
Levi saltem est anxietas præcordiorum, tristitia & abstinentia a potu.
Causa est fermentum animalis furentis (non in se venenati) quod
M. S. penetrat, & similem reddit sanguini animalis furentis. *Causa
occasionalis* est saliva fermentescens per morsum vulnere infusa, et
sic M. S. communicata. In Prognosi, quo plus sanguinis è vulnere
effluerit, eo minus de rabie metuendum: Quo citius consolidetur, eo
magis. Plerumque intra 2 vel 3 dies moriuntur.

Cura. Tempore morsus vulnus ampliandum est ut cum sanguine
saliva simul effluat. Alii scarificationem, cucurbitulas, hepar ani-
malis, columbas vivas dilaceratas, theriacam cum suc. Rut. Ligatu-
ras, Cauteria, &c. adhibent, ut venenum extrahatur. Tempore
Rabiei, expellatur fermentum è corpore per *Alexipharmaca, viz.*
*Theriac. Mithrid. Elect. de Ov. item Essent. Theriac. Tinct. Be-
zoard. cum Ess. Abs.* sed omnia in dupla dosi exhibenda, & per
anni quadrantem continuanda, nam sæpe post aliquot menses, inter-
dum & integrum annum, recidivat *Hydrophobia*. Quodsi vero Sudo-
riferorum usus intermittatur, tamen specifica adhuc continuanda,
qualia sunt *Ocul. Cancror. Pulvis aut Decoct. Cordis & Hepatis anima-
lis mordentis, Alysson. Pimpin. Allium, Lactuc.* In *Hydrophobia* op-
timum remedium est demersio in *Aquam frigidam*, hac ipsa enim i-
dea deletur & delirium curatur. Externe inungatur vulnus Ol.
*Hyper. vel abluatur succ. Rut. vel theriac. cum Ol. Ros. vel applice-
tur Empl. de Ran. cum Merc. vel. R. Cer. lb. β. Ol. Oliv. sev.
Hircin. an. ʒ iii. Coq. l. a. & adde thuris electi ʒ β. M. f. Empl*

Reliqua Deliria à causa externa sunt vel ab assumptis, vel à philtris.
Illa ab assumptis venenis, imprimis Narcoticis, corriguntur per
Vomitoria, hinc *acet. cum castor. &c.* *Philtra* quod attinet, per ea
intelligitur medium quo unius subjecti ad alterum inclinatio quæ-
dam singularis excitetur. Distinguenda sunt autem ab amore in-
fano qui species est *Melancholia* ex nimio amore, non secus ac alia ex
nimia tristitia oritur.

Collegium Practicum.

L I B. III.

De morbis sexui virili propriis.

S E C T. I.

De Seminis Generatione laesa, Ubi de Inflammatione testium, Pneumatocoele, Hydrocele, Sarcocoele, & Hernia varicosa.

HAtenus de affectibus utrique sexui communibus. Inter morbos viris proprios, occurrit primo *seminis generatio laesa*, in specie ejus *defectus*: Cujus *Causa* duplex est, *vel ex defectu materiae*, nempe partis sanguinis chylosae, dulcis, & propter spumam plus minus viscosae, spumescencia enim propria est subjectis viscidis a materia subtili impraegnatiss: Substantiam autem hanc absumunt Ira, pravus victus, nimius labor, corpulentia; et exinde effaeminati, torpidi languidi redduntur aegri: *vel ex vitio testium*, quando deficit aut iners est fermentum, quod volatili sua substantia materiam chylosam ad testes delatam in Iperma transmutat; & cum sanguine & lymphâ ex testibus refluens M. S. permixtum insignem alterationem corporis excitat: vel denique quando testium conformatio tumoribus, &c. vitiatur.

Causae Remota sunt frigus externum intensius, mercurius vivus nervis inimicus, abusus veneris qui vim testium enervat & digestionem primam turbat, unde cruditates & chylus non rite spiritalis: Laesa testium conformatio per tumores.

Inter tumores testium eminet, 1. *Inflammati*o cum dolore partim lancinante partim pulsante, partium vicinarum rubedine & tensione, et ipsorum testium tumore et duritie. Oritur haec a contusione, compressione, equitatione, &c. 2. *Pneumatocoele* seu tumor à flatibus inter membranas testem involventes collectis, quando testes successive hunc tumidi

tumidi cum tumore tensivo, ita tamen ut minus tactui renitentur. *Causa* est nutrimentum spermaticum membranarum ab acido vitioso per fermentationem induratum in flatu mutatum. 3. *Hydrocele*, seu tumor ab aqua intra eorundem membranas contenta, qui ratione similitudinis *Hernia* dicitur. Oritur ex Lymphæ recursum a testibus impedito, distensa enim vasa rumpuntur et effluit lymphæ, & ex mora lymphæ extravasatæ membranæ spissiores & tensiores fiunt, unde malum contumacius redditur. Si membranæ distensæ rumpantur, destillat lymphæ in scroti cavitatem, unde tumor scroti aquosus, qui distinguendus à tumore scroti Hydropico, qui vel accrescit cum accite, vel, post evacuatam per paracentesin aquam contingit. *Hernia testis aquosa*, confirmata similis est Herniis carnosis, distinguitur tamen ex eo quod utut sit dura potest ei induci fovea. 4. *Sarcocoele* seu *Hernia Carnosa*, involvens testium parenchyma membranosum muculosus fibris simul instructum: Si enim lædantur hæ fibræ partim nervæ partim carnes, oritur excrescentia quædam carne, nunc dolens maligna & canerosa, nunc indolens. Adnascitur nunc summitati testis, nunc membranæ scroti. Probe autem distinguenda est a tumore prostratarum aut suppressione genituræ in Epididymibus. 5. *Tumor varicosus* à sanguinis stagnatione in venis et circa valvulas, ubi Tumor et contactus testium inæqualis est, cum crispaturis hinc inde.

Prognosis. *Pæumatocoele* et *Hydrocele* sunt sine periculo, nisi propter dolorem & tumorem sint molestæ. *Sarcocoele* dolens maligna canerosa non est tangenda.

Cura. Defectui materiæ et enervato testium fermento dicata sunt quæ vel succum chylosum pinguem suggerunt, v. G. *Lact.* imprimis muliebri, *Amygd. d. Pineæ, Castaneæ, Succolata Indica, Ostrea, Concha, Vinum Hispan.* et *Malvat.* sub introitu lecti; ex his paratæ *Emulsiones*; vitellum ovi recens, testes gallorum, et sarcimina ex *crisis* et *testiculitis* Galli: vel acrimoniâ vol. fermentum intendunt, qualia sunt *Rad. Satyr. Maj.* quarum unus bulbus turget, alter flaccidus est; *ZZ. in India condit. syr. de ZZ. sem. Eruc. Sinapi, fraxini, anisi, foeniculi, nasturtii, urtica; cubeba, Caryoph. galang. Cinnamon. Cardam. Castor. Borac Ven. Bacc. sabin. pulveris. Buccæ Ari.* Imprimis laudantur *Ambra Mosch. Zibeth. cum Ol. destil. arom. subacta. Spir. formic. Aq. Magnanim. in et externe, sanguis & cerebellum passeris in actu venereo transfossi, Spir. sang. galli.* Observandum autem stimulantia non sola quia imbecilles reddunt, nec lactea sola, quia genituram minus spirituosam suggerunt, sed simul proprianda esse. Hinc optimum est *Sacchar. Piper. an 3ß in Lactis 3ii. item Vinum malvaticum cum vitello ovi rec. et aliquot granis ambre vel specierum aromaticarum.* Conveniunt saltem *Cantharides*, cum deficit erectio penis. Cum hisce sociantur *Externa*, nempe *Ol. destil. macis add. gutt. aliquot Ol. dest. Caryoph. et Spic. axungia castorei exceptum; vel balsamus ex Ol. dest. Caryoph. cum gr. aliquot Zibeth. et Mosch. perinæ, pubi et scroto illita Spir. formic. externe illitus etiam venerem intendit.*

Rx. Spec. Diasc. 3ii. Diagalang. 3ii. Diam'r Diamosch. d. an. 3ii. Raten. Pudend. Cerci sum erat in venere, 3iß. nuc. Pinear. et Pistac.

Pistac. Amygd. d. an. ʒss. Sem. Eruc. Nasturt. Urtic. an. ʒi. Terantur & fiat cum Melle Conditum, Aqua magnanimitatis vel. Spir. Sang. Galli sæpius irrorandum.

Rx. Vitell. ov. no. ii. Ambr. Cuspid. cultell. no. i. Sacchar. Cuspid. Cultelli no. ii. mixta probe cineribus blande coeant, & una vice hauriantur.

Rx. Conserv. Rad. Eryng. & Satyr. an. ʒiii. Zx. vir. cond. Cort. Citr. cond. an. ʒss. Amygd. d. nucl. Pin. Pistac. Dactyl. Pulp. nuc. myrist. an. ʒi. Priapi tauri ʒii. Sem. Pastin. Eruc. Sinap. an. ʒii. Piper. alb. Galang. an. ʒss. M. f. Electuarium.

Ad Inflammationem Testium nil melius est Cataplasma. ex farin. fabar. cum aceto dest. vini vel Oxycrato; quod si acrius sit, addatur Lytharg. sic enim dulcescit acetum. Interdum farina fab. additur sem. Cumin. cum vino. Nobile sit Cataplasma ex Agrimonia & Rad. Cucum. Asinin. cum Vino coctis; addito si dolores urgeant parum de fol. Hyosci. amr. Laudant alii Cataplasma ex fol. Rut. cum acet. dest. item ex fol. Nymph. & Nasturt. Aquat. cum Ol. Ros. item forum ex decocto Rad. China in Cerevisia, inprimis si ex Gonorrhæa sit inflammatio. Si oriatur inflammatio ex applicatis acrioribus externis, optimus est fons ex lacte, in quo incocti sunt flor. Chamom. & Sambuc. Hisce irritis promoveatur Suppuratio, per Empl. fil. Zachar. malax. cum bals. sulph. terebinth. Suppuratus abscessus scalpello aperiendus, & more aliorum ulcerum tractandus. Juxta hæc propinentur Sudorifera.

Pneumatocele curatur per Carminativa. Fit fons ex farin. fab. p. ii. & sem. Cumin. p. i. item Cataplasma ex Bacc. Laur. cum fimo Vacc. recent. Non inelegans est fons ex Sem. Coriand. ʒls. Sem. Cumin. & Anis. an. ʒii Alum. ʒss. Vini & Aquæ, an. lb. i. Coq. & panni intincti applicentur.

In Hydrocele incipiente eadem conveniunt, addito Balsam. Sulph. Terebinth. vel Junip. cum Ung. Dialth. Convenit etiam hoc Emplast. *Rx Empl. de Bacc. Laur. Sicc. Capr. an. ʒiss. Sem. Cumin. & flor. sulph. an. ʒii. Malax. cum. Ol. Rut. & Chamom. Sed si Hydrocele confirmata sit, quod ex tumoris duritie & renitentia & æquali magnitudine potius crescente quam decrescente, dignoscitur; necesse erit vel puncturam instituere, quæ tamen in tumore hydropico facile in gangrænam abit; vel quia hæc non radicitus malum curat, scrotum discindere, extrahere testiculum, & supra tumorem vasa præparantia fortiter filo ligare, & simul testem cum tumore aquoso excindere.*

Sarcocoele benigna incipiens, requirit Interne, terrea alcalisata, viz. pulv. contra strumas, pulv. ex spong. combust. terr. sigill. & Lap. Spong. item pulv. expertum ex rad. Ononid. Externe Gummata, vel Empl. Paracelsi ex Opopan. Sagap. Ammon. & Galban. in Aq. Ros. solutis & cum s. q. Ol. Philos. inspiss. quod per aliquot septimanas gestum aut suppurat aut discutit. Suppuratum aperiatur & Empl. stiptico consolidetur. Egregium est Empl. de Ran. cum Merc. sed Mercurius destruit vim testium. Thermarum usus externus conducit. Sarcocoele confirmata non nisi ipsius carnis adnatæ abscissione, vel testis exsectione curatur. Maligna non tangenda.

Hernia Varicosa inveterata non curatur citra Chirurgiam. In recenti convenit Empl. de Mucil. cum an. Gum. Ammon. in vino soluti: vel Ol. Phils. probe Rectif. & illitum pro discussione; vel Ung. Basilic. cum pingued. & medul. Animal. ad emolliendum. Commendantur & Thermae.

SECT. II.

De Seminis Excretionē & Retentione laesa.

ART. I.

De Gonorrhœa Vera.

SI excretio seminis fiat nimis frequenter, copiosa, idq; citra tentionem, vocatur *Gonorrhœa*; eaque vera quando liquor seminalis in testibus elaboratus dicto modo effluit. Fit hinc ut ægri fiant graciles circa lumbos & impotentes in motu; conqueruntur de lassitudine, capitis debilitate; visus & oculorum fulgor perit; tandem fiunt tremuli, appetitus perit, & ad *tabem dorsalem* pergunt. Pars affecta sunt *vesiculæ seminales*, in quibus solet semen detineri.

Causa est triplex. 1. Nimia copia laudabilis seminis; unde si dormientes dorso resupinati incumbunt, à calore sanguis locorum posteriorum reditur fervidus, & semen turgescit & erumpit. Si *Vesiculæ seminales* simul flaccidiores sint, levi turgescencia erumpit semen tam interdiu quam noctu. Disponunt ad hanc causam victus laudabilis, vitæ genus sedentarium, & cogitationes de re venerea. 2. Nimia sanguinis acrimonia, partes genitales & vesiculas seminales irritans; quo in casu quo acrius est semen, eo magis tenue. Acrimonia hæc solet esse acida, cum sero delata, unde scorbuticis & hypochondriacis subinde venit *Gonorrhœa*. Alias purgantia, Cantharides, aliæque causæ externæ stimulo vesiculas seminales inferunt talem *Gonorrhœam*. 3. Nimia vesicularum flacciditas, semper fere causam agnoscens, masturbationem. Semen tunc effluit sine sensu, nisi saltem in anteriori penis parte; quod si tenue sit, signum est vim testium generativam simul enervatam esse. — In *Prognosi*, Inveterata difficile curatur, nec statim supprimenda venit, ne suppressa materia circa testes varia inferat symptomata.

In *Cura* habenda ratio testium, ne remediis quibusdam præpostere adhibitis destruatur eorum vis generativa. Seminis copiam imminuunt, diæta parcior, alimenta acidiora, vigiliæ, exercitia corporis, quæ partim chyli cum sanguine assimilationem faciunt, partim per transpirationem eundem imminuunt; item, *Viriolata* & *Nitrata* quæ fermentum testium obtundunt. Temperatiora sunt succ. Limon. vel Citr. cum Aq. Ros. & Album. ov. usurpati; item, *solutiones Corall.* cum succ.

Succ. citr. Emulsiones ex *sem. agn. cast.* & *Papav. alb.* cum *Aq. Nymph.* addito *Magist. Coral.* cum *succ. citr.* Potens est *Sem. Cannabin.* sed hostile spir. animalibus. Optimum est decoctum *Galeopfid. flor. alb.* cum *Millefol. alb.* & *sem. agn. cast.* in *aq. Rut.* vel *Memib.* vel *Ferrariorum.* Pertinet huc *Essentia Castorei.*

Quoad *Acrimoniam acidam*, eam temperant & corrigunt & simul vi siptica prædita sunt *Solut.* & *Tinct. Coral.* Hinc *Crocus Mart. adstring.* *Troch. de Carabe,* *Ol. dest. Succin.* aliis additum: *Pulv. off. sep.* cum *Antim. Diaph. Sacch. Saturn.* *Pillulæ ex Terebinth. Cypr.* cum *Croc. Mart. Borax Calcinata* relinquit *Caput Mortuum* in *Gonorrhæa* optimum, sed cruda intensissime venerem stimulat. Facit huc *succus Millefol. ad 3iii.* mixt cum *Lact. dulc.* & *Camphora.* Item seq. *Electuar.*

Rx. Conserv. Ros. Rub. & Mentb. Crisp. an. 3iβ. off. sep. præpar. *3ii. Borac. instar Alum. calcinat 3i. n. m. 3β.* cum s. q. *Syr. de Ros. fcc. f. Elect.*

Tandem si oriatur *Gonorrhæa vera* ex vesiculis seminalibus flaccidis, conveniunt *Adstringentia*, v. g. *Tinct. Sulph. Vitriol. Troch. de Carab. Tinct. Croc. Mart. Adstring. terr. sigill. Bol. Armen.* cum aceto, sacch. saturn. et hinc extract. tomentill. item thermarum usus. Si semen tenuius sit, convenit *Lac cum Oryza* coctum, item *ova* cum arom. Si sub cursu vel principio morbi purgare velimus, usurpemus cum purgantibus *terebinth.*

Rx. Extr. Tormentil. 3i. Sacch. Saturn. 3ss. Camphor. 3ii. f. Pillula.

Rx. Extr. torment. 3ii. sp. rniol. Croll. comp. 3ii. Pulv. sem. agn. Cast. & Plantag. Rad. Consol. Maj. an. 3β. Terebinth. ven. Camph. an. gr. xii. f. Pill.

A R T. II.

De Gonorrhæa Notha tam Benigna, quam Virulenta.

SI citra causam continuo effluat ex Pene liquamen serosum, tenue, citra ullum sensum, dicitur *Gonorrhæa Notha Benigna.* Subiectum sunt *Prostatae Glandulose,* quæ naturaliter lympham sui generis ex M. S. emulgent; adeo ut quod in faucibus tussis, in oculis il-lachrymatio, hoc talis *Gonorrhæa* in viris. *Causa* est latex aquosus, copiosus in sanguine ex deficiente tam chylosi quam hæmatosi congestus, per dictas glandulas uberius elicitus, Imprimis si hæ simul flaccidiores vel alio modo læsæ fuerint. *Causa Remota* est stomachus non rite digerens, et quicquid ad cachexiam disponit. In *Prognosi*; malum est maxime Periculosum, et prodromus est vel comes cachexiæ. In *Cura*, primario respiciendum ad Cruditatem M. S. per amaricantia aromatica; deinde serum superfluum evacuandum per *Juniperina, Sassafrata, Succinata, Absinth. et Mentb.* quibus præmittenda sunt *acida et Martialia*: Tandem in sessione thermarum laxatæ prostatae ad statum naturalem redigendæ.

Gonorrhæa Virulenta, seu *Notha Maligna*, contrahitur ex coitu impuro cum femina huc venerea inquinata, et quidem tali, ubi magnum illud ulcera in vagina excitavit. In his autem effluit primo semen tenuius, postea redditur pedetentim acrius, hinc superve-

pervenit dolor acerbus, primario circa penis caput, ubi sunt pro-
statæ glandulosæ, imprimis dum redditur urina. Liquor effluens in
pallorem citrinum, et tandem cærulescentem, degenerat; superve-
nit dolor universæ urethræ, et præputii tumor, ex reliquiis pu-
rulentis intra Præputium depositis, unde difficulter detrahatur de
glande, et in conjunctione fiunt ulcuscula. Interdum materia ure-
thram excorians carunculas excitat.

Causa est fermentum ex ulceribus in vagina uteri. *Subiectum* sunt
Prostatæ Glandulosæ, quarum lymphæ inquinata a miasmatis per ca-
vum urethræ penetrantibus, acescit et in virulentiam degenerat. In
Prognosi, malum in principio leve est, sed in progressu excoriat glan-
dulas et quandoque absumit; interdum serpit per vasa præparan-
tia ad testes, & hinc cum sanguine universum Corpus inquinat. Fre-
quentius superveniunt *bubones* glandularum in inguinibus, quod bo-
num est: Nisi enim hoc fiat, certum est universum corpus cor-
reptum esse; quod etiam fit, si sponte iterum dispareant.

Cura. Acidum venereum corrigendum; hinc dicta loca abster-
genda et consolidanda; et reliquæ eliminandæ. Ante omnia pur-
getur corpus *Pillulis ex Mercur. dulc.* cum *Extr. Helleb. nig.* vel *Pan-
chym. Croll.* Loco *merc. d.* laudatur *Præcip. virid.* cum *calce viva* pa-
ratus, qui primitus quidem videtur augere malum, sed hoc bonum
est signum, continuato enim usu cessat. Evacuato corpore, conducunt
Terebinthina, *Balsam. Sulph. Terebinth.* et post hunc *Juniperin.* ad gut.
x. bis de die; juxta *Bals. sulph.* nobilis est *Bals. Copaiba* longe excel-
lentior *Bals. Peruv.* dos. gut. xxx. in vehiculo calido. Juxta hæc
conveniunt *Pill. ex Extr. torment. cum sacch. saturn.* et *Ol. dest. sereb.*
Extractum Gum. Guai. cum *Tinct. Tart.* vel *S. V. tartar.* paratum et
in *Aqua Plantag.* assumptum optimum est specificum. Item *Essent. &
Extract. Lignor.* ut & *infusum Cambar.* in *S. V. vid. Barthol. l. 4. Ep. p.*
343. Egregium remedium est *Aqua* in qua *Merc. vivus* per aliquot
horas ebullierit mane et vespere assumpta.

Pro *Ulceribus in Prostatæ Glandulis & Urethra* conveniunt injecti-
ones ex *Aq. Calc. viv.* ꝑ iv. *Aloes Myrrh. an.* ꝑ β. *Mel.* ꝑ vi. *M.*
item ex *Decocto merc. d.* cum melle. Ulcera inter præputium et Glan-
dem curantur seq. *linimento*; *R. Ung. Diapomph.* ꝑ β. *Aloes merc. d.*
an. gr. xv. mel. Ros. q. s. f. Linimentum.

A R T. III.

De nimis cita vel nimis tarda Seminis ejaculatione.

Causa nimis citæ excretionis est vel vesicularum laxitas, vel semi-
nis nimia spirituositas et turgescencia. Prius curatur blande ad-
stringentibus, quæ laudata in *Gonorrhœa ex vesicularum laxitate*. Postè-
rius per *Opiata*. *Pillulæ ex Ambra* et *Opio* dicuntur actum venere-
um efficere diuturnum.

Semen nimis tarde exernitur, quando deficiunt spiritus, un-
de nec Semen rite turgescit, nec partes rite constriunguntur. Per-
tinet huc vitium istud, dum erecto pene in coitu genituram effun-
dere nequeunt, sed flaccescente membro facillime effluit: Musculi
nempe

nempe penem erigentes comprimunt oscula vesicularum seminalium; & vesiculæ spiritibus carentes non sufficiunt expansioni, sed flaccido membro facillime semen dimittunt propter suam laxitatem. Conveniunt *Aromatica & Castoreum*.

S E C T. III.

De Penis Erectione laesa.

A R T. I.

De Impotentia Virili.

SI Penis erectio deficiat, dicitur *Impotentia Virili*. Distingendum autem inter *Penis turgescenciam* quæ dependet a sanguine arterioso corpora nervea distendente: Et ejus *erectione* quæ fit beneficio 4 muscutorum circa radicem penis venam comprimentium, per quam sanguis arteriosus refluere debet, unde penis firmius caput attollit.

Causa est triplex. 1. *Defectus spir. animalium* non contrahentium musculos, quibus non contractis Venula laxata est, ut penis flaccescat. Deficiunt autem spir. animales vel *vitio partis*, quando musculi aut nervi paralytici sunt; aut, ab equitatione nimia, percussione circa originem nervorum, casu super os sacrum, læduntur, aut ex vulnere capitis afficiuntur: Vel *vitio ipsorum spirituum*, quando universaliter exhaustæ sunt vires in senibus aut ægris, aut in motu perturbantur ex pudore, terrore, vi propriæ imaginationis, &c. 2. *Deficiens in semine stimulus*, quando deficit ipsum, aut non rite turgescit, aut alio modo vitiatur. 3. *Maleficcium seu Fascinum*.

Cura. Si ex prima oriatur causa, vel secunda, eadem conveniunt quæ laudavimus in defectu seminis, imprimis *veretrum tauri* in actu venereo interfecti, exsiccatum et pulveris. cum *Cinnamomo*, in *Ovo sorbilli*. Externe inungatur ante coitum glans, piritonæum, & spatium inter scrotum et penem, ubi musculi siti sunt, *balsamo Apoplecti*. vel linimento ex *succ. pastinac. Ol. sinap. an. ʒiij. Ol. ovor. formic. magn. ʒi. M.* et soli per 24 horas expositis. Si post coitum adhuc rigeat penis, abluatur aqua calida. Alii illinunt radicem vel glandem penis, *felle Apri*; vel linimento ex *pulv. Helleb. Nig. vel rad. pyreth. cum pingued coturnicis*: quibus subjungendum *balneum nervinum, infusus, fotus nervini*, &c.

A R T. II.

De nimia Salacitate.

Duplex est affectus in quo erectio et rigiditas penis nimia est, ita tamen ut *pars affecta* semper sint musculi circa radicem penis

nis, contractionē suā venam comprimētes et sanguinis refluxum impediētes. 1. Quando nimius est venerēus stimulus, et nimia seminis turgescētia, unde sequitur determinatus spirituum motus, perpetua penis erectio, interdum cum delirio; quæ si coitu sedetur, *Salacitas*, sin & ipso coitu vix satietur, *Satyriasis* audit. Ad hoc malum disponunt Vita sedentaria, Diætā lauta, cum aromatibus condita, & quicquid semen auget, spirituum impetum excitat, aut loca genitalia acrimonia sua stimulat. 2. Quando penis rigidus dolorem gravem tensivum sentit cum nullo in venerem desiderio, nulla in coitu spermatis emissionē aut levamine, sed potius exinde augetur malum. Morbus hic *Priapismus* vocatur. Causa est convulsio musculorum penis, adeo ut spasmodica sua contractionē venam concludant; et hinc forsā ipsorum corporum nervosorum, unde dolor tensivus sentitur post inflationem membri. Hinc videtur oriri quod in Epilepticis insciis & interdum in suspensis, membrum fortiter tendatur. Causa Remota est irritatio musculorum aut corporum nervosorum, quæ sit à causa interna raro, frequenter autem externe a perverso usu *cantharidum*, vel acriorum stimulantium ad venerem, magisque aromaticorum.

Prognosis. *Salacitas* nimia, aut *Satyriasis*, ad tabem dorsalem quandoque disponit. *Priapismus* hoc habet periculi, ut ad convulsiones terminetur; et nunc tumores, nunc inflammationes, nunc alia mala inferat.

Cura. In *Salacitate* et *Satyriasi*, semen minuendum, ejus acrimonia temperanda, et fervor ac impetus spirituum sistendus. Hinc conducunt diætā parca, jejunium, vigiliæ, exercitia, V. S. repetita, motus ad sudorem usque fortem: speciatim *acida*, *vitriolata*, *nitrata*, et *Camphora* quæ spiritus refrænāt et figit, sicut et *Opium*, non obstante quod orientalibus summum sit venerēum, et summam etiam habeat acrimoniam, adeo ut sudorem pruriginosum in quibusdam inferat. De spir. vitriol. et crebriori *Nitri* usu res nota est. Huc faciunt Liqueur albus manans ex incisīs ramulis tenellis salicis, cicuta quæ apud nos insōns deprehenditur, sem. Vitic. et Cannabin. Lactuca, flor. nymph. alb. millefol. flor. albo; item succus citri et lim. vel acet. rutac. cum opio & camphora. Spirituosa non conducunt, nisi ob nimiam seminis projectionem insimul vires defecerint. Externe foveantur genitalia, scrotum et pecten Aq. Nymph. in qua subactum est *Opium*; vel suc. semperv. et lactuc. cum nitro; vel succ. Plantag. Solan. Semperv. et Hyoscyam. cum modico acet. dest. Male applicatur Lamina saturni, quia quandoque sic insecta est gravis urinæ suppressio. Anneſtemus quasdam formulas internas.

Rx. Sem. Cannabin & Melon. an. ʒii. Sem. q. frig. Maj. an. ʒi. Aq. Lactuc. Acetof. & flor. Nymph. an. ʒiii. f. Emulsio edulcoranda cum syr. pap. alb.

Rx. Aq. fol. vinis et salic. an. ʒiss, spir. Nitri. d. vel Vitriol. ʒss. edulc. cum. f. q. manus christi perlat.

Rx. Pulv. agn. cast. nitr. depur. an. ʒii. campb. ʒss. Laud. Op. gr. vi. M.

In *Priapismo* seu Convulsione Musculorum curanda, conveniunt ante omnia Vomitoria, intermissis Purgantibus. Deinde *acida*, remedia

dia ex *Visice*: hinc opium et camphora; item *Decoctum lenium* cum sem. agn. cast. subactum. Externe conveniunt *Cataplasmata Camphorata*, vel ol. amygd. d. in quo camphora soluta, vel camphora in aceto dest. soluta, radici penis applicata.

A R T. III.

De Depravata Penis Ereptione.

Quando Penis erectus contorsus apparet, læditur ejus actio. Fit hoc vel vitio frani brevioris glandem retrahentis, quod curatur simplici incisione, observando tamen ut aliquid potius detrahatur de membrana præputii quam de glande: Vel vitio præputii, si tanta ejus post glandem est retractio, ut nequeat denuo retrahi. Ex violentiori id coitu fere oritur. Curatur hoc per *Emollientia*, et per *Discussientia*, ratione tumoris præputii, qui ut plurimum simul adest; hinc conveniunt fotus ex lacte in quo flor. sambuc. ebulliant. Item;

Rx. Herb. Mal. Parietar. Alth. an. Ml. Rad. Alth. Lil: alb. an. ℥i. fl. Ros. rub. Chamom. an. p. ii. Coq. in lacte ad consist. Pulvis, et applica, addito momento Croci, si insigniter doleat.

Rx. Medul. Pan. similag. in lacte infus. lb. iss: vitel ov. no. iii. Ol. Ros. ℥ii. Croci ℥i. f. Cataplasma. Si simul adsit Gonorrhæa, huic quoque per interna prospiciendum erit.

Collegium Practicum.

LIB. IV.

De Morbis Mulierum & Infantum.

SECT. I.

De Menstruorum vitiis.

ART. I.

De Mensum Emanatione.

DE modo quo fiant menses, aliisque horum circumstantiis, actum in *Institutionum Synopsi*. Si non fluant tempore debito, aut non in debita quantitate, dicitur *mensum suppressio*, melius *emansio*. Fit hæc vel naturaliter, post 49 ætatis annum, tempore gestationis & lactationis, illis qui à graviore malo reconvalescunt, quibus præcessit alia evacuationio sanguinis aut immedie, aut sub forma alia v. g. per ulcera aut vulnera, quæ exacerbantur tunc temporis quando sanguis deberet affluere: vel fit *præter naturam*, propter vasa vaginæ infarcta, carunculas membranarum unientes, parietes vaginæ læsæ coalescentes, vel, quod frequentius, propter cruditatem & hinc visciditatem et minus fermentabilem sanguinis naturam. Hujus *Cruditatis Causa interna* est indigestio et cruditas acida stomachi: *Causæ Extæne Remotæ*, sunt *frigus*, imprimis pedum vel stomachi, instante vel præsentè excretionè; *ingesta acida*, item *viscida*, ut lac, caseus, et panis recens cruditatem stomachi acidam promovens; item *Pica* indulgentia; denique tristitia, metus, pavor, terror, allaque sanguinis turgescèntiam inhibentia.

Symptomata emansiois præternaturalis, sunt difficilis anhelitus dum moventur, lassitudo universalis imprimis circa lumbos cum dolore tensivo gravi; color corporis floridus perit; oculi tumēt, supervenit pica, et perfecta cachexia. Si fiat emansio ratione vasorum uteri infarctorum, in statis temporibus quibus alias fluere menses, adfunt dolores lumborum circa vasa ex ramis iliacis orta,

cessione

tensiones & pulsationes circa pubis regionem, subinde etiam circa hypochondria et in artubus; murmura, borborygmi, et dolores lancinantes in lumbis, quæ omnia ostendunt sanguinem quidem turgescere, et impedimentum in vasis obstructis hæere. Si enim nullam patiantur alterationem iis temporibus, vitium est in sanguine non debite turgescente. In *Prognosi*, superveniens emanatio morbis chronicis, eos deteriores reddit.

Cura. Ventriculi Chylosis per *Vomitoria* et *Aromaticæ* vol. corrigenda; Sanguinis cruditas per vol. *Oleosa* emendanda; humores visciidi per *gummata* et *merc. d.* incidendi; junctis simul *Appropriatis*, quæ tamen non conveniunt nisi premissis evacuationibus et acidum absorbentibus, et quidem calculo facto quando fluere deberent mentes, ex mulieris ipsius computatione, aut si illa non noverit circa lunam crescentem, quo tempore sanguis facilius turgescit. Eadem sane est *Cura*, quæ *Cachexia*, additis *mensis stimulantibus*. Premissis ergo *digestivis*, propinentur *Vomitoria*, etiam *Purgantia* cum *Gummat.* parata, imprimis ex helleb. nig. cum ien. Alterant quæcunque *aromatica amaricantia* in *Cachecticis* laudata: Et in specie *Martialia*, v. g. infusum *limat.* cum *Cinnam.* in *Vino*, tinct. mart. liq. mart. solar. &c. sine quibus inveterata emanatio curari nequit: operantur acidum absorbendo. *Specificæ Principaliora* sunt *sabin.* ejusque *Ol.* potentis. *Crocus*, Omnia ex *Myrrha* et *Castoreo* parata, item *decoct.* & *essent.* splen. bov. item *Borax* egregia vel in pulv. cum *Croc.* & *Cinnam.* vel in decocto *pulegi* aut *rosmar.* Accedunt *Bacc.* *Junip.* *Angel.* *Artemis.* *Meliss.* *Gentian.* et quævis *salia volatilia*, superveniente corporis motu aut saltem madore in lecto. Optima fit *Essentia* ex *sal.* vol. in *S. V.* Solut. cum *Myrrh.* et *Castor.* Si addit *Plethora*, dolor gravativus artuum, et difficilis respiratio, necessaria est *V. S.* eaque in *brachio*, quando instant menses, in mensium difficulte, ne sc. sanguis concitatus ad inferiora tractus stagnet circa vasa uteri; Si vero fluentes cessent ex improvviso, in *pede*.

Remedia Externa sunt balnea, semicupia, et pediluvia ex decoctis plant. arom. thermæ; suffitus per infundibulum utero exceptus ex scor. reg. antim. in *S. V.* solut. et lateri candefacto affus. vel ex *Urin.* antiqua affusa scor. mart. candefactis, vel ex decocto *Colocynth.* injectis sili-cibus candef. vel denique ex troch. de *sabin.* *Myrrh.* *asphalt.* et troch. *alband.* cum bals. sulph. terebinth. et aceto; item litus regionis iliace et pubis ex ol. *cheir.* acuato decoct. *colocynth.* ol *sabin.* spic. &c. Virginitibus magis convenit *sal* vol. ammon. vel mixtur ex calc. viv. cum *sal.* ammon. irrorata *S. V.* immissa Glauberi instrumento, cujus capitulum foraminibus perfusum est.

In specie. In *Emanatione* ex nimia refrigeratione extremorum, convenit internè *sperm. cet.* cum *Castor.* in vehic. calido; item *sal.* fixa, *artemis.* *sabin.* &c. vel potius *volatilia* additis remediis ex *croc.* et *cinnamom.* blando subsequente sudore. Si ex sanguine coagulato gravissimus sit uteri dolor, convenit interne *Decoct.* *Chamom.* cum aliis usurpatum, et *cataplasma* calidissimum ex eodem regioni pubis applicitum. In *Emanatione* ex subitaneo animi terrore, convenit idem *decoct.* *chamom.* et *salia volat.*

In nimia mensium fluentium paucitate, quam comitantur anxietates, palpitation

palpitatio cordis, difficilis anhelitus, et dolor lumborum pulsato-
rius, conveniunt eadem remedia hactenus recensita, et in graviore
malo V. S. in pede aut cucurbitula non scarif. cruribus vel femori
in regione superiori interna applicata, aut hirudines orificio ute-
ri externo applicatae. Ex dictis variae fiunt formulae. v. g.

Rx. Extr. Pancrym. Croll. Zi Gum. Ammon. in acet. solut. ʒss. Extr.
Croc. & Castor. an. gr. v. Extr. troch. alband. gr. iv. ol. succin. q. s. f.
Pill. de quibus aliquot capiat agra omnibus 4 vel 5. diebus. Tempore in-
termedio usurpetur seq. infusio,

Rx. Rad. Angel. Levist. an. ʒi. rad. Galang. ʒß. fol. Rosmar. Ma-
tric. sabin. an. m. j. bacc. Junip. rec. ʒiß. Cinnam. ʒiii. Croc. ʒi. sal.
tart. ʒß. infund in Vino.

Rx. Borac. ʒß. Myrrh. gr. xv. Cinnam. ʒß. m. in iii pulv.

Rx. Tinct. Vitriol. Mart. Zwelf. ʒii. Essent. Croc. et Castor. an. ʒi.
M Dos. gr. 40. vel. 50.

Rx. Spir. sal. Ammon. Liq. cc. succin. an. ʒi. M. Dos. gr. 40.

A R T. II.

De nimio menstruum fluxu

SI aut copiosius aut frequentius debito fluant Meuses, ita ut mu-
lier debilitetur (nam habitiores & scorbuticae sine debilitate aut
laxatione diuturnos ferunt fluxus) Causa est vel in sanguine, vel in utero.
Sanguinis vitium est triplex. 1. Nimia turgescencia ex aere fervido,
exercitio nimio, gaudio, ira, salacitate, potu generoso. 2. Nimia
fluxilitas serosa & aquosa, vel ex stomacho alimenta nimis colliquan-
te, vel ex renibus serum non rite evacuantibus, ut in scorbuticis 3. Ac-
cedo acida salsa vehiculi serosi vasa uterina erodens, ex eduliis
acribus aut acrimonia succorum in primis viis nata. Ex parte u-
teri causa est nimia vasorum uterinorum apertura et dilatatio, ex
sublatione oneris gravioris cum nisu et inspiratione, sternutatione
violenta speciatim durante mensium fluxu, abortu, partu laborioso;
item ex acribus et excoriantibus extrinsecus admotis.

Symptomata. In nimia sanguinis turgescencia, solet esse floridus &
bonus. In vasis nimis hiantibus, brevi grumescit. In Aquositate
sanguinis, effluit tenuis et tarde grumescit, vel similis est loturae
carnis, vel linteae exceptus circulum facit pallidum. In sanguinis a-
credine adsunt conatus ejiciendi, cum sensu pruriginis & rosionis.

Cura. Sanguinis turgescencia acidis coercenda; fluiditas et acri-
monia corrigenda, & via laesa consolidanda et firmandae. Nisi su-
perveniat debilitas, non est curandus, nam ex fluxu prepostere sup-
presso gravia mala observata sunt. V. S. Nil obtinet, saltem caute
et parce in brachio; Purgatio potius stimulat quam inhibet; saltem
convenit Rhabarb. cum Confe. v. Ros. aut Syr. Cydon. Aromatis. Si
sanguis serosior sit, conducunt sudnifera et diuretica, licet enim sub
usu excretionem intendant, evacuato tamen sero cessat fluxus. In-
ter specifica palmam ferunt Martialis, quae licet acidum absorbendo
menses stimulent, per se tamen adstringunt; in specie Liq. Mart. so-
lar. tinct. adstring. mart. lap. kermat in succo granat. vel cydon. Juxta
haec egregius est succus Plantag. item pulv. uran. human. ad ʒi. visc.
percin. ad ʒi. in ovo sorbilli; succus stercor. asinin. cum syr. Myrtil.
& aq. Plantag. item caninum stercus. Nunquam omittenda Opiata,

in specie *Diascord.* in *vekic. acido.* Nimiam M. S. turgescientiam coarctet *spir. vitriol.* in *Aq. Plantag.* Serositatem et acrimoniam temperant, & partes laxatas firmant, *succin. & troch. de Carabe, ossa & cornua anim. calcinata, mumia, coral. &c.* Opiatis mista.

Externe, convenit *spongia aceto rosar.* ebria pubi & orificio uteri applicata, injectio *succ. sterc. asinin.* cum *succ. Plantag.* Suffitus ex *thure & masticke,* vel ex vapore aceti super *scorias mart. ignitas;* cataplasma ex *hyoscyamo aceto* imprægnato lumbis aut ossi sacro applicatum; si dolor adsit in vagina ardens & rodens, injectio *decoct. adstring.* cum *hyosc. et papav.* item linteum sanguine imbutum sub cineribus calidis positum, vel indusium per octiduum a viro gestatum et a muliere indutum. Ex dictis variae fiunt formulæ v. g.

R. Coral. rub. succin. flav. bol. armen. sang. drac. an. 3ii. sem. plantag. borac. calcin. an. 3i. Laud. Op. gr. iv. Extr. Croc. 3i. cum s. q. syr. de Ros. sic. f. Elest. dos. 3i. continuando.

R. Conseru. Ros. antiq. 3vi. Coral. rub. sang. drac. Off. human. calcin. an. 3i. troch. de Carabe, alum. crud. sem. plantag. an. 3ii. laud op. gr. iv. cum s. q. syr. Coral. f. Elest. in statu sanguinis serosiori et scorbutico.

*Fit quandoque quod sanguis impeditus, per mammas, os, anum, &c. exitum quærat: in quo casu revocandus est sanguis ad uterum ope externorum, quæ in mensium suppressione laudavimus.

A R T. III.

De fluore albo Mulierum.

Dicitur *fluor albus,* quando per genitalia effluit liquor serosus, in initio albus & mitis, in progressu acefcens et excoilians, item flavescens, virescens, et varie coloratus. Contingit in omni ætate & statu. Quia autem vetulas imprimis affligit, patet non eandem esse cum sanguine menstruo. Effluit sine typo aut intermissione, nunc parcius nunc copiosius, tempore mensium fluxus incipiens, saltem ubertius fluens. Effluit hic liquor ex lacunis substantiæ membranaceæ glandulosæ, prostaticis virorum analogæ: Si hæc substantia leviter sit affecta, effluit lymphæ seminalis pauca, vix glutinosa, mitis, sine ardore, rosione, aut corporis tabe. Sed præter hunc fluxum leviolem, qui *gonorrhœa* virorum veræ analogus est, observatur interdum alius *nothus,* copiosus continuus, ubi varia serosa, tincta, acria excernuntur, cum tumore pedum, torpore & flacciditate membrorum, appetitu prostrato et universali sanguinis & corporis cachexia, et subinde febri lenta lymphatica.

Causa prioris est turgescencia liquoris seminalis cum aliquali glandularum laxitate, orta à virginum salacitate, intermissione coitus, vita sedentaria, laudabili victu. *Posterioris Causa* est sanguis ex cruditatibus stomachi cachecticus redditus, et glandulæ illæ relaxatæ et erosæ a materia acri, salsa, tam proprio vitio quam vitio fermenti glandularum. Nec obstat liquaminis hujus ubertas, quo minus per prostitutas dictas flaccidas, erosas, &c. excernatur; videmus enim quantum materiæ effluit per nares, oculos, &c. Interim asserit Sylvius totum uterum esse naturæ membranaceo glandulosæ.

Prognosis, Notus in senibus cum morte finitur; diu durans, steriles reddit, ad tabem, hydropem, &c. disponit. *Verus* nil habet in recessu.

Cura. Si menstrualis mensibus redeat per 2 vel 3 dies, non est sistendus. Perpetuo durans mature sistatur. In *Gonorrhœa* verâ optimum remedium est *copula cum viro*; hinc succus citri aut limon. aut ex *surculis salicis* cum tempore verno exstillans; *troch. de carabe, de terr. figill. mandib. luc. pisc.* et ratione flacciditatis partium *balnea blanda adstringentia*. In *Notha*, restauranda est stomachi chylicatio per *Vomitoria*, præmistis *digestivis*, et *stomachica aromatica*; sanguinis cachexia corrigenda per *salia vol. oleosa et aromatica*; ipsi *fluori et partibus lassis*, appropriatis et *adstringentibus*, succurrendum. V. S. et purgatio hic locum non habent; sed optime *Vomitoria*, item *sudorifera*, in specie decoct. essent. & tinct. lignorum; & diuretica, imprimis *Pill. ex terebinth. cum Rhabarb.* vel ipsa *terebinth. in vitello ovi soluta*. Præter quæ appropriata sunt *Galeopsis flore albo*, *Rosmarinus* ejusque decoctum, *mentha*, *melissa*, et speciatim *visc. querc. tam in substant. quam decocto*; item *mandib. luc. pisc. of. sep. omnia succinata*, *ebur*, *Ostiocolla*, *pumex vel creta calcin.* & speciatim *priapus cervi ad 3ss et putam. ovor. calcin.* ex quibus eclufi sunt pulli, ad 3fs.

R. Magist. Ostiocoll. 3ß. Carneol. præp. 3iii. Corall. alb. 3ji. Smaragdi 3i. M. Dos. 3i. cum conserv. Rosismar.

Inter *Externa* excellunt *Thermæ naturales*, hinc *artificiales ex sulph. et calc. viv. cum nervinis et adstringent.* hinc *sessio in decocto Ebuli*; *fo-menta et injectiones ex lign. sanct. Cort. granat. ibur. mastich. balauft. et flor. ros. rub. in aqua ebullitis*, addendo sub finem *Vinum austerum*; unguentum ventri illinendum ex *sclæræ cum butyro subacta*, et repofita donec putrefieri incipiat, deinde aliquamdiu cocta; *suffitus ex salvia*, item ex *thure, mastich. Ladan. Gum. Junip. N. M. et Succin.*

Fluor muliebris Gallicus curatur ut *Gonorrhœa maligna virorum*. Ratio ne ulcerum *vaginae*, intrudatur *linimentum mercuriale turundis illitum.*

S E C T. II.

De vitiis Appetitus Venerei, ejus nempe defectu & nimia salacitate.

Residet appetitus venereus in *Clitoride* ex turgescencia liquoris seminalis irritata. Deficit quando liquor seminalis deficit, in *Gonorrhœa notha*; aut minus spirituosus generatur, ut in *scorbuticis confirmatis*. In *Cura*, nisi subsit conformationis vitium, conveniunt interne *lauta diæta*, et *acria aromatica* liquori seminali turgescenciam conciliantia: quæ vide in *simil. affectibus virorum*: externe, *infectus ex formicis*, inunctio *clotiridis cum ol. formic.* aut *bals. apoplecti cum Zibeth. & Mosch.*

Nimia liquoris seminalis turgescencia clitoridem perpetuo tensum detinet, unde *nimia salacitas*; et subinde sanguis et lymphæ a partibus genitalibus refluunt per hanc turgescenciam inquinantur, adeo ut etiam turgescant, unde spirituum impetus magis celer et agilis, et simul spiritus ipsi volatiliores redduntur, unde maximus in *fæminis* appetitus venereus, cum audacia, inquietudine, et delirio: qui

salacitatis gradus furor merinus dicitur. *Causa Remota* ad hoc malum disponentes, sunt vita sedentaria curis vacua, intermissio excretionis venereæ, habitus succi plenus, potus generosi aromatibus conditi, copula cum membro virili *moscho* et oleis calidoribus illito. In *Cura*; juxta congressum validum crebrius repetitum, convenit materiam peccantem evacuare et revellere per vomitoria larga; turgescen-
tiam liquoris seminalis sistere per V.S. Sæpius repetitam, *acida*, v. g. *succ. limon. citr. granat.* imprimis *nitrata*, item emuls. ex sem. cannab. sem. papav. alb. et sem. vitic. decoct. salicis progerminantis, vel li-
quor. ex furculis ejus tempore verno exstillantem, qui optimus est, & ex quo cum *farina* fit *massa* egregia; & tandem spiritus animales coercere, per *opiatâ*, item camphoram tam in substantia, quam in-
censam et in potu ordinario crebrius extinctam: Externe applicantur regioni uteri *fomenta frigida* ex succ. viticis, salicis, hyosciami, *sempervi-
vi maj.* cum aceto. dest. camphor. et sacch. saturn. item cataplasm. ex
Ruta, Solano et Papav.

S E C T. III.

*De Affectibus totius corporis utero vulgo at-
tributis.*

A R T. I.

De Febre alba seu Chlorosi.

MOrbi qui vulgo tribuuntur *utero*, originem ducunt ex liquoris seminalis plus minus turgescencia, et menstruorum suppressione. Inter quos primum ducit *Chlorosis*, affectus proprius virginibus, aut viduis, saltem quibus non satisfaciunt mariti. Tales pallent, cum colore nonnihil sublivido, corona quasi subrubescente sub oculis, anxietate sine manifesta causa, tristitia, pulsu inæquali et vario, fe-
bri lenta inordinata sed vix sensibili. In progressu mali supprimun-
tur & menses. *Causa* est liquor seminalis suppressus & corruptus; mediante quo fermentum sanguini communicatur, et succi inquinati se-
cernuntur, unde talis color, febris & tandem mensium suppressio. Hinc corrupta M. S. & lymphæ hystericos cruciatus cum tetanis con-
vulsivis, vomitum, aliaque symptomata epileptica infert: *Dignif-
citur* febrem, pallorem aliaque symptomata, a retento & corrupto
semine oriri, (et non à cachexia aut mensium suppressione) si mu-
lier vidua, aut virgo petulans, citra errorem diætæ statim fiat tri-
stis, anxiosa, et in alium statum mutata; fluentibus interim mensibus;
quo faciunt vita sedentaria, diætâ lauta, potus generosus, aliaque li-
quorem feminealem augentia.

Cura. Nil facilius aut magis in promptu est quam congressu
valido curare. Sic enim excreto semine corrupto, et spiritus
genitalis maris novo fermento inspirato, de novo efferves-
cit sanguis, unde color corporis floridus, adeo ut Virgines pal-

pallentes sæpe dent mulieres pulchras. Remedia apud Anthores ut plurimum sunt *Amicabætica*, sed malè. Debet enim liquoris seminalis vitium corrigi et Sanguinis dyscrasia emendari, speciatim per *Camphoram*; hinc succinata, *Castorina*, *Myrrhata* quæ balsamica vi corruptionem seminis impediunt, imprimis *Essent. Myrrh. cum spir. nitr. d.* item *sacch. saturn.* optimum, *Citrata*, *Cydoniat. granat.* omnia *nitrata*, forsan terebinth. partibus mundandis dicatam, et tandem *V. S.*

A R T. II.

De Cachexia Mulierum.

CAchexia muliebris nil habet peculiare à cachexia in genere distinctum, nisi quod jungatur suppressioni mensium, quæ omnia symptomata exacerbant: ex acido enim sanguinem coagulante et nervos irritante, superveniunt pleuritides, angina, inflammationes partium erysipelaceæ, picæ disponentes ad hysterica passionem, epilepsia, motus convulsivi, melancholia, scirrhi viscerum, imprimis lienis, cephalalgia infans et contumaces, sensus palpitationis speciatim in lumbis et regione superiori, tandem ex depravato ventriculi fermento et hebetata bile, *leuceplegmatis*, hydropes, et affectus chronici difficile curabiles. Exasperantur hæc mala periodo menstrua.

Causa itaque est mensium suppressio; unde, 1. Sanguis *quantitate* auctus à debita fermentatione et spiritaliscentia cohibetur, hinc glutinosus iners & vapidus evadit, unde *anxietates*, *cephalalgia*, *inflammationes*, *palpitationes*, *difficultas respirationis* et similia oriuntur. 2. Sanguis *qualitate* peccans et vitio acore inquinatus, succos reliquos alterat, unde *digestia prava*, *melancholia*, *tensiones hypochondriorum*, *picæ*, &c. Nam licet sanguis menstruus sit in se laudabilis, separatur tamen à M. S. per fermentationem tanquam secernendus; & proprietatem acrem erosioni aptam acquirit, quam M. S. communicat. Symptomata autem nervosi generis, speciatim in abdomine, & methodus medendi ostendunt peccare vitiosum acidum austerum.

Cura. Præmissis præmittendis, Corrigenda est sanguinis et humorum dyscrasia, junctis menses stimulantibus. Optime austerum acidum absorbent *martiaia*; hinc sanguinis volatilitatem restitunt *aromatica*: Menses stimulant *salia vol. plus minus oleosa et aromatica. vid. de mensum emanatione.* Si superveniant *motus convulsivi*, addantur *Cinnabarina*, *Succinata*, *Castorina*; si *palpitatio cordis*, remedia ex coral. si *cephalalgia*, liq. CC. *Succin. & sal. vol. antiscorb.*

A R T. III.

De Suffocatione Uteri.

Affectus hic nomen sortitur ab insigni angustia præcordiorum & juncta respirationis summa difficultate, quasi *suffocatio* immineret, aut laqueo constringerentur. Interdum nulla sensibilis est respiratio aut sensus. Percipiunt in ventre infimo borborigmos, et motum cujusdam globuli hinc inde agitati, et superiora petentis; Subinde hypochondriorum aut regionis hypogastrii tensionem, aut distentionem, simulque inflationem à flatibus nunc per os, nunc per anum erumpentibus. Inchoante paroxysmo oscitant, pandiculant crebrius: Dolores ut plurimum vagi ab lumen cruciant; appetitus prostratus.

est, et assumptâ vitioso sapore inquinata apparent. Alvus plerumque durior est, et si sponte aut arte aperiatur, cum flatuum eruptione, levamen adfert. Subinde vomitus adest, saltem in paroxysmo vomendi conatus. Accedit cordis palpitatio, cum pulsu raro, parvo, debili, subinde intermittente et ad sensum abolito, quibus præsentibus non procul abest syncope. Vertigo & Scotomia paroxysmum ordinario præcedunt. Subinde adest delirium, copiosus risus involuntarius; miræ brachiorum et pedum gestulationes. In graviore malo adsunt Epilepsiæ atroces, & mirum robur in membris convulsis: In paroxysmo sensus & motus fere abolentur, sed post paroxysmum omnia sciunt. In principio & incremento paroxysmi ad tactum frigescent, in statu incallescunt, & superveniente sudore declinat paroxysmus; at non sunt securæ nisi largius superveniat. Fere aphonæ sunt in Paroxysmo, etiam sensibus illibatis: Sed interdum sonitus & quasi voces ex imo abdomine audiri videntur, ut etiam à dæmone credantur obsessæ.

Causæ Remotæ ad Hystericam passionem disponentes aut in dispositis paroxysmum excitantes, sunt; 1. Ira & fervor, terror, gravior audacia, mœror, & passiones animi graviore. 2. Odores fortes, habita ratione idiosyncrasia: Quibusdam enim *suaveolentia* naribus admota paroxysmum excitant, & graviter foetentia eum sistunt; in aliis è contra se habet. 3. Gravidatio, imprimis, si adsit cacochymia, item mensium suppressio. Hinc quæ virgines *suaveolentia* bene ferebant, gravidæ factæ exinde symptomata patiuntur hystérica, sed cessante puerperio non item. 4. Dulcia assumpta, *syrupi, mellita*, &c.

Causa. Accusatur hic uterus, quasi fursum feratur, &c. sed male; contra enim arguunt uteri firma cum intestino recto & osse pubis connexio; dissectio anatomica uterum insontem in Hystericis mortuis monstrans; & experientia virorum *hypochondriacorum*, qui eadem cum *hystericis* patiuntur symptomata, eadem methodo ingruentia, ab iisdem causis remotis excitabilia, & simili methodo curata. Rejeda ergo veterum sententia, ut veram eruamus causam; videtur certe hic peccare acidum vitiosum & à naturali statu degener. Hoc monstratur. 1. Quod scorbuticæ & hypochondriacæ huic malo obnoxia sint, & à purgante etiam levi ejus periculum subeunt. Quin & Hypochondriaci eadem patiuntur symptomata. 2. Sanguis Hystericarum in præcordiis stagnans anxietates & syncopen insert; quin et emissus grumofus deprehensus fuit. 3. Rejeda per vomitum arte sive sponte, sunt *æruginea, porracea*, in quibus peccat primario acidum præcipitans bilem in istum virorem. 4. Dulcia facile aciescentia passionem hystericam insigniter exacerbare solent. 5. Remedia acidum destruentia, paroxysmum & præcavent & curant. Quod autem præter hoc acidum etiam adsint spasmi & motus convulsivi tam partium abdominis quam thoracis & laryngis, patet. 1. Ex Convulsionibus Epilepticis in fine & statu paroxysmi. 2. Ex sensu globi agitati in abdomine, qui videtur esse plexus nerveus meenterii major cum partibus vicinis convulsus, in globum contorsus, & fursum versus retractus. 3. Risus involuntarius oritur ex convulso diaphragmate, & hinc per commercium nervorum intercostalium reliquorum

quorum musculorum thoracem moventium, unde difficilis respiratio & dolor in star cinguli in regione diaphragmat s. i. Dolores lancinantes & contorquentes abdominis spasmos testantur, sicut sonitus & murmura a flatibus in intestinis convulsis genitis & varie oberrantibus procedunt. Pro *Causa* itaque combinandum est acidum peccans cum inde natis spasmis.

Modus fiendi hic est. Acidum vitiosum five errore stomachi five errore pancreatis genitum, in intestinis cum bile effervescens, copiosos flatus generat, unde sonitus & borborygmi: Et ulterius procedens coagulationes & stagnationes sanguinis circa præcordia generat: tandem ex irritatis ab isto acido partibus nervosis spasmi interni & membrorum externorum convulsiones oriuntur. Præcedunt hæc abdominis symptomata si paroxysmus ex usu dulcium, nephritide, aut commotione acidi in primis viis excitetur Si vero odores, terrores aut ira paroxysmum excitent, tunc præcedunt nervorum symptomata, nempe scotomiæ, varii colores præ oculis, &c. ex forti enim spiritu agitatione, succedit eorundem motus expulsivus imprimis in nervis intercostalibus & pari vago, & sub progressu spasmi abdominis & thoracis, et ex cordis musculo convulso huius palpitatio & compressio: Tandem ratione spasmodum abdominis pancreas & porus bilarius conquassata effundunt suos succos. Variant autem symptomata pro variis furculis nervorum affectis: Sic si plexus Stomachi & lienis afficiuntur, urgent horum Symptomata. Affligunt hæc Symptomata potissimum mulieres, quia horum systema nervosum est magis delicatum & facile commovetur: sic literati, quorum spiritus magis sunt volatiles, etiam cephalalgiam aut angustiam præcordiorum ex odoribus fortibus patiuntur. *Odorifera* enim spiritus delicatos in naribus commovent & in spasmodum Convulsivum cogunt; quin & spiritus circa genitalia afficiunt, quia subinde genitalibus admota conferunt, & notum est *Zibethum* voluptatem coitus intendere: accedit odorum vis dum cum aere attrahuntur, unde motum sanguinis per pulmones impeditum, nunc sanguinem alterando magis impediunt, nunc sale suo vol. acidum corrigendo restituunt. Interea monendum est liquorem seminalem retentum & corruptum, item mentrorum suppressionem, spiritus animales pervertendo & succos reliquos inquinando, interdum rationem fomitis morborum obtinere, licet immediata causa acidum existat. Hinc gravidæ fiunt interdum hysteriæ; & quædam hysteriæ excretionem seminis levantur. *Passio* utique *Hysterica* non differt ab *Epilepsia*, nisi quod illa internas, hæc externas, occupet partes; rec a Colica, Malo Hypochondriaco & Scorbuto, nisi symptomatum variatione. In prognosi; Malum hoc longe periculosius est prægnantibus & puerperis, quam aliis mulieribus. Si sternutatoria fortia in Paroxysmo sternutationem excitent, bonum; si contra, malum est signum.

Cura. In Paroxysmo, Quoad externa, mox admoveantur naribus *Castor. Asa fetid.* aut fiat suffitus ex *plumis accensis perdicum*. Verum habeatur ratio idiosyncrasie, quibusdam enim magis placent *suaveolentia*. Interim *suaveolentia* interiorius assumpta non lædunt, licet naribus admota nociva sint, ut *Moschus, Zibeth, &c.* Optime admove-

tur naribus *spir. sal. Ammon. fort.* Interea vulvæ in loco clitoridis illinatur *Bals. apopleß. Zibeth. Moschus*, aliæque *suaveolentia*; vel quod melius est vellicentur pili pubis ubi facile ad se redeunt. *Sulphur ascensum* non suaderem, nam parit difficultatem anhelitus. Facit huc suffitus per infundibulum utero exceptus, ex *Verruc. equor. Zi. aff. fatid. Zi. Ungul. Caprin. Zii. M. de quo incend. Zi. ad Zi.* Si hæc non sufficiant, inspirentur in nares repetitis vicibus *sternutatoria* ex *Castor. Zi. Piper. long. gr. x. Helleb. alb. Zß. Pyrethr. gr. v. M.* Inter ea quæ regioni umbilicali inungenda sunt, eminet *Galbanetum Paracelsi*, imponendo desuper laterem calefactum: Mihi in usu est *ol. Dest. Succin.* cum dimidio *ol. dest. spic. umbilico & scrobiculo cordis* illinendum, desuper imponendo Emplastr. ex *Galban. cum Extract. Castor. & Croc. & ol. dest. succin. & spic.* Cum his subinde egrigium præstant *Clysmata* ex *specieb. carmin. arom. cum ol. dest.* aut horum loco *sal. volat.* conferunt intestina evacuando & promovendo flatuum expulsionem. Cum his usurpantur cincturæ regionis hypochondriacæ cingulo ex *corio humano* aut *cervino*, aut alio quovis; quo laxiores enim sunt mulieres, eo magis urgent respirationis symptomata.

Quoad *Interna*, conferunt *salia vol. oleosa*, imprimis quæ sudorem movent, acidum corrigen tia & flatuum proventum prohibentia: quibus adduntur subinde *Opiata* ad impetum spasmi coercendum, et *Camphora*, illis qui hanc ferre possunt. In usu sunt omnia *aromatica*, v. g. *Zedoar. Levist. Pulg. Bacc. Fanip. Castor. Aff. fatid. Crocus, Rosmar. &c.* Sed magis immediate agunt *salia volat.* v. g. *mixtura ex sale vol. succin. cum Castor. & Opio*; item *spir. sal. Armon.* rite præparatus, omnia *succinata*, imprimis *ol. succin.* quod tamen nimios ructus ciere solet. Optimum est *ol. Castor.* item *Essent. Castor.* cum *sale volat.* parata. Huc faciunt *fuligo furni a Zß. flor. sulph.* in eadem dosi, imperando sudorem; *troch. de Myrrha, tinct. gran. actes ad cochl. ii* in paroxysmo expectando sudorem; item *tinct. langii ex casto. & aff. fatid.* beneficio *sal. tart.* Nulli Remedio cedit succus *lierc. equin.* expressus calide propinatus. In extremo casu tentanda sunt *Vomitiva*.

R. Aq. Menth. flor. sambuc. & Matricar. an. Zi. Essent. Castor. Ziß. Sal. vol. succin. gr. xiv. Laud. hyst. gr. x. Syr. Cort. Aurant. Ziii. M. detur coctuat. addi poterit Liq. CC. aut Spir. Sal. Armon.

S E C T. IV.

De Affectibus Viri Admissionem & Conceptionem ladentibus.

A R T. I.

De nimia angustia vel apertura vaginæ, & Procidencia Uteri.

Nimiam vaginæ angustiam viri introitum prohibens curatur subinde repetito negotio; saltem per speculum matricis. Si membra sint occlusa, methodo chirurgia tractatur. Si coalescat vagina post excoriationem citra lesionem non curatur, quæ tamen etiam maxime

ime dubia est. *Vagina nimis patula* curatur beneficio *balneorum* aut *infusionum adstringent.*

Procidencia uteri nil aliud est quam prolapsus sinus pudoris, ipse enim uterus adeo firme connectitur circa *Os sacrum*, & cum intestino recto, &c. ut extrahi nequeat citra insignem violentiam externam et patientis interitum. Fit autem prolapsus vaginæ uteri, 1. Quando tota nimis laxata, v.g. à partu difficili, &c. globose propendet cum foramine in medio, quod falso pro uteri orificio interno habetur. 2. Quando rugæ vaginæ in qualibet parte laxatæ aut erosæ sunt, adeo ut sanguis alique humores partem relaxatam distendentes, eandem in forma corporis rotundi, annexi angusto collo, interius se abscondenti, extra corpus propellunt. *Causæ* sunt, hæmorrhagiæ uteri, fluor albus diuturnus, & similia. Interdum excrescentiæ rugosæ vel carnosæ abscissione curatæ pro uteri prolapsu habitæ sunt. In *Prognosi*; si inveteratus sit, aut per impetum obstetricis fiat, vix curabitur: Si sit a causa interna facilius eo qui fit per violentiam externam. Subinde metus est, ne in ulcera abeat aut ab aere externo inflammetur & gangrænam concipiat.

Cura. Reponatur & firmetur pars laxata, idque cito ne ab aere aut urina alteretur. Fomentetur nempe aliquamdiu decocto *Rorism. salu. absinth.* in *Vino vel Aq. ferrar.* & cum linteo dicto liquori intincto digito circumvoluto reponatur, ægra supine iacente, clunibus capite superioribus. Pro hoc scopo commendant *suffitum pellis anguillæ salinæ*, in fumo exsiccatæ, & pulverisatæ; item *pingued. ursin.* aut *erinac.* ossi sacro, et circa os coxendicis illinend. item mulieris terrefactionem; et *cucurbitulas* majores cum flamma inguini umbilico et sub mammis appositas. Uterus repositus firmandus est *fomentis adstringent.* vel *injectionibus*, ex decocto. *gal. fol. querc. cort. granat. & alchym.* in *aq. ferrar.* addito pauco *aluminæ* modo partes sint indolentes & non excoctatæ; et pro usu interno decoct. vulnerar. add. 4 *sem. cal. maj.* ne flatus intestina distendentes uterum denuo prolabi faciunt. Si usurpentur *pesti* sint parvi, ne fluxum album irritatione molis excitent. His add. *suffit. ex acet. succia. thur. mastich.* et *gum. Junip.* item *Empl. ex Opapan. galbanet. racamah.* umbilico aut ossi sacro applicand. His irritis gestetur semper (extra tempus congressus) *gobus cereus* lævis vaginæ uteri intrusus, cum filo alligato.

A R T. II.

De Inflatione et Hydrope uteri.

Leditur *Conceptio* quando depravatur et falsa est, ut in *inflatione uteri*. *Signa autem veræ conceptionis*, sunt uteri orificii interni clausura, mensium retentio (nisi in sanguine serosiore aut turgidiorè præditis, idque sub primis gestationis mensibus) horripilationes post congressum, *Pachemata Hysterica* in *Cacochymicis* circa primos menses; *Appetitus varius* et *dejectus*, vomitus matutinus, gravitas capitis & dolor dentium primo mense, tumor sursum tendens primo circa lineam albam apparens, circa medium gestationis tempus perceptio motus foetus in principio subfultorii. Serosiores quidem et ætiores minus percipiunt ejus motum. Interea consideranda est *Idiosyncrasis*, plerumque enim mulieres certa habent signa sibi propria, adeo ut quæ semel conceperunt, alio tempore vix falli possunt.

Inter

Inter falsos conceptus occurrit *Inflatio uteri* à flatibus in ejus cavo collectis. Uterus nempe inflatus sensim intumescit, cum mensium suppressione, lacte in mammis, et tandem flatus erumpunt nunc confertim nunc sensim. *Causa* frequentissima est aer frigidus susceptus post partum vel abortum, item in uberiori mensium fluxu. Distinguitur a vera conceptione in eo, quod tumor non æqualis sit, & successive accrescens, sed nunc major nunc minor pro flatuum vi elastica; quod magna sit moles cum levi pondere & renitentia instar tympani. In *Cura*, habenda est ratio digestionis primæ læsæ, usurpando debita *alterantia* et *laxantia*. Hinc conducunt *Carminativa*, in specie omnia *Castorina*, *decoct. rad. Zedoar. Gentian. matricar. et β. chamom.* item *ol. destil. sapphir. chamom.* Externè fumus *n. m.* per cannulam utero exceptus, *Empl. ex galban. & racamah. malax cum ol. dest. chamom. vel fœnic. vel Cumini & Cera.* Ratione stomachi præ cæteris convenit *decoct. Sassafr. cum Carminativis*, et ab omni pastu *Zedoar. et Cardamom. cum Eleosach. Caryoph. Mac. &c.*

Hydrops Uteri seu liquor flavescens in ejus cavo contentus, distinguendus à *mola aquosa*, affectu frequentiori, in quo liquor albus nonnihil viscidus in membranis distinctis in variis vesiculis coacervatur. Interdum, hæc cum gravidatione jungitur, & subinde aliquot septimanis ante foetum effluit sine noxa; & oriri videtur ex abundantia liquoris chylosi nutritivi qui non totus in alimentum foetus cedens talem *melam* constituit; vel forsan ex Lympha in vasis lymphaticis obstructa. Oritur alias ex suppressis mensibus vel lochiis imprimis in non lactantibus; quo in casu interdum per metastasin materia serosa in omentum, duplicaturam peritonæi, &c. transfertur. Distinguitur a vera conceptione ex eo quod tumor non anteriora versus sed æqualiter abdomen occupet, quod absint symptomata digestionis, &c. aut saltem circa medium gestationis tempus non cessent, nec percipiatur motus foetus. In *Prognosis*, post fluxum aquæ, tandem intereunt. In *Cura*; si adsit foetus, *diuretica* non sunt tuta, saltem blanda *hydragoga* concedantur: Si absit foetus, mature dentur valida *purgantia* cum fortioribus remediis *meneses & sætum stimulantibus*; et *Clysteres fortiores* vaginæ uterinæ injiciantur.

Læditur porro *conceptio*, in *superfatatione*, quando una vice fecundatur ovulum in testibus fæmineis à spiritu genitali seminis masculi, crassa ejus substantia penitus extra uterum delabente: Et post aliquot menses aliud ovulum de novo fecundatur, quod suo tempore alium foetum suggerit vitalem. Succedit *Sterilitas* ab ovarii mala dispositione, angustia tubarum, defectu succi nutritii in ovulo, laxitate uteri aliisque causis oriunda. In hujus *Cura*, præmissis universalibus, conducunt uterum confortantia & ad venerem stimulantia; et externè, *Thermæ* tam naturales, quam artificiales aromaticæ, formicæ, &c. Interdum læditur *Conceptio* à *Mola* seu informi substantia; quæ si foetum comitetur, expectandum est tempus exclusionis foetus; sin secus, mature expellenda est remediis emmenagogis et foetum pellentibus; præparato prius utero per externa emollientia et lubricantia.

S E C T. V.

De Morbis Puerperarum.

A R T. I.

De Lochiis Retentis.

Quando in partu separatur *Secundina*, effluit ex utero copiosus sanguis, *lochia* dictus, idque per 3 vel 4 dies, imprimis si nulla insignis præcesserit sanguinis iactura in gestationis tempore. Lactantes autem & quibus alias parcius fluebant menses, minus evacuant. Postmodum effluit liquor aquosus sanguine saltem tinctus, licet subinde simpliciter aquosus sit, ad dies 6 vel 7.

Imminutus lochiorum fluxus horrores, rigores febriles, æstus, dolorem tumorem et duritiem abdominis, cephalalgiam, difficilem anhelitum excitat, ex grumescencia sc. sanguinis in utero retenti. Ejus causæ sunt, vel tristitia, metus, aliaque pathemata spirituum impetum minuentia; vel aer frigidus in utero sanguinem coagulans.

Cura. Fiat V. S. in pede, aut applicentur hirudines labiis vulvæ: Si fluant Lochia sed non sufficienter, applic. cucurbitulæ suris vel interiori femorum parti. Deinde propinentur Menses et foetum pellentia, inter quæ eminet *Myrrha*, tam in *substantia* quam *essentia*; hinc mistura *Timæi* ex *Myrrh.* *Castor.* *succin.* et *Croc.* in convenienti vehiculo dilutis. Item *Pulv. Zedoar.* *Elix. propr. f. ac. spir. sal. Armon.* Egregium est decoct. *st. chamom.* & *Cort. aurant. sicc.* in *cerevisia*. His addantur grumos solventia, viz. *Sperma ceti* cum pauco *Castor.* item *ocul. canc.* cum *aceto*. Externe illinatur abdomen calide ab umbilico ad pubem oleo *cheiri* add. *ol. dest. succin. junip. spic.* Hinc imponantur 2 sacculi calefacti ex *absinth. marricar. menth. puleg. rad. angel. et sem. 4. cal. maj.* Et fiat suffitus ex *Myrrh. Bdell. succin. & imprimis Colocynth.* Si adsit suppressio alvi injiciantur Clysteres acriores.

Rx. *Borac. Ven. ℥ii. Myrrh. gr. xiv. Croc. gr. vi. M. Pro 2. Dos.*

A R T. II.

De Lochiorum nimio fluxu.

Lochiorum fluxus nimius vires in partu debilitatas ulterius labefactat. Hujus causa sunt, 1. Sanguinis turgescencia et corporis incalescentia, v. g. ex spirituosorum liquorum et foetum pellentium remediorum abusu. 2. Sanguis serosior aut acrior. 3. Læsio uteri, imprimis ex placenta avulsa. 4. Irritatio uteri a sanguine grumoso vel frustulis placentæ retentis, vel mola.

Cura. In sanguinis turgescencia convenit V. S. in brachio, ut et blanda acida; in ejus serositate sudorifera; in læsione uteri decoct. *cheref.* item *Plantag. Cydon.* aliaque vulneraria blanda; in irritatione uteri, ejiciantur irritantia potius per aromatica, v. g. *Bistort. major. puleg.* quam foetum valide pellentia. In genere in quocunque fluxu conveniunt *Lap. hæmat. coral. bol. armen. terr. sigillat. aliaque martialia et terrea*; item troch. de *carabe* in vino austero acidulo; *coral. rub. cum succ. granat. acid. recens. expr. succ. vel syr. portulac.* In graviore morbo egregia sunt *Liq. Mart. silar. ad gr. x. & tinct. sulph. vitriol. ad xxx. & instar ultimi refugii alum. ad ℥i. in Conserv. Ros. r. vel rad. symph.* Externe ubi applic.

applic. Aq. sperm. ran. cum aceto; & lumbis catapl. ex fulig. cum acer. ros. & album ovor. item injection. decoct. plantag. & portulac. in aq. ferrar. imprimis ubi suspicio est uteri læsi. In sanguinis orgasmo applic. mammis epithem. frigida ex aceto aq. sperm. ran. suc. semperuv. & nitro; vel cucurbitulæ cum magna flamma.

Rx. Aq. tenell. CC. ℥iii. Suc. Cydon. rec. ℥i. Coral. r. præp. 3℔. Laud. Op. gr. 1℔. Syr. Cydon. 3vi. M. detur coctilem, in irritatione uteri a grumis sanguinis.

A R T. III.

De Doloribus post Partum.

Dolores post partum sunt vel veri qui uterum, vel nothi qui intestina, mesenterium, partesque connexas per consensum afficiunt; verorum Causa est continuus spasmus uteri irritati. Causa autem irritationis uteri est, 1. Frigus externum sanguinem grumefaciens. 2. Violenta placentæ avulsio, vel mola aut frustum secundinæ in utero relictum. His adde flatus qui dant dolores distendentes, et in specie lochia supprimunt. Nothi sunt nil aliud quam tormenta Colica & Iliaca, oriunda ex spasmis contentorum abdominis, propter excreta & retenta ante partum, vel effusionem succorum in intestina, ubi effervescunt. In Veris loca magis inferiora affliguntur. In Prognosi, Ad Anxietates, Febrem periculosam, Convulsiones, Deliria, Virium prostrationem, disponunt.

Cura. In retentione sang. grumosi nil melius decoct. & aq. charref. cum sperm. cet. In læsione uteri Corall. blanda martialia, & hamat. In genere confert pulv. & spir. secund. human. Nobile est decoct. essent. & ol. dest. saphir. Chamomillæ Rom. Hinc Zedoar ad 3i in vino calido; Castor. sem. 4. cal. maj. & in graviori malo parum de Opio, ubi Lochia non sunt suppressa. Externe applic. abdomini fomenta vel sacculi ex artemis. matric. puleg. & chamom. in vino coctis; vel liniment. ex axung. castor. add. ol. destil. spic. fuccin. cumin. angel. & Zibetho si poterit ægra odorem ferre; vel Empl. de Galban. malax. cum ol. dest. chamom. vel catapl. seq. Rx. Cep. iv. coq. in s. q. aq. add. fl. chamom. m. i. sem. lin. et cumin. contus. an. m. i. farin. hord. q. s. cum aqua dicta f. Catapl. Si dolores oriantur ex inflammatione uteri, optimus est suffitus ex n. m. Si sunt Nothi curantur Clysmatibus Carminat. uti etiam Zedoar.

Contingit interdum tumor pudendorum & inguinum, in quo casu nil melius fotu ex fl. cham. et samb. in vino coctis. vel catapl. ex beccab. contusa cum fl. cham. calide. Si in partu lædantur pudenda applic. linim. ex ol. hyper. & ros. cum integris ovis. Si contrahant fissuras, Rx. Bals. Peruv. ℥iii. Axung. Poic. ℥iii. ol. vitel. ov. ℥iij. Tereb. Ven. ℥i. M. et cum plumaceolis impone fissuris.

Si in partu difficili rumpatur vulva insperg. rimæ pulv. consolid. maj. & blande illinatur bals. per. & bals. sulph. tereb. cum album. ovi. Hinc anfulis applicatis & invicem connexis ad se ducantur labia vulvæ ruptæ. Si neglecta ruptura cicatricem induxerit, abscindatur pellis cicatrifata, deinde per filum acu transfixum firmius iungantur labia; huic impon. seq. balsam.

Rx. Gum. Helen. ℥ii. Terebinth. Ven. ℥iii. Ol. Hyper. ℥iij. san. drac. myrrh. an. ℥i. Liquefiant amix et fiat l. s. balsamum.

A R T. IV.

De Lypothymia, Diarrhaea, & incontinentia aut suppressione Urinae, in Puerperis.

Lypothymia in & post partum Passiones hystericas praecedunt, adeoque ocyus removendae *Spir. sal. Armon. et Liq. CC. succin.* in vehiculo calido. Sin vero *passio hysterica* cum imminente morbo acuto compleretur, cauti simus in *Remed. volat. exhib.* adeoque conveniunt potius temperata ex *Myrrh. Castor. sal. card. b. &c.* Anxietas stomachi & praecordiorum quae passionem hanc comitatur, distinguenda est ab anxietate illa cum difficili anhelitu juncta, quae puerperium, propter peccus repletum, & vitiata sanguinis fermentationem praecedere solet.

Diarrhaea superveniens lochiis recte fluentibus blandis *sudoriferis* et stypticis compescenda; si vero lochia ex parte vel ex toto suppressa sint, relinquenda est, quia saepe per *diarrhaeam* evacuantur *Lochia*. Si diarrhaea juncta sit morbo acuto seu maligno, sistenda est per *sudorifera fixa*, addito paulo *laud. op.* hinc *stiptica*.

Si Sphincter vesicae in partu laedatur, sequitur *Incontinentia Urinae*, saevissimum symptoma; quod si inveteratum est, nisi forsitan *Itherma* aliquid conserant, incurabile est, imprimis si cicatricem contraxerit sphincter ab obstetricum unguibus dilaceratus. Si recens est, conducunt *injectiones et linimenta vulneraria*, speciatim *buson. vivi* in olla recalcinati & stomacho appensi.

Grumi sanguinis in vagina vel aliis locis haerentes curantur per *interna grumos dissolventia, Clysmata acriora, & ol. scorp.* externe illitum.

In vagis post partum doloribus saepe sufficit *ung. ex sperm. cet.* cum *ol. n. m. exp. cera* & paulo *croco* calide abdomini applicatum.

A R T. V.

De Febre Lactea, morbis Acutis & Purpura Puerperarum.

IAc in mammis congestum 3 vel 4 die aestum febriem insert, qui terminare debet per sudorem & Lochiorum fluxum, hinc conveniunt *Antim. diaph. & myrrh.* item *Emuls. ex sem. C. B. & napi* cum *myrrh.*

Morbi puerperarum Acuti ut plurimum sunt maligni; in quibus respiciendum sedulo ad lochiorum fluxum, & ad primas vias, quarum succi ex retentis mensibus alterati & circa partum commoti, varia abdominis symptomata inferunt. Si supprimantur *Lochia*, ocyus revocanda; si jam recte fluxerint & fluere desierint, sudor provocandus est. Cavendum etiam ne lochiorum nimius fluxus malignitatem augeat. Conveniunt itaque in genere *sudorifera* additis blande lochia stimulantibus, ne nempe diaphoresi supprimantur; aut si nimis fluant, adstringentibus. In penitus suppressis, fortissime provocandus sudor per *fixa ex Antim. Myrrhata, succinata, CC. &c.* imprimis *Cinnab. Antim.* cum *sal. vol. succin. & Sal. vol. CC.* In his enim Febribus primum curationis punctum consistit in sudoris legitimae provocatione. Purgantia noxia sunt, immo et *Clysmata*, adeoque 2do vel 3tio puerperii die, si suspicio est imminere morbum malignum, eluantur

antur primæ viæ v. g. *Pil. Pest. Russi*. V. S. nociva est, nisi in sanguine. is juvenclis mox in principio suppressa lochia V. S. in talo postulent, præmissa V. S. in brachio. Si quidem Lochia suppressa sint, præmissa V. S. conven. *grumos dissolv.* & effuso sudore subinde lochia stimulantia, v. g. *myrrh. castor. sperm. cet.* Ad sitim tollendam acida utero inimica et lochia sistentia, minus conven. præstant itaque blandiora ex infus. *fl. Viol. Cyan. & Aquileg.* in *Aq. Card. b.* cum *pauco spir. sulph.*

Inter omnes puerperarum febres pessimæ notæ est *Purpura*, partim ex scorbuto oriunda, unde *Antiscorbutica* insigniter promovent excretionem. In tempore ebullitionis, conven. *compescentia & blanda diaphor.* addit. *tantill. myrrh.* vel *sal. alicujus vol.* Ubi imminet excretionis tempus, conven. *Cinnab. Antim. CC. solar. Bezoar. miner.* cum parca quant. *sal. vol. CC. & Succin.* In progressu egregia est *tinct. corall. antiscorbutica*; vel seq. mixtura. *R. Aq. Scord. Scorzon. an. ʒiʒ. Spir. Cochlear. ʒiʒ. magist. coral. cum suc. citr. antim. diaph. an. ʒʒ. Syr. de Calend. ʒvi. m. cap. cochlearim.* Tandem *Emuls. ex sem. c. b. nap. aquileg. & Citr. cum Myrrh.* quæ potenter expellunt. Cautissime interim à frigore caveatur, hoc enim difficilem respirationem, anxietatem, diarrhæam, &c. inducit. Si incipit prurire purpura, & sub forma squamarum decedit, continentur *Remedia Antiscorbutica*.

S E C T. VI.

De Vitiis Lactis.

Materia Lactis est Chylus ex sanguine arterioso per glandulas mammarum transcolatus, & a lymphâ acidula præcipitatus. Vitiatur autem quando deficit, abundat, aut corrumpitur. *Deficit*, in nimis macilentis ex defectu alimenti, uberius per lochia purgatis, nimio sudore aut potu, mammarum scirrhus, aut nimia adstrictione cum virgines pectus constringunt aut externa adstringent. admovent; item in suctionis defectu. Curatur *Lactis defectus* exhibendo *villum chylosum, decoct. fl. sambuc. in lacte vaccin. Decoct. summitat. & sem. fœnic. item sem. anis. & ejus Ol. still.* Egregius fit *Pulvis ex Lact. Lun. ʒii. Crystal. præp. ʒi. Ol. still. anis. fœnic. an. gr. x. M. F. Pulv. pro 2. dos. cap. in decocto fœnic.* Externe applicantur *fomenta Emollientia*, quo facto fricentur mammæ moderate cum Pannis asperis.

Lactis nimia abundantia, oritur ex uberiori alimentorum digestionē, laxitate glandularum copiosarum, et volatili acido lac ex M. S. præcipitante. Subinde dolores in axillis et in dorso infert, unde et mulieres utero gerentes dolorem dorsi patiuntur, qui evanescit sub lactis per mammas exitu. Licet in se non sit malum, curanda est attamen, ne lac in mammis coaguletur: Pro quo scopo conven. *sem. vitic. coriand. & myrrh.* Externè *Catapl. ex pulv. cumin. cum aceto*; item *forus ex rad. ap. sem. cumin. & coriand. in aceto & vino coctis*, addito pauco *alum.* Eminet *Alfina contusa*; item *Cicuta* et *mentha* recenter contusa & mammis applicata. Conducit etiam Lac emulgere in ferrum candefactum. Dicta *lactis proventus* impediunt: Sin vero hactenus *genitum*

nimm fit Lac, continuetur blandus sudor, & tegantur integræ mammae, Empl. de sperm. Cer. Myns. Applicentur etiam sacculi pollicis crassitie interpassati ex coryz, vel milio contus. probe calefacti crebrius repetendo; sic enim lac fluidum manet & sponte per papillas emanat.

Corrumpitur Lac imprimis in coagulatione, quæ oritur ab assumptis vel applicatis aerbis austeris, diutiori in mammis retentione, spirituum defectu in animi pathematibus eorum motum turbantibus; sic enim acidum lactis fit manifestum. Distinguitur tumor coagulationem sequens, à tumore seu distensione a lacte nimio, in eo quod mammae distensæ æqualiter durissimæ sunt; tumor autem coagulationis inæqualis est, nunc simplex, nunc aplex aut 3plex, in principio sine dolore. Cura. Lac nondum concretum ocyus emulgeatur, saltem exsugatur; deinde propinentur sudorifera volatilia, imprimis spir. sal. Armon. probe rectif. ad 3i. Ubi sudaverint, mox imponatur calide integræ mammae Empl. de Galban. Crocat. Myns. cum ana Gum. Ammon. cum sacculis jam dictis. Nisi sic dissolvatur coagulatum, intra 2 vel 3 dies supervenit Inflammatio cum rubore et sensu pulsationis, quo in casu frustraneus est discutiendi conatus; sed omnibus promovenda est suppuratio interne per sudorem provocatum ocul. canc. myrrh. & sal. Card. b. Externe illinendo mammæ calide cum spir. sal. Armon. ex calce viva et S.V. parato, addit. Croc. & Caryoph. dein imponendo dictum Empl. vel Empl. Diachyl. cum Gum. Si appareat tuberculum et omnia sub eo sint molliora, aperiatur cultello. Alias promoveatur ulterius suppuratio Catapl. ex rad. Ireos Cep. assat. an. 3iii. Ferment. 3ii. Vitel. ovor. no. iii. Axung. Porcin. rec. sine sale, Ol. ros. farin. fab. sem. lin. an. 3i. M. Cataplasmata ex mica panis cum lacte & succ. Apii, faciunt dolores. Factus abscessus mundificetur instillando Ol. momord. per infus. vel Bals. sulph. cum ol. papav. seu. amygd. d. Distinguenda inflammatio vulgaris mammarum ab Erysipelate, subito post terrorem, &c. ingruente, primo cum horrore, postea gravi æstu, mamma rubra calida coccinea, et dolore lancinante pungente in ejus superficie. In quo Casu, emulgeatur Lac, propinentur dum calor durat sudorifera fixa ex Antim. diaph. Sal. Card. B. CC. s. igne, &c. Externe applicentur crebro sacculi interpassati ex fl. sambuc. irrorati S. V. rectif. & suffumigati pulv. Succin. & Thuris. In graviore malo applicetur Empl. ex Theriaci cum sale absinth. Item Rob. sambuci calidissime, repetendo omni hora. Interea sedulo provocetur sudor, imprimis in mammis, linteis calefactis probe tegendo, &c. Sin fuerit Inflammatio mammarum ex alijs causis, dissolvatur ocyus applicando papyrum cæruleam, prope calorem qui est ex Lebate, melle virgineo illitam; in graviore malo Catapl. ex farin. fab. Lupin. & lentium in aqua & aceto coctis, addito pauco album. ov. Si superveniant scirrhi, indolentes sunt si a causa externa, interdum vero dolentes si ab interna pedetentim procedant. Hi ad Cancrum degenerant, adeoque relinquendi ne exasperentur. Illi curandi, fovendo mammam aceto super lateres calefactos effuso, & dein. applicando Empl. de Rin. cum mers. duplic. item R. Diachyl. magn. Empl. de melil. Ceron. an. 3i. Gum. Ammon. in aceto solut. 3vi. M. & impone.

S E C T. VII.

De Regimine Fœtus, Et morbis Infantum.

Fœtus ablutus assumat *ol. amygd. d.* cum *sacch. penid.* vel *syr. cicor.* cum *rhobarb.* ut ejiciatur mucus stomachi et meconium, alias lac inquinantia. Post xxx horas (vix prius) sugat *colostrum matris* quod laxativum est & sordes primarum viarum abstergit. Sit lac mulieris sanæ; nulla autem ex odore, sapore, colore lactis, petenda sunt signa. Lactet nutrix annuo spatio, idque utraque mamma, & vitando candelas aut fenestras ad latera, alias lusciosus evadit infans. Ablactetur denique sub incremento lunæ tempore vicario intra magnos mundi cardines. Morbi quibus obnoxii sunt *infantes* originem trahunt, ex 4 *Causis*, nempe *Retentione meconii*, *inibita transpiratione insensibili*, *vitiis Lactis*, & *Erratis Pultis*. De his ordine dicendum.

Meconium in Intestinis Crassis, &crementa variegata in ventriculo & intestinis tenuibus, alvum adstringunt, lac corrumpunt & ejus distributionem impediunt, tormina et epilepsias inferunt; adeoque partim vomitu partim secessu expurganda veniunt. Præ cæteris recrementis male audit *Meconium*, seu crudus caseus a substantia nutritiva separatus, acore stomachi infectus, a bile nigro-viridescentem colorem trahens, & in cellulis intestinorum sub mora firmitus coagulatus.

Transpiratio insensibilis summe necessaria est Infantibus, cum copioso sustententur nutrimento. Impeditur autem præcipue a crusta viscida illorum corpora obducente, à liquore nutritivo in quo natarunt orta. Hæc enim inhibet transpirabilia, adeo ut sub poris cutis ubique hærentia, cum sint naturæ salinæ, acrimoniam facile contrahant acido salis. unde cutanei affectus efflorescunt, nutrimentum partium corrumpitur, et harum seimentum nativum destruitur, imprimis si concurrant digestionis primæ aut lactis vitia. Si hæc enim absint vitia, temperata magis & pingua sunt retenta, quæ putrefacta superveniente alcali in animalcula pedetentim emergentia degenerant.

Lactis Vitia sunt varia. I. *Quando alienum est*, unde vitia tam materialia quam moralia in infantibus oriuntur. Cum enim in omni muliere specialis sit fermenti stomachalis differe tia & idiosyncrasia, lac mulieris a icnæ, in stomacho infantuli lacti suæ matris assueti, alterationem infert, digestionem turbat, & distributum crasin sanguinis exindeque fermentum vitale & mores immutat: Accedit quod matrum opipare viventium lac nutritivum sit, illud autem nutricum pauperularum & quibuscunque eduliis a vide vescentium cacochymicum existat. II. *Quando Morbosum est*, notum enim Lithiasin, scorbutum, luem veneream, & quæcunque semina morbosa ex nutrice laborante in infantem derivari. III. *Quando nimis Nutritivum, Pingue & Butyrosom* est, imprimis in principio; infans enim tenui nutrimento in utero affectus, Lac spissius & magis & etum digerere nequit, unde coagulatur lac in stomacho & cruditati acidæ promptissimam suggerit occasionem. Commode itaque natura. *colostrum* suppeditavit quod serositatem suam salina stomachum, intestina & vias urinarias abstergit, & simul pri-

his 4 diebus tenuitate sua nimis negotii stomacho faciscit, donec lacti successive pinguescenti adsuescat; propinent ergo matres suis infantibus *Colostrum*. 4. Quando *superflue ingeritur*, ad quemcumque ejulatum mammas admovendo, & priori lacti adhuc crudo subacido nondum concocto recens affundendo, unde grumescit, & pylorus irritatus aut vomitum excitat; aut pertinaciter se stringit: Et hinc in stomacho retenta in liquamen putridum, nidorosum, viridescens degenerant. 5. Quando depravatur per malam nutricis dietam; idque 1. Per assumpta acida quæ lacti vestigia sua, utut abscondita, relinquunt, unde tormina originem habent. Hinc gravidæ acida ingerentes fortum nanciscuntur epilepticum. Vinum itaque non semper prodest; quin & caseus, cerevisia non rite fermentat, fructus horæ, mustum, pruna, aliaque facile acescentia, licet nutrici innoxia, foetui tormiha & diarrhæas torminosas excitant. 2. Per affectuum exorbitantiam, terrorem, iracundiam, lac inspissantem & epilepsiam promptissime in foetu producentem. 3. Per fermentationem menstruaalem, item fecundum coitum horridam impressionem lacti insinuantem, & stomachum tenelli adeo lædentem, ut coagulum lactis, caseum nempe, per totam vitam abhorreat.

Errata Pulsis. 1. Quando paratur puls ex farina cruda cum aqua vel lacte subacta; unde fit pulmentum crassum viscidum acescens & lac matris butyrosus coagulans. 2. Quando Mulieres cacochemicæ pulsem saliva propria imbuunt, & postea in os infantis intrudunt; saliva enim talis est vis fermentativa ut promptissime quoscunque morbos propaget.

Patet itaque in genere *Causam proximam* morborum infantum esse *acidum vitiosum* in primis viis peccant. Lac enim & Puls farinacea quibus vescuntur, promptissime acescunt, et licet mater ab acidis abstineat, satis tamen est acidi in pane & cerevisia quibus necessario utuntur, quod, utut per se innocuum, data occasione se exserit, & infantem lædit. Verum est quidem, lac alias etiam larvas induere, quatenus nunc in stomacho nunc in intestinis à bile & succo pancreatico diversimode alteratur, utut frequentissimum ejus vitium sit coagulum acidum.

Hoc acidum membranas intestinorum lædens & lancinans, tormina; quæ subinde prodromi sunt *Epilepsie*, excitat, unde ejulatus, & excrementa alvi acidum spirantia & viridia; ex acido nempe cum bile permixto. Subinde excrementa sunt tantum grumosa, seu materia lactis ab acido coagulati; subinde virorem non contrahunt donec extra corpus aliquamdiu asservata fuerint, partim quia acidum in corpore in bilem non sufficienter egerit, propter lac continuo affluens & acidum temperans, partim quia finis effervescentiæ & præcipitatio (unde visor) nondum facta est, donec aer externus accedat. Grumi lactis viscidum Pylorum obstruentes *apepsiam*, & eundem irritando vomitus salubres, licet debilitantes, inducunt: Sin vero sine vomitu in stomacho hæcant, instar pastæ acescunt; flatus producant, & ex horum impetu difficilem respirationem, inquietudines, anxietates præcordiorum, contractionem pectoris: Ex hoc fonte deducendæ sunt *inflationes Hypochondriorum*, non secus ac flatus et symptomata hypochondriaca ex acido viscido vitio digestionis primæ oriuntur. Si hoc viscidum acidum circa superius stomachi orificium stabuletur, per consensum diaphragma irritat.

rir, unde oritur *singultus* subinde pertinax. Si in cavo stomachi flu-
 et, orificium superius stomachi & sub inspiratione diaphragma ir-
 ritans halitibus acrioribus *tussim* infert *stomachalem*, *humidam*, subinde
 non cessantem nisi superveniente vomitu. Rara est infantum *tussis sicca*,
 nisi interdum in inclementia aeris. *Asthmata* etiam infantum ex ven-
 triculi cruditatibus oriuntur; ut & *tussis dentitionem laboriosam sequens*, ra-
 tione nempe saliva copiosioris in stomachum defluxus, digestionem pri-
 mam onerantis. Si cruditates stomachi blandiores sint & dulciores, in
 lumbricos abeunt. Semina enim insectorum in farina & lacte inclusa,
 sub debiliore stomachi digestionem non rite subacta, concurrente blando
 loci tepore vivos emittunt foetus: Accedit temperata bilis acrimonia,
 alias succos a putredine defendens, in infantibus deficiens. Mucus hic
 acidus viscidus loco nutrimenti distributus, intestina incrustando, aut
 oscula & ductus lacteorum obstruendo, aut glandulas mesenterii infar-
 ciendo, *abdominis tumorem*, & *atrophiam* ex denegato nutrimenti tran-
 situ, infert; ut plurimum cum alvo laxiori. Si in M. S. distribuatur,
febres lentas vesperti exacerbantes, et lympham vitiando *tumores glandu-*
larum & affectus Catarrhales, inducit. Lympha hoc pacto viscidior
 & acida existens, non solum tumores glandularum ratione consistentiæ,
 sed & ratione acridinis *pruritus*, hinc *pustulas*, *favos*, *tineam*, *crustam*
lacteam & furunculos, in corpore infert; imprimis circa caput & col-
 lum ubi copiosæ sitæ sunt glandulæ; accedente interim ipso partium
 nutrimento non rite assimilabili sed volatili acore prædito. Hæc defæda-
 tiones, imprimis capitis, si materia acrior & tenuior sit, in ulcuscula
 saniola degenerant; in vero viscida et minus acrior sit, in crustas a-
 beunt crassiores, & semper fere his affectibus externis, glandularum
 in capite & collo & parotidum tumores junguntur; si insequantur aut
 recidivam aut pejorem affectum denunciant. *Crustæ Lactææ* quoad fa-
 ciem externam similes sunt *Variolæ* & *Morbilli*, quorum causa est cor-
 ruptum lac, & acor viscidus tanti in quam extra uterum infantem in-
 quinans; qui commota occasionaliter M. S. successive quasi coagulan-
 do effervescentias excitat febriles, donec succus inquinatus per vasa ca-
 pillaria beneficio glandularum miliarium excernatur, in pustulas coa-
 cervetur, ubi ulterius effervescendo in pus abeat, quod in crustam squa-
 mosam definit. *Pavor infantum in somno* oritur ab acido hostili ner-
 vos tenellos & subtiliores facile irritante, adeo ut ex horum momen-
 taneo nisu totius corporis insequatur concussio: Unde hic *Pavor Epilepsie*
 prodromus est, & quo propinquiores sunt partes fonti acido,
 in stomacho, intestinis & glandulis mesenterii stabulanti, eo citius con-
 vulsionibus epilepticis corripiuntur; hinc ramificationes paris vagi &
 intercostalis prius afficiuntur, & hinc tormina abdominis superveniunt;
 donec repetita talia pathemata in partibus internis reliquum systema
 nervosum in partibus etiam externis mediante spirituum motu explosivo
 afficiendo, *Epilepsiam Universalem* producant: Ulcera autem acidum
 ad extra derivantia epilepticos infantes liberare solent. *Febres infan-*
rum acutæ oriuntur ex corruptione lactis interna aut obstructione poro-
 rum cutis externa. Nam præter cruditatem acidam lactis & pultis,
 datur etiam nidorosa cum flavis excretis, non à bile tingente, sed à
 multiplici lactis corruptione colorem nactis. Hæc autem cruditas M. S.
 alterat eo citius quanto minus transpirant infantes propter neglectum
 banæorum; item linæaminum & aeris debiti caloris.

Cura. Quoad 4 Universales morborum fontes, 1. *Meconium* expurgat *Colosium*, vel huius defectu tantillum *mel. ros.* item *pulp. passul.* cum ana *styr. de cichor.* cum *rbabarb.* add. *Coral. & ocul. canc.* item *styr. de spin. cervin.* paratus cum melle loco *sacchari*, add. *ocul. canc.* 2. *Transpirationem* promovent *balnea aquae dulcis*, addito sapone & subinde *lixivio* communi, quod beneficio sui alcali etiam affectus cutaneos praecavet. Iteretur balneatio, alias flavi sunt coloris, item febribus & affectibus cutaneis obnoxii. 3. Emendentur *Lactis vitia* de quibus supra. 4. In *pulte paranda*, loco *farinae*, sumatur *panis similagineus* exsic. probe tritus cum *lacte* vel *aqua* addito vitello ovi & *sem. anis.* et non nimia quantitate propinetur. Ratione *succi acidi, viscid, pituitosi, serosi, &c.* haftenus geniti, mox a nativitate propinetur *Spir. Sal. Armon. Anisat. & Caryophilat.* item. *liq. CC. succin.* in *lacte nutrice*, vel *aqua*, vel *syrup.* *Menth.* aut *fenic.* Nec metuatur licet mire mutantur infantes sub huius usu, mox enim ad se redeunt. Accedunt alia *aromatica vel oleosa*; imprimis *sem. anis. a Zi. ad 3ß.* hinc *castor. myrrh. essent. myrrh.* cum *spir. sal. Armon.* parat. *Eliz. propr. s. acido*; item *theriac. vel mithrid.* ad gr. i vel 2. *Hilce acida* corrigentibus addantur *fixa acidum* absorbentia, viz. *Ocul. canc. margarit. coral. r. CC. s. igne, ebur, lap. bez. unicornu, dens hippopot.* & his jungatur parca dosis *salis vol. CC. vel sal. vol. cran. human.* Temperatus sic & resolutus succus acidus viscidus foras eliminetur per *Clysmata ex decoct. Chamom. acuata sale tartar.* & in affectibus dolorosis ex *lacte* cum *terebint.* & *vitel. ovi*; interdum necessaria sunt laxativa ex *styr. de spin. cerv.* vel *pill. 3 vel 4. muscerda*; item ex *Falap. pulv. gr. 3 vel 5. cum 3plo pulv. CC. præp.* Purgatio infantis mediante nutrice incerta est: *Scammon.* nimis acre est; et *manna* nimis fermentativa. Si vomitus postuletur, sufficit *pulv. rad. ireos fl.* ad gran. aliquot; vel *gut. 8 syrup. emet. Angeli salæ in Aq. menth.*

Rx. CC. s. igne 3ß. sal. Card. b. gr. xv. M. pro 2 dos. blande sudorem expell.

Rx. Ocul. Cancr. præp. 3ß. CC. s. igne Coral. r. an. Zi. sal. card. b. gr. xii. thur. gr. x. ol. dest. anis. gr. vi. f. pulv. in lacte, pulte vel alio vehiculo propinand. Loco sal. card. b. addi posset sal. vol. CC. vel cran. human.

Rx. Decoct. fl. Chamom. Zi. mell. Rutac. 3ß. Sal. tartar. Zi. Ol. dest. anis. gr. iv. f. Enema.

Quoad morbos infantum in specie. *Tormina* cum flatibus aut excretis viridiusculis levantur per *pulv. comp. supra præscript.* augmentando dosin. *ol. anis.* vel adendo *Castor. theriac.* aut *mithrid.* & his irritis *Spiritus & sal. vol.* Egregium est *aurum fulmin.* ad gr. i. vel ii. ad tormina et hinc *epilepsiam* amovenda. Propinentur hæc in *lacte* vel *aq. fl. til.* aut *ceras. nig.* Interea alvus servetur aperta, per *Clysmata*, ex *lacte & terebint.* si excreta sint tenuia, liquida, plus minus flava & podicem excoquantia; si vero viscida sint, ex *decoct. chamom.* cum *sale tartar.* Accedunt *inunctiones* scrobiculi cordis & umbilici. *Oleis dest. carvi, cumin. fenic. anis. chamom. cort. aurant. & ol. chamom. vulgari vel ol. nucist. expr.* pro corpore; si tenacior sit mucus & simul insentur *hypochondria*, conveniunt *unguenta ex Gum. Ammon. in aceto solut. cum terebint. sevo bircin. & butyro non salito.* In Vomitu conduc. *pulv. N. M. coral. & caryoph. in Aq. Cinnamon.* item *theriaca in- et externe*; ablactatis convenit *decoct. caryoph.*

ad 3ß. et mastich. ad. ʒii. in Vino. Externe frustulum panis vino malvatico ebrum, vel Ol. dest. macis exceptum oleo N. M. expr. regioni stomachi imponatur. Observandum autem vomitum sinendum esse, donec mucus & latex vitiosus evacuati fuerint, imprimis si stertor anhelando audiatur. In Tussi stomachali, difficili Respiratione et Asthmate, præmittatur Vomitus, hinc propin. syr de nicot. vel syr. de crys. cum aq. hyss. et menth. vel potius succus per deliquium ex Raphano excavato et saccharo repleto. In tussi pectorali à lymphæ acriori vel aere, optimum est sperma ceti in jussulo calido solut. item spir. sal. armon. (præcipue ubi dentitio tussim excitat.) In affectibus catarrhalibus et hinc tussis sicca, omnibus preferatur liq. CC. succin. et externe inung. plantæ pedum cum pinguedine lucii piscis. In Singultu conducit Vomitus, hinc pulv. ex CC. ust. et coral. præp. cum ol. dest. anis. aut caryoph. nec omitt. theriaca, anisum, castor. Vermes proliciunt clysmata ex lacte & saccharo; interne necant decoct. Mercur. vivi in aq. Aspar. vel graminis; item mercur. dulc. hinc CC. figne, myrrha, Sal vol. CC. Liq. CC. succin. Externe applicetur aloë hepat. cum felle tauri superimposita vesica bubula. In Atrophia conveniunt Salia volat. obstructos meatus referantia; post ablastrationem dantur liq. ter. fol. tart. Tinctur. vitriol. mart. tartarizata, & tart. vitriolatus Tackenii. Externe illinatur Ung. ex Gum. Ammon. supra laudatum, vel ung. martiat. cum ung. alth. comp. et ol. Philos.

In Affectibus Cutaneis conveniunt interne sal vol. viper. Pulv. viper. viq. CC. succin. tinctur. antim. Externe vitentur Mercurialia, quia subinde ad epilepsiam disponunt; item Decocta vel Unguenta ex nicotiana, quia vomitus & secessus cum lipothymis subinde excitant. Præferantur itaque linimenta saturnina & sulphurea cum sale tart. v. g. fl. sulph. excepti unguento de cerus. vel diapomphol. cum s. q. ol. nicot. vulgaris; item ung. panarol. ex sulphure, axung. porcin et succo limon. In specie si ulcera sint manantia, abstergantur linteis aqua sperm. ran. imprægnatis, et inspergatur pulv. cret. lact. lun. myrrh. cum tantillo sal. tartar. vel, quod melius, pulv. præcipitatus ex vitriolo martis soluto cum sale tartar. probe ablutus et exsiccatus. Si ulcera sint crustosa, illinantur ol. tart. per deliq. cum ol. amygd. d. exp. Si tinea sit crustosa cum copiosis pediculis dicto linimento addatur ol. dest. spic. vel loco horum sufficit lixivium non nimis acre spongia admotum.

In Variolis et Morbillis; pro earum expulsiōe, conven. emuls. ex femin. expulsiōis, cum Aq. fl. samb. & scabios. add. pauca myrrha. Nunquam negligatur myrrha. Egregia est essentia ex castor. & ass. fetid. cum tinct. tart comp. hinc succus stercor. ovilis in morbillis, & caprilli in variolis. Post eruptionem, ut prompte maturescant, propina ocul. canc. cum myrrha; externe præcavetur erosio tangendo pustulas spongia lixivio sal. tart. ebria. Si gravior malignitas epilepticos insultus inferat, convenit liq. CC. succin. & sal vol. cran. human. & in robustioribus sal artemis. Nutrix interea quotidie utatur in potu gelatina CC. ut lac quasi medicamentosum reddatur. In Epilepsia, conven. absorbentia fixa; sed fere infallibilis est liq. CC. succin. Egregius est pulv. flavus tempore verno ex Julis Coryli collectus; item sulphur ex scoris reguli antim. ultima vice præcipitatum, quod forsan vomitum elebit, & insequente blando somno curabit.

In *Febre intermittente*, quæ tamen rarissima est, præmisso vomitu, curat spir. sal. armon. sal. absinth. liq. CC. succin. &c. In *Continua lenta & catarrhali*, præmisso clysmate, convenit, Spir. sal. armon. simp. vel anisat. item tinct. myrrh. In *continua ardente*, etiam rarissima, præmisso vomitu vel laxante, convenit Antim. diaph. CC. s. igne, nitr. antim. arcan. dupl. mînsicht. Si malignitas adsit, usurpentur E-muls. in variolis laudatæ, interdum etiam theriaca & mithrid.

Cum Ablactati propter voracitatem succos etiam crudeos in corpore coacervent, eadem de illis monenda sunt.

Fff 3

L I B.

Collegium Practicum.

LIB. V.

De Chirurgia Medica.

SECT. I.

De Luxationibus.

Chirurgia Medica consistit in legitima inventione remedium; Manualis vero versatur circa ipsas operationes chirurgicas, quæ nos non tangunt. Partes hic tractandæ sunt vel duriores, quibus unctuosa nocent & amariuscule amica sunt; vel molliores, quarum quædam sunt sanguineæ faciliores curatu, minus irritabiles & dolorosæ, facilius restaurabiles si semel ablatae sint idque fere sine deformitate, fermento minus acri obnoxiae, & à medicamentis acrioribus non adeo irritabiles; quædam autem nerveæ contrariis qualitatibus præditæ.

Inter *Affectus parvum duriorum*, occurrit primo *Luxatio facilis* & cognitu & curatu; quando nempe capita ossium ex situ naturali removentur. *Causa* est vel violentia externa; vel interna, quando nempe ossis cavitas repletur ab acido vitioso synoviam coagulante, ita ut ossis caput ex suo receptaculo trudatur, ut in arthriticis & Ischiadicis; vel quando ligamenta et funiculi a humiditate serosa salina v. g. scorbutica, relaxantur & flaxida fiunt, adeo ut ossa ex sede sua dilabi patiantur.

Cura. Si *Luxatio* sit a *vi externa*, membro. extenso (musculi enim in parte luxata contrahuntur) reponatur os, & commoda ligatura firmetur, cavendo ne nimis stricta sit, alias comprimendo vaia inflammationem aut œdema inducet, vitando etiam repellentia & adstringentia, sanguinis & lymphæ morum impediencia. Ratione autem *Inflammationis* quæ ordinario repositionem aut præcedit aut sequitur, propinentur *salia vol. u. alcalia*, item *fixa*, fiat *V. S. aversoria*, et externe applicentur *fomenta discutientia ex vegetabilibus aromaticis* in vino aut alio liquore coctis. Si inflammatio repositionem præcedat, nil tentandum donec discussa fuerit. Si superveniat tumor œdematosus, propinentur

tur *sudorifera*, & illinatur locus luxatus & tumidus, oleo dest. tart. et Ossium human. cum CC. ust. vel calce viva à fetore rectificato. Ut pars reposita firmetur, humectentur *linsea, fascia*, & subinde *sacculi*, vino decoctionis fl. *hyper. chamom. rosmar. hachad. arab.* semper humida & calida servanda. Si fiat luxatio à coagulo gypseo, illinatur pars *petrolæo* vel *bals. peruv.* cum vitello ovi soluto, add. *spir. Funiper.* & applicetur Empl. ex *succin. & gummi elem.* cum *cera & resin.* ita ut extremitates emplastri tenacius non cœant, quia sic tumorem partibus luxatis supervenientem inhiheret, quod non semper consultum est. In omni autem Luxatione caveantur *oleosa mucilaginosæ* poros obliuentia, fibras laxantia, & pruritus seu excoriationem inducentia: His enim omiſſis præstaret partem absque religatione decoctis nervinis addito tantillo *lixiui communis* fovere: Fugiantur etiam Empl. & Catapl. *adstringentia*, quæ poros claudunt & inflammationem promovent; & interea fibras minime roborant; vera enim fibrarum repositio fit per *aromatica fomenta*, vel Empl. ex *succin. bals. peruv. gum. Elemi. &c.* Quando itaque luxatio fit à coagulo gypseo, experta sunt interne volatilia ex tartaro & nitro per retortam tubulatam destillatis, item *sal armon. volat. sal ossium human.* Externo *bals. peruv.* cum *vitel. ovi* & S.V. *Spir. lumbr. terr.* per putrefact. cum *Spir. Sal. Armon.* Oluem tartari *fatidum*, cum *oleo off. hum.* aliquoties destillat. mixtum, Empl. *flit. croll.* cum *oleo philos.* malaxat. & omnia in malo *Ischiadico* laudata. Si fiat Luxatio a funiculis relaxatis, usurpentur crebrius sudorem expectando *sassafrata. spir. sal. armon. oleosus aromaticus*, & præ cæteris *aurum diaphor. Poterii.* Externe conveniunt *Spir. & Liq. Lumbric.* additis moderate adstringentibus; item. Empl. *flit. crollii* cum *petrolæo* malaxatum, vel Empl. ex *Tacamab. & Caran.* cum *ol. dest. succin.* articulo & tendinibus articulum firmantibus applicatum. Luxata *Maxilla* utraque facile reponitur; altera quidem per alapam inflictam. Luxatio *Ossis coccygis*, v.g. in partu difficili molestissima est. Luxatio *Ossis femoris* difficilima est curatu, quia ligamentum quod os cum suo acetabulo jungit semel luxatum vix restituitur; & si fractum sit, impossibile est claudicationem avertere.

S E C T. II.

De Fracturis.

Fractura Ossium ut plurimum à violentia externa ortum ducit, ut tur rarius a nimis artuum convulsionibus oriri observatur. Si os secundum longitudinem frangatur, *fissura* dicitur, quæ in occulto latet, & tardius symptomata pergravia prodit. Si per transversum frangatur, superveniunt ingentes dolores partium membranarum, eo atrociores si festuca ossis separata partes cutaneas vel membraneas læserit: Accedit tactus indicium, motus ossis per transversum cessans, æqualis partis fractæ intumescencia, & ratione doloris & tensionis subinde inflammationes & oedemata. Hæ autem inflammationes ex fibrarum strictura sanguinis & lymphæ motum impediente, in principio fracturarum, non confundendæ sunt cum Erysipellate 4to aut 7mo die superveniente, propter partes nerveas læsas, quarum nutrimentum, imprimis in corpore cachymico, alteratum, acorem contrahens partes nerveas irritat, & hinc febrem excitat, ubi subinde solet esse suspicio festucarum ex osse procedentium, & partes vicinas lædentium. Ossa senum arida, & lue venerea infectorum cariola, facillime franguntur. Interdum in *fissura* nutrimentum ossis proximum elapsum, sensim secundum longitudinem ossis defluens, circa loca articulis vicina congeritur, & tandem in abscessum transmutatur, quem in loco abscessus impossibile est curare quia fissura ad distans continuo fomitem suggerit; Judiciose itaque expiscanda est *fissura occulta* pertingendo totum membrum læsum, an aliquæ rimulæ vel inæqualitas vel in profundo asperitas, aut signum cariei percipi possit; inquiratur etiam an in casu vel motu sonus vel strepitus vel similia fuerint audita in membro læso. Fracturæ transversæ sine ossis è loco remotione facilius curantur, quæ vero semotæ difficilior. Si os in frustula comminutum fuerit periculosum est, propter vulnus nunc sensibile nunc occultum partes membranosas lædens, adeo ut abscessus imminet. Ubi duo ossa junguntur, si unum frangatur alterum loco fulcri est pro osse fracto in situ retinendo, & membro formando: Si utrumque frangatur, majus est periculum. Fractura circa articulum difficilior propter tendines, nervos circumpositos, & difficilem repositionem & firmationem: Item fractura circa loca tendinosa et fibrosa, v. g. in talo, periculosa est; illa vero quæ multis musculis tegitur minus habet periculi ratione symptomatum. Fracturæ cum vulnere & contusione partium mollium, inflammationes, convulsionem, & interdum gangrænam infert. Si os fractum sit in frustula, separentur, citius si minora sint & penitus disjuncta, tardius si majora & adhuc cum membranis hærentia. Os femoris vastissimis musculis circumseptum raro consolidatur, quin denuo elabatur vel figuram vitiosam contrahat. Reliqua ossa ut plurimum a die 20 ad 24 consolidantur; utut majora subinde ad 50 vel 60 extendant.

Cura. Ossa fracta extendantur, extensa coadaptentur in situm naturalem, & per fascias vel ferulas firmentur, quo facto ipsa natura nutrimentum in spicula ossis fracti infundendo conglutinat; idque tardius in senibus tabidis, &c. propter defectum nutrimenti; subinde in gravidis non nisi post partum. Modus ferruminandi fit per callum genitum ex alimento circa poros, propter rectum eorum situm viciatum, stagnante, & per foramina aperta transudante, & hinc in duritiem ossibus similem coagulato: Adeo ut Chirurgi officium in sola repositione & repositi firmatione consistat. Interea tamen præcavenda sunt symptomata, & ea admovenda quæ balsamum naturalem ossium conservant. Si adsit *Inflammatio* curetur priusquam fractura tangatur. Ossi reposito illinatur *Spir. vini.* cum 3tia parte *spir. lumbr. terr.* Si adsit contusio partis applicetur *mel* cum *S. V.* probe temperatum. Illinatur etiam locus fractus *olea hyper.* & *lumbr. terr.* acuat *ol. dest. terebint. & rorism.* Hinc imponatur *Empl.* (ita ut extremitates leviter se contingant & intumescentiam supervenientem non inhibcant) ex *pulv. rad. barb. hirc. extract. aristol. rot. cum S. V. succin.* cum *Resina alba, terebint. & cera,* tempore usus cum *bals. peruv. vel ol. dest. succin. malaxandum.* Hoc facto, si locus sit tendinosus musculis destitutus crebriores circumvolvuntur fasciæ & adaptentur ferulæ; si vero multi circumstant musculi sufficit *Emplast.* cum ferulis. Fugienda sunt *Adstringentia.* Interea callum promovent *vulneraria interna,* viz. *agrimon. consol. maj. geran. robert. sabin.* quibus *Rosmar.* semper addatur; item *lapis Ostio-coll.* in vino vel decocto *Vinc. Pervinc.* Post 3 vel 4. dies resolvantur fasciæ, & abluatur locus vino decoctionis *nervinor & vulnerar.* Si ex fractura nervi contorti sint, et ligamenta & tendines translocentur, post diem 7, impone ceratum ex *Rad. Sigil. Salom. 3iv. Alchymil. 3i fol. Plantag. m. ii. instar pulvis coque;* cui adde *Cera albæ q. s. ut fiat Ceratum molle:* Misce cum *Ol. Myrtil. 3ii. Ol. Terebint. 3iβ. Ung. Agrip. Dialtb. an 3iβ. bol. armen. 3vi. sang. dracon. 3iii. shur. 3i. M.*

In *Fissura,* si tumor sit insignis, mollis tamen & tractabilis, aperiatur scalpello, & abscessus instar aperturæ cum vulnere tractetur. *Recens fissura* facile curatur *Emplastro convenienti* ex *rad. Sympbisi, &c.* Si abscessus sponte abortus fuerit, facta maturatione aperiatur, continuando apertionem ad locum *fissuræ,* ut commodè caries tollatur, inspergendo *pulv. euphorb. vel ol. dest. caryoph. &c.* Si ex fractura laceantur partes molles, & nil de osse abscessurum metuatur, jungenda sunt labra vulneris vel suturis vel glutine, & balsamo vulnerario tractanda. Si fracti ossis emineant prominentiæ, quæ vel dextre reponi nequeunt, vel ab aere cadaverisatæ sunt, necesse est vel abradantur vel separentur, & vulnus factum per digestivum diutius apertum servetur: Si jam separatæ sint vossella extrahantur; si adhuc hæreant naturæ committatur negotium. Si os repositum debitam figuram non habeat, facile corrigitur si callus non firmatus sit; si vero jam firmatus est, sine noxa curari non potest. Si os iterum frangatur, non frangitur in callo, sed circa callum.

S E C T. III.

De Vulneribus.

Vulnus est divisio unitatis in parte molli, vel nervea vel sanguinea. Nunc est simplex; nunc complicatum cum contusione & simil. Quoad *Prognosin*; vulnus est lethale quod gravius lædit partem ad vitam necessariam, vel vasa interna majora; quod cerebrum, non superficialiter, sed graviter lædit; quod diaphragma et partes nerveas ad convulsiones irritat.

Cura. Natura sola balsamo suo nutritivo partes separatas unire potest; Balsamus hic naturalis est humor viscidus tenuis, imprægnatus sale vol. oleoso temperato, investitus substantia pinguiuscula. Chirurgi officium est hunc balsamum conservare, ejusque corruptionem impedire & emendare; idque & interne per vulneraria sale vol. prædita, v. g. *Myrrh. Viper. Antimonial. &c.* præmissis aut purgantibus mediocribus aut sudoriferis salinis volatilibus blandis; & externe aeris impressionem avertendo, ab aere enim fit alteratio sanguinis & succi naturalis, unde acorem contrahit, qui omnium in vulnere symptomatum author est, & intensius in nerveis, quam in sanguineis, partibus prævalet: Fermentando enim calorem & ruborem, stagnando inflammationem & tumorem, rodendo ulcus generat; & cum sale vol. concurrens pus constituit. Variat hæc aciditas, 1. Ratione causæ lædentes v. g. in morfu animalium & simplici vulnere. 2. Ratione sectionis, vel punctiōis, vel contusionis. 3. Ratione aeris in diversis climatibus, item plus vel minus radiis solaribus imprægnati, qui deterius faciunt. 4. Ratione succi nutritii vel sanguinis affluentis, v. g. a lue venerea, cruditate cachectica, aut menses suppressis, inquinati, unde acor multo pejor redditur.

Remedia itaque externa, acidum corrigentia, balsamum naturalem conservantia, ejusque corruptionem sistentia, sunt *bals. peruv. ol. hy-per. ol. terebinth. bals. sulph. & similia* pauca: acria vol. detergentia dicta nocent balsamum colliquando & fluxum dolorosum acrimonia sua inferendo; nocent etiam olea expressa ob unctuositatem & acidum quod continent. Sola itaque temperata alcalina oleosa conveniunt, in nerveis quidem paulo fortiora, propter acorem magis intensum & majorem sordium copiam. Si nihil extranei in vulnera transierit & nulla sit contusio, nec aliquid a parte ablatum, statim conglutinentur instillando balsamum vulnerarium cum moderate adstringentibus, sine ullo puris proventu. Sed si adsit contusio ut in sclopetorum vulneribus, si eximendum sit quid heterogeneous, si studio apertum servandum sit vulnus ut in capitis vulneribus, si in ulcus degenerare incipiat, prius digestiva applicanda sunt, quæ contusum aut extravasatum aut corruptum in pus mutant; hinc mundificantia & tandem sarcotica. Digestiva sunt *terebinth. & vitel. ov.* quibus *myrrha* vel *bals. peruv.* addend. ne putrescat pars nervea; jungenda etiam sunt

acidum

acidum absorbentia, ut *ter. vitriol. d. remedia ex saturno*, item *ex venere*. *Mundificantia* sunt tantum *digestiva acriora*. Interim labia vulneris conjungat Chirurgus vel suturis vel fasciis, rebus heterogeneis pius extractis. exceptis sanguinis grumis qui relinquendi ut balsamum nativum ab aere defendant. Extrahuntur autem heterogenea, v.g. *Festuae, ossium frustula, surculi lignorum, &c.* vel per instrumenta appropriata, vel per medicamenta *vulneraria*, et *astrabentia* dicta; qualia sunt *pinguedo leporina, lingua vulpis sicca, & in vino macerata, sabina, vinca pervinca*; hinc *Emplastr. ex fermento, melle, & visco, & mistura ex ocul. can. pingued. lepor. & succin. alb.* item *Emplastr. ex Cer. alb.* lb i. *Colophon. Theriac. an.* ℥ vi. *Liquefact. super. ign. add. Gum. Ammon. 3i. Bdel. 3ii. cum s. q. axung. lepor. & aprugn.* Quoad *Fascias*, in vulneribus non adeo gravibus sufficit fascia in duplum complicata, cujus medium membro læso applicatur, in parte plagæ opposita circumvolvendo per crucem: Sed in gravioribus, ubi fibræ per transversum dissectæ sunt, aut partes abscessæ & adhuc pendentes, necessaria est *sutura*, in qua cavendum ne nimis arctè adducantur labia vulneris, quia nonnihil intumescunt, et quia sic balsamo ingressus et puri egressus non pateret. Cavendum etiam ne aqua nervus lædatur, Fiunt etiam *Suturæ* mediante *glutine*, nempe linteo illito *Gum. Tragacanth. gum. arab. mastich. ibur. sarcocol. an.* 3i. pulveris. et cum *album. ovi* agitatis, donec in spumam et liquorem abeant. In vulneribus levioribus punctim incisis, item sinuosis et fistulosis, optime prosunt turundæ ex lino contorto et linteo semiconvoluto, basi in 4 lacinias divisæ, ne fundum vulneris nimis premant, imprimis si partes sint nervæ in vicinia. Hæ turundæ non nimis crassæ, in apice teneræ, in medio nonnihil crassiores, unguento illitæ fundum vulneris purificant, ita ut caro non citius in superficie quam in fundo accrescat. Hisce mediis curatum vulnus *cicatricem* relinquit, propter fibrarum coalescentium situm inæqualem, unde succus nutritivus coacervatur in cicatricem; imprimis si magis adstringentia applicata fuerunt, hæc enim poros angustando fibras minus tractabiles reddunt.

Hactenus de Remediis in genere. Succedit specialior horum consideratio. Ipsa natura *conglutinat* Balsamo suo naturali, quem conservant sale suo alcalino *vulneraria*, addendo acidum absorbentia, imprimis *saturnina*, et moderate *adstringentia*, quæ fibras et carnem, a tenui humore transudante laxatas, restitunt. Talia sunt *Sauic. Pyrol. Plantag. Hyper. Scabios. Centaur. min. Vinc. Pervinc. Veron. Aristol. Torment. Nicot. Major. figil. Solom. frust. Momord. Symp. Gum. Tragac. Tacamah. Sarcoc. sang. drac. olib. bdell. resina pini, Myrrh. pix. terebint. mastix, Hypocist. acac. vera, aloë; Mumia, lumbr. terr. cerum. aur. mel. C. C. ust. os. sep. can. usnea. cran. bum. tela aran. Lytharg. Saturn. Calcin. cerus. mini. succin. bol. armen. lac lun. sulph. calx viva lota; Ol. mormord. hyper. & aucist. ol. exp. nicot. ol. lumbr. theriaca, bals. peruv. bals. suisiph. balsamib. Unguent. de beton. de pomphol. de nicot. de cerus. de rutia, de minio, Emplastr. diasulph. Kuland. Strictic. Croll. de gratia dei, &c. Ex his fiunt potiones & pulveres vulnerariæ; injectiones, balsama, unguenta, emplastra. Sed revera paucissima sunt optima, v. g. sufficiunt fere interne ocul. can. et an-*

tim. diaph. et in æstu febrili nitrum antimoniat; & in læsione partium nervosarum Liquor. CC. succinatus. Inter Balsamos, simpliciores & selectiores sunt bals. sulp. peruv. & tolu. Ol. expr. ex sem. hyper. cui proprii flores infusi sunt; Cerumin. aur. cum ol. jugl. expr. coctum & inspiss. in vulneribus nerv. nulli equiparand. Liquor follic. ulmi, imprimis in vulneribus oculorum. Pro prompta & tuta cura, eluatur vulnus spir. vin. hinc, applicetur pulv. aloes hepat. cum gossypio ol. hyper. imprægnato, et superponatur Empl. Rulanli. Item

Rx. Benqoes ʒi. Aq. vit. ʒiʒ. mastich. ʒi. Bals. nig. ʒβ. M. f. Linimentum quod consolidat et cicatrizat quæcunque vulnera recentia simplicia.

Vulnera partium nervosarum periculosissima sunt; imprimis si punctim lædatur nervus aut tendo, quo in casu optime instillatur vulneri mistura ex Ol. dest. terebint. ʒi. Spir. vin. ʒi. Campb. ʒss. M. vel bals. peruv. cum ol. destil. lavend. vel inungatur locus ung. seq. *Rx. ung. dialth. ʒiv. Ol. laur. dest. ʒiʒ. ol. dest. succin. ʒβ. Imponatur etiam Emplastrum perquam calide ex Euphorb. opt. ʒi. resin. terebint. ʒβ. ceræ parum. M.* Si nervus, tendo, aut ligamentum per transversum lædatur, acuantur balsama vulneraria oleo dest. terebint. vel. salu. vel succin. Applicetur supra vulnus, pulvis lumbr. terr. cum terebintb. & ol. hyper. vel inspergantur exuv. serpent. cum ocul. canc. pulveris. Interdum suturæ tendinum bene succedunt.

Vulnera cum contusione sunt omnium pessima. Si leviora sint, expectandum donec contusum per suppurationem separetur. Si graviora sint & metus adsit gangrænæ, mox scarificando & incidendo sanguinis exitus promovendus, et quod reliquum est sub forma puris promovendum, addendo digestivis ung. Egypt. In principio ulteriorem gangrænâ præcavet Ol. cer. vel Philos. superimposito Empl. de Cumin. vel bacc. laur. Hisce sedata maximam partem contusione, præ reliquis remediis convenit illitus spir. sal. armon. cum calce viva destil. Pertinent huc sclopetorum vulnera, in quibus præter internas potiones vulnerarias egregium est nitrum. Externe extrahantur globi; hinc pro scopo suppurationis, applicentur turundæ cum balsam. parai, ex oleo lil. & viol. in quo castelli ebullierint addit. lumbr. terrestr. illinendo semper turundas spir. vin. Post suppurationem, applicetur mundificativum Vigierii, viz. *Rx. Terebint. ʒv. ol. Ros. ʒi Mel. Ros. ʒiʒ. Myrrh. aloes, mastich. aristol. rot. an. ʒiʒ. farin. bord. ʒvi. M.* In locis non nimis nervosis commode additur parum de Mercur. præcip. qui nimiam putredinem arcet. Si in principio Empyreuma adsit, nil melius cremore calc. viv. cum melle. Si post male solidatum vulnus doleant ossa, ol. terebint. extrinsecus illitum promovet & coitum fissuræ, et abscessuri separationem.

Vulnera maligna venenata, ex globis venenatis, vel morfu animalium, symptomata habent gangrænâ, angustias præcordiorum, sudores glutinosos, syncopes, &c. Si vulnus ex morfu profundum sit, scarificandum est. In Vespærum puncturis sufficit ol. N. M. & Empl. de ran. cum. merc. In viperarum & serpentum morfu, imponatur bufo vivus contusus, aut admoveatur ferramentum candens citra ambustionem. In Canis rabidi morfu, applicetur Empl. magnet. Angl. sal. cum pulv. can. gur. vel loco scarificato theriaca cum cepa & capit. allii.

Electa

Elicito sic veneno sanetur vulnus leni digestivo addito ung. ægypt. In vulnere à venenatis armis applicetur idem Empl. Magnet. vel Empl. ex Cepis, theriac, sterc. capr. & ol. n. m. His subjiciuntur interne acet. dest. cum theriac. aut diascord. tinctura bezoard. fixa anstimonialia cum nitro parata.

Inter vulnerum Symptomata occurrit primo hæmorrhagia, si nempe lædantur vasa majora. Interne vix aliquid convenit, nisi, ratione iracundiæ, ebrietatis, &c. forsan nitrata. Potius locum habent externa, viz. Crepitus lupi probe exsiccatus & compressus; vel immersus in solutione vitrioli martis, & dimid. alum. in decoct. adstring. frigido, impositis stupis cannabinis. Si vulnera sunt profunda, immitatur pulvis ex lacte luna, bolo armen. & cap. mort. vitriol. Conducit etiam vulnere fortiter imprimere terram vitriol. dulc. cum ter. figil. & album. ovi subactam; vel fulig. fornicum alb. ovi subactum. Accedit usnea cran. human. stercus asinin. rec. cum sanguine effluente exsiccato mistum, linteum crebrius imprægnatum alum. & sperm. ran. vel, quod fortissimum est, R. Croc. mart. ʒi. ter. vitriol. dul. ʒß. acet. dest. vini fort. ij. ʒi. Hi Stupa madefiat.

Inflammationem sistit Aq. cal. viv. imprægnata saccharo sat. & camph. Aq. dest. cancro. putrefact. vel succus cancror. contus. In Erysipelate illinatur spir. vin. cum theriac. & inspergatur pulvis ex ol. sambuc. creta, terus. &c. Caro luxurians oritur a fibris per ineptam curam laxatis; curaturque applicando alum. ust. vel. croc. metal. vel ung. ægypt. imprimis Aq. virides, vel præ omnibus lap. infernal. applicando post exsionem Empl. cicatrizans. Dolores, imprimis tensivos in partibus nervosis, qui spasmos earundem præcedunt, sistunt, præter interna blanda, externa ol. lumbr. terr. cum ol. dest. succin. & laur. item ung. dialth. cum. bals. peruv. & ol. dest. lavend. seu. spic. Fluxum syno. Via & atrophiam curat. ung. fuscum Wurq. Ung. ægypt. Aq. ex canc. fluo. comp. item seq. R. Pulv. Castor. ʒi. Pulv. lap. calam. oss. sep. mandib. lucii pisc. an. ʒiij. spod. terr. sigill. an. ʒiß. M. & asperge vulnere. Si Convulsiones superveniant, præter succinata & salia vol. ex animalibus interne usurp. nervi læsi ratio habenda est, vel ejus puncturam curando ut supra, vel eundem transversim discindendo ut pars sensu privetur. Si superveniant Febres, præcedere solet sensus ardoris in vulnere; Cura autem experienda per absorbentia, viz. ocul. canc. in acet. dest. Antimon. diaph. magist. coral. cum suc. citri; spir. sal. armon. cum debitis vulnerariis, & ratione sitis nitr. antim. & parum de spir. vitriol. dulc.

In vulneribus pectoris, semper occurratur imminenti Pleuritidi vel Peripneumomæ; vulnerariis addantur diuretica propter occultum a pectore ad renes transitum; subinde applicentur turundæ ansulatæ sub expiratione, ne superveniat Empyema; notetur autem vulnera infra septimam costam, diaphragma non penetrare, adeoque ad abdomen pertinere.

In Vulneribus Capitis, alvus semper sit aperta. Si superficialia sint, facile curantur ol. hyper. & bals. peruv. superimponendo Empl. de Beton. cum Tacamah. in bals. peruv. malax. Si cranium lædatur, sed non penitus perforetur impediatur ejus caries inspergendo pulv. rad. irid aloes, et myrrhæ imprægnatum Si V,

S. V. vel ol. terebint. cavendo unctuosa. Si cranium Penetretur et lædantur meninges, sedetur hæmorrhagia interna pulvere aloes, thur. bol. armen. & album ov. conquis. & immittantur *linteola* imprægnata tantillo ol. dest. terebinth. Male applicatur *ol. ros.* ut & *mel* nisi membranæ putrescere incipiant. Hæc de vulneribus *casim* factis. In contusionibus gravioribus sine vulnere, si possit discuti, discutiatur tumor; si non, aperiatur in principio, ne pus ex retentione acrius cranium lædat. Si sint cum vulnere et cranii læsione, considerandum an sit depressio cranii vel cum fractura in adultis, vel sine fractura in infantibus quorum ossa cedunt; an vero *fissura* fit. Symptomata Depressionis aut *Fissuræ*, sunt vomitus bilis, vertigo, sanguinis per os nares aut aures effluxus, subitanea obmutelcentia & brevi superveniens delirium, convulsiones, Paralysis. O-rigo horum est festuca, vel sanies, vel sanguis grumosus, membranas lædens. In *Fissuris Catapl.* ex farin. rab. capiti raso applicatum secundum ductum *fissuræ* non exsiccatur; item si æger mandibulas fortiter contineat, aut nucleum ceraforum frangat, dolorem percipiet in loco fisso. In quo casu necesse est perforetur cranium ut sanguini, saniei, &c. pateat exitus.

S E C T. IV.

De Ulceribus.

Solutio unitatis ab acredine corroden- te in parte molli *ulcus*, in dura *Caries* dicitur. Acre corrodens est acidum, quod alimentum partis in excrementum acre transmutat, & fibras carneas sensim absumit. Oritur hoc acidum, 1. Ab alimento partis proximo corrupto ut in ambustis, &c. 2. Ab aciditate sanguinis et lymphæ ut in scorbuticis et venereis ulceribus; item post inflammationem propter sanguinem stagnantem acedentem. 3. Ab excremento aliquo sanguini & humoribus permixto, quod in partem determinatam defigitur, ut in ulceribus quæ aliis morbis superveniunt. Confirmant hoc acidum, Emplastra ab ulceribus detracta acidum subtile spirantia, & dolor ulceris corrosivus, qui non ab alcali caustico quod mortificat, sed ab acido procedit. Pro vario aciditatis gradu alimentum varie corrumpitur, unde ulcus aut *saniosum*, aut *vermiculosum*, aut *cancrosum*, aut *phagedenicum*, aut *dolorosum* aut purulentum esse solet. In *partibus nervosis* alimentum sale vol. acri non imprægnatur, & ob id facilius acedat, ipso spiritu animali aut celerius distributo aut facilius exhalante; unde harum ulcera sunt & frequentiora et difficiliora, quam *partium sanguinearum*. In *locis glandulosis*, lymphæ acido subtili sale imprægnata, facile ulceris impressionem suscipit, unde tale ulcus contumacissimum est, dolorosum et sæpe cancrosum.

cancrosum. In *Ulceribus articulorum*, os subjectum ab acore corrosu-
sum, *cariem* contrahit; quæ nisi corrigatur, ulcera sunt immedi-
cabilia. Si sanies ex alimento corrupto orta per interstitia parti-
um latius serpit, & partes molles cum staminibus duris exedit, ul-
cera infert sinuosa et fistulosa, quorum canales in locis membrana-
ceis quasi in callum indurantur, imprimis horum orificia, ab acido
vitiolo corrugante et indurante. Talia ulcera solent esse graviora,
ubi alimentum partis facile acidi impressionem recipit, v. g. in scor-
buticis, lue venerea correptis, hydropicis, iis quibus hæmorrhoides
aut menses supprimuntur, item illis qui spirituum defectu laborant.
In ulcere curato, si tantillum acidi non rite correcti relinquatur,
vel recidivat, vel per sanguinis & lymphæ motum aliorum defer-
tur. In omnibus ulceribus adest *Cavitas* propter acorem exedentem;
in sanguineis pus, in nerveis sanies vel saltem pus tenuius & acrius.
Labia ulceris raro sicca sunt, nisi aeri diu exponantur aut exsiccan-
tia intempestive applicentur. Qui nec ulcus sponte & subito siccum
evadens, cum labiorum livore, gangrænam aut mortem portendit.

Cura consistit in acidi mortificatione; carnem enim generat et
foramen occludit ipsa natura. *Remedia*, sunt vel acidum tempe-
rantia per salium vol. alcalinum, vel idem absorbentia. Priora a-
cidum destruendo alimenti corruptionem sistunt, adeo ut ulcus ni-
tidum reddant, & *Detergentia* seu *Mundificantia* dicantur. Sunt hæc
vel temperata, digestiva dicta, quæ sanguineis saltem in principio con-
veniunt, & acidum temperando ita ut moderatius cum alimento
partis effervescat, pus laudabile et *suppurationem* promovent; vel
sunt acriora, in nerveis, acerrima vero in putridis ulceribus laudata.
Ulcere mundificato adjuvetur natura in carnis generatione et conso-
lidatione, per balsama vulneraria, quæ balsamum naturalem con-
servant, et simul adstrictoria vi carnis recentis laxitatem corrigunt,
et quo magis adstringunt, eo firmiorem cicatricem generant. Adeo
ut *Sarcotica* et *Epulotica* gradu tantum differant. His Externis, jun-
gantur interne *potiones vulneraria*, remedia ex lignis sudorifera, an-
timonialia fixa, viperina, & similia alcali plus minus acri pollutia.

Remedia Digestiva sunt Ol. Ros. butyr. rec. majal. vitel. ov. gum.
elem. terebint. thus, massich. sar. tritic. hord. foenugr. &c. v. g. R. Te-
rebint. ʒi. vit. ov. no. 1. mel. Ros. ʒß. ol. hyper ʒi. M. Ubi pus ge-
nitum est addantur *Mundificantia*, et acidum vel temperantia vel ab-
sorbentia, v. g. R. Fol. Nicot. m. ii. summit. absinth. herb. veron. an.
m. i. rad. aristol. ros. ʒi. dac. junip. ʒß. alum. crud. ʒi. Coq. in s. q.
Aq. Ferrariorum. Colatura injiciatur in ulcus sinuosum et sordidum.
Item, R. Succ. nicot. plantag. absinth. beton. mel. ros. colat. an. ʒiv.
subige probe lento igne, add. croc. mart. mercur. præcip. aloes. myrrh.
ß. sulph. an. ʒi. Cum bals. peruv. q. s. f. Ung. mundific. Ulceris. Lau-
datur bals. sulph. aut terebinthinatus, aut cum oleo lini vel nuc. jugland.
expr. paratus, item bals. peruv. habito tamen delectu an pinguis con-
veniant; si non, sufficit mel cum succo vulnerario. Optimum mundi-
ficativum fit ex vitello ovi ad duris. costo cum melle et vino; addito in
malignis mercur. præcip. vel merc. vivo à quo spiritus nitri abstractus fu-
it. Pro ulceribus consolidandis, R. Calc. viv. bis vel. ter lota &c.
farum exsic. q. v. Misce cum ol. lin. q. s. et tingatur cum bolo armeno.
vel

vel rubro ad carneum quasi colorem. Interne usurpetur crebrius *Merc. dulc.* cum *extr. helleb. nig.* item *antimonialia fixa*, *tinctura antimonialia*, *corallia* et *ocul. can.* cum *aëto dest.* *Myrrha*, *Crocus*, *Essentia Spiritus* et *sal vol. viperarum*, et imprimis decocta *Lignorum*.

Hæc in genere. In specie, ulcera cum ossium carie juncta, non curantur nisi corrigatur *caries*, cujus signa sunt asperitas in fundo ulceris, nigredo et perforatio ossis, item si ulcus optime suppuratum subito recidivet, sanies enim ex osse plorans semper novum ulcus generat; caro etiam ulceri superveniens flaccida est & minus dolens, & ipsa sanies acrior est quam in ulcere recte se habente. Pro carie corrigenda dilatentur labia ulceris vel scalpello, vel turundis intumescantibus ex *medul. samb. compressa* vel *rad. gentian.* hinc imponatur *spir. vin. probe rectif.* vel *ol. dest. caryoph.* cum *ol. dest. guaiac.* vel insperg. *pulv. euphorb.* & *rad. ireos.* Si hæc non sufficiant lima vel scalpello rodatur os donec punctula rubra appareant; vel ad cariem funditus delendam, tangatur os ferro candente, postmodum applicentur prædicta donec cariosum a sano secesserit, & hinc consolidetur os *spir. vin.* cum *myrrh. & alce.* Si os reperiatur cariosum in extremitatibus fistularum; inficiatur solutio *merc. dulc.* cum *aq. plantag.* Laudatur etiam ad cariem, *ung. ægypt.* cum *pulv. terebint.* ad *duritiem. costæ*, & *ung. fusc. Wurz.*

Si ulceri profundo; cavo, sinuoso, jungatur callus internus, *Fistula* dicitur. Inquiratur an definant fistulæ in partem nerveam ubi fundus admodum dolorosus; an vero in sanguineam, ubi fundus est mollis minus dolens & materia similis puri laudabili; item si definat in vas sanguifluum, ubi materia est obscuri coloris instar fæcis propter sanguinem, & si vas erosum sit prodit sanguis, vel rubicundus vel obscurus ratione vel venæ vel arteriæ. Exploretur mollities vel durities fundi speculo vel stylo, vel si sinus sint admodum tortuosi candela subtili ex *cera* & *terebint.* In cura; si prius orificium callosum sit, ampliatur per turundam ex *rad. gentian.* addito pauco *alum. ust.* Hinc injiciatur *M. recur. dulc.* solutus in *Aq. calc. viv.* add. *spir. Vini*; vel *succus nicotian.* cum *spir. vin.* & *pulv. exuv. serpent.* vel *merc. dulc.* solutus in *succo can. furv.* & *nicot.* Conducunt etiam turundæ illiæ *ung. fusco Wurz*; vel *ung. ægypt.* cum *bal. sulph. terebint.* & *camph.* vel unguento ex *Aloe*, *thure*, & *assa fætida* tritis cum *melle* despumato ad aliquam glutinositatem cocto. Si hæc non sufficiant, *R. Ung. ægypt.* *℞ Merc. præcip. ℥i. Lixiv. ℥iv. Aq. Ros. ℥ii. Aq. Plantag. ℥iv. Coq. ad consumpt. 3tia partis, et illinatur fistulis.* Si hoc propter dolorem applicari nequeat, necesse est aperiatur, & callus, vel exedatur vel pedetentim sectione auferatur; quo facto tractetur tanquam ulcus simplex.

Ulcera sordida, putrida, curantur abluendo cum *spir. vini.* in quo soluta sit *iberiaca*, vel decocto *calc. viv.* add. *merc. dulc.* hinc usurpando *Ung. ægypt.* aut addendo unguentis *merc.* post abstractionem *aq. fortis* sæpius spiritum vini abstrahendo paratum. Laudat *Forellus* expressionem *stercor. capr.* cum vino veteri. Ulcera inveterata abluantur *aq. primor. putrid. dest.* in qua extrah. *aristol. rot.* cum *S. V. factum*, vel *merc. dulc.* solvatur, addito in ardoris casu *saccharo saturni.* Ulcera
ph.

Phagedenica Cancrofa caute tractanda sunt. Conducunt *Saturnina*, v. g. linimenta ex saturno cum succ. solan. et geran. rupert. in mortario plumbeo mixtis, insperso prius pulvere *buson.* calcinat. vel stercore felis cancris fluv. nutriti. Schroderus in cap. de Empl. mirabile habet Empl. modo addatur *merc. vitæ.* Notandum autem quibuscunque remediis addenda esse arsenicalia fixa, v. g. *ol. arsen.* fixi per deliq. item *pulv. benedict.* ex *fulig.* furni, arsenico et rad. ari. Si ulceri purificato superveniat carnis luxuries, inspergatur *pulv. ex cort. gallar & granat. & spongia combusta.*

Quoad *Combusta*; si solummodo calor & ardor externam epidermidem alteraverit, & vesiculas aqua acriuscula turgidas excitaverit, applicetur *linimentum ex lixivio calcis viva* cum *ol. ros.* vel ex *ol. rap.* rec. expr. cum solutione *lisharg.* in aceto ductis in mortario plumbeo donec fiat gypseum. Conducit etiam unguentum ex colatura butyri non *saliti* cocti cum cancr. fluv. contusis donec rubescant; item *succus cancr. fluv.* cum aq. *sperm. ran.* *succus allii* vel cepar. cum sapone ven. et pauco sale. Si ipsa curis comburatur et in vesiculas corrugetur, pustulae mature aperiendae sunt, et cutis laxanda applicando *pulp. pom. dulc.* sub ciner. coct. add. *farin. hord. & foenugr. & croc.* Sin vero caro etiam comburatur, & cutis emortua in escharam degeneret, primo vel secundo die separetur *Eschara* applicando *mucilag. sem. cydon* cum aq. *sperm. ran.* extract. add. *butyro non salito, ol. lil. alb.* et vitel. ov. vel *butyrum* rec. agitatum in mortario plumbeo cum decocto *malvae*, quod cum foliis *brassica repidis* applicetur. Si sic non separetur Eschara, necesse est incidatur, ne coerciti humores ulcus depascens inducant. Postmodum applicentur *Digestiva*, et *mundificantia*; & tandem incarnetur ulcus *unguento ex calce viva* in aq. frig. sexies vel septies lota, add. *ol. ros. & vitell. ov.*

S E C T. V.

De Tumoribus.

Magnitudo partis praeternaturaliter aucta *tumor* dicitur; sin vero nova moles adnascatur *Extrescentia* audit. *Causa* ut plurimum est humor vel in motu impeditus, vel de novo congestus. Si humor in motu impeditus, sit sanguis, inflammationes, contusiones, erysipelata inducit; sin lymphæ fuerit, tumores serosos, hydropes particulares, cedemata, &c. infert. Humor de novo Colligitur, quando coacervatur alimentum partis aut corruptum a fermento vitioso, ut in bubone venereo, cancro mammarum, &c. aut alteratum plus minus, ut in excrecentiis, polypo, &c. Quoad *Causas remotas*, stagnat humor, propter viarum angustias a compressione, infarctu, aut contractura dolorosa; humorum crassitiem ratione chyli viscidioris, frigoris acidi, aut cujusvis externi coagulantis; particularum malam figurationem à recrementis in abscessibus

criticis à sanguine depositis. Quoad novos humores, alimentum vel corrumpitur à fermento acido in parte latente, ut in carie ossium, ulceribus, &c. vel alteratur à pororum dilatatione, fibrarum laceratione aut extensione nimia, membranarum discissione, unde alimentum copiosius recipitur & retinetur.

Cura. Humori stagnanti restituitur motus naturalis, removendo impedimenta externa, materiam obstruentem solvendo, frigus & acidum coagulans corrigendo: Evacuatur etiam tumor vel insensibiliter discutiendo et attenuando, vel apertione cum ferro aut cauterio, vel suppuratione quæ oritur ex effervescencia acidi (à dissipatis spiritibus orti) cum sale vol. oleoso. Tumor per novam humoris generationem introductus, aut discutiatur, quod rarius, aut per aperturam evacuatur, materia ante emollientibus et suppurantibus alterata. Excrescentiæ tollantur per ferrum et ignem. Interea, socientur *interna, acidum absorbentia, sanguinem expurgantia, et blando sudore humoribus motum conciliantia.*

Remedia itaque tumorum externa sunt, 1. Resolventia, quæ crassum viscidum attenuant, coagulum solvunt, durum fundunt et emolliunt, vi sua acidum temperandi, et simul poros partium penetrandi; suntque hæc in triplici differentia, 1. Lenia, v. g. malv. alth. mercurial. branc. ursin. viol. lil. alb. sem. sænugr. lupin. malva, et ex his paratæ mucilagines, carica, uræ passæ, axungie, pinguedines (veteres ex femellis magis attenuant) ol. amygd. d. & lil. alb. ung. dialth. & resumpt. 2. Mediocria v. g. apium, belen. cepæ coctæ, eberef. beton. verbasc. fl. sambuc. cicuta, crocus, chamom. adeps vulp. urs. terwin. seruum hirc. tacamahac. elemi, terebinth. sperma ceti; Ol. chamom. hyper. aneth. laur. nicot. ung. et Empl. de cicuta, beton. diachyl. simp. de melilot. 3. Fortiora, v. g. bryon. cucum. cepæ crudæ, cyclam. sabin. absinth. nicot. semina lini, eruc. et cumin. cum aceto trita, Gum. ammon. galban. bdell. sagap. opopan. ladan. resina pini, sterc. animal. nidi hirund. spir. urin. sal. armon. Vini crocat. et camphorat. Vapor aceti acerr. Ol. later. lumbr. petrol. nicot. terebint. cera, bals. sulph. ung. martiat. Empl. Diachy comp. vigonis cum merc. Oxycroc. mercurius lamina saturni illitus. II. Insensibiliter Discutientia, viz. Aromatica sale vol. oleoso prædita, & in et externe. III. Suppurantia, viz. humectantia, acrimoniam humorum temperantia & fibras laxantia, & occulto iale vol. constantia, v. g. rad. alth. lib. alb. cep. coct. allium, semina, flores olea, unguenta et emplastra, Emollientia, dista.

Inter tumores in specie primatum tenet *Inflamatio*, nunc genuina nunc spuria, orta a sanguinis stagnatione, quam vel læsiones externæ, vel spina interna, infert. In *Cura*; interna vide in cap. de inflam. externæ crebro applicetur in principio decoct. siâph. cum urinâ; vel succus canc. fluv. rec. calidus, vel fons aromatici cum S. V. vel Lixivium ciner. sarment. vitis cum vitriol. sale et aceto. Si his discuti nequeat, promoveatur suppuratio, temperatis quidem in genuina, acrioribus vero in *notha*; pro quo scopo egregium est lac in quo coctus *sapo venetus*. Tumor sponte vel scalpello aut cauterio apertus cum bals. sulph. & Empl. diasulph. mundificetur & consolidetur.

Suffusio sanguinis seu contusio eandem oritur naturam cum inflammationibus genuinis. Interne eminent ocul. canc. cum aceto; carbones tiliae in vino, salia volat. et si suspicio sit partis cuiusdam internæ læsæ vel blande laxantia vel blande diaphoretica. Externe pro scopo resolvendi convenit spir. vin. rectific. tartaris. nunc camphorat. nunc crocat. Lixivium cum vino factum. spir. sal. armon. cum spir. vin. paratus; bals. peruv. cum vitello ovi et spiritu vini, imprimis, in partibus nerveis; item decocta vel catapl. ex. rad. symph. sigil. salom. medil. fl. samb. chamom. et croco cum vino. Hæc in suffusione leviori. Grandior enim suppuranda & consolidanda venit. *Gravissima* vero gangrænam minitans profunde scarificanda, et hinc applicandum est ung. ægypt. cum digestivis.

Erysipelas tumor est non adeo inlignis, intense rubens, ardens & dolens, late diffusus, digitis pressus maculam albam subito rufescentem ostendens, cum horrore et subsequente gravi æstu incipiens. *Causa* est acidum volat. cum sale sanguinis febriliter effervescens et sanguinem in vasis capillaribus circa partes ut plurimum nerveas figens. Interne hoc acidum infringit Rob sambuci. Externe hoc acidum vi sua alcalina discutiunt spir. vin. crocat. et camphorat. lintea spermate ran. imprægnata, fel carpiion. theriaca cum sale absinth. decoct. oliban. et myrrh. cum camph. et croco. His jungantur saturnina acidum absorbentia, nempe sacch. saturn. cerus. minium. Actu frigida & adstringentia, item pingua et mucilaginosæ, valde nocent. Erysipelas male curatum abit in ulcus serpens, in quo casu optimus est succus nasturt. cum cerus. litharg. lacte lun. et croco martis; vel ung. ex Litharg. ʒ iii. ung. popul. de cerus. refriger. Galen. an. ʒ iʒ. Ol. ros. ʒ i. m. in mortario plumbo.

Tumores Critici in morbis acutis oriuntur ex partibus heterogeneis à M. S. præcipitatis, circa vasa capillaria ejus motum impediuntibus, primario in locis glandulosis, secundario in nerveis. Furunculi facile maturantur Empl. Citrin. et consolidantur Empl. de meliloto. Bubones (in inguinibus) et *Parotides* (circa aures) benigni maturandi et consolidandi more consueto: Maligni vero sunt vel pestilenciales vel venerei. Priorum curam, ut et *carbunculorum* vide in cap. de peste. *Venerei bubones* oriuntur ab acido viscido maligno in inguinibus coacervato: maturentur Empl. *vigon.* cum mercur. malax. cum ol. dest. lign. guaiac. vel ol. tartari volat. Emolliti aperiantur larga apertione; hic mundificetur ulcus bals. *hyper.* cum ol. dest. lign. sancti et tartari, item ung. de apio cum tantillo mercur. præcip. vel arcan. corallin; Superimponendo Empl. *dictum.* Interne usurpentur primo decocta lignorum, postea purgantia, et in fine sal & spir. viperarum.

Paronychia est tumor in articulis, imprimis digitorum, subinde universum brachium ex consensu afficiens; ortus ex humore acri corrosivo periossium et tendines occupante, qui ut plurimum nil aliud est quam alimentum ex osse læso transudans & alteratum. Sistitur hic dolor linimento ex fordibus aur. cum sacch. saturn. et paucis ol. *avellan.* expr. item linteo cum sterquilino humectato. Sæpe supervenit inflammatio, eaque in apostema, vel sine apostematione ad gangrænam vergit.

Perniones præservat & curat *petrolæum* illitum ; item terebint. cum vesica bubula imposita. Si gravius a frigore læsæ sint partes nervæ, applicetur decoct. rap. sicc. vel catapl. liquidum calidum. Ex ulceratas curat *linimentum* ex rapa excavata, repleta Oleo ros. et sub cineribus assata, facta postmodum expressione ; item mucilag. sem. cyd n. cum aq. solani extractæ, add. tantillo tut. præp.

Tumores serosi molles indolentes, a digito impresso nullum vestigium recipientes, oriuntur a lymphæ impedito motu aut extravasatione. Hos discutit *Aq. calc. viv.* cum spir. vini ; item stercus bubulum cum pulvere cumini ; et Empl. ex baccis lauri cum oleo, sterc. capr. et melle. Jungantur interea interne, decoct. lign. junip. et sassifr.

Oedemata, seu tumores laxi. imprimis in cruribus, digito cedentes, & hujus vestigium diutius retinentes, oriuntur a lymphæ crassa viscida cum chylo crudo et M. S. hinc inde distributa et stagnante. Ut plurimum morbis five chronicis five acutis superveniunt. Sed si per le appareant, metus est ne morbus chronicus superveniat. Interne conveniunt stomachica, anticatarrhalia, et antiscorbutica. Externe egregia sunt Lixivia, item fomenta & catapl. ex roremar. bacc. junip. origan. chamom. in lixivio decoctis ; item Empl. de bac. laur. cum ol. dest. succin. quotidie bis repetitum ; item suffitus ex succin. pulveris. ꝯ viii. acet. dest. lbi. in lapidibus candefactis. Si acria desiderentur, convenit Lixiv. ciner. sarment. vitis in quo bulliat sulphur commune ; ol. tartar. vol. aliquoties a CC. usque rectificatum ; cui non cedit ol. guajaci. dest. probe rectif. In contumacioribus tumoribus, fiat catapl. calidum ex sterc. capr. cum urina humana ; vel ex fimo equino cum farin. hord. et aceto. Si huiusmodi oedemata aliis morbis superveniant, optimum est chelidon. maj. rec. contusum & plantis pedum applicatum.

Scrophulæ & Strumæ oriuntur a lymphæ acido austera in meatibus glandulosis collecta. Quædam sunt mobiles, et quædam firmius irradicatæ ; quædam sunt legitimæ, benignæ & indolentes ; et quædam illegitimæ, malignæ, et cancrøsæ. Inter *Resolventia* eminet ol. dest. *Hellmontii* (in tract. *tartarus non est in potu*) ol. lacei. cum aceto præpar. (harum pulvis interne nobilis est) Empl. de Gum. Ammon. et Cicuta, Crocatum *Myrsicht* cum merc. vivo ; Catapl. ex fol. cucum. asmin. Habetur *Amalgama mercurial.* cum quo emplastra parata forsan sunt egregia. Si hæc non discutiant, suppurentur applicando Empl. de meliloto cum ol. amygd. d. et pingued. serpent. vel Empl. magnet. Ang. salæ mixtum cum Empl. diasulph. Suppuratæ non statim aperiendæ, sed quamdiu fieri potest relinquendæ, ut eo major glandulosa pars suppuretur. Aperto abscessu applicetur *digestivum cum merc. præcip.* hinc pro mundificatione *baïf. supb.* Si glandula sit pendula, seta equina pedetentim constringatur ut sensim marcida sponte separetur. Si propriis tunicis inclusa sit, tollatur tota membrana manu chirurgi, saltem ubi non magna vasa aut nervi ad glandulam tendunt. His jungantur interne fixa acidum absorbentia, ut *spongia combusta, ossa sepiæ, remedia viscerina, arcanum duplicatum, pumex præparatus, pi-jer, pulv. sternut.* cui accedunt purgantia appropriata.

Scleribus seu tumor serus, tactui renitens, oritur ut plurimum ex sanguine aut chylo crudo coagulatis. Si dolens sit, in cancrum fere degenerat.

degenerat. Inter *Resolventia* eminet *Empl. succulentum* vel *Casapl. ex sicut. mandrag. nicot. cucum. asinin. &c.* hinc *Empl. de cicuta cum ammon.* vel *Empl. vigon. cum mercur. dupl.* item *lamina saturni hydrargyro illita.* Si his non cedat, suppurandus, temperatis attamen, nam fortiora facile g. ngrænâ exulceratam inducunt. Scirrhus dolens cancrösus aut intactus relinquendus, aut in duritiem lapideam indurandus, nistro in aceto soluto.

Cancer est tumor sub initio magnitudinis pili cum punctione, nigricans, interdum lividus, successive incrementum capiens, in progressu vehementius dolens, cum pulsatione, et nigrítie venarum circa tumorem sanguine turgidarum; tandem exulceratus cum vicinarum partium depascentia et dolore miserabili. *Causa* est acidum volatile naturæ arsenicalis. Hoc acidum *occultum* est in cancro incipiente; in exulcerato verò manifestius, propter novum acidum vitiosum effervescentiam ciens, quod fere incurabile est. *Occultum* itaque saltem palliative tractetur per temperata, interne remedia ex *cancris fluu.* externe *Empl. ex saturno* diutius trito cum *ol. ros.* et croco in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo calide; item *Empl. ex ol. ran.* cum *CC. ust. & saturno* similiter ductis. *Cancris* exulcerati seu manifesti, vix nisi arsenico aut amalgamati mercurii cum saturno cedunt. *vid. de ulceribus.* Notetur autem scirrhus, strumas, et qualvis excrecentias facile ad cancrös exulceratos degenerare, imprimis si per aciora mucilaginosâ ad suppurationem adigantur, illa enim transpirationem impediendo retenta aciora reddunt, et simul acidum occultum in actum ducunt.

Gummata Gallica, sunt tumores duri in ossium medio, periosio incumbentes, subinde cum dolore nocturno ostocopo, partes molles subiacentes & ipsa ossa rodentes. Oriuntur ab acido venereo ossa infestante, adeo ut horum alimentum corrumpatur et coaguletur. Cura. Conducunt interne sudorifera ex lignis & mercurialia; externe *ol. dest. guajac. & terebint.* cum *merc. viv.* addito opio (quod in tumoribus sanguineis et dolorem sistit et resolvit) item *lamina saturni merc. vivo illita.*

Calli, Ganglia, & Sarcomata, fiunt, quando fibrillæ partium læsæ alimentum proximum ulterius recipiunt et diutius retinent, unde magis quam par est assimilatur. *Calli* ossium et ganglia resovenda sunt per *laminam plumbeam merc. vivo* vel *ol. dest. junip.* inunctam; item *fol. semperviv. maj.* cui detracta sit inferior cuticula, mane et vespere renovandum; item *Empl. vigon. cum mercur.* item *lamina saturni spiritu vini et aceto dest. infusa,* asperso euphorb. ganglia successive evanescere cogit. *Sarcomata*, nervis non adhærentia, aut cum vasis arteriosis insignioribus non conspirantia, excindenda sunt, heterogeneam substantiam postmodum eradicando cum ung. ægypt. et suppurantibus.

Excrecentiæ partibus dissimiles, propriis folliculis inclusæ, fiunt ex nutrimento partis nervæ retento, alterato, et in aliam substantiam mutato; et sæpæ lunæ phasēs imitantur. *Causa* est erosio membranæ ab internis, vel dilatio et laceratio ab externis. *Folliculi* fiunt a fibris crassis separatis, a nutrimento distendente longius protensis, adeo ut hinc inde fibras emittant quæ mutuo concurrentes membranam constituunt, quæ nutritur et dilatatur. Materia in folliculis contenta, nunc

nunc sevo, melli, aut pulvi similis est, quia alimentum conglomeratum coacervatur. In *Cura* tumor recens resolvendus, quod raro fit; vel suppurandus. Sed si tumor confirmatus sit, et membranae firmiter coaluerint, aperiendus est tumor et tota cystis radicitus evellenda est, vel cultro successive separando, vel erodentibus, cavendo ne tantillae fibrae remaneant. Primo itaque maturetur tumor *Empl. ex Pic. nav. gum. ammon. & sulph.* Aperto tumore, auferatur Cystis *ung. aegypt. cum terr. vitriol. d.* et pauco *virid. aris.* Tales tumores in Capite propter densam et firmiter circumtensam cutem, non tam extrorsum prominent, quam latius sub cute expanduntur, et testudo vel talpa audiunt, qui suppurandi vel incidendi ocyus, ne materia retenta acior reddita cranium cariosum reddat; sed si ex fibris durae meningis per suturas oriantur, relinquendi sunt intacti, ne periculum inflammationis durae meningis inferatur.

Verruca nunc planae, nunc ex angusto collo peniles, pro causa agnoscunt fibras nervae laceratas et nutrimentum foras emittentes; & in digitis pedum *clavi* dicuntur, qui si ex solis fibris nerveis oriuntur, facile, si simul ex laesibus tendinibus, difficilius curantur, propter inflammationis & gangraenae metum. In *Cura*; verrucas tollit *planta Cieporon* dicta contusa & applicata; item *succus chelid. maj.* crebrius repetitus; item *lac tithym.* seu *esul.* leniter vulnerando verrucam si tenacior sit. Laudantur *Ammon.* in aqua solutum, linimentum ex *spir. sulph.* aut *vitriol.* cum *melle*, humor salivialis a limacibus sale absterse ejectus. Emolliiri possunt *cavi* & verrucae *Empl. ex cera* cum *merc. d.* aut *vigm.* cum *merc.* partem emollitam semper abscindendo. Ad verrucas venereas, in locis pudendorum, *R. Aq. plantag. liss. merc. praecip. Div. alum. 3ss.* dissolvantur invicem, et cum penna huic liquori intincta tangatur verruca, quae pedicellum marcescens decidet.

Fungus est tumor mollis, albicans, circa articulos ex membranis aut tendinibus laesibus excrecens. *Causa* est humor nutritivus retentus et collectus; cui si se jungat synovia, interdum fungus evadit cancerosus. In *Cura*; mox in principio supprimatur, quia nutrimentum absorbit et corpus ad tabem disponit. Exscindendus itaque, aut exedentibus tollendus est; vel si hoc periculosum sit, inspergantur pulveres exsiccentes et acidum temperantes, ex *CC. ustio, myrrh. pomphol.* et nisi haec suffecerint *mercur praecip.* quae si non suffecerint lethale est malum.

Aneurisma est tumor pedetentim collectus ex sanguine arteriae a quacunque causa vulneratae, mollis, digito cedens sed statim recurrens, latus, interdum pulsatorius, coloris saepe ejusdem cum partibus vicinis; ut plurimum in partibus externis, idque fere sine periculo; ut in internis, observata fuerint, et mortem induxerint. *Cura.* Cum frequentissima causa sit pertusio arteriae loco venae, imp. natur. lamina. saturn. cum forti ligatura, et in opposita parte fecetur vena. Alias applicetur *empl. ex pulv. sumach. hyposist. sang. drac. aloes, thuris, an. cum album.* ovi. Si his neglectis aneurisma jam factum sit, prestat chirurgus arterias ex ramo axillari in brachium decurrentes, ita ut nullus percipiatur pulsus in carpo; hinc facta larga incisura sanguis semi-grumosus evacuetur, postea comprimitur arteria, et applicentur globuli ex *vitriol. albo* bombaci involuti, post-

modum inspergendo pulv. ex sarcocol. colophon. et resin. cum stuppis cannabinis hoc pulvere imprægnatis, & desuper applicando plumaceolas cum forti ligatura. Sic sanguis successive transudando liquefacit *vitriolum*, & *vitriolum* erodit labia vulneris, quo facto de-
huc coalescit. Hi globuli tamdiu relinquantur, usque dum decidunt, quod non fit nisi arteria sit consolidata.

Varices sunt tumores à sanguine hærente in venis distentis, quorum tunica laxata est. *Causa* est vel sanguis crassus melancholicus circa venarum valvulas vas continens distendens, et ejus tunicas laxans; vel sanguinis motus in trunco quodam impeditus, hinc, propter vasa iliaca venosa ab utero tumido in gravidis compressa, varices in cruribus apparent. Si nimius sit hujusmodi tumor, i. e. si aut variorum ruptionem, aut propter aciditatem ulcus aut gangrænam minetur, evacuetur sanguis crassus per puncturam acus, & applicetur *lathina saturnea*. In leviori malo applicetur ung. ex succ. can. fluvi. p. ii. cum butyr. majal. p. i. coctis. Vel catapl. ex farin. lupin. lbi. sterc. capr. exsic. lbi. aceti nrm valde fortis in quo mars ignitus quinquies sit extinctus, q. s. In varicibus costarum *Fernelius* laudat fotum ex decoct. alum. roch. in aceto acerr. et strictissimam ligaturam, continuando per mensem.

S E C T. VI.

De Gangrana et Sphacelo.

Gangrana communis est affectio quascunque læsiones superveniens, & non differt à Sphacelo nisi gradu. Ita se exhibent; Partis color floridus in obscurum, quasi corneum, mutatur, hinc pedetentim nigrescit; in incipiente gangrana adest sensus pulsationis, qui cum calore subito perit, partes molles pedetentem flaccescunt, et in Sphacelo cutis sponte a partibus subjectis separari potest. *Causa proxima* est jactura acidi volat. spirituosum partem in suo esse conservantis; adeo ut hic peccet *alkali*, a quo sulphur partis dissolvante et in acidum agente factor & putredo deducenda sunt. *Causa Remota* vel *mediate* fomitem hujus acidi, viz. influxum sanguinis & spiritus vitalis impediunt, ut contusiones & læsiones vasorum externæ; vel *immediate* acidum destruunt, insensibilem transpirationem prohibendo & hinc retenta, aciora reddendo, ut frigus, imprimis partium nervearum; huc faciunt venena, et morbi maligni. Notandum autem in sphacelo, partem, licet mortificatam, interdum motum adhuc habere, quatenus movetur a tendine oblongo, cujus musculus adhuc sanus est; item gangrænas a causa interna vix curabiles esse, quia amputata parte, in altera erumpit; item partes nerveas & facilius his affectibus corripi, & difficilius curari.

Cura. In Gangrena, ejus progressus inhibendus, & interne per the-
 riac. et imprimis *campb. spir. vin. camphorat. spir. theriac. camphorat.*
Citrata cum *Camphora*, & similia, expectando sudorem; Et externe
 per lintea *spir. theriacal. camphorato* imprægnata, *pulv. aloes* et *myrrh.*
conspersa: Elegans est *jus brassicae acidæ*; item *decoct. calc. viv. & sul-*
phuris; vel *decoct. calc. viv. add. merc. dulc. et spir. vini*; item *decoct.*
sal. armon. in urina agri, vel decoct. scor. antimon. in aceto. Accedit
 Catapl. ex fimo equino in vino cocto, vel ex *farin. lupin. & fab.* cum
 oxymel. item panni lintei intincti *decocto capit. mors. aqua fortis con-*
tusi in aq. ros. In *Sphacelo*, separanda est pars ægra a sana, vel ferro
 candente, vel *butyro antimonii*, quo etiam circulus ducatur circa mor-
 tificatum, ut impediatur ulterior mortificationis progressus. In levi-
 ori *sphacelo* fiant scarificationes profundæ, eluendo loca scarificata
 cum *S. V. & aceto*, et dein illinendo ung. *ægypt. vel linimentum Har-*
man. ex *merc. præcip. cocto ad consist.* cum *oleo nucum.* Dum hæc fiunt
 impediatur ulterior progressus *Epithemata.* ex *jord. absini. bacc. junip.*
myrrh. & aloë in aceto, vino vel lixivio coctis, add. *alum. vitriol. &*
sal. marin. In graviore vero *sphacelo*, amputetur pars vel per cultrum
 incurvatum frigidum, et ferram postmodum pro ossibus, vel
 per cultrum planum candefactum. Posterior methodus magis dolo-
 rosa est, sed minus cruenta. Si *sphacelus* sit à causa externa, du-
 catur deorsum cutis tam firmiter ut aliquid de parte sana amputetur.
 Si vero a causa interna oriatur, largiter in parte sana fiat sectio. Absces-
 sus in parte factus curandus suppurantibus et mundificantibus, instar
 ulceris recentis.

FINIS.